

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**BAHÇE DERGİSİ ÜZERİNE
TAHLİLİ FİHRİST, İNCELEME VE METİN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AHMET AKIL

GAZİANTEP
HAZİRAN 2014

T.C
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

**BAHÇE DERGİSİ ÜZERİNE
TAHLİLÎ FİHRİST, İNCELEME VE METİN**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet AKIL

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI

GAZIANTEP
HAZİRAN 2014

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Bahçe Dergisi Üzerine Tahliî Fihrist, İnceleme Ve Metin

AHMET AKIL

Tez Savunma Tarihi: 19.06.2014

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Hilmi BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylım.

Doç. Dr. Halil İbrahim YAKAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

İmzası

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI

Yrd. Doç. Dr. Murat ÇELİKDEMİR

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY

ÖZET

BAHÇE DERGİSİ ÜZERİNE TAHLİLÎ FİHRİST, İNCELEME VE METİN

AKIL, Ahmet

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Soğukömeroğulları

Haziran 2014, Sayfa: 490

Tanzimat Döneminin sonuna yakın yayımlanmaya başlayan süreli yayınlardan biri de *Bahçe Mecmuası*'dır. 1880 yılında yayımlanan *Bahçe* dergisi Avrupa ülkelerinden sık sık bilgilere ve haberlere yer vermiştir. Avrupa'da yüzlerce gazete ve dergi olduğundan bahsetmiştir. Dergide Batı ülkelerinden tercümeleler yayımlanmıştır. Eğlendirirken öğretmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada Tanzimat Döneminde önemli bir yayın olarak belirlenen *Bahçe Mecmuası*'nın ana hatlarının incelenmesi ve tanıtılması amaçlanmıştır. Karmaşık bir dönemde çocukları yönlendirmek ve doğru yolu göstermek için de yayın hayatına atılmıştır. Toplam kırk sayı yayımlanmıştır. Dünyanın hemen hemen dört bir yanından bilgiler vermiştir. Ayrıca bir eğitim ve ders mecmuası da sayılır.

Anahtar Kelimeler; Tanzimat, Bahçe Dergisi, Tahlil, Fihrist, İnceleme.

ABSTRACT**GARDEN JOURNAL, ANALYSIS, CONCEPT, INVESTIATION, AND
PASSAGE**

AKIL, Ahmet

Master degree, Turkish Language and Literature

Thesis instructor, Assac. Prof. Dr. Mehmet Soğukömeroğulları.

2014 April, 490 page

At the end the Tanzimat Term, there are some publications that is publishing. One of them is Garden Journal, in 1880, it was mostly publishing some parameters such as news, information form Europe. Its concept was including some information about hundreds of European newspaper and journal was exist. Therefore, the price of the Journal was reduced from 40 lira to 20 lira for the sale of journal. Moreover, some translation was of the Garden Journal was teaching when enjoying. Also, it intended the more objective of the Garden Journal for introducing in this important publication in Tanzimat Term. In those years, people and children were passing tough times. In that times, leading the children to the right way was main objective of the Garden Journal. Total edition was 40. The information were given from whole world. We can say. About the Journal that it was also education and lecture Journal.

Key Words, Tanzimat Journal, Garden Children, Investigations and Concept.

ÖNSÖZ

Türkiye Cumhuriyeti, 1928 yılında gelen harf inkılabıyla birlikte, yüz yıllardır kullandığı alfabeyi değiştirmiş ve yeni Türk Alfabesi kullanılmaya başlanmıştır. Osmanlı Döneminde yazılan eserlerin unutulmaması için o dönemde yazılmış olan *Bahçe* mecmusını yeni harflere aktarmaya gayret ettik. Osmanlı Dönemindeki fikrî, siyasî, ilmî, tarihî ve edebî servet olan bu fikirleri meydana çıkarmak ve toplumu eski kültürden koparmamak için böyle bir yayın üzerinde çalıştık.

Bu süreli yayınlar, araştırmacıların, okuyucuların asıl eserlerinden sonra başvurdukları ikinci kaynaktır. Dergiler yayınlandıkları yılların bütün ulûm, fûnun ve edebiyat özelliklerini her taraflarıyla bize yansıtır. Unutulmuş bir köşede kalmış olan *Bahçe* mecmuasını gün ışığına çıkarmaya çalıştık. *Bahçe* Dergisi Tahlilî Fihrist-İnceleme-Metin adlı çalışmamızı ele aldık ve onu en uygun bir şekilde sayfalara döktük.

Üzerinde durduğumuz ve incelediğimiz *Bahçe* süreli yayını, 10 Ekim 1880-10 Temmuz 1881 tarihleri arasında, 40 sayı olarak yayınlanmış, fennî, ilmî ve edebî bir çocuk dergisidir. Üzerinde çalıştığımız ve çalışmamızı yoğunlaştırdığımız bu eser, Hakkı Tarık Us Kütüphanesinde bulunmaktadır.

Çocuk dergisi olan bu eser üzerinde çalışmamız, *Bahçe*'nin eski harflerden yeni harflere, yani Arap alfabesinden yeni Türk alfabesine aktarılması temeline dayandığı için asıl başvurduğumuz kaynak *Bahçe* mecmuası olmuştur. Bunun dışında zaman zaman başka kaynaklardan da yararlandık. Çalıştığımız asıl metin, *Bahçe* dergisi olduğu için, bu dergide bulunan bütün edebî, fennî, ilm yazılarını yeni Türk alfabesine aktardık.

Bu çeviri işleminde *Bahçe* mecmuasında yer alan metinleri olabildiği kadar günümüz Türkçesine uygun biçimde aktarmaya çalıştık. Bu aktarma işleminde kelimelerin İmlâ Kılavuzu'nda (2012) karşılığını bulmaya çalıştık. Fakat İmlâ Kılavuzu'nda bulamadığımız kelimeleri *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü* kullanarak bulmaya çalıştık. Bunun yanında metinde geçen ve ne imlâ kılavuzunda ne de Osmanlı Türkçesi Sözlüğü'nde bulunmayan yabancı kökenli özel isimleri asıllarına uygun ve okunduğu gibi yazdık. *Bahçe* dergisinde birkaç dipnot dışında hemen hemen hiç bir dipnota rastlamadık.

Çalışmamız üç bölümden meydana gelmiştir. Bu bölümler ise tahlil, inceleme ve metindir.

Giriş kısmında, Türkiye'de çocuk dergisinin doğuşu ve gelişme evreleri ele alınmıştır. *Bahçe* dergisinin yayın tarihine kadar yayınlanan çocuk dergilerini saymaya çalıştık. İlk çocuk dergisi hakkında az da olsa kısa bilgi vermeye çalıştık.

I.Bölümde, dergide yayınlanan yazıları isimlerini veren, tahlilî fihrist vererek dergiyi tanıtmaya çalıştık.

II. Bölümde, derginin incelenmesi yapıldı. Bu bölümün ilk kısmında, edebî konuları ele almaya çalıştık. Bu edebî konuları, şiir, hikâye, roman ve tercüme başlığı altında değerlendirdik. Daha sonra diğer önemli konulara kısaca değindik.

III. Bölümde edebiyat ve ahlakî yazıların dışında olan yazıları sosyoloji, güncel, güzel sanatlar vb. başlıkları adı altında topladık.

IV. Bölümde *Bahçe* mecmuasında yer alan bütün metinler, dergide yayınlanış düzenine ve sırasına göre, 1'den 40'a kadar yayınlanan sayıları, yeni Türk alfabesine aktardık.

Ahmet AKIL
Haziran 2014

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ.....	5
DÖNEME TOPLU BİR BAKIŞ	8
BİRİNCİ BÖLÜM.....	9
1.1.1.TAHLİLÎ FİHRİST VE DERGİ TANITIMI	9
1.1.2.DERGİNİN TANITIMI	24
İKİNCİ BÖLÜM	26
2.İNCELEME.....	26
2.1.EDEBÎ KONULAR:.....	26
2.1.1.Şiir	26
2.1.2. Hikâye	27
2.1.3. Roman	29
2.1.4. Tercüme.....	29
2.2.AHLAKÎ KONULAR	31
2.2.1. Ahlâk	31
2.2.2.Sadakât	32
2.2.3.Nasihât.....	33
2.2.4.Gıybet	34
2.2.5.İstikamet	34
2.2.6.İffet	35
2.2.7.Merhamet.....	35
2.2.8.Cehalet.....	35

2.3.SOSYAL KONULAR:.....	36
2.3.1. Tarih	36
2.3.2.Coğrafya	37
2.3.2.1.Hava-yı Nesimî.....	39
2.3.2.2.Arzın Dâireleri ve Mantıkları:	40
2.3.2.3.Küsûf ve Husûf.....	41
2.3.2.4.Hararet	42
2.3.2.5.Gök	42
2.4.POZİTİF BİLİMLER	43
2.5.DİL DERSLERİ	44
2.6.Kadınlara Hizmet	46
2.7. Diğer Konular	
2.7.1.Matematik.....	48
2.7.2. Sosyoloji.....	49
2.7.3. Güzel Sanatlar	50
2.7.4.Güncel	51
2.7.5. Fizik.....	54
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	56
4. METİN	56
4.1.Birinci Sayı.....	56
4.2.İkinci Sayı.....	68
4.3.Üçüncü Sayı	80
4.4.Dördüncü Sayı.....	92
4.5.Beşinci Sayı.....	103
4.6. Altıncı Sayı.....	114
4.7.Yedinci Sayı	126
4.8. Sekizinci Sayı	137
4.9.Dokuzuncu Sayı	149
4.10. Onuncu Sayı	160
4.11. On Birinci Sayı.....	171
4.12. On İkinci Sayı.....	183

4.13. On Üçüncü Sayı.....	194
4.14. On Dördüncü Sayı.....	206
4.15. On Beşinci Sayı.....	217
4.16. On Altıncı Sayı.....	229
4.17. On Yedinci Sayı.....	240
4.18. On Sekizinci Sayı.....	251
4.19. On Dokuzuncu Sayı.....	261
4.20. Yirminci Sayı.....	272
4.21. Yirmi Birinci Sayı.....	282
4.22. Yirmi İkinci Sayı.....	292
4.23. Yirmi Üçüncü Sayı.....	304
4.24. Yirmi Dördüncü Sayı.....	314
4.25. Yirmi Beşinci Sayı.....	325
4.26. Yirmi Altıncı Sayı.....	335
4.27. Yirmi Yedinci Sayı.....	345
4.28. Yirmi Sekizinci Sayı.....	355
4.29. Yirmi Dokuzuncu Sayı.....	365
4.30. Otuzuncu Sayı.....	376
4.31. Otuz Birinci Sayı.....	386
4.32. Otuz İkinci Sayı.....	497
4.33. Otuz Üçüncü Sayı.....	409
4.34. Otuz Dördüncü Sayı.....	420
4.36. Otuz Altıncı Sayı.....	
4.37. Otuz Yedinci Sayı.....	443
4.38. Otuz Sekizinci Sayı.....	455
4.39. Otuz Dokuzuncu Sayı.....	462
4.40. Kırkıncı Sayı.....	480
Beşinci Bölüm	
MATERYAL VE YÖNTEM.....	486
SONUÇ.....	487
KAYNAKÇA.....	488

GİRİŞ

Ahmet Hamdi Tanpınar, sosyal hayatın gelişmesini ve yenileşmesini Tanzimat'ın ilanı ile yeni bir zafer olarak nitelendirmiştir. Tanzimat'ın ilanını yeni bir edebî çığır olarak gören Tanpınar, Gülhane Hatt-ı Hümayunu için “edebiyatta yeni bir ufuk” tespitinde bulunur (Tanpınar, 1997: 129). Bu fermanın ilanından sonra Osmanlı Devleti Batı'nın kendisinden üstünlüğünü hayatın bütün sahalarında kabullenmiştir. Hayatın bütün alanlarında bu medeniyeti takip etmeye gayret göstermiştir. Fakat edebî ve fikrî alanlarda olumlu sonuçlar elde etse de dinî ve siyasî alanlarda olumsuz sonuçlar elde etmiştir. Bu ferman yeniliklerle birlikte sorunlar da getirmiştir. Edebî, fikrî alanlarda yenilikler getirse de, bazı siyasî sorunlar yaratmıştır. Jön-Türkler yeni gruplar ve çeşitli siyasî görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır.

"Çocuk dergilerinin doğuşu Tanzimat'la birlikte hız kazanan sosyal değişimin bir devamıdır". Tanzimat Döneminin aydınları, yalnız büyüklere hitap eden eserler değil, aynı zamanda çocuklar için de yazılar kaleme almaktan hiçbir zaman geri durmamışlardır. Çocukların zevklerine hitap edecek eserler yazmışlardır. Önceleri gazete ya da diğer yazılarda toplumun küçük kısmını oluşturan çocuklara yazılar yazılmıştır. Çocuklara yönelik eserler kısa yazılar olarak çıkmaları 19. Yüzyılın ikinci yarısına kadar sürmüştür. Fakat bu asrın ikinci yarısından itibaren dergilerin yavaş yavaş yayın hayatına başlamasıyla çocuklara yönelik eserlerin verilmesi hızlanmıştır (Şimşek, 2001).

Dergiciliğin tarihi, basın tarihi içerisinde ayrı bir yere sahiptir. Çünkü, basın denilince öncelikle gazeteler akla gelmektedir. Gazetelerin tarihi ise, dergilerin tarihinden daha eskidir. Dergileri gazetelerin ortaya çıkışından sonra gelişen ayrı bir iletişim alanıdır. Dergilerin ortaya çıkışı XVII. Yüzyıla rastlar. Dergilerin ortaya çıkışı bir dizi sosyal, kültürel ve bilimsel gelişmenin sonucudur. Batı'da XVII. Yüzyıldan itibaren kurulmaya başlayan ve XVIII. asırda parlak dönemini yaşayan ilmî cemiyetler, bir yandan bilmin ilerlemesi ve yaygınlaşmasını sağlamak ve diğer yandan bilim adamları arasındaki iletişimi temin edebilmek için süreli yayınla hem bilim adamları arasındaki iletişim sağlamak hem de bilimsel tartışmalara sayfalarını açmışlardır (Şimşek, 2001).

"Çocuk edebiyatının doğuşu, yenileşme düşüncesi ve batıya açılmayla yakından ilişkilidir". Osmanlı döneminin gelişmesi ilk önce sosyal hayatın eğitim alanında kendini göstermeye başlamıştır. Başlangıçta Batılı eğitim için tesis edilen okullar, yayın hayatına atılan ve Batı'dan tercümelere yer yer veren dergiler okutulurdu. Elbette dergiler basın olmadan eğitim için okullarda okutulamaz. Dolayısıyla yayınla eğitim arasında sıkı bir ilişki olması lazımdır. Yenileşme döneminde çocuklara yönelik verilen eserler, ilk önce geleneksel hayatı ve anlayışı yansıtan eserler meydana konulmuştur. Bu eserlerden bazı örnekleri zikr etmekte kayda değer fayda olduğunu söylemek mümkündür. Çocuk yazınıyla ilgili ilk eserler arasında şair Nabi tarafından (1642-1712) oğlu için yazılan öğüt kitabı, Hayriyye ve Sümbülzade Vehbi'nin (?-1809) oğluna yazdığı *Lütfiye-yi Vehbi* adlı mesnevileri bu eserlerin başında gelmektedir. Bu eserlerin yanı sıra *Tuhfe-i Vehbi*, *Nuhbe-i Vehbi* ve *Subha-i Sıbyan* gibi eserler de çocuk için yazılan yazı içerisinde yer almaktadır. Ayrıca çocuk edebiyatının gelişmesini ve Türk edebiyatı içerisinde yaygınlaşması, Batı tarzı modern Türk edebiyatı ile yakından ilgilidir. Çünkü modern Türk edebiyatı döneminde, sosyal hayatın içerisinde bütün evreler değişikliğe uğramıştır. Batılı anlamda edebiyatın gelişmesini sağlayan ana hatlardan biri ve belki birincisi Batı'yla olan yakınlık ve temastır (Şimşek, 2001).

Türkiye'de çocuk edebiyatı olarak önce dünya çocuk edebiyatının klâsikleri görülmektedir. Yusuf Kamil Paşa başta olmak üzere, Mahmut Nedim ve Mehmet Emin, dünya klâsiklerinden eser çeviren yazarlardır. Yusuf Kamil Paşa'nın çocuklar için çevirdiği ilk eser, *Tercüme-i Telemak* (1862) eseri çevri eserlerin başında gelmektedir. Bu çevirilen eserin yanı sıra Mahmut Nedim'in Johnathan Swift'ten Türkçe'ye aktardığı *Güliverin Seyahatnamesi* (1872) diğer eserdir. Daha Sonra Mehmet Emin de dünya çocuk klâsiklerinden eserler çevirme girişiminde bulunmuştur. İlk çevirdiği eserler arasında *Merkez-i Arza Seyahat* (1883) yer almaktadır. Mehmet Emin'in diğer önemli çevirilerinden birisi de *Beş Haftada Balonla Seyahat*'tir. Batı'dan yapılan çeviriler Türk çocuk dünyasının eğitim alanında kayda değer gelişmeler sağlamıştır. (Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 11. s: 329-330).

"İlk çocuk dergileri günlük gazete olarak neşredilmiştir. Ancak Tanzimat Dönemi çocuk dergileri uzun ömürlü olamamıştır". Genellikle Osmanlı döneminde

veya Tanzimat Dönemi'nin başlarında, yayınlanan dergiler zorluklar içerisinde varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bazı dergiler kısa süre sonra, karşı karşıya kaldıkları zorluklar nedeniyle yayın hayatlarına son vermişlerdir. Bu dönem dergileri arasında *Mümeyyiz* en uzun dergilerden sayılmaktadır (Şimşek, 2000) dergisidir.

Daha sonra ikinci olan *Hazine-i Etfal* dergisi yayınlanmıştır. Bu derginin yayın tarihi kesin olarak bilinmemektedir. 1875 yılında Mehmet Efendi tarafından çıkarılan *Sadakat* günlük gazete olarak yayınlanmıştır. Tanzimat Dönemi'nde çocuklara yönelik yayınlanan diğer dergi de *Ayine* dergisi olmuştur. Fakat *Ayine Dergisi*'ni diğer dergilerden ayıran özelliği, çocukların yanında kadınlara da hitap etmesidir. Yayın tarihi 14 Kasım 1875 olarak verilmektedir. Aynı dönemde yayınlanan önemli dergilerden biri de *Arkadaş* (1876) dergisidir (Şimşek, 2001).

Mecmua-i Nevresidegan, *Tercüme-i Hakikat*, *Çocuklara Arkadaş* ve *Çocuklara Kıraat* dergileri çocuk edebiyatı gelişme döneminde yayınlanmış dergilerden sayılmaktadırlar.

Ahmet Mithat tarafından 1897 başlarında yayınlanmaya başlayan *Çocuklara Rehber* dergisi, Osmanlı dönemi çocuk dergileri içerisinde en uzun süreli ikinci dergi olma özelliğine sahiptir.

DÖNEME TOPLU BİR BAKIŞ

1860 yılından itibaren Osmanlı Devleti, siyasî ve hukukî kavramlarının yanı sıra sosyal ve fikir dünyasında da hızla gelişmeleri göz önünde bulundurmak gerekir. Abdülmecit'in ölümünden sonra tahta geçen küçük kardeşi Abdülaziz, Abdülmecit kadar Batı'ya önem vermez. Dolayısıyla fikir hayatı bir nevi yavaşlar, çünkü Abdülmecit, Abdülaziz kadar Batı hayranı değildi (Akyüz, 1995: 23-28).

Bu devirde sosyal ve edebî gelişmeler yavaşlasa da yine devam eder. Bu süreç bir gelişme çağdaşlaşma olarak nitelendirilebilir. Yeni okullar inşa edilir, yeni fikirler Türk toplumuna kazandırılmaya başlar. Yabancı diller okutulmak üzere özellikle Fransızca öğretmek için yeni okullar kurulur. Yeni açılan okulların başında Mekteb-i Sultanî ve Dârülfünûn ilk önce gelir (Akyüz, 1995: 23-28).

Diğer yandan Osmanlı Devletinin maddî durumu hiç iç açıcı değildir. Bu maddî durumunun zayıf olmasına rağmen o, döneme hâkim olan fikir ve sosyal hayattan geri kalmamıştır. Osmanlı Devleti gittikçe Batı'da olan sanayide gelişiminden geri kalmıştır. Bundan dolayı gittikçe zayıflamaya başlamıştır. Batı ülkelerine olan borcu gün geçtikçe artmaya başlar, fakat sanayi açısından geri kalması edebi ve sosyal hayatın gelişmesine engel olmaz (Akyüz, 1995: 23-28).

Batı'dan getirilen matbaa ile basın hayatı gün geçtikçe hız kazanmaya başlar. Yenileşme döneminde devlet kültürel ve edebî alanlarda doğudan sıyrılıp Batı kültürü ile donanmaya başlar. Tanzimat Edebiyatının temel kaynağı olan Batı edebiyatının en başında Fransız edebiyatı gelmektedir. Osmanlı Devletinin idari kısımlarından Fransa'da görevlendirilen şahıslar veya tahsil için giden zatlar, Batı edebiyatına hâkim olup Türkiye'ye döndüklerinde gördükleri batı tarzı kültür ve sosyal hayatı, türk toplumunda yaymışlardır (Akyüz, 1995: 23-28).

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.TAHLİLÎ FİHRİST VE DERGİ TANITIMI

1.1.2.TAHLİLÎ FİHRİST

Yazar Adı	Yazı Başlığı	Dergi Numarası	Sayfa Numarası
İmzasız	Mukaddime	1	1
İmzasız	Malumat-ı Nâfia	1	1
İmzasız	Muharrem	1	3
İmzasız	Yevm-i Aşura	1	3
İmzasız	Sıklet	1	4
Nihâl	Maarif	1	5
İmzasız	Elfiye-yi Şerif	1	6
İmzasız	Manevî	1	6
İmzasız	Matbuat	1	6
İmzasız	Neft Yağıyla Vapur Yürütmek	1	7
İmzasız	Teşekkür	2	8
M. Esat	Varaka	2	8
İmzasız	Birinci Sualin Hâlli	2	10
Mehmet Arif	İkinci Sualin Cevabı	2	10
İmzasız	Bahçe	2	10
İmzasız	Diğer	2	11
Mehmet Arif	Üçüncü Meselenin Hâlli	2	11
İmzasız	Bazı Malumat-ı Muhtasara	2	11
G. Avni	Kadınlara Hizmet	2	11
İmzasız	Talha	2	12
İmzasız	Matbuattan	2	13
Hüsni	Tuyura Dair	2	14

İmzasız	İhtar	2	14
İmzasız	Mütenevvia	2	15
İmzasız	Ney, Dehhan	2	15
İmzasız	Mesele 1,2,3	2	15
G.Avni	Meyve-i Dil 1. Fasl-1 Muaşaka-1 Acibe	2	15
M.S.	İhtar- Diğer	3	17
İmzasız	Malumat-1 Nafia	3	18
İmzasız	Hava-yı Nesimî	3	18
İmzasız	Hava Bulunamayan Yerde İnsan	3	19
	Yaşayamaz		
İmzasız	Malumat-1 Muhtasara (Mabat)	3	20
G.Avni	Kadınlara Hizmet (Mabat)	3	21
Nihal	Merhamet-Şefkat	3	21
İmzasız	Fenn-i Usûl Defteri	3	22
G.Avni	Meyve-i Dil	3	23
A.Kemal	Gazeteler	4	25
G.Avni	Arefe	4	26
Kâmil	Varaka	4	27
M.Esat	Bahçe	4	27
Nihal	Biz	4	28
İmzasız	Malumat-1 Muhtasara	4	30
G.Avni	Kadınlara Hizmet (Mabat)	4	30
İmzasız	İhtar Mesele 1 ve 2	4	31
G.Avni	Meyve-i Dil 4	4	31
Nihal	Biz (Mabat)	5	33
Nihal	İnsan	5	34
Nihal	Bahs-i Evvel Hilkat-1 Nev-i Beni Beşer	5	35
İmzasız	Nefes Almaz Bir Adam	5	36
G.Avni	Kadınlara Hizmet	5	36
İmzasız	Matbuattan	5	37
Nihal	İfade-i Hâl	5	37
İbrahim	Mesele 1	5	37
Ethem-Cemal	Bahçe İdarehanesine	5	38

Nihal	Seyyah	5	38
Nihal	Givî Metel	5	39
G.Avni	Meyve-i Dil 5	5	40
G.Avni	Bent	6	41
Nihal	Heyet-i Şems	6	42
Nihal	Tulumbalar	6	43
Nihal	Biz (Mabat)	6	43
Nihal	İnsan (Mabat)	6	44
İmzasız	Hesaptan: Tenasüp	6	45
İmzasız	Fenn-i Usul Defteri	6	46
Kâmil	Varaka	6	47
G.Avni	Meyve-i Dil	6	47
Nihal	Latife-i Kulak	7	49
Nihal	Ahlak-ı Hüsne	7	50
Nihal	Sadakat	7	50
Nihal	İnsan Mabat: Tufan	7	51
Nihal	Biz	7	52
Nihal	Malumat-ı Nafia	7	53
Nihal	Kurbağacık	7	54
Nihal	Coğrafya-yı Osmani	7	54
Nihal	Avrupai Osmani	7	54
Nâşit	Varaka	7	55
İmzasız	Musiki	7	55
İmzasız	Mesele 1 ve 2	7	55
G.Avni	Meyve-i Dil 7	7	56
Nihal	Sadakat	8	57
Nihal	İffet	8	57
Nihal	Kevakib-i Sabite	8	58
Nihal	İrk-ı Muhtelif-i Nev-i Beni Beşer	8	59
İmzasız	Hesaptan: Tenasüp	8	60
Nihal	Hendese	8	60
Nihal-Nâşit	Tercüme: Rosamonde Mor Bardak	8	61
Rasih	Varaka	8	62

Behattin	Bahçe Mesele 1 ve 2	8	62
Nihal	Coğrafya-yı Osmani	8	62
İmzasız	Hind-i Garbî Adaları	8	63
G.Avni	Meyve-i Dil 8	8	63
İmzasız	İhtar-ı Mahsusa	9	65
Nihal	Biz Cemiyet-i İlmiye	9	65
Nihal	Mektepler	9	66
Nihal	Malumat-ı Nafia	9	67
Serment	Hind-i Garbi Adaları	9	67
İmzasız	Hikâye	9	70
İmzasız	Tercüme	9	71
G.Avni	Meyve-i Dil	9	71
Heyet	İfade-i Merâm	10	73
Mehmet Ali	Memduhiyet	10	73
Mehmet Ali	Samusun'dan Tahrirat-ı Mahsusa	10	74
Nihal	Küsun ve Husûf	10	75
Nihal	Biz (Mabat)	10	75
İmzasız	Tenasüp Bahsi	10	76
İmzasız	Hesaptan Metre Usulüyle Ölçüler	10	77
Nihal	Hendese (Mabat)	10	77
Nihal-Naşit	Rosamonde (Mabat)	10	78
G.Avni	Meyve-i Dil	10	79
Nihal	Şebabet	11	81
Mehmet Ali	Memduhiyet	11	82
İmzasız	Ayı	11	82
İmzasız	Babadan Kalma Büyük Sözler	11	82
Heyet-i Tahrir	Varaka	11	83
Bedrettin	Bu Dahi	11	83
Hüseyin Sezai	Bu Dahi	11	84
Nihal	Hendese (Mabat)	11	84
İmzasız	Hesaptan (Mabat)	11	84
İmzasız	Satırlar	11	85
Nihal	Sefer	11	85

İmzasız	Afrika-yı Vusta	11	86
G.Avni	Meyve-i Dil 11	11	87
Nihal	Şebabet	12	89
Mehmet Ali	Ahlak	12	90
Nihal-Naşit	Rosamonde (Mabat)	12	90
Suphi	Varaka	12	91
Heyet	Beyan-ı Mazeret	12	91
İmzasız	Tenasüp Bahsi	12	92
İmzasız	Metre Usulüyle Ölçüler	12	92
İmzasız	Sıkletlerin Vahit Kıyası	12	93
Nihal	Hendese (Mabat): Zevaye	12	93
İmzasız	Hava	12	93
Nihal	Afrika-yı Vusta	12	94
İmzasız	Çay-Kahve	12	94
İmzasız	Deniz Oyunu	12	95
İmzasız	Ayı Balığı	12	95
G.Avni	Meyve-i Dil 12	12	96
Heyet	Aşçılık	13	97
Mehmet Ali	Ahlak	13	98
G.Avni	Sarftan Ders 1:Tasrif	13	98
G.Avni	Farisi'den Ders 1: Hurûf	13	99
İmzasız	Yaramaz Çocuk İle At Sürücü	13	100
Nebil	Varaka	13	100
G.Avni	Fünun: İlim	13	101
G.Avni	Makale-i Evvel	13	101
Nihal	Anasır-ı Erbaa	13	101
Nihal	Rüzgâr	13	102
İmzasız	Çay-Kahve	13	103
G.Avni	Meyve-i Dil 13	13	104
G.Avni	İttihat	14	106
Mehmet Ali	Ahlak: Azamet	14	106
G.Avni	Sarftan Ders 2: Vezin	14	107
G.Avni	Farisi'den Ders 2: Harekeler	14	108

G.Avni	Fransızca'dan Ders: İsim	14	109
G.Avni	Anasır-ı Erbaa	14	110
A.M	İçtiğimiz Su	14	110
A.N	Şebnem	14	111
G.Avni	Meyve-i Dil	14	111
Mahmut	Elsine-i Ecnebiyenin	15	113
Derece-i Faydası			
Memet Ali	İstikamet	15	114
G.Avni	Sarftan Ders 3: Sülasi Mastar	15	114
G.Avni	Fârisî'den Ders 3 (Mabat)	15	115
G.Avni	Fransızca'dan Ders: İsim	15	116
G.Avni	Fünun: Metre Usûlüyle Ölçüler	15	117
Şevket	Bir Köylünün Cevab-ı	15	119
Âkilanesi			
Şevket	İyi Bakılmış Ağaç	15	119
Şevket	Buz Altında Üç Çocuk ve	15	119
İnsaniyetperver			
G.Avni	Meyve-i Dil 15	15	120
İmzasız	Ahmet Efnediye Cevap	16	121
Heyet	Teessüf	16	123
Memet Ali	Ahlak: Hiddet	16	124
G.Avni	Fransızca'dan Ders 3:İsim	16	125
G.Avni	Fünun: Hararet	16	125
Nihal	Mütenevvia	16	127
Nihal	Bir Körebe Oyunu	16	127
Nihal	Mürüvvetli Küçük Kızlar	16	127
İmzasız	Mesle 1 ve 2	16	127
G.Avni	Meyve-i Dil	16	127
Heyet	İfade	16	129
Nihal	İhtiyat ve Mülâhaza	17	129
Memet Ali	Ahlak: Sabır ve Sebat	17	130
G.Avni	Sarftan Ders 4: Lazım	17	131
G.Avni	Farisî'den Ders 4: Muhtefi	17	131

G.Avni	Fransızca'dan Ders 4 (Mabat)	17	132
G.Avni	Marifet-i İnsan	17	133
G.Avni	Nezle	17	133
Emin Osman	İfade-i Meram	17	133
Emin Osman	Nesayih-i Nafia	17	133
Emin Osman	Coğrafa-yı Riyazi	17	134
Nihal	Çin'de Terakk-i Sanayi	17	135
G.Avni	Meyve-i Dil 17	17	136
Mahmut	Mühendislik ve Fenn-i Maadin	18	137
Emin Osman	Gök	18	138
G.Avni	Fransızca'dan Ders 5: Tarîf	18	139
Emin Osman	Coğrafya 2 :Tarîf	18	140
Nihal	Ter	18	141
İbnülhüsam	Hareket-i Arz: Zelzele	18	141
İbnülhüsam	Bazı İlel ve Emraz	18	141
İbnülhüsam	Sütler	18	141
A.M.	Bulutlar	18	142
A.M.	Balon	18	142
A.Mahlas	Hararet	18	143
Emin Osman	Barometre	18	143
Nihal	Çin'de Terakk-iSanayi	18	144
G.Avni	Şebabette Su-i Edep	19	145
Emin Osman	Evlad-ı Vatanın Saadet Halleri	19	146
Kemalata Tevekkuf Eder			
G.Avni	Sarftan Ders 5: Tasrîf	19	147
G.Avni	Fârisî'den Ders	19	148
G.Avni	Fransızca'dan Ders 6: Cem'	19	148
Emin Osman	Coğrafya-yı Riyazi	19	149
Emin Osman	Gök (Mabat) 2	19	150
Şevket Vasfî	Maâdin: Meskûkât	19	150
Mehmet Şuayb	Birinci Meselenin Hâlli	19	152
G.Avni	Meyve-i Dil 18	19	152
Emin Osman	Nevresidegane	20	154

Emin Osman	Ahlak: Bir Çocuğa Oyunda	20	154
	Lazım Olanlar		
G.Avni	Fünun: Sarftan Ders 6: Tasrîf	20	154
G.Avni	Farisi'den Ders: Kelimat	20	155
Emin Osman	Coğrafya-yı Riyazi	20	155
Emin Osman	Gök	20	156
Raif	Tarih-i Tabiy-i Hayvanat	20	156
Raif	Nebatat	20	156
Raif	Madeniyet	20	157
M.Atıf	Varaka	20	157
Emin Osman	Tercüme-yi Hâl İbni Haldûn	20	158
G.Avni	Meyve-i Dil	20	159
Memet Ali	Bend-i Mahsus	21	161
Emin Osman	Ahlak: Tenbel Olan Mesut	21	162
	Olamaz		
Mahmut C.	Amal-i Hasene İle Amal-i	21	162
	Kabihanın Akibetini Beyan		
	Eden Bir Makale		
Mahmut C.	Hıfz-ı Sıhhat-i Vücut	21	163
Emin Osman	Coğrafa-yı Riyazi(Mabat)	21	163
Emin Osman	Şafak-ı Şimâli	21	164
Hikmet	Varaka	21	165
Emin Osman	Tercüme-yi Hall İbni Haldun 2	21	166
Mahmut C.	Arapça'dan Tercüme	21	166
Emin Osman	İfade-i Meram	21	166
Emin Osman	Letaif: Fukara	21	167
G.Avni	Meyve-i Dil 20	21	167
İmzasız	Tahdid-i Bilnime	22	169
G.Avni	Bir Makale-i Müfide	22	170
Mahmut Celalettin	Riayet	22	171
G.Avni	Ahlak: Şebistan-ı Cehalet	22	172
Emin Osman	İslahat-ı Coğrafya	22	173
Emin Osman	Hesaptan Ders: Adet	22	174

İmzasız	Edebiyat:Tarih-i Sal-i Rumî Cedit	22	174
Emin Osman	Tercüme-i İbni Haldun	22	174
G.Avni	Meyve-i Dil	22	175
İmzasız	Edebiyat: Şiir	23	177
İmzasız	Bendi-i Mahsus	23	178
Mahmut Celalettin	Hukuk-ı Uhuvvet	23	179
Mahmut Celalettin	İffet ve Hamiyet	23	179
G. Avni	Sarftan Ders	23	180
G.Avni	Farisi'den Ders	23	180
G.Avni	Alfaz-ı Arabiye	23	181
Emin Osman	İstılahat-ı Coğrafya	23	181
Ahmetli Memet Suat	Varaka	23	182
İmzasız	İhtar	23	182
İmzasız	Letaif: Fukara	23	183
G.Avni	Meyve-yi Dil	23	183
İmzasız	Gülşen-i Kemal	24	185
Mahmut Celalettin	İnsan 1	24	186
İmzasız	Edebiyat: Şiir	24	187
Emin Osman	Istılahat-ı Coğrafya	24	187
Emin Osman	Hesaptan Ders	24	188
Emin Osman	Malumat-ı İptidaiye	24	188
Mehmet Ali	Varaka	24	188
Serkes	Bahçe	24	189
İmzasız	İhtar	24	190
Mahmut Celalettin	İfade	24	190
M.C.	Arapça'dan Tercüme	24	190
İmzasız	Af	24	190
İmzasız	Gıybet	24	190
İmzasız	Hasta Valide	24	191
G.Avni	Meyve-i Dil	24	192
Mahmut Celalettin	Teşekkürat-ı Azime	25	193
Emin Osman	Tarih Nedir?	25	193
Mahmut C.	İnsan (Mabat)	25	194

Emin Osman	Coğrafyaya Dair Bazı Malumat	25	195
Emin Osman	Hesaptan Ders 5: İşaret	25	195
Emin Osman	Hesab-ı Taht-ı Meyl	25	196
G.Avni	Sarftan Dres 8: Tasrîf	25	196
G.Avni	Farisi'den Ders 8: Tarîb	25	196
G.Avni	Fransızca'dan Ders (Mabat)	25	197
Emin Osman	Müptedilere Mahsus Sanat ve Marifet ve Maadin	25	198
Mahmut Celalettin	İhtiyatlı ve Dikkatli bir Çocuk	25	198
Mahmut Celalettin	Arapça'dan Tercüme: İbrahim Ethem	25	199
Emin Osman	Letaif: Özür Namekbul	25	199
G.Avni	Meyve-i Dil	25	200
İmzasız	Mekteb-i Sanayia Bir Seyahat	26	201
Emin Osman	Tarih Nedir?	26	203
Emin Osman	Tarih-i Umumî	26	204
Emin Osman	Ecnas-ı Beni Âdeme Dair	26	205
Emin Osman	Hesaptan Ders (Mabat)	26	206
G.Avni	Fransızca'dan Ders: İsim	26	206
Mahmut Celalettin	Letaif: Gök	26	207
G.Avni	Meyve-i Dil	26	208
Emin Osman	Fevkalade	27	210
İmzasız	Mekteb-i Sanayi	27	210
Emin Osman	Tarih-i Umumî: Evvel Zaman	27	211
Emin Osman	Ecnas-ı Beni Ademe Dair (Mabat)	27	212
Emin Osman	Hesaptan Ders (Mabat) 7	27	212
G.Avni	Fransızca'dan Ders: İsim (Mabat) 7	27	213
Emin Osman	Hendese: Şekiller	27	214
Emin Osman	Sıklet-i Hava, İrtifa-yı Hava	27	214
Emin Osman	Letaif	27	215
G.Avni	Meyve-i Dil	27	216
Emin Osman	Saiy ve Gayret	28	217

Emin Osman	Tarih-i Umumi Evvel Zaman	28	218
Mahmut Celalettin	Ümit ile Sabır	28	219
İmzasız	İngilizce'den Tercüme: Kaplan	28	219
Emin Osman	Coğrafya-yı Riyazi	28	220
Emin Osman	Hesaptan Ders: TadaT ve Terakim	28	220
Emin Osman	Hendese: Şekiller	28	221
Emin Osman	Malumat-i Mütenevvvia	28	221
G.Avni	Fransızca'dan Ders (Mabat) 8	28	222
G.Avni	Meyve-i Dil	28	223
İmzasız	Bahtiyar Aile	28	224
Emin Osman	Her Şeyde Sebat Memduhtur	29	225
Emin Osman	Tarih-i Umumi Ezmine-i Esatiriye	29	225
Mahmut Celalettin	İnsan (Mabat) 4	29	226
Emin Osman	Ahlak: Cehl	29	227
Emin Osman	Fünun Hendese: Şekiller	29	227
Emin Osman	Malumat-ı Nafia	29	228
Mahmut Celalettin	Japon	29	229
Mahmut Celalettin	Fransızca'dan Tercüme	29	230
Emin Osman	Letaif	29	231
İmzasız	İlanat, Ahang-i Şebap	29	232
İmzasız	Tasvir-i İtaat	29	232
İmzasız	Bahtiyar Aile	29	232
İmzasız	Terakki	30	233
Emin Osman	Bend-i Mahsus	30	234
İmzasız	Edebiyat: Bahariye	30	234
Mahmut C.	Ahlak	30	234
Emin Osman	Hendese 8: Zevaye	30	235
Emin Osman	Tadat ve Terakim	30	236
Emin Osman	Mütenevvvia: Tercüme-i Hâl Hâfız	30	236
Şirazi			
Emin Osman	İfade	30	237
Emin Osman	Edebiyat: Gazel	30	237
Mahmut Celalettin	Hurdebîn Nedir?	30	238

Mahmut	Japon (Mabadı ve Nihayeti)	30	239
İmzasız	Nesayih-i Hikemiye	30	240
G.Avni	Meyve-i Dil	30	240
Emin Osman	Bend-i Mahsus	31	241
Emin Osman	Tarih-i Âlem Ezmine-i	31	241
Mutavassıta			
Mahmut Celalettin	İnsan (Mabat) 5	31	242
Emin Osman	Ahlak: Cehalet	31	243
Emin Osman	Fünun: Muhaverat-ı Nafia	31	244
Emin Osman	Avrupa Kıtası	31	244
Emin Osman	Hendese: Müselles	31	245
Emin Osman	Hesaptan Ders: Mümarese	31	245
Emin Osman	Gazeliyat Hafız Şirazî	31	245
Emin Osman	Mülâhazat-ı Hikemiye	31	246
Emin Osman	Tütünün Mazarratı	31	246
Hüsni	Varaka	31	247
Emin Osman	Letaif	31	248
İmzasız	Mütalaa	31	248
G.Avni	Meyve-i Dil	31	248
Emin Osman	Bend-i Mahsus	32	249
Emin Osman	Tarih-i Âlem: Mısır'ın	32	249
Hükümet-i Ahiresi			
Mahmut Celalattin	Ahlak (Mabat)	32	250
Emin Osman	Fünun: Coğrafya Bolitiği	32	250
Emin Osman	Hendese: Kutr	32	251
Emin Osman	Hesap: Cem'	32	251
Emin Osman	İki Mektep Efendisi Beyninde	32	252
Mehmet Şakir	Edirne'den Mektup	32	253
Mahmut Celalettin	Mukabele	32	253
Emin Osman	Edebiyat: Gazel	32	254
Emin Osman	Dişlerin Temiz Tutulmasına	32	254
Dair Tedabir			
Mehmet Emin	Bahariye, Şarkı, Gazel	32	255

Emin Osman	Mâ'î Mürekkep İmâli	32	255
Emin Osman	Mürekkep Çin İmâli	32	255
Mahmut Celalettin	Fransızca'dan Tercüme: Mayıs Ayı	32	256
İmzasız	Letaif	32	256
Emin Osman	Tarih-i Âlem: Mısır'ın Hükümeti	33	258
	Ahiresinden (Mabat)		
Emin Osman	İki Mektep Arasında Muhavere	33	258
Emin Osman	Hesaptan Ders:Tarh	33	259
Emin Osman	Hendese: Hutut-ı Mütevaziye	33	259
Emin Osman	Coğrafya Politîği	33	260
Sadattin	Varaka	33	261
İmzasız	Edebiyat: Manuzma	33	261
Emin Osman	Edebiyat: Gazel	33	262
Mırat-ı Sıhha	Kahve	33	264
İmzasız	Tashih	33	264
Emin Osman	İtizar	34	265
Emin Osman	Tarih-i Âlem	34	266
Emin Oman	İki Mektep Efendisi Beyninde	34	266
	Muhavere		
Emin Osman	Hendese: Cetvel Tahtası	34	267
Emin Osman	Hesaptan Ders	34	268
Emin Osman	Coğrafya Politîği	34	268
Mehmet Şakir	Varaka	34	269
Emin Osman	Edebiyat: Gazel	34	270
Emin Osman	Nev İcat: Testere	34	270
Emin Osman	Telgraf Risalesi	34	270
Emin Osman	Tab'	34	271
İmzasız	Ayasofya Beynindedir	34	271
Heyet	Jurnal	34	272
Heyet	Hayvanatın Müddet-i Hayatları	34	272
İmzasız	Mesail	34	272
İmzasız	Nesayih	36	273
İmzasız	Mütalaa	36	274

İmzasız	Diğer Nasihat	36	282
Emin Osman	İfade	36	282
Emin Osman	İlm-i Cebr	36	283
Emin Osman	Tarih-i Âlem	36	283
İmzasız	Hendese1: Satıh	36	283
Emin Osman	Hesaptan Dres: Kemiyat	36	284
Emin Osman	Tûl ve Mesafe Mikyasları	36	285
İmzasız	Mütenevvia: Bir Fakaray-ı Müessire	36	285
İmzasız	Bir Devlet İdaresi Bir Hane İdaresine Benzer	36	286
İmzasız	Jimlastik	36	286
İmzasız	Bahçe	36	286
İmzasız	Edebiyat Şinasiy'in Ebyatı	36	287
İmzasız	Edebiyat: Gazel Hafız-ı Şirazî	36	288
İmzasız	Bend-i Mahsus: Bir Millete Kütüphanenin İlzamıyeti	37	289
Emin Osman	İlm-i Cebr (Mabat)	37	290
İmzasız	Hendese 2 (Mabat)	37	290
İmzasız	Hesaptan Ders Zarp	37	290
Emin Osman	Tarih-i Âlem	37	291
Emin Osman	Coğrafya Politiği	37	291
Raif	Mevlidi-i Humuza	37	292
Raif	Teneffüs-i Hayvanat	37	292
Raif	Azot	37	293
Raif	Teneffüs-i Nebâtât	37	293
Raif	Buhar-ı Mâ	37	293
İmzasız	Malumat-ı İbtidaiye: Mevsim	37	294
İmzasız	Bazı Ebyat	37	294
İmzasız	Mütenevvia	37	296
İmzasız	Mesûdiyet	38	297
İmzasız	İlm-i Cebr (Mabat)3	38	298
İmzasız	Hesaptan Ders: Zarp	38	299
İmzasız	Tarih-i Âlem	38	299

İmzasız	Ahlak ve Âdet	38	300
İmzasız	Sanayi ve Maarif	38	300
İmzasız	Terli Terli Dondurma Yemenin Mazarratı	38	300
İmzasız	Ahmet Efendi'nin Sergüzeşti	38	300
İmzasız	Edebiyat: Şiir	38	301
İmzasız	Edebiyat: Şinasi Merhumun Bazı Ebyatı	38	303
İmzasız	Edebiyat: Gazel	38	303
İmzasız	Esile 1 ve 2	38	304
İmzasız	Şübban-ı Asra Nesayih	38	305
G.Avni	Muhaverat-ı Nafia İlâve	39	306
Emin Osman	Tarih-i Alem	39	306
İmzasız	Ahmet Efendi'nin Sergüzeşti	39	307
İmzasız	Taze Hava	39	307
İmzasız	Ne İçin Biz Medeni Olamıyoruz?	39	308
İmzasız	Mülâhazat-ı Hikemiye	39	309
İmzasız	Hakikat-ı Saadet	39	309
İmzasız	Edebiyat: Mersiye	39	310
İmzasız	Cevap	39	312
İmzasız	Tashih	39	312
İmzasız	İhtar-ı Mahsus	40	312
İmzasız	Fikr-i İnsani	40	313
İmzasız	Taksim	40	314
Emin Osman	Tarih-i Alem	40	314
İmzasız	Mütenevvia	40	314
İmzasız	Güvercin	40	319
İmzasız	Edebiyat: Gazel Hafızı Şirazi	40	319

1.1.3.DERGİNİN TANITIMI

Bahçe Mecmuası'nın ilk sayısı 10 Tışrînievvel 1296 yılı Cuma günü (1880) yayın hayatına atılmış olan süreli yayınlardan birisidir. *Bahçe Mecmuası* 40 sayı yayımlanmış olup son sayısı 10 Temmuz sene 1297 (1881)'de çıkmıştır. *Bahçe Mecmuası*'nın sahib-i imtiyâzı Kemal ve Nihal'dir. *Bahçe Mecmuası*'nda yazar kadrosu genç yazar kadrosundan oluşmaktadır.

Bahçe Mecmuası, yayım hayatına "Nevresideganın tenvir-i efkâr ve tezhîb-i ahlakına hâdim haftalık risaledir" unvanıyla atılır. Fakat kırkıncı sayısında Kemal Bey Efendinin taşraya gitmesiyle onbeş günde bir yayınlanmaya başlar. Çocuklara hitap etmesi beklenen dergi, çocuklardan ziyade büyüklere seslenen bir yayın kimliğine bürünür. *Bahçe Mecmuası* Mekteb-i Sanay-i Şahane matbaasında tab' olunmuş, ulûm, fûnûn ve edebiyattan bahs eden, çocuklara ve bundan daha ziyade büyüklere mahsus bir dergidir. *Bahçe Mecmuası*'nda yazıları yer alan genç yazarlar Emin Osman, Avni, Nihal, Mahmut Celalettin, Mehmet Emin, Mehmet Arif, Mehmet Şakir, Hüsni, Mehmet Ali, Raif, Hikmet, Şevket Vasfi ve Mehmet Atıftır.

Bahçe Mecmuası'nda dünyanın siyasi, ahlaki, fikiri, coğrafi ve tarihi ilimlerine yer verilmiştir. Çocuklara sık sık nasihat ve ahlaktan bahsedilmiştir.

Derginin yayın cetveli aşağıdaki şekildedir

<i>NO</i>	<i>TARİH</i>	<i>SAYFA</i>
1	10 Tışrînievvel 1880	1-8
2	17 Tışrînievvel 1880	9-16
3	24 Tışrînievvel 1880	17-24
4	31 Tışrînievvel 1880	25-32
5	7 Tışrînisani 1880	36-40
6	14 Tışrînisani 1880	41-48
7	21 Tışrînisani 1880	49-54
8	28 Tışrînisani 1880	55-64
9	5 Kânunnevel 1880	65-72
10	12 Kânunnevel 1880	73-80

11	19 Kânunnevvvel 1880	81-88
12	26 Kânunnevvvel 1880	89-96
13	2 Kânunnsani 1881	97-104
14	9 Kânunnsani 1881	105-112
15	16 Kânunnsani 1881	113-120
16	23 Kânunnsani 1881	121-128
17	30 Kânunnsani 1881	129-136
18	6 Şubat 1881	137-144
19	13 Şubat 1881	145-152
20	20 Şubat 1881	153-160
21	27 Şubat 1881	161-168
22	6 Mart 1881	169-176
23	13 Mart 1881	177-184
24	20 Mart 1881	185-192
25	27 Mart 1881	193-200
26	3 Nisan 1881	201-208
27	10 Nisan 1881	209-216
28	17 Nisan 1881	217-224
29	24 Nisan 1881	225-232
30	1 Mayıs 1881	233-240
31	8 Mayıs 1881	241-248
32	15 Mayıs 1881	249-256
33	22 Mayıs 1881	257-264
34	29 Mayıs 1881	265-272
35	-----	-----
36	12 Haziran 1881	273-288
37	19 Haziran 1881	289-296
38	26 Haziran 1881	297-306
39	4 Temmuz 1881	307-312
40	10 Temmuz 1881	313-320

İKİNCİ BÖLÜM

2.İNCELEME

2.1.EDEBÎ KONULAR

2.1.1.Şiir

Tanzimat Dönemin'de yayın hayatına başlayan *Bahçe Mecmuası*, yalnız yayımlandığı dönemin edebiyat örnekleriyle kalmayıp Divan Edebiyatından da örnekler vermeye gayret etmiştir. Bu iki dönem edebiyatı arasındaki farkı ve edebiyatın hızla gelişimini ve değişimini beyan etmiştir. Böylelikle gazelde olan şiir özellikleri ile Tanzimat Dönemi şiir özellikleri arasındaki fark çocuklara sunulmuştur. Şiirin hangi aşamalardan geldiğini, konun değiştiğini, muhtevanın değiştiğini açık bir şekilde vurgulanmıştır. Divan şiirinde işlenen konular, Tanzimat Dönemi'nde işlenen konular hakkında bilgiler, örneklerle sunulmuştur. Divan edebiyatında yalnız aşktan, sevgilinin güzelliğinden meymen, bu sevdanın şair üzerinde bıraktığı eserden bahsedilmiştir. Daha sonra Tanzimat'la birlikte gelen yenilikten bahsedilmiştir. Konunun nasıl değiştiği beyan edilmiş ve Batı'da olan yeniliklerin Türk şiirinde etkileri olduğunu vurgulanmıştır. Aşktan yeni tema olan hürriyet, adalet, tabiat, ölüm gibi konulara geçildiği ifade edilmiştir (Akyüz, 1995: 41-55).

Bahçe Mecmuası'nda yayınlanan şiirlere baktığımız zaman şiirleri konularına göre şu şekilde tasnif edebiliriz.

1. Divan edebiyatında olan kaside ve gazel tarzında şiirler yayınlanmıştır. Bu şiirlerde genellikle divan edebiyatında işlenen aşk ve sevgilinin sıfatlarından bahsedilmiştir. Bu tarz *Bahçe Mecmuası*'nda şiirleri bulunan şairler:

<i>Mahmut Celalettin</i>	<i>Kaside</i>
<i>Ahmet Hamdi</i>	<i>Kaside</i>
<i>Şeyh Sadettin</i>	<i>Kıta</i>
<i>Hafız Şirazi</i>	<i>Gazel</i>

2. Ölünün arkasından ağlayan, zaman zaman düşünüp yâd eden sanatkârlar, çoğunlukla devlet şahısları, halk arasında meşhur kişilerin ardından mersiyeler yazarlar. *Bahçe* mecmuasında bu tarz şiiri bulunan şair:

Kazım Paşa ***Mersiye***

3. Tanzimat Dönemi ile başlayan yeni tarz şiir, halka ve millete yönelme eğilimlerini anlatan şiirler.

<i>Şinasi</i>	<i>Müfredat</i>
-----	<i>Bahariye</i>
<i>Şeyh Galib</i>	<i>Beyit</i>
<i>Salih Bey</i>	<i>Beyit</i>
<i>Sünbül Zade Vehbi</i>	<i>Beyit</i>
<i>Rahmi</i>	<i>Beyit</i>
<i>Kemal Paşa</i>	<i>Beyit</i>
<i>Cevdet</i>	<i>Beyit</i>

2.1.2. Hikâye

Hikâye Türk edebiyatına Batı edebiyatını tanıdıktan sonra yeni giren modern bir edebî türdür. Bir insanın yaşadığı coğrafya ile yakından ilgilidir. Yani eski ve geçmiş olan ya da yaşanan bütün olayları yeni ve gelecek nesile, kuşağa tanıtmak için yazarlar tarafından kaleme alınan bir türdür (Kolcu, 2005:1216). Tanzimatçılar da eserlerini bu kuşağa aktarmak ve eskide geçmiş olayları ve vakaları anlatmak için gayret göstermişler. İşte gösterdikleri bu gayretlerini *Bahçe* mecmuasında açık açık görmekteyiz. Nevresideganelere eskiden ibret alabilmeleri için ecdatların yaşam tarzlarını ve geçirdikleri sıkıntıları onlara aktarmaya çalışmışlar. *Bahçe* mecmuası da çocukların tenvir-i efkar için yazılan bir mecmua olduğundan dolayı bu tür gelişmelere yer verilmiştir. Aşağıdaki hikâyede nevresideganları eğlendirerek eski olayları aktarmaya çalışılmıştır.

Mavi ibekten yeleği üzerinde altın gerdan ve ona marbût miyâneli saat, elinde siyah ipekli şemsiye, Macit Bey baya halâvetbahş olurdu: Mevsimin yaz husûsuyla Ağustosun sekizi olduğunu bâlâde bil-münasebe arzettik zannederim! Macit Bey'in sıcağın terlememek üzere kiraz çiçeği rengindeki uzunca paltosunu giymeyip koluna takmışsa da havanın derecesiz sıcaklığı arkadan paltoyu değil bütün esvabı soyduktan sonra gömleğini yani insanın derilerini bile attracak derecedeydi.

Biz mîrî mûmâileyhin ahvâl-i zâhiriyesini tarif edinceye kadar kendisi de Fâtih'in öbür cihetindeki kapısını dahi geçerek, hafâfhaneye doğru azim rah şitâbân olmuştu. Nakline lüzum gördüğümüz bazı ahval, Macit Bey, şimdilik takipten bizi tahir edecekse de bütün bütün de nazarımız huzurundan kaybolmayacağından şurada teferrüat-ı hikâyeye iptidârı münâsip gördük.

Macit Bey'in, topu topu bir validesi olup pederi rütbe-i evvel ricalinden ve şura-yı devlet âzazı kiramından bir zat olduğu halde Macit Bey'i küçüklüğünde terk ederek irtihâl dârülbekâ etmiş. Macit Bey'in validesi ise bir vakitten sonra yalnızlıktan alehusus alıp vereceğine "dış ehli olmak" hesabıyla beka makamında olmasından dolayı münâsip bir zat ile izdivaç etmeyi korumuş ve teşebbüs etmiş olduğu halde çok taraftan tâlip zuhûr etmişse de hiç birisine de havâle-i semi ve itibar etmeyip mızdırından geçirmekte olduğu bir tabiata, yani iş güç biliyor mücerrib dîde bir adam olup da hanımın pederinden kalan vâridâtın mâmâfihî Macit Bey'in pederinin haylice nukut ve mücevharatıyla irat ve akranın insirafından vakasını derahd edebilecek birisine varmayı düşünmüştü. Nihayet yağlıkcı esnafından Hacı Kâmil Efendi namında birisiyle (Kısmet bu ya) tehhül ederek onun da ömrü vefa etmeyip mûmâileyh dahi bir kız evladını iki yaşında ve Macit Bey yedi sekiz yaşında olduğu halde öksüz bırakıp irtihal dârülbekâ etmiştir!"

Bu iki kocadan sonra hanım mûmâileyh iki çocukla bir kimseye daha varmayı hatırından bile geçirmedeği halde misin bir emekdâr uşağına umûr-i beytiyyesini tafiyızla iki beyaz halâyık bir Arap işçi olarak harem tarafını teşkil eden ceman altı kişiden ve selamlıkta dahi bir ev uşağından başka kimse yoktu.

Büyüten Allah, Macit Bey günden güne büyümekte binâberin evvelce tedrisi zımında hiç bir zuhûrate filana bakmayıp ikdamından geri durulmamış ve beyin mecbûl olduğu zekâ ve fesaneti dahi bu ikdama manzûm olarak yakın vakitte Rüşdiye'ye ve oradan dahi başşehadetname huruç ederek iki senedir ki Bâb-i Âliye devam etmekte bulmuştu!

İşte bu halde mîrî mûmâileyhin konağından saat dörtte de çıkarak kalemine gitmekte olduğunu anladık! Binaenalezalik, Macit Bey direkler arasına henüz asılı olmuş olmasından derhal nazar mütâlaamızı arkasından takip ettirelim. Macit Bey Osman Baba türbesinin önüne gelmişiki her sabah mütadı olan taze fındıktan yüz dirhem alarak direkler arsındaki kıraathânelerden birisine oturdu, yarım saat kadar gazete mütâlaasıyla vakti geçirmiş ise de, lâkin beyin bilmem politikaya merakı olmadığından mıdır? Nedir? Hele o icmal ahvâl taraflarına mâmâfih telgraflara asla ihâle-i nazar etmeyip daimi sūraatta edebiyat kısmını araştırır ve edebiyata dair bir şey bulursa o vakit yüzü gülerdi (Avni,1880: 23).

2.1.3. Roman

Roman gerek doğuda gerekse batıda toplumun yavaş yavaş değişmesi sonucu ortaya çıkan bir türdür. Roman doğrudan doğruya sosyo-kültürel değişime bağlı olan bir edebî türdür. Daha önceleri romanın işlevini hikâye ve diğer edebî türler almaktadır, ancak roman yeniliklere ihtiyaç duyulmasından dolayı ve hayatın şartlarının değişmesiyle birlikte ortaya çıkmıştır (Kolcu, 2005: 77-82). İşte bütün bu aşamalarını ve nasıl bir yapıya sahip olduğu *Bahçe* mecmuasında yeni kuşağa detaylı bir şekilde anlatılması için yeni olan bu edebî türe yer verilmiştir.

2.1.4. Tercüme

Bir toplum dil ve kültür yönünden farklı olan başka bir toplumla iletişimini hızlandırmak ve bağlılığını devam ettirmek için, o toplumun düşüncelerini yeterli bir şekilde kendi diline tercüme etmek zorunda olduğundan, *Bahçe* mecmuasında tercümenin önemi vurgulanmıştır. Gerek doğudan gerekse batıdan yeni yeni tercüme edilmeye başlanmış ve bu tercüme okullarda ders olarak yeni yetişen çocuklara sunulmuştur. Dünyanın herhangi yerinde olan bu düşünceleri bir toplum kendi diline dönüştürmedikçe onlardan yararlanmayacak ve yeni düşünceler üretemeyecektir. Osmanlı Devleti III. Selim devrinden itibaren Batı ile sıkı ve devamlı olan münâsebetleri hemen hemen her sahaya yayıldı. Bu düşünceler Osmanlı Devleti toplumunda daha fazla yayılması için çok yoğun çalışmalar kaydedildi. Bazı yeni kurumların kurulması gerektiği ihtiyaç duyularak yeni kurumlar ve müesseseler kuruldu. Batı'da olan kurumların taklidi olan bu kurumlar Batı tarzı faaliyetler gösterilmeye başladı. Başta eğitim olmak üzere, örf, kural ve her alanda yenilikler berâberinde getirdi. Çünkü farklı dillerden yeni tercüme yapıldıkça birçok farklı bilgi ile tanışmış oluruz. Bu yüzden gerek edebî alanda gerekse diğer alanlarda, kendilerini geliştirmek ve daha ileriye götürmek için başka ülkelerden bilgi aktarımına önem verilmektedir. Türk edebiyatının yeniden yapılması için birçok tercüme yapılmış. Bu bu tür çevirilere önem verilmiştir. *Bahçe* mecmuası, tercüme yoluyla yeni yetişen gençlerin tenvir-i efkârını dikkate alarak yapılmış tercüme nevrisedeganelere sunmaya yoğun çaba sarfetmiştir. *Bahçe* mecmuasında yapılan tercüme Emin Osman'ın Fransızca'dan çevirdiği Rosamonde Mor Bardak adlı hikâyeyi sekizinci sayısında görürüz. Ayrıca bunun dışında

Arapça'dan yapılan, mütercimi Mahmut Celalettin olan İbrahim Ethem adlı tercüme-yi Mecmua'nın yirmi beşinci sayısında görürüz. Üçüncü tercüme de yine Mahmut Celalettin Bey'e ait Japon adlı bir tercümedir. Aşağıdaki metin bu tercümeden örnektir (Kolcu, 2005: 82).

Japon'da bir nevi sedye vardır ki, iki adam umuzunda götürebilir. Derûnünde bir kadın veya bir erkek bulunur. Japon şehirlerinde bir sokaktan diğer bir sokağa ekseriye mezkûr sediyeleriyle azimet ve avdet edilir. Japon'da yolculuk etmek başka bir tarzdadır. Yolcu (Çin rinişe) tesmiye olunan bir nevi arabada oturup mezkûr arabayı bir mahalden diğer mahale nakletmek için bir adam onu önünden çekip diğer birisi dahi arka tarafından ileriye sürer. Bunlara ibadet için (Foci) Dağı'na yahut başka dağların tepelerine giderler (Foci) Dağı'nın irtifacı on üç bin kadem olup zirvesi daima kar ile mestûr bulunduğundan mezkûr dağa ancak Temmuz ve Ağustos aylarında çıkılabilir. Mezkûr aylarda edna sınıfından olan adamlar meğabir-i edep şarkılar çağırıp ve eşekçe şakalar ederek (Foci) Dağı'na çıkar. Her ne kadar dağın indilerinde mukaddes ve aziz olduğunu ve o sebep mebnî ziyarete gittiklerini tezkar ederlerse de evvelkinden iki derece ziyâde namussuz lakırdılarla avdet ederler. Japon ehâlisi her ne kadar nezaket ve saadet içinde müşahede olunursa da, fakat onların nezaketleri altında dehşetli dehşetli günahlar ve şedîd şedîd mekderiyyet ve meyûset gizlidir. Fakat yine orada validdin şefikîrlar. Japon'da Türkler'de olduğu gibi bir karı kendi kocasının esiri makamındadır. bir kadının zevci vefat ettiğinde onun agûş muhabbetinde, devenin sütüyle büyümüş olan çocuk validesinin âmiri olur. Ecnebilerin Japon'a müsaade olunalı çok müddet olmadığını (Bahçe)'nin yirmi sekizinci nüshasında mûnderic ederken bu bir ezmeden zarfında divanda azim tebeddûlat vukua gelmiştir. Japon hükümeti bir çok gençler tahsil-i lisan ve terbiye ettirmek üzere memalik-i ecnebiyeye gönderip ve İngiltere'ye ve Amerika'dan muallimler celb ederek mekatip ve medaris küşâd-ı ehâli, nev icât, alet ve edvât ve makineleri, ticaret ve ziraat için ne derece mukayyed olduklarını pek çabuk idrak eylemişlerdir ki memalik mütemedinden alet ve edvât ve makine ile celb edip hâlâ hâzâ Japon'da, Avrupa'dan ve Amerika'dan gelen âlet gibi alet-i kat'ıya ve makineler ve edevat-i saire yapılırlar. Japonlular, kendi itikatlarını terk ettiğinde dinsiz olmak tehlikesindedirler. Lâkin Hristiyan milletleri Japon memalikinginde Hristiyan milletleri Japon memelikinginde İncili neşretmekte muvaffakiyyet-i azimiyeye nail olmuşlardır ve çok Japon ehâlisinin Hristiyan bir millet olacağını me'mul ediyorlar (Celalettin, 1880: 239)

2.2.AHLAKİ KONULAR

2.2.1. Ahlak

Güzel ahlak insanı kötü huylardan uzaklaştırarak iyi bir huya yönlendirir. "İman gücü olan bir kimse hemen ahlak bilgisi öğrenerek iyi ve fena huyları, faydaları ve zararlı işleri anlar". İyi işleri yapıp dünyada kâmil, kıymetli bir insan olur. Dolayısıyla işleri muntazam olur ve kolaylık hâsıl olur. Dünyada rahat ve huzûr içinde yaşar, kendisini herkes sever ve bundan daha ilerisi Allâh ondan razı olur. Gerek dünyada gerek Ahirette mesut ve bahtiyar olur. İster dünyada ister Ahirette rahat, huzurlu, mesut ve bahtiyar olmanın temel faktörü kâmil insan olmaktır. Böylelikle herkesin kalbi yanlış itikatlardan ve şüphelerden kurtulur. Bütün bu konulara dayanarak ahlak ilmi, kalp ve ruh temizliği bilgisi demek mümkündür. Çünkü fena huylar, kalbin ve ruhun hastalıklar ve zararlı işler, bu hastalıkların alametleri ve arızalarıdır. Ahlak ilmi, çok şerefli, pek kıymetli, en lüzumlu bir ilimdir. Çünkü kalbin ve ruhun kötülükleri ancak bu ilimle temizlenir. Kalbin ve ruhun, iyi huylarla sıhhatli ve kuvvetli olmaları, bununla müyesser olur. Kuvvetli kalpler ve ruhlara da bu ilim yardımı ile temizlenir ve iyi ahlaka kavuşur. *Bahçe* mecmuası da, bir ilim mecmuası olduğu için çocuklara kötü huy ile iyi ve güzel huylar arasındaki farkları göstermeyi amaçlamıştır. Nevresideganeleri kötü huylardan men etmek görevini üstlenmiştir. Çünkü çocuklar toplumun temelidir. Böylelikle toplum sağlam ve temiz zemin üzerine inşa edilmiş olur. Herkes birbirine yardım eder, birbirini hoş görür, hiç kimse hor görülmez. Aşağıdaki metin *Bahçe* mecmuasından verilen örnek bunların ispatıdır (Hâdimî, Emrullah, 2013: 11-13).

Ahlak-ı Hüsne

Geçen nüshada yazılan bent serlevhalı bentte birtakım teferruat-ı maddenin yazılacağı vaat olunmuştu. Mâmâfih bu vaadin incâzine şu tarikle gidelim: Bentte insanı şerefliendiren üç şey olup bunlar ise (İlim), (Edep), (Ahlak-ı Hüsne) ve üç şeyin bâdî mezmumiyet olacağı gibi bunlar dahi (Cehl), (Nadenlik), (Ahlak-ı Kabihe) idiki arzetmiştim!

Alân cümle "Ahlak-ı Hüsne" den söze girişelim ki, her fertte lazım melzûm kabilinden olan tabiat güzelliği bunun takaddümüne mecburiyet yaratır!

"Ahlak-ı Hüsne" yani halkların tabiatların güzelliği demek olup bu tabiatın güzelliği dahi acaba tezinât ile mi olur? Gibi mülâhaza, insanın zihnini gıcıklarsa da bu mülâhaza yine öyle çıkacağı cihetle bizde böyle olduğunu teslim edeceğiz!

Evet! Bir insan tabiatını tezinât ile ziynetlendirir! Efendim? Fakat başına huttobuz yapmakla değil.

Ya bu bâdî ziynet olan şey nedir? Bunlar birkaç şey olup yani sadakat, iffet, kanaat, emniyet, hüsni-karîm, nazafet, sehavet, muavenet, hıfz-ı sıhhat, denilen şeylerdir!

Bu tadât olunan ahlak her kimde mevcut olmuş olsa ahlak-ı hüsne sahibi olacağı derkâr olmasına nazaran, hakkında her yerde hürmet ve riayet olunması yine bu taba-yı hüsnenin zımınıdadır (Ali, 1880: 50).

2.2.2.Sadakât

Ahlaki konulardan biri de sadakattir. Sadakat doğruluk, dürüstlük ve insanlık üzere kurulmuş samimi ve sağlam Allah için, Allah sevgisi için kurulan menfaat görmeyen bir dostluktur. İçten bağlılık ve gerçek dostluk kalp doğruluğu, samimiyet ve ihlas anlamındadır. İşte bu yüzden *Bahçe* mecmuasında bunu çocukların zihinlerine iyice yerleştirmek için ahlak terimlerinden olan sadakate yer verilmiştir. Bunu da *Bahçe* mecmuasının yedinci sayısında iki oduncu arasında cereyan eden durumu beyan ederek çocukların bilgisine sunulmuştur. Ayrıca okullarda da ders olarak öğretilmiştir. Bu derste sadakatin mertlik olduğunu ve herkes tarafından sevilen iyi bir huy olduğu anlatılarak bir örnekle çocuklara öğretilmiştir. İki oduncu odun kesmeye gitmişler. Birden birisi, diğerine demiş ki gördün mü? Kardeş şehirden odun bağlamak için ip almayı unuttum. Sonra her şey diğer arkadaşına emanet ederek, ip almaya gider ve haylice gecikir. Akşam olur gelmez gece yarısı olur gelmez. Ama diğer arkadaşı bütün bu gecikmeye rağmen verdiği sözü tutmak için kalır. İşte sadakatin değerini buradan anlarız. Bu da yeni yetişen çocuklara anlatılarak toplumu sağlam temel üzerine hazırlamış oluruz. Çünkü onlar geleceğin parlak yıldızlarıdır. Böylelikle o toplum güvenilir bir toplum haline gelir.

Bahçe mecmuasında Nihal sadakat makalesini, mecmuanın yedinci ve sekizinci sayılarında yayınlanıp sadakatin önemini dikkate alarak Hz. Pegamber efendiye verilen bir nam olduğu beyan edilmiştir (Nihal, 1880: 50, 57).

Sadakati daha iyi anlamak için *Bahçe* mecmuasından örnek:

Sadakât

Sadakât denilen şey, kendisine her yerde (Mert) dedirtmeye badi olduktan başka hakk-ı teala ve tekaddüs hazretlerinin sevdiği tabiiyîn en başlıcasıdır!

Sıdık, öyle bir şeydir ki, bu tabiatla fahr-i kainat Efendimiz Hazretleri mevsuf ediler. Hatta her işinde görülen sıdık ve emniyet risaletpenâhileri üzerine Tayfa-ı Kurayış beyninde nam-ı alileri (Muhammed-i Emin) diye yad olunurdu.

Sadakat ve emniyetin bakınız ne derece büyük olduğunu bundan anlayınız!

Bunun için ahlak-ı hüsne sahibi olmak isteyen kimse daima sadakattan ayrılmamak iktiza eder. İşte size sadakat hakkında bir de hikâye: Bir gün iki odun yarıcı merkeplerle dağa giderler!

Odun kesmek ile meşgullerken iki odun yarıcının biri, birdenbire izhar-ı teessüfle arkadaşına "ay! Gördün mü kardeş şehirden odunları bağlamak üzere ip almayı unutmusuz! Şimdi nasıl edelim? Bu odunları merkebe nasıl yükleyelim? Ve geriye boşuna avdet etmiş olsak akşama ekmek paramız buna mütevakkıf etmesi benim ta şehre kadar gidip ip getirmeliğime mütevakkıftır! Bunun için arkadaşlığımıza müstenit sana rica ederim ki, gideyim şehirden ip alıp geleyim, sen de merkebini alıp gitmeyerek ben gelinceye kadar bekle!" dedi öbür arkadaşı "peki birader! Fakat çabuk davran ki akşam oldu. Gidelim odunlarımızı satalım da kefâf-i nefis edelim! İşte ben bekliyorum!" dedi ipi unudan odun yarıcı "lâkin kuzum kardeşim! Ben gelmeyince sen de buradan bir yere ayrılma ha!..." deyip o arkadaşından rev-i muvaffakat gördükten sonra koşa koşa şehre doğru şitâbân oldu.

Dağda kalan arkadaşı şehre gideni bir saat iki saat hatta gurub-i şemse kadar beklemişse de ne gelen var ne giden!

Şehre avdet etmesi lazım gelirse de arkadaşına vermiş olduğu sözü geri almaklığı kendisine becâ görmemiş olmamasından sular karardığı halde yine beklemiş! Bu burada bekleyinceye kadar şehrin kale kapıları dahi kapanmış olmasından bîçâre oduncu, vermiş olduğu sözde sadakatın ilcasıyla gece yarıları dağlar başında kalır!

Ne yapsın? Yanında iki de merkep var! Ne çâre kendi merkebindeki odunları çözerek dağın zirvesine doğru gitmeye başlar!

Hayli gittikten sonra mağara gibi bir şey görürse de kapısı dar olması hesabıyla elindeki balta ile biraz işleyip merkebin murûru kadar bir kapı açarak iki merkebi içeriye sokar! Ve kendisi dahi mağaraya girerek aç bî-ilaç durur!

Rahatsızlık oduncunun umrunda değilse de açlık kendisine uykuyu filanı bırakmayarak bîçâre gece yaralarına kadar uyuyamaz! Bir de ne baksın! Mağaranın kapısı önünde bir adam geziniyor! Mûmâileyh bunu arkadaşı oduncu zannıyla mağaradan heyecanle fırlayarak bağırıp "neredesin be kardeş! Beni böyle mağaralarda bıraktın! Aç bî-ilaç! Şimdi ben ne yapayım?" diye hücum edince dışarıdaki adam neye uğradığını bilmeyerek elinde bulunan bir torbayı fırlatıp kaçmaya başlamış (Nihal, 1880: 50).

2.2.3.Nasihat

Bahçe mecmuasında yine çocuklara öğüt vererek nasihat edilmiştir. Birçok tavsiyeler onlara sunulmuştur. Akıl ve fikirler verilmiştir. Yeni yetişen nevrsideganeler bilinçlendirilmiştir. Bu nasihatlar büyüklerin çocuklarına verilen nasihatler olarak *Bahçe* mecmuasının otuz altıncı sayısında imzasız olarak yayınlanmıştır (imzasız, 1880: 282).

Nesayih-i Hikemiye

Faziletlerin en birincisi diyanettir. Cenabihakk'ın korkusu hikmetinin mebdaidir.

Servet fani, şöhret bâkidir. Vatan için kuvvet olanların şanı kühne olmaz. Mülâhazasız iş görmek akılsızlıktır, akıl bildiği şey ile amel eden ve bilmediğini sorup öğrenendir. Her bir şahsın kader ve kıymeti tahsil eylediği amelin mikdarına göredir. Edebi zayı eden hasep ve nisbetten fayda göremez.

Aklı az olan şahsın hata ve hezeyanı çok olur. Tahsîl-i ilim etmeyen adam darında selamet bulamaz. Sıdk-ı lisanın emaneti ve lisan ise kalbin tercümanıdır. İnsan sözüyle muvazene olunur ve mertebe-i kader ve kıymeti fiiliyle anlaşılır, insan kendini beğenmek noksan aklına delildir. Nâsın şeref ve fazılı ebnâ-yı cinsine ziyade hayır ve menfaati olanıdır. Tevazu insanın fazl ve kemalini ve tekebbür zail halını izhare büyük bir vesiledir. Haset dedikleri dert ve belâ insanın vücudunu ezip fena eder. Fena huyların en başlısı kibir ve yalancılık ve nemamalıktır. Tatlı dilli olan zatın muhip sadıki çok olur. Halka muzarrat ve ezâ etmeyen adamın asla düşmanı olmaz. Ele geçen fırsatı zay etmek elem ve mihneti davet eylemektir. Selamet ve rahat murat edersen sadakat ve istikamati iltizam ile aceleden mücanebet ile ki sonra müşkilata düşersen, ashabın iktidar ve servet ile husumet eser hamak ve belahtır. Havab-ı gavlete mülazim olan adam muradına asla nail olmaz, insanın sanatı istihsal emr mayişteti için tükenmez bir hazinedir. Hüsn-i tedbirle az mal çoğalır ve emval-ı kesre sefahatle mahvolur, din ve dünyanın kavvam ve intizamı ilim ve marifet ve mal ve servetledir (*Bahçe Mecmuası*, 1881: 240).

2.2.4.Gıybet

Yine *Bahçe* mecmuasında yer alan diğer ahlaki konulardan birisi de gıybettir. Belli bir kişinin hakkında konuşmak, onun iyi ya da kötü tarafını söylemek gıybet olur. Ayrıca bu gıybetin günah olduğu beyan edilmiştir.

Bundan sakınmamız gerektiği vurgulanır. Gıybetin hem Allah katında hem de peygamber tarafından haram olduğu *Bahçe* mecmuasının yirmi dördüncü sayısında genç nesillere aktarılır (İmzasız, 1880: 190).

2.2.5.İstikamet

İstikamet doğruluktur. Bir toplumun kalkınması için ahlaki değerlerden olan istikamet, en ileride gelen hususlardan biridir. Dürüstlük ve doğruluk her toplumun temeli olan konulardır. Osmanlı Devletinin doğruluk anlayışı ve edep kültürünü daha ileride yetişecek olan nesiller, kendilerine kaynak olarak görmelerindeki faydaları *Bahçe* mecmuasının onbeşinci sayısında örneklerle açıklanır (Osman, 1881: 114).

2.2.6.İffet

Bahçe mecmuasında ele alınan ahlaki konulardan bir diğeri de iffettir. İffet kötü işler yapınca kendince utanmaktır. İslâmiyet'e uymak ve her işte elini vicdanına atarak yapmaktır. Nefsine hâkim olup haram işlerden kaçınmaktır. Hem kendi iffetini hem de başkasının iffetini koruyarak iş yapmaktır. Her işte acele etmeyip en uygun şekilde yapmaktır. İffetli bir insan herhangi bir işe girişmeden önce o işin haram ve helal olup olmadığını anlar, haramdan uzaklaşır (Hâmidî, Emrullah, 2013:149-158).

Osmanlı topluluğunu ve daha sonraki yetişecek olan toplumun temelini sağlam bir esas üzerine kurmak için *Bahçe* mecmuasında ahlaki ve manevi değerlere sık sık yer verilmiştir. İffet de bunlardan birisidir. *Bahçe* mecmuasının dördüncü, yirmi dördüncü ve sekizinci sayısında iffete yer verilmiştir (Nihal, 1880: 57).

2.2.7.Merhamet

Merhametli bir toplum yetiştirmek için o toplumun fertleri dayanışma içinde olurlar. Her fert toplumun diğer ferdine kötü ve zor durumlarında yardım eder. Nice ayetler, hadisler şiirler ve atalarımızdan gelen sözlerde de merhametten bahsedilmiştir. *Bahçe* mecmuası da, eskiden sürüp gelen adet ve toplumun değer ve kültürüne yer vermeye çalışmıştır.

Bahçe mecmuasında önemli konulardan sayılan biri de Nihal tarafından yayınlanan merhamettir. Merhamete mecmuanın üçüncü sayısının yirmi birinci sayfasında yer verilmiştir (Nihal, 1881: 21).

2.2.8.Cehalet

Eski zamanlardan beri sürüp gelen, *Bahçe* mecmuasının da değer verdiği konulardan birisi de cehalettir. Cehalet, sahibini mevki ve makam peşinde koşturur. Nefis ve arzularını haram yollardan elde etmesini ister. Esasen iyi iş yapmak, hayrat

ve hasenat yapmak, haramdan uzaklaşmak, iyi ibadet etmek, toplumu kalkındırmak için mevki ve makam sahibi olmak istenir (Hâmidî, Emrullah, 2013: 26).

Bahçe mecmuasında da çocukların iyiyi kötüden, henüz yaşlarının küçük olmasından dolayı doğru yol bulmalarında yardımcı olmak için bu makaleye Avni Bey mecuanın yüz yetmiş ikinci sayfasında ve yirmi ikinci sayısında, çocuklara âdeta bir önderlik makamını üstlenmiş ve doğru yol bulmalarında yardımcı olmuştur (Avni, 22: 172).

2.3.SOSYAL KONULAR:

Sosyal konular iki iki temel konu olarak ele alınmıştır. Birisi tarih ve diğeri coğrafyadır.

2.3.1. Tarih

Tarih, insanlara doğru neticelere varmaları için yön veren bir düşünce tarzıdır. Geçmişini bilmeyen, yani kendini tanımayan bir toplumun, tıpkı hafızasını kaybetmiş, akıntıya kapılmış gibidir. Bütün insanlar geçmişten cesaret almaya, onu öğrenmeye ve bu suretle tecrübe kazanmaya ihtiyacı vardır. Her fert, atalarının geçmişteki başarılarıyla iftihar eder. Gerek fertlerin, gerekse toplumların ne olduklarını nereden geldiklerini bilmeye ihtiyaçları vardır.

Tarihi gelişmelerin bilinmesi, çağdaş değerlerin de dahi iyi takdir edilmesine imkân sağlar. Tarih insanların kültür seviyelerini yükseltilmesine yardımcı olur. Tarih, İnsanlarda ahlak şuurunu uyandırıp manevi değerlerini gelişmesinde rol oynar. Aileden başlayıp millete doğru bir sevgi ve bağlarının doğmasına imkân hazırlar. Böylece tarih, bir ferdin ait olduğu milletin, içinde yaşadığı vatan topraklarının geçmişini öğrenme ve araştırma arzusu ortaya çıkar (Muallimitarih. Blogcu.com10,04,2014).

Tarihin bu kadar önemli bir ilim olmasından dolayı *Bahçe* mecmuasında geniş bir yer verilmiştir. *Bahçe* mecmuası çocuklara yönelik olduğundan dolayı, bu mecmuada Emin Osman Eefendi tarafından yazılan Tarih makalesi çocukların küçük yaşta bu tür önemli bilgi sahibi olmalarını ön planda tutmuştur. Yalnız Türk tarihinden değil bütün dünya tarihinden bilgilere yer vermiştir. Bu makale *Bahçe*

mecmuasının birçok sayısında yer almıştır. Aşağıdaki örnek de, *Bahçe* mecmuasının tarihî konulara ne kadar değer verdiğinin ispatıdır.

Tarih Nedir?

İlm-i tarih edebiyatın en mutenâ bir kısmıdır! Edebiyat nedir? Edebe müteallik olan eser. Edep nedir? Edebin cemidir! Edep nedir?

Edep lügatta hazar-ı taam sufrasına davet etmeye ıtlak olunur. Binaenaleyh Fusha-yı Arap lafz-ı mezkûru herkesle zarifane geçinmeye ıtlak etmişlerdir. Herkesle güzel güzel ve zarifane geçinip beni nevine lutuf ile muamele etmeye tevakkuf eder? Ahlak-ı hamîdeye! Öyle ise edebiyat lafızda ahlak-ı hamîde ve etvar-ı hüsneye dair olup tehzib-i ahlaka medar-ı kelisi olan esere ıtlak olunuyormuş. Çünkü edebin manası anladığımızdan tabii cemi bulunan edebi dahi anlamış oluruz. Edebiyat ise edebın cemidir. Öyle ise şu kaziyaya tevkifen edebiyatın dahi ne olduğunu anlayacağımız bedihidir. Gelelim tarihe itla beşerin hudûdu mahdüddür. Tecrübe ister! Zira nev-i beni âdem bu küre-i zeminde yalnız başına tâiyüşten ve hayvanat-ı vehşiyeden tarruz ve tasallutundan nefisini vikâyeye muktedir olmayacaklarından mutlaka cemiyetle yaşamaya mecburiyetleri görünuyor. Şu mecburiyet tahtinde teşekkül eden cemiyet-i beşeriyede ya (Vahşî) olur veya (Medenî) vahşiyetinin bir kısımda bedevî olur. Gerçi hâll-i bedeviyat yâni haymenişîn olanlar hâll-i vahşete nisbetle ehvence ise medeniyetinin neticesi olan maarif ve ulûm-i sanayi vesaire hasas kemaliye-i insaniyyeden mahrum olduklarından vahşilere tefavvukları pek ziyade değildir. Lakin havaic-i zaruruye-i beşeriyeleri terakki ettikçe tabii alem-i bedeviyetten alem-i medeniyete kadem basıp ve ihtiyacat-ı beşeriyelerin tezayüdü nisbette alem-i terakkide dahi adımlarını büyötmeye başlayarak bir çok asırlardan sonra bir devlet teşkiline muvaffak olurlar (Osman Emin, 1880:193).

Emin Osman

2.3.2.Coğrafya

Yeryüzüne bağlı olayları her türlü teferruatı ve çeşitleriyle inceleyen bir ilim dalıdır. Bütün yer küre, coğrafyanın konularını teşkil eder. Bu sebepten dolayı coğrafyaya ait pek çok yardımcı ilimler vardır. Bunların bütün bütün *Bahçe* mecmuasında yer alması yeni yetişen çocuklara daha o küçük yaşta dünyalarından haberdar etmek imkanını sağlar. Çok çeşitli olan coğrafya olaylarından ve konularının her biri ayrı ayrı yerlerde veya belli yerlerde araştırılır. İşte bu sebepten dolayı *Bahçe* mecmuasında coğrafyaya geniş yer verilmiştir. Dünyanın dört bir tarafından çocuklara kavrayabilecekleri ve anlayabilecekleri kadar coğrafî bilgiler verilmiştir. Mesela, Avrupa'nın bütün kıtalarından bilgiler sunulmuştur. Her bir devleti ayrı ayrı ele almışlar ve her bir derste çocuklara anlatmışlardır. Yeryüzünde

ne kadar kara parçaları varsa ayrı ayrı sunulmuştur. Kıtalar ülkeler, denizler, bölgeler, yöreler gibi çeşitli yerlerden coğrafya şartlarıyla belirlenmiş, özellikleri ders sırasında bütün detaylarıyla ele alınmıştır. Bu da *Bahçe* mecmuasında muallim ile çocuklar arasında soru-cevap şeklinde cereyan etmiştir. Aşağıdaki metin aynen *Bahçe* mecmuasında olduğu gibi irat olunup ders işleme tarzı beyan edilmiştir.

Şakirt- Dünyamıza öteden beri yuvarlak toprak namını veriyorsunuz! Doğrusu ya buna hiç bir türlü zihin kâni olmuyor. Eğer bu dünya yusyuvrak olsa altımızdaki insanlar başı aşağı gelmezler mi?

Hoca- Üzerinde yaşadığımız şu dünya sahihan yusyuvrak bir topraktan ibarettir. Ama kutb-ı şimâlî ve kutb-ı cenûbî derler iki nokta vardır. İşte arzın o cihetleri biraz basıkçadır. İnşallah şeklini de tafsîlâtıyla berâber göreceksiniz.

Gelelim arzın yuvarlak olduğu ispata: Evvela deniz kenarında duran bir râsîr yani bakıcı uzaktan sahile doğru gelmekte bulunan sefinenin evvela direklerinin rasını müşahede edip aksam-i sairesi mestûr kalarak sahile takarrüp ettikç peyder pi-ecsam saireyi velhâsîl heyet mecmuasını müşahede eder ki hâlet-i mezkûre dahi küreviyetten neşet eder. Lâkin bu ispat hakkında gelelim karaya, arza, siz zeminde ve eteğin denizde hiç bir mürtefa mahal bulunmadığı halde vech-i arzın yalnız birkaç kilometre mesafesi medd-i nazar dâhilinde bulunup, ondan ilerisi müşahede olunamayarak arz ile sema muttasıl gibi görünüyor ki, işbu hadde ufuk tesmiye edilip bu da bütün dünyanın küreviyetinden neşet eder.

Şakirt- Pek güzel efendim. Bunu anladım, bir de arz döner diyorsunuz. Burada da beni ikna eder misiniz?

Hoca- Arzın hareketine gelince bu da kolaydır. Şöyle ki, bir mâi cereyanın akıntısıyla hareket eden bir kayığın veyahut düz bir mahalde seyreden arabanın derûnünde bulunanalar, civarda bulunan mevâkinin kendi tarflarına hareket ettiklerini müşahede edeceklerinden binaenaleyh arzın dahi hareketinden tabii haberdâr olunamaz.

Şakirt- Efendim acaba arz kimin etrafında devr eder?

Hoca- Arz bir kendi mihverî bir de şemsin etrafında devr eder. Şemsin etrafındaki devrini bir sene-yî kâmil zarfında ikmâl edip kendi mihverî etrafındaki hareketini de bir yevm-i kâmil yani yirmi dört saat zarfında ikmal eder.

Şakirt- Acaba gece ile gündüz neden oluyor?

Hoca- Arz kendini tenvîr eden seyyaretin bazı kere muzî ve bazı kere muzlim cihetlerine tekâbül eylemesiyle leyl ve nehar tekevvün eder.

Şakirt- Acaba bizim dünyamızın etrafında hangi yıldız döner?

Hoca- Hany geceleri dünyamızı tenvîr eden ay yok mu? İşte o yıldız küre-i arzın etrafında devr eder.

Şakirt- Ay da güneş gibi muzî mi? Yoksa muzlim mi?

Hoca- Ay güneş gibi muzî değildir. Arz ve daha seyyaret-i saire muzlimdir.

Şakirt- Ya muzlim de küremizi nasıl tenvîr ediyor?

Hoca- Şemsten iktibâs eylediği nur vasıtasıyla.

Şakirt- Demek ki bütün yıldızlar güneşten iktibâs-i nur ediyorlar.

Hoca- (Meslek-i şems) Terkip eden seyyarâtın kaffesi şemsten iktibas-i nur ederler (Osman Emin, 1880: 149).

Yeryüzünde bir bölümdeki çeşitli ovaların birbirleriyle karşılıklı tesirleri, bulunduğu yerle ilgili incelenir. Bu coğrafya dalında yapılacak araştırmalarda önce yerin yüzey şekilleri (dağ, ova, yayla) belirtilir. *Bahçe* mecmuasında coğrafya dalının inceden inceye incelemeye girişilmiştir. Dünyanın bütün tabii oluşumlarını, yeryüzü bilgisi, gökyüzü, rüzgârın oluşumu, yağmurun nasıl gökyüzünde teşkil edip yağması, yeraltı madenler, coğrafya ile ilgili bütün olayları ele alınıp, çocukların bilgisine sunulmuştur.

2.3.2.1.Hava-yı Nesimî

Bahçe mecmuasında yazarı meçhul olan, mecmuanın 19'ncu sayfasının 3 sayısında hava-yı nesimi makalesi çocuklar için önemli coğrafya bilgilerinden bir olan hava-yı nesimiyeye yer verilir. Havanın oluşumu hakkında bilgiler yer almaktadır. Havanın kokusu, rengi, tadı ve şekli olmadığını beyan ederek gözle görünmez, fakat hissedilir, yeryüzünü ihata eden bir tabaka gazı olduğunu çocuklara anlatır. Ayrıca bu havanın önemine dikkat çekilerek, hava bulunmayan yerde hiç bir hayvan yaşayamadığını bize anlatır. Ayrıca insanın, havanın ve nebatın hayatı bu havaya doğrudan doğruya bağlı olduğunu izah ederek bu havanın önemini vurgulanır (İmzasız,3 19). Aşağıdaki metin de bunun ispatıdır.

Ahmet- Hava-yı nesimî nasıl şey olduğunu lütfen bizlere şerh buyurur musunuz?

Muallim- Peki ciğer paralarım bu gün sizinle hava-yı nesimiyeye dâir mübahase edelim.

Hava-yı nesimî, küre-i arza dâire medar-i ihâta etmiş ve mevlid-i mâi, mevlid-i humûza.

Azot, ve bir miktar dahi hamz-ı fahmiden mürekkep bir cism-i gazidir.

Ali- Fakat tadât buyurduğunuz ecssam-i gaziyyeden mürekkep olan hava-yı nesimiyi ne için müşahede edemiyoruz?

Muallim- Evlatlarım hava-yı nesimî renk, koku, lezitten arî olduğu münasebetle görünmezse de, eseri bize onun vücudunu ispat eder. İçinde su bulunmayan bir şişeyi baş aşağı suya daldırırsanız içine su dolar. Fakat bir miktar yer kalır ki oraya su dolmaz işte burada hava mevcuttur.

Ahmet- Demek şişenin o kadarlık yerinde hava varmış?

Muallim- Yok! Şişe kâmilin hava ile memlûdu, fakat hava estiki yani hacminin büyüyüp küçülmeye istidadı bulunan bir cisim olduğu ecelden, su aşağıdan şişe derûnüne girmek için tazyik ettikçe havanın hacmi küçülerek o kadarlık yerde sıkışıp kalmıştır.

Ahmet- Bu hava-yı nesimînin irtifai ne kadar olduğu malûm olmuş mudur?!

Muallim- Evet malûm olmuştur. Sath-i bahirden takriben onbeş mil aşârî yüksekliğe kadar hava-yı nesimî bulunmayan mahalde hiç bir hayvan yaşayamadığı gibi ateş dahi yanmaz!

Ahmet- Hayvan yaşayamaz! Ateş yanmaz mı buyurdunuz?

Muallim- Evet! Oğlum evet! Bunların herbirini size ayrı ayrı derslerde söyleyeceğim.

Ali- Hava-yı nesimî için hiç renk tasavvur olunamadığı buyurdunuz. Halbuki semaya atfi nazar etsen mavi renkte olduğu görünüyor.

Muallim- Sözün doğrudur, lâkin noksan! O senin gördüğün renk hava-yı nesimînin reng-i aslîsi olmayıp hükemadan bazıların ra'ine göre ilerideki derslerin birinde beyan edeceğim gibi ziyâ-yı şemsîde bulunan elvân-i sebaden mavi renk hava-yı nesimî tabakalarından murûr ederken hava-yı nesimîyle imtizâç eylemesinden havaya mavi bir renk gelmesinden ileri gelmiştir. Hükema-yı cedîdeden bazıların kavline nazaren dahi şimdi sana icrâ ettireceğim tecrübenin neticesinden hâsıl olacak hüküm de mübnidir.

Ali- Nasıl tecrübe?

Muallim- Şu sandığı aç!

Ali- Peki! İçinde birçok pencere camı.

Muallim- Camlardan bir tanesini çıkar, şöyle yere yatırmaksızın tut! Yanına bir cam daha ilâve et bir daha! Bir daha.....

Ali- Bundan iptidâ renksiz olan gittikçe mavileşmeye başladı kenarından bakdığımız vakitte bütün bütün mavi görünüyor.

Muallim- Demek evveldeki birtakım renksiz ecsamın tabaka tabaka yekdiğeri üzerine vazinden mavi bir renk müşahedesi tabîymiş (İmzasız, 1880: 18).

2.3.2.2.Arzın Daireleri ve Mıntıkları:

Bahçe mecmuasında coğrafi konulardan olan arz yer almaktadır. Yerin devranı hakkında birtakım önemli bilgilere yer verilmektedir. Yerin bir küreye benzediğini ve aynen küre gibi döndüğünü beyan eder. Deveran ederken hangi evrelerden geçtiğini ve bu deveranın herhangi bir tesiri olmadığını vurgular. Kaç gün ve kaç saatte deveranı ikmal olduğunu açık bir nitelikte çocuklara beyan ve arz eder(Osman, 2: 59). Aşağıdaki metin de *Bahçe* mecmuasından bir örnektir.

Fenn-i heyet ashâbı ahval-ı felekiyatı layıkıyla anlatmak için haddü pâ-yânî olmayan semayı küre şeklinde farz ederek küre-i esman ve küre-i alem namıyla tesmiye

eylemişler, ve küre-i mezkûrenin merkezinde arzın bulunduğunu farz ve tasavvur etmişlerdir.

Küre-i arz hareket-i mihveriyesini ikmâl eylemek için üzerinde deveran eylediği hatt-ı mevhumu mihver ıtlak olunur, ve mihver-i arz ile niheye uzadılmış farz olundukta mihver-i alem tabir olunarak küre-i esman bize işbu mihverin etrafında deveran eder gibi görünüyor.

Mihver-i mezbûrümüz sathı küre-i alem ile tekatû noktalarına kutbeyn-i alem ve sath-ı küre-i arz ile takatû noktalarına kutbeyn-i arz denilip kutbeyn-i alem ve kutbeyn-i arz bir hat üzerinde vakidirler.

Bunlardan Dübb-i Ekber burcuna, yani kutup yıldızlarına müsadif olanlar şimâlî ve cihet-i mütekâbile de bulunup İstanbul'dan ve Avrupa ve Âsiyâ memalikinden müşahede olunamayanlar dahi tesmiye olunurlar (Osman Emin, 1880: 59).

2.3.2.3.Küsûf ve Husûf

Bahçe mecmuasının Nihal tarafından yazılan küsuf ve husûf makalesinde güneşin tutulması hakkında bilgiler yer almaktadır. Güneşin nasıl tutulduğunu beyan edilir. Güneşin karşısına bir muzlim cisim gelip onun ziyasını yansıttırmadığını açıklar (Osman, 10: 159). Bu metin de *Bahçe* mecmuasından alınan ve küsufun ispatıdır.

Muallim- Dostcuklarım! Size güneşin tutulması ne demek olduğunu anlatmak istersem de bundan evvel size bir iki sualim vardır!

Yavrularım! Bir cisim-i muzî ile bir cisim-i muzlim beyninde ne fark vardır?

Ali- muzî olan cisimlerde tabi bir ziyâ vardır ki, muzlim olan cisimleri ziyâ eder ve cisim-i muzlim ise zetinde ziyâ olmayıp bir cisim muzî ahirden iktisab-i nûr eder.

Muallim- Bunlara hariçten birer misal gösterebilir misiniz?

Ahmet- Güneş ve sabit olan yıldızlar ziyâdâr küre-i arz ve kamer gibi seyيارat ve tevârihlerin muzlim olduklarını geçen dersimizde beyan buyurmuşunuz! İşte şu tahta dahi ziyâsızdır.

Muallim- Pek güzel! Şu cam muzî midir?

Ali- Hayır efendim!

Muallim- Muzlim midir? Bütün şakirtten sükût!

Muallim- Cevap vermemenize sebep nedir canım?

Ali- Bilemiyoruz da.

Muallim- Sükûte hakkınız derkâr! Muzlim olan cisim husûsuyla kalın olursa zıyanın mururuna muhalefet edeceğini biliyorsunuz!

Cam muzî değildir! Fakat ziyânın mururuna müsaittir! Bu surette muzlim olması icap ederse de yine muzlimdir. Böyle kendinde ziyâ bulunmayıp ziyânın mururuna müsait olan cisimlere "şeffaf" denir. Ali küre-i kamer şeffaf mıdır?

Ali- Hayır efendim!

Muallim- Küre-i arzın şeklini biliyorsunuz! Arz güneşin etrafında devrederek ondan iktisâb-i nûr eylediği gibi, kamer dahi arzın etrafında dâireye yakın bir kıta-ı nakıs resm ederek devreder. Kamerin arza olan mesafesi güneşin mesafesinden az olduğundan her bir ihtilaf-i devirde küre-i arz ile güneşin arasında kamer bulunarak kûsûf-ı şems yani güneş tutulması vukû bulmaz mı? Ve küre-i arz o vakit güneşten iktisâb-i nûr edemeyecektir değil mi?

Ali- Evet! Kamerin güneşten iktisâb-i nûr eylediği tarafı tamamen güneşe karşı bulunup bizden asla rüyet olunamayacağından kûsûf vukû bulurdu. Bizden güneşin ziyâsını saklar.

Muallim- Ya! Küre-i arz güneş ile kamer arasında vakî olursa?

Ahmet- Bu halde dahi husûf-ı kamer vaki olur. Değil mi efendim?

Muallim- Evet yavrularım! Çünkü kamer güneşten iktisâb-i nûr edemez (Osman Emin, 1880: 75).

2.3.2.4.Hararet

Bu bölümde Avni tatarfindan yazılan hararet makalesi mecmuanın 18'nci sayısının 143'cü sayfasında yeryüzünü aydınlatan ve ısıtan güneşin sıcaklığına yer verilmiştir. Yeryüzünün hararetinin temel sebebi güneş olarak görüldüğü beyan edilmiştir. Güneşin yeryüzünden büyük olduğunu açıklamıştır (Avni, 1880: 143). Aşağıdaki metin *Bahçe* mecmuasından örnek olarak alınmıştır.

Küre kamerden 49,000,000 ve küre-i arzdan 1,400,000 kere büyük olan küre-i şems sath-ı arzda her gün his ve müşahede ettiğimiz harâret ve aydınlığın başlıca sebebidir.

Güneşin nısıf-ı kutru 315,000 fersah ve bu halde muhîti dâhî takrîben 945,000 fersah veyahut 3,770,000 kilometre hesap olunur.

Harâret-i şemsin hükümden bazıları zeti şemste olduğunu iddia etmiş ve muahhiran birtakım delalte istisnâd zet-i şems bir cisim muzlim olarak bir madde-i gayri muzî'ya ile ve bu halde dâhî menbâ' ziyâ ve harâret olan gazî bir madde ile muhat olduğu kabul olunmuştur (Avni, 1880: 125).

2.3.2.5.Gök

Bahçe mecmuasında ele alınan diğer önemli coğrafi konulardan biri de Emin Osman tarafından mecmuanın 19'ncü sayısında 159'nuc sayfasında yer alan makale

göktür. Gökyüzünün nasıl olduğunu ve nasıl tabansız durduğunu nevresidegane beyan etmiştir. Onların sandığı gibi çivilerle mihli olmadığı ispatlamıştır. Yeryüzünden daha çok büyük, belki beş kat büyük olduğunu bildirmiştir (Osman,19:159). Aşağıdaki metine *Bahçe* mecmuasından alınan örnektir.

Âlim- Ey beni nevim! Gök hakkında olan malumâtınızı beyan eder misiniz?

Câhil- Adam sen de ben de seni akıllı bir adam bellerdim. Bunu bilmeyecek ne var. Gök dediğin şeyi dünyanın üzerine konulup ve altından çiviler ile mihlanmış mâi bir kubbedir.

Âlim- Hayır kardeşim, efkâr-ı vahiyeniz pek yanlıştır. Müşahede etmekte olduğunuz gök, sizin bildiğiniz gibi öyle ufkun etrafındaki dağların üzerine konulmuş ve altından çivilerle mihlanmış mâi veya laciverdi bir kubbe değildir. Zîrâ o sizin gördüğünüz altın çivilerin ekseriyesi üzerinde sâkin bulunduğumuz şu ufacak toprağın birkaç ve belki birkaç yüz, birkaç bin ve bazısı birkaç milyon nisbetinde bir cesamettedirler. Ki yalnız küre-i arzın üzerine sahan kapağı gibi kapanmış zannettiğiniz yeşil kubbenin her bir çivisi sâkin olduğumuzdan dünyadan milyonlarca büyük olursa, artık kubbe dediğiniz göğün küremizden ne derece büyük olduğunu düşünmez misiniz?

Câhil- Haydı söznüzü tasdik etmiş olayım. Etmem! Öyle farz edelim. Gök yüzünde ördüğümüz altın başlı çivilerin dünyamızdan büyük olduğunu ne biliyorsunuz ki yeşil kubbenin dahi pek büyük olduğunu iddia ediyorsunuz. Âlim- Filozof derler birtakım âlimler vardır ki işte o, zatlar ukul-ı beşeriyenin anlayacağı mertebede hakyık-ı eşyayı egâh bulduklarından ve vasıta-ı fûnûn ile ihdâs eylemiş oldukları rasd-ı devrini ile gökte bulunan altın başlı çivilerin bazıları dünyamızdan milyonlarca büyük birer dünya olduklarını hakikaten keşfetmişler.

Câhil- Bakınız, bakınız, şu söylediğiniz lakırtıya bir sahib-i izânın ağzından çıkar mı? Şüphe yok ki çıkmaz. Çünkü ilâhın işlerine kulun aklı ermeyeceğinden yedd-i kudret hallâk ile mihlanmış çivilerin dahi büyük veya küçüklüğünü kendinden mâadâ kimse takdir edemez (Osman Emin, 1880: 138).

2.4.POZİTİF BİLİMLER

Bahçe mecmuasında ders ortamında işlenen önemli konulardan biri de pozitif bilimler teşkil eder. Pozitif bilimler ele alınıp incelendikleri alan, kişisel gerçekliğin farkına varmak için çaba sarfederken tabii bir hedefe sahiptir. Bu amaç en çok tartışılan günlük konulardan biridir. İşte bu sebep dolayı sahibi-i imtiyaz Kemal Efendi bu tür bilgilere çocukların hizmetinde olan ulum ve fûnun ve edebiyat dergisi olan *Bahçe*'de yer vermiştir. Bundan amaç çocukların tenviri efkârıdır. Bu ilim dalı altında iki tür bilime önem ve dikkat verilmiştir. Bunlar da *Bahçe* mecmuasında

çocuklara yönelik sunulmuştur. Bu bilimlerin birisi insan bilimleri ikinci de doğa bilimleridir. Aşağıdaki metin de bu bilim dallarına, *Bahçe* mecmuasında verilmiş örnektir.

Eser: Nihal İnsan

Biz serlavheli diğer bendimde dahi söylemiş olduğum üzere bu bentte ırk-ı muhtelif-i nev-i beni beşeri yazacağımdan iptidai hilkat-ı nev-i beni beşer ve tufan gibi bahisler sadedin haricindese de zihinler birtakım hayale sapmamak için hilkat-ı nev-i beni beşer ile tufan hakkında bir fikr-i icmali vermek münasib-i maslahat görüldü. Bendeniz hilkat-ı nev-i beni beşer, tufan, ırk-ı muhtelif-i nev-i beni beşer, serlevhelerle üç bahsi şâmil olacaktır.

Bahs-i Evvel

(Hilkat-i nev-i beni beşer)

İnsan revî zeminde yaşayan hayvanat-ı vefire envainden bir nevidirki mevhibe-i ilâhiye olan nutuk ve idrak sayesinde envâ-ı sâire hayvanattan mümtazdır. Acaba nev-i beni beşerin hilkatı ne zamandan beridir? Bu suale derece-i matlubede cevap vermek gayr-i mümkündür. Zîrâ bir insan vakt-i tevellüdünü hatırlamadığı gibi nevi beni beşer de iptidai hilkatını zabtedememiştir. Deniyorki: Nev-i beni beşerin iptidai hilkatı pek eski, pek yeni bir şeydir. Bu tabiri gârip mi buldunuz? Ben bunda hiç bir garabet müşahede edemiyorum! Pek doğru bir tabir. Küre-i arzın hilkatla hayvanat-ı saire ki bu gün neveleri münkarız olmuş ve yalnız müstahasları dâhil-i arzda bulunmaktadır. Bunların iptidai hilkatlarına nisbetle hilkat-ı nev-i beni beşer pek yeni, adeta dünkü bir vukaaat-ı mesabesinde kalırsa da yine insan zannolunduğu gibi yedi sekiz on on beş bin senelik mahlûk olmayıp bu gün kullanmakta olduğumuz erkam-ı mevcude ile ifadesi gayr-i kabîl senelik mahlûk-ı ilâhidir. Her bir ihtiraatı muhayyirülükül olan şu asr-ı ahirin münkeşifaat-i azamesinden madut, belki birinci bulunan ilm-i arz gün be gün terakki etmekte olduğundan eser-i münkeşifesi tekessür ettikçe insan hakkında olan malûmât dahi terakki edeceğinden nev-i beni beşerin mükemmel bir tarihi meydana getireceği memûldur.

İlmülarz insanın edvâr-ı sabikade bulunmayıp devr-i ahir mahlukatından olduğuna hüküm ettiği gibi iki üç sene evvele gelinceye kadar bütün hükemâ bu fikre sahiptiler. İkinci nüshaya derc edilen Hüsnü Bey'in tufanlar hakkındaki bendin mahazı dahi hükemâ-yı mezkûrün eserinden biri olmalıdır ki (Hükemânın tufanlardan evvel insan bulunmadığı, edilen keşfiyattan anlaşıldığı) beyan edilmiş.

Hükemâ-yı mütekaddimîn kendilerine muayyen olacak vasaita mâlik olmadıkları ecelden keşfiyatlarını derece-i matlubede edemediklerinden birtakım hayalete sapmışlardır.

Şu son senelerde ilm-i arz bir derece daha terakki edip araz-i rabiada değil hatta (Pelyuş) ve (Meyuş) tabiri olunan tabakalarda dahi insan yaşamış olduğunu meydana

çıkardığı gibi an be an dâhil-i arzda tesadüf edilen eser ve âyet ilm-i mezkûrün hükemâsına pîlûsen ve müyüsen devirlerinden evvelki iki devirde dahi insanın adem mefkûdiyetine hüküm etmiştir.

Beni hilkat-ı nev-i beni beşer için kütb-i mukaddesenin rivâyetinden başka bir rivâyet kabûl edemem. Binaenaleyh sizce ber vech-i âtî bilâ efkâr mütdavileyi beyan ettikten sonra hilkat-ı alem hakkında kütb-i mukaddesenin rivâyeti üzere hilkat-ı nev-i beni beşeri zikredeceğim (Nihal, 1880: 35).

2.5.DİL DERSLERİ

Bahçe Mecmuası'nda ele alınan diğer konulardan birisi de dil dersleridir. Bu derslerde gerek Arapça gerek Farsça gerekse Fransızca dillerinin kuralları ve detayları açık açık ele alınmıştır. Bu yabancı dil derslerinin okutulmasının sebepleri ise, başka bir milletle iletişim kurmak için öğrenilmesi gerekir. İki yabancı toplumu birbirleriyle anlaşabilmek için ortak bir dil bilmeleri gerek, ya da birbirlerinin dillerinden anlamalarıdır. Ama sadece bundan da ibaret olmayıp herhangi yabancı bir dil öğrenildiğinde, o toplumun kültür birikimini, tarihsel gelişimi, edebiyat anlayışını, sanat görüşünü, sanayide olan yeniliği ve o dönemdeki gelişmiş bütün durumları yakından takip edilmesi kolay ve tam olur. Özellikle Tanzimat Döneminde hemen hemen bütün şairlerin yazdığı şiirlerin ya Arapça ya da Farsça olduğu için, o dönem bu dillerin öğrenilmesinde büyük faydalar vardır. Hem doğu sanatını hem de batı kültür ve sanatını daha yakından tanıma fırsatı bulurlar. Ayrıca Fransızca öğretilmesinin temel sebebi, Osmanlı Devleti siyasi, askeri ve ekonomik açıdan Avrupa'nın gerisinde kalması, devlet büyüklerini bazı tedbirler almaya zorlamış, bu alanlarda Avrupa'nın nasıl geliştiğinin öğrenilmesi için Avrupa'ya bazı gençler gönderilmiştir. Özellikle Fransa'ya giden gençler oradaki edebiyata hayran kalmış ve dönüşlerinde, gördükleri yenilikleri Türk edebiyatına uygulamaya başlamışlardır. Elbette *Bahçe* mecmuası bir ulum, fûnun ve edebiyat mecmuası olduğu için bu yeni gelişen konulardan geri kalmamıştır. İşte bu mecmuanın o tenvir-i efkâr olan sayfalarında yabancı dillerden bahsedilmiştir.

Sarftan Ders

Ali- (Elindeki bina kitabını açarak) Hoca efendi binanın ta başında "ilem enne ebvabut-tasrîf" yazıyor! Bu tasrîf lügatta ne demektir?

Muallim- Oğlum! Tasrîf lügatta tagyir ve tahvîl manasına olup fenn-i sarfin ismidir!

İlm-i sarfin tarifi nasıldır?" diye sorarsalar ne cevap verirsin?

Ali-Bilemiyorum hoca efendi!

Muallim- Evladım! İyi belki sana "ilim-i sarfın tarifi nasıldır?" derlerse (ilim yebhâs fihi anilâhvâlulkelimete min heysül ilâl ve idgâm) cevap verirsın.

Ahmet- Fakat, bunun manası nedir!

Muallim- Manası (ilâl ve idgâm olunmak ve olunmamak cihetiyle kelimelerin ahvâlından bahseden ilim) demektir.

Ahmet! İlim-i sarfın faydası nedir?

Ahmet- Arâbî kelimeleri söyleyip yazmakta hata etmemektir!

Muallim- Peki mevzû??

Ahmet- (Düşünerek) Derhatır edemem?

Muallim- İsmail! Sen söyle.

İsmail- İlim-i sarfın mevzû'su yâni bahsedeceği mevadd kelimedir efendim!

Muallim- Kelime nedir?

İsmail- Mana-yı müfredat için konmuş bir laftır!

Muallim – Ali kelime kaçtır?

Ali – Üçtür efendim!

Muallim- Nedir?

Ali- İsim, fiil, harftir!

Muallim- Evlatlarım! Babın cemî' nedir?

Hepsi birden – Ebvap!!!

Muallim- Fakat bu cemi, cemi kıllettir! Cemi killet nedir Ahmet?

Ahmet- Karine siz ondan yukarıda kullanılan cemidir (Avni, 1880: 98).

Fârîsi'den Ders 1

Muallim- (Yeni gelmiş bir çocuğa hitaben) Muhammet! Fariside hurufî hece kaçtır?

Mehmet- Yirmi dördtür efendim!

Muallim- Sayabilir misin?

Mehmet- Harfler.

Muallim- Aferin bunlardan başka lisan-i kadimede h, g harflerine mukâbil ho ve ko dahi vardı. Lâkin şimdi h, v, g, kullanılmaktadır! Bu iki harf ile p, ç, j, k, harfleri Lisân-i Farisîyeye mahsûs olup Arabîye'de nâzirelerine tahrîren üç nokta vazî ve şefahan (Parisi) ve (Tazî) ismiyle tefrik kılınır! Arabîye'den pek çok kelimat Farisiye'ye nakıl olunmuş olmakla hurûf-i heceyi Arâbîye'nin tamamı tabii Farisiye'de bulunursa da bunlardan sekiz adedi yani h, s, z, t, z a, k harfleri Arâbîye'ye ait, bâkisi müşterek suretiyle olup Farisi'de bulunan misaller gibi telaffûz olunurlar! Recep! Hareke kaçtır?

Recep- Üçtür efendim!

Muallim- Nedir?

Recep- Fetha, zamme, kesre..

Muallim- Farisi'de onlara ne derler?

Recep- Zebr, pîş, zîr, denir (Avni, 1880: 99).

2.6.Kadınlara Hizmet

Kadının öğrenimi göz önünde bulundurarak *Bahçe* mecmuası, kadının toplum içerisindeki yeri ve önemini küçümsemeyecek ve azımsanmayacak kadar büyük olmasından bu konuya dikkatle değinmiştir. Nitekim kadınlar, nesilleri meydana getiren, onları doğuran ve büyüten topluma kazandıran kadınlardır. Kadının, sağlıklı, ahlaklı, bilgili, huzurlu ve dindar bir toplumun yetişmesinde önemi büyüktür. Onları hor görmek ve küçümsemek hiç bir dine ve topluluğa yakışmaz. Bunda dolayı *Bahçe* mecmuasında da çocuklara kadınların değerlerini ve toplumdaki olan rolleri anlatılmıştır. Kadınları asıl hizmet olunacak sınıf olarak tanıtmıştır. Toplumun terakkisinde yalnız erkeklerin hizmetleri değil, kadınların da hizmetleri olduğu söylenilmiştir. "*Kadınlara Hizmet*" başlığı altında bu konu *Bahçe* mecmuasında yer almıştır.

Hanımlar!.... Asrımızda asıl hizmet olunacak bir sınıf tayfa-i inâstir! Sahihene erkeklerimiz her bir husûta terakkileri kadar kadınlarımızın geri kalmaları mucibi teessüftür!

(Bir millet yalnız erkeklerin saiy ve gayretiyle yaşayamaz!) kavli pek doğrudur! Çünkü erkekler devlet ve millete hizmet tarafınca kadınlar bir salahiyeti hâiz olmadıkları gibi ilâl-ebed dahi olamazlar!... Yani, bir kadın evvelce kızken sonradan tehhül ettiği vakit birinci derecede arzu edeceği şey "nur topu gibi" bir evladı aguş memnuniyetinde görmektir!

Fakat.. O valide bu evladı yalnız "aguş memnuniyetinde" görmek için mi doğurur? Hayır! Hayır! Mahza onu büyüterek (erkekse) okutup yazdırıp kudretinde olan dereceye nâil etmek, ayrıca kız ise yine büyüterek terbiye etmek ve büyüdüğü vakitlerde onu kendisi gibi bir erkeğe verip o tarafında da millete bir nihâl tepıştirmek için doğurur!

Kadınların alelhusûs bâkire kızların şu arzuları bu derece mukaddes olduğu takdirde de böyle geri kalmaları ne derece rikkat-i engizdiki düşünen hangi zihin. İyi kötü,bir hizmeti derahet etmez?

Kadınlarımız ahlak ve tabiatlarını düzletip de kendilerini kocalarına sevdirmeye nâil olmadıkları halde (Terbiye ederek büyütürüm!) zannettikleri o "nevresidegane-i etfal" ne derecede kalacakları? Buraları layıkıyla düşünülmüş o tayfa-ı inase ezahir-i cihet hizmet etmek elbette takdis olunur (Avni, 1880: 11).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.DİĞER KONULAR

3.1.Matematik

YAZAR ADI	YAZI BAŞLIĞI	DERGİ NO:	SAYFA NO
İmzasız	Hesaptan: Tenasüp	6	45
İmzasız	Hesaptan: Tenasüp (Mabat)	8	60
Nihal	Hendese: Tarifat	8	60
İmzasız	Tenasüp Bahsi (Mabat)	10	76
İmzasız	Metre Usûlüyle Ölçüler	10	77
Nihal	Hendese: Hutut	10	77
Nihal	Hendese (Mabat)	11	84
İmzasız	Hesaptan (Mabat)	11	84
İmzasız	Satıhlar	11	85
İmzasız	Tenasüp Bahsi (Mabat)	12	92

İmzasız	Metre Usûlüyle Ölçüler	12	92
Nihal	Hendese: Zevaye	12	93
Emin Osman	Barometre	18	143
Emin Osman	Hesaptan Ders: Adet	22	174
Emin Osman	Hesaptan Ders: Eksi	24	188
Emin Osman	Hesaptan Ders: İşaret	25	195
Emin Osman	Hesab-1 Taht-1 Meyl	25	196
Emin Osman	Hesaptan Ders (Mabat)	26	206
Emin Osman	Hesaptan Ders: Adet	27	212
Emin Osman	Hendese: Tarif	27	214
Emin Osman	Hesaptan Ders: Tadat ve Terakim	28	220
Emin Osman	Hendese: Satih	28	221
Emin Osman	Hendese: Zevaye	30	235
Emin Osman	Tadat ve Terakim	30	236
Emin Osman	Hendese:Müselles	31	245
Emin Osman	Hesaptan Ders: Mümarese	31	245
Emin Osman	Hesaptan Ders: Tarh	33	259
Emin Osman	Hendese: Satih	33	259
Emin Osman	Hendese: Cetvel	34	267
Emin Osman	Hesaptan Ders (Mabat)	34	268
Emin Osman	İlm-i Cebr	36	283
İmzasız	Hendese 1: Hendese-i Sathiye	36	283
Emin Osman	Hesaptan Ders	36	285
Emin Osman	Tûl ve Mesafe Mikyasları	36	285
Emin Osman	İlm-i Cebr	37	290
İmzasız	Hendese 2 (Mabat)	37	290
Emin Osman	Hesaptan Ders: Zarp	37	290
İmzasız	İlm-i Cebr	38	298
İmzasız	Hesaptan Ders: Zarp	38	299
İmzasız	Taksim	40	314

3.2.SOSYOLOJİ

YAZAR ADI	YAZI BAŞLIĞI	DERGİ NO	SAYFA NO
Nihal	Maârif	1	5
Nihal	İfade-i Hal	5	37
Nihal	Givî Metel	5	39
Nihal	Biz: Cemiyet-i İlmiye	9	65
Nihal	Mektepler	9	66
Nihal	Biz (Mabat)	10	75
Mahmut	Elsine-i Ecnebiyenin Derece-i Faydası	15	113
Şevket	Bir Köylünün Cevab-ı Akilanesi	15	119
Şevket	Buz Altında Üç Çocuk ve İnsaniyetperver	15	119
G.Avni	Marifet-i İnsan	17	133
Emin Osman	Evlad-ı Vatanın Saadeti kemalata Tevekkuf Eder	19	146
Emin Osman	Tercüme-i Hal İbni Haldûn	20	158
Emin Osman	Tercüme-i Hal İbni Haldûn 2	21	166
İmzasız	Gülşen-i Kemal	24	185
Emin Osman	Saiy ve Gayret	28	217
İmzasız	Terakki	29	233
İmzasız	Sanayi ve Ma'arif	38	300
İmzasız	Şübanı Asra Nesayih	39	305

3.3.Güzel Sanatlar

YAZAR ADI	YAZI BAŞLIĞI	DERGİ NO	SAYFA NO
İmzasız	Neft Yağıyla Vapur Yürütmek	1	7
Hüsni	Tuyura Dair	2	14
İmzasız	Ney, Dehhan	2	15

İmzasız	Fenn-i Usûl Defteri	3	22
İmzasız	Fenn-i Usûl Defteri	6	46
İmzasız	Mûsîkî	7	55
Nihal-Naşıit	Tercüme: Rosamonde Mor Bardak	8	61
Nihal-Naşıit	Rosamonde (Mabat)	10	78
İmzasız	Tercüme: Çay-Kahve	12	94
İmzasız	Deniz Oyunu	12	95
Memet Ali	Aşçılık	13	97
İmzasız	Tercüme: Çay-Kahve	13	103
Nihal	Bir Körebe Oyunu	16	127
Nihal	Çin'de Terakkiy-i Sanayi	17	135
Mahmut	Mühendislik Fenn-i Maadin	18	137
Nihal	Çin'de Terakkiy-i Sanayi	18	144
Mahmut Celalettin	İhtiyatlı ve Dikkatli Bir Çocuk	25	198
İmzasız	Terakki	30	233
Mahmut Celalettin	Hurdebîn Nedir?	30	238
Mehmet Şakir	Edirne'den Mektup	32	253
Emin Osman	Mâi Mürekkep İmalı	32	255
Emin Osman	Mürekkep Çin İmalı	32	255
Emin Osman	Nev İcat: Testere	34	270
Emin Osman	Telgraf Risalesi	34	270
Emin Osman	Tab'	34	271
İmzasız	Cimlastik	36	286
İmzasız	Mülâhazat- Hikemiye	39	309
İmzasız	Güvercin	40	319

3.4.Güncel

YAZAR ADI	YAZI BAŞLIĞI	DERGİ NO	SAYFA NO:
İmzasız	Mukaddime	1	1

İmzasız	Muharrem	1	3
İmzasız	Malumat-1 Nafia	1	1
İmzasız	Yevm-i Aşurâ	1	3
İmzasız	Elfiye-iŞerif	1	6
İmzasız	Manevî	1	6
İmzasız	Matbuat	1	6
M. Esat	Varaka	2	8
İmzasız	Teşekkür	2	8
İmzasız	Birinci Sualin Halli	2	10
Mehmet Arif	İkinci Sualin Cevabı	2	10
İmzasız	Bahçe	2	10
İmzasız	Diğer	2	11
Mehmet Arif	Üçüncü Meselenin Halli	2	11
İmzasız	Bazı Malumat-1 Muhtasara	2	11
İmzasız	Talha	2	12
İmzasız	Matbuattan	2	13
İmzasız	İhtar	2	14
İmzasız	Mütenevvia	2	15
M.S.	İhtar- Diğer	3	17
İmzasız	Malumat-1 Nâfia	3	18
İmzasız	Malumat-1 Muhtasara (Mabat)	3	20
Kemal	Gazeteler	4	25
G.Avni	Arefe	4	26
Kâmil	Varaka	4	27
M.Esat	Bahçe	4	27
İmzasız	Matbuattan	5	37
Nihal	İfadey-i Hâl	5	37
İbrahim	Mesele 1	5	37
Ethem-Cemal	Bahçe İdarehanesine	5	38
Nihal	Seyyah	5	38
Kâmil	Varaka	6	47
Nihal	Letaife-i Kulak	7	49
Nihal	Malumat-1 Nâfia	7	53

Nihal	Kurbağacık	7	54
Nâşit	Varaka	7	55
Rasih	Varaka	8	62
İmzasız	Ahmet Efendiye Cevap	16	121
Heyet	Teessüf	16	123
Behaattin	Bahçe Mesele 1 ve 2	8	62
Nihal	Malumat-ı Nafia	9	67
İmzasız	Babadan Kalma Büyük Sözler	11	82
Heyet-i Tahrir	Varaka	11	83
Bedrettin	Bu Dahi	11	83
Hüseyin Sezai	Bu Dahi	11	84
Nihal	Sefer	11	85
Suphi	Varaka	12	91
Heyet	Beyan-ı Ma'zeret	12	91
Nihal	Mütenevvia	16	127
İmzasız	Mesele 1 ve 2	16	127
G.Avni	Mârifet-i İnsan	17	133
G.Avni	Nezle	17	133
Emin Osman	İfade-i Merâm	17	133
Mehmet Şuayb	Birinci Meselenin Hâlli	19	152
Emin Osman	Nevresidegane	20	154
Emin Osman	Ahlak: Bir Çocuğa Oyunda	20	154
	Lazım Olanlar		
M.Atıf	Varaka	20	157
Mehmet Ali	Bend-i Mahsus	21	161
Emin Osman	Letaif: Fukara	21	167
İmzasız	Bendi-i Mahsus	23	178
Ahmet Mehmet	Varaka	23	182
İmzasız	İhtar	23	182
İmzasız	Letaif: Fukara	23	183
İmzasız	Gülşen-i KemalAt	24	185
Mehmet Ali	Varaka	24	188

Serkes	Bahçe	24	189
İmzasız	İhtar	24	190
Mahmut Celalettin	İfade	24	190
Mahmut Celalettin	Teşekkürat-ı Azime	25	193
Emin Osman	Fevkalade	27	210
İmzasız	İlanat: Ahang-i Şebap	29	232
İmzasız	Tasvir-i İtaat	29	232
İmzasız	Bahtiyar Ayle	29	232
Emin Osman	Bend-i Mahsus	30	234
Hüsni	Varaka	31	247
İmzasız	Mütâlaa	31	248
Sadettin	Varaka	33	261
Mehmet Şakir	Varaka	34	269
İmzasız	Ayasofya Beyninidedir	34	271
Heyet	Jurnal	34	272
Heyet	Hayvanatın Müddet-i Hayatları	34	272
İmzasız	Mesail	34	272
İmzasız	Nesayih	36	273
İmzasız	Mütâlaa	36	274
İmzasız	Diğer Nasihat	36	282
Emin Osman	İfade	36	282
İmzasız	Bahçe	36	286
İmzasız	Bend-i Mahsus Bir Millete	37	289
Kütüphanenin İlzamıyeti			
İmzasız	Esile 1 ve 2	38	304
İmzasız	Cevap	39	312
İmzasız	Tashih	39	312
İmzasız	İhatr-ı Mahsus	40	312
İmzasız	Fikr-i İnsani	40	313

3.5.Fizik

YAZAR ADI	YAZI BAŞLIĞI	DERĐİ NO	SAYFA NO
İmzasız	Sıklet	1	4
İmzasız	Hava Bulunmayan Yerde İnsan Yaşayamaz	3	19
Nihal	Tulumbalar	6	43
İmzasız	Sıkletlerin Vahit kıyası	12	93
Raif	Mevlidi-i Humuza	37	292
Raif	Teneffüs-i Hayvanat	37	292
Raif	Azot	37	293
Raif	Teneffüs-i Nebatat	37	293
Raif	Buhar-ı Mâ	37	293
İmzasız	Taze Hava	39	307

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. METİN

4.1. Birinci Sayı

Numara 1 fi 10 Teşirinevvel Sene 1296 (Cuma) 18 Zilkade Sene 1297 Birinci Sene

Mukaddime

Muharrirlik unvanı doğrudan doğruya "Matbûâta Hizmet" namına aittir. Bir gazeteci veya muharrir bir gazete veya risaleyi meydan-ı intişara koymak istediği vakit en evvela düşündüğü şey matbuata hizmettir: Matbuata hizmeti, düşündükten sonra bir yandan da ittihaz edeceği mesleği araştırmaya başlar!.. Ki biz de "Vatanda matbuata bir hizmeti" düşündüğümüz gibi mesleğimizi de ittihaz etmeliği unutmadık!..

Bunun için en ibtida arz edeceğimiz madde meslek-i müttehizemiz olması hasebiyle diyelim ki: Şu varakpare-i münteşiremizde üç şey ittihaz etmişizdir!.. Bunlar ise: Ulum, fûnun, edebiyattan ibarettir!..

Ulum denildiği vakit bunun müntehilere ait bir madde olduğu mülâhaza buyurulmasın!.. Çünkü şu birinci nüshasını meydan-ı intişara koyduğumuz gazetenin ayırdığımız sütunlarını teşkil eden ulum, çocuklara ve belki merakı olan büyüklere mahsus olabiliyor!

Fünun kısmına gelince, bu şey her hadim-i matbuatın tutturduğu bir tariktir! Mamafih memleketimizde fena merakı olanlar için gazetemizin "Fünun kısmı" elverir zannındayız! Bundan başka bu gazete bize ilim ve hesap ve hendeseden dahi haber verecektir!

Fakat sakın canınız sıkılmasın!.. Zîrâ biz yalnız ulum ve fünunla kalmayıp edebiyata ayırdığımız sayfaya da size eğlenceli ve garip roman yazacağız!..

Binaberin "Devam-ı intişarada sebat" zımında artık mütalaa tenzilini lütfen bî-derig buyuracak etfalın bu baptaki teşvik ve tergebine mütevakkıftır!...

Malumat-ı Nafia

Ey benim küçük dostlarım! Siz dünyaya geldiğiniz vakit görüp anlamadığınız bin türlü eşyanın esbabını anlamak arzusunu haiz bir büyük meraka malik olduğunuz halde geliyorsunuz.

Ömrünüzün her bir dakikasında acaba bu ne için? Şu ne hikmettir. Ne için yağmur yağıyor? Sıcak neden olup ve ne için soğuk oluyor? Şems ve kamer ve kevâkip nedir? Rûzgâr ve dolu ve yıldırım nedir? diyerek engüştberdehan acep ve hayret oluyorsunuz. Bunun için sizin bütün bu suallerinize cevap veren bir kitab-ı mustatabı seveceğiniz bedidardır.

İşte sizin için böyle bir kitap yapmayı derahde ettim! Haşa ki bentleri her bir şeyi bilip izah eylemek sizin ve bütün niçinlerinizin esbabını söylemek duasında bulunayım. Fakat onlardan bazılarının cevaplarını verebileceğimi şimdiden beyan eylerim. Hiç şüphe etmem ki birçok sualleriniz vardır ki bendeniz onların cevaplarını vermeye muktedir olamayacağım. Mamafih sizce bilinmesi elzem olunan biraz şey bildiğimden âcizane onları arz etmekten kendimi alamadım. Bakisine gelince, yani cevaplarını verebilmekten âcizimi itiraf eylediğim suallerinize gelince onları taht-ı sükûnette geçeceğim.

Siz bilmek arzu edebileceğiniz şeylerin hemen kaffesini bu kitapta bulabileceğinizden dikkatle kıraat etmenizi tavsiye eylerim.

Yavrularım! Ben sizin hoşunuza gidecek şeyi biliyorum! Siz teceddüdü seversiniz. Onu zaten herkes sever ve hususiyele sabavet! Ben kıraatleri mütenevvi ve muhtelif kılmaya gayret ettim! Dersler birbirinin ardınca geliyorsa da birbirine asla merbut değildir. Bazı zevat, derslerin bu derece teceddüdünü sevmeyip mükemmel bir sıra ile gelmelerini tercih ve âcizlerini takbih edecekleri melhuzsa da, ben bunu sizin için yazdığımdan sizin tabiatınıza tevfiik ve tatbik etmeliğim lazımdır. Binaberin eğer ben sizi birdenbire bir maddeden madde-i ahire geçirecek olursam müteaccip olmamalısınız! Mesela ben size bir gün rüzgâr ve yağmurdan ve ertesi gün hasta köpekten bahsedeceğim. Burası hoşunuza gidecektir ve bu tabii olduğundan benim de hoşuma gider. Mademki gözümüzün önünde sernamı zuhur olan şeyleri izah etmek azmindeyim, ne için eşya-yı mezkûreyi zaten bize sırasıyla arz etmeyen tabiata tatbik-i hareket etmeyeyim? Bu gün şimşek çakar, yarın husûf ya kûsûf müşahede ederiz. Bir gün maazallah yakın bir yerde harik zuhur eder, ertesi gün semadan bir taş düşer. İşte tabiatın bu gibi ahvalı nazar-ı dikkate alınarak bahs olunacak mevadd-ı mütenevvi olarak daima merakınız uyanık bulunup kitap sizi bıktırıp yormaz.

Mevaddın tenevvü gibi ben ekser kelimelerin da nevini değiştireceğim! Mesela bir dersi hoca yalnız söyleyecek, diğer derstese hoca ve şakirdanın teklifsizce muhavereleri olacaktır. Bir ahlak ve edep dersinden sonra bizi münşerih kılıp eğlendirmek için güzel bir masal gelecektir. Lakin benim nur-didelerim! (Ahlak, Edep) kelimeleri sizi ürkütmesin, ben onları size sevdirmeye gayret edeceğim ve itiraf ederim ki: benim asıl emelim budur. Eğer ben bazı hataların tashihiyle birkaç malumat-ı nafiyanın neşrine muvaffak olursam mesrur ve bahtiyar olacağım şüphesizdir. Benim saiy ve gayretim hedefi olan asıl bir maksat vardır. İnsanlar talim ve tedris ile refah hâllerini tezyit ederlerse de, benim maksadım sizleri âlim etmek olmayıp asıl ve daha mahzuz olacağım şey sizleri aile sahibi pederler ve edip ve necip vatandaşlar olduğunuzu görmektir.

Ey ciğer köşelerim! Size arz ve takdim eylediğim kitabın reviş ve ifadesi bervech-i muharrir olup okuduğunuz onun mukaddimesidir.

Şimdi yalnız sizinle mukaveletimi yapmak kaldı: Ben size birçok mevadd-ı nafiayı öğreteceğimi vaat eyledim. Siz de bana gayretle çalışacağınızı ve üstat ve akrabanızın muhabbet ve şefkatına mazhar olacağınızı vaat edin.

Efendiler!

Okuduğunuz Şu bir peçete sayfalık mevadd dört ciltten ibaret olan "*Lector Court*" 'ın mukaddimesindedir.

Bu mukaddime Lector Court'ın nasıl bir nafi kitap olduğu size anlatmıŐtır. Bu kitap Fransa meşahir-i akliyesinden (*Lebron*) nam zatındır. Eser-i mezkûr, aynen tercüme edilecek olsa hayli Şey istifade edersiniz. Fakat mmileyh Fransız olduğu için eserin ekser derslerini Fransa tarihine hasretmiŐ ve birçok derslerde dahi Âdet-i Hristiyanıye'yi beyan eylemiş olduğundan bu gibi mevaddı Türk biriyle Osmanlı Arap hasılı İslam Tarihinden müfit bahisler ve bu eserde bulunan ebhasından intihap edilen malumat-ı fenniye vesaire ile daha birtakım edebî ve ilmî bahislerden ibaret olarak yazılan bir eserden daha ziyade istifade edeceğiniz aŐıkrdır. Böyle bir eserin meydana getirilmesini mübaşeret eyledim! Hem bu eseri dört cilt ve her cildi  ay ve her ay on ders olmak üzere cem eyledim. Tahrirde ittihaz eyleyeceğim usul ise (Lebron'un) mukaddimesinde beyan ettiği usuldür.

Cild-i Evvel Muharrem, Safer, Rebiuevvel.

Şehr-i Muharrem

Bir ay nedir?

Kamer küre-i arz etrafında 27 gün 7 saat 43 dakikada devrini itmam eder. Bu müddet, ayın iki defa kevakib-i sabiteden biri hizasına gelmesi beynindeki zamana Devr-i Ncumi denir.

360 derece bir devr-i kameriyenin havi olduğu aded-i eyyamı taksim olunsa derecesinden hareket-i yevmiye-i kameriye bulunur. Bu suretle bulunan miktar 13 derece cüzi ziyadedir. Biz bir devr-i kameriye bir mah (ay) deriz.

Yevm-i ÂŐr

Muallim- Bu gün senenin hangi günüdür?

Ali- Senenin ilk ayı olan Muharrem'in onuncu günüdür!

Muallim- Cumhur-ı muarrihin ittifakına göre milad-ı Hazreti İsa'dan 3308 sene mukaddem bu günkü günün en meşhur vukuatı nedir?

Ali- Sefine-i Nuhu'n "Ararat" Dağı zerine oturmuş olduğunu bir aralık sizden iŐitmiŐtim ve tafsilatını söyleyeceğinizi vaat buyurmuştunuz.

Muallim- Evet nur-ı aynım, bu gün size Tufan-ı Nuh'tan bahsedeceğim. Tufan hakkında akval-ı hükemâ ahval-i muarrihine mutabık olmayıp hükemâ, kremiz gibi birer küre olan seyyaretten birisinin bizim kremize çarpıp hareket-i mihveriyesine

Muallim- Bu hakikattir. Bunun vâsi denizlerde daha ziyade zahir olunduğunu söylediğine ilave et. Bu hiç bir şey beyan etmez mi zannedersin? Bir portakala herhangi noktasından bakacak olsak, mutlak bir daire teşkiliyle nihayetlendiğini görmez misin?

Ahmet- Evet efendim.

Muallim- Peki! Bir başka cisme bilfarz yumurtaya nazar edersek?

Ahmet- Bazı noktalardan bakılırsa bir beyaz ile nihayetlendiği görülür.

Muallim- Tamam, demek yalnız toptur. Her noktasından bir vaziyet irae etsin ve bütün cihetlerinde dairevi bir ufuk hasıl etsin. İşte yavrum Ahmet, bundan anlıyoruz ki, arzın heyet-i mecmuası kürevi ve senin coğrafyan da haklıydı ki beyanından azadedir. Küre-i arzın merkezinden murur ve kutuplarına müntehi olan bir hatt-ı müstakim takriben 12,000 kilometre tulunda vardır. Ali küre-i arzın en mürtefi dağları hangileridir?

Ali- 8 kilometre irtifaında olup Hindistan'da vaki Himalaya Dağı'dır.

Muallim- Arzın kutru olan 12.000 kilometreye nispetle 8 kilometre portakal üzerinde bulunan çıkıntılar kadar olamayacağı bedihidir.

Sıklet

Muallim- Mahmut, şu kırk paralık bakırı al tam o kıtada bir parça kâğıt gibi.

Mahmut- Bu pek güç bir şey değildir. İşte efendim buyurun!

Muallim- Eğer sen bunları mürtefi bir mahalden alehâle bırakacak olsan onlardan hangisi daha evvel düşecek zannedersin?

Mahmut- Şüphesiz kırk paralık bakır.

Muallim- Ne için?

Mahmut- Zîrâ mezkûr akça kâğıttan daha ağır olduğu için arz onu daha ziyade cezp eder.

Muallim- Sen bana pek âlim görünüyorsun, arzın ecsam üzerine icra ettiği cezbi bildiğini memul etmezdim. Şurasını beyan edeyim ki gerçi ilim tam bizi her şeyden haberdar ederse de, yarı bilmek bazı kere bizi hataya düşür eder. Nitekim şimdi sana vuku bulan hâl gibi vakia kâğıt parçasını al ve parmakların arasında bükerek bir yuvarlak yaptıktan sonra yukarıdaki tecrübeyi icra et.

Mahmut- Lakin bu fark? Nereden geliyor? Bu defa kâğıt parçası evvelkinden pek çapuk düşüyor yere hemen akça ile beraber vasıl oluyor.

Muallim- Anladık, yadırgamada pek acele etmişsin! Dinle: Farz ettiğim takriben iki metre tulunda bir şişe boru. İçine bir bakır kuruş ile o kıtada bulunan kâğıt parçasını koyayım borunun ağzı ve yedili musluk ile mesdut, şimdi boruyu baş aşağı edersek akça ile kâğıt zaman-ı gayrimütesaviyede düştüğünü görürüz. Bu seni taaccüpte bırakmaz. Çünkü demincik havada yaptığın tecrübenin aynıdır. Havayı tahliye etmeye mahsus olan şevaliyle borunun havasını boşaltalım, burada şimdi hava yoktur. Bak boruyu baş aşağı ediyorum gördüğüm akça ile kâğıt beraber düştüler?

Mahmut- Bu pek acayip havanın burada methali olduğunu tasavvur edemiyorum. Cismi düşer onda hava değildir.

Muallim- Tamam havanın cismi düşürmeye methali yoktur fakat karşı gelip sukutuna mümanaatle süratını taklil eder. Nitekim keyife melil-ittifak atılan bir cisimden havası tahliye olunmuş borudan daha süratle sukut eder.

Mahmut- Ben bu hususta havanın lüzumunu anlamakta güçlük çekiyorum.

Muallim- Meselenin nezaketi hasebiyle senin anlamadığına taaccüp etmem.

(Mabadı var)

Maarif

Şu serlevhayı görünce maarifin lüzum ve fevaidi hakkında bir bent yazacağım. Varid-i hatır olursa da ben bu serlevhayı Avrupa akvamı meşahiresi beyninde maarifin derece-i intişarını mübin o serlevhayı ittihaz eyledim.

Bir kavmin maarifete terakkileri: Memalikinde bulunan sıbyan mektepleri ve Mekâtib-i İptidaiyyeden ta Encümen-i Danış ve Darülfünunlar'a kadar bil-cümle emâkin-i teddrisiyenin kesreti ve bunlarda bulunan şakirdanın miktarı ve bu miktarın miktar-ı ehali ile mukayesesinden veyahut okuyup yazmak bilenlerin cetveli bil-tertiple mecmu-i ehaliye nispetle nemayan olur.

Şu ikinci usulle Avrupa'nın bazı memalikinde maarifin derecesi bervech-i atidir.

	"yüzde"
(Parsiya vesâir Almanya memalikinde)	(0)
(Danimarka'da).....	(0)
(İsviçre'de)....	(0)
(İsveç ve Norveç'te)	(3)
(İngiltere'de)	(32)
(Portekiz'de)	(50)

<i>(Fransa'da)</i>	(52)
<i>(İtalya'da)</i>	(65)
<i>(İspanya'da)</i>	(73)
<i>(Yunanistan'da)</i>	(80)
<i>(Rusuya'da)</i>	(98)

Okuyup yazmak bilmeyen adam bulunur.

Avusturya Eyalet-i Müteferrikası'nda maarif pek muhtelif bir hâl irae eder:

	"yüzde
<i>(Avusturya Arşidukesinde)</i>	(16)
<i>(Siliviriye'de)</i>	(30)
<i>(Buhumbaya'da)</i>	(39)
<i>(Muraveye'de)</i>	(54)
<i>(Tirvale'de)</i>	(62)
<i>(Macaristan'da)</i>	(74)
<i>(Hırvatistan'da)</i>	(87)
<i>(Trsolya'da)</i>	(90)
<i>(Galiçya'da)</i>	(95)
<i>(Karniyol'da)</i>	(96)
<i>(Dalmaçya'da)</i>	(99)

Nefer okuyup yazmak bilmeyen vardır. Birden beş yaşına kadar olan sabiler ve mecnunlar ve âmâ ve dilsizler bu hesapta dâhil değildir.

Maarifte birinci dereceyi ahiz etmiş olan Perusya ve Almanya'da tahsil-i maarif ne yolda bulunduğu dair size bir fikr-i icma vereyim. Perusya'da büyük karayıkının 1793'te icbari tahsil için yapmış olduğu kanun mucibince vakt-i mezkûreden beri tahsil mecburidir. Evladını mektebe göndermeyen valideden ceza-yı nakdi alınır.

Almanya memalikinde Sakonya'da tahsil mecburi olup evladını mektebe göndermeyen hapsedilir. Hanvar, Vortemporg, Bad, Ras, Darmeta, Nasur'de 12 ve Öterpar'da 14 yaşına kadar her çocuk mektebe gitmeye mecburdur.

İsviçre'nin bazı şehirlerinde mecburi ve bazılarında serbest tahsil olunur.

İngiltere'de tahsil pek serbest olup her isteyen mektep açarak dilediği yolda usul-i tahsil ittihaz edebiliyor. İngiltere'de, maarif nazareti bulunmayıp mekatibe ehali nezaret eder ve idaresi ehaliye aittir. İngiltere maarif sitetistiği mükemmel

olduğundan bunda maarifin kadınlar beyninde derece-i terakkisi dahi muayyendir. 1868 senesi maarif sitetistiğinde yüzde 48 kadın okuyup yazmak bilmeyen bulunduğu muharrerdir. Henüz memalikimizde bu yolda sitetistikler mevcut olmadığından ehalimizin maarifette derece-i terakkileri meçhulümüz bulunduğundan bu ciheti taht-ı sükûnette geçtikse de padişah maarif-i perver efendimizin saiy ve ikdam-ı hümayunları ve ehalimizin müslim olan istidadı semeresiyle ezher-i cihet nevakisimizin ikmalı kavviyen memul bulunduğundan yakında memalikimiz en mükemmel sitetistik göreceğimizden ümit varız.

Nihal

"Garaib-i Maarif-i Şarkıyye"

"Elfiye-i Şerif"

Seyyit Şerif'in Muammaden Elfiyesi, Doğrusu Maarif-i Şarkiyedendir:

Malumdurki ekseriye manzum ve bazen mensur olan kelimelerde "İphem" Şartıyla bir isim "İphem" ittihaz eder ki kavaid-i iphemi bilenler için bu ismi istihraç etmek kolaydır:

Mahaza bu tarik-i iphem ve ipheme "Muammâ" derler ki, memleketimizde başlıca telifatı bulunur. Bir fene mahsustur. Kavaid-i mahsusuna gelince: Bunlar kırka belig olabilir! İşte bu fen üzerine söylenmiş olan ebyat-ı manzumenin ekseriyesi muammadan bir isim iltizam etmiştir! Bu halde Seyyit Şerif'in söylediği bir beyitten her isimde taddud-ı iphem şartıyla 1000 esma istihraç olunması garip değil midir? Mamafih beyit-i mezkûre şudur:

از قد و ابرو بیدان ماه جهر موج آب دیدا أم بالا مهر

Bunun üzerine Seyyit Şerif lisan-i taaccüb ile demiştirki: (Bin hane-i tenin heme ayın mehmehan acebist: Müellifi (Rahmetullah aleyh) bu bir masraıdan bin esmanın ne tarik ve ne kavaidi ile istihraç olunacağını bil-izah şerh eylemiştir: Bu şerh dahi 28 makale ve bir hatime-i şamil Cild-i Kebir olup şarih merhum hatime-i şerhte derki:

معلوم نیست گفته کسی غیران ظعیف

بیتی که يك کتاب بود در بیان او

زائرو ملقبست بالفیة الشریف

کرده شریف تعبیه دروی هزار نام

Keze

" Manevi"

Şeyih İbrahim Gülşeni (Kaddes serulâli) Hazretleri mesneviyeye cevap olarak (Manevi) nam kitap mustatabı 930 sularında kırk günde nâzım ve telif eylemiştirki

Farisi olarak kırk bin ebyatı havidir. Demek olur ki yevmiye bin beyit nazım eylemiş olduğu halde bu dahi garibeden add olunur.

"Matbuat"

Mukaddime: Ulemâ-yı Osmaniye'nin kalemine hiçbir millet kalemi müsabaka edememiş olduğu halde bizde matbaa bulunmuyordu: Mamafih 980 senelerinde Derialiyede Millet-i Nasrâniyyenin kırk devletin bir matbaası bulunduğu halde Dvlet-i Aliye'nin bir matbaahanesi mefkuttu.

Bu da ta 1139 senesine kadar taraf-ı hükümetten matbaanın kabul olmamasından neşet etmiştir. İşte bu günkü tedenninin başlıca sebebi bu oldu. Binaberin 15 Zilhicce 1129 'da fetva ve fermanla bir Matbaa-i Âmîre teşkil olunup lakin bu matbaada hurufatçı, mütercim, müellif, mürettip, musahhah ve tabi hepsi bir zattan ibaret olup bu zat bir yandan "*Usulî'l- Hüküm*" ve "*Feyuzat-i Magnatisiye*" ve diğer *Kütb-i Nefsiye* telif ve tercüme eyler. Bir taraftan da bunları vesair *kütb-i mevcudiyeyi* tab ederdi.

Bunun için Devlet-i Âli'nin matbaa tarihi yazılmış olsa evvela merhum İbrahim Efendi'nin ilim ve marifet ve himmet ve gayret ve fevkalade hizmeti kayıt olunmalıdır.

İbrahim Efendi, iki sene kadar Matbaa-i Âmire tesis ve teşkil ile uğraşıp bade (Sahahı) tercümesini (Enkuli)'yi iki cilt üzerine tab etmiş ve birinci cildi 666, ikincisi 756 sayfa olduğu halde bil-teclit fiyatı miriye-i maktua ile 35 kuruşa satılmıştı.

(Mabadı var)

"Mevadd-ı Fünuniye"

"Neft Yağıyla Vapur Yürütmek"

Malumdur ki, mukaddime deniz ve kara vapurlarının kazanlarını maden kömürüyle kızdırırlardı: Muahhiren "gazı" alınmış "kavak" yakmakla vapurlarca hayliden hayliye tasarruf hasıl olmuştur. Mamafih 1867 senesinde neft yağı (*petrol*) kolaylıkla istimal olunacağı gibi maden kömürü kadar da telef ve zayi olmayacağı "dubla" nam bir sefinede tecrübe olunmuştur.

Birkaç sene evveleri mösyö "Sent Kılar Devil" şemd-ü ferin dahi neft yağıyla sistemi gelebileceğinin mülahaza ile Fransa'nın Şarkı Timor yolunda Kompolanya müdürü "Surajin" tayin ettiği mühendis "Vadidonte" marifetiyle

tecrübesi icra olunarak bir kilogram neft yağı yanmakla 109 letre "lidre" den ziyade buhar husule gelebildiği malum olmuştur.

Mösyö "Sent Kılar Devil" ve mühendis "Vadidonte" Şark-ı Timor yolunda neft yağı vasıtasıyla şemd-ü fer işletmiş oldukları o vakitte de Fransız gazetelerinde okunmaktaydı.

Bu icraatın birinci defasında her kilometre seyr için altı kilogram neft yağı sarf olunduğu gibi bu seyr için adi arabalarda da bir kilometre başına dokuz kilogram "kavak" sarf olunurki neft yağının sarfı "kavağa" nispetle 66*100 demek olur.

Diğer arabalar 1433 kilometre mesafe dolaşp en hızlı giden bir araba için bir kilometre dokuz kilogram neft harç olunmuştur.

Binaberin bir kilogram neft yağının hararetiyle buharı hasıl eden su on kilogram 90 sıkletindeydi. İşte adi "kavak" ile ancak 7 kilogram 90 buhar hasıl olabilyorki bu iki kemmiyenin beynindeki nispet "138" ile 100" gibidir.

Mesele

Yazdığımız meselelerin sürat-i hâlli gelecek nüshaya kadar beklenip adem vurudu hâlinde tarafımızdan hâll edilecektir.

1- Mecmuaları 42 olup birincisine 3 zam ve ikincisinden 8 tarh olduğunda birbirlerine müsavi olan adetler kimlerdir?

2- Yere gömülmüş bir direğin sülsü toprak derunünde bulunup 6 santimetresi hâricinde bulunsa değneğin tulu matluptur.

3- Behri 90 santime satılan bir şeyin düzeynesi 9 franga alan bir tacir her düzeyinde bir adet ikram almış ve esmanını teslim ederken bu yüzde beş de kuruş olsa aldığı 44 düzeyinden kaç kuruş kâr eylediği matluptur.

Havadis:

Umum Almanya'da mekteb-i şakirdanı beyninde zaaf-ı basardan şikayet olunmakta olup *Elsas* ve *Lorriane* gazetesinin beyanına göre (İstirazborg) Mektebi müdürü neşrettiği programında veliler çocukların hanelerinde çalıştıkları sırada sıhhatlerie ve kuvve-i basıralarının muhafazasına dikkat etmelerini tavsiye ve çocuklarının şafak ve fecr zamanlarında, yani nısıf aydınlıkta yazı yazmayıp ziya-yı tam ile yazmalarını ve gözlerini kâğıttan mütenasip surette uzak tutmalarını tenbih ve

bir de çocuklara ufak harfli kitaplar verilmesini ihtar eylemiş olduğunu Mecmua-ı Abu- Ziya yazıyor.

Kalalı Kışla-ı Hümayun'unda ârâmsaz olan Mekteb-i İdadiye-i Tıbb-ı Şahane'nin bu günlerde Gülhane'de vaki mahal mahsusata nakl edileceği mesmudur.

"Meyve-i Dil"

Muharriri: G. Âvni

"İki Çift Çiğer Sûz!"

Meydan-ı matbuatta nazar-ı ehemmiyete alınan bir şey varsa o da romandır. Roman denilerek tahtinde yazıla gelen hikâyeleri teşkil eden vakalar bir "cism-i mutlak" add olunduğu halde o cismi uryan bırakmak muharririn en istemediği bir şeydir.

Mamafih muharrir mûmâileyh o cismi ister ki, bir pirâhen-i kalemiye ile telbis eylesin! Bu pirâhen ise muharririn kuvve-i kalemiyesine merabut olduğu halde onu kendi iktidarına göre giydirip kuşatabilir!

Fakat, bazı zevat de kalemine magrur olarak o cismin hiç bir tarafını göstermeyecek derecede giydiriyor kuşatıyor! Halbuki bu müzeyyen veya gayrimüzeyyen, libası gören bir adam o cismin yüzünü görmeyeceği cihetle ne olduğunu yani, insan mıdır?..... Heykel midir??. Bilmiyor da başını çevirerek geçiyor!

Tabirimi kaba mı buldunuz? Ne çâre.. Ben bu asırda bundan başka bir tabir-i sahih bulamıyorum!.. Binaenaleyh değersizliğini bildiğim halde "Meyve-i Dil" namıyla bir romanı nâçarâne kaleme alışımla.. Hayır hayır!.. Kaleme alışım değil!.. Bir vaka-i mücessemi haşa.."pirâhen-i kalemiye" ile? Belki (çuval) parçalarına sarılmış denemeye şayan surette meydana çıkarabilişim! Akranımın meydan-ı matbuatta başka başka eserini gördükçe gönlümde hasıl olan şevk ve heves-i hakiranenin iktizasıdır!..

Mahaza ismini "Meyve-i Dil" tesmiye eylediğim cihetle bu roman gönlümün mahsul-i evveli olması pek çabuk anlaşılıyor!

Kariin kirame gelince: Göz nuru döküp binlerce sehv ve hatasıyla beraber roman denmeye layık olmayarak yazdığım bir hikâyeyi dest-i afu ve insafa alıp da mütalaa tenzilini deriğ buyuracak kadar de merhametsiz değillerdir?.. Ayrıca buralarını bilmemiş olsam tasvir ettiğim bir romanın meydan-ı intişare çıkımındaki mülâhazayı derhatır bile edemezdim!...

(Mabadı var)

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane matbaasında tab olunmuştur.

4.2.İkinci Sayı

Numara 2 17 Tişrinievvel Sene 1296 (Cuma) Zilkade Sene 1297 Birinci Sene

"Teşekkür"

Takvim-i Vekayi, Ceride-i Havadis ve Ermenice tab' olunan gazetelerden bazısının zuhurumuzu tebriklerine teşekkürler ederiz.

Bahçe'nin mevki intişare çıkarılmasından dolayı bir zat tarafından varit olan varaktır:

Reyzan-i ilim ve irfanın nahlbenden şiir ve inşa ve gülistan bedii ve beyanın senhunveran-ı fesahat ârasına yine bağdalarım cennetmeşamın çemensaffa-i nüzhet feza yani riyâz-ı reyahin-i fûnunun bağbân-ı belagat peymasına "*Bahçe*" nam risale-i mevkute-i Memdüh'ul Âvarifin gülben-i edepte hazaretnâme olması gül nesrin hadika-i saltanat ve hilafet ve nur-ı bahş hadika-i devlet ve şevket olan maarif-i haslet padişahımız efendimiz hazretlerinin asr-ı hümayunlarında (Asluha- sabit ve feruha fis-sema) olan ve demadem perveriş âmûz-i hüsn-i nazar-ı ali ile neşv ve nema bulan devha-i tuba mesail-i ulûm-i celiliyenin saye-i suat tevayesi cümle-i cemilesinden namıydar olmakla bu mukâbelede bağ-ı cihanın ezhar ve esmarı ve anadil-i dilistanın neğmat-i bişmarı kadar teşekkür metbu ve meşrua sarf-ı hayat mevzu olunmasıyla beraber nahstin fuzalâ ve serguzin fesahanın reşk-i avâr akde-i süreyya olan cevahir-i feride ve nevadir-i nadidesini ibraz ve ifhame müteahhit olan risale-i mezkûre limenşebihe" *Benim Evvel Tutu-yi Bağ-ı Belagat*" "*Maarif-i*

Bahçesinde Şükr-i İfşan) "Benim müstekşif Remz-i Fesahat), (Avârif Mektebinde Sersuhnü Rân) neşidesiyle mefhar tekviyâ olmaya size bir âlim irae olduğundan müessis mümtazıyla sahib-i imtiyazına arz-ı güldeste-i tehenniyet ve tebrik nâçiz ederim.

Varaka

Bir memlekette ulum ve fûnun terakki ettikçe telatum-ı efkar sayesinde meydana gelen muhteraat-ı ilmiye ve mahsulat-ı fenniye ile ehalinin servet ve memuriyetini derece-i belaya irtika edeceği bedihi olduğu gibi ulum ve fûnun neşr ve tamimi hizmet-i müstelza-yi mefharetini matbuat derahde eylediğinden şimdiye kadar mülükümüzde sernameyi saha-i zuhur olan gazetelerin fevaid meser-i malanihayeleri münkir değilse de bunlarda ekseriyenin sebatı başlıca meşale ittihaz etmesi ve ulume dair neşr edilen makalet ise, nevresideganın istifade edeceği derecede yazılması cihetle onların matbuatından muntazar faydalarda hisse mend olamamaları daima bir nazar-ı meyusiyet ile görülmekteydi.

Geçen sene nevresidegan mûmâileyh için çıkarılan gazete fil-hakika pek büyük menafi mucip olmuş ve etfalın dest-i şevi iştigal-i talim ve tedris oldukları eyyam-ı tatilin hayluletiyle ümid-i istifadeleri yalnız bir gazeteye münhasır olarak zuhuru gününe çarçemişle intizarda bulunmuş olmalarıyla gösterilen rağbet üzerine haftada bir nüsha daha ilave buyurulması memul oldukları halde ne çâre ki çocuklarca mütalaata mahsus demek olan bu tatil günlerinin o bir tek nüshanın dahi ihtiyar-i tatil eylemesine sebep olduğunu görmek yalnız etfala değil sair dilşinkan-ı maarife bile büyük bir dağ ve elem olmuştu. Bu defa bağa rağ-ı gülşen-i maarife ilk ayak atan etfal nev-nihale anlayabilecekleri ibaret-i salika ile meyveha-yı gûnâgûn sananyi ve fûnunu ezaka etmek maksadı ve "*Bahçe*" unvanıyla meydan-ı intişarede arz-ı didar eden varakpare-i muteberenizin birinci nüshası mütalaa gûzar-i âcizi olup ulum ve fûnun ve edebiyata dair makaletinden ibaret olan mûndericâtından hakikatten "*Bahçe-i Maarif*" ve belki bağ-ı avarif denmeye size var olduğu meşhut basara-i iftihar evveli'l absar olmasıyla gerek idare ve gerek umur-i tahririyesini lütfen derahde buyuran zevat-i kirame umum-ı evlad-ı vatan namına teşekkür ile beraber talep buyurulan suallerin cevap ve hâllini takdim etmeyi nüsha-ı muteberenizin tebrikine zeriayı ittihaz eder ve meslek-i müttehizamızda devam-ı intişarını lütf-i ilahiyeden temenni ve niyaz eylerim.

Menşâ Muallemin talebesinden M.Esat

Birinci Suallin Hâlli

Mecmuaları 42 olup birincisine 3 santimetre ve ikincisinden 8 tarh olundukta birbirlerine müsavi adetler kimlerdir?

$$S+a \text{ eşit } 42 \dots\dots (2)$$

$$S+3 \text{ eşit } a-8 \quad (2)$$

(2) Muadelesinden (a) malum farz edilerek (s)'nin kıymeti hâll olundukta

$$S = a - 8 - 3 \text{ ıslâh olundukta } S = a - 11$$

(s)'nin kıymeti (1) muadelesinde mahaline vazı edildiğinde

$$a - 11 + a = 42 \text{ olup ıslah edildiğinde}$$

$$2 a = 53$$

Tarafın meçhulun emseliye taksim olundukta

$$A = 53/2 \text{ bu dahi } A = 1/2 \text{ } 26 \text{ olur}$$

(a) 'nın kıymeti (1) muadelesinde mahaline vazı olundukta

$$S + 2/1 \text{ } 26 = 42 \quad S = 42 - 1/2 \text{ } 26 \quad \text{Bilıslah}$$

$$S = 30/2 = 15 \quad \text{Olur}$$

$$1/2 \text{ } 15 + 1/2 \text{ } 26 = 42 \text{ ıslah olundukta } 42 = 42$$

Olup matlup sabit olur.

İkinci Sualin Cevabı

Deyneğin tulu 9 santimetre olup sülsi olan 3 desantimetresi toprak derunünde bulunduğundan sülsani olan 6 desantimeresi hariçte kalmıştır.

Bahçe

Tebrikinize azim teşekkürler eder ve hakkımızda gösterilen hüsn-i teveccüh alilerinden hasıl olan memnuniyetimizi beyan eyleriz.

Diğer

"Bahçe" namı tahtinde olarak neşrine iptidar olunan nüsha görüp çocuklara mahsus olduğunu anlayınca sevinerek aldık. Mündericâtını okuduğumuz vakit hasıl olan memnuniyetimizi beyan etmek acaba mümkün müdür? Ve arkadaşlarım ile bir yere toplanıp o muhavere kılıklı, güzel güzel sözlerini okudukça hasıl olan

mesruriyetimiz tarif olunabilir mi? Hemen Cenabıhak (devam-ı intişarde sabit)'in muvaffak olduğu şeyi hasıl edip bizi de nüshanızın güzel sözlerinden müstefit eder. Meseleri görür görmez sevincimiz bir kat daha arttı. Hemen hâlline çalışmaya kıyam edip akl-i kasıranımca sanki hâll ettim!

Üçüncü Meselenin Hâlli

Tacir aldığı eşyanın behrini 90 santimde düzeyinesini $12 * z = 8z1$ franga satması lazım geleceğinden 44 düzeyinesini dahi $44 * 8z1 = 475,2$ franga satması ve her düzeyine de bir adet ikram olduğundan kırk dört düzeyine de 44 adet ikram almış bulunduğundan onun da behrini 90 santimden $44 * 9z = 696$ franga satması lazım geleceğinden mecmu eşyayı $475,2 + 39,9 = 514,8$ franga satacak demek olur. Halbuki 44 düzeyinin sermayesi beher düzeyine 9 franktan $44 * 8 = 396$ frank ettiğinden yüzde beş kırmış olduğundan $396 - 3,96 * 5 = 396 - 19,8 = 376,2$ frang mecmua eşyanın sermayesi olur. Bu takdirce $6,2 / 36$ franga alınıp 514,8 franga satılmış demek olduğundan $2,5514,8 - 37 = 38,8$ frank mecmu kâr olur

Beşiktaş Rüşdiyesi dördüncü sene şakirdanından: Mehmet Arif

-Bazı Malumat-ı Muhtasara-

Yeryüzünde nev-i beni Âdemin zaman-ı zuhuru hakkında hükemâ-yı tabiiyyûn şu vecihle beyan-ı rai ederlerki, vuku bulunduğuna kail oldukları birtakım edille ile ispat eyledikleri Tufan âminden evvel ecsam-ı ademiye'nin dahi tekevvün etmediğini yeryüzünde tufandan husule gelen dere ve tepelerde bulunan kâffe-i eser yalnız nebatat ve hayvanat eserinden ibaret olup insan eseri olarak bir kemiğin parçası veyahut bir uzuv mahsus görülmediği gibi insan eliyle yapılmış eser-i sanayiden dahi bir şey bulunup görülmemiştir. Meğer ki tabiatın teftiş ve tefahhusu kadar olmadıkları ekalim ve emkinede yahut denizlerin ve nehirlerin galebe edip kapılarak örütmüş olduğu mevkilerde buluna. Bu ise, zann-ı mahz olup zunun üzere olan deliller ile hükm-i sabit olmadığından, Zuhur-i Âdemin Tufan'dan sonra olduğuna hüküm etmişlerdir. Bu hüküm ve raileri dahi tufan amidden sonra ve bazı mekânlara mahsus olan Tufanat-ı Hassadan evvelce orada burada eser-i insaniye bulunmaya başlamış olmasındandır. Hükm-i mezkûre tufan amın vuku bulduğu kail olarak ol bapta atılan edille eyledikleri gibi işbu Tufan amından sonra umum küre-i

arzi istiâp etmeyip bazı mekânlarâ mahsus tufanların vuku bulunduğuna dahi hüküm etmişlerdir.

"Kadınlara Hizmet"

Hanımlar!.... Asrımızda asıl hizmet olunacak bir sınıf tayfa-ı inastir! Sahihen erkeklerimizin her bir hususta terakkileri kadar kadınlarımızın geri kalmaları mucib-i teessüftür!...

(Bir millet yalnız erkeklerin saiy ve gayretiyle yaşayamaz!) kavli pek doğrudur! Çünkü erkekler devlet ve millete hizmet tarafınca kadınlar bir salahiyeti haiz olmadıkları gibi ilelebet dahi olamazlar!... Yani, bir kadın evvelce kızken sonradan teehhül ettiği vakit birinci derecede arzu edeceği şey" nur topu gibi" bir evladı aguş-ı memnuniyetinde görmektir!

Fakat.. O valide bu evladı yalnız "Aguş-ı memnuniyetinde" görmek için mi doğurur? Hayır! Hayır! mahza onu büyüterek (erkekse) okutup yazdırıp kudretinde olan dereceye nail etmek, ayrıca kızsâ yine büyüterek terbiye etmek ve büyüdüğü vakitlerde onu kendisi gibi bir erkeğe verip o tarafında da millete bir nihâl tepeştirmek için doğurur!..

Kadınların alehusus bakire kızların, şu arzuları bu derece mukaddes olduğu takdirde de böyle geri kalmaları ne derece rikkat-i engizdiki düşünen hangi zihin, iyi kötü bir hizmeti derahde etmez?

Kadınlarımız ahlak ve tabiatlarını düzletip de kendilerini kocalarına sevdirmeye nail olamadıkları halde (Terbiye ederek büyütürüm!) Zannettikleri o "nevresidegane-i etfal" ne derecede kalacakları? Buraları layıkıyla düşünülmüş o tayfa-ı inase ezher-i cihet hizmet etmek elbette takdis olunur!..

Biz "Kadınlara Hizmet" serlevhasıyla bir şeye başladıkça da asıl saadetimize henüz dâhil olmadığımız evvelce bir fikr-i muhtasar dermiyan etmek için idi! Bu fikr-i muhtasar uzatmaksızın saadete girelim de diyelimki: Kadınların birinci derecedeki vazifeleri kendilerini kocalarına sevdirmekten ibarettir!..

Bu (kendilerini kocalarına sevdirmek) cümlesi vehle-i evvelide her ne kadar ehemmiyetsiz gibi görünüyorsa da bir zevc bir zevceyi durup dururken sevmeyeceği gibi o zevcedeki görülen bed-ahlak ile de söyleyebilmek ihtimalı olmayacağı nazar-ı dikkate alınırça (Kendilerini kocalarına sevdirmek) cümlesinin ehemmiyeti derhal

takdir olunacaktır!.."Bir zevc, zevcesi yüzünden neyle bahtiyar olabiliyor?" diye sizden birisi bir sual etse ne cevap verirdiniz? Kadının zenginliğiyle mi dediniz? Bir kadın zengin olmakla kocasını nasıl bahtiyar edebilecek? Şu halde "kadının gümüş şemadanı olsa, mumu diken erkektir!" kelam-ı meşhuru ne için söylenmiş olacak? Haydi bir kadın zengin oldu! Kocasını da kendisinin karısı yüzünden bahtiyar olabileceğini aklı kestiği halde, o kadının tabiatı fena ve ahlakı bozuk olursa!.. O bahtiyar zanneden erkeği ne güne bahtiyar edebileceksiniz? İşte bunun içindir ki kadınlara hizmet etmeğin ehemmiyeti pek büyük mü! Fakat kadınlara neyle? Ve nasıl hizmet olunur? Dikiş dikmekle mi? Nakış işlemekle mi? Ortalığı süpürmekle mi? Hayır hayır! Biz işçi kadın değiliz ki öyle bir şey yapmaya kalkışalım. Bizim derahde ettiğimiz şey ancak kalemen nasihat tarikiyle irae-i vazife etmekten başka ne olabilecek? Zannederiz ki kalemen edilen bir hizmetin her bir hizmetten büyüktü ki pekâlâ anlayabileceğinizden "*Bahçe*"miz hakkındaki derkâr olan rağbetinizi arttırmakla bizi de teşvikten geri durmazsınız! Binaenaleyh size birtakım hisse alabileceğiniz hikâyeler yazmakla (Kışın tandır başındaki dinlediğiniz misal gibi) misal söylüyoruz zannetmeyiniz!.. Bizim niyetimiz sizin tehzib-i ahlak ve tabiatınız için olabilir!.. Bununla beraber şu niyetimizi şimdiden başlayacağım bir miselle kabul ediniz!..

G.Avni

"Tâbiyîn kiram hazretinden "Talha" namında bir zat rivayet etmiştir ki, bir gün kibardan bir zat ile oturup musahabet ederken mûmâileyh bana dedi ki, ey Talha, eğer evlenecek olursan "Beni Umrân" kabilesinden bir kız al! Çünkü onlar dirayetli olurlar! "Ben" nerden biliyorsunuz?" diye sordum!..Dedi ki: Gençliğimde bir gün cenaze ile kabile-i mezkûre havalisine gitmişim, avdet ederken Beni Umrân hanelerinin evinden murur ederek baktığımda bir kapının önünde bir ihtiyar kadın ile bir kız oturuyordu. Kız yakışıklı ve güzel bir şey olduğu cihetle yakınından seyr ve teftiş eylemek üzere, su içmek bahanesiyle gidip bir su istedim! Kadın kıza su getirmesini emretti. Ben suyu içtikten sonra hatuna hitaben, bu kızın ismi nedir? Ve kimin nesidir? dedim ihtiyara. Adı Zeynep olup Hıdır'ın kızıdır!

Ben: Kocada mıdır?

İhtiyar: Hayır değildir....

Ben: Allahın emri ve peygamberin kavliyle bana verir misiniz!

İhtiyar: Eğer kefûsen veririz! dedi.

Oradan haneme gelip kızı almayı iyice kurdum! Ahbabımdan bir iki zat ile kızın amcasına giderek muradımızı muhtasaran ifade eyledin. (Mabadı var)

Matbuattan, (Mabat)

Sonradan kâtip Çelebi'nin "*Tuhfetü'l- Kibâr fi Esfâri'l Bihâr*" (1) namındaki kitabı tab' eyledi. Yine 1142 senesinde "*Tarih-i Seyyahı*"yı tercüme ve tashih birle tab' etmiş olup yine sene-i mezburede da basılan kitap "*Tarih-i Hind-i Garibi'dir*" (2) bunun müellifi kim olduğu malum değilse bazıları Kâtip Çelebi'nindir derler ve bazıları da bunu mûmâileyh İbrahim Efendi'ye isnat ederler.

Sonradan (*Nâzmızadenin*) *İbn-i Arap Şah* tercümesi (3) basılıp yine o sene zarfında (*Tarih-i Mısırul-kadim Ve'c-Cedid*) (4) tab olundu. 1143 senesinde Nazmizade'nin "*Gülşen-i Hülafesi*" nı bastı...

Bade tab olunan kitap (Galata sekenesinde Carmanyalı" "Holdür Mam'ın zannolunan "*Gramer-i Türk* " yani "*Sarf ve Nahv-i Türkidir:*"

1144 tarihinde kendisinin telifi olan "*Usulü'l Hüküm fi'n- Nizamü'l Umem*" (5) ve *Füyuzat-ı Mıknatısı*'yi tab etti.

Bunlardan sonra Kâtip Çelebi'nin "*Cihannümâ-* bu kitabın çok yerlerinde İbrahim Efendi'nin zeylleri vardır! (*Takvimü't- Tevârih*) kitaplarını ve "*Naimâ*" ve "*Raşit*" ve "*Asim*" tarihlerini tab eylemiştir. Mamafih 1155 tarihinde "*Ahval-ı Gazevat Der- Diyar-i Bosna*" namındaki tarihçeyi ve yine o tarihte "*Ferhenk Şuûru*"yı iki cilt üzerine tab edip ve 1169 tarihinde "*Vankuli*" 'yi defa-i saniye olmak üzere tab ettikten sonra irtihal-ı dar-ı beka eylemiştir.(Rahmetullah aleyh)

-
- (1) Bu kitabı İngilizlerin Cemiat Şarkiye tercüme Meclisi 1831 senesinde tabı ve neşr eyledi, bu tercüme mistir" Meyçel" namzatın kalemiledir
 - (2) Amerika tarihi
 - (3) Tarih Timor Türkçesi
 - (4) Kahire memurlerinden şaiir Süheylî'nin telifidir
 - (5) Bu kitabı baron (rah ve yeçki)fransızca tercüme eylemiştir

Merhum Matbaa-i Âmire'nin her hizmeti kendi üzerinde olduğu halde her bir şeyi tesis etti: Mahaza bunca eser-i nefiseyi telif ve tercüme eyledi bununla beraber on sekiz kıta kitap tab eylediğine 25 cilt olup 16,500 nüshaydı.

İşte bir baş iki el bundan ziyade iş görmeyeceğini kim olsa teslim eder! Bunun üzerine 18 Rebiuevvel senesidiki cennetmekân Sultan Mahmut Evvel Matbaa-ı Âmire'nin yeni baştan tesis ve tanzimiyle bil-cümle Türki, Arabi Farisi kitapların (fakat kur'ân ve hadis müstesna olmak üzere) tabını ferman buyurmuştu.

Mamafih İbrahim Efendi'den sonra basılmış birinci kitap (*Sami*) (*Şakir*) (*Suphi*) tarihlerinden başka görülmedi. Bunlarsa ta 1198 tarihinde tab olunmuş olduğundan murur eden yirmi dokuz sene zarfında Matbaa-ı Âmire'nin tatil kalmış edeki esersizlikten müsteban oluyor! (Mabadı var)

Tuyura Dair:

Be her sene kuş geçimi mevsiminde pek çok çocuklar ve alelhusus kuş tutmayı kâr ve temettü veyahut merak edinmiş, birtakım adamlar kuşbazlık edip ağ ve kabanca ve önse gibi küçük kuşları kurdukları dam-ı ihanetlerine düşürüp hapis ve telef ederler. Bunların gerek fûruhatından ve gerek eklinden olunacak istifade la şey makulesinden olduğu cihetle saydd uğrunda ihtiyar edilen masarif ile çekilen mihnet ve meşakkate değineceğinden tuyur-ı mezkûrenin beyhudeye telef edildiği tarif istemez.

Kâffe-i mahlukatın halkını bir hikmet-i hafîye-i garibiyeye müpteni olduğu gibi bu kuşlar dahi bağ ve bahçelerimizde bizlere hoş ve hazin nalendelik için yaratılmış olmayıp kudret-i ilahiyenin bunlara vermiş olduğu hasais, bizim zann ve memulmizden hariç bir mertebede bulunmuştur.

Şöyle ki bağ ve bahçelerimizde meyve tohumlarımızı ekl ve ifna eden enva-ı böcek ve kurt misali birtakım haşeret-ı mazarra-i sağîrayı bu kuşlar toplayıp mazerretlerinden mahsulatimizi hûlas ederler.

Kırlangıç kuşu havada tayaran eden ve keزالik mahsulatimize ve bizlere mevzu olan havamı telef ederler. Gülizâr ve çimen zarlarımızın nefha sazan-ı hoş elhanı olan andelibenin gıdası haşaret-i sağîreye münhasır gibidir. Binaenaleyh bu dahi itlef-i haşaret-i mazarra ile melüftür. Ağaç kağan ve eskete ve saka ve fuloriye ve emsali tuyur-ı sağîrenin cümlesi böcek toplayıp ayrıca bunların bazıları serçe misali meyve ve hububat ile tegazzi etmekten daha ziyade hoşlanıp meyvelerimizi zedeler ekl ederlerse de zayı ettikleri miktar şey hiss olunmaz ve nesne yerine geçmez olduğundan diğer taraftan ettikleri hizmete mukabil mazrattan madut olamayacağı aşikârdır.

Pek kolaylıkla az zamanda tenasül ve tekassür edici olan mezkûr haşaret-i sağîreyi bir yandan şu küçük kuşlar pek çok toplayıp telef ettikleri halde dahi yine tamamıyla mazarratlarından hulas olamadığımız meydandeyken bu kuşların killeti emrinde bu böceklerden göreceğimiz mazarrat ne derece tezayüt edeceğinden tuyur-ı mezkûrenin bâlâde zikrolunduğu vecihle, işbu mevsimde birtakım adam ve çocuklar taraflarından beyhudeye telef edilmelerine meydan ve müsaade verilmekten başka bağ ve bahçelerimiz de bunları tezayüt ve tekessür etmenin esbabını istihsalde tekasül edilmemesi nefi olduğunu ihtar eylerim.

Hüsni

İhtar:

Geçen birinci numaralı nüshamızın altıncı sahyfasının üçüncü sütun ve ikinci satrındaki (bin hane-i tenin ayın heme mehmân acebest) dincek yerde (bin hanetin hemme ayın mehman acebest) ve yine yedinci sayfanın ikinci sütun ve yirminci satrında "bir kilogram neft yağı yanmakla 10 litreden ziyade" yazılacakken "bir kilogram yanmakla 109 litreden ziyade" yazılmış olmakla tashihine iptidar olundu.

Mütenevvia:

Ebcet hesabıyla birbirine mutabık kelimat

Tövbe	413
Pişman	413
Dost	470
Aşk	470
Mehrinikâr	516
Maşuk	516
Âb-ı zemzem	097
Kâbe	097
Hubb-i Muhammed	102
İman	102
Nur	256
Nehar	256
Sabah	101
Mesâ	101
Mahbup	058
Naz	058

Nasih	249
Mecnûn	249
Havap	609
Rahat	609
Ebu Cehl	046
Ebu Lehep	046
Şiir	570
Şîrîn	570
Ateşi	701
Şerar	701
Seyf	150
Sultan	150
Mey	050
Gel	050
Dehhân	060
Zeban	060

Ney Dehhân

Ârafeden birisine sormuşlar ki: Ahangin ve neğmate dair olan sedalar daimi surette el ile çalınıp yine elle tahrik ve tasvit olunduğu halde (*Mesela; Tanbur, Keman, Kanun, Ud, Rebap, Santur, Def*) gibi, Ney uzun bir kamıştan ibaret olarak ağızla çalınan bir sazın böyle istisnaiyetle beraber dudakla üfürülmesinden neşet ediyor? Ârif müşarünileyh cevabında derki: Zaten kamışın başına açılan bir deliğin ağız ile üfürülmesine istidat olunmasından başka (Ney) kelimesi huruf-ı ebcediyle 60 olup (Dehhân) yani ağız kelimesi de 60 olduğu ve karip mahreci bulunduğu cihetle bu istisnaiyete şaşılmaz!

Mesele – 1

Bir dılı bir metre murabbaa muadil resim olunan bir müsellesin kaidesiyle irtifâi matluptur.

Mesele -2

Bir dılı dört desantimetre olan muhammes-ı muntazama muadil resim olunan bir müsellesin kaidesi matluptur.

Mesele -3

Nefsiyle zaafi mecmuanın sülsüne (5) zam olunduğu halde nisfinin dört müsellesten vahit nuksanına müsavi adet matluptur.

"Meyve-i Dil"

Muharriri: G. Avni

İşte bunun içindir ki kariin kiram hazretinden istitaf-ı mürüvvet zımnında bir uzun mukaddime ile baş ağrıtmaya lüzum görmediğim cihetle hatm-i kelim ediyorum!

Birinci Fası: Muşaka-ı Acibe

Birinci Bap

Fatih Sultan Mehmet'te "*Çor Geçi Kapısını*" biliyor musunuz? Şüphe yok ki bileceksiniz!... Çünkü zaten İstanbul'lu olmadığı halde yeni gelmiş bir adam için Çor Geçi Kapısı'nın nerede olduğunu bilmezse dahi ismini olsun işitmemiş olmak ihtimalsiz gibidir!

Demek ki İstanbul'un Çor kapısını'ı herkes biliyormuş?

Çor Kapısını'ı bildiğimiz halde nazar-ı mütalaayı o tarfa hasr ederek kariin kiramın bizimle beraber teşriflerini arzu ederiz.

Çor Kapısını'ı Fatih havalisinden gelerek, geçtiğimiz gibi seyr ü temaşa zımnında öteye beriye bakınıyorsan? İçeri girer girmez! Sol tarafındaki poaçacı fırınının henüz çıkarmış olduğu taze böreklerin misk gibi kokosunu derhal duyarız!

Binaberin azıcık daha yürüdüğüm halde sağ tarafımıza bir sokak geliyorki bu sokak doğruca o Tolkaçı yokuşuna inerse de oraca bir işimiz olmamasından sokak-ı mezkûrü geçerek, on onbeş hatve daha ilerlediğimiz halde öbür ucu Çarşamba Pazarı caddesine çıkarız bir ikinci sokağına saporız!

Sokak-ı mezkûrenin sol tarafında vaki başında sarı boyalı (Kanarya kafesi) tabirine şayan bir üç kez nazar-ı dikkatimize çarpar ki, vakt-i sabah olmak mülabesesiyle ağustosun sıcak vakitlerinde yani yedisi sekizinde canib-i şarkında tulu eden şems birden bire konak-ı mezkûrün (cenebine) penceresi camlarını şems-i saniye tahvil etmiş olmasından saatin üç, üç buçuk ediki hatıra geliyordu.

Bir vukuata muntazaran sokak-ı mezkûrü bir başından bir başına gezinelim: saatin tokmağı (Hindistan cevizi kapığının nisfina müşabih olan) çantasına dört kere

eğilip kalkmaktaydiki konağın kapısı ufak bir patırtıyla açılarak tahminen onyedi onsekiz yaşlarında bir çocuk kapıdan dışarı çıkıp arkasından onu takip etmekte olan temizce giyinmiş bir uşak elinde tutmakta olduğu şemsiyeyi çocuğa takdim ederek itaatle emre muntazır oldu.

Çocuk uşağa birkaç söz söylemişse de yavaş olmasıyla beraber biz "belki çocuğun nazar-ı dikkatini davet ederiz!" havfiyle biraz uzakça durmakta olduğumuz cihetle bu sözünden ibareti ki anlayamamışsa da uşağın gözlerini önüne eğerek yerden birde temennayı basdırması çocuğa sıkıca bir emir vermekte olduğu belli etti.

Çocuk yalnız olarak Çor Geçi Kapısı caddesine doğru müterahi olmuştu. Uşak merkum çocuğun caddeye çıkmasına kadar kapının önünde durup mûmâileyh sokağa sapıncaya dek misinnliğinden parlaklığı azalmış gözleriyle çocuğu takip ederek bade içeri girince sokakta bizden başka kimseler kalmamıştı.

İkinci Bap

Yukarıdan beri hikâye ettiğimiz iki şahıs meyanında "efendi" makamında olan beyin ismini zikretmeyerek yalnız (çocuk) lafzıyla hitap etmekte olduğumuzdan dolayı bizi tayip etmeyiniz!

Zira şimdye kadar ismini biz dahi bilmemekteyse de "muharrirlik vazifesi" bunu tecessüse saik olduğundan tahkikatımızı bervech-i ati edelim: "çocuk" onyedi onsekiz yaşlarındaydiki bâlâde arz olunmuştu. Mûmâileyhin ismi Ahmet ve mahlas-ı zatiyesi Macit Bey olup buğday renginde armudi şekil çehresi ve ona münasip müstakim burnu başkaca letafet bahş olan kara kaş ve kara gözü binaenaleyh nasıyesi açık olup saçları sık ve lehçesi daima masum, nazarı hazinli bununla beraber simasını bir kat daha teziyin eden kalınca olarak gayet kırmızı dudakları arasında leman eden kar gibi dişleri, görenleri vale hayran etmemek nâ-kabildi.

Ayağında açık mavi zemin üzerine siyah yünlü pantolonu, arkasında kazmirden yeni moda bir ceket ile kiraz çiçeği renginde bir palto, beyaz frenk gömleği güzel bağlanmış boyun bağı (Mabadı var) A Kemal

4.3.Üçüncü Sayı

Numara 3 Fi 24 Tişrinievel Sene 1296 Zilhicce Sene 1297 Birinci Sene

Harbiye Nazareti Celilesi Muhasebe Dairesi ikinci şube hulefasından Savvet Efendi tarafından merkez-i idaremize gönderilmiş olan tezkire kendilerin derece-i kemal ve belagatlarını ispat eyleyecek surette olduğundan bervech-i ati zikri derc ve tezbir olundu.

"İndel-beyan, hoş avaz-ı belagat ve demkeşan nağme-i perdâz-i fesahat hakkında bu kere (*Bahçe*) namıyla tarzında saha-ı vücut olan Edebiyat Gazetesi nice şüküfe-i maani ve edep ile tezyin ve tertip olunmuş bir gülistan-i maarif-i nişan ve reyhan-ı mazamin-i münderecatı muattar-ı saz-ı meşam bülbülen bağan-i ilim ve irfan olduğuna ve ayrıca öyle bir gülzar-ı maarif eserinden istişam ve istifade-i merame leyakat-ı âcizanem mevkut ise de, işbu ravza-ı nadire de himmet bî-himmeti ve elleriyle taze taze yetiştirilecek olan ezhar renğerenk ulum ve maarif yalnız muayenesiyle tenvir-i basira-i iptihac edilmesi arzu mahsusüyle gazete-i mezkûrün bir seneliğine abone olarak iktiza eden ücreti dahi irsal olnuğuna binaen bunun lütfen birinci nüshasından bedi ile sırasıyla be her hafta sevi âciziye irsaline masrufu inayetleri niyaz ve gazete-i mezkûrün ol suretle taravet bahş meydan-ı şuhut olmasından dolayı ifa-yı lazime-i tebriksaziye mübaderetle fart-ı surur ve mübahat ibraz olunur." (*Bahçe*)'de böyle bir himmet ve rağbetine mazhariyetten dolayı tertip eden şükür ve muhammedatın ifasında bir an geri durmayacağını beyan ve tezyin-i sayfa eylemek üzere efendi mûmâileyhin eser-i letafet-i nisarına çarşem iştiyak ile intizar eylemekte olduğu ilave ve âtiyen eder.

Diğer

Etfal vatanın daire-i heves ve istifadesini tevsi maksad-ı mahasin-i marsadına müpteni olarak (*Bahçe*) namıyla bu kere mevk-i intişar ve intizara vazı buyurdıkları gazete-i mutebereden dolayı efrad-ı vatan meyanında hassma isabet eden teşekkürle beraber tebrik-i muvaffakiyet tehenniyeti henüz dest-i ipdidaiye almış olduğum kalem ile arz ve ifa ettikten sonra alem-i medeniyet ile hem nam olan böyle bir gazetenin zuhurundan naşı ne güzel bir hizmet medeniyetkâriye muvaffak olunacağı yine küçük bir fikir ile mülahaza edildiğinde nev-i beni insanın mahz-ı ihsan-ı ilahiye olan şu arazi-i vâsi-i alemi müzeyyen ve hasail-i insaniye ile mütenasip olacak bir surette tezyin ve imare sarf-ı mesaiden daha makbul ve meşru bir emel olmadığına, yakın hasıl edilip işte şu küçük hayâlhanede hiss edilen bir manzara-i letafet-i bahşenin tazammun ettiği lezzet kıymet-i hayat nokta-ı nazarından tecessüm etmekte olduğum gibi bir de sekene-i alem-i medeniyetin serkârında bulunan birtakım büyük fikirli zevatın meşgale-i hazıra-ı rüzmereleri beyinelmütalaa alındıkta bahçe yapmak ve tezyinat-ı alem-i medeniyete hizmet etmek ve alelhusus nice asırlardan beri o büyük fikirli adamların eser-i mesaisi olan ve beka-yı bina-yı insaniyet ve medeniyete kafil bulunan hukuk-ı milel ve asayiş-i alemin metanet ve resaneti için var kuvvetlerini bazuya vermekte olduklarını tetebbû avrak-ı havadis ile dida-ı sabavete çarpması üzerine artık terakk-i alem-i medeniyet mesaisine âcizane iştirak-ı emel istikbaliyesinden maalhicap niğül ile bağ bahçeyi tahvil-i fikr etmiş olduğumu ve bahçenizin de mahsul-i dilkuşası olan gonca-ı nesayih-i insaniyetkâriyesinden umum-ı evlad-ı vatan meyanında benim dahi hissedar buyurlmaklığım niyazında bulduğumu arz ile hatm-i makal eylerim efendim.

Efendi oğlumuz!

Tebrikinize teşekkür eder mamafih bahçeden hissedar olabileceğiniz gonca-ı nesayihin tebrikine müsaraat eyleriz!

Malumat-ı Nafia (Mabat)

Şimdi bana iyi dikkat et! Mademki havası tahliye olunmuş bir boruda kâğıt parçasıyla bakır kuruş sürat-i mütesaviyede düşüyorlar. Evvel halde ecsam-i zayıfa ile ecsam-i sekilenin sukutları müsavidir demeye salahiyetimiz vardır. Şimdi gelelim başka bir meseleye. Sukut etmekte olan bir cisim daima bir sürat-i mütesaviye üzere mi sukut eder zannedersin?

Mahmut- Demincik ettiğim hata üzerine artık böyle güç meselelerin hâlline cesaret edemem!

Muallim-Ali sen söyle?

Ali- Kardeşim Mahmut gibi ben de bir hatada bulunmamak için cesaret edemiyorum!

Muallim- Eğer mülâhaza edeydiniz cevabını bulabilirdiniz. Mesela bir bardağı birkaç santimetre mahalden bırakacak olsanız kırılmaz.

Lakin bir metre kadar yüksekten atacak olsanız kırılır! Buna sebep ikinci defa da müsademenin şiddetli olması ve bu da müddet-i sukutun birinci defadan daha ziyade imtidat etmesidir.

Erbab-ı fen bir cismin sukutu esnasında nokta-ı hareketinden itibaren birinci saniyede dört metre ve doksan santimetre, ikinci saniye nihayetinde ondokuz metre altmış santimetre kati ettiğini bulmuşlardır. Ki bu hesaptan anlaşıldığına göre ikinci saniyede ilk saniyede kati eylediği tulun üç mislini kati ediyormuş. Sen ecsamın cev havada sürat-i mütesaviye ile sukutlarını ve işbu suratinde gittikçe tezyit edeceğini bileceksin!

4

Hava-yı Nesimî

Ahmet- Hava-yı nesimî nasıl şey olduğunu lütfen bizlere şerh buyurur musunuz?

Muallim- Peki çiğher paralarım bu gün sizinle hava-yı nesimîyeye dair mübahese edelim. Hava-yı nesimî, küre-i arza daire medarı ihata etmiş ve mevlid-i mâi, mevlid-i humuza. Azot ve bir miktar dahi hamz-ı fahmiden mürekkep bir cism-i gazidir.

Ali- Fakat tadat buyurduğunuz ecsam-ı gaziyyeden mürekkep olan hava-yı nesimîyi ne için müşahede edemiyoruz?

Muallim- Evlatlarım hava-yı nesimî renk, koku, lezitten ari olduğu münasebetle görünmezse de, eseri bize onun vücudunu ispat eder. İçinde su bulunmayan bir şişeyi baş aşağı suya daldırırsanız içine su dolar fakat bir miktar yer kalır ki, oraya su dolmaz işte burada hava mevcuttur.

Ahmet- Demek şişenin o kadarlık yerinde hava varmış?

Muallim- Yok! Şişe kâmilen hava ile memludu, fakat hava estiki yani hacminin büyüyüp küçülmeye istidadı bulunan bir cisim olduğu ecelden su aşağıdan

şişe derunüne girmek için tazyik ettikçe havanın hacmi küçülerek o kadarcık yerde sıkışıp kalmıştır.

Ahmet- Bu hava-yı nesimînin irtifai ne kadar olduğu malum olmuş mudur?!

Muallim- Evet malum olmuştur sath-ı bahirden takriben onbeş mil aşârî yüksekliğe kadar hava-yı nesimî bulunmayan mahalde hiç bir hayvan yaşayamadığı gibi ateş dahi yanmaz!

Ahmet- Hayvan yaşayamaz! Ateş yanmaz mı buyurdunuz?

Muallim- Evet! Oğlum evet! Bunların herbirini size ayrı ayrı derslerde söyleyeceğim.

Ali- Hava-yı nesimî için hiç renk tasavvur olunamadığını buyurdunuz. Halbuki semaya atf-ı nazar etsen mavi renkte olduğu görünüyor.

Muallim- Sözün doğrudur lakin noksan! O senin gördüğün renk hava-yı nesimînin reng-i aslisi olmayıp hükemadan bazılarının raine göre ilerideki derslerin birinde beyan edeceğim gibi ziya-yı şemside bulunan elvan-ı sebaaden mavi renk hava-yı nesimî tabakalarından murur ederken hava-yı nesimîyle imtizaç eylemesinden havaya mavi bir renk gelmesinden ileri gelmiştir. Hükema-yı cedideden bazılarının kavline nazaran dahi şimdi sana icra ettireceğim tecrübenin neticesinden hasıl olacak hikmete mübnidir.

Ali- Nasıl tecrübe?

Muallim- Şu sandığı aç!

Ali- Peki! İçinde birçok pencere camı.

Muallim- Camlardan bir tanesini çıkar şöyle yere yatırmaksızın tut! Yanına bir cam daha ilave et bir daha ! Bir daha.....

Ali- Bundan iptida renksiz olan gittikçe mavileşmeye başladı. Kenarından baktığımız vakitte bütün bütün mavi görünüyor.

Muallim- Demek evveldeki birtakım renksiz ecsamın tabaka tabaka yekdiğeri üzerine vazinden mavi bir renk müşahedesi tabiiymiş!

Ahmet- Her cisimde bir sıklet mevcuttur, zannederim. Havada da bir sıklet varmıdır?

Muallim- Evet vardır. Orta bir cüsseli olan adam üzerine dokuz yüz kıya kadar hava tazyik eder.

Ahmet- Dokuz yüz kıya! Aman efendim bu kadar ağırlığa insan tahammül eder mi? İnanamıyorum böyle olsa bizim ezilmemiz lazım gelir.

Muallim- Her tarafta müsavet üzere tazyik ettiğinden biz bu sıkletin farkında olamıyoruz.

-5-

Hava Bulunmayan Yerde Hayvan Yaşayamaz!

Muallim- Bu aleti gördünüz mü buna (Muhâyyelet'ül Hava) derler ki bir mahalde bulunan havayı boşaltmaya mahsustur.

Ahmet- Geçen derste, hava bulunmayan yerde hayvan yaşamaz buyurmuşunuz. Demek bu aletle havası boşaltılan mahalde hayvan yaşayamayacak?

Muallim- Evet evlatlarım. Tecrübeden evvel sizinle aleti teftiş edelim bakalım nasıl şeydir.

Bir fenus mecla bir tabla üzerine konmuştur. Tablanın orta yerinde bir delik ki yeryüzünün nihayetidir. Bu boru tulumba kadar mümtet olmuştur. Tulumba işletilip fenusun dâhilinde bulunan hava boşaltılıyor. Hava içinde havanın tazyikini söylemiş ve her taraftan tazyik edeceği için hiss olunmaz demiştik. Ali gel şu fenusu kaldır.

Ali- Lakin efendi bunu kaldırmaya kuvvetim kifayet etmiyor! Bu neden?

Muallim- Bakalım bunun sebebini kim bulabilecek

Ahmet- Yanılmıyorsam fenusun derunünde hava kaldı, hava yalnız haricinden tazyik ediyor onun için olmalı.

Muallim- Pek güzel buldun.

Ahmet- Demek bizim çeşme başlarında karpuzun tepe kabuğunu taş üzerine iyice sürütüp sonra kaldıramamaklığımız bundan ileri geliyor.

Muallim- Evet oğullarım!

Ali- Hatta sapı kopar da yine kalmaz.

Muallim- Elbet o ince sap ol kadar tazyiki çekmez. Biz bahsimize gelelim. Ali elinin tablası altında bulunan musluğu çevirip fenusu kaldır, altına şu saka kuşunu koy. Musluğu yine evvelki vaziyete getir. Havayı boşaltmaya başla.

Ali- Ay! Kuşa bir şey oluyor bayıldı bütün bütün hareketten kaldı!!!

Hava Bulunmayan Yerde Ateş Yanmaz!

Ahmet- Efendi şu feneri gördünüz mü içinde mum yanmıyor, bunun sebebi nedir?

Muallim- A! kuzum hani bunun üst tarafında her fenerde bulunan delik gibi bir delik?

Ahmet- Rüzgâr ziyade olduğu zaman mum sönmesin diye yaptırırım.

Muallim- Yavrucuğum! Evladım o delik olmadığı vakitte fenerin içindeki havanın mevlid-i humuzası bir cüzi zaman zarfında mum söner!

Ahmet- Vay mumu yakan mevlid-i humuza mıdır?

Muallim- Evet yavrum bu gaz bulunmadığı yerde ateş yanmaz bir şeyin yanması demek mevlid-i humuza ile imtizacı demektir. Yaz vakti dikkat etmedin mi? Güneş odanın içine girdiği zaman mangalın ateşi ağır ağır sönmeye başlar, bunun sebebi de hararetin tesiriyle havanın cüzilerini yekdiğerinden tebit ederek ateşin şiddetine elzem olan mevlid-i humuza cüzleri dahi yekdiğerinden ayrı düşerek ateşin şiddetine hizmet edemediğidir!

Ali- Muhaylet'ül havanın tablası üzerine şu yanan mumu koy! Fenus üzerine havayı boşalt!

Ali- Mum söndü.

Muallim- İşte gördün, hava olmayınca ateş yanmıyor.

Mabadı var

Malumat-ı Muhtasara

Mabat

Şöyle ki yeryüzünde vaki küçük ve büyük vadiler, yani aslında su basmış ve bir zaman mecra-yı miyah bulmuş ve sonra suyu çekilip hali kalmış gibi anlaşılan sath-ı zeminde, gördüğümüz dere ve derya şeklinde birtakım alçak ve çukur yerleri hükema-yı mezkûre iki nevi itibar edip bir nevine revasib-i Tufan-ı Am (Vakt-i Tufan'da bazı aşağıya çöken yerler ve bazı dahi öyle yerlere su vasıtasıyla toplanan tepeler ve dağlar demektir) ve diğer nevi Revasib-i Tufan-ı Hass demişlerdir. Bu iki nevi birbirinden fark ve temiyiz ancak hararet-i merkeziye ile netevat-ı arziya (deruni arzda vaki ebhıranın teheccümünden zuhur eder. Hareket-i arzıya ve onun vasıtasıyla yeryüzüne tayin eyleyen yumruluk ve yükseklikler ki dağlar ve tepeler demektir) Esasları üzerine tesis olunmuş olan(Jeolojiye) fenni bilmek ile mümkün olabiliyor.

Zira emsbıyatın birbirinden temiyizi ancak sebeplerin imtiyazatıyladır. Dağların zuhuruna sebep iki şey olup biri hararet-i merkeziyenin kuvvet-i müdafaasıyla cev-i kürede vaki hava ve ebhıranın sıkışıp ve haricine çıkmaya

mecburiyeti cihetle önüne gelen yeri kapartıp tedriçle büyük eylemesidir ki, bu nevi dağlar ancak devr-i salis ve rebida kemâliyle zahir olmuştur.

Zira küre-i arzın şiddet-i teberrüdü hemen zikrolunan devirlerde vaki olmuşturki, ecsam ile yani tekevvünat-ı nebatiye ve hayvaniyanın zuhur ve teayyüşüne müstait bunlundu ve ecsam-ı mezkûre layıkı vecihiyle tayin ve tekevvün eyler.

Sath-ı kürenin teberrüdü kuvvet buldukça merkez-i harareti tenakus etmekte ve daima bürudet-i sathın tezayidi ile hararet-i merkez tenukus eylemektedir.

(Mabadı var)

"Kadınlara Hizmet" (Mabat)

Muvaffakat etmiş olmalarından hemen oracıkta akd-i nikah olundu. Nikahten sonra kendi kendime (*Beni Umrân*) kadınlarının katı yürekli olduklarını düşünerek kalben pişman olmuş isem de "Artık bir iştir oldu! Hele bakalım köyüne girelim de hesabıma gelmezse terk ediveririm! deyip pişmanlığımı zahire vurmadım!

Vakte ki köyüne girmiştım!

Kız bana:- Efendi köyünün Rızaullah iki rekât namaz kılarak dergâh zil-celalden zevcesinin hayırlı olmasını niyaz etmesi ve şerrinden ezher-i cihet istiyaze etmesi sünnettir!-" demesin mi?

Ben de "evet elbette öyledir!" diyerek namaza durdum! Selam verdiğim vakit baktım ki kendisi de namaz kılıyor! Mahaza mûmâileyhe namazı bitirdikten sonra dahi dedi ki, efendi! Ben yabancı bir kızım! Sizin huyunuzu mizaç ve ahlakınızı bilmem! Sevip ve hoşnut olacağınız şeyleri bana bildiriniz ki, ben de matlubunuz vecihile hizmetinizi eda edeyim! Ve hoşlanmadığınız şeyleri beyan eyleyin ki ben de onlardan hazır edeyim! Size kavminiz meyanında bir kız ve bana benim kavmim içinde bir erkek bulunurdusa da kaza ve kader yerini bulması lazım olduğundan yekdiğerimizin ahlak ve âdetini bilmediğimiz halde, siz bana malik oldunuz. Artık beni lütuf ve keremle ya imsak veya kabul ederek veya tesrih ve tatlik eyleyerek emri bariyi yerine getiriniz!

İşte evvel be evvel bu niyazımı dermeyan eder ve Hakk-ı Celle ve âli hazretlerinden sizin ve benim için istida-yı gufran eylerim!

Ben de cevapta:- Hanım! Bir söz söylediğiniz ki eğer o tarika süluk edecek olursanız tabi bahtiyar olacağım!

Ve bil-akis süluk etmeyecek olursanız? Aleyhinizde hiccet olacaktır! Şöyle ve böyle olmasını isterim! Ve böyle şöyle olmasını istemem! İstediklerimi yapınız! İstemediklerimi göstermeyerek setr eyleyiniz!" dedim

"Akrabalarımın gelip gittiklerini ister misiniz? Dedi!

"Usandırmalarını istemem! Pek de sık gelmesinler! Dedim!

" Mabadı gelir"

Merhamet- Şefkat

Evsaf-ı celile-i insaniyeden madut olan merhamet, şefkat sıfat-ı rikkat-ı kalpten ileri gelip ekser hayvanatta mevcuttur ki bir hasisa-ı tabiattır.

İnsanın gayri olan hayvanat sıfat-ı mergube-i mezkûrenin tamamen icrasına fitratları hasebiyle miktar olmadıklarından bu sıfat nevi beşere münhasır kalmıştır.

Feyiz yolcu yani ecza-ı hayvaniye cebihe-i insanın üst tarafında tepeye yakın bir mevkide bulunan bir çıkıntı merhamet, şefkat hassasının vücuduna dell olduğunu beyan eder. Bu çıkıntı herkesde müsavi bir derecede bulunmadığı gibi bazı insanlarda külliyyen mevkut olur ki sahibi merhametsiz şefkatsizdir.

(خير الامور اوسطها) medlul şerefince insan her an bir hâl-i vasat ihtiyar eylemelidir.

Ne demek merhametin çoğu da fena mıdır? Evet! Bir merhametli adam tasavvur edin ki pıreyi öldürmeye vicdanı razı olmasın, bu adamın umur-ı mehamı devletin birinde farzedin. Bu adam ehalinin emvalını kasp ve arzlarını peymal eden ve nice kimselerin canlarına kast eyleyen bir haydudun, değil katline hatta hapsine bile kemâl-i merhametten dolayı hüküm edebilir mi?

Ne "fena mı merhametli bir adam" buyurdunuz!

Küfr ettiğiniz tecdid-i iman edin! O, haydut şeran katl olunmaz kalırsa böyle efaal-i zemimenin icrasına herkes de tabii bir meyl vardır. Bu meyl uyanır sonra dünyada rahat mı kalır biz bu sıfatın nev-i beni beşerde halkı olduğunu söyledikse de ciddi zengin ve pençe-i kahr ve felakete uğramayanlar da olduğu gibi fakr ve felakete büyüyüp sonradan zengin olmuş olanlar da haddinden ziyade merhamet ve şefkat meridir. Nihal

Fenn-i Usul Defteri

Müsteğni beyandır ki ticaret denilen şey mübadelat ve muavazatın yani her türlü ahiz ve itaanın daima ve müteakiben vukudur. Ezmine-i kadimede emr-i ticaret pek adi bir surette ve taht-i müşkülatta olduğu müslim olup ol vakitte eşya-yı

ayniyen biri yekdiğeriyle tebdil olunur ve bu surette kıymet-i hakikiye tayin edemezdi. Sonraları ticarete vasıta-ı nakdiye bulunmasıyla eşya-yı ayniye birbirine mukabil tebdil olunmayarak, bunlar nakdiyle kıymetlendirildi. Yani her şeyin fiyatı nakdiyle nisbet olunarak kıyas ve taktir olundu.

Nakd-i eşya-yı ayniye fiyat ve kıymeti tahtine alarak emr-i ticareti teshil ettiği misli eşya-yı ticariyeye talluk etmeyerek bilzat ticaret husule getirmiştir ki, bu dahi poluça ve havale namına ve biletler ve bonlar ve daha bunun gibi vasait-ı adiyeye ile devr meskûnat olunmasıdır. Bundan başka nakt birtakım mukavelat-ı senediye dahi husule getirmiştir. Yani zaman-ı tediyeye ve istifa tayin ve tahdit olunmasıyla muati ve ahiz beyninde teminiyat vücuda gelip bir küçük vasıta ile büyük ticaret ve temettüleri hasıl olmakta işte ticaret-i nakdiye alem-i medeniyette kavaid-i mezkûre ile büyüyüp ahiz ve itaada enva-yı teshilatı zuhura geldiği gibi nakd-ı eşya-yı ayniye dahi kemâl-i suhulet ve süratle tatiye medar-ı azim olmuştur. Ayrıca vasait-ı nakdiye olmamış olsaydı ve mübadelat-ı eşya-yı ayniye hasır olunsaydı. Şimdiye ticaret aşar mâşarı derecesinden devün olurdu. Mesela yüz adet manda derisiyle sekiz yüz çift kunduranın mübadela-ı ayniyesi hasıl oluncaya kadar hayli zaman murur edip bunları alıp verecek kimseler beyninde nice münazaat vuku bulurdu. Ama nakd-i behr derinin fiyatıyla behr çift kunduranın fiyatını takdir ve tayin etmesiyle çarçapuk müvazene hasıl olup emr-i mübadeleye bir iki dakika içinde netice veriliyor!

Mabadi var

Tardan ve Aksin Okunan Kelimât ve İbaret :

Rabbun-fekkbar

kül fi-felek

An abana

Be-kevkep

Bap

Âdem hamed muhammeden

Nan

Nun

Vav

Düt

Mim

Taat
 Kefek
 Rais sair
 Hamd mah
 Rımh-ı ahmar
 Kiberat eyati rebbek
 Kun kema emkenek
 Âmenne ganemne
 Namı iman
 Tarih-i hayret
 Lal
 Sakip kes
 Sever hama bir behe mahrûs

Meyve-i Dil

Muharriri: Avni

Mavi ipekten yeleği üzerinde altın gerdan ve ona merbut miyaneli saat, elinde siyah ipekli şemsiye, Macit Bey baya halavetbahş olurdu:

Mevsimin yaz hususüyle Ağustosun sekizi olduğunu balâde bil-münasebe arz ettik zannederim! Macit Bey'in sıcağın terlememek üzere kiraz çiçeği rengindeki uzunca paltosunu giymeyip koluna takmışsa da havanın derecesiz sıcaklığı arkadan paltoyu değil bütün esvabı soyduktan sonra gömleğini, yani insanın derilerini bile attıracak derecedeydi.

Biz mîrî mûmâileyhin ahval-i zahiriyesini tarif edinceye kadar kendisi de Fatih'in öbür cihetindeki kapısını dahi geçerek, hafâfhaneye doğru azm-ı rah-i şitaban olmuştu.

Nakline lüzum gördüğümüz bazı ahval, Macit Bey, şimdilik takipten bizi tahir edeceksen de bütün bütün de nazarımız huzurundan kayıp olmayacağından şurada teferruat-ı hikâyeye iptidarı münasip gördük.

Macit Bey'in, topu topu bir validesi olup pederi rütbe-i evvel ricalinden ve şura-yi devlet azazı kiramından bir zat olduğu halde, Macit Bey'i, küçüklüğünde terk ederek irtihâl dar-ı beka etmiş. Macit Bey'in validesi ise bir vakitten sonra yalnızlıktan alehusus alıp vereceğine "dış ehli olmak" hasebiyle beka makamında olmasından dolayı münasip bir zat ile izdivaç etmeyi korumuş ve teşebbüs etmiş

olduğu halde çok taraftan talip zuhur etmişse de hiç birisine de havale-i semi ve itibar etmeyip muzmirinden geçirmekte olduğu bir tabiata, yani iş güç biliyor mücerrib-i dide bir adam olup da hanımın pederinden kalan varidatın mamafihi Macit Bey'in pederinin haylice nukut ve mücevharatıyla irat ve akranın insırafından vakasını derahde edebilecek birisine varmayı düşünmüştü.

Nihayet yağlıkçı esnafından Hacı Kâmil Efendi namında birisiyle (kısmet bu ya) tehhül ederek onun da ömrü vefa etmeyip mûmâileyh dahi bir kız evladını iki yaşında ve Macit Bey yedi sekiz yaşında olduğu halde öksüz bırakıp irtihal dar-ı beka etmiştir!"

Bu iki kocadan sonra hanım mûmâileyh iki çocukla bir kimseye daha varmayı hatırından bile geçirmediği halde misin bir emekdar uşağına umur-ı beytiyesini tafiyızla iki beyaz halaık bir arap işçi olarak harem tarafını teşkil eden ceman altı kişiden ve selamlıkta dahi bir ev uşağından başka kimse yoktu.

Büyüten Allah, Macit Bey günden güne büyümekte binaberin evvelce tedrisi zımında hiç bir zuharate filana bakmayıp ikdamından geri durulmamış ve beyin mecbul olduğu zeka ve fesaneti dahi bu ikdama manzum olarak yakın vakitte Rüşdiye'ye ve oradan dahi Şehadetname huruç ederek iki senedir ki Bâbaliye devam etmekte bulmuştu!

İşte bu halde mîrî mûmâileyhin konağından saat dörtte de çıkararak kalemine gitmekte olduğunu anladık! Binaen alezalik, Macit Bey direkler arasına henüz asıl olmuş olmasından derhal nazar-ı mütalaamızı arkasından takip ettirelim.

Macit Bey, Osman Baba türbesinin önüne gelmişteki her sabah mütadı olan taze fındıktan yüz dirhem alarak direkler arsındaki kıraathanelerden birisine oturdu, yarım saat kadar gazete mütalaasıyla vakti geçirmiş ise de, lakin beyin bilmem politikaya merakı olmadığından mıdır? Nedir? Hele o icmal-ı ahval taraflarına mamafih telgraflara asla ihale-i nazar etmeyip daimi surette edebiyat kısmını araştırır ve edebiyata dair bir şey bulursa o vakit yüzü gülerdi.

Ayrıca bazı garip fikraların mütalaasından dahi telezzüz kesp ederse de her vecihle edebiyata olan meyelanı hepsinden ağlep kalırdı.

Mîrî mûmâileyh sinninin sağîrlığıne göre lüzumu olacak derecede ders görmüş, mamafih gayet zeki ve hasif olmasından her bir şeyden istifade etmeği kendisine âdet edinerek bununla beraber hilkat-ı tabiasının bir ihsan malanihaye olarak kalemi gün bugün gevhar-i kemala yatarak, edip olmaya meyelanı eslaf-i

üdebâya yetişebilcek dereceyi kesp eylemeye saik bulmuştu. Mîrî mûmâileyhin kalemi sahihan edebiyata gayet alık olup hele bazen yazıp yazıp da yine yırtmakta olduğu gazeller meyanında geçmiş şuaraya pir olacak mertebede şeyler bulunup ve bunun ileride hamme-i ateş feşânı şula-ı endâz-ı ikmâl olacağı anlaşılıyordu. Zekevatın bir şubesi kuvve-i hafıza ise mâmâileyh mükemmel olup nasiyasında anlaşılacağı vecihle her bir şeyde zihin evvelki buna bir delil-i vafidir. Gelelim kıraathanedeki bıraktığımız Macit Bey'e.

Gazete mütalaası hitam-i pezir olup mâmâileyh kıraathaneden kalkarak Sultan Beyazıt'e doğru yola revan oldu. Her vakit araba ile giderdiyse de bu gün her nasılsa da piyade yürümeyi tercih ettiğinden midir, nedir? Arabaya binmemişti.

Kâğıtçıların önünden aheste aheste gitmekteydi ki, ipek çarşafa bürünmüş bir hanım beyin yanından sırtıp geçerken mûmâileyhin yavaşça "maliyenin arkasına teşrif ediniz!" kelamıyla hızlı hızlı yürümeye başlamasın mı!

Macit Bey bahr-ı hayrete dalarak mûmâileyhi takip edip etmemekte haylice tereddüt etmişse de "kim bilir? Ne söyleyecektir? Acaba kalemce bir işi var, fakat bildiğim kadın değil!

Velevki olmuyorsun! Lakin yüzü örtülüydü. Belki tanıyamamıştır! Sesini dahi tanıyamadım! Bu sesi birinci defa olmak üzere işitiyorum! Hele bakayım kimdir?" diyerek hanımın teşrifini rica etmiş olduğu mahale, yani maliyenin arkasındaki caddeye doğru müterahi oldu. Mûmâileyhe Kâmil Paşa'nın konağı önünde aheste aheste gitmekte fakat ikide birde arkasına dönüp bakmaktaydı!

Macit Bey'in sokağa saptığını görünce olduğu yerde bütün bütün tevakkuf etti. Macit Bey hanıma gittikçe yaklaşmaktasa da (Hicabından olmalı) derece derece göbeğine kadar kızarmaktaydı.

Nihayetüelmr, hanım Macit Bey'in yaklaştığını görünce "Macit Bey efendi siz misiniz?" Sualiyile lakırdıya girilerek. (Mabadı var)

4.4.Dördüncü Sayı

Numara 4 fi 21 Tişrinievvvel Sene 1296 (Cuma) 9 Zilhicce Sene 1297

Bahçe

Ulum ve Fünun ve Edebiyattan Bahis Olup Çocuklara Mahsus Olarak Haftada Bir Defa Çıkar

Gazeteler

Avrupa'da çocuklara mahsus olarak çıkarılan yüzlerce jurnellerin kazandıkları rağbet-i umumiyyeden başka fiyatları da devin bir derecededir!

Memleketimizde etfal-ı nevresidegane mahsus olarak öteden beri sername-yi sahe-i zuhur olan edebiyat gazetelerinin yekdiğerini takip edercesine mevk-i intişare konulması esnade, bir yandan da aşıyan-ı nisyane uçuşan bu gazeteler (Sonradan çıkan evvelkine yetişmeye muvaffak olmayacak derece) bir süratleydi.

Bu ise rağbet-i umumeyi kazanamıyıp kazanmış olsa bile (İsdarı yüzüne yetişmeyerek) biltab el çekilmesindendir.

Binaenaleyh elyevm dördüncü nüshası dahi anzar-i ammeye atılan *Bahçe'nin* men gayrileyaka mazhar olduğu rağbet-i umumi sayesinde evvelce vazı olunan kırk para fiyatı (Etfal-ı vatani sağîriye suhulet-i azime olmak düşüncesiyle) yirmi paraya tenzil olunmuş ve bununla beraber muntazır olduğu teşvik ve terğibin devamıyla ileride her hafta iki defa çıkarmak arzusunda bulunmuş, olmakla "devam-ı intişarede sebat arz olunan teşvik ve terğib-i umumiye munhasır kalmıştır. A... kemal

Arife Yahut İyd-i Adha

Efendiler!....

Bu güne iyd-i adhaya bir gün olup Arife tesimiye olunan bir gündür! Arife dediğimiz vakit "şeker bayramın bir gün evveli" yani Ramazan-ı Şerifin otuzuncu gününü zannetmeyiniz!

Arife, bir isimdirki bu yalnız İyd-i Adha'nın dokuzuncu gününe ait olabilip mamafih ekser gazetelerden alehusus evvah-ı elsineden işitip ve bildiğimiz ramazan bayramı arifesi, o arife değildir!

Gelelim İyd-i Adhaya, yarın sabah İyd-i Adha, yani kurban bayramıdır! Bunu size söylemekten maksadımız (Gününüzü şaşırılmış olduğunuzdan değil) şu gün hakkında size bir iki malumat-ı müfide vermekten ibarettir!

Kurban bayramının Müslümanlarca âdet değil, taraf-ı bariden emr olunmasının hikmeti nedir? Diye sizden soracak olsak şüphe yok ki hiç biriniz bu suale cevapta sıkıntı çekmeyeceksiniz! Binaenaleyh, size bunun hakkında vereceğimiz bir nebze malumattan dolayı "kurban bayramı tarihi" yazacağız zannetmeyiniz!

Zaten iki yaşındaki bir çocuk bile kurban bayramının hikâyesini işitmiş ve bilmiştir! Eğer içinizde bilmeyen varsa Mevlid-i Şerifin kitabına müracaat etmesini tavsiye ederim.

Kurban kesilmek, her vakitte caizse de Zilhicce'nin onuncu günü kesimindeki fazilet bir sebebe mübnidir ki. Bunu sizin dahi bildiğinizi teslim edin! İşte o vukuattır ki Hazreti İsmail sallallahu ala nebi ve aleyhi ves-salam Hazretleri peder şerifleri Hazreti Halil aleyhissalam tarafından bî-irade, bari (*Mine*) denilip Mekke-i Mükerreme'ye on iki saat mesafesi bulunan bir mahalde zebih olunmak üzereyken semadan bir koç nüzulünden dolayı Hazreti İsmail aleyhissalam kati ser-âlilerinden sarf-ı nazar olunmuştu.

Gerçi bu bir söz ve değil beni âdemi, belki cemi hayvanatı beka-yı maceraya sevk edecek vakasa da mezkûr koçun nüzulünden dolayı Hazreti İsmail aleyhisselamin hûlası gibi bir meserret-i azima buna karşılaşıncı o meserretten naşı, o söz olmuştur!

İşte bunun içindirki Müslüman olan bir kimseye ispat-i rüşd ettikten sonra kudreti varsa her kurban bayramı debh-i kurban eylemesi elzemdir! Kudreti olmayanlar dediğimiz vecihle müstesnadır!

İyd-i Adaha, yalnız koyun kesmekle olur diyeceksiniz değil mi? İşte şimdi biz de bunu söyleyecektik! (O halde Mekke'tül Mükerreme (Nuruallah ila yevm'ül kıyame) bu günkü haline bir göz gezdirelim!

Elyevm o cenab-ı alide bütün dekakin ve büyü hınca hınç haccac ile memlu olduktan başka esvak ve pazar dahi labalip " iğine atsan yere düşmez" tabirine şayeste bir haldedir!

Ay! Bundan kalabalık? Elbette! Yoktur para sarf ederek dünyanın bir köşesinden gelip toplanan haccac oraya Mekke-i Mükerrerme'de beytüallah ve Medine-i Münevverre'de ravza-ı mazharyı ziyarete gelirler!

Peki! Yalnız ziyaret ederler de giderler mi? Hayır hayır! Bakınız size söyleyelim!

Mekke-i Mükerrerme'nin Umra kapısında durup etrafa bakınırsanız? Kürre kürre haccac-ı şerifin kimisi deveye kimisi merkebe binmiş kimisi de piyade olarak yürümekte bulunmuş olduğu halde Umra önünden geçerek gitmekte olduğunu görüyorsunuz!..

Gidip görmeyenleriniz tabii bu gidişin mutlaka avdeti olduğunu düşünürse de, bilenleriniz haccacın avdet etmeyip Arafat'a çıkmak üzere "*Mine*" tarikiyle gitmekte olduklarını derhal anlarlar!

Bu gün Arafat'a vasıl olabilenler, orada bulunan lâ yeut velâ yahsa çadırlardan başka Cebel-i Arafat'ın zirvesinde bulunan kesianın arasında ve cebelin ta ortasında, ammuğî bir beyaz taş göreceklendir ki, ayrıca bu taşın sırrını size mufassalan tarif edecek olsak kocaman bir tarih yazmak demek olacağı cihetle meskut anhü geçmemek üzere yalnız şunu söyleyelim: Cebel-i Arafat Âdem pederimiz ve Havvâ validemizin cennetten huruçları sırada hasıl olan iftiraklarına bir hatime-i hüsne vermiş olan bir Cebel-i Mübarek olup o taşsa buna bir nişandan başka bir şey değildir!

Binaenaleyh haccacın orada tecemmuleri doğrudan doğruya İhvan'ül Müslimin yekdiğeriyle birleşmeleri maksad-ı taklidiyesinden ibaretse de, bu gün o mahalle-i mübarekeye giden haccac, gece orada bütünüyle sabah hissi Arafat'ta vakfeye dururlar!

Arafat'a vakfeye dururlar da bu kadar haccac Cebel-i Arafat'a mi çıkar? Hayır, hepsi birden çıkmaz! Yalnız Şafii, Hanbeli, Maliki mezhebinde olan haccac çıkabilip Hanefi olanlarasa çıkmak katiyen caiz olamaz!

Bununla beraber Şafiiler Cebel-i Arafat'a, Hanefiler orada oldukları halde "lebbeyik! La şerike lek lebbeyik!!!" Sedaları işitiliyor ki teknil-i haccac beyaz ihramlara büründükleri gibi o koca ovada ayak üzere duruşları papatya çiçeğinin

kemâle varmış olduğu sıradaki manzarasından başka bir de şeyan-ı temaşayı varsa ihramlarının uçlarını sallayarak haccacın muttasıl çarpınmalarıdır! Arafat'tan sonra zebh-i kurban bizim burada kurban kesmemiz gibi değildir! Açılan büyük büyük handekler lebalip kesilmiş koyunla dolduğu gibi dağlar asa yığılanlarda başkadır!

Demekki Arafat'tan gayri yerde zebh-i kurbanın o sevaba nail olmak kadar değeri varmış? Sözü uzatmayalım! Size bunları söylemekten maksadımız Arafat'ın yalnız bu güne mahsus olup "*Arife*" kelimesi Arafat'tan müştak olduğunu bildirmektir. Mademki bunu dahi söyledik! Yarın İyd-i Adhayı cümlelerinize tebrikten başka bir söyleyecek sözüm kalmadı... Allah nice nice bu gibi senelere yetiştirip iyd-i mübarekinizi mesut eylesin! Âmin...

G.Avni

Varaka

Muharrir Efendi!.....

Bahçe unvanıyla "meydan-ı temaşaya" vaz' olunan gazetenin birinci ve ikinci nüshaları mütalaa-ı güzârım oldu" ulum ve fûnun ve edebiyattan" bahis olup haftada bir defa neşrolmak ve nevresidegane-i etfala mahsus olmak ise derece-i mesruriyetimi bir kat daha tezyit edip bu bapta husule gelen memnuniyetim husule-i tariften berûn ve şimdiye kadar böyle evlad-ı vatanı tahsil-i ilim ve marife teşvik maksadıyla birtakım gazetelerin adem neşri, her ne kadar abes giderse de sernameyi sahe-ı zuhur olan gazete-i mutebereniz daii, meserret derundur. Heyet-i tahririyesi ile sahib-i imtiyazını bil-tebrik devam-ı intişarını Cenabfeyz-i mutlaktan temenni eder ve hemen Cenab-ı Rabb müstaan padişah maalilunvan ve Şehriyar İskender Tavan Efendimiz Hazretlerini taht-ı hümayunlarında mühallet ve ebedişan ve saye-i merhume-i, Cenb-i Cihandar yıllarında asyışbahş halk-ı cihan buyurması duasıyla bast-ı makal eylerim.

(İkinci Nüshadaki Birinci Suallin Hâlli)

Bir dılı bir metre murabba muadil resm olunan bir müselles kaidesiyle irtifai matluptur.

Murabba mesehası (h) farzedilen bir dılın murabba müsavi olduğu gibi müselles kaidesini murabba bir dılına müsavi farzederek müselles-i matlubun mesehası $h \times 2h$ olduğundan $h = h/2$ h olur zarp meçhul etmek için tarafeyn muadele (2) ile zarp olundukta $2h = h \cdot H$ tarikin (h) ile taksim olundukta $h/H = h$ 0 $2h = H$ olur farzımıza göre $h=1$ olduğundan müsellesin irtifai (2) olup matlup sabit olur ve fil-

vaki (H) k müsavisi maheline vazı olundukta $h = h^2/2$ bu da $(1) = 1^2/2$ hâl oldukta $1=1$ olur.

Müsellesin kaidese murabbanın bir dılına müsavi olduğundan bir metredir. Bunu bilhendese ispat için dılı bir metre farzıyla resim edilen (a,bc) murabbanın (a e dılı bil-tasnif (b m) hatt-ı vasıl ve (h) dılın kısım mahraciyle (s) noktasında telaki edinceye değin ihraç olundukta hadis olan a,b,m, m,s müselleslerinde a,m dılı m,d dılına bil müsavi olduğu gibi a m b sm zaviyetin mütakabiliyetini ve kaime olan b am m s zaviyetini müteseviye olduklarından müselles a b m= müselles m s olup tarafına b m h, h zam olundukta $abm+bme = h = abe + abe$ olur. Halbuki müseleslerin müsevattansa dılı murabbanın bir dılına müsavi olmakla (s e) irtifai murabbanın h e dılının iki müsellesine müsavi kaidesi bir metre ve irtifai iki metre olup matlup sabit olur.

Nefsiyle zafı mecmuanın müsellesine (5) zam olduğu halde nısfının darp müsellesinden vahit nuksanına müsavi olan adet matluptur.

$S^2/2+5=4s/2-.....$ (e) tarafın islah olundukta

$2s/2+5= 4s/2-1$ ihtisar edildiğinde

$S+5=2s-1$

Nakli taraf edildiğinde

$5+1=2s-s$

Bil-islah

$6=s$

Olup (s) nin kıymatı (e) muadelesinde mahline vazı edildiğinde

$6^2*6/2+5=4 6/2-1$

Zarp ve islah oludukta

$18/2+5=24/2-1$ aded-i sahihale ifraz edildiğinde $6+5=12-1$ bil islah $11=11$ olup matlup sabit olur.

İkinci Sualin Hâli

Bir dılı 4 desantimetre olan muhammes-i muntazime muadil resm olunan müslesin kaidesi bir metre 4 desintimetredir. M. Esat

"Biz"

Biz Kimiz?

Biz Avrupa'luların mesai-yi zihniyeden ari bir kaba kahraman diye tavsif ettikleri Türklerimiz?

Biz Türküz! İptida bu noktayı teftiş edelim, sonradan Türkler mesai-yi zihniyeden ari bir kaba kahraman mıdır? Yoksa dünyaya ulum ve sanayi ve medeniyeti bahş eden bir kavim midir? Bunu meydana koyalım! Türk Çin'in şimalinde Maverai-i Nehir'de sakin olan Evlad-ı Yeftandandır İslav, Avar, Bulğar ve Türkler (Sekiyet) denilen bir şube-i ben-i beşerdendir. Ebu Tarih Herudut dört ve beşinci kitabında Sekitler'in yeni bir kavim olduklarını kendi rivayetleri üzerine nakl ederse de Latin muarrihlerinden Costun ikinci kitabının birinci faslında Sekiyetler Mısır'lerden daha eski olduklarını iddia ediyorlar diye yazmıştır.

Türk ismi nerden geldi?

Bu ismin mahezi hakkında bir hayli rivayet varsa da Ashi hükümdarlarından birisinin isminden mahuz olmasıdır. Çin muarrihlerinden birinin yazmış olduğu Türk Tarihinde Türkler'in birinci hükümdarı (*Toko*) olduğunu zikretmiştir.

Biz (*Pars*) deriz Çinliler (*Pas*) derler (*Turan*) deriz Çin'liler (*Tolon*) derler yani mutavassıt harfini ya bütün bütün iskat veyahut leme tahvil ederler. Binaenaleyh Türk ile Toko bir isim olmak, akreb (*Yakın*) ihtimaldir. Çin lisanında Toko kelp manasına olup Farisi'lerin dahi Sekiyetler'e (*Sek*) dediklerini Hervadut beyan ederki bu da Türk'lerin Sekiyetler olduğuna müsbettir:

Türkler buldukları mevki hasbelicap bırakarak Anadolu'ya Mısır'a ve Rurmeliye'e yayılmıştır. Gaznevî, Selçukiye, Osmaniye gibi nice kavim hükümetler tesis eymiştir. Macarlar dahi Türkler'den münşaip bir kavimdir.

Bu gün küre-i arz üzerinde meskûn nev-i beni beşer münkasım olduğu şubatle her bir şube insanların şekl ve lisanlarca meşhut olan farkların esbabı hakkında bir uzun bent yazmak üzereydim. Geçen nüshadan itibaren dercine başladığımız "Malumat-ı Muhtasara" serlevhalı tufanlar hakkında Hüsnü Bey Efendi'nin bend-i mahsuslarını bu bahse güzel bir mukaddime olacağından netice-i efkarlarını alarak bendimizi evvel surette yazmak için eser-i mezkûrün hitamine kadar bilmeceburiye bekleyeceğiz. Biz Türküz! Bir kere araştıralım Türkler mesai-yi zihniyeden ari midirler? İngiliz uleması beyninde, ulema vasfını almış olan (Mustarepli) Eflatun üzerine telifatında dünyaya ulum ve sanayi ve medeniyet ve tehzip veren kavim Türklerdir demiştir. Kesret-i mütalaası sayesinde mûmâileyh bu davasını ispata muktedir olabiliyorsa da, biz hayvanat terbiyesi ve enhar hafri ve maden tarihi ve

kitap gibi fûnunu cihane neşreden akvamın birincisi Türkler olduğunu dava eder ve bunu ispata pek sühulet ile muvaffak oluruz.

Türkler islama müşerref olduktan sonra ibraz eyledikleri eser-i ilmiyelerinden misaller irat edelim.

Muallim-i Sani lakabını kazanmış olan Abu Nasır Farabî Hazretleri Türk'dür. Her ne kadar kendileri felsefede bir tarik-i makbul sahibi değilse de elsine-i mütenevviaya aşına ulum-ı hikemiyeye vakıf seyahat ve şecaatiyle meşhur bir zattır. Yunanlar Sokrat ve Aristo ile fahr eyledikleri bunlardan biri tabip, diğeri hâkimdir. Türklerden ise bir İbni Sinâ yetişti ki hem hâkim ve hem tabiptir. Ulema-yı İslam beyninde Şeyih namını kazandı ve onun kanunları bu günkü gün bile Avrupa'da esast-talim derecesine mazhar oldu. Timur Hindi vesaire elan onun kullandığı illetlerde müstamaldır. İbni Sinâ'nın, Aristo hikmetine tabiidiki menkul ise de bizce makbul değildir. Çünkü, kendisi Buharî Mektebi'nin hikmetini tahsil etmiştir. Tarih sayfalarını dört beş dakika karıştırmak zahmetine girersek, İbni Sinâ zamanında Aristo hikmeti Buharî'de malum olmadığını anlarız.

İbni Sinâ'dan başka Türkler'den Avrupalı'ların tefehhur eydikleri hükema ile rekabet edebilecek lâ yaut vela yahsa hükema zuhur etti. Onlardan bir ikisini yazıp asıl maksadımız olan Osmanlılar'la başlayalım Ulum-ı Akliyede ve hem Ulum-ı Nakliyede yedd-i tul sahibi olan ulema, Türkün müellifatını Avrupalılar tercüme ederek telifatımız diye ortaya atıyorlar.

Fransa maarif nazareti ihraz eylemiş olan muarrih devrinin irat eylemiş olduğu nutk, bu gün mütedavil olan ulumun ve fûnunu Araplardan mahuz olduğuna mübnidir.

Mösyö Deri mezkûr nutukundan Araplardan alınan ulum ve fûnun ile Arabiye'den mütercim kitabı tadat etmişse de hata da bulunmuştur.

Çünkü mûmâileyhin Arabiye'den mütercim ve Eser-i Arabiye'den iyidiki, beyan eylediği kitaplar Türkler'in eseridir. Çünkü malum bir kaziyedir ki, ulema-yı Türk'ün eserleri fesahat ve belagatla meşhur olan Lisan-i Arabî üzere telif olunurdu demek, o kitaplar Eser-i Türük'tendir. Evet ileride görürsünüz. Biz bu gün bu eserlerden istifade edemiyoruz, sebebi Arabiye'ye adem itibarımızdandır. Ecnebler elimizde bulunan kitaplardan istifade ediyorlar! Bizdeki ne gaflettir? Bu bahsi ileride bir fakara-ı mahsusle beyan edeceğimden bırakalım. Gelelim saadete, Ebu Mansur Mâtürîdî İmâmülmütehaddisin Elbuharî! (*Cevherî*) ve (*Divanül Edep*) gibi eser-i

aliye sahibi İshak vesair hükemamızla müsabakate kalkışacak hükema Avrupa'da zuhur etmiş mi?

Valter, Rasin, saire mi? Bunları bu serlevhalarla ayrı ayrı bentleri ileride görürsünüz şimdi sükût ederim!

Ey kariin! Bazılarınız diyeceksiniz ki, ecdadımız söylemiş böyelmış bize bundan ne? Biz kendimize bakalım bu gün Avrupalılardan gerideyiz!

Evet doğrudur, fakat bendimizin nihayetine ermeden itiraza kalkışmayın!!!

Her ne ise bu bahisler bizim için ol kadar para eder şeyler değil, işimize yarayacak bahs Osmanlılar olacağından eski Türkler'i burada bırakıp Osmanlılar'a başlayalım!...

"Osmanlılar"-

Osmanlılar şöyle böyle yaptılar diye söze başlamak? Bizce lazım olan katta yine hasıl olursa da Osmanlılar hakkında biraz malumat-ı tarihiye yazmak daha ziyade muvafık maslahat olduğundan ol vecihle mücmmelen bir iki nüsha Osmanlı tarihinden bahsedeceğim. Nihâl (Mabadı var)

Malumat-ı Muhtasara ("Mabat")

Ve medarat-ı tekviniye olan hararet ve bürudetin kuvveti ve birbirlerine tekabbülleri sebebiyle havadis-i kevnienin kemal-ı neşeti ancak devri salis nihayeti ve rabiyn bidayeti zamanlarda hasıl olup bu bir mevadd-ı muhterika-i mültehibe ve ebhire-i gazat-ı ziyediye ve havadis-i bürkaniye tekevvün ederek netvat-ı âliye zuhuruna badi olup yüce dağlar peyda oldu ve araları dere ve derya şeklinde kaldı ve tufan amı sebebiyle Revasib-i Tufan am denildi.

Hatta cibel-i aliye ve Cibel-i Pervanesinin bu dağlardan olduğuna dahi zihap olunmuştur.

İkinci sebep miyah-ı tufaniyenin itticeh ve galbesi ve etraf-ı sath-ı küreden hak ve sahrayı kali ve izale birle esbeb-i netevat tasavvur olunmayan vasat-ı arzlarda vaki sühûl-ı sahrayı toplamıştır ki, tufan aminden sonra bu misli dağlar meydana çıkıp tufan-ı has dahi bunlara istila ve müdehale etmediği hususle Revasib-i Tufan-ı Has tesmiye olunmuştur. Hatta (*Bufun*) nam hükmünün zamince Afrika'da (*Atas*) dağları ve Hint'te (*Gerdiler*) dağları ve bunlara benzer sair dağlar Revasib-i Tufan Hastandır.

Bazı dağları dahi bilnefis tufan-ı hassanın resb-i gerdası bulmuştur. Az cümle birisi Fransa'da vaki Bernat Dağıdır ki, onu Bahr-ı Muhit Garbi tarh ve tefrik eylemiştir. Bu sebepten etrafında bulunan daima intikalet-i mazarra-ı maiyesinden emin olamaz, işte hükema-yı mezkûre Tufanat-ı Hassa'nın vuku bulduğuna dahi bu vecihle hükm vermişlerdir.

Kadınlara Hizmet ("Mabat")

"Komşulardan kimlerin geldiklerini istiyor! Ve kimlerin geldiklerini istemiyorsunuz? Onları da bildirin de istediklerinize itibar edip istemediklerinize yüz vermeyeyim!" dedi. "filan ve falan salahadan ve ehl-i arz takımındandır! Gelsinler! Lakin filan uygunsuz takımdandır! Gelvesin lüzumu yoktur!" dedim!

İşte Talha! Kıza verdiğim bu talimat mucibince hareket edip günden güne kendisine derkâr olan muhabbeti tezyit eyledi.

Bu hâl üzere bir yıl geçtikten sonra bir gün eve geldim baktım ki bir ihtiyar kadın evin içinde (Şöyle yap! Böyle yapma!!) diye emr ve nehi edip duruyor!

" Bu kimdir? "diye sual ettim!

"Kayın validenizdir!" dediler. Hâl ve hatırını sual ile taltif eyledikten sonra mûmâileyhe bana dediki "zevcenizden hoşnut musunuz?.."Ben de "hoşnutum! Muvaffak refikadır! Pek güzel terbiye etmişsiniz, Allah enaam ve mükâfatiyle benam buyursun!" dedim. Bunun üzerine mûmâileyhe "oğlum! Kadınların huysuzlukları en ziyade iki halde meydana çıkıp belli olur! Biri oğlan çocuk doğrusa, biri de kocalarından yüz bulursa, eğer zevcenin bir kabahatını görecektür olursak terbiyesine müseraat ile, alimüllah! Tayfa-ı ricalin hanelerinde en ziyade yakışsız şey kocalarından yüz bulmakla nazlanıp duran dilberler! "dedi.

Bundan maada "zevcenin akrabasının sizi görmeye gelmelerini nasıl istersiniz? Yani ne vakit? Ve kaç günde bir gelsinler?.." diye sual etti. "istedikleri zaman teşrif eylesinler!" dedim.

Mûmâileyhe her yılbaşı bir kere gelir ve bana bu yolda vasiyetler ederdi. Ey Talha! O kız ile tam yirmi sene geçindik! O kadar müddet zarfında bir aybını bulamadım! Kanada'lı bir komşum vardı. Karısı terbiyesiz bed ahlak olduğundan hanelerinde dirayetli dayak patırtısı eksik olmazdı. Onların o hâli zevcem Zeyneb'i bana şu:

"Araeyte ricalen yadribûn niseahum","Feşilet yemini yevme tadrîbû Zeynep","Ahir beha min gayr-i zenp âdet bihi", "Femaladl minni darabe min leyse yeznep"

"Fezeynep'ü şemsi velnisa kevakip", "İze tala'at lem yebdi minhüm kevkep" nazım ile sena ettirmiştir!"didi (Mabadı var)

(İhtar)

Efendiler!.....

İrsal eylediğiniz evrak alelhusus hâll-i esile pek geç gönderilmekte olduğundan biltab' derc olunmayıp derc olursa bile bakılamayıp birçok mürettip sehvi vukua geliyor! Bunun için gerek irsal edeceğiniz evrak gerek hâlli esile nihayet pazartesi güne kadar gönderilmelidir.

Mesele -1

Tüccarın biri 45 okka tere yağını onar 130 okka tere yağını onbeşer 15 okka tere yağını dahi yirmişer kuruşa almış ve mecmua 90 okka etmiş olup tüccar mûmâileyh bu 90 okka tere yağının be her okkasının bir fiyata satmak istiyor! Lakin her okkasında altmış para da kâr etmek lazım olduğundan acaba yağın bir okkasını kaç kuruşa satmak lazım gelir!

Mesele-2

Süvari askeri iğneli tüfenkle müsellaah piyade askeri üzerine hücum edip ve her yüz adım mesafede iki piyade bir süvariye öldürmek lazım gelse, altı yüz kişiden mürekkep bir piyade taburuna yine yüz kişilik bir süvari, belki dört yüz adımlık yerden hücum etse süvari askeri hareket ettiği noktadan kaç adım ileride kâmilen telef olur?

Meyve-i Dil

Muharriri: G. Avni

-4-

Beyden bir cevaba çağırışıyla muntazır olmuş iydeki:

Macit Bey- (Titrek bir sesle) Evet efendim... Kölenizdir!.. diyebildi.

Hanım- (Bir ufak zarf uzatarak) Affedersiniz, ama şu mektup size olmalı?" kadının Macit Bey'in eline tutuşturduğu altın telle işlenmiş ve gayet ustalıkla türlü türlü kabartma çiçekler yapılmış olarak masna ve ufak kıtada bir zarftı. Zarfın üstünde Bey'in namına dair bir işaret olmayıp yalnız bâlâsında bir "ah" keşide

olunmuştu. Beyin gittikçe zihnini istila eden leşker hayretten naşi mezkûr zarfı ne yapmak lazımdı ki düşünerek şaşırđı kaldı.

Yırtıp da içinde ne olduğunu anlamak isterse de zarfın güzelliğinden maada derunünde bais-i keder bir şey varsa mütalaasıyla iki üç saniye kadar elleri titreyerek dikkatle teftiş ve tecessüs etmeye başladı.

Bu bapta Macit Bey aldanmıyordu. Çünkü elinde tutmakta olduğu mektup bir mektub-ı keder ve elem olup bu da Macit Bey'in kalbine galiba çoktan doğmuştu. Her neyse uzun müddette bu halde durmak dahi uyuyamayacağından zaruri zarfı şak edip ve içinden nefis kokulu dört bükülmüş bir varakpare çıkardı..

İçinde ne var mı dediniz? Ne olduğunu henüz biz de bilmiyoruz! Binaenaleyh Macit Bey de bilimiyordu. Fakat bu merakınız uzun müddet devam etmeyecektir!

Üçüncü Bap

Macit Bey mektubu başından aşağıya kadar sözdü şuydu. Maili ise şöyleydi:

"Tanımadığınız bir kimse tarafından, huzurunuzda arza takdim olunması sizce ne kadar yolsuzsa, cariyenizce de ol kadar mecburidir! Dilin icbari mahkeme-i fikrin bile hükm-i katiası altından cariyenizi çekip kurtardı, evet!.. Zaruri giriftâr olduğum şu derdin, nihayetsiz su gibi aramak benim için emr-i tabiidir! Söylemesi ayıp.. kibir ve gururuma, hiç bir şey tegallüp edemez ve beni hiç bir mecburiyet sefer ettiremezken gönlümün! Ah! O bîçare gönlümün, bana verdiği uzun uzun dersler, nazar-ı dikkatimi celp etti, keşke celp etmeyeydi! Hayır hayır! Ne için öyle söylüyorum? Zaten Elimde miydi???.... Cümlemenizi görüp de yüreğimden doğru bir iki damla sıcak suyun kaynaya kaynaya vücuduma yayıldığını hissettiğim vakitler sizi, şediden sevmekte olduğumu anladım!. Evet! Sevmişim! Sevmişim değil.. Sevdim sevdim! Hem de çıldırırçasına sevdim! Silâb-ı istita'f ,merhamet ve rüyet-i keşâne-i kibir ve gururumu temelinden yıktı götürdü. hem de nasıl? Bir daha binası mahal-ı enderi mahal,olarak yıktı götürdü evet! Bu hâli inkar etmek hatırımdan bile geçmez! Beyim bîmal sözlerim zihinizi düşündürüyor değil mi? Şüphe yok ki düşündürecek, fakat asla düşünmeyiniz, hâlli kalemen oldukça malumunuz olan bîçarenin ayaklar altına fırlattığı mukaddes muhabbeti paymal etmeğiniz! Kabul ediniz! Ah! Kabul ediniz! Asıl ve esasını bilmediğimiz, bir aşkın azametina, bir muhabbetin ulviyyetine istinaden iki satırcık olsun, bir cevap yazınız! Ama cevap ret olacakmış, varsın olsun işte (Allah etmesin) o cevap redi bilemez evime kadar sürükleye sürükleye götürürüm! Hiç olmazsa onunla teselliyat olurum!.. Aşk! Aşk

zalim aşk!... Felek, felek.....- Kâfir felek. Hayır hata ettim! Felekten ne sebebe mebnî şikayet edeyim? Felek denilen şey dil bestesi olduğum beyimden iki satırcık cevap irsaline müsaadesiz olacak kadar de imansız" mıdır? Memul etmem! Binaenaleyh, şu emeli o güzel parmaklarınıza bırakıyorum! İmza

A.. Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında Tab' Olunmuştur.

4.5.Beşinci Bölüm

Numara 5 fi Tişrînisâni Sene 1296 (Cuma) 15 Zilhicce Sene 1297

Ulum ve Fünun ve Edebiyattan Bahis Olup Çocuklara Mahsus Olarak Haftada Bir Defa Çıkar

Biz Mabat

Tarih-i hicretin yedinci asrında Tataristan Kebir canibinde zuhur birle Memalik-i Şarkiye'nin ekseriyesini zîrûzeber eden Moğol Tayfa-ı Moğol menhusün hücum hûnhârından firar eden Aşair-i Etrekten yerinin şeyhi bulunan Süleyman kıyalip bil-cümle halkıyla bir müddet Ermenistan taraflarında haymezen ikamet oldu, sonra Süleyman kıyalip'in oğlu Ertugrul Bey şeyhliğe geçti.

Moğollar bu aralık Konya'da icray-i hükümet eden Salatiyn-i Selçukiye'den Sultan Alettin'in askeri üzerine hücum edip onları mağlup etmek derecesine götürmüşken, Ertugrul Bey, halkıyla yetişip Moğol'ları taru mar etmiş ve mağlup olan Alettin'in askerini varta-ı mağlubiyetinden kurtarmış.

Sultan Alettin, bu hizmetin mükâfatı olmak üzere Ertugrul Bey'e Dumancı Zako Eskişehirî tavattunlar içinde enaam eyledi. Vazı devlet Osman Bey Zako'da dünyaya teşrif buyurup gençliğinde Memalik-i Selçukiye üzerine sarkıtlık eden düşmanları def ve tedip ve bazı memleketlerini zabteyledi. Osman Bey, zabteylediği memaliki metbu olan Selçukiye'ye verdiyse de kabul olunmayıp kendisine beylik alameti olan davul, sancak ve at ihsan buyruldu. Devlet-i Selçukiye'nin inkirazıyla her büyük küçük vilayet valileriyle Osman Bey, dahi ilan-i istiklal eyledi. Bunların

içinde en zayıfı Osman Beyse de kendilerinden sonra her biri selefinin şecaat ve gayretini unutturacak Orhan Bey, Murat Huda ve Nedkâr Yıldırım Beyazıt gibi muktedir ve müdebbir zevatın birbiri ardınca ras-ı umura gelmeleri cümle beyliklerden ziyade Osmanlıları sahib-i kudret eyledi. Bu dört padişah tevs-i daire-i hükümetleri için teşebbüsât ve icraat-i azimden bir an geri durmadıkları gibi idare-i bilat için hâkimane, âdilane, kanunlar vazî, mederis tesis ve küşad ve mahkemeler ihdas eylediler. Ashab-i maarife rağbet edilerek etraf ve ecanıpten birçok ulema dâhil-i Raiyet-i Osmaniye olup ve mahlas paşa oğlu Aşık Paşa, Emir-i Sultan dinmekle meşhur Şeyh Şemsettin Buhari, Kara Davut, gibi fuzalâ bu zaman-ı kalilede Osmanlı efradından yetişti. Tarihe bir atf-ı nazar edersek acaba bin asırlık bir devletin böyle büyük büyük muvaffakiyetleri görülüyor mu?

Bu kadar ulema-yı fudala da kahramanlıkla mı zuhur etti? Osmanlı tarihinin ilk sayfaları Adelet-i Osmaniye şahittir! Bu sayfalar bize Osmanlıların adaletleri civarda bulunan milel-i saire hükümetlerinin memnuniyetle Osmanlı tabiyetini kabul eylediklerini gösterir.

Cihanı titretmiş olan Timur'un hücumüyle Osmanlılar'ın ziyadece sarsılmış ve Timurlenk eline esir düşüp mahbes-i mazaliminde terk-i hayat etmiş olan Yıldırım Beyazıt'ten sonra oğulları beyninde vâris kavgası zuhur edip on bir sene Osmanlılar padişahsız yaşamış. Nihayet Mehmet Çelebi kardeşlerine galebe ederek ras-ı hükümete geçmiş ve saye-i akl ve dirayetiyle bir sureti müteferrikade bulunan efrad-ı osmaniye'yi cem eylemiş ve umur-ı mehem devlete takviyet vermiştir.

Mehmet Çelebi'yi müteakip Fatih Sultan Mehmet Han Hazretleri'nin peder valileri Murat Han Sani ve sonra kendileri ras-ı mehem-i umura geçti ve İstanbul şehrimni feth eyledi. Yalnız İstanbul'da on adet camii şerifle birçok medaris ve mekatip inşa ettirdi. Fatih Hazretleri'nin İstanbul ehali hakkında göstermiş olduğu hareket-i adleniye, İstanbul kaysarını kaza öldürmüş olan bir Arap askerinin katlini emr buyurmuş olduğunu söylemek kifayet eder.

Zuhur-ı Osmaniye'nin ikinci asrı nihayetinde Beyazıt Sani Hazretleri cülus eyledi.

Bu asırda sanayi ve maarif ziyadesiyle terakki edip her tarafta cesim ve masna-ı kebirler, ebniyeler inşa edildi. Bu asrın yetiştirdiği ulema ve fudalâ "*Munla Kenaî, Munla Kureîi, Mulla Hasru, Şeyh Vefa, Ak Şemsettin, Muyitzade ki kütüphane cemi eden zattır. Tababette Şehr-i Tişâr olan Kara Yakup, Tâcî Zade Sadî,*

Cakmuni, Sinan Paşa, Mevlana İdris" ve sairedir ki her biri ulûm ve fûnunda telifat-ı müfide sahibidirler.

Şu iki asır zarfında zuhur eden hükema ve Ulema-yı Osmaniye'nin vücuda getirdikleri eser bihak şayan-ı tahsin eserindedir.

Osmanlılar bir an muharebeden hali kalmadıkları halde, bu kadar ulema yetiştirip eserleriyle kütüphaneler doldurdular.

Maksadımız Osmanlı tarihi yazmak olmayıp yukarıda dahi beyan etmiş olduğumuz üzere Osmanniye'nin ulum ve fûnuna hizmetlerini yazmak olduğundan zuhurlarıyla beraber her bir ilimde sahib-i malumat ulema yetiştirmiş olduklarını beyan ettik şimdi saadete gelelim:

Osmanlılar neşr-i ulum yolunda bir tarik-i hidayet buldular ki, bu gün hiç bir millet böyle bir tarik bulmaya muvaffak olamadı. Bu da ehaliye bad-i havada tahsil-i fûnun etmektir.

Ulema-yı Osmaniye beyninde Şemsettin Kınarı ve ulum-ı riyaziyede sahib-i şöhret Kadızade gibi nice ulemâa geldi ki tadadi birçok sayfalar imla eder.

Sultan Ahmet, zaman-ı saltanatında ulum-ı hikemiyenin tedrisi bazı cahil müftüler tarafından meni üzerine ilm-i hikmet bir müddet unutulmuş ve bu sebepten Kınalızade Hanın ulema namını almış ise de

Nihal
(Mabadı gelir)

İnsan

Eser: Nihal

Biz serlevhalı diğer bendimde dahi söylemiş olduğum üzere bu bentte ırk-ı muhtelif-i nevi beni beşeri yazacağımdan iptidai hilkat-ı nev-i beni beşer ve tufan gibi bahisler saadetin haricindese de zihinleriniz birtakım hayalete sapmamak için hilkat-ı nev-i beni beşer ile tufan hakkında bir fikr-i icmal vermeye münasib-i maslahat görüldü. Bendeniz hilkat-ı nev-i beni beşer, tufan, ırk-ı muhtelif-i nev-i beni beşer serlevhallerle üç bahsi şamil olacaktır.

Bahs-i Evvel

(Hilkat-ı Nev-i Beni Beşer)

İnsan revî zeminde yaşayan hayvanat-ı vefîre envaından bir nevidir ki, mevhibe-i ilahiye olan nutuk ve idrak sayesinde enva-ı saire-i hayvanattan mümtazdır. Acaba nev-i beni beşerin hilkatı ne zamandan beridir? Bu suale derece-i matlubede cevap vermek gayr-i mümkündür. Zîira bir insan vakt-i tevellüdünü

hatırlamadığı gibi nev-i beni beşer de iptidai hilkatını zabtedememiştir. Deniyorki: Nev-i beni beşerin iptidai hilkatı pek eski pek yeni bir şeydir. Bu tabiri garip mi buldunuz? Ben bunda hiç bir garabet müşahede edemiyorum! Pek doğru bir tabir. Küre-i arzın hilkatla hayvanat-ı saireki bu gün neveleri münkarız olmuş ve yalnız müstahaslları dâhil-i arzda bulunmaktadır. Bunların iptidai hilkatlarına nispetle hilkat-ı nev-i beni beşer pek yeni, âdetâ dünkü bir vukuat-ı mesabesinde kalırsa da yine insan zannolunduğu gibi yedi sekiz, on onbeş bin senelik mahluk olmayıp bu gün kullanmakta olduğumuz erkam-ı mevcude ile ifadesi gayr-i kabil senelik mahluk-ı ilahidir. Her bir ihtirâtı muhayirülukul olan şu asr-ı ahirin münkeşifat-ı azimesinden madut ve belki birinci bulunan ilm-i arz gün be gün terakki etmekte olduğundan eser-i münkeşifesi tekessür ettikçe insan hakkında olan malumat dahi terakki edeceğinden nev-i beni beşerin mükemmel bir tarihi meydana getirileceği memuldur.

İlmülarz insanın edvar-ı sabikade bulunmayıp devr-i ahir mahlukatından olduğuna hüküm ettiği gibi iki üç sene evvele gelinceye kadar bütün hükema bu fikre sahiptiler. İkinci nüshaya derc edilen Hüsnü Bey'in tufanlar hakkındaki bendin mehazı dahi hükema-yı mezkûrün eserinden biri olmalıdır ki (hükemanın tufanlardan evvel insan bulunmadığı, edilen keşfiyattan anlaşıldığı) beyan edilmiş.

Hükema-yı mütekaddimeyn kendilerine muayyen olacak vasaita malik olmadıkları ecelden keşfiyatlarını derece-i matlubede edemediklerinden birtakım hayaletle sapmışlardır.

Şu son senelerde ilmülarz bir derece daha terakki edip araz-ı rabiada değil hatta (*Pelyuş*) ve (*Meyuş*) tabiri olunan tabakalarda dahi insan yaşamış olduğunu meydana çıkardığı gibi an be an dâhil-i arzda tesadüf edilen eser ve âyet, ilm-i mezkûrün hükemasına Pîlûsen ve Müyüsen devirlerinden evvelki iki devirde dahi insanın adem mefkudiyetine hüküm ettirmiştir.

Ben hilkat-ı nev-i beni beşer için kütb-i mukaddesenin rivayetinden başka bir rivayet kabul edemem. Binaenaleyh, sizce bervech-i ati bilâ efkar-i mütdavileyi beyan ettikten sonra hilkat-ı âlem hakkında kütb-i mukaddesenin rivayeti üzere hilkat-i nev-i beni beşeri zikredeceğim.

Cenabhalik lem yezel hazretleri küre-i arzı ve onu tezyin eden hayvanat ve nebatatı halk buyurduktan sonra, Hazreti Âdem'i topraktan halk buyurup Havvâ'yı dahi kendilerine eş olarak yaratıp cennet-i âlâsine koydu ve bir ağacın meyvesinin

eklini meni buyurdu. Cümle meleklere, Hazreti Âdem'e secde edilmek emri-vaki olarak kemâl-i gururundan secde etmediği için cennet-i âlâden tart edilen şeytan lâyin ağvâsıyla Hazreti Havvâ ve onun vasıtasıyla Hazreti Âdem şecer-i mezkûrenin meyvesinden yediği için cennetten rev-i zemine çıkarıldılar. Hazreti Âdem'e nazil olan nesh-i celilin ahkemi üzere bir batında doğan erkek evlat diğer batında doğan kız evladı alabildiğinden bu suretle Âdem oğlu rev-i zeminde tekessür etti (Mabadı var)

Nefes Almaz Bir Adam

Takvim-i Vakâî'dan hülâsa edilmiştir:

Müddet-i medide bir şey ekl etmeksizin beka-yı hayatın mümkün olduğu ale neşir eden Doktor Taner, kendisi dahi itiraf ederki müctema-i Amerika'da Kongunu vilayeti ehâlisinden (*Mestr Samuil Berdemli*)'nin on saat tahtülma nefes almayarak durmaya mütehammil olması yanında şey müsabesinde kalır.

Mister Samuil Berdemli, bir birlik sanatıyla müteayiş olup (Yağlı Sam) unvanıyla müştehiridir. Yağlı Sam bildiğimiz insanlar nevinden olmadığına kail olmalıyız! Merkumun çiğeriyle sammazı beyinde esası anlaşılmayacak bi-vasıta-ı irtibatıya mevcutmuş. Tütün içtiği vakit, dumanı ağzından alıp kulaklarından salıverdiğini görenler bu baptaki esbabı bilmediklerinden istigrap etmektedirler. Merkum bu gibi şeylerle iştihar sevdasından değilse de ağzı burnu mesdut olduğu halde on saat nefes almaksızın yaşamak mümkün olduğunu göstermek azmindedir. Konu fennî kat gazetelerinden biri tafsilat-ı mesbukayı maalistigrap yazdıktan sonra "bu gibi gazetenin arkası nereye varacak?" diyor.

Bu madde insanı asl-ı vahitten töredığıne kail olmayıp meymunlardan gelme insanlar vücuduna kail olan hükema için yeniden bir çığır açacak.

"Kadınlara Hizmet" Mabat

İşte görüyorsunuz ya!..

"Kendilerini kocalarına sevdirmek" neden ibaretmiş anlaşıldı.

Zeynep'in muttasıfa olduğu tabiat ve ahlak-ı hüsneyi zihninizde güzelce tasvir ederseniz göreceksiniz ki, mûmâileyhin kocası nezdinde ilelebed sürdüğü bir ömür, bir kadının erkek yüzünden bahtiyar olarak yaşadığı bir ömürden çok iyidi.

Çünkü kadının bahtiyar olması erkeğin tahsil-i rızası değil midir? Şimdi Zeynep'in şu ahlak ve tabiatını görüp ve tecrübe eden hangi bir erkek mûmâileyhten

razi ve hoşnut olmaz!.. Acaba! Bir şeyden dolayı bir işte hata etmiş olsa bile o hata ne kadar büyük olsa da erkeğin nazar-ı dikkatine çarpar mı?

Çarıpmış farz olursa dahi o hatayı affedivermek, o erkek için pek güç bir şey midir? İşte bunun için siz de her ne kadar erkeklerinizin gözüne girer ve kendinizi onlara sevdirderseniz o kadar bahtiyar olabiliyorsunuz!

Mamafih görüyorsunuz ki huyu güzel ve terbiyeli olan kadınların kendi haklarında bu yolda methiyeler söyleyip ve isimlerini kitaplarda yazdırarak nam ve şan kazanmışlar ve terbiyesiz olan bedhuyulular ise, sağlıklarında rahat yüzü görememeleri gibi vefat ettikten sonra da arkalarından "*ne etti kendisi rahat, ne verdi halka huzur*", "*yıkıldı gitti cihandan, dayansın ehl-i kibir*", gibi hicviyeler söyleyerek herkesi şerrinden istiazeye mecbur eylemişlerdir!

Sakın bu söylediğimiz şeylerden, yani kadınlar şöyle böyle yapmalıdırlar diye yalnız zevcenin vazifesinden bahs eyleyişimizden erkekler zevcelerine ne muamalede bulunurlarsa bulunsunlar eziyet etsinler, şiddet göstereyinler, her ne yaparlarsa yapsınlar mutlaka haklıdırlar. Kadınlara hemen itaat lazımdır denir, gibi bir mana anlaşılıp da erkekler sahabet olunuyor zannolunmasın! Erkekler içinde kadınlar hakkında eda ve ifası lazım ve belki elzem olan birtakım vazaif vardır ki, onları da inşaallahuteala ileride bu gibi bir bend-i mahsus ile arz edeceğiz! İntehe

Matbuattan Mabat

1198 senesinden 1226 senesine kadar (*Kitab'ül Hârem*) ile beraber cemen 42 kitap tab' olunabilip ondan sonra 4 sene kadar muattal kalıp harap olan bu matbaayı iki baştan imare sebep olan kamus mütercimi Asım Efendi'dir.

Mûmâileyh kamusu biltercüme cennetmekân Sultan Mahmut'a takdim eylediği sırada da bu tercümenin herkese lüzumu ve istinsahın suubeti dahi arz olunarak tab istida olunmakla muhasip evvel Muhip Efendi bâ-irade-i şahane tabına memur olmuştu.

Muhip Efendi'nin layiha-ı arizasından anlaşıldığına nazaran, ol vakitler matbaahane müşerref harap ve bilcümle aklem ve edevat-i fersude ve alemanda ve tekmil-i amele ve hizmete perakendeydi.

Nihayet bairade-i şahane matbaa tamir ve hurufat izabe ve imal ve amele celp ve cem olunarak Okyanus'un tabına 1230 sularında başlandı.

İşte Avrupa'luların makinelerinden su gibi kitap akıttıkları bir vakitte Memalik-i mahrüsedde, fakat bir Matbaa-ı Âmire bulunmaktaydı. İntehe

İfade-i Hâl

Efendiler!..

Size mahsus olarak neşrine başladığımız Bahçe'nin ilk nüshasını neşr ettik. Hasbelicap Edirne'ye azimetim vuku buldu. İstanbul'dan hin-i müferakatımda Avni Bey'e birkaç parça yazı bırakmışsam da mîrî mûmâileyht te keyfsizlenerek heyete gelmediğinden Bahçe'nin umur-ı tahririyesi musahhîh Cemil ve Bâki Efendiler'e kalmış. Bunlar nik ve bedi' farka muktedir olamadıklarından hezliyat-ı mürüvvede peyda derc edip Bahçe'yi çöplüğe döndermişlerse de, Avni Bey, kesb-i afiyet ederek heyete devama başlaması ve avdet-i âcizane üzerine but, bu gibi münasebetsizliklere meydan verilmeyeceği gibi musahhîhler dahi yalnız tashihe bakacaklarından mürettip hataları dahi bulundurulmayıp Bahçe'nin mümkün mertebe mucib-i istifadeniz olacak mevadd-ı nafia havi olarak neşrolunarak arasına resim dahi konulacağını vaat ederim.

Binaenaleyh, her birinizin sühûletle Bahçe'yi edinebilmesi için fiyatını dahi yirmi paraya indirdik ki gördüğümüz rağbete nispetle pek büyük bir fedakârlıktır.

Biz istifadeniz için elimizden geleni icradan bir an geri durmadık ve durmayacağız. İlerisi maarif-i nazarat-ı celilesinin himmetine menuttur. Nihal

Mesele-1

Tüccarın biri 45 okka tere yağını onar, 30 okka tere yağını on beşer, 15 okka ter yağını dahi yirmişer kuruşa almış ve mecmu 90 okka etmiş olup tüccar mûmâileyh bu 90 okka tere yağının be her okkasını bir fiyata satmak istiyor! Lakin her okkasında altmışar parada kâr etmek lazım olduğundan acaba yağın bir okkasını kaç kuruşa satmak lazım gelir?

Mezkûr üç nevi yağı ayrı ayrı sattığı halde $45 \cdot 10 = 450$ kuruş 45 kupanın pahası ve $30 \cdot 15 = 450$ kuruş 30 kıyanın pahâsı ve $15 \cdot 10 = 300$ kuruş 15 kıyanın pahası olup bu surette bunları birbiriyle karıştırıp bir fiyatta satmak murat olundukta $45 + 30 + 15 = 90$ kıya ettikten $450 + 450 + 300 = 1200$ kuruş dahi doksan kıyanın pahası olup bu surette okkada altmışar para kâr etmek lazım olduğundan

$90*60/40=135+1200/0=75/10$ 15 kuruş dahi ihtisar olundukta $=15/18$ 15 kuruşa satmak lazım gelir.

İş bu varakparem her nakitten hayır olunmuş ise de kusurumun affıyla varakparemin derc olunması rica olunur. İbrahim

Bahçe İdarehanesine

Çocuklara mahsus olmak üzere haftada bir kere neşrine iptidar buyurduğunuz muhterem gazetenizi kemal-ı şevk ve mefharet ile alıp mütalaa ettik. Münderecat-ı vakıyasına serlevhayı ittihaz buyurduğunuz unvanla cihet be cihet tenasüp ve tevaffuk etmekte olduğunu zannederim.

Bahçenizde vakt-i seherin latif latif cilvezen hayat olan bâd-i letafet bahşası ile hasiyetin bir tecelli külli altında bulunduğu feyz-i kudretten esrar-ı bediasını tercüme eden bir müzyyen ve meyvedar Bahçeye girildiğinde mahsusatan nazar-ı dikkate çarptığı dakikalardan daha ali birtakım mana-yi hakimane görülmektedir ki, her türlü istidat, fadail-i mendaneye malik olan genç kalplerin bu bahçeden ne derecede iktifat-i esmar-i hayat edeceği mülahazaya muhtaç kalır mı? İşte sanatkârlarınız dahi muhterem gazetenizin müstefidi olan ve mesut ve bahtiyar olmakla heveslerinden bulunduğumuz cihetle evvela böyle bir vesile-i istikmal-i feyz ve saadete mazhar olduğumuz için kendi kendimizi ve mevhubat-ı milliyemizin mana-yı mücessemi olan etfal-ı vatanın istifadeleri için masruf buyurulan mesai celilerini min gayr-i hadd tebrik etmek isteriz efendim! Aksaray Mektep Mahmudiyesi Müntehi sınıf şakirdanından Ethem- Cemal" Bahçe" bizde tebrikinize teşekkürler takdim ederiz.

Malumat-ı Nafia

Eser: Nihal

Mabat -6-

(Başıyla ayaklarından ziyade yol alan seyyah)

Muallim- Ali bir tekerlek nasıl münhani teşkil eder.

Ali- Daire-i münhanisi teşkil eder.

Muallim- Dairenin merkezinden murur ve dairenin kutruna mütekabilen iki noktada kat eden hatt-ı müstakime neye derler?

Ali- Siz ona kutr tesmiye ederler buyurmuş ve bu kelime hatırımızda kalmak için tahtaya dahi yazmıştınız.

Muallim- Buna ne için kutr tesimye ederler? Hatırına geliyor mu?

Ali- kutr kelimesi yarı yarıya ölçü demektir. Hendese dersimizde dahi bir dava ile ispat etmiştik ki, her dairenin kutru daire ve muhitini iki müsavi kısma tefrik eder.

Muallim- Kutrun tulu, muhitin tulundan ne kadar küçüktür?

Ahmet- Bu kolay bir şey, ölçmeli!

Muallim- Kolay mı? Bakalım nasıl yapacaksın tahtaya bir daire ve bir de kutr resim et! Haydi ölç!... Ne düşündün! Ölçecektin! Seni durduran nedir canım!

Ahmet- Sahih bir münhani hatt-ı müstakim vasıtasıyla ölçmek mümkün değil!

Ali- Ben bir yol buldum!!! İple bir daire resm ederim, sonra şu deynekle kutrunun tulunu alır, daire resim ettiğim ipi uzatarak deyneği kaç defa havi olduğunu bulacağım!

Muallim- Pekâlâ, güzel bir fikir! Doğruca bir daire yapmaya gayret etmeli.

Ali- Kutr, dairede üç defa mevcut.

Muallim- Tam üç defa mı?

Ali- Hayır efendim! Bir ufak ucu kalır.

Muallim- İpin kalan bu ufak parçası deyneğin tulunda kaç kere var?

Ali- Yedi kere.

Muallim- Demek oldu ki dairenin tulu takriben üç defa tulundan başka bir de sebini havidir. Bu amaliyatı pek büyük ve pek küçük dairelerde dahi icra edecek olsanız aynı neticeyi bulursunuz. Hata olursa da amaliyatta sühûlet olmak için muhit, kutru üç defa havidir diyerek de itibar ederler. Şimdi gelelim bizim seyyaha, bir seyyah tanırım ki başıyla ayaklarından daha ziyade yol alır.

Ali- Aman efendim kerem buyurun bu mümkün mü?

Muallim- Şimdi imkân ve adem imkânı göreceksin! Arzın küreviyetini biliyorsun değil mi?

Ahmet- Evet geçen gün tarif buyurmuştunuz.

Muallim- Bir seyyah hatt-ı istivaı takip ederek küre-i arzın etrafını dolaşmış olsa nasıl münhani resm edecektir?

Vali- Kutru on iki bin kilometrelik bir daire...

Muallim- Kutr baş ve ayaklar için müsavi olacak mı? Bir adamın başı merkez-i arzdan ayaklarından ziyade uzak değil mi?

Ali-cüzi.

Muallim- Takriben bir metre yetmiş yetmiş beş santimetre kadar uzakta mezkûr adamın başına kadar uzatılan nisf-ı kutr-ı arz ayaklarına vasıl olan nisf-ı kuturdan bir metre yetmiş yetmiş beş santimetre kadar uzundur. Vali- muhit-i dairenin kutrunu nasıl bulurlar?

Vali- Kutru üç defa büyüterek.

Ali- Kuturların farkını üç defa büyütsek! On buçuk metre hasıl olur.

Muallim- Öyleyse bir adam küre-i arzı devr edecek olsa başıyla ayaklarından on buçuk metre ziyade mesafe kat etmiş olur. Mabadı var

Gîvi Metel

Kesler (Almanlar İsviçre'yi zabtettikleri zaman Avri şehrine nasp ettikleri validir) tarafından ehalinin serkeşleri anlaşılmaq üzere "*Âlû fer*" denilen meydana bir sırk rekiz ve üzerine Avusturya'daki "*Berhat*" in şapkası talik edilerek âbirinin esna-yi mururda secde etmeleri emr olunmuşken, Gîvi Metel secde etmeksizin geçtiği için tirendâzîlıkta derkâr olan maharet fevkaladesine binaen, oğlunun başına vaz edilen bir elmayı nişangah ittihaz ederek ok atmasıyla mecezat olunmuş. Merkur buna muhalefet etmek istemişse de sonra kendiyile beraber oğlunun helak edileceğini bildiğinden yaradana sığınarak oku atıp elmayı delmiş ve yere düşürmüştür. Halkın "yaşa Gîvi Metel" avazları keselere fena tesir ettiğinden Gîvi'yi hapis etmek istemişse de biltakrip firar ederek vatanları olan İsviçre'yi Almanlar'ın tazalim ve tadiyahetinden hülâs etmek üzere (*Revetli*) nam mahalde tecemmu eden ve Tapuran cemiyetine dehalet berle vatanların yadı zulümdan hülâsa uğraşmışlar ve muvaffak dahi olmuşlardır. (Nihal)

Meyve-i Dil

Muharriri: G. Avni

Dördüncü Bap

Mektup bitti, Macit Bey ne haldeydi? Macit Bey'de bet beniz aramak adetâ hatadır! Tir tir, titreyen elleri iki dirhem sıkleti olmayan varakpareyi bir kaç bin okka yükmiş gibi tutamayarak iki kolları dermansızca yana düşüverdi.

Halcaninden gömbür, gömbür, eden kalbi işidilmeyecek derecede damarlarında cevelan eden sıcak sıcak kanlar dönüp dolaşarak ta şakaklarına toplanıp

ağır bir baş ağrısıyla vücuduna dağılarak belki göbeğine kadar kırmızı çukkaya döndermişti.

Mektubu götüren kadın neredeydi? Acaba gitmiş miydi? Gitmemişse ne için beyin bu halinden ürüküp bağırıyordu? Şu sualinize kahkaha ile gülmek lazım gelirdiyse de yalnız kadının Macit Bey'in karşısında belki Macit Bey'den daha beter bir haldedeydiki söylersek sizi istiğrabetle bırakacağından bu kahkahamızın ehemmiyetsiz kalacağını bilerek sükût ettik.

Peki! Kadına ne oluyordu? Belki Macit Bey'in haline acımıştır da.. Canım! Macit Bey'den ona? Azıcık sabır ederseniz onu da anlayacağınızı haber verelim.

Binaenaleyh, bu hâl ne vakite kadar devam edecekti? Sokaktan gelip geçenler bu iki şahısın hâlini görürlerse nazar-ı dikkatleri celp olmaz mı? Zaten iki tarafta akıllar baştan gitmiş.

Bir vakiten sonra, Macit Bey'in aklı başına gelir gibi olmuştu ki, şu hâlin anzar-ı ammede pek ayıp bir şey olduğunu derhal tahatturla mehma emkene kendini toplamaya saiy etti.

Mamafih kadıncağız, aklını başına toplamakta beyden daha evvel davranmıştı.

Kadın- (Şemsiyesini nim kaldırıp) Bey efendi! Yanlış bir şey olmasın! Mektup size mimiş? Dedi.

Macit Bey-(Aklını başına toplamaya çalışarak) Evet! Banamış!!!

Kadın- Galiba! Mektubun içinde kederli bir şey olmalı??

Şu esnada şemsiyesini yüzüne siper etmiş olan hanımın baladaki sözleri söylerken yüzünü görmüş olsaydınız? Şemsiyenin altında kıkır, kıkır gülmekte olduğunu anlardınız!

Macit Bey- (Tecahülden gülerek) Neden efendim?!

Kadın- (Gülmesinde devamla) Zira okurken bayılmak derecesine gelmişsiniz de.

Macit Bey- (Biraz düşünerek) Siz de biliyor gibi söylüyorsunuz!

Kadın- Ne için? Efendim!

Macit Bey- Zira mektubu götüren sizsiniz! Şu halde mektupte ne olduğunu bilmemek kabil midir?

Kadın- Garip söylüyorsunuz! Cariyeniz kadını! Bununla beraber okuyup yazma da yok, bu halde mektubun içinde ne olup olmadığını siz söylemeyince nasıl anlayabilirim?

Macit Bey- (Hayrette kalarak) Bu... Mektubu veren maili hakkında size hiç bir şey söylemedi mi? Mabadı var

_ A... Kemal

4.6. Altıncı Sayı

Numara 6 Fi 14 Teşrinisani Sene 1296 (Cuma) 22 Zilhicce Sene 1297

Bent

Efendiler!... Biraderler!!...

Bayram ertesi oldu. Siz de derslerinize başladınız! Pederlerinizin meşguliyetise kendilerini size nasihat vermektan men edebileceği cihetle (*Bahçe*) gibi "iş gücüyle meşgul olup da evlatlarına nasihat vermeyen pederlerin" vakili olmak şerefine haiz bir gazete size bir iki nasihat vermek ister!

Can kulağıyla dinlemek şartıyla söyleyeceğim sözleri ezber edercesine okumanız lazım olup her vakit verebileceğimiz bu gibi nesayih-i hüsnü kabul ile öyle bizi bıktırıp usandıramamanızda başlıca tenbihatımdandır!

Gelelim manahnü fihimize: Siz salb-i ben-i beşerden inmiş bir evlad-i nevi beşer olduğunuz halde mahsusat-ı insaniyeden olan ahlak ve tabiat ve hilkatı acaba sizde de görebileceğim mi?

Biz insan değil miyiz? demek isteyeceksiniz! İşte biz de (Salb-ı beni beşerden inmiş evlad-ı nev-i beşer olduğumuz halde) dedik ya!

Muhassasat-ı insaniyeden olan ahlak ve hilkatı sorunuz bana!.. Şuna dikkat isterim ki, bir kimse rahm-ı madirden sara-yı dünya vürut ettiği vakitten kendisini

bilinceye kadar hilkatında olan bir tabiatı ne güne idare edersek ona göre bir sahib-i tabiat olur! Yoksa tabiat ve ahlakta nev-i beni beşer başka başka gibi bir düşüncede bulunmayınız ha!

Ben nasıl ahlak ve tabiatta doğarsam siz de aynı o ahlak ve tabiatta doğarsınız! Hiç biriniz şu sözüm hakkında itiraza uğramamak için şöyle bir misal getireceğim!

Üç dört yaşına geldiğiniz halde ahbabınız sizi mekteb-i azadından sonra nerede görür? Evinizde mi? İstanbul'da değil, dünyada öyle, çocuklar vardırki gece bile eve gelmek istemez!

Ya nereye gider? Camii içinde ceviz oynuna, bir kere oyuna kızıştı mı? Akşam olur ezan okunur belki de yatsı olsa çocuğunuzun umurunda mı? "çocuğunuzun" dedikse o çocuğu sahabet ediyoruz zannetmeyiniz! Onun hâline acıdığımдан öyle dedim!

Bir de onun aksine bakalım ceviz oynamak için camii havalilerinde dolaşmayı bilmediğinden maada cevizin nasıl oynanacağını bile görmemiş olan bir çocuk mektepten çıkınca camii havalisine mi gider? Evine mi? Evine gider! Zira camii havalisinde bir alıp vereceği yok ki... Peki! O çocuk büyür, ceviz oynamadığı gibi başlar yalan da söylememeye, yalan söylemeyen bir çocukta hangi fena bir tabiatı araya bileceksiniz?

İşte bu çocukla o ceviz oynayan çocuğu yan yana getiriniz! Ceviz oynayanın ağzından çıkan bin türlü küfürden başka çehresinde akmakta olan arsızlık, o ceviz oynamamış olan çocuğu bile utandırır!

İspat ettin mi? Maşallah hem de maa ziyade, bakınız doğuşta ikisi de çocuktü.

Üç dört yaşına girdiği vakit cevizci çocuğun arkadaşları bunu camii havalisinde ceviz oynamaya alıştıranarak arsız oldu gitti.

Birde diğer çocuğa bakınız bakalım! Onun arkadaşları yok muydu, neden olmasın? Fakat o çocuk tabiatını sû-i istimal etmiyor ki diğer çocukların ağavatına kapılsın da arsız olsun!

Sözü kısa keselim. Her kim yaradılıştta bir olan tabiatını ufaklığından bir suistimal ederse fena tabiatlı olacağı gibi küçükten beri terbiye ile büyüten bir çocuk ta ne olur Allah için bir fena havi bulunsa ya?!

Bunları size uzun uzadıya ve belki nazarınıza lüzumsuz zannettiğiniz şu

sözleri söylemekten maksadım her ferdin kendi tabiatı suistimalden tevakki edebileceğini evvel be evvel beyan edip de bu tabiatların mazarrat ve hasanate başka başka göz gezdirmekten, ibarettir! Mademki maksadınız buysa? Sadete şu yoldan girelim, bir insanı alemde üç türlü şey şereflendirir! Bunlarsa; "ilim" "edep" "ahlak-ı hüsne" yine o insandaki üç şey herkesi zeme icbar eder bunlar dahi; "cehl" "nadanlık" "ahlak-ı kabihe" yalnız bunlar mı? Hayır daha bir çok tefarruatı vardır ki onları da inşaallah teala gelecek nüshalarda birer birer anzar-ı ammeye arz edeceğim!
G.Avni

Malumat-ı Nafia Mabat

7

(*Heyet-i Şems*)

Şems: Hadd-i zatında bulunan ziya ve hararetiyle bizi ihya eder. Birtakım yıldızlar vardır ki şems merkezlerinde olmak üzere etrafında devr-i hareket ederler. Üzerinde sakin olduğumuz küre-i arz dahi mezkûr yıldızlardan biridir. İşbu yıldızlara heyet-i şems namı verilmiştir. Bunlar bilzat muzlim olup şemisten iktisab-i nur ve hararet ederler.

Geceleyn semaya bir nazar etsen nazarımıza çarpan yıldızlardan birtakımlarının yekdiğerlerine olan mesafelerini asla bozmadıkları ve birtakımların dahi daima tebdil-i mekân ettikleri görülüyor. İşte mezkûr yıldızlardan yekdiğerine mesafelerini kayıp etmeyenlere sabite, diğerlerine seyyar namı veriliyorki, heyet-i şemsiyeyi teşkil eden yıldızlar seyyarelerdir. Bu güne kadar keşf ve rüyet olunan seyyarenin adadı yüz elliye geçmiştir. Şemse en yakın olanından bedi ile alet-i rasdiyeye ihtiyaç görülmeksizin kuvvetli bir gözle görülebilinerek esamisi bervech-i atidir. Atârit, Zehra, Arz, Müşteri, Zühal, Avrans penetün'dür.

İşbu seyyaretin her biri yekdiğerinden farklı nısf-ı kuturlarla yukarıda söylediğimiz üzere şemsin etrafında daire resm ederek hareket ederler ki, bu hareketlerine hareket-i devraniye tesimiye olunur. Bunlar birde mihverleri etrafında topaç gibi dönerler, bu hareketlerine dahi hareket-i mihveriye itlak olunur. Şems dahi işbu iki harekete malik olup hareket-i devraniyesi henüz keşf ve rüyetine muvaffak olmadığımız icram-i semaviyeden birinin etrafında vaki olur.

Küre-i arzın şemisten olan badi (150) milyon kilometre olup hareket-i mihveriyesini elli dokuz saat yirmi üç dakikada ve hareket-i devriyesini dahi üçyüz

altmış beş gün altı saatte itmam ve ikmâl eder. şems küre-i arzdan bir milyon dört yüz kırk iki bin kere büyüktür.

Seyyaretinden bazılarının etrafında kendilerinden küçük olarak devr eder, birtakım seyyareler vardırki bunlara pik tabir olunur!

Küre-i arzın dahi bir aded-i binği vardır ki kamer namını almıştır.

Kuyruklu yıldız tabir olunan seyyarelede dahi ziya ve uzun bir kuyruğa maliktirler. Bunlar şemis nokta-ı ihtiraklarında olmak üzere kimi birer katı nakıs kimi kat nakıs-i tulanî resm ettiklerinden pek uzun müddetler nazarından nihan olup tekrar rüyet olunurlar.

8

(Tulumbalar)

Muallim- Ahmet şu masanın üzerindeki küçük şernikayı getir! Ali sen de şu bardağı su doldurup getir.

Pek iyi, bakın efendiler eğer ben şerinkanın ucunu suya daldırıp pestulini yukarı çekecek olsam ne olacağını hepiniz biliyorsunuz.

Mahmut- Şernika dolacak!

Muallim- Ne için?

Vali- Zira pestun suyu cezp ile yukarı çıkarır!

Muallim- Cezp mi? Bundan muradınız ne? Pestun ardı sıra suyu çeker demek mi istersiniz? Mabadı gelir

"Biz" (Mabat)

Bu memnuniyet çok sürmeksizin fesh olunup sonradan gelen bu vesairi ulema zuhur etmiştir.

Kütüphanelerimizi dolduran eserle medreselerimizde kıraat olunan kitap hep Türk eseridir.

Hangi ilim vardır ki ondan kasır kalmış olalım? (*Rumeli Davut*)'un Sultan Mahmut zamanında yazmış olduğu "*İlm-i Nafi*" kitabın İngilizce mukaddimesinde "Osmanlı Uleması "*ahlak,sanayi,namus-ı beyit, idare-i beytiye*" ulemalarından cümleyi faik ulemalar olup ulum-ı mezkûrdeki kemâlleri haklarında Avrupa'lıların efkarına "karşıdır" demiştir. Mûmâileyh saydığı bu ilimlere dair Osmanlıların Batı eserini bir tafsil-i tadat etmiştir.

Avrupa ulemasından (*Tevderiyeti*) Edebiyat-i Türke dair yazdığı kitaptadır ki "Türkler ilm-i hesapta derece-i nihayeye varmıştır ve Avrupa'luların saatlerce uğraşp nice tabaka kâğıtlar karalıp meydana getirdikleri bir hesabı, Türkler yarım tabaka kâğıt üzerinde ve pek az zaman zarfindan yapay verirler", mûmâileyhin bu sözü asla itiraz kabul etmez.

Bendimizin nihayetinde Türkler de mevcut, hesap kitaplarımızı bervech-i ati müfredat yazacağım görürsünüz.

Felsefe- Türklerin en ileri götürdükleri bir ilimdir. Bu gün Avrupa hükemasını uzun uzadıya mübahaselerle uğraştıran (*Siling ve Hekel*) felsefeleri nedir?.. Türkler bunu beş altı karın evvel düşünmüş ve nice eserler telif eylemiş ve biltetik ret eylemiştir. Bunu Avrupalılar biliyorlar mı? Pekâlâ biliyorlar! İşte bildiklerine delil olmak üzere İngilizce (*Peni Siklopedi*)'nin şu ibaresini okuyun" *şimdiki Siling ve Hekel Felsefelerine Türkler eski buhari felsefesi derler*"

Edebiyatta Türkler'le hangi kavim âşık atışmaya kıyam edebiliyor? Türkler edebiyatta bilatar ve kendileri nazik ve misafirperver olduklarını Herilut Muallimi Mösyö (*Galant*) Türk serlevhalı kitabında yazmıştır. Padişahımızın ekseriyesi edebiyatta şehri teşardır. Şuaramızın eseri ise meydanda üdebamızdan ise elan bir hayat olanları selef-i nümune derler. İlm-i Heyet'e gelince, Kadızade Ali Kuşçu, Galata Rasthanesi'nin mürettibi Takiyettin bu fende yektediler.

Takiyettin'in Terücüme-i Hâli ve İhtirâtı'ndan bir nebzesi latin lisanına tercüme olunmuştur.

İlm-i tabiata tasdik ederiz ki bizde hikmet, kimya, yekdiğerinden tefrik olunmayıp birlikte tedris olunur ve mesail-i hikemiyenin ekserisi tecrübeden aridi. Lakin hep doğru olduğuna şüphe varsa bir yanlış netice gösterebilir cevaba hazırız! Avrupalıların terakki ettirdikleri hikmette netice-i mezkûrenin biltecrübe ispatından başka fazla ne var?

Eser-i mevcudumuzu Avrupalılar taşıya taşıya bitiremiyorlar. Alıp götürdüklerini tercüme edip meydana yeni bir esermiş gibi koyuyorlar. Biz de tutup onlardan tercüme ediyoruz. Sultan Mahmut Han Hazretleri zamanından beri her fene dair birçok kitaplar Türkçe'ye tercüme edildi elan da edilmekte.

Avrupalılar foyalarını meydana koymamak için tercüme ettikleri kitaplarından birkaçını Türkler'den aldıklarını bildirirler.

Ak Hisarlı Hocanın (*Usûl'ül Hüküm Fin-nizam'ül Alem*) kitabı mösyö (Garsın Dutas)ve (*Usûl'ül Hüküm Fin-nizam'ül Umem*) kitabını baron (Rah Veysi ki) Fransızca'ya tercüme eylemiştir. Hacı Halife'nin (*Keşf'ül Zünûn*) nam kitabı Latin ve Fransızca'ya mütercimdir.

(*Tuhfet'ül Kibar Fil-Esfar'ul Bihar*) kitabı İngilizce'ye ve (*Takdim'ül Tevarih*) İtalyanca ve (*Cihannâme*) Latinca'ya tercüme edilmiş ve Rurmeli ve Bosna coğrafyası dahi Almanlar tercüme etmişlerdir. Daha pek çok eserleri tercüme etmişlerse de taharrisi biraz müşkil.

Uzun uzadıya sayfalar doldurduğumuz sözlerin neticesi olmak üzere (biz ne yapsak ne oluruz) serlevhalı fakaryı yazmaya başlayalım. Nihal Mabadı var

İnsan: Nihal (Mabat)

Bize iptidai hilkat-ı nev-i beni beşerden malumat veren ilm-i arzdan maada Kütb-i Mukaddese vardır. Şimdiye kadar gelen bilcümle muarrihin, tarihin bu kısmını kütb-i mukaddesenin beyanı üzere yazmışlar ve yazmaya dahi kendilerinde bir mecburiyet görmüşlerdir.

Kütb-i Mukaddese'nin rivayetiyle, ilm-i arz hükemasının akvall beyinde pek büyük bir fark görülüyor. Zihnimizi bir müddet yalnız bu hususa hasr ederek düşünecek olursak kütb-i mukaddese ile hükemanın akvalı arasında pek çok fark olmadığını görürüz. Hükemanın taht-ı arzda buldukları eser ile ispatına muvaffak olabildikleri hakikatı hülasa olarak balada zikretmişse de, bu beyanı sadadında bulunduğumuz maddeye ancak bir mukaddime makamına kaim olup kütb-i mukaddesenin rivayetiyle akval-ı hükemanın mukayesesine bervech ona girişelim.

Küre-i arz ve bilcümle mahlûkat yedi gün zarfında halk buyurulduğunu Kütb-i mukaddese beyan ediyor. Şimdi biz buna inanmayalım mı? İnanacağız! Zirâ cenâb-i allah inanmayı emr buyuruyor! Peki, buna inandığımız hâlde bu gün ilmin küre-i arzın iptidai hilkatından üzerinde en sıcak bir mahlede yaşayacak surette halk buyurulmuş olan bir mahlukat yaşayacağı dereceyi bulması beyinde yüzlerce seneler murur eylediğini beyan etmesine inanmaklığımız lazım gelir.

"Ey küçük karimiz! Bu bahs, hakikat hâlde zihnizin almaya gayri kâfi olduğu bir bahsse de ıstilahat-ı fenniye uğramayarak ve birtakım ince meseleler terkedilerek yazıldığından sizlerin anlayacağı gibi daha küçükler de anlar.

Şimdi diyeceksiniz ki ey muharrir!

Kütb-i mukaddese ile akval-ı hükema arasında mübâyenet yoktur! Demiştik bu söylediğin mübâyenet nedir? Evet suret-i zahirede de mübâyenet derkârsa da bu hususta biraz itab-i zihin eylerseniz mübâyenet olmadığını görürsünüz demiştik! Size sahip olduğum fikrin hülâsasını beyan edersem ve siz de inanmayacak olursanız adem-i mübâyenet aşikâr olur.

Bu husus zamanlarında ulum ve fûnun derece-i kemal bulmuş olan bizlerin bile zihnine durğunluk getirdiği halde vakt-i cehaletteki dağ konaklarından başka mesken ve dest-i teğallüplerini geçirebildikleri hayvanat-ı vahşiyetten başka gıda tedarikinden âciz bulunan insanlara nazil olan kütb-i semaviye-i mezkûre de bil-itraf beyan buyurulmuş olsaydı, o vahşilerin zihni buna kani olur muydu? Binaenaleyh, kütb-i mukaddese de taraf-ı rabbeniyeden evvel surette nazil olmuştur.

Bu madde üzerinde fikrimizi bir derece daha ilerletecek olursak berveche onu hakikate yakın iki neticeye desteriz oluruz.

(1) kütb-i mukaddesede "*kevn*" diye beyan buyurulan zaman bizim bildiğimiz yirmi dört saat ve bir gece ile bir gündüzden ibaret olan zaman mıdır? İşte burası keşf ve tahkik edilecek olsa nice senelerden beri hükemanın zihnini yoran bahs nihayet bulur ve kütb-i mukaddeseyle akval-ı hükemâ beynindeki zıddiyet mahvolurdu.

(2) kütb-i mukaddesenin rivayetini anlamaya henüz muvaffak olamadığımızdan kendi evham ve hayaletimize ittibaren birtakım hükümler veriyoruz. Hakikatle kütb-i mukaddese rivayeti beyninde bir büyük zıddiyete sebep oluyoruz. Netice olarak derim ki kütb-i mukaddesede her bir madde aynı hakikat olarak beyan buyurulmuşsa da biz mezâyâsına vakıf olamıyoruz vesselam,.

Asrımızda birtakım sivri kafalı âlim sıfatıyla gezer cahile tesadüf olunuyor ki "kütb-i mukaddese peygamberlik tasnifetidir" Gibi hezliyat-ı malumanede bulunuyorlar. Bunlar için ileride diğeri bir bent yazmak azm-ı kavisindeyim!

Hesaptan (Tenasüp Bahsi)

Aynı cinsinden olan iki adedin yekdiğeriyle mukayesesine nispet tabir olunup bu da müslesiyet ve cüziyet veya fark ve tefâvüt iki kısım olup iki adedin beynindeki fark ve tefâvütü beyan eden nispete (Nispet-i Adediye) müselesiyet veya cüziyeti beyan eden nispete dahi (Nispet-i Hendsiye) tabir olunur.

"Tenasüp"

Tenasüb iki nispetin birbirlerine müsavattır. Eğer o nispetler adedise tenasüb dahi hendesi olur. İkinin beşe nispetinin, altının dokuza nispete müsavattı bir tenasüb-i adedi olup şu 2 ve 5: 6 ve 9 şeklinde tahrir ve ikinin beşe nispeti altının dokuza nispeti gibidir diyerek ifade olur.

Keza beşin on beşe nisbetinin, yedinin yirmi bire nispeti müsavattı bir nispet-i hendesî olup şu 5:15 7:21 veya şu $5/15 = 7/21$ şeklinde tahrir olunur.

Her bir tenasübün nispet-i evvelin birinci haddine mukaddem evvel ve ikinci haddine mukaddem sani ve ikinci haddine tali sani, tabir olunur.

Nispet-i evvelin birinci haddiyle nispet-i saniyenin ikinci haddine tarafeyn keza nispet-i evvelin hadd-i sanisiyle nispet saninin hadd-i evveline vasateyn tabir olunur.

Tenasüb-i Hendesinin Havassı

Tenasüb-i hendesi ile mütenasip olan dört miktardan hadd-i evel ile hadd-i sani beyninde olan nisbet, yani haricî kismet hadd-i salis ile hadd-i rabi beynindeki nisbete müsavi olmalıdır. Böyle olan tenasübe tenasüb-i mapsuta tabir olunur. $2/8 = 7/28$ gibi haric-i kismetleri müsavi olmayan $2/8 = 7/28$ gibi tenasübe dahi tenasüb-i makuse deniyor.

(1) tenasüb-i hendesede tarafeyn hasıl zarbı vasateyn hasıl zarbına müsavidir.

Zira $2/8 = 28/7$ bir müsavattın tarafını haricden bir şey ile zarp olursa hasılları da müsavi olacağından müsavattı mezkûrenin tarafını bir kere sekiz ve bir kere dahi yirmi sekiz ile zarp eylediğimizde $2*8*28/8 = 7*8*28/28$ olup suret ve mahrecinden müşterikler terk olundakta.

$2*28 = 7*8$ olup sabit olur.

Tenasüb-i hendesinin bervech bâlâ birinci hassasından neteyic-i atiyeyi tevellüt eder. Alt tarafı var

(Fenn-i Usul Defteri) (Mabat)

İşte bu günkü günde emr-i ticareti husule getiren vasattın birincisi nukut ve ikincisi eşya-yı ticariye ve üçüncüsü vasattı tediye ve dördüncüsü vasattı istifadedir!

Şimdi şu vasattın herhangi biri ile olursa olsun emr-i ticarete ve her türlü ahiz ve itaya sülûk edeceğinden kimse evvel emirde bunlardan kendisine ait olacak temettü

ve menfaati temmül ve mülâhaza ile sülûk edecek olmasıyla esası sahih ticaret (kâr ve menfaat) olmuş! Olur!!

Ama bunda ziyan dahi mevcut olmasıyla, esas itibar olunmaz mı? Diye sual varit olursa bu tasavvurda esasgir olamayacağından ticaret de dahi olamaz! Zira şu ziyan maddesi temettü ve ticareti ümit olunan eşyalardan tevellüt edegeldiğinden bu hemen arız hükmündedir. Şu kadarki ticaret yerine ziyan, ziyan yerine ticaret ve temettü vuku kavaid-i umûmiyeden emr-i ticaretse hiç bir zamanda kavaid-i matruda da bulunmaz! Çünkü ticaretin ileri gidip geri kalması itibar-i umumi nispetinde bulunmakla itibar-i umumi tezayüt ettikçe ileri gider! Ve tenakus ettikçe geri kalır! Malumdur ki: Ehalinin huzur ve asayışı müstelzem itibar olduğu gibi her vakitte beyinülehâli husule gelen ve emniyet dahi bundan tevellüt eder!! İşte alem-i medeniyette böyle huzur ve asayiş ve emniyetle ahiz ve ita ve necaat eden her bir kimse için alıp verdiği eşyanın an gayrimünkasına de muhasebesini gösterecek defterler tutması lazım gelip, bu dahi fenn-i usul defterinin bilinmesine muhtaçtır. Defetir-i mezkûrece ittihaz olunacak mevadd-ı esasiye atide tafsilen bildirileceğinden bu aralardan şimdilik bahsolunmazsa da bu defterler her şahısın irat ve masarifini ve temettü ve kârını alıp vereceğini bildirir! Ve bunları daim mukayese ve muvazene eder! Ve sahib-i defteri zann ve şüpheden kurtarır! Ve mevcut ve noksanı gösterir! Ve daha nice favaid ve mehasini cemi olur şeyler olduğundan defatir-i mezkûreye her şahsın riayet ve itibar etmesinin mertebe-i vücupta olduğunu ihtar eyleriz!

Bazı kimseler şufundan bahseden abese-i iştigal anladıklarını zannedip ve böyle adi bir şey için beş altı yüz sayfadan mürettep olan bir kitap okumakla ne fayda melhuzdur? Dediler hiç tasavvur olunur faydaları müspet olmayan bir şey için bu kadar fedakârlık olunsun? İşte şu efkâr ve mütalaatı mevki bahse koyanlar fenn-i mezkûrün neteyic-i bahse umurda gösterdiği mehassenat ve fevaidi bilemediklerinden neşen eder diye biliyoruz! Ve biminhillkerim bunun ileride Bahçemiz'e derc edeceğimiz mükemmel usul defterinin hitamında fevaidini ispat edeceğimizi şimdiden vaat eyleriz!!! İntehe

Varaka

Serâmedân maarifmendân zamandan nîr-ı iklim-i belagat ve Yusuf-i Mısır zeka ve fatanet denmeye size bir zat-ı fesahat intimanın matbaa-ı acizânemize göndermiş oldukları bir varakadır ki mündericatı tebrik ve bazı nesayih halisane ile

bizleri tarik-i devam ve sebata teslik etmekten ibaret olduğuna ve mütalaasından istifade edilecek derecede bulunduğuna binaen ber veche zira aynen derc ve tezbîr olundu.

Saye-i tuba ve âye-i cenab hilafetpenahide bilhassa âbyârî hamme-i letafet alemeleriyle neşv ve ve nema bulan ve her nevi fûnun ve maariften bahisle dimağ-i erbabı mütalaayı esmar hoşgörüyüyle telziz ve tatyip etmekte olan (*Bahçe*)'nizde beşinci defa olarak mustaba neşîn mütalaa oldum. Yani gazetenizin beşinci nüshasını dahi kemal-i memnuniyetle okudum! Bu öyle bir bahçedir ki herhangi canibine imale-i nazar-ı dikkat edilse bir bahar daimi menfaat nemayan olur ve nihalistanından hangisinin sayesinde sığınılrsa bir suret istifade-i mevki zuhur ve büruze gelir ol derecedeki nesimî saba intibah zeva-yi mezeyesinde her an ve zaman ve zan ve hele eşcar-ı per berg ve barmal ve manası bir fazla sermaye-i mübahat olur tarifine şayandır.

تسلسل في الاصل الاصيلات ما بقى	فروض اذا ما جن ماء غديرة
كان على الاوراق و شى متمق	تراسلت الاطيار فوق غصونة
جنى نرحيسي برتو اليها كمحذق	اذا اعتنقت فيه الحدائق راعها
يطير به النمام في كل مفرق	وان كنتم الريحان سراريجى
يميل اليه البان في زى مفرق	وان حدث النهر الحص بصفانه
فتفترق اغصان طورا و تلقى	تروح بر ياه النسيم و تفدى

Şu mukaddimeden murad-i acizânem himmet-i bülent rütbeniz herkes nezdinde makdur ve netice-i saiy ve gayretinizin ezhar cihet-i meşkur olacağını ima-ı ifhamdır. Çünkü bu gazete hem arzukeyş tahsil-i maarif olanların ezhanını teziyin ve hem de mündericatından hasıl olacak fevaid-i memduhadan kulub-i umumiyeiyi temin eylemektedir!

Nasıl temin eylesin ki? Alemde istihsal esbab-ı medeniyete en ziyade hizmet edecek ve belki esas add edilebilecek cihet-i tevsî daire-i fûnun ve marifettir. Binaenaleyh, evvelen şu muvaffakiyetinizi tebrik eder! Ve saniyyen birtakım sebükmağzan zamanın tarizât nâhamavarlarına ihale-i semi itibar etmeyerek maksad-ı hayır-ı marsat şinasilerinizden ayrılmamanızı rica eylerim!

Şark

Maarifisenasan asırdan Mustafa Reşit Bey Efendi'nin Şark namıyla meydan-ı intişare vazi eylediği eser bihak şayan-i mütalaa olmaya nev hevasen marife kıraatını tavsiye eder ve hissemize sabit eden lazime-i tebrik ve teşekkürü ifa ile devam ve rağbet-i umumiye-yi mazhariyetini Cenabıhak'tan temenni eyleriz! *Bahçe*

Meyve-i Dil:

Muharriri: G. Avni

6

Hanım- Söylemiş farzedelim! Fakat mailine dair bir izahat vermemişse?

Macit Bey- Peki! Yalnız sahibe-i mektubun kim olduğunu olsun söylemez misiniz?

Hanım- (Önüne bakarak) Bu bapta mazurüm beyim!

Macit Bey- Neden efendim?

Hanım- Neden olduğunu bilmem! Cevap yazdığımız halde ikinci mektupta buna dair belki bir şey anlayabilirsiniz!

Macit Bey- Peki cevap vereyim! Ben denizi burada bekler misiniz?

Hanım- Şüphesiz!

Macit Bey- Teşekkür ederim!

Beşinci Bap

Macit Bey kadından derhal ayrıldıysa da hanım efendinin nazlı nazlı çıkan sedası mîrî mûmâileyhin büküle, büküle. Ta ciğer gâhine kadar sokulmuş olmasından yolda hem gider ve hem de o tatlı sedanın aksini damarları içinde hâlâ cevelan ediyor zannederdi.

Macit Bey- Mektubu ve sahibe-i mektubu bütün bütün unuttu. Bununla beraber mîrî mûmâileyhin zihni bu nazlı hanımın kim olduğuna (Yüzünü görememişse de) sesinden anlaşılacağı vecihle, bunun nadide-i cihan bir peri peyker olacağına dair türlü türlü hayalet ve hassiyet ile mala mal oldu.

Tayip olunamaz! Çünkü kalp, insan kalbidir! Bir arada kalabileceğini hangi akıllı iddia edebilir? Kalp, o siyele-i seyyareye müşabihtir ki: Onu zapt edebilmek bazı kere bir kuvvetli mıknatisa mütevakkiftir. O da binde bir cezpederek zapt olunur! Bunun ihtimelsiz olduğunu anlarsınız değil mi? İşte kalb-i nev-i beni beşerde tıpkı böyledir! Hiç bir hüküm tahtine giremez! Girse bile karar edemez!

Bir misal daha "damarda devran eden dem tutulur mu ki? Kalb-i adam dahi zapt olunabilsin!" Her ne hâl ise Macit Bey gide dursun! O gidinceye kadar biraz da nazar-ı dikkatimizi çarşaplı kadına atfedelim.

Mûmâileyhe, bir kolu kırmızı ve bir kolu beyaz ipek çarşabına bürünmüş olup ayağında gündüz böceği renginde parlak potun, siyah ve revgından kundura, elinde dahi yine o renge müşabih ve parlak sapı fil dışından oymalı bir şemsiye bulunuyordu.

Hanımın yüzünü "yere batasica" şemsiye setretmekte olduğundan görmek kabil değilse de bizim "muharrirlik hasebiyle" göz aşinalığımız bulunmasına binaen, size heyet-i zetiyesini bildiğimiz kadar tarif edelim. Velakin tarif edeceğimiz eşkalı hatırınızda sıkı sıkı tutunuz ki mumaileyhiye şayet hikâyemizin bir köşesinde rast gelecek olursanız size bir daha tarif etmeyeceğinizi şimdiden ihtar ederiz.

Mûmâileyhe, onsekiz ondokuz yaşında uzun boylu, top çehreli, gayet ufak burnu dehhâniyle rekabet edercesine ufak, iki dudağı (şuara kavlince) lal-i bed haşani andırmasıyla beraber (kefuri beyaz) denmeyecek derecede beyaz olan ruhsarına aksetmesi hasebiyle açık pembeye yakın olarak (Esmadaki akşam bulutu) gibi dalğa dalğa olmuş, kaş kumral ve sık, (yine şuara kavlince) her birsi ayrı ayrı peykâne andırır kirpiklerin arasından parıldayan ela göz, bırakıldığı hâlde bir arşın geride sürüklenen yine kumral saç (Deve kulağı) tabir-i avamca ufacık ve pembe pembe kulaklarının arkasından doğru yanakları üzerine dökülen birkaç tel zülf-i matra. Büklüm, büklüm olarak kabığına sarkıntılık ettikçe aşık bîçâreleri çıldırtır. Bir meleksima, acayip! Macit Bey bu hanım efendiyi görememiş mi ya? Zaten hanım göstermemiş ki görsün...

Mabadi var A. Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahâne Matbaasında tab' olunmuştur.

4.7.Yedinci Sayı

Numara 7 fi 21 Tişirinsani Sene 1296 (Cuma) 29 Zilhicce Sene 1297
Birinci Nüsha

Latife-i Kulak

Ey benim aziz dostçuklarım!

Latife-i kulağı tabiat ittihaz etmiş olanlar heybet-i vakkarlarını mahv ve umur-i mehemleriyle iştigalden imtina ederler. Latife-i kulağın evvelerinde her ne kadar eğlence memulse de nihayeti behmi hâl-i adavete peyvestedir.

Ders ile birçok vakit iştigalden sonra ruhunuza tari olacak sıklet, zihninize arız olacak dolğunluk, sizi biraz eğlenmeye mecbur eder. Bu eğlence hadd-i itidali tecevüz etmemelidir! Taama konulan tuz az çok olduğu surette taamin lezzetini izale eylediği gibi mizaç yani eğlence pek az olduğu zaman tañıt-ı hatıra eylemeniz, ziyade olsa heybet-i vakkarın mahviyle düşmanların yanında hakir olmanıza badi olur.

Ey dünya ve ahiretin saadetini talep eden yavrularım!

Eğlenmekle dostlarınızı feda etmeyin! Latife-i kulak sadık dostların nefretlerine sebep olur. Yok olsun! O latife ki hatır yarı şikeste eder ve beynelakran fitneye sebep olur.

Latife-i kulak: Akranına sırka alay etmek Cenbıhakk'ın kusurlu kullarıyla eğlenmek değildir. Bunun sonu adavet, nefret muarâza gibi birçok kötülükler varır.

Latife-i kulak: Lafızda küçük manada kesir ve mevkiye münasip, zamana mutabık zülfiyare dokunmayacak ve beynelahbap mucib-i naşat olacak söz söylemekten ibarettir ki bu da yukarıda söylendiği gibi sık ve çok olmamalıdır.

Mezmumiyeti anlaşılan mezkûr huy ovalarda çeşm-i agyârdan mahfi mahallelerde bu mertebe neteyic-i vahimeye sebep olduğu surette mekteplerde sokak ortalarında ne kadar fenalığı mucip olacağı tefekkür olunmalıdır!

Şeref ve şan ve itibar sahibi olmayı arzulayan insan tasavvur olunur mu? Hiç bir vakitte! Çünkü insan yaradılıştaki haris-i şeref ve şandır. İleride hesbülçuhala yanlarında latife-i kulak ettiğinizi açıkça söylersen mesharalık ederek kendinize güldürdüğünüz refiklerinizden ali bir mesnede nail ve onlardan muayyetinizde bulunanlar olsa hatırınızı saymayacaklarından o ali mesnet bir kasavet vermek için size tevdi olunmuş olmaz mı?

Bir yerde dostunuzdan biri sizi medh edecek olsa da onlardan biri de mecliste hazır bulunsa "ama ettiğiniz, ben onun küçüklüğünü bilirim alemin maskarası rezilin biridir" demez mi? Meşhur zarb-i misâldir "ey birader! Halkın ağzı torba değil ki, çekip büzesin" derler.

Ey vatanın istikbalı olan dostcuklarım!

Geçen nüshadaki Avni Bey biraderimizin bendi ve gerek bu bendi bir iki nüshaya kadar dercine başlayacağım. Ahlak dersine sizi alıştırmak için mukaddimeciklerdir. Çalışın yavrularım! Çalışın pederleriniz hâli vakti uygun adamlarsa çalışmanın faydasını, eğer fakir adamlarsa çalışmamağın netice-i mazarrasını gözünüzle görün! Pederlerinize çalışmadıkları için şayan-ı nefret gütmeyin! Onların zamanlarında bu günkü gibi mektepler ve kolay anlaşılır kitaplar yoktu.

Bu gün saniye-i inayetli cenab-ı şehriyaride memleketimizin her köşesinde mektepler açılmakta ve tahsil için eshel yollar aranıp bulunmakta olduğundan bu asra maarif-i asır Hamit Han Karun bir alışımında herkes la- şey mesabesinde bir himmetle tahsil-i hüner ve maarife muvaffak olacağından evlad-ı vatan pey-der-pey tahsil-i marifle tenvir-i ezhan eylemekte olup inşallahu teala yakında memleketimize okuyup yazmak bilmeyenler için yaşamak mahal olacak bir hâl-i terakkiye vasıl olacaktır.

Çalışınız! Çabalayınız! Her ne öğrenebiliyorsanız şimdi öğreniyorsunuz "*Ağaç fidanken eğildiği gib insan da gençken tahsil-i hüner ve maarif eder*" Nihal

Ahlak-ı Hüsne

Geçen nüshada yazılan bent serlevhalı bentte birtakım teferruat-ı maddenin yazılacağı vaat olunmuştu. Mamafiyh bu vaadin incazine şu tarikle gidelim: Bente insanı şereflendiren üç şey olup bunlar ise (*İlim*), (*Edep*), (*Ahlak-i Hüsne*) ve üç şeyin badi mezmumiyet olacağı gibi bunlar dahi (*Cehl*), (*Nadanlık*), (*Ahlak-ı Kabihe*) idiki arzetmişim!

Azan cümle "*Ahlak-i Hüsne*" den söze girişelim ki, her fertte lazım melzum kabilinden olan tabiat güzelliği bunun takaddümüne mecburiyet yaratır!

"*Ahlak-i Hüsne*" yani halkların tabiatların güzelliği demek olup bu tabiatın güzelliği dahi acaba tezinat ile mi olur? Gibi mülahaza, insanın zihnini gıcıklarsa da, bu mülahaza yine öyle çıkacağı cihetle bizde böyle olduğunu teslim edeceğiz!

Evet! Bir insan tabiatını tezinat ile ziynetlendirir! Efendim? Fakat başına huttozbuz yapmakla değil.

Ya bu bad-i ziynet olan şey nedir? Bunlar birkaç şey olup yani sadakat, iffet, kanaat, emniyet, hüsn-i karin, nazafet, sehavet, muavenet ve hıfz-ı sıhhat denilen şeylerdir!

Bu tadat olunan ahlak her kimde mevcut olmuş olsa ahlak-ı hüsne sahibi olacağı derkâr olmasına nazaran, hakkında her yerde hürmet ve riayet olunması yine bu tabayı-ı hüsnenin zımnındadır.

Ahlak-ı hüsnenin başlıca şeyi sadakat demiştik. Bu sadakatın size nevi ve faydasını muhtasaran göstereyim!

Sadakat

Sadakat denilen şey, kendisine her yerde (*mert*) dedirtmeye badi olduktan başka hakk-ı teala ve takaddüs hazretlerinin sevdiği tabayîn en başlıcasıdır!..

Sıdık, öyle bir şeydir ki, bu tabiatla fahr-ı kainat efendimiz hazretleri mevsuf ediler. Hatta her içinde görülen sıdık ve emniyet risaletpenâhileri üzerine Tayfa-ı Kurayış beyninde nam-ı alileri (*Muhammed-i Emin*) diye yâd olunurdu.

Sadakat ve emniyetin bakınız ne derece büyük olduğunu bundan anlayınız!

Bunun için ahalk-ı hüsne sahibi olmak isteyen kimse daime sadakattan ayrılmamak iktiza eder. İşte size sadakat hakkında bir de hikâye; Bir gün iki odun yarıcı merkeplerle dağa giderler!

Odun kesmek ile meşgullerken iki odun yarıcının biri birdenbire izhar-ı teessüfle arkadaşına "ay! Gördün mü kardeş şehirden odunları bağlamak üzere ip almayı unutmuşuz! Şimdi nasıl edelim? Bu odunları merkebe nasıl yükleyelim? Ve geriye boşuna avdet etmiş olsak akşama ekmek paramız buna tevakkuf etmesi benim ta şehre kadar gidip ip getirmekliğime mütevakkıftır! Bunun için arkadaşlığımıza müstenit sana rica ederim ki, gideyim şehirden ip alıp geleyim, sen de merkebinini alıp gitmeyerek ben gelinceye kadar bekle!" dedi. Öbür arkadaşı "peki birader! Fakat çabuk davran ki akşam oldu. Gidelim odunlarımızı satalım da keffâf-i nefis edelim! İşte ben bekliyorum!" dedi ipi unudan odun yarıcı "lakin kuzum kardeşim! Ben gelmeyince sen de buradan bir yere ayrılma ha!" deyip o arkadaşından rev-i muvaffakat gördükten sonra koşa koşa şehre doğru şitâbân oldu.

Dağda kalan arkadaşı şehre gidene bir saat iki saat hatta gurub-i şemse kadar beklemişse de ne gelen var ne giden!.....

Şehre avdet etmesi lazım gelirse de arkadaşına vermiş olduğu sözü geri almaklığı kendisine becâ görmemiş olmamasından sular karardığı hâlde yine beklemiş! Bu burada bekleyinceye kadar şehrin kale kapıları dahi kapanmış olmasından biçâre oduncu vermiş olduğu sözde sadakatın ilcasıyla gece yarılarda dağlar başında kalır!

Ne yapsın? Yanında iki de merkep var! Ne çare kendi merkebindeki odunları çözerek dağın zirvesine doğru gitmeye başlar!

Hayli gittikten sonra mağara gibi bir şey görürse de kapısı dar olması hasebiyle elindeki balta ile biraz işleyip merkebin mururu kadar bir kapı açarak iki merkebi içeriye sokar! Ve kendisi dahi mağaraya girerek aç biilaç durur!

Rahatsızlık oduncunun umrunda değilse de açlık kendisine uykuyu filanı bırakmayarak biçâre gece yarılarda kadar uyuyamaz! Bir de ne baksın! Mağaranın kapısı önünde bir adam geziniyor! Mûmâileyh bunu arkadaşısı oduncu zanniyle mağaradan heyecanla fırlayarak bağırıp "neredesin be kardeş! Beni böyle mağaralarda bıraktın! Aç biilaç! Şimdi ben ne yapayım?" diye hücum edince dışarıdaki adam neye uğradığını bilmeyerek elinde bulunan bir torbayı fırlatıp kaçmaya başlamış!

Herif kaçır, oduncu kovalarken karanlıkta, herif bir uçuruma isabet etmesiyle aşağıya düşerek parça parça olur!.. Bunu gören oduncu, arkadaşısını tutamayacağını aklı keserek sabahı etmek üzere mağaraya tekrar avdet eder! Sabah olup oduncu gitmek üzere mağaradan çıkarken kapı önünde ayağına bir torba doluşarak alıp baktığı hâlde, bu torbanın lapa lapa altın olduğunu görmez mi?!

Meğer gece mağara önünde dolaşan herif hırsız olup o gece bir evi soymuş ve aldığı altınları bir yere gömmek ve icabı hâlde almak üzere mağaranın önünde bir yer tedarikiyle meşgulmuş!....

İnsan

(Mabat) (Tufan)

Tufan hakkında olan kütb-i mukaddeseden iktibas-i malumat eden tarihin, ihbaratını beyan, saniyen hükemanın bu hususta olan akvalını hülâsatan zikredip sonra bunları mukayese ve tatbik edelim.

Hazreti Nuh Ben-i Âdemin nesayihiyle doğru yola gelmek ihtimalı olmadığını anlayıp Cenab-i kakhârdan kahr ve helaklarını isitirham etmekle tufan bela-i azimesi zuhur etti. Nuh ayel ve evladıyla kendisine olunan vahi-yi celileye imtisalen inşa buyurdıkları sefineye rükup, her bir hayvanlardan bir çift alıp kırk gün kırk gece arası kesilmeyen yağmurlar ve deniz ve nehir ve göllerden kabaran sular arzı istila edip bilcümle insanlar ve hayvanlar helak oldu. Sular çekilemeye başladı ve Sefine-i Nuh Ermanistan'da vaki Ararat Dağı üzerine kondu. Küre-i arz Hazreti Nuh'un zürriyetile mamur olduğundan Hazreti Nuh Âdem-i Sani namını aldı. Cenabıhakk'ın irade-i ilahiyesiyle Nesl-i Nuh pek az zaman zarfında tekessür edip etrafa yayılmaya başladı. Bunlar daha müctemian yaşarken Fırat ve Dicle nehirleri arasında vaki Sitar-ı Sahrasında azamet ve iktidarlarına del olmak ve vuku melhuz olan diğer tufanlar da bir melcâ olmak üzere ta göğe kadar bir duvar yapmak efkar-ı mecnunesinde bulduklarından taraf-i bariden (yekdiğerinin sözünü anlamayıp duvarı itmama muvaffak olamamaları için) tenevvü-i elsine ile mecazat olnudular. Binaenaleyh, duvar-ı mezkûre burc-ı ihtirak manasına olan babil ve bu hadiseye dahi Tebelbül-i Elsine ismi verilmiştir.

Kütb-i Mukaddese'nin rivayeti bundan ibarettir. Çin'liler kütb-i mukaddesenin haber verdiği zamanda memleketlerinde tufan vuku' bulmayıp ondan pek çok seneler evvel vukunu iddia ve birtakım edille ile ispata dahi kıyam ederler.

Hükemâ-yı mevsûkulkelamdan bazıları Tufan-ı Nuh vuku' bulup fakat o zaman küre-i arzı kamilen su kaplamadığı ve hususi olarak küre-i arzın ekser taraflarında mükerrer tufanlar olduğu iddiasında bulunup bu iddialarını ilm-i arz keşfiyatının delaletiyle fene ispat dahi eylemişlerdir.

Kütb-ı mukaddesede (Arzı kâmilen su ihata edip bilcümle mahlukatın münkarız olduğu) beyan edilmiş! Acaba buradaki (arz) kelimesinden murad-ı ilahi küre-i arz mıdır? Yoksa Hazreti Nuh'un ihlasına memûr buyurulduğu ben-i âdeme malum olan arz mıdır? Küre-i arza "arz" dediğimiz gibi biraz toprağa da "arz" deriz!

Kütb-i mukaddese ile efkar-ı hükemayı layıkıyla mukayeseye nev-i beni beşerin derkâr olan iktidarsızlığı bu hususta dahi bir mübayenet ve zıddına meydan vermiştir.

Hükemadan birinin "insanların bildikleri bilmediklerinin yanında cüzî la yetecezze hükmünde kalır!" sözü pek doğru ve pek güzel bir sözdür. Yazıp ileride neşretmek azminde bulunduğum eserden hülasa alınan bazı fakarattan müteşekkil,

işbu bendin iptidasında dahi söylemiş olduğum üzere (hilkat-ı nev-i beni beşer) ve (Tufan) bahisleri mahza ezhanınızın tarik-i müstakimden ayrılarak dalaletle sapmaması için yazıldığından bu kadarcık kâfi olup tatfil-i makaleye lüzum görülmedi. Nihal

Biz (Mabat)

(Biz Ne Yapsak Ne Oluruz?)

Bendeniz bu bahsi (*Kütüphanelerimizden bir Kütüphane-i Umumi*) ve (*Cemiyet-i İlmiye*) ve (*Mektepler*) ser namalarıyla üç fakarayı havidir.

(Kütüphanelerimizden bir Kütüphane-i Umumi)

Bendimizin geçen fakarası üzere hükemamız eserleriyle yalnız payitahtımızda kırkı mütecaviz kütüphane mevcuttur ki, bir eserin havi olduğu ciltlerle mükerrerleri dâhil-i hesap olmadığı hâlde elli bine karip eser-i makbule mevcuttur! Gerçi bu miktar-ı mevcuduna nispeten pek cüzice ise de şu son asırda saha-ı piray zuhur olan eser-i ilmiye ve edebiye dahi buna munzam olunca mevcudu bir derece daha tezayüt eyleyeceği emr-i bedihidir. Top Kapısı Sahil Saray Hümayun'daki Hazine-i Şehriyarıda yirmi beş bin cildi mütecaviz yazma nüsh-ı nadire vardır.

İstanbul'da kırk kadar kütüphane az değildir. Fakat bir kere bunlardan istifademize bakalım. Ben üç gün sıra ile her bir işimi terkedip mütalaasını merak ettim. Bir kitap için Ayasofya Kütüphanesin'e devam ettiğim hâlde maramıma muvaffak olamadım. Kütüphaneciler hakkında her zaman gazetelerde görülen şikâyetnamelerden, anlaşılan her giden benim gibi boş dönüyor.

Sulatn Ahmet Meydanı'nda veyahut Çağal Oğlun'daki Çifte Saraylar'da bir büyük ve muntzam kütüphane inşâ münasip bir mahal, bunun için tahsis edilip saire-i kütüphanelerin mevcut kitapları buraya nakl edilse ve dâhilinde mükemmel kahvehanesi bulunsa ve gelenlerden münasip miktar duhûliye alınsa, hem devletçe fayda görülür! Ve hem de her isteyen aradığını bulabilir. Kırk kütüphanede birer hafız kitap behim-i hal bulunacağından kırk kişiye aylık veriliyor!..

Bir kütüphane-i umumiye küşat edildiği surette beş kişi mükemmel idare eder ve bunların aylıkları duhuliyelerle kahvehanenin kirasından çıkar!

Ama denilecek ki bu hâlde ashab-ı hayretin beka-yı namlar için küşat ettikleri kütüphanelerin seddiyle aks-i maksat hasıl olur. Hayır! Her kütüphaneden gelen kitap ayrı ayrı konulur, üzerlerine bir levhe talik olunur.

Her sahib-i eser eserinden iki nüshasını buraya ihda eyler ve bu surette mevcudu an be an tezayüt eder. geçenlerde fuzula-yı asırdan Hoca Tahsin Efendi Hazretleri bu hususun ahde-i alilerine tevdiyle icrâsına müsaade buyurulmasını maarif-i nazaret-i celilesinden istita eylemiş olduğu vasıl semî memnuniyetimiz olmuşsa da muahharen müsaade buyurulmadığı kemal-i teessüfle işitilmiştir.

Efkar-ı ahkaranemce husus-ı mezkûrun icrası ezhâr-ı cihet favaid-i adideyi mucip olur zannedirim. (Mabadı var)

(Malumat-ı Nafia)

Eser, Nihal Mabat

Cümlesi evet efendim!

Muallim- Lakin pestongi şeringeden çıkarıp suyun üzerine vazı ederseniz, suyu cezp etmez. Binaenaleyh, senin beyan ettiğin sebep ma'kul değildir. Hiç bir şey suyu cezp etmez belki eder.

Ahmet- Efendim! Ben suyu iten hiç bir şey göremiyorum?

Muallim- Şimdi sen o şeyi hem görüp ve hem de hissedeceksin! Ali şu kâğıt parçasını Ahmet'in yüzüne yakın salla!

Ahmet- Bana bir şey vurduğunu hissediyorum. Lakin hiç bir şey göremiyorum!

Muallim- Geçen derslerin birinde beyan edilen ve her yerde mevcut olan havadır.

Ahmet – Evet!

Ali- Hoca Efendi havanın sıkleti var mıdır?

Muallim – Evet oğlum vardır. Camdan mamul olup havayı hâvi bir balon içi kamilen boş olduğu zamandan daha ziyade ağırdır. Mesela mezkûr balon bir letre ağırlığındasa içinde hava varken daha ağır bir gram ve bir gramın onda üçü kadar ağır gelir. Tazyikatını ise geçen derslerin birinde görmüştünüz!

Dünyada hiç boş bir yer olmadığından şeringanın pestonunu çektiğimizde hasıl olan boşluğa havanın tazyikiyle su dahil olur. Şeringanın tulu on metre dört desantimetre kadar olsa yine su suut eder. Bir tulumbanın hareketi dahi aynı bu

mesele gibidir. Yalnız boru kalın ve pestonu büyüktür. Bir bardağın suyu yerine bir kapının suyunu boşaltabiliyor.

Tulumbanın izahatını on yedinci asrın iptidasında âlim meşhur (*Galile*) vermiştir.

Kurbağacık

Bu isimde olan hayvanın küçüğü zannolunmasın! Bu bir illettir. Alelumum tabiatı kızdırıcı ve yolsuz şeylerinden ve haddinden aşırı karınını doyurmaktan ve ekser nevinden olan ilaçlar istimal etmekten hasıl olur. Atima ve mualecat-ı mezkûre mideye ekşilik ve iltihap verip ağzın iç taraflarında ve diş etlerinde ve dilde ve boğazda ve bazı kere dahi midede ve boğursaklarda peydâ olan küçük ve beyaz yara ve şişlere kurbağacık deniliyor.

Bu illet, ağızda olduğu veya boğazda olduğu zaman dokuz dirhem bal ile bir dirhem gayet ince dökülmüş şapı yekdiğerine karıştırıp kaşık sapının ucuna biraz bez sarılarak yara ve şişlerin üzerine sürmeli ve eğer görünmeyen mahallerde olursa serinlik verici mualece içilmelidir.

Coğrafya-yi Osmaniye

Devlet-i Kaviül Şevket-i Osmaniye'nin zira idare-i muadeletinde bulunan memalik üç kısma taksim olunup, biri Avrupa kıtasında olan ülkesidir ki (*Rumeli Şahane*) yahut (*Avrupa-yi Osmanî*) derler. Bir kısmı dahi Asiya kıtasında olan memaliktir ki (*Anadolu şahane*) yahut (*Asiya-yı Osamni*) deniyor, üçüncü kısmı dahi Afrika'da bulunan arazidir ki (*Afrika-yı Osmanî*) tabir olunur.

Usul-i idarece işbu memalikin kâffesi iki kısma münkasım olup bir kısmı eyalet-i mümtazedir ki Mısır, Tunus, Bulgaristan, diğer kısmı dahi eyalet-i adiyeye olup (34) vilayet-i şahaneden ibarettir.

Avrupa-yi Osmanî

Bâlâda zikir olunan (34) vilayetten (11) vilayet Rurmeli kıtasında bulunduğundan ber veche-i ati zikrolunur.

(1) İstanbul vilayeti olup (3) sancak (15) kaza (22) nahiyeden ibarettir.

Şehr-i Emânet-i celilesine mülhak kazalar Gökbuza, Adalar, Beykoz, Şile. (3) sancaktan (1) beyga sancağı olup Beygacık, Ezine Lepeski. Ayvacık kazalarıyla peramiç, Kum Kale, Dimetoka, Çak, Ark Âcabat, nahiyelerini havidir.

(2) İzmit Sancağı olup Kara Mürsel, Adapazarı, Kive, Kandıra kazalarıyla Yalova, Şeyhler, Kıymas, Akbat, Ağaçlı, Ak Hisar, Taraklı . Sabanca, Kara Su, Sarı Çayır nahiyelerini hâvidir.

(3) Çatalca Sancağı olup Çekmece-i Sağır, Çekmece-i Kebîr, Silivri kazalarıyla Terkus, Soylu nahiyelerini hâvidir.

Avrupa-yı Osmaniye'de bulunan (11) vilayetten (2) Edirne vilayeti olup (6) sancak (23) kaza (9) nahiyeden ibarettir.

(6) sancaktan (1) Edirne sancağı olup Uzun Köbrü, Cısır-i Mustafa Paşa, Cosa Kazalarıyla Çöke nahiyelerini havidir.

(2) kırk Kilise sancağı olup Tarnavi, Vize, Lole Bergus, Ahta Bolu, Mediye Baba, Eski kazalarıyla Kokacağız Sarayı Biner Hısarı nahiyelerini hâvidir.

(2) Dimotka sancağı olup, Dede Ağaç, Sofyalı, Orta Köy kazalarıyla Ferecik nahiyelerini hâvidir.

Mabadı gelir

Varaka

Bizim gibi nevresidegan-ı vatan için küşadına himmet buyurulan Bahçe-i dilküşadını serâ be güşt ve guzar esnasında yetiştirmekte olduğunuz eşcar ve esmar güne gün arasında malumat-ı nafia gibi bir şecere-i müsmireye tesadüfime fevkalhad memnun ve mesrur olarak her bir efsan ve evrakımı tekrar tekrar kemâl-ı arzuyla muayene ve mütalaa ederek her defasında bulduğum zevk ve lezzeti tarif ve izahatten acizim. Doğrusu, böyle bir bahçeyi meydana getirerek etfal ve evlad-ı vatani müstefit eden bir bahçivâne ne vecihle teşekkür edeceğimi şaşırduğımdan ancak emel ve efkâr-ı âli cenabelerinde devam ve sebatları bekler! Ve her hususta tevfiyat-ı samdaniyeye mazhariyetleri davetini yâd ve tekrardan başka elimden bir şey gelmedi.

Bu gibi bağ ve bahçeler Avrupa'nın her tarafında nevresidegan ve heveskâran için açık olup gün be gün devlet ve milletlerin terakkisine çalıştıkları gibi vatanımızda dahi ashab-i malumatın saiy ve gayretleriyle daha nice bağ ve bostan küşat olunarak terakkiyat-ı milliyemizin derece-i matlube isal olunacağı ümit kapısında bulunduğumuzdan bu hususta erbabı maarifşinasan ve vatanperveranın bab-ı himmeti fatihle, o bağların etrafına temin-i istikbalımız için istihkamlar inşa ederek insanların asıl düşmanı olan cehaletten tahlis eylemelerini rica ve niyaz eyeriz!

Naşit

Musiki

Aldığımız malumata nazaran, ilm-i musikinin evlad-ı vatan meyanında tevsi' maksad-ı hayır marsadından başka bir emelde olmayarak Tophane Meclis Kalemî küttebasından Nuri Bey Efendi'nin Kız kardeşi mahallesinde küşat eyledikleri meşkhane de nevhevsan musikâre iki üç aydan beri musiki meşk etmektemişler!

Malumdur ki, kaffe-i mahsûsata hizmetle beraber şevk ve inbisat-ı tabiyeye bir vasıta-ı bedihi olup tabiat-ı sani add olunmaya şayeste olan bu musiki bazı kere kulube safabahş ve çok defa de Cenabıhakk'ın uluhat ve vahdetini tefekküre medar olsa gerekir.

Musiki- mevcudu olan (*Abu Nasır Farabî*) Hazretlerinin terk eyledikleri yadigârlarını en başlıcasıdır ki, bundan sonra olan eserlerin bile herkesce bilinmesi derece-i vücûpta kalır!

Bu hâlde Nuri Bey Efendi'nin mûsiki gibi bir ilimi behak tevside işitilen bu himmet ve gayretleri her hadim-ı vatanın sağ memnuniyeti doldurmaktan hali olmayacağı erbab-i fen ve kemal indinde bilinir şeylerden olması hasebiyle, bizde hadim-i vatan olabilmek efkârına sülûk edenlerden sayıldıkça mîrî mûmâileyhin şu himmetlerini tebrik ve meşkhâne-i mezkûrün devamda sebatı zammında bergâh-ı Zilcelel dest-i istitayı tahrikten bir türlü kendimizi alamadık!..

Mesele -1

Tefadlarının sūdası ikinciden on adedin tarhına ve mecmuaların nısfî ikincinin zafına mûsavi olan adetlerin istihracı matluptur.

Mesele- 2

(a) ve (h) murabbaaları mecmuasına mûsavi bir murabbaaların resmi matluptur.

Bu meseleleri iptida hâl edip irsal eden efendiye bir adet feyruzname hikâyesi ihda edilecektir.

-

Mekatib-i Rüşdiyyenin sınıf-ı salis ile sınıf-ı sani şakirdanı için maarif nazaret-i celilesi dâiresinde mekatib-i mezkûre müdürü saadetli efendi hazretleri tarafından be her sınıf için kırkar modelden ibaret olmak üzere bir resim mecmuası tertip olunmakta olduğu işidilmiştir.

Altıncı Bap

(Deveye demişler ki boynun neden kalın? Kendi işimi kendim görürüm!) zarb-i mesel varittir! Elbette bunun ne hakkında söylenmiş bir tabir olduğunu anlarsınız! Mamafih sahibe-i mektup o ferasete malike bir kadınmış ki kendi işini yine kendi görürmüş!

Vay bu sözmüzden mideniz mi bulandı? Fakat hayır bulanmasın! Bulanmasın ki bulanmadan evvel biz ifşâ-yı raz eyleyeceğiz!

İşte o hanım efendi ki sevdiği bir çocuğa, bir çocuğa değil, bir zata kendi eliyle arz-ı hal vermek şerefini takdis ve taktir ederek, hiç bir vasıtaya hacet mes ettirmeksizin ne yapmışsa yapmış tebdili kiyafet mi etmiş bilmem? Macit Bey'i Sultan Bayazıt'te yakalamıştı.

Ama diyeceksiniz ki, bu hareketi pek iyi olmamış, neden dersin? Macit Bey'in sahibe-i mektubu ferâmûş ederek bilakis mektubu götürən hanımın sesinden yüreğinde başka şeyler hissettiğini söylediğimizi ortaya koyacaksınız? Filvaki' haksız da çıkmazsınız! Fakat bu tedbirde dahi vuku bulan isabetin derecesini biraz düşünmek zahmetini elde ederseniz!.. Onu da anlamaya muvaffak olursunuz!

Macit Bey'i yolda giderek bırakmıştın değil mi? Mîrî mûmâileyh o ateşle, ama hangi ateşle?? İşte yalnız sesini işitmekle kaldığı hanımın ateşiyle doğruca kâğıtçı dükkanlarından birisine kapağı dar atıp acele ile bir hakka kalem istedi.

Kalem-i hakkıyı elde ettikten sonra, mektubun altına derhâl iki üç satır bir şey yazıp güzel bir zarfın içine vaz edrek yine süratle götürüp mektubu hanıma teslim etmişse de son defa olarak bir daha o nazlı sedayı işitmek arzusuyla dedi ki:

Macit Bey- Affedersiniz! Kardeşim galiba sizi çok beklettim!

Hanım- Estağfurullah beyim! O ne demek? Bilakis şu hususta muvaffakiyetimden ve hanıma verebileceğim müjdeden dolayı memnuniyetim derecesizdir! Şayet hanım tarafından cevap yazılacak olursa bey efendimizi nerede bulayım?

Macit Bey, burada biraz düşündü, zira kalemini tarif etmiş olsa belki fenalığa müntic olur mülahazasıyla direkler arasındaki çaycıları daha münasip görerek-efendim! Bendeniz her sabah saat dörtten beşe kadar Şahzade başındaki çaycı dükkanında oturuyorum!

Hanım hazretleri çaycı dükkanını zaten biliyormuş ki hangi çaycı dükkanını ki sormaksızın: Peki! Peki efendim, şimdilik allahısmarladık!

Macit Bey- (Tuhaf ve titrek bir sesle) Devletle efendim! Şu himmetinize teşekkür ederim!....

Hanım- (Şemsiyesini kaldırıp gülerek) Estağfurullah..

Şu gülüş bey efendiyi bir kat daha meftun etti. Hanımdan ayrıldı ama, nasıl ayrıldı? Güya, canı tenden ayrılıyordu, mamafih nereye gideceğini filan şaşırmış olduğu hâlde bir vakitten sonra kaleme gitmekliği düşünmüşse de zihninin malumsuzu olan perişanietinden başka vakitte artık geçmiş olmasından oradan geçmekte olan beğir arabasının kapısını açıp (Fatih'a) diyerek arabaya oturdu. (Mabadı var)

A. Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab' olunmuştur.

4.8. Sekizinci Sayı

**Numara 8 fi 28 Tişrinisani Sene 1296 (Cuma) 6 Muharrem Sene 1297
Birinci Sene**

(Sadakat) Mabat

Odun yarıcı aldığı bir torba altınla koşarak şehre gitmiş ve arkadaşını bulup hani hikâyetten sonra bir çocuk işk-i mesrretle liralari ısladarak ma beynehimede taksim olunup yekdiğerine bir ali secar olmakla sebep olmuştur.

İşte sadakatın mükâfatı dahi burada meydana çıkar! Çünkü dergâh-ı zilcelale edilen bir hizmet-i müstakime ne olursa olsun taraf-ı bâriden mükâfatsız bırakılmak imkânın haricinde kalır.

Hakkı teala ve tekaddüs hazretlerinin kullarına ihsan ettiği bunca nime-i celile zarfında bir hakir kulluk ufacık bir bolluk etmesine mukabil, o kulu utandıracak derecede mükâfat ederek kendini bilenlerce rûz ve şâp başını secdeden kaldırmaması lazım gelirken ihtimal ki bilmeyerek edilen bir ufacık hizmete mükâfat gördüğümüz ihsan-ı malanihayayi ona mukabil bilmedikten başka başımızı bir kerecik olsun secde-i teşekkürü koymaklığımızı derhatır bile etmiyoruz!..

Ama diyeceksiniz ki: Cenabıhakk'ın mükâfatta da mecazatte de sabrı çoktur! Gerçi bu teslim olunursa da insanın daima Cenabıhak'tan lütuf ve mürüvvet beklemesi lazım olup ebediyen bir hizmete mukabil, mükâfat alabiliyor ki on sene sonra ihsan buyrulur!

Zaten kulluk vacibe-i zimmeti eda-i teşekkür olduğu hâlde bunu hiç bir kimse edaya muvaffak olmayacağı meydandayken kendimizi birtakım hava-u hevesimize uğratıp da ettiğimiz bunca fenalıklara karşı hiç mecazat-i ilahiyeyi tahattur etmeliğimiz isyanımıza bir büyük delil olabiliyor!

Hasıl-ı kelim, hiçi bir vakitte sadakattan ayrılmamakla bizi bekleyen gazab-ı ilahinin biraz ehveniyetini iltizam edebilmemiz için ıslah-ı nefse çalışalım arkadaşlar!..

İffet

İffet nedir? İffet ona derler ki, bir kimse arzını ve malını alelhusus lisanını hıfız etmeye muktedir ola...

Aman bu iffet ne iyi şey? Zahir, şüphe yok ki bu afifliğin lezzetini anlarsanız! Zîrâ cümleiniz afif, afifesiniz!

Arkadaşlar!..

Size iffet hakkında da bir iki söz söyleyeceğim de bada ileriye doğru devam edeceğim! İffeti bâlâda arzını, malını, alelhusus lisanını hetikten hıfız eylemekle olacağını söylemişim!

Bunu size ispat edeyim! Emselleri bir kadından farzedelim! Affe bir kadın affe, fakat sahihen affe, çünkü her kadın affedir!

Affe bir kadın diyorduk değil mi? İşte o kadın şimdiye kadar iffetle muttasıfa olmuş ve eski kavilce "*Eteğini erkek gözü görmemiş*" olduğu halde tabi malını da teleften vikaya eder! Şüphe yok!! Hem bu sebeple lisanını dahi italeden hıfız etmiş olur! Bakınız bir iffet gibi tabiat-i hüsne, vika-i mal, hıfz-ı lisan, gibi en lazımlı olan tabiatları da'i oluyor! (*Hıfz-ı lisan selametülinsan*) mazmununu işittiğiniz yok mu?

Allah zi-celâl lisanını hıfzeyeleyen kimseye bela-u kazayı hiç bir vakitte layık görmez ve görmekte şânından değildir!

Geçen nüshada Nihal Bey refikamızın latife-i kulak bendini elbette okudunuz! İşte hıfz-ı lisanın bir büyük kısmı mezkûr bentte izah olunmuş olmasına nazaran burada da tekrarından sarf-ı nazar münasip göründü.

Biz gelelim maanahnü fihimize: İffetin mucip olduğu hasenat pek çoktur. Size hangi birini arz edeyim! Mesala namının ilaahir devran-ı hayrla yâd olunmasına ve herkes indinde tahsini mucip olup hali bir yerde hikâye olunduğu vakitte bile gözlerin sıcak bir aşk tesiriyle islanmasına badi olacağı derkârdır!..

Malumat-ı Nafia (Mabat)

(Kevakib-i Sabite ve Burûç)

Alem-i şemse dâhil olan seyyaretinden maada semada birçok parlak yıldızlar daha görülüyor. İşbu yıldızlardan gözle ancak üç dört bini müşahede olunabiliyorsa da (*Teleskop*) yani rast dürbini vasıtasıyla birkaç milyonu görünmektedir. Kevakib-i mezbûre arzdan ol derece uzaktır ki şimdiye kadar fenn-i heyet arza olan butlarına hesap ve takdir edememiştir. Nücûm-i mezkûrenin kâffesi şems gibi muzı ve münîr olup her biri şems gibi, bir âlemin merkezindedir. Binaenalâ zâlik ne kadar kevakib-i sabite varsa o kadar dahi âlem olmak lazım gelip bu dahi halkın kudret-i azimasine bir numunedir.

Tadadı gayr-i kabil olan nücûm-i mezbûrenin her birini bir isimle tesmiye eylemek pek müşkil olacağından erbab-i fen bunların bir kaçını birden bir isimle yâd eylemişlerdir ki, alelumum nücûm-i müctemia veyahut burç tabir olunurlar. Burçların en meşhurları Dübb-i Asgar (ki kutup yıldızını havidir) ve Kelb-i Ekber (ki semanın en revnaklı yıldızı olan şuaradan şamıyı havidir) burçlarıyla buruc-i isnaaşerdir.

Buruc-i isnaaşere küre-i semada yekdiğerine muttasıl olarak bir daire-i azime teşkil eyleyip şems devr ve hareketiyle bir sene zarfında sırasıyla cümlesini kati eder gibi görünüyor. Bu on iki burçların her biri aksam-ı seneviye olan on iki mahın yerine mukâbil olarak isimleri bunlardır: Hamel, Sevr, Cevzâ, Seretân, Esed, Sünbüle, Mîzân, Akreb, Kavs, Cedy, Delv, Hût. kevakib-i mezkûriye sabit ıtlak olunursa da filhakika sabit olmayıp beyinlerinde pek çok medarlar resim etmektedirler. Fakat bize olan budiyetlerinden naşi hareketlerini hissedemiyoruz.

Tabakat-t muhtelif-i semada vaki' bunca icramın kisret ve cesametini tasvir ve mülhaza ettiğimiz takdirde kendi gücümüze nispetle gayet cesim zanneylediğimiz alem-i şems nazarımızda bir nokta-ı mevhum gibi kalır.

Arzın Daireleri ve Mıntıkaları:

Fenn-i heyet ashabı ahval-ı felekiyatı layıkıyla anlatmak için hadu payani olmayan semayı küre şeklinde farzederek küre-i esman ve küre-i alem namıyla tesmiye eylemişler ve küre-i mezkûrenin merkezinde arzın bulunduğunu farz ve tasavvur etmişlerdir.

Küre-i arz hareket-i mihveriyasını ikmâl eylemek için üzerinde devran eylediği hatt-ı mevhumu mihver ıtlak olunur ve mihver-i arz ile nihaye uzatılmış farz olundukta mihver-i alem tabir olunarak küre-i esman bize işbu mihverin etrafında devran eder gibi görünüyor.

Mihver-i mezburümüz sathı küre-i alem ile tekatu noktalarına kutbeyn-i alem sathı küre-i arz ile takatû' noktalarına kutbeyn-i arz denilip kutbeyn-i alem ve kutbeyn-i arz bir hat üzerinde vakîdirler.

Bunlardan Dübb-i Ekber burcuna, yani kutup yıldızlarına müsadif olanlar şimâlî ve cihet-i müteakabile de bulunup İstanbul'dan ve Avrupa ve Asiya memalikinden müşahede olunamayanlar dahi tesmiye olunurlar.

Mihver-i arzın beyinülkutbeyn muntasıf noktasına merkez-i arz derler. Mabadi gelir

İnsan (Mabat)

(Üçüncü Bahs)

(İrk-ı Muhtelif-i Nevi Beşer)

İrk lügatta damar manasına olup bir ağacın kütüğünden ayrılan dallar gibi bir büyük damardan teşaup eyleyen ince bir çok damarlar vardır ki, ırk namını almışlardır ki, bu gün suvar-ı muhtelif üzere bulunan insanlar dahi bir ağacın dallarının kütüğünden ve ince damarların bir büyük damardan ayrıldığı gibi, Abu Beşer olan Hazreti Âdem'den ayrıldıktan tabîyyûn buna (*irk-ı muhtelif-i nev-i beni beşer*) namını vermişlerdir. Mütekadimeyn hükema tabîyyûn noksan-ı malumetlerden naşi ebyaz asfar esvet namıyla üç büyük ırk kabul eylemişlerse de fızemenine her bir ulum terakki ve tevsî eylediği misli bu mesele dahi tevsî ederek şayan-ı kabuldü. İrka tefrig edilmiştir ki, ebyaz, asfar, nühas, zinci, huntavi ve melanidir.

İrk-ı ebyaz bu ırka kokazi dahi denilir. İrk beyaz en ziyade mütemeddin ve terakkiyat-ı medeniyey-i kemala erdirenler olup evsaf-i hariciye ve tabiaları nizam ve tenasüp aza cihetce en birinci ırktır. Bu ırka mensüp insanların birtakımlarının saçları kumral ve birtakımlarının ise az çok koyu ve siyaha maildir. Ağızları mu'tedil

surette açık, dudakları ufak ve burunları müstakim ve mutedil ve vecihleri kısa ve gözleri iri ve bir hatt-ı ufki üzere meftûh ve pek münasip surette mukavves kaşlı ve zaviye-i vecihleri doksan dereceye kârip ve saçları düz ve uzun ve vecihleriyle mütenasiptir. Bunlar filasıl Asiyanın merkezinden neşet edip Kafkas'tan doğru Avrupa'ya münteşir olmuşlar. Bu gün Avrupa'da kemalet-i ilmiye ve terakkiyat-ı medeniyeleriyle meşhurdurlar.

Avrupalılar veyahut Aritlar ve Arâmiler işbu ırka mensüp olup (375) milyon miktarı tahmîn olunmaktadır.

Avrupa'lılar- ırk-ı ebeyazın şubet-i selasesinden birincisi olan Avrupa'lıların kabiliyet ve istitadı iktizâsınca terakkiyat ve kemelat-i ilmiye ve fenniyeleriye cihanın her tarafına münteşir olan medeniyeti kemala erdirmek ile kuvvet ve iktidarlarını arıttırmaktadırlar.

Bu şubenin birinci takımı tevattun olup ırk-ı ebeyazın evsaf-ı âliyesini cemidirler. Renkleri sairelerinden parlak olduktan başka memalik-i harrede uzun müddet-i seyahetle dahi esmerleşmezler. (Mabadı var)

Hesaptan: Tenasüp Bahsi (Mabat)

Netice- 1 ikisinin hasıl zarbı diğer ikisinin hasıl zarbına müsavi olan dört miktardan bir tenasüb-i hendesi teşkil olunur. Mesele $5*8=4*10$ olsa $5:10:4:8$ olur zira tarafeyn $8*10$ ile taksim olundukta suret ve mahreçten mazrup $5*8/10*8=4*10/8$ olup müşterikler terk edildiğinde $5/10=4/8$ olup bu da $5:10::4:8$ olur matlupta sabit olur.

Herhangi bir tenasüb-i hendese-i muttasılada tarafeyn hasıl zarbı sathyn murabba müsavidir mesela $3:6::12$ olsa $3*12=26$ olur.

Netice -2 herhangi bir tenasüb-i hendesinin üç haddi malum olsa dördüncüsü istihraç olunur. Eğer meçhul olan had tarafta ise de vasatayn hasıl zarbını taraf-ı malum ve eğer vasatta olursa tarafeyn hasıl zarbını vasat-ı malum üzerine taksim etmelidir.

Mesele $4:12::6:s$ olsa $s=12*6/4=18$ olur keza $4:12::s:18$ olsa $s=4*18/12=6$ olur bir tenasüb-i hendese-i muttasılada vasat-ı mütenasip olsa tarafeyn hasıl zarbının cezr-i murabbaı ahiz olunarak bulunur. $2:s::s:8$ olsa netice = 6 tenesübün kıymeti bozulmaksızın amaliyatı icra olunur.

- (1) Tarafeynden biriyle vasateynden biri hariçten bir miktar ile zarp veya taksim olunabilir.
- (2) Tarafeynden biri bir miktar ile zarp ve taraf-ı ahir-i miktar-ı mezburle taksim edilebiliyor. Mabadı var

Hendese

Müellifi: Fay, Mütercimi: Nihal

(Lehu kavlı mutule) yani Mekteb-i Müşarika Nam Mecmua Paris'te bir Cemiyet-i İlmiye halkın gayret ve himmetiyle müptedilere mahsus olmak üzere gramerden ta hikmet ve kimya ve hukuk gibi ulum-i aliye'nin muhtasaralarını herkesin anlayabileceği bir surette cilt cilt çıkarmakta olup şimdiye kadar yirmi üç cilt nafi eser meydana getirmiştir.

Tercümesine başladığımız işbu eser mecmua-ı mezkûrenin ciltlerindedir. Ben eser-i mezkûreden hiç bir şey terk etmeyeceksem de bazı yerlerini diğer tarzda tahrir ve lüzum gördükçe bazı mevaddı ilave eyleyeceğim.

(Tarifat)

Nokta- İki hattın birbirlerini kat eyledikleri mahale nokta tabiri olunur ki uzunluk eğnilik ve derinliği yoktur.

Hat- Bir yumuşak iplik alehâlihi yere bırakıldıkta gösterdiği vaziyet, bir hattır ki, bunda dahi uzunluktan maada bir şey yoktur.

Satih- Bir duvarın yüzü ve bir portakalın kabuğunun üstü satıhtır ki, uzunluk ve enliliği varsa da derinliği yoktur.

Cisim- Kendinde hem uzunluk hem eğnilik ve hem derinlik bulunan şeydir ki, kitabımıza baktığımızda bir uzunluk ve bir eğnilik ve derinlik görürsünüz ki, işte bu cisimdir. (Mabadı gelir)

Rosamonde

Etfalın tehzib-i ahlakına medar olmak üzere İngilizce telif olunmuştur.

Müellifi: Mis De Cevat, Fransızca'ya mütercimi: Madem A. Balut,

Türkçe'ye mütercimleri: Nihal ve Naşit

Mor Bardak

Rosamonde takriben yedi yaşında küçük bir kızcağız olup Londura'nın çaddelerinde validesiyle geziniyoruz. Dükkanların önünden geçerken camlarına bakar ne istimalini ve ne de ismini bildiği birtakım şeyleri görerek durup onlara bakmayı arzu ederse de gelip geçen at ve arabaların kesretinden validesinin dest-i şefkatini bırakmaya korkardı.

Rosamonde – (Oyuncakçı dükkanının önünden geçerken) Ah! Valideciğim şu güzel şeylerin hepsine malik olsaydım pek sevinecektim.

Validesi- Ne hepsine mi? Rosamonde onların hepsini mi arzuluyorsun?

Rosamonde- Evet valideciğim hepsini.

Bunun bu vecihle saat kurdaları ve tenteneler ve yapma çiçeklerle dolu bir tuhafiyeci dükkanın önüne vasil oldular.

Rosamonde- Aman! Nineciğim ne güzel güller! Satın almayacak mısın?

Validesi- Hayır yavrucuğum!

Rosamonde- Ne için?

Validesi- Ona ihtiyacım yok da, ana ile kız bu dükkandan da bir hayli uzaklaştıktan sonra camın arkasında bir küçük raf üzerinde birçok zarif ve nadide oyuncaklar dizilmiş olan bir mücevherci dükkanı Rosamonde'nin nazar-ı vaktini celbetti.

Rosamonde- Valideciğim buradan da bir şey satın almayacak mısın?

Validesi- ne alayım yavrucuğum?

Rosamonde- Ne mi? Gerçek hepsi güzeldir. Hangisini alacağımı ben de bilemiyorum!

Validesi- Evet bu şeylerin hepsi güzeldir. Lakin sen onların istimalini biliyor musun?

Rosamonde- İstimalini! Ah! Onları alacak olursanız istimalini öğreneceğimden eminim!

Validesi- Evvel öğrensen daha iyi olur.

Rosamonde- Peki öyle olsun işte, işte valideciğim kemer tokası, kemer tokaları çok iyi şeylerdir.

Validesi- Bende iki tane vardır başkasına lüzum yok. Sana onları vereyim diyerek Rosamonde'yi yoluna devam ettirdi.

Rosamonde- Fakire validesini her an bu vecihle izaç ederdi.

Bu suretle yollarında devam ederken tesadüf ettikleri bir dükkan, Rosamonde diğerlerinden daha hoş gördü ki, bu bir eczacı dükkanı olup Rosamonde bunun ne olduğunu bilmezdi.

Rosamonde- (Validesinin elinden çekip ve ağlayarak) Bak! Bak! Yine bak! Mavi, kırmızı, yeşil, sarı, mor, bardaklar, ne güzel bardaklar, bunlardan da satın almayacaksınız? (Mabadı var)

Varaka

Bahçe, namıyla çıkarılan Bahçe-i muteberenizin, birinci numarasından beşinci numarasına kadar olan nüshalarını mütalaa etmeye muvaffak olamadımsa da, altıncı numara ile intişarına himmet buyurmuş olduğunuz gazete-i aliyenizi nazar-ı mütalaa-yı âcizeden geçirdikten sonra dimag-i âcizede pek büyük bir lezzet hasıl olup bir numaradan beş numaraya kadar intişarına saiy ve ikdam buyurmuş olduğunuz gazete-i edibanelerinize mütalaa edemediğime aşırı derecelerde müteessif ve mekdar olduğumdan maaliftihar 1,2,3,4 ve 5 numaralarıyla intişarına bezl-i himmet buyurmuş olduğunuz altıncı nüshasının sırasıyla bulunup kıraat olunmasına mecbur oldum. Doğrusu bu bapta hasıl olacak istifade-i iptidaiyye mekteplerinde tahsilde bulunan etfalı değil âcizleri misli "*Rüşdiyye-i Askeriye'de*" tahsil-i fûnun ile müteveggil bulunan şakirtlerin dahi dünyevî ve uhrevî pek büyük istifadelerini ve ahlak-ı zemimelerinin tashihlerine dahi medar-ı külli olacağı cihetle bu gibi vatan-ı mukaddesimiz etfalının terakkilerine alık bir gazete-i nefsiyenin intişarına badi olan sahib-i imtiyaz "*Kemal*" Efendiyle heyet-i tahririyesinde bulunan "*Nihal Davanî*" Beylere acizeleri tarafından bilhassa ayrıca teşekkür olunur.

Soğuk Çeşme Rüşdiye-yi Askeriyesi İkinci senesi şakirdanından Merhum Reşit Paşazade Kadı Köylü Rasih.

Bahçe

İntişarına elden geldiği kadar saiy ve ikdamdan geri durmadığımız *Bahçe* yalnız iptidaiye mekteplerine münhasır kalmayıp her ehl-i maarifin istifadesine mahsus bulunduğu cihetle zat-i aliniz gibi bir ehl-i maarifin bahçemizin altıncı nüshasına kadar mütalaaasına muvaffak olmaması bizi dahi teessüften hali bırakmamıştır.

Diğer

21 Tişrinisani sene 1296 tarihli ve yedi numaralı risale-yi per-güzidelerinin elli beşinci sayfasında münderic iki kıta meselenin hâlli zımnında ne kadar şinas-i cakiraneme ile bilistihraç vücuda getirmiş olduğum ecvibe-yi âtiyeyi beyane müserat eyledim şöyle ki:

Mesele- 1

Matlup olan adetlerin birincisi 45 ve ikincisi 15'tir zira bu adetlerin tefadulunun sekizi alınarak ikinciden on adedin tarhına müsavi olur ve bu adetlerin mecmualarının nısfı ikinci adedin zaafına müsavi bulunur ve işbu mütesaviyenin ber veche zira tahrir olundukta

$$45-15/6=15-10 \quad 45 +15/2=30$$

- (1) İşbu müsevat hâl ve ıslah olundukta $5=5$ ve $30= 30$ olur yani tarafeyn yekdiğerine müsavi olmayan matlup olan adetlerden birincisi 45 ve ikincisi 15 olduğu tahakkuk etmekle matlup hasıl olur.

Mesele – 2

A H murabbaalarına müsavi diğér bir murabbaa resm etmek şeklinde görüldüğü üzere A H murabbaalarının mecmualarına müsavi diğér bir murabbaa resmi matlup olsa evvela, birbirine amut iki hat resim olunup işbu amutlerin birisi üzerinde H murabbaalarının bir dılına müsavi M K ve diğér murabbaanın bir dılına müsavi M L kat olundukta hasıl olan L K hatt-ı murabbaa matlubun bir dılı olur. Zira her müselles-i kaimülzaviyede veter-i kaime, murabbaa-ı daliyn bakiyn murabbaaları mecmuana müsavi olacaklarından şekilde husule gelen müselles-i kaimzaviyenin zaviye-i kaimiye muhit olan dılları olduklarından veter-i kaimesi olan L K dılı ol A H murabbaaları mecmuanua müsavi resm olunacak murabbaanın bir dılı olduğu tebayin etmekle matlup sabit olur.

Meketb-i Sanay-i sınıf-ı rabi Şakirdanından Ekici Behattin

Aferin Efendi

Hem sanat ve hem de ulumde bu derece maharetiniz bilcümle Osmanlı'larca badi memnuniyettir. Vaat etmiş olduğunuz kitabı varaka-ı ecvibenizi bırakmış olduğunuz mahalden alınız.

Çoğrafya-yı Osmani

Çelebi, Eskice yani Yenice-i Kara Kuşkavak, yani sultan yedi kazalarını havidir. (5) Gelibolu sancağı olup Malaklar, Keşan İnüz, Sarıköy nam diğer merfte kazalarıyla Urşa İpsale nahiyelerini havidir.

(6)Tekvü Ratağı sancağı olup Hayrebolu, Erikli Çorlu kazalarıyla İneçik, Naip nahiyelerini havidir.

(11)vilayetten (3) Selanik Vilayeti olup (3) sancak (17) kaza (12) nahiyeden ibarettir.

(3) sancaktan (1) Selanik sancağı olup Kara Feriye Vadine, Kesendire, kiprili, Ortahisar, Usturumca, Yenice vardır. Toyran, Tekuş Kazalarıyla Fetrin, Kesendire, Yenice Karacabat, Vadine, Ağustos, Nokta İstirve, Karadağ nahiyelerini havidir.

(2) Siroz sancağı olup Nurkop,Zihta, Minlik, Timor, Hisar, Petriç, Cuma kazalarını Havidir.

(3) Dirame Sancağı Olup Kovale, Sarı Şaban kazalarıyla Perveşte, Çec nahiyelerini havidir.

İngilizceden Tercüme Olmuştur

Hind-i Garbî adaları- Kristof Kolomb Amerika'yı keşfi. Hind-i Garbî ile Hind-i Şarkîye'de incicilik.

Bundan üçyüz seksen sekiz sene mukaddem, İspanya sahili üzerinde ve bir ufak şehrin yakınında ve sahil-i bahırda bir tepe üzerinde eski bir Manastır vardığı elan etrafı çam ormanlarıyla kuşanmış olduğu hâlde harabesi mevcuttur.

Bir gün, yaya seyahat eder, bir ecnebi seyyah yanında bir küçük çocuk olduğu hâlde gelerek, mezkûr Manastır'ın kapısı önünde durup (*Turup*), Manastır kapıcısından, yanındaki çocuğa biraz ekmek (*etmek*) ile biraz de su vermesini rica etti.

Bu ecnebi seyyah, o vakitler her ne kadar fakir ve açtısa da sonraları dünyanın en meşhur adamlarından biri oldu.

Bu seyyah,"*Büyük Kristof Kolomb!*" ve yanındaki ufak çocuk da kendi oğlu "*Digo*" du.

Bu vakadan yedi sene sonra o zaman İspanya kraliçesi bulunan "*İzabella*" tarafında lazım gelen muaveneti icra edilerek, 1493 senesi miladiyesi Ağustos'un 3 cü günü "*Kolomb'uyu*" üç ufak yelken gemisiyle İspanya'dan kalktı.

"Kolumbus'un" bu büyük deniz seyahati elan Avrupalılar'ın " Hind-i Garbî" dedikleri Amerika'nın keşfine nihayet verdi.

"Kolumbus'un" bu seferden asıl maksadı Hindistan'a yeni bir yol bularak ticareti kolaylaştırmaktı. Mabadi var

Meyve-i Dil

Muharriri G: Avni

Yedinci Bap

Araba Çor Keçi Kapısı'nda durmuştu. Macit Bey arabadan inerek ağır, ağır konağa doğru ilerlemeye başladı.

Yolda rast geldiği Hacı Mustafa Ağa (*Beyin uşagi*) Beyi'n böyle erkence avdetinden naşi istifsar-ı kefiyet etmek istemişse de Macit Bey, hastalığı bir iki sözle beyan ederek yoluna devam eyledi.

Arası çok sürmemişti ki konağın harem dairesinde bir telaş hiss olunuyordu. Macit Bey'in validesi etekleri ayağına dolaşarak nerdibandan aşağıya inip kezalik ona bir mukayyes bir halcanle "iki gözüm Macit!.. Ne için böyle vakitsiz teşrif ettiniz? Benziniz,,, ay solmuş! Hasta mısınız? Ne var gezinir gözden" gibi sualleriyle beyi yeni başından bahr-ı tefekküre daldırmak istemişse de mîrî mûmâileyh bir cevab-ı şafi iradiyle validenin halcen kalbini teskin etmek üzere aklını başına toplayarak, hayır vali nimetim! Bir şeyim yoktur. Mamafih biraz başımda ağrı hissediyorum! Kalemde de bir iş yoktu. Yarım saat kadar oturdum! Kalktım geldim! Dedi.

Valide-i mûmâileyhe düşünmüş olsa Macit Bey'in kaleme gidip gelecek kadar geç gelmemesinden bu cevabın büsbütün yalan olduğunu fehim edecekse de biçare kadın halcen-i kalpten zihnini dökmüş olup hiç bir şey düşünmeğe vakit bulamamaktaydıki Macit Beyi'n bu sözüne inandı.

Ve oğlunu alıp yukarı çıkarak "odasına gidip soyunup dökünerek biraz de yüzünü gözünü yıkaması" tenbihiyle cebinden ufak bir şişe çıkararak (Oğlum Macit! Bu şişedeki ruhen ne derece müfit olduğunu biliyorsun! Rahmetli pederinin hiç yanından ayırmazdı! İşte bunu ara sıra burnuna tutuyorum! Yarım saate kadar hiç bir şeyin kalmaz!" deyip Macit Bey'i odasına göndererek, kendisi de işi başına çekildi.

Bizden Macit Beyin odasını tarif etmekliğimizi bekliyorsunuz değil mi? Eğer bu arzudasanız? Ta evvelce dahi arz ve beyan edebiliyorsan da şuracıkta âtiyen münasiptir! Zanniyle sükût etmiştik! Mamafih arz edelim!

Mabeyin odasından girildiğinde (İki yatak sığacak kadar) bir oda görülüyor ki ufacık kütüphanesinden bu oda Macit Bey'in odası olduğu müsteban olur!

Girilen kapının karşısında salona çıkan bir kapı daha vardır! Oda sokaka nazır olup iki buçuk penceresi, yani iki orta, yarım penceresini köşe penceresi olacak.

Odanın tezyinatını tarifatımıza kastedersen hiç bir şeyi müfit olmayacağı cihetle biz göze gözükenleri beyan edelim!

Kütüphaneyi yukarıda arz etmişim! Bu kütüphane dört kattan ibaret, oldukça enli olup önüne güzel bir masa yerleştirilmiş ve masanın üzerine dahi başlıca moda olarak konmasını lazım gelen abiny, kütüphane olmak mülabesesiyle, çivilerle iki tarafa tutturulmuş ve şu vazı odaya daha bir güzel letafet arz etmişti.

Binaberin gece bu kütüphanenin önünde yakılacak lambaların ziyası kitapların yıldızlı kaplarına tecelli-yi indaz oldukça yıldız gibi parıl parıl parlayarak odanın zeynet-i mükemmeliyesini bir kat daha ikmal edecekti.

Sekizinci Bap

Beyin kütüphanesinde ne ararsan bulunur? Âşık Gârip, Aslı ile Kerem, Şah İsmail, kitaplarından tut ta hümayun nameye kadar mevcuttur! Taaccüp etmeyiniz! Çünkü mîrî mûmâileyhin kitap mütalaasına olan merakı sahihan bu kitabı cem edecek dereceye kadar varmış olmasına nazaran kütb-i mevcudiyeyi ne kadar teksir ederse o kadar mahzuziyet hisseder. Binaenaleyh, yeni bir kitap, roman, tiyatro çıktı mı? İlk evvela beyde istiftah ederdi.

Macit Bey'in mutadı, saat dokuzda onda kalemden çıkıp konağa gelerek soyunup dökünüp kürkünü umzuna alarak konağın vesî ve güzel çiçekleri havi bahçesine inip öteyle beriyle biraz eğlenir ve biraz da havuz başında vakit geçirdikten sonra odasına gelerek ta yemek vaktine kadar var himmetini mütalaaya hasrederdi.

Ma badı var

4.9.Dokuzuncu Sayı

**Numara 9 fi 5 Kenunulevvel Sene 1296 (Cuma) 14 Muharrem Sene 1298
Birinci Sene**

(İhtar-i Mahsus)

Üsküdar ciheti Mekteb-i Rüşdüye şakirdanından iki efendi geçen gün akşam paydosundan sonra yolda ve sokak ortasında yekdiğeriyle dellüv edercesine çanta çantaya vuruşmakta ve bu Hâlleriyle çoluk ve çocuğu başlarına toplayarak abirinin nazar-ı dikkatlerini celp etmekte oldukları bir zat tarafından idaremize haber verilir!

Şakirtlerinin ceviz oynamasına kail olan bazı hoca efendiler vuku nazar-ı teessüfle görülen bu ilan-i rezaleti men etmek için her ne lazımsa teşebbüs etmeleri hâlisane ihtar olunur.

(Biz) (Mabat)

Cemiyat-i İlmiye

Asr-ı muadelet-i asır cenab-ı şehriyâr Faruk Eşimi de bir Mekteb-i İbtidai-yi Zükûr ve diğeri bir Mekteb-i İbtidai-yi İnas tesis ve küşat ederek bunları idare etmek üzere iki Cemiyet-i Hayriye teşkil etti. İşbu iki cemiyetin eser-i hayriyesi görüldü. Fevaidi anlaşıldı Çengel köyünde vesair mahallerde dahi bu gibi cemiyetler teşkil etmek üzere bulunduğu memnuniyetle işitilmektedir.

Asrımızın üdeba ve füzelası bilittifak bir Cemiyet-i İlmiye teşkil ve küşat ederek mefkut olup vücuduna lüzum-i hakiki bulunan ulum ve fünün mütenevvi neşr ve nüshalarını teksir eyleseler. Hem kendileri bu yüzden fayda-ı ment olurlar ve hem de ehali nedreti cihetiyle edinemediği kütb-i makbuleye destres olarak müstefit olur.

Filvaki böyle bir vazifeyi derahde eylemk pek çok servetin vücuduna mütevakkıf ise de bunu derahde buyuracak zevat bir hayli hisse senetleri yapıp ayda bir mecdiye verilmek şartıyla hâricî azalar yazar. Milletimiz efradı beyninde pek çok zevatın maarifin terakkisi yolunda varlarını feda edeceklerine emniyet-i âcizanem bir kemâl olduğu cihetle şayet tab edilen kitaplardan ziyan edilecek olsa dahi verdiği paraya mukabil kütüphane milli içinde yâdigâr-i insanniyetkârenesi bulunmasını başlıca bir kâr add ederler.

Vaktiyle memleketimizde her biri asrımızın behak feridi unvanına şayeste olan zevat-ı maarif semaden mürekkep bir Cemiyet-i Aliye teşkil etmiş ve mecmua-ı

fünun gibi her sınıf ehalinin istifade edeceği bir eser meydana getirmişse de asrın icabetinden olarak iki üç seneden ziyade paydar olamamıştır.

İnşaallahuteala yakinen bu yolu müteaddit cemiyetler görür ve vücutlarıyla tefahhur ederiz.

Mektepler

Mektebimizin adedi derece-i matlupta değilse de gün begün tekessür etmektedir. Evvelleri her biri dünyanın en ali Darülfünun'e faik olan medreselerimizden bu gün derece-i matlubede istifade edilmesi doğrusu câ-yi teessüftür. Medreselerde usul-i tedris bir kaide-i cedide altına alınmalı ve okunan kitaplar tebdil ve tecdit edilmeli. Bu hâlde ne olur pek az zamanda bir ilimde oldukça sahib-i malumat-ı zevat meydana gelir.

Her yerde umumi dersler açılmış olur ehalimiz badi hava herhangi bir medreseden olursa olsun tahsil-i fünun eder içinde bulunduğumuz sehhab-ı cihaletten tahlis edilmiş oluruz. Bendime "kabahatımız ne oldu?" Serlevhalı bir fakara-ı muhtasara dahi ilavet edip nihayet vereceğim.

Nihal

Malumat-ı Nafia Mabat

Arzın mihver ve kutuplarıyla semanın mihver ve kutupları beyninde bulunan münasebet küre-i arz ile küre-i alemin devair ve hutut-ı sairesi meyanında dahi vaki olup binaenaleyh, yalnız küre-i arzın devairi tarif ve beyan olursa semanın dahi devairi zikir ve beyan olunmuş olur. Küre üzerinde resim olunmuş dört kebir ve dört sağır daire mevcuttur. Küre üzerinde menkûş bir daire-i sath-ı müstevisi merkezinden murur ederse kebir ve eğer merkezden murur etmezse sağır derler. Davair-i Erbaa-ı Kebire: Daire-i İstiva, Daire-i Nısf-ı Nehar, Daire-i Mintıkatlûburûç ve Daire-i Ufuk.

Daire-i Sağîre dahi medar-i seretan ve medar-i tatbik nam dairelerdir. Hatt-ı istiva mihvare amuden küre-i beynülkutbeyn iki kısım-ı müsaviye taksim eder, bir daire-i küredir. İşbu hatt-ı istiva tesmiye olunmasının sebebi daire-i mezbure tahtinde bulunan biladın daime gece ile gündüzü müsavi olduktan başka her ne zaman şems işbu daireden murur etse revî zeminde bulunan bilcümle memalikin leyl ve neharı müsavi olmasıdır.

Daire-i nısfinnehar ol daire-i kebirdir ki hatt-ı istivaya amuden kutuplardan murur ve küreyi iki kısım-ı müsaviyeye taksim eder.

Daire-i nısıfinnehar üzerinde bulunan bilcümle emakinin vakt-i zevalları yani nısıfinnehar bir anda vuku' bulduğundan daire-i mezbureye nısıfinnehar tabir olunmuştur. Fakat hatt-ı istivaya amuden kutuplardan murur eden devairin adedi gayrimahsur olup bu ecelden hatt-ı istivanın her noktası için ayrı ayrı nısıfinnehar dairesi bulunacağı bedihi ve aşikâr ve devair-i nısıfinneharsa birbirlerine müsavi oldukları kavaid-i hendesiye muvaffak bulunmuştur.

Mıntikatülburuç, bir daire-i azimedir ki, şems bir sene zarfında üzerinde devr ve hareket eder gibi görünüyor. Fakat hakikatte arzın medarıdır. Daire-i mezbure daire-i istivaya 23 derece 28 dakika mail olarak vech tesimiyesi dahi buruc-i isnaaşerin üzerinden murur etmesidir.

Ufuk- bir mahalın ufku olup evvel mahalden murur eden kutra amut olan daire-i kebirdir ki, küre-i alemi biri mai ve diğeri gayri mâi iki kısma tefrik eder. Binaenaleyh, revî arzda bulunan her mekânın ayrıca bir ufku vardır. İşbu ufka hakiki derler. Bundan başka bir de ufk-i mecazi vardır ki şua-i basarı her canipten ihata eder bir dairedir. Ufka amuden resm ve ihraç olunan kutr küre-i semayı iki noktada tekatu ederek, noktatayn mezkûründen canib-i alide bulunan simet ras ve cihet-i süfleda bulunan simet kadem ıtlak olunur.

Küre üzerinde hatt-ı istivaya mütevaziyen birtakım daireler resim olunmuştur ki devair-i mütevaziye tesmiye olunular. Devair-i mütevaziye birbirlerine müsavi olmayıp kutup noktalarına yaklaştıkça küçülerek nihayet mezbûr noktalarda sıfıra müsavi olurlar.

Devair-i mezbûrun hatt-ı istivadan 23 derece 28 dakika budiyetinde bulunan ikisi medariyn tesimiye olup küre-i şimalîde bulunan medar-ı seretan ve nısf-ı cenupte bulunan Medar-ı Cedi tesmiye olunur. Mıntikatülburuç selef-i zikr medarlarda müntehi olup yani şems hareket-i meriyyesiyle hatt-ı istivadan 23 derece 28 dakika mesafeyi tecavüz edemez. Keza devair-i mütevaziyeden hatt-ı istivaya 16 derece 32 dakika budi mesafede de ve biri nısf-ı küre-i şimalîde ve diğeri nısf-ı küre-i cenupte kain iki daire daha mevcut olarak nısf-ı küre-i şimalîde bulunana medar-ı kutb-i cenubi ıtlak olunur.

Medareyin kutbeyn ile Medar-ı Cedi ve Seretan ve revî zemin beş kısım yani beş mıntıkaya tefrik olunurlar ki bervech-i ati tadat ve tarif olunur.

Evveldiki mıntika-ı harre, ikincisi mıntka-ı mutedile-i şimalî, üçüncüsü mıntika-ı mutedile-i cenubi, dördüncüsü mıntika-ı baride-i şimalî, beşincisi mıntika-ı

baride-i cenubi. Bu mıntıklar havi oldukları memalikin iklimine nispetle tesmiye olunmuşlardır. Mesela mıntıka-ı harre medar-ı seretan, medar-ı cedi arasındaki kıtaya tesmiye olunup şuyai şems kıta-ı mezkûreye amuden nüzul eylediğinden hararet derece-i nihayededir ve bu kıtada ekseriye biri gayet sıcak ve diğeri gayet yağmurlu iki mevsim icra-yı ahkem eder.

Mıntıka-ı mutedile-i şimalî, medar-ı seretan ile medar-ı kutb-ı şimalî miyanine ve mıntıka-ı baride-i cenubi kutb-ı cenubi ile medar-ı cedi beyinde ıtlak olunup bu kıtalarına pek sıcak ve ne pek soğuk olarak mevesim-i erbaanın ve letafetiyle mamurdurlar. Mıntıka-ı baride-i şimalî kutb-i şimalî ile medar-ı cenubi kutb-i cenubi ile medar-ı kutb-ı cenubi miyanine denilen şuyai şems işbu mıntıkayı ziyade mala nüzul etmekle mıntıka-ı mezbûre senenin kısm-ı azamiyesinde hararet-i şemsten mahrum kalır. Maahaza derece-i nihayedede bulunan bürudet ve incimat birdenbire hariç az tahammül-i hararete tebeddül eylediğinden mıntıka-ı mezbûrenin havi olduğu biladın ekseriyesi kabil-i iskan değildir. Revi arzda kaim mevaki muhtelivenin derece-i hararetini tayin etmek için mütekaddemeyn küre-i zemini hatt-ı istivadan kutuplara kadar otuz iklim ile ekalim-i hararet tesmiye etmişlerdi. Fakat müteahhireyn taksimat-ı merkûmeyi kabul etmemişlerdir. Çünkü bir mevkinin harareti hatt-ı istivadan budiyet ve karibeti nispetinde olmayıp belki evvel mahalın sath-ı bahrdan irtıfai ve etrafında bulunan dağların vaziyeti ve sahilden karip ve bait olması ve toprağın terkiyat-ı kimyaviyesi ve nüfus ve fabrikalarının kesretiyile tahvil eder. Esbab-i müteaddide-i meşruha iklim beldeyi ol derece tebdil ve tabir eder ki mıntıka-ı harrede hatt-ı istiva tahtinde gayet latif ve mutedil de dahi iskanı gayrimümkün memleketlerdir. (Mabadı var)

Hinid-i Garbi Adaları Mabat

Her ne kadar "*Kolomb*" küre-i arzın küreviyetini bilirdise de, lakin arz üzerinde böyle büyük bir memleketin bulunduğundan asla haberi olmamakla, eğer daim Garbi muhafaza ederek devam edersem elbette Hindistan'a vasil olurum, düşüncesiyle gemilerine garbe doğru yol verdi.

O vakitler yapılmış küre-i arz haritalarına bakılıp Amerika kıtasının resm olunmamış olduğu görülürse doğrudur. Zira, o zamanlar Avrupa da Amerika'nın olup olmadığını bilir bir adam bile bulunmazdı.

"*Kolombusk*" ne tarafa gittiğini bilmeyerek, böyle bir meçhul denizde Garb'e doğru hareket etmesinden çok kimseler bunun bir daha geri gelmeyeceğini zannettiler. Gün begün, gece begece etraflarını kaplamış olan vahşi denizler geçilip fakat karadan hiç bir numune görünmemekte olduğundan, "*Kolombus'un*" yanında bulunan adamların yüreklerine bir dehşet düşerek geri dönmeleri için "*Kolombusuk*"i çok kereler zorladılarsa da, sabit "*Kolombusk*" bunların sözlerine hiç kulak asmayarak cesurane yolunda devam eyledi. En nihayet, Bahr-ı Muhî-i Atlasıyı geçerek "*Hind-i Garbi*" adalarından birinin önüne geldiler.

Cesur "*Kolombus*" karayı görür görmez, yolu aramaya çıktığı Hindistan'ı buldu zanniyle mahal-i mezkûre hemen "*Hint*" diye isim verdi ise de biraz sonra bu memleketlerin, evvelden beri malum olan Hint olmadığını anlayarak, evvelki vermiş olduğu isme bir de Garp lafzı ziyade ederek "*Hind-i Garbi*" ve öbür Hindistan'a dahi, Hind-i Şarki, ismini vermiştir.

Bu adaların ehali (*Kolombus'un*) gemilerini gördüklerinde ziyadesiyle taaccüp ettiler. Zira mezkûr ehali ne Avrupa'dan ve ne de Avrupa'da sakin ehaliyden katiyyen haberleri yoktu.

Bunların yerlilerinden aldıkları hazineler ile gemilerini doldurtuktan sonra tekrar İspanya'ya döndüler.

Avrupa'nın sair milletleri keşf olunan bu yeni dünyayı duyarak her biri birçok ehali ve gemileri ile Amerika'ya gelip zavallı fakirlerin güzel ve zengin memleketlerini ellerinden zorla aldıkları sırada pa nama-i berzahı ile etrafındaki parlak sulara İspanyalıların hissesine düşmüştü pa nama-ı berzahını ihata eden sular o zamanlarda dâhili inci ile dolu zikıymet kabıklar ile dopdolu olduğu hâlde zavallı yerliler böyle zengin memleketlerini İspanya fatihlerine teslim ettiler ki bir sene içinde İspanya'da vaki' (Süyûl) şehrine 697 libra sıkletinde inci götürdüler.

Lakin altın arayıcıları (yani İspanya'lılar) ellerini hemcinisleri bulunan yerlerin kanıyla al rengine boyayıp ve hurma ağacı, muz ve mısır buğdayları ile zengin ve güzel memleketlerini dahi baykuş gibi harap ettiklerinde hâlâ elleri suların altından kesilmeyerek bu suretle de fakir incicilerin hakir sularına, ellerinden gelen eza ve cefayı etmekten geri durmadılar.

Bu menval üzere Hind-i Garbi'nin fakir yerleri yarı aç yarı tok, zalim efendiler tarafından İspanyalılar inci çıkarmak için denize girmeye cebr olunurlardı.

Ve bunların ekseriyeleri denize daldıklarında (taldıklarında), aç köpek balıklarına av düşüklerinden bir daha çıkamazlardı.

Velhasıl İspanya'lılar "kazanacağız" hars ve tamıyla, ellerine geçen kara ve suyu, az bir zaman içinde harap ve izsiz bir hâlde bıraktılar.

Lakin Hind-i Şarkiye'de böyle olmayıp evvelden beri inci çıkarılmakta olan yerlerden elan mahsul alınmaktadır. Hususıyla Acem Körfezin'deki Bahreyi'nde olan inci yatakları dünyada en meşhurdur.

Ve buradan be her sene çıkarılmakta olan incinin değeri, bir milyon İngiliz lirasının dörtte biri tahmin olunmaktadır.

Hind-i Şarkiye'nin meşhur inci yataklarından birinde, Seyyalan (*Serdenip*) adasıyla Hindistan beynindedir ki, eski Roma'lıların alem-i tabîyyünde (*Pilini*) nam-ı zat: "*halis altın ve naziresizi inciler*" diye medh ettiği bu ada yaprağı dökülmez hurama ağaçlarından bir yeşil taç giymiş ve tarçın, bahr ormanlarının güzel kokularını etrafa saçarak gümüştan mamul sandalyeye oturmuş bir kraliçe gibi parlak dalga (talga) lar arasında oturmaktadır ki, mezkûr adanın takriben yirmi mil açığında büyük inci yatakları bulunur. Bu nokta, Mart, Nisan aylarından maada bütün senede hali ve izsizse de bu iki ayda oraları hazine arayıcıları (*inci çıkaranlar*) ile dopdoludur.

Her milletten, her memleketten, her cinis ehaliden, fakir zengin, hepsi burada bulunarak, inci çıkarmakla meşguldürler.

Ve bu ehaliden bazıları ticaret ve bazıları merak sevdasıyla gelirler. Mahal-ı mezkûrede inci çıkarmaya mahsus felakalar bulunup ve bunlardan onu kürek çekip evinde dalgıçlık eder, lakin bu on kişinin hepsi dalmayıp bir kere beşi ve bir kere de diğer beşi dalar (talar) ve bu dalgıçlar, her sabah bir top atılarak başlar.

Zikr olunann felaklar içinde, beş tane büyük kırmızı taş vardır ki, her dalgıç sağ ayağını taşa bağlı ipe bağladığı gibi, sağ eliyle de başka bir ip tutar. Bu kırmızı taşın ağırlığı onların dalgıçlığını kolaylaştırır.

Bu usul üzere dalarak, denizin dibine vardığı anda ziyadesiyle koruktukları köpek balığı, şayet yakındadır korkusuyla, yetişebildiği kabıkları hemen toplayıp yanında götürmüş olduğu sepete, yahut boğazına astığı ak torbasına doldurur.

Denizin dibinde görülen bu kadar iş, ekseriye söylendiği üzere iki ya dört dakikada tekmil edilerek, sağ eliyle tutmakta olduğu ipi çekerek tekrar yukarı çıkar.

Böylece her dalgıç günde kırktan- elliye kadar sefer eder ki, her seferinde belki yüz kabık çıkarır.

Lakin üç, dört, nihayet beş dakika denizin altında durmanın vücud-ı insana korkunç bir tesiri olur. Dalgıçlar yukarıya çıktıkları zaman, her taraflarından sular aktığı gibi, bazı kere de burun delikleriyle, kulak ve ağızlarından kan akar! Lakin mezkûr dalgıçlar bu maddeye asla kulak asmazlar!

Bunların mavi suların altında düşmanları yalnız zalim köpek balığıdır. Öğle vakti olduğunda, yine bir top atmasıyla her felaka yaprağı uçarak, hazinesini sahile getirir.

Lakin kabıkların içinde bulunup İsteridiye denilen hayvan hâlâ sağ olduğundan, kabıklar muhkemce kapalıdır. Bu kabıkları çekiç yahut başka bir şeyin zarbesiyle açmak, içindeki incilere zarar getireceğinden bu suretle kırılmayıp sath-ı arzda (yeryüzünde) kazılmış ve içi hasırla döşenmiş kaplara konulup ta hayvan ölerik incinin kolaylıkla alınmasını müsaade edinceye kadar, orada bırakılırlar.

Mezkûr hayvanın inciyi yapmasına sebep, kendi mahfazası olan kabıkta şayet bir delik hasıl olup kendisine mazarrat verici bir kum tanesi yahut başka bir şeyin o delikten içeri girmemesi için bu incicilerden biriyle mezkûr deliği tıkamak içindir.

İlm-i kimya (Mikroskop) denilen pertevsiz, bu incinin mürekkabatını bize gösterdi, onlarda mevadd-ı hayvaniyeden ibaret olan zar ve mevadd-ı tabiattan ibaret olan kireç kömürüdür.

Hayvan tarafından suret-i tertibise evvela bir kat zar, sonra kireç kömürü ve keza bir kat zar ve kireç kömürü ilaahira husule getirilmiştir.

Mekteb-i Bahriye İdadiye dördüncü senesinden Beyazitli: Sermat

Hikâye

Bir adamın Nedime isminde bir kızı vardı. Bu kızın anası ve babası okuyup yazmak öğrenmesini, terbiyeli olmasını arzu ettiklerinden mektebe verdiler.

Kızın dahi okuyup yazmaya ziyade arzusu olduğundan bir gün hocasına dediki "hoca efendi, bayrama yirmi gün kaldı peder validem beni memnun etmek için şimdiden bana bayramlık elbise yaptırmaya çalışırlar ve bayram günü bayramlığımı giyip ve ellerini öptükten sonra ben de onların huzurunda kitabımı açıp yalnız okumak ve kalemi alıp istediklerini doğru yazmaklığı isterim. Hâlbuki şimdilik bende o derece malumat yoktur. Rica ve niyazla beraber elinizi ve ayağınızı

öpeyim okutmaya gayret buyurun. Çünkü peder ve madarım beni nasıl bayramlık elbisesiyle memnun ve mesrur etmek isterlerse ben de huzurlarında doğru okuyup yazmak ile onları memnun ve mesrur etmek isterim" dedi.

Nedime o vakit daha altı yaşında bir kızcağız olduğundan hocası onun böyle güzel kelimelerinden ziyadesiyle memnun olup aferinlerle sevdikten sonra nihayet derecede de çabalayarak okudacağını vaat etti.

Lakin Nedime haylazlık ve tenbellik ve o bu ile meşgul olmayıp daima dersini öğrenmeye çalışırdı ve hocası mektepte yalnız kendisini okutmayıp mektepte bulunan otuz kadar arkadaşlarını dahi okutacağını bildiğinden vakit buldukça hocasının yanına gidip dersini alırdı. Hocası diğer çocukları okuturken kendisi hiç bir işe bakmayıp dersine çalışır ve bilmediğini diğerlerinden sorup öğrenirdi.

Velhasıl Nedime bu vecihle dersine güzel çalıştığına daha bayram gelmeden istediği surette okuyup yazmaya başladı.

Bayram günü geldiğinde Nedime anasının ve babasının elini öpüp bayramlarını tebrik ve hediyesini aldıktan sonra cebinden müteaddit risaleler çıkarıp huzurlarında beherinden bilatevakkuf birer miktar okudu, sonra eline bir kalem alıp yalnızsız birkaç satır yazı yazdı. Bude anasına ve babasına, ey benim valideyim! Beni bayram günü sevindirmek için yirmi gün evvel elbise yaptırdığınız bu gün dahi bayramlık hediye ile beni sevindirdiniz. İşte ben dahi sizi memnun etmek için kudretim yettiği derece dersime çalıştım ve çalıştığımı huzurunuzda ispat ettim dedi.

Nedime'nin bu söylediği sözler üzerine anasının ve babasının sevinçlerinden gözlerinden yaş geldi ve ikisi dahi Nedime'yi göğsüne sardılar ve gözlerinden öptüler bu esnada babası:

Ey benim sevgili kızım! Bir çocuk ne kadar çalışsa atasını tahsil-i ilme gayretinden başka bir şey ile mesrur edemez. Lakin bundan başka daha bir şey vardır ki o da Halik ile mahluk üzerine iktiza eden vacibatı öğrenip hakkiyle tediye etmektedir! İnşallah sen de çalışıp öğrenirsen o vakit bizi evvelkinden ziyade memnun ve mesrur edersin. Herhâlde tevvikat-i ilahiye refikın olsun demiş.

Bu hikâyeyi siz de biliyorsunuz! Fakat bunu size nakletmekten maksadımız her bir şeyde saiyiniz mahsulü ile iftihar ederek kimsenin minnetini bariki olup da bin renc ve mihnet ile paymal olmamanızı ve daima elinizden geldiği kadar iyi muamele görmenizi istediğimiz cihetle ihtara müserat eyledik! Bu hasta bahçemiz kariileri buralarını herkesten iyi biliyorlar!

Mütenevvia

Tercüme

Londura'da meşhur kâhillerden (*Celsun*) anadan doğma âmâ olan üç dört yaşında bir çocuğun gözlerini açmıştır. Çocuk gözleri açılınca yakında bulunan duvarı uzak görerek, başını çarptığı gibi pek uzak olan eşyayı dahi yakın zanniyle, elini uzatarak tutmak istediği ve siyah renkten asla hoşlanmayıp kırmızı rengi pek sevdiği ve eşya-yı mevcudenin birer birer kendisine isim ve suret istimali anlattırılmadıkça alık alık baktığı görülerek, insanın uzaklık ve yakınlık denilen şeyleri küçükten beri talim ile öğrendiği anlaşılmıştır.

Meyve-i Dil

Muharriri G: Avni

Çok defalar biçare validesini dakikalarca sofraya başında bekletmiş olduğu nadir değildir!

Zira okumakta olduğu bir kitabın aksi gibi bırakılmayacak bir yerine gelir de cariyelerden birisi yemek hazır olduğunu haber verirse mîrî mâmâileyh, birdenbire bırakabiliyor mu ya? İnsaf olunsun! Bunu kitap mütalaasına meraklı olanlardan sorarım! ki kitap mütalaası, o hazır olduğunu haber verdikleri yemekten dahi tatlı değil midir? Eğer o kitabı okuyan bir kari bekar olarak yalnız da bulunursa artık yerinden kıvılcıktan o adam için tasavvur olunamayan mevattandır!..

Sahihen bunu ben kendi nefsimde dahi tecrübe ettim! Mübalağa sanırsınız ama! Size şurasını dahi arz edeyim ki kitap mütalaası için kırk sekiz saat yerimden kıvılcıktan değil gözümü kitaptan bile ayırmadığım vaki oldu.

İsmi hatırıma gelmeyen bir zatın keramet gibi şu "kitap insana bir vefakâr ahbaptan yektir! Ki pek endişeli vaktinde senin eline aldığın bir kitap kadar bir muhhip sadıkın teselliyat edemez!" Sözü ne derece doğru ne derece munsafanedir!

İnsan eline bir kitap aldı mı? "Dur şurada bırakayım! Dur burada bitsin!" diyerek velhasıl akşamı buluruz! Nasıl ki bizim Macit Bey dahi bu vecihle per tereddüt olarak yarım saat geçtiği hâlde kendisine iki dakika gelip sonradan aşağıya indiği vakit yemek sahanlarını buz gibi bulurdu!

Validesi bazen değil, çok defalar bu hâline gücenir ve söylenirse de Macit Bey, buna cevaban "yooo! Valideciğim mütalaama müdahale etmeyiniz! Her bir emriniz başım üzerine. Fakat mütalaada hiç bir şeye dayanmam!.." diyerek biçare

hatunun söylediği sözünü ağzında bırakıyor! Daha olmazsa suratı asmaya başlar! Mûmâileyhe dahi beyin bu tabiatına bakarak herhâlde sükûtü evvel görürdü.

Her ne hâlse Macit Bey, odasına gelip soyunarak biraz da yüzünü gözünü yıkadıysa da validesinin koklamasını tenbih ederek vermiş olduğu ruh şişesi kütüphanenin önünde kaldı gitti. Mamafih Macit Bey'in cismani öyle bir hastalığı olmadığını biz biliyoruz!

Bundan sonra kütüphanesini açarak içinden çıkardığı bir kitabın orta yerinden başlayıp derin bir mütalaaya daldı gitti.

Dokuzuncu Bap

İbrahim Paşa'da bir konağın birinci kat salonuna gidersen salonun bir köşesinde tavırlarından cariye oldukları anlaşılıyor. Bir sarı ve beyaz uzun boylu nahifülendam tahminen on yedi on sekiz yaşında ve diğeri, şair mizacında olanları çıldırtacak derecede esmerillevin kara kaşlı, kara gözlü, tenasüp endamı, yine o mizaçta olanları hayran edecek rütbede ve tahminen on beş on altı yaşında iki kızcağız ki yan yana iki sandalye üzerine oturmuşlar ve birbirinin elleri yekdiğerinin avcında olarak lehcelerine bakıp bunların bir mühim maddeyi ya müzakere veyahut yâd eylemekte olduklarını (Ettikleri muhaverenin fısıldeşircasına cereyan eylemesinden) anlamakta sıkıntı çekmeyiz!!

Mûmâileyhüme, başlangıcı epiyice vakitten beri olduğu kelamet-i meserretten anlaşılın muhavereyi hem ilerledirler hem de salonun dört tarafına nazar-ı tecessüslerini gezdirmekten hali kalmazlardı.

Bunların ne söylediklerine kulak vermezden evvel kendilerini tarif edelim! Sarı benizli olanı behak güzel denecek güzellerden olup arkasına giymiş olduğu sünbülü (açık mor) renğinde (manteyin) denilen kumaştan elbiseyi doğrusu endamına yakıştırmış. Binaenaleyh kolları yarısına kadar açık olup bileklerine de siyah kadifeden bilezikler takmıştı.

Diğeri ise mûmâileyh kadar beyaz olmayıp mamafih çerçeve taklidini alan kara saç arasında arz-i didar eden lehçe-yi halavetbahşanın cebini hezasına kavs-i kemani andıran iki kaş ve hevâ-ü heves ile parıl parıl parlayan iki de gözü koyunuz! Ve onn altına dahi gül penbesi renğinde ufacık burnu ve iki gayet kırmızı dudağı böcek bir hâl siyahı hamil olan zenhüdânî üstünde farz ediniz! Ondan sonra mûmâileyhin ne derece hüsna olduğunu varınız uzun uzun tahayyül ediniz!

Sarı benizliğin etvarı gayet ağır olduğu gibi diğeri dahi onun aksi olarak hupya, cilvebaz ve oynaktı.

İşte şimdi bu iki hüsneyi müstesnatın muhaverlerini kayıp etmeyerek dinlemek vaktidir!

Susunuz da dinleyelim!

Ya!.. kardeşim işte böyle.

Fakat, ben doğrusu pek beğenmiyorum!

Bende öyle! Ama! Kim bilir?

Nasıl kim bilir? Evvelleri bizim hanım böyle miydi? Birkaç aya yakındır ki akşama kadar köşe penceresinde, evveleri bir dakika bile bir yerde ârâm edemezken böyle birden bire köşe pencerelerine esir olmak! Âlâ köşe penceresindeyken bir misafir yanıpta gelse? Aman allah! Hanımdaki surat! Hanımdaki hiddet! Eğer paşa haremlelerinden birisi değilse kabul bile etmeyiz!

Kadıncağızlar salonda otururlar, otururlar giderler! Bazen bize "hanım burada yoktur!" dedirtirir! Bilmem ki kardeş! Cevabından ne olur ki? Mabadı var

A: Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab' olunmuştur.

**Numara 10 fi 12 Kenûnulevvel Sene 1296 (Cuma) 21 Muharrem Sene
1297 Birinci Sene**

"İfade-i Meram"

Efendiler!

Bahçemiz gelecek nüshasından itibaren atideki program mucibince neşrolunacaktır.

1 Ahlak

2 Fünûn

3. Mütenevvia

4 Roaman, Tiyatro

Fünun kısmı iki şube olarak birinci şubeye müptediler için fünun-i lazımenin muhtasaran kavaidi ve ikinci şubeye mufassalan mübahis-i dakika-ı ilmiye derc olunacağı gibi mütenevvia kısmına Avrupa'da el sine-i mütenevia üzere neşrolunan etfala mahsus gazete ve kitaplardan tesadüf edilen mevadd-ı müfidenin hülusalı ve herkesce lüzümlü olan mübahis-i tahririye edilecektir.

Lüzum görünen resimlerin derc olunacağı ecelden müşterilerimizi memnun edeceğimizi ümit ederiz. Heyet

"Memduhiyet"

Efendiler!

Bu memduhiyeti biliyor musunuz? Biz insanın insanlığına alamet olan ve feyzini izdiyat eden işte bu memduhiyet denilen sıfattır! Ve bunun sizler gibi alem-i tufuliyette bulunanlar için suret-i husulü ol emirde hoca ve pederlerinin emirlerine inkiyat ve nasihatlarını istima ile vakit ve zamanla mekteplerine gidip gelerek kemal-i dikkatle derslerini okumak ve akşam üstü dahi mektepten çıkıp kâmilane hanelerine gelmek ve geceleri dahi güzelce derslerine çalışmak ve arkadaşlarına fena fena sözlerle sövüp saymayarak refikimiz Avni Beyin geçenki makalesinde muharrir olduğu üzere sokaklarda ve camii havalilerinde ceviz oynamakla beraber hoca ve pederlerinin aferinlerini kazanmak ve her suretle namuslarını esirgemektir. Yoksa hoca ve pederlerin sözlerini dinlemeyerek mektepten kaçan ve sokaklarda oynayıp beğir kuyruklarından kıl çeken ve herkesin şikâyetlerine bais olanlar bir vecihle memduh olamayacakları gibi maazallah bilahra her şeyden dahi bibehre kalıp

g lhanelerde mesken tutacakları ve ömürlerinin lezzetini anlamayarak yaşıyıp kimsenin yanında kader ve itibarları olmayacağı ve hiç bir kimse h llerine acıyıp merhamet etmeyecekleri derkâr ve emsaliyle ped d rdır! Fakat yukarıda tadat eylediğim huylar ile memduh olanlarsa dünyada ve ahirette mazhar-ı feyzi ve necat olarak mesut ve bahtiyar olurlar. Mamafih gelecek haftadaki nüsha da bu bapta size bir misal arz edeceğim ki onunla bu memduhiyet ve aksinin derecesi defat-ı zihinlerinizde tayin edecektir!

Memet Ali

Samsun'dan Tahrirat-ı Mahsuse

Muharrir efendi!

 cizleri namız alığımdan dolayı Samsun'da bir iki ay kalmak icap eyledi ve burada bulunan kıraathaneye gelen gazetelerin mütalaasında Ceride-i Havadis'in zuhurunuzu tebrik eylemesi üzerine dar ssaadette bulunan ihvanımdan birine gazete-i mutebereniz gönderilmesi için yazmıştım. Bu kere sekizinci nüshasına kadar vürut edip mütalaa olundukta doğrusu bir ocuğun Bahçe-i alinizden yeni yeni zuhur eden her türlü malumat ve nesayıhten istifadesi bir de beyan eylediğim balıkçının bir miktar meclis-i ilimde bulunp da eylediği istifadesi gibi olmakla zati alinize teşekkürle beraber böyle istifade bahçesinden umumi vilayet-i şahane mekteplerinde tahsilde bulunan etfalım mahrumiyetine ziyadesiyle teessüf eyledim. Çünkü burada dört Mekteb-i Sıbyan ve bir Rüşdiye olduğu hâlde bir adet gazete vürut etmiyor ve bu da zann-i  cizimce tarafınızdan vilayetlerde bulunan kıraathane ve matbaalara abone ve mesleğinizi mübin bir ilan g nderilmediğinden bilinmiyor. Eğer böyle bir şeye teşebbüs olunursa gazete-i aliniz gibi bir edebiyat bahçesinden istifade etmek arzusunda bulunan birçok müşteriler bulunacağı bedihi olmakla lütfen umum evlad-ı vatanın dahi istifadeler için icap eden esbaba mübaşeret olunması bilhassa rica ve işbu mekteb-i âcizanemde namızalık sebebiyle vuku bulan kusur ve hatanın tashihiyle ravza-ı muteberenizin bir köşeciğine derci dahi niyaz olunur. Efendim (hikâye) ezmine-i salifede bir balıkçı yetmiş seksen yaşına girmişti ve katiyen  stat önüne diz  k p "Bismillahirrahmanirrah m" dememiş ve tebriken bir Meclis-i Alemde dahi hazır olmamişti. Bir gün yolu bir camii-yi şerif önüne uğrayıp kulağına avaz dokunduğunda pencereden bakıp gördüğüne talebe-i ulum ders okurlar istima eylediğinde ilme rağbet hasıl olup camiiye girdi ve halka derse girip oturdu. Ders ilm-i fıkihtan olup şu amel okunurdu ki, bir kimsenin hem erkeklik aleti ve hem

dişilik aleti olsa ona "hansi" derler. Bes bu kelimatı istima eyledikten sonra meclisten kalkıp gitti, bade bir gün bir büyük balık avlayıp padişaha takdim eylediğinde padişah hadden efzun-ı enam fer âvân eyledi. Veziri bir balık için itamı istiksar eylediğinde padişah niceye edelim lisanımızdan ol miktar zuhur eyledi dedi. Vezir etti bu hususta hatırıma bir hile hutur eyledi balıkçıya balığın erkek midir dişi midir? diyelim. Eğer erkek derse padişahımız erkek balığı yemez, eğer dişi derse dişi balığı yemez diyelim bu tarik ile deffedip birkaç akça ile hatırını tatiyip ederiz, deyip padişaha tahvil eyledi. Padişah siz biliyorsunuz deyip balıkçıdan sual eylediği cevap edip dediki, benim balığım ne erkektir ne dişidir hanesidir dedi. Padişah balıkçının bu güne akilane cevabından safa edip coşa geldi, evvel kimsenin zeka ve fatanetini tahsin edip mukaddem eylediği ihsanın iki mislini verip yolladı. Balıkçı dahi öğrenmiş olduğu bir hanesi kelamı ile iki ol kadar ihsane sebep oldu.

Hassa-ı edavi hümayun jurnal, Kalemî kütüphanesinden Samsun'da sakin Memet Ali. Gelecek nüshaya cevabını yazar.

Malumat-ı Nafia (Mabat)

Küsun ve Husuf

Muallim- Dostcuklarım! Size güneşin tutulması ne demek olduğunu anlatmak istersem de bundan evvel sizden bir iki sualim vardır!

Yavrularım! Bir cism-i muzi ile bir cism-i muzlim beyninde ne fark vardır?

Ali- Muzi olan cisimlerde tabi bir ziya vardır ki, muzlim olan cisimleri ziya eder ve cism-i muzlim ise zetinde ziya olmayıp bir cisim muzi ahirden iktisab-i nur eder.

Muallim- Bunlara hariçten birer misal gösterebilir misiniz?

Ahmet- Güneş ve sabit olan yıldızlar ziyadar küre-i arz ve kamer gibi seyyaret ve tevarilerin muzlim olduklarını geçen dersimizde beyan buyurmuşunuz! İşte şu tahta dahi ziyasızdır.

Muallim- Pek güzel! Şu cam muzi midir?

Ali- Hayır efendim!

Muallim- Muzlim midir? Bütün şakirtten sükût!

Muallim- Cevap vermemenize sebep nedir canım?

Ali- Bilemiyoruz da.

Muallim- Sükûte hakkınız derkâr! Muzlim olan cisim hususiyle kalın olursa ziyanın mururuna muhalefet edeceğini biliyorsunuz!

Cam muzi değildir! Fakat ziyanın mururuna müsaittir! Bu surette muzlim olması icap ederse de yine muzlimdir. Böyle kendinde ziya bulunmayıp ziyanın mururuna müsait olan cisimlere "şeffaf" denir. Ali küre-i kamer şeffaf mıdır?

Ali- Hayır efendim!

Muallim- Küre-i arzın şeklini biliyorsunuz! Arz güneşin etrafında devr ederek ondan iktisab-ı nur eylediği gibi kamer dahi arzın etrafında daireye yakın bir kıta-ı nakıs resm ederek devr eder. Kamerin arza olan mesafesi güneşin mesafesinden az olduğundan her bir ihtilaf-i devirde küre-i arz ile güneşin arasında kamer bulunarak küsuf-ı şems yani güneş tutulması vuku bulmaz mı? Ve küre-i arz o vakit güneşten iktisab-ı nur edemeyecektir değil mi?

Ali- Evet! kamerin güneşten iktisab-ı nur eylediği tarafı tamamen güneşe karşı bulunup bizden asla rüyet olunamayacağından küsuf vuku bulurdu. Bizden güneşin ziyasını saklar.

Muallim- Ya! Küre-i arz güneş ile kamer arasında vaki olursa?

Ahmet- Bu hâlde dahi husuf-ı kamer vaki olur. Değil mi efendim?

Muallim- Evet yavrularım! Çünkü kamer güneşten iktisab-ı nur edemez.

Cildi evvelin birinci ayı olan Muharrem'in hitami. Nihal

Biz

"Mabat"

Kabahatimiz Ne Oldu?

Bundan bir veya bir buçuk karın evvele gelinceye kadar her millete faik olan Osmanlıların bu gün birinci derecede bulunmamaları vaktiyle edilen iki galtadan ileri gelmiştir.

Dokuz yüz seksen dört senesinde İstanbul'a matbaa edevatı getirildi. Ancak bir kitabı istinsah ederek teayyüş eden hataların hatır için kitap tab' taht-ı memnuiyete alındı ve bu memnuiyet haylide sürdü. Bu memnuiyet esnasında Avrupalıların malik oldukları matbaalar sayesinde kütb-i nafiayı teksir ve neşrini teshil ederek bizi geçtiler.

Bu aralık bazı müfsitler "*Fen kitapları okuyanları çıldırtır*" ve "*Kozmografya, Hikmet, Kimya okumak Allahın işine karşıdır bu islamiyete sığmaz*" ve daha bu

yolda bin heziliyyetle ezhan-ı umumiyyeyi teşviş edip nücum, raml, büyü gibi esası küfürden ibaret fünun-i lazimededen madutmuş gibi birtakım kerahat meydana çıkararak kendi antirikalarını icra eylediklerinden ehali derya-yı cehalete daldı.

Bu cehalet başımıza işler açtı. Her ne olmuşsa olmuş! Geçmişten fayda gayr-i memuldur. Halımıza istikbalımıza bakalım!

Efkar-ı tacdarileri hemen mülk ve milletin terakkisi cihetine matuf olan şehriyâr maarifiperver efendimizin himmet-i farukanalarını eser-i celilesinden olmak üzere meydan-ı maarifte cilvekâr olan bunca eser-i terakkiyeden istidlal olunur ki Avrupa'lıların biz ihtira ettik kaşifi biziz diyerek müftehir oldukları. Marifetler- ki ekseriyyat üzere babalarımızın, şu her biri bir çeki taşı kadar kavuk kin ve Avrupalılar'ın cehl-i istidadı etmek istedikleri Türkler'in eserinden oldukları şüphesizdir. Bizim elimizde mertebe-i kemâle vasıl olacaktır. Hitam Nihal

İnsan, (Mabat)

Gözleri mâi saçları kumral boyları uzun hasılı pek mütenasip azadırlar.

Ezmine-i tarihiyyenin iptidasından beri "İskandina" ve "Carmanya" ve "Danimarka" ve Fransa'nın bir kısmında tavgıtun etmekte bulunup Britaniye Adalarıyla İtalya, İspanya ve Afrika'nın şimal taraflarına münteşir olmuşlarsa da bu sonraki memalik ehaliyesiyle karışmışlardır. Amerika'nın elyevm beyaz olan ehalişi dahi bunlardandır. Asiya'nın cenubi cihetlerinde dahi bulunurlar.

Bunlar üç kısma ayrılmışlardır ki birinci kısmı üç şubeye münkasimdir.

(1) Norveç'liler bir milyon beş yüz yetmiş iki bin (2) Danvalılar olup bir milyon yedi yüz seksen sekiz bin nüfustadırlar. (3) Sûveydelerdirki bir milyon yediyüz seksen sekiz bin nüfustürler.

İkinci kısım Carmanyalılar olup bunlar dahi (*Almanlar*) ve (*Holandalılar*) 'dan ibaret olarak elli dört milyon yüz elli beş bin nüfustürler.

Üçüncü kısım İngilizler'dir ki üç milyon dokuz yüz elli bin beş yüz neferdiler.

İşte tavgıtunlar bunlardan ibarettir. Şimdi gelelim kırk beyazın şuban-ı selesesinden birinci şubesi bulunan Avrupalılar ikinci takımı olan "Latinler".

Latinler doksan sekiz milyon yüz otuz bin nüfusü olup İtalya'da neşv nema bularak tarihin en büyük bir kısmını kaplayan Roma İmparatorluğu tesis ile Avrupa'nın kısm-ı azamine ve Asiya ve Afrika'ya yayılmışlardır. Bunların tekellüm

ettikleri Latin lisanı elyevm bazı yerlerde hıfız olunmuştur. Latinler alelumum orta boylu siyah saç ve kara gözlü ve renkleri şemsin tesiriyle esmerleşenler olup Fransız İspanyol, İtalyan, o hâller bu takımın şubetindendirler ki cemen yetmiş milyon beş yüz yirmi dört bin nüfusü cemilerdirler.

Nihal

(Mabadı var)

Hesaptan

Tenasüp Bahsi

(Mabat)

Vasataynden biri haricinden bir miktar ile zarp ve diğeri miktar-i mezkûr ile taksim olunabiliyor. Çünkü her hâlde tarafeyn hasıl zarbı vasatayn hasıl zarbına müsavi olur.

Mezkûr hassa, tenasübün kesreli hadlerini aded-i sahiha tahvil için müstamel : $3/8 : 4 :: 9/48 : 2$ olsa mukaddem evvel olan $3/8$ (48) adediyle zarp ve mukaddem-i sani olan $9/48$ dahi (48) adediyle taksim olundukta : $18 : 4 :: 9 : 2$ olur.

Netice-4 Tenasüb-i erbaayı teşkil eden dört miktar bervech-i ati onu tariklerinden biriyle tertip ve tanzim olunabiliyor.

(1) Tarikinin tebdil-i mevkileri mümkündür. (2) vasataynin tebdil-i mevkileri caizdir. İşbu iki tarika bedel-i tariki deniyor. (3) vasatayni tarafeyn ve tarafını vasatayn kılmak caizdir. Bu tarika dahi aks-i tariki deniyor. Farzan $10 : 5 :: 40 : 20$ tenasüpte tarafeyn mevkileri tebdil edildiğinde : $20 : 5 :: 40 : 10$

Olup vasatayn mevkileri tebdil edildiğinde: $20 : 40 :: 5 : 10$ vasatayn ve tarafeyn mevkileri tebdil edildiğinde : $40 : 20 :: 10 : 5$ olur.

Hassa- 2 nispet-i müşterikeyi havi olan her iki tenasübün nispet-i gayri müşterikleri diğeri bir tenasüp teşkil eder. Bilfarz: $21 : 7 :: 9 : 3$ $27 : 9 :: 18 : 6$ $9 : 3 :: 18 : 6$ tenasübü teşkil eder.

Mabadı var

Hesaptan

Metre Usulüyle Ölçüler

_ 1 _

Tarif

Madde 1- Herhangi bir büyüklüğü ölçmek için bir vahide ihtiyaçderkâr ve her nevi büyüklükleri ölçmek için dahi aynı envalardan birtakım vahitlerin lüzumu aşikârdır.

Ölçülecek eşyanın büyüklük veya küçüklüğüne nazaran istimal olunmak üzere vahitlerin muzaaflarını veya eczaları olmak üzere muayyen: Yani yardımcı vahitlere lüzum görüldüğünden ol vecihle her vahidin azaaf ve eczası kabul ve intihap olunmuştur.

Madde- 2 Her nevi eşyanın ölçülmesi için intihap olunan vahit uzunlukların vahit kıyası bulunan metreye kıyasla bulunmuş olduğundan işbu mikyaslara "metre usulüyle ölçüler" deniyor ki usul-i mezkûr 1840 sene-i milâdiyesi Kenunisanisi'nin birinci günü Fransa'da suret-i resmiyede kabul olunmuştur.

Madde -3 Her bir vahidin muzaaf veya eczası olarak kabul olunan "vahit muayyenler" zirde muharrir isimlerle yâd olunurlar. İstenilen herhangi bir vahidin vahit muayyenlerini ifade için işbu her birini kullanılacak vahidin iptidasına ilave etmek kâfidir. İstimal hasebiyle tahsis olunan müstesnalar varsa da mahalinde zikr olunacaktır.

Esami	Alemet	
Dakka	(10)	
Hekto	(100)	
Kilo	(1000)	Muzaaflar
Mirîya	(10000)	
Esâmî	Alamet	
Desi	0,1	
Santi	0,01	Eczası
Mili	0,001	

Uzunluklar

Madde- 4 uzunlukların vahit kıyası "*metre*" veyahut zira'a-yı âşeri olup kendisinin uzunluğu parstan geçen nısfınnehar dairesinin on milyon cüzinden bir cüzi olup vahit muayyetleri zira muharrirdir.

Dekametre =	10 metre	
Hektometre =	100 metre	Muzaafları
Kilometre =	1000 metre	
Mirîyemetre =	10000 metre	
Desantimetre =	0,1 metre	

Santimetre=	0,01 metre	Eczası
Milimetre	0,001 metre	Mabadı gelir

Hendese

Müellifi: Fay Mütercimi: Nihal (Mabat)

Hutut- Dört nevi hat vardır:

Hatt-1 Müstakim- Bir yumuşak ipliğin iki ucundan çekildiği zaman irae ettiği vaziyete hatt-1 müstakim denir. Yahut iki nokta beyninde farza (A) ve (B) noktaları beynindeki butlerin en kızasına tabir olunur.

Hatt-1 Münkesir- Bir istikamette bulunmak üzere iki ve daha ziyade hatt-1 müstakimlerin birleşmesinden hasil olan hattır.

Hatt-1 Münhani- istikameti her noktasında tebdil eyleyen hattır.

Hatt-1 Muhtelit- Bazı mahali müstakim ve bazı mahali münhani ve bazı mahali münkesir olan hattır.

Bir ucuna ağırca bir cisim rabt olunup ve diğer ucundan tutulan hatt-1 müstakimin irae eylediği vaziyette hatt-1 müstakimin şakuli vaziyeti yahut (Hatt-1 şakuli) denir.

Durğun bir su üzerine bırakılan düz bir deyneğin irae eylediği vaziyete hatt-1 müstakimin ufku vaziyeti yahut (Hatt-1 ufkî) derler. Mabadı var

Mabat

Rosamonde

Etfahn Tehzib-i Ahlakına Medar Olmak Üzere İngilizce Telif Olunmuştur.

Müellifi Mis Dece Devret

Fransızca'ya Mütercimi : Madem A. Balut

Türkçeye Mütercimleri : Nihal ve Nâşit

(Mabat)

Validesi- Bunlar neye yarar?

Rosamonde- İçine çiçekler konularak masanın üzerine vazı olunduğu hâlde pek güzel olacağından yalnız bir tanesini arzu ediyorum valideciğim!

Validesi- Senin bir tane çiçek bardağın var ya bu ne lazım?

Rosamonde- Lakin valideciğim ne kadar çok bardak olsa konulacak çiçek bulunur.

Validesi- Sen bu bardakları yakından teftiş etmiş olduğun hakikiyeti anlayıp efkarından vazgeçerdin!

Rosamonde- Hayır ben eminim ki vazgeçmeyeceğim. Bilakis pek ziyade mesrur olacağım. Diyerek mezkûr dükkanı nazarından kayıp edinceye kadar başı arkasında gözleri mor bardakta kaldı. Validesine "valideciğim paranız mı yok?" deyip validesinden var kızım cevabını alarak "benim param olsaydı güller, kurdalar, kemer tokaları, mor bardak alırdım" ve birdenbire telaşla "aman valideciğim rica ederim bir dakikacık dur potunumum içinde taş var ayağımı yara ettiğinden yürüyemiyorum" dedi.

Validesi- Nasıl oldu da potununa taş girdi?

Rosamonde- (Potununun deliklerini göstererek) İşte bu delikten valideciğim! potunum bütün bütün eskidi, bir çift potun alırsan pek memnun olurum.

Validesi- Yavrucuğum benim öyle kundura, gül, kemer tokası, oyuncak filan alacak kadar param yok! Rosamonde bunu işidince pek mekdar olarak ve ayağını inciden taştan topallaya topallaya ilerlemeye başladı. Bu esnada kendilerini bir kunduracı dükkanı önünde buldular.

Rosamonde- Valideciğim işte küçük potunlar ayağıma iyi geleceklerini ümit ederim derece-i lüzumünü ise bilirsin!

Validesi- Elbette yavrum lazımdır. Girelim diyerek kunduracı dükkanına girdi ve Rosamonde dahi validesini takıp eyledi.

Bu dükkan meşhur kunduracı ise mülk dükkanı olup ana ile kızın girdikleri zaman müşteri kalabalığı pek ziyade olduğundan beklemeye mecbur oldular.

Validesi- Ey Rosamonde! Bu dükkan diğerlerinden daha iyi değil mi?

Rosamonda- Hayır! O kadar da güzel değil, bu dükkan karanlık olduktan başka fena bir kokusu da vardır.

Validesi- Bu koku kövsü kokusudur.

Rosamonde- Sahih!! (etrafına bakınarak) işte valideciğim küçük potun ayağıma pek güzel gelir.

Mabadı var

Arkadaş sen de, bunların nasıl farkına varırsın?

İşim gücüm ne? Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Hanım mutlaka birisini seviyor!

(Hiç istememiş olduğu bir lakırtıyı henüz işitiyormuşçasına) neden bildin kız ?!

(Başını sallıyarak) neden bilmeyecekmişim? Akşamlara kadar cevabına esiri olmaklı hangi akıl hükmeder! Ancak düşünce-i aşk!

Kimi sevebiliyor arkadaş! Bey vefat edeli daha dur bakalım! Altı ay olmadı.

(Gülerek) daha iyi ya! İşte hanım efendi hazretleri de beyin acısını kalbinden çapuk çıkarmak istiyor! Bu fena akıl değil! Hem vürud-ı muhabbet- beyin yeni vefat etmiş olduğunu dinler mi? Gönül bu! Gönül..

Sahih öyle! Fakat senden ekseriyatı saklamaz! Elbette buna dair bir şey söylemiştir.

Onuncu Bap

Sarı saçlının diğernin ağzından lakırdı kapmak gibi bir tavırla geçen bapta gizli fikirli bir suali üzerine mücavebe biraz sükût etti. Sonradan bu sükûte de mahal bulmayarak dedi ki:

Hayır! Bir şey söylemedi. Lakin geçen gün yine cenupte oturuyor ve ben de karşısında duruyordum! Beni telaşla cenubenin içine çağırırdı. Leceleledep imtina etmişsem de "nazik vaktini olmadığı" sert bir tavırla beyan ederek, tekrar ibram etti.

Naçar gittim! Gelip geçenleri ayrı, ayrı teftiş etmekte ve doğrusu pek çok beylere efendilere bir kusur bulup handekünân istihza olmaktaydı.

Artık o dört tarafını göremeyen şık beylere öyle güldük! Öyle güldük ki az kaldı baylıyorduk! (Bu esnada ikisi de bilmeceburiye kakkahalarla güldüler) yalnız bir şey hanımın nazar-ı dikkatini celp etmişti. Onun kim olduğunu soracaksın değil mi? Bak onu ben de bilmiyorum! Çünkü hanım bana helecana "evet! Bak bak!! Şu çocuğa bak! İşte buna kusur bulunmaz! Görüyor musun?" dediği sırada dört tarafa göz gezdirmişsem de geçmiş olmalı ki! Bir türlü görmeye muvaffak olamadım fakat çok merak ettim! Dedi.

Geçen gün yine pencerede oturuyorduk! Yine o çocuk geçiyormuş da hanım telaşla titreyerek bana gösterdi baktım! (yavaşça bir göz geçirerek) baktım! Dedim değil mi? Her neyse hakikaten hanımın intihabına ben de şaşım! Bu zat on sekiz

yaşında kadar var! Buğdayı renginde gayet güzel! Üstünden başından kişi zade olduğu anlaşılıyor! Bu bapta hanımın efkarını kurcaladım! Bana bir şey açmaktan istinkâf etmişse de ta ciğer gahından kopup boğazına tıklmış olan derin bir ahı benden saklayamadı.

Âfet (küçük kızın ismidir) bu sözleri bir tavır meseranedede hem söyler ve hem de iki tarafına bakınır, birini dahi Âfet'in ağzından çıkan sözlerin her bir kelimesini ezber edercesine dikkatle dinler ve bir harfini bile kayıp etmezdi.

On Birinci Bap

Şu sırada aşağı katta bir telaş hissölunarak halayıkların aşağı yukarı inip çıktıkları işitildiğinden mûmâileyhüme derhâl susutular!

Arası beş dakika geçmeden salonun camlı kapısı açılarak içeriye "bir sopası kırmızı bir sopası beyaz ipek çarşaplı!" Bir hanım girerek bu iki sırdaşın tarafına doğru hem gelip hem de soyunmaya başladı.

Âfet derakap koşup gelen hanımın eteğini öperek arkasından çarşabı aldı. Hanımın ziyadesiyle yorulmuş olduğu belliydi. Mamafih kimseye bir şey söylemeksizin salonun sağ tarafından bir oda kapısı açarak içeri girdi.

Âfet ise, olduğu yerde derin bir düşünce almış olmasından put gibi dondu kaldı. Nevber (diğèrinin ismi) Âfet'in bu hâline gülerek yanına yaklaşip kulağına yavaşca "kız ne düşünüyorsun? dedi. Bunun üzerine Âfet ikaz olarak bir "hiç" cevabıyla sol taraftaki kapıdan içeriye girip gözden kayıp oldu.

Gelen hanımın kim olduğunu izah etmek iktiza eder mi? Zannederm ki etmez çünkü kariin kiram hazreti mûmâileyhin sultan Beyazit'te Macit Bey'le görüşen kadın olduğunu çoktan anlamıştır!

Her ne hâlse hanım odadan içeri girince arkasından biz de nazarımızı takıp ettirelim. Mûmâileyhin yorgun olduğunu yukarıda arz etmiştik, kendisi bir kanepenin üzerine nim yatıp elinde zarfı yırtılmış bir kâğıt tutmakta ve dikkatle teftiş etmekte olduğunu dahi haber verirsen Macit Bey'in yazdığı cevapname olduğunu anlarsınız!

Odada kimse olmamasından mûmâileyhe bunu yüksek sesle şu vecihle okumaktaydı.

Surat-i Mektup

Elmaruz..

Bir hanım vasıtasıyla bir kıta, letafet name-i dilberanenizi aldım! Böyle bir ilan-i muhabbet kimin tarafından, vuku bulduğunu düşünerek kaldım! Sen sagirime

nazaran henüz nokta-ı muhabbeti, behak tefrik ve temiyîz edemeyecek derecede olduğumdan naşı bir bahr-i tereddütte de, emvac-i hayrete daldım! Mahaza, tahrirat-i dilfiribanelerinizde nam ve şanınıza dair bir sarahat bununla beraber, hanım mûmâileyhe tarafından bir güne izahat, vuku bulmadığından her vecihle, iten-i efkarda mütereddit oldum vesselam!

Hanım mektubu bitirir bitirmez birden bire ayağa kalktı. Dudaklarının arasında "zaten ben de bu cevabı bekliyordum!" cümlesini fırlatarak mektubu dörde büktü orada bulunan konsulun bir gözüne atıyordu.

On İkinci Bap

Ağustos-i ruminin sıcak günlerinden bir gününde tesadüfen mi yoksa mahsusen mı (Burası bizce meçhul olarak) Mcit Beyle çarşaplı hanım Sultan Beyazıt'te yine karşı karşıya gelmesinler mi? Mabadı var

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.11. On Birinci Sayı

**Numara 11 fi 19 Kenunievvel Sene 1296 (Cuma) 28 Muharrem Sene 1298
Birinci Sene.**

Bend-i Mahsus

Şebabet

Yavrucuklarım! Biliyormusunuz gençlik nasıl bir mevsim-i saadettir? İnsan ancak bu mevsim-i saadetinde tahsil ve talim-i hüner ve maarif edebiliyor.

Yine gençliktir ki: İnsanları birtakım evham ve hayalete saldırarak tarik-i şehvetine teşvik ve bu yolda bin türlü belaya giriftâr edip alem-i insaniyetten bihaberler.

"La hâvle vela". aynı bir şey nasıl olur da hem iyi hem de kötü olabiliyor?

Size bir adi misal irae edeyim! Tuz ki; Her gün yediğiniz yemek içine konuluyor fena bir şey midir? Hayır!

Pek güzel "kalır" ve "sevdiğim" "denilen maden" ki tuzu vücade getirmişlerdir. Her birleri ayrı ayrı birer mehlekken gerek sunî ve gerek tabii terbiye ile vücuduna muhtaç olduğumuz gıdayı husûle getiriyorlar! Demek isterim ki ve gençlik zamanı her ne yolda idare olunursa ol yolda semâratı görünüyor.

Zaman ulum ve fûnûn ve sanayinin tahsili ne kadar elzem bir şey olduğunu düşündürmez. Lâkin düşünmek lazımdır! Düşünmeli! Mani tahsil olacak hâletten çekinmeli! Herkes tasdik eder ki asrımızda an be an eser-i terakki görülüyor. Bir zaman gelecektir ki bu gün asrımızın edîbi bulunup ve parmakla gösterilen bir fazıl-ı meşhûr geçinmesinden âciz kalacaktır. Buraları bilinip çalışılmalı!

Ne derecelerde şayan-ı teessüftür ol kimseler ki gençliklerini nâ-hak yere sarf ve cevher akıllarını tarîk-i sefalette ve cehalet köşelerinde küflendirmişlerdir. Bu bapta tatvîl-i makal için meydan pek vasi' ise de bu kadarı kâfi göründü. Velhasıl netice olarak derim ki ihtiyarlık zamanında mâzinin zevk ve sefahetle geçirilmesinden dolayı dökülen göz yaşları hiç bir faydayı müntec olamaz.

Çalışın! Çalışın! çalışmak vaktiniz şimdidir.

Nihal

Ahlak

Memdûhiyetin Derece-i Aksî

Geçen haftadaki nüshada (*Memdûhiyet*) ser levhasıyla muharrir olan makalenin müntehasında bu memduhiyet ve aksinin derecesini tayin için size bir misal arz edeceğimi vaat eylemişim değil mi? İşte misal-i mezkûru arza iptidar eyledim. Şöyle ki; Bir insan binmek için bir huysuz hayvanı huysuzluğunu bilmeyerek at pazarından alır! Ve hayvanın bir iki gün zarfında mutlaka huysuzluğunu anlar! Fakat ne çâreki parasını vermiş bulunduğundan onu bir müddet islahâ ve huysuzluğundan vaz geçirmeye çalışırsa da muktedir olamayınca biltabî

hayvanı götürür satar. Yine o hayvanı huysuzluğunu bilmeyen bir adam bulunur alır ve o adam da başa çıkamaz zarar ederek satlığa çıkarır! Lâkin hayvanın huysuzluğunu o pazarda herkes öğreneceği cihetle ol vakit onu kim alır? Mutlaka bir arabacı veyahut beğir sürücüsü, bilahra oda kullanmayarak satmaya kalkar. Şüphe yok ki artık bu defa onu taş ve toprak yüklemek için bir taşıyıcıdan başka kimse almaz. İşte binek hayvanlığında her suretle rahat yaşayan bu hayvan bed huylu hasebiyle mertebesini tenzil ede ede en nihayet yedd-i cevrine düştüğü taşıyıcıdan göreceği eza ve cefadan huysuzluk etmeye mecal ve takatı kalmayarak bir gün bir viranede kalır ve birtakım sefahi etfalın eğlencesi olarak nihayet inleye! inleye ölür gider! İşte bedahlak olan insanlar dahi bu vecihle herkesin menfuru olacağından böyle insanın rezil ve rüsva ve bilahra mahviyeti olan ahlakın fenalarından daima terakki ederek hiç olmazsa bu dar-i fenada rahatça imrar-i ömür etmeye iltizam etmelidir.

M. Ali

Ayı

Bahçe'yi okuyan çocuklar, Ayı denilen hayvanı görmüşlerdir. Avrupa, Asiya, Amerika kıtalarının muhtelif taraflarında bulunur. Lakin Afrika'da yoktur sıcak memleketlerden, soğuk memlekette daha çok bulunur!

Bu hayvan et yiyen hayvanlar sınıfındansa da nebatat dahi yer! Hassatan balı çok sever. Soğuk çok olan memleketlerde kış mevsiminde aylarca bir şey yemeksizin uyuşup kalır.

Ayı, kendi yavrularını çok sever ve onları avcılarının eline terk etmektense canını feda etmeyi göze alıp yavrularını kurtarmaya çalışır. Ayı yavrusunu tutulduğunda, adama çabuk alışır ve köpeklerle dostane geçinip oynar. Arka ayakları üzerine durup oynamak öğrenir ve ön ayaklarıyla bir tas yahut tebsi tutup kendi sahibi için para toplar. İyi başkasından tazyik görmediği hâlde nadir insan üzerine hücum eder. Lakin avcılar ayı üzerine hücum edip onu yaraladıklarından ayı kudurur ve tehlikeli bir hâle gelir!

Efendiler! Ayı hakkında verilen malumattan sizin için alınacak netice "birtakm her ne kadar derece-i nihayede icra-yi zulüm etse yine kendine tasallut etmeyene zararı dokunmaz" fikrini zihinize komaktır.

Babalarımızdan kalma büyük sözler (1)- Allahın emrini tutmak şeytanın emrini itmekten bin kat âlâ olduğunu daima hatırında tut!

-Seni incitmemiş olanların, senden aff dilemelerini beklemeksizin kabahatlerini affeyle!

-Yaramaz çocuklara bakıp onların kötü huylarından içtinap eyle (Edebsizden yüzün suyun satın al)

- Yardıma müracaat edenleri boş göndermemeye çalış!

Varaka

Bahçe Heyet-i Tahririyesine

Göndermiş olduğum şu varaka-ı âcizanemi bahçenizi derc etmenizle kesb-i mefharet eylerim.

Gazeteniz nazargâh-i umumiyye konulduğu günden beri, her bir nüsha-ı nadirasini alıp kemâl-i hevesle mütalaa eylemekteyim. Malum erbab-ı mütalaa olacağı üzere *Bahçeniz* öyle bir *Bahçe-i* Dilküşadır. Ki derunüne dâhil olanları mest ve hayran eder. Eder de evvel Bahçe-i behşet misale girenler daim-i evkat onu görmek isterler. Lakin bu bahçe de ne güzel? Tıpkı eyyam-ı baharda gönlümüzü açan Bağlarbaşın'daki millet bahçesine benziyor. Ama bundaki hâl-i taravet. Bundaki letafet doğrusu ya cihanı değen bir gülistan-i adimülmisal dense azdır. Öyle bir bahçe-i ali ki içine girenler için derun manındadır ifşanında bulunanlara kesb-i malumat etmeksizin çıkmak mahal ender mahaldir. Hakikat-i *Bahçe-i* ibret amirimize girenler ne bahtiyardırlar? Öyle ya mezkûr bahçeyi binazirede vaki güne gün ulum ve fûnunu o bahçenin saye-i lütuf adesinde talim etsinler de nasıl bahtiyar olmasınlar? Ah o bahçenin asıl sahibi bulunan zat-i alişan bahçesinin indelnas derece-i nihayede makbuliyetinden kendisini bahtiyar add eder. Elbette gayet güzel bir bahçem olur ve o bahçeyi dahi nazar-ı ammeyeye konulur da, alemin o bahçe sayesinde hüsn-i nazarını kazanmış şerefine nail olursam nasıl bahtiyar olamayım? Hususüyle o bahçeye cihanda en mahir ve her şeye derece-i nihayede malumatı olan ve bahçeye letafet veren ve şereflendiren bağbanlara malik olurum da nasıl bahtiyar olamam? İşte sahib-i bahçe olan zat-i ali kadar böyle bir bahtiyar, doğrusu alemin nazar ve rağbetini kazanmış olan şu bahçe-i dilküşadı şayan-i temaşa bir gülistan-i safabahştır. A, ne bahtiyardır ol kimse ki Bahçe Gaztesi'nin muharrirliği ile şeref-i mübahidir. Dünyada müharrirlik bahtiyarlıktır. Behusus Bahçeye muharrir bulunlar.....

Efendim, tahrir-i varakpare-i âcizden maksadım mahsul-i fikriniz olan Bahçe'nin münderacaatı şayeste mütalaa olmak hasebiyle ömrünüz oldukça devamınız gazeteniz mütalaa buyuranların ikdam-ı arzuları olduğunu beyan eylemektir. İleride mucib-i memnuniyetiniz olabilecek bazı makaleti dahi takdime min gayrihadd cesaret alırız. Mahmut celalettin

Bu mertebe-yi senaya layık olmadığımızı rianae biliyoruz. Teşvik-i maarif perverlerinize de azim teşekkürler takdim ve ileride bu derece peyda bulacağımızı nail olduğumuz rağbet-i umumiye şerefinden ümit eyleriz! Heyet-i Tahririye

Bu Dahi

Etfal-ı nevresideganın tahsil-i ilm ve maarif eylemelerine ve edab-i insaniyeyi bilip ona göre hareket etmelerine bir vasıta-ı hüsne olmak üzere bu kere Bahçe namıyla mevki intişare vazı olunan gazete-i muteberenizin birinci nüshasından bed ile her hafta alıp evkat-i haliyemi mütalaa ile geçirmekte ve en doğrusu işbu Bahçe'nin şecere-i feyz semarasından âcizleri istifade etmekte olduğum gibi arkadaşlarımda dahi gün begün ıslah-i efkar ederek tahsilde saiy ve ihtimam etmekte olduklarından mücerret beyan-ı teşekkür marazında takdim-i varakpare-i cakiraname cesaret eyledim!

Üsküdar'da Topbaşı Rüşdiye-yi Askeriyesi ikinci sene şakirdanından Ağa Hamamlı Bedrettin.

Bahçe

Teşekkürünüze biz de mukabele-i bilmisil ile bu bapta ettiğiniz istifade-i cüziyeye arkadaşlarınız efendiler dahi teşvik etmeyinizi malumunuz olan dirayet ve fetanetinze bırakırız!

Bu dahi

Âcizleri gibi etfal-ı nevresideganın tahsil ve terbiyesine medar olmak üzere bu kere mevki intişare konmuş olan gazete-i muteberenizin birinci nüshasından bir kıtasını dest-i bikudretime almış ve hasbülbizaa mütalaaında bir miktar müşkülât görmüştüm. Giderek, yani sair nüshalarını dahi mütalaa ederek az bir zaman içinde kıraathane olan kuvve-i tahsiliyemin vasi âcizanem derecesinde terakki etmiş olduğunu anlamış olduğumdan mücerret beyan-ı teşekkür ile beraber bahçe-i dil

küşatların devam-ı intişarını temenni zımnında takdim-i varakpare-i âciziye iptidar kılındı.

Beşiktaş Rüşdiye Askeriyesi birinci sene şakirdanından Orta köylü
Hüseyin Sezai

Bahçe

Bahçemizi sizin gibi nev-hevasen maarifin tahsilini kolaylaştırmak üzere çıkarmakta olduğumuz cihetle efendi kardeşlerimiz tarafından ne derece tergiş görürsek biz de ona göre şevklenir ve alem-i terkkiyatta katı mesafe ederiz!.....

Fünun: Hendese

Müellifi: Fay, Mütercimi Nihal

(Mabat)

Hatt-ı Mail- Ne ufki ve ne de şakuli vaziyette bulunan hattır.

Hatteyn Amudeyn- Şu hatlardır ki biri diğeri üzerine hatt-ı şakuli vaziyetinde vaki olur.

İşte burada (a,b) hattı (c,d) hattı üzerine şakuli vaziyetinde olmuştur. Bunların diğeri amuttur.

Hatteyn Mütevazeyn- Şol hatlardır ki aralarında vaki açıklık her taraflarında bir ve iki taraflarından ile gayrinihay ihraç olunsalar birbirlerini kat etmeyeler.

Bu hatlar gibi iki nihayetlerinden ihraç olundukları hâlde birbirlerini kat etmedikleri gibi aralarında olan açıklık her birilerinde birdir. (Mabadı var)

Hesaptan

"Mabat"

Yukarıdaki vahit muayyenler icab-ı hâle göre bir vahid-i hususi makamında istimal olunabiliyorlar.

Madde-5 Metreden mukaddem Fransa'da tulların vahit kıyası tevaz tabir olunur ki, biri ahatten ibaretti ki, bir tevaz altı hatve ve bir hatve 12 pus ve her bir pus 12 hat olarak vahid-i mezkûrün eczaları yani vahit muayyenler de mevcuttu. Nihayet ki asrın avahirine doğru mezkûr Detmir ve Mişyin isimindeki zatlar Paris'ten geçen nısfinneharın bir kısmını mesaha ederek buna nazaran nısfinnehar mezkûrün dörtte birinin miktarını 5130740 tevaz bulmuşlardır.

10000000 metre = 5130740 tevaz olup binaenaleyh 1 metre = 0,5130714 tevaz olarak yeni vahit yani metrenin eski vahide yani tevaza göre olan miktarı istihsal olunmuş olur. Zarp amelini kullanarak kolaylıkla bulabiliriz.

1 metre = (1tevâz ve 3 hatve ve 1 pus ve 1,296)= 443,269 hat olmak lazım gelir.

Madde-6 Yukarıdaki neticeden istinteç olunur ki tevaz veyahut hatve veyahut pus yahut hat cinsinden verilmiş bir mikatarı metreye tahvil etmek mümkündür.

Şu kadar ki evvelce tevazın eczası cinsinden olan müsaviyesini bulmak lazımdır.

Mesela yukarıda hat cinsinden müsaviyesini bulduğumuzdan tevaz cinsinden olarak verilmiş olan bir adedi metre cinsinden kılmak için o adedi evvela hatt-ı cinsiyeye tahvil edip bude 443,269 ile taksim edersek verilmiş olan tevazın metre cinsinden olan miktarı istihsal olunmuş olur. Lakin tevaz cinsinden olan bir miktarın metreye tahvili için ileride daha kolay ve çabuk bir usul gösterilecektir.

3- Satırlar

Madde- 7 Satırların vahit kıyası bir metre murabba tabir olunan satırlardan ibarettir ki: İşbu sath-ı had dahi her dılı bir metreye müsavi olan bir murabbanın mesaha-ı sathiyesidir.

Bu vshidin muzaaf veya eczaları metrenin aynı olup yalnız metredeki esamilerin nihayetine murabba kelimesi ilave etmek iktiza et. Bundan başka bir desantimetre murabba demek dılıların bir metre murabbanı dılılarının onda birine müsavi olan murabba demek olduğu gibi muzaafın saireleri de bunun gibi tasavvur olunmalıdır. Bu surette hendesede görüleceği üzere bir metre murabbanın vahit muayyenlerinden her biri kendinden küçük olan vahit yani 100 defa havi olmak lazım gelir.

Yani bir metre murabba = 100 desantimetre murabba ve hakeza 1 santimetre murabba = 100 milimetre murabba ve hakeza olmak lazım gelir.

Madde- 8 Arazi ve tarlaları ölçmek için istimal olunan vahit dekametre murabbadır ki âr isim-i mahsusü ile yâd olunur. Kendisinin muzaafı yalnız bir tane olup o da iktardır ki, işbu iktadar 100 ârdan ibarettir. Yani 1 hektometreden ibaret işbu ârın eczası dahi yalnız bir tane olup o da satebar isimiyle meşhurdur ki bu dahi

0,01 ârdan ibaret veyahut bir metre murabbadan ibaret olup işbu zikr olunan vahitler arazi taksiminde müstameldirler. (Mabadı var)

Malumat-ı Nafia (Mabat)

Safer -1 –

(Arzın Hareketleri ve Bundan Tevallüt Eden Hâleti)

Küre-i arzın icram-ı saire gibi iki nevi hareketi olup birine hareket-i mihveriye (Yevmiye) ve diğerine hareket-i devriye (Seneviye) tabir olunur. Arz kendi mihveri etrafında bir topaç misli dönmesi yani garptan şarka olan hareket-i mihveriyesini ikmal eylemek için 24 saat istimal eylediğinden işbu 24 saat müddete yevm tesmiye olunur. Arz kendi mihveri etrafında hareket ettiği takdirde nısf küresi şemse mukabil ve ziya-yı şemsten müstenir olup nısf-ı küre diğeri dahi şemisten ahz-i ziya edemeyerek muzlim kalır. Bu surette revî zeminde vaki memalik için 24 saatte iki hâl vardır ki birine gece diğerine gündüz derler.

Arz devranını 24 saatte ifa ettiği için 40,000 kilometre muhitinde bulunan daire-i istivanın her bir noktası bir dakika da 27 kilometre mesafe kat eder.

Arz şemsin etrafında ve mıntikatülburuç üzerinde garptan şarka seyir ve devranını, yani hareket-i devriyesini 365 gün 5 saat 48 dakika 48 saniyede tekmil eder. İşbu müddete sene-i şemsiye denilip mıntikatülburuç üzerinde on iki burç bulunduğundan ve şems bir defa devr eylediğinden bir sene 12 aya taksim olunmuştur. Mart: 31, Nisan :30, Mayıs: 31, Haziran: 31, Temmuz: 31, Ağustos: 31, Eylül: 30, Tişirnievvel: 31, Tişrinisani: 30, Kenunulevvel: 31, Kenunulsani: 31, Şubat:28 veya 29 gündür.

Sinin-i adiyeye 365 gün itibar olunup lakin her sene takriben 6 saat fazla kaldığından her dört senede altışar saatten 24 saat yani yevm-i tamme balig olur ve bu ecelden her dört senede bir defa yani dört ile taksimi kabul eden senelerde şubat 29 gün farz olunarak sene 366 güne müsavi vesal gebiyse namıyla müsemma olur. Sinin-i rumiye bu kaideye muvafıktır.

Hâlbuki her sene fazla add eylediğimiz tam altı saat olmayarak belki 5 saat 48 dakika 48 saniye olduğu hasebiyle yılda 11 dakika 12 saniye fazla hesap etmiş oluruz. Binaenaleyh, 11 dakika 12 saniye 400 yılda 4480 dakikaya yani 3 yevme balig olmakla her dört yüz senede üç gün terk ve tankıs icap eder. Bu sebepten dört

yüz ile taksimi kabul etmeyen sinin-i asriyede kaide-i sabıka vechiyle şubat ayları 29 gün itibar olunacakken 28 add olunur. Sinin-i ifranciye bu kaideye mübnidir.

Arz devr-i seneviyesi tekmil etmek için 960 milyon kilometre mesafe yer kat etmenin beher dakikada 1826 kilometre kat etmiş olur.

Arzın bu derecelerde sürat-i hareketi tasavvurumuzun haricindedir. Vehliye-i evvelde icram-i felekiyenin arz sabit, etrafında devran eylediğini hiss ve zann edersek de sefinede bulunan bir adam, sahilde kain eşcare nazar ettiğinde sefineyi sabit ve eşcar-ı mezbûreyi cihet-i hilafe müteharrik hissettiği gibi, biz de arzın hareketinden gafil bulunduğumuz için felakiyeti müteharrik zannediyoruz. Küre-i arz hareket-i seneviyesiyle şems etrafında tersim eylediği mıntıkların medarı tam müdevver olmayıp belki kat nakıs yani beyaz-ı şekil bulunduğundan şems. İşbu kat nakısın merkezinde bulumayarak nokta-ı ihtirak-ı garibiyesinde vaki ve mihver-i arz dahi mıntikatülburuç sathına amut olmayıp belki 23 derece 28 dakika mail olduğundan dört muhtelif mevsim husule gelir.

Eğer mihver-i arz mıntikatülburuç sathına amut olsaydı hatt-ı istiva sathı daima merkezinden şems murur edeceğinden revî zemin için müddet-i leyl ve nehar müsavi olduğu gibi bir mevsimden ziyade mevsim dahi olmazdı. Lakin sath-ı mezbûre mail bulunması cihetiyle bazen nısf-ı küre-i şimalî (Mabadı var) Nihal

Mütenvvia

Afrika-yı Vusta

Ancak 1492 senesinde keşf olunmuş olan Amerika kıtasının her tarafı bilinmiş ve haritaları yapılmışken öteden beri malum olan Afrika kıtasının içerleri yakın vakitlere kadar meçhul kalmıştı. Afrika-yı Vusta hakkında malumat-ı sahiha istihsaline çalışanlar arasında birinci mevki tutmuş olan Mösyö (*Longston*) tam mösyönerdir. Mûmâileyh 1854- 1856 'da Cenubi Afrika'dan hareketle evvela şimale ve bude garba doğru ilerleyip hatt-ı istivaya takriben on derece mesafede kalarak Bahr-ı Atlantik sahilinde vaki olan (*Engla*) nam mahale kadar gitmiştir. Bude İngiltere'ye gitmiş 1866 da Afrika'ya avdetle tekrar icra-yı keşfiyata başlamıştır. Longston İngiltere'de bulunan dostlarına mektup yazmaya arada sırada fırsat bulurdu. Mûmâileyhin arzusu Afirika-yı Vusta'ya doğru ticaret ve Hristiyanlığ'ın nüfuzu

tesirine bir yol açmak olup bu vecihle oralarda esir ticareti Logvi'ne dahi yardımı olacağını ümit ederdi.

Bir vakit dostları mûmâileyhten asla haber alamadıklarından vefatına kail olurlardı. 1871'de (İstanlı) nam genç ve cesur bir Amerikalı Mösyö Longston'u aramaya gidip hayatta bulmuş ve birçok eyyam birlikte imrar-i vakit ettikten sonra mûmâileyhin uzun müddet devam eden seyahatinde Afrika-yı Vusta hakkında yazmış olduğu evrakı İstanlı beraber alıp İngiltere ve bude Amerikay'a avdet eylemiştir. Mûmâileyh Longston 1875'te vefat ederek naşı hizmetkârlarından bazıları tarafından sahile kadar götürülüp oradan İngiltere'ye nakl ile İngiltere kralları ve meşhur muarrihleri ve habereleri ve şairlerine mahsus olan (Vest Manastur) kilisesine defin olunmuştur.

İstanlı 1874'te tekrar Afrika-yı Vusta'ya gidip oralarını dolaşmıştır. Afrika'nın sahil-i şarkiyesinde vaki Zengibar nam mahalın yerlilerinden muayyene birçok adam alıp evvela Longston'nun icra-yı keşfiyat eylediği mahallere gitmiştir. Oralari mukaddimen zannolunduğu gibi dağlık olmayıp düz bir ovadır. Birçok gölleri havi ve Nil mübarekenin suları mezkûr göllerin birinden çıkar. İstanlı göllerde ve çaylarda icra-yı keşfiyat için beraberlerinde birtakım hafif bir kayıklar ve İngiltere'de inşa olunan sandalı götürmüştü. Mezkûr sandal öyle bir surette inşa olunmuştur ki karada bir yerden diğer yere sühûletle nakl için beş parçaya taksim olunabiliyor ve bu parçalar.

(Mabadı var)

Meyve-i Dil Muharriri: Avni

Beyin rengi atmıştı. Hanımın daha ziyade ise de yüzünü örten kalın yemenisi bunu Macit Bey'in nazarından gizlemekteydi. Lakin hanım söyleyeceği sözde hiç bir tereddüt gösterip de helacanını belli etmedi ve dediki:

-Size cevap getirdim memnun olur musunuz?

- Macit Bey (Daha ziyade bozularak) Veriniz bakalım!

Hanım- (Takdim ederek) Cevap için sizi şimdi nerede bulayım?

Macit Bey- (Düşünmeksizin) Çarşı içinde.

Hanım- (Yürüyerek) Peki efendim! Dedi.

Bundan başka kelam teaati olunmayarak hanım beyden, bey hanımdan mufarakat ettiler! Bu esnada Macit Bey Sultan Beyazıt'e çıkıyor, yani kaleme gidiyor! Hanımsa Sultan Beyazıt'ten geliyordu.

Koca Macit Bey hanımdan ayrılır ayrılmaz, zarfı yırttı içindeki kâğıdı açarak, gözden geçirmeye başladı suret-i mektup şudur!

Sevgili beyim!

Lütfen ve tenzilen tastir buyurulan, cevapname-i efhamilerinizi derecesiz bir iştiyak, mamafih memnuniyetle aldım! Ve tekrar tekrar okuyarak, her bir kelam-ı hikmet beyanları pek çok haklı buldum! Bilmediğiniz bir menbadan cereyan edip gelen, bir muhabbetin macerasına karşı durmak sizce icbar olunamaz! Binaenaleyh her bir husus görüşmeklinize münhasır kalır! Emniyet ediniz! Kabul buyurunuz! Birkaç güne kadar talimatı havi bir tezkire daha göndereceğime muvasalatımıza bir vasita olacaktır anlıyor musunuz? Mektup götüren hanımdan bir istifsar etmeyiniz!

Bu okuyuş Macit Bey'i mercane kadar sevk etmişti. Çünkü mektubu bir defa iki defa okumakla kalmadı. Belki otuz kırk defa tekrar be tekrar okuyarak âdeta ezberiden okuyacak dereceye gelmişti.

Nihayet aklını başına toplayıp da dalğınlığa mercane inmiş olduğunu görünce kendi kendisine gülümseyerek acayıp! Benim mercanda ne işim var? Hayır hayır hiç bir işim yoktur? diyerek çarşı kapısının mercan cihetinden içeriye girdi.

Yağlıkçılara geldiği vakit yeni çıkmış kitaplardan biraz almak niyetiyle sahhafler çarşısına saparak kitapçı dükkanlarının önünde geziniyorken bedesten kapısında yine çarşaplı hanıma rast gelmesin mi? Fakat bu defa cevabı hanım mûmâileyhiye şefahen verip tahriren bir şey yazmayacaktı.

Ne kadar mahcubiyet ki? Macit Bey hâlete hazihi göbeğine kadar kızarmış olduğu hâlde hanıma " lütfen dışarı çıkalım da size söyleyeceğim var!" diyebildi.

Bu kızarıışı siz mahcubiyetten mi zannedersiniz? Gerçi bunu ilk mülakatta söylemiş olsanız yeri ise de hanım yüz göz olmuş Macit Bey mûmâileyhi her görüşte ne için pancar gibi kızarıyor? Öyleyse siz bunun farkına varmışsınız? Çünkü Macit Bey'in ta sinesinde bürkan-ı ulûv-i ifşan vardır ki çarşaplı hanım gibi bir bad-i letafet bu ulûvve çarıptıkça beyi kızartmak değil bu ateş saçtırsa acep değildir! Bu da nedir? Aşkın, muhabbetin odunlarıyla tutuşturulmuş bir mücmer!

On Üçüncü Bap

Bu vecihle Nur-i Osmaniye camiinin içerisinden geçerek (Yavan baluka) namındaki dükkanın önüne kadar varmıştı ki, Macit Bey, tevakkuf ederek ihtizazlı bir sesle şöylece kelama ağaz eyledi .

Macit Bey- geçen gün sahib-i mektubun kim olduğunu sizden soracağım sırada (Gelecek diğer tahrirat cevabından anlaşılıyor) buyurmuştunuz! Hâlbuki şimdi aldığım cevapta buna dair bir şey olmayıp mamafih yazdıkları şeyde şudur!

Macit Bey mezkûr mektubu baştan aşağıya kadar okuyup bir saniye sükûttan sonra hanım dediki: (Vallah bey efendi! Cariyenizin mektupların mailine dair bir güne malumatım yoktur! Fakat devran eden ahvalı biliyorsam da zat-ı alinize buna dair bir şey söylememelikğim bir amirin emri iktizasındandır! Zannedersem bu bapta sizde icbariyetimi istemezsiniz?)

Macit Bey- (Önüne bakarak) Peki öyle olsun! Bari siz kendi namınızı söylemeniz olmaz mı?

Hanım- (Sesindeki nezaketi bir kat daha arttırarak) Cariyenizin mi efendim?

Macit Bey- Estağfurullah efendim!

Hanım- İsm-i cariyenem Pervin'dir!

Macit Bey- (Düşünerek) Pervin ha? Çok güzel isim! Fakat siz hanımın nesi oluyorsunuz? Lakin istintâkımı aff buyurursunuz! (Mabadı var) Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.12. On İkinci Sayı

**Numara 12 fi 26 Kenunievvel Sene 1296 (Cuma) 5 Safer Sene 1298
Birinci Sene**

Bend-i Mahsus: Şebabet

Gençlik bir mevsim-i saadet olduğu için en ziyade ihtiraz edilecek bir zamandır.

Gençliğin rayiha-ı latifesini duyduğu her nerde olursa olsun bir gülün derdest edilmesi için o cenaba doğru insanı koşturur. Fakat ol gülün dikenini dest-i naziğini sadd-ı hezâr para edeceğini asla tefekkür ettirmez. Yine gençliktir ki şükufezar alemde nabit olan birtakım fidanlar teşkil eyledikleri hoş manzarayı görünce o anda derun-i letafet numunende bir müddet aram ve istirahat etmeyi arzulatırır da o fidanların altında yatan canavarı asla tahattur ettirmez.

Gençler!! Her şeye haris ve her şeyin icrasına muktedirseler de metanet ve sabır sahibi değillerdir! Fakat sabır ve sebat olmadıkça hiç birşey husule pezir olmayacağından ol emirde malik-i sabr ve sebat olmaya gayret ediniz!..

Ben her yerde sözünü bilmez amal ve efalın kötülüğünden bihaber birtakım gençlere rast geliyorum. Bunlar ekseriye bihesbeltabia âli cenab iseler de kalplerinde (Aman bir hareket nabecade bulunup mahçup olurum) korkusu bulunduğundan sözlerini şaşırırlar. Efal ve hareketini suret-i hüsnede icraye muktedir olamazlar. Bunlar ol gençlerdir ki her ne kadar tahsil-i hüner ve maarife rağbet etmişlerse de oldukça sahib-i irfan oluncaya kadar meşak-i tahsiliyeye sabır ve eftar-ı hüsnelerinde sebat etmemişlerdir. Eğer biz her bir kusurumuzu burada yani avan nev-civanide tashiha gayret etmezsek gitmek arzusunda bulunduğumuz tarik-i müstakimeden pek uzak düşeriz. Her bir nailiyet ve muvaffakiyetten uzak düşmemizi kendimize yar olmayan mütalaayı atıf etmemeliyiz! Çünkü etrafiyle düşünülecek olursa (baht) ve (talih) lafızları bimana lügat hükmünde kalmaz mı?

Ben neyin baht ve talih dediğimiz lafızları cesaret ve hilmiyetle perverde olmuş bir tedbirin semarası olmak üzere telakki ederim. Fuzala-yı mütekaddimeynden birçoklarının okumuş olduğum eserile bu zihabimi ispata muktedirim!

Bu mübâhesi sert ve beyandan maksad-ı âcizanemi berveche-i ati hülâsa olarak söyleyeyim. *"İnsan iktidarına nispetle büyük olan bir işte dahi sabr u sebat üzere bulunduğu hâlde nail-i muvaffakiyet olacağı büştibahtır. Ey yavrucuklarım, sizlere okutturulan dersleri zihinlerinizin alamayacağı mertebe güç görerek derya-yı yese dalmayınız.*

Ezhan-i nev-i beni beşer her ne yaşta bulunursa bulunsun o derslerin iki üç mislini istiaba kâfidir. İhtiyarlık zamanında her dakikası hazinelere bedel olan gençlik zamanın sefahatle geçirilmesinden naşi dökülen göz yaşları fayda vermeyeceğinden çalışın gençliğinizi zay etmeyiniz!" ihtar-ı pederanesini tekrar ile hatm-i makal eyler!

Nihal

Ahlak

هذا من فضل ربي

Efendiler!..

Nail olduğunuz mesudiyeti takdir edebiliyor musunuz? Yani Cenabıhak hazretlerinin sizlere ihsan buyurduğu iltifat-ı celilenin kader-i aliyesini anlayarak şükürünü ifa ediyor musunuz? İşte size mesudiyetiniz neyden dolayı olduğunu arz edeyim! Şöyle ki ola Hakk-ı Cell ve Âlâ Hazretleri sizleri mahlukatın en mütemeyyizi ve en mütehayyizi olan hilkat-ı âdemiyyetle müşerref buyurmuş ve kuvve-i müdrîke ve müfekkire ile mütehalli kılmış olduğundan başaka bir lokma ekmek parası tedarük etmek için birçok meşak ve ezyetini ihtiyar ile beğir sürücülüğü ve kundura boyacılığı ve süprüntü kogacılığı ve emsalı gibi süfli işleri kendilerine kesp ve kâr ittihaz eylemek mecburiyeti tahtinde bulunan birtakım çocuklardan da tefrig buyurarak peder vesair valilerinizi sizlere münfak ve hadim ve sizler ise de dâhiye-i cehaletten kurtulmak ve hikmet ve kudret-i rabbaniyesini öğrenerek, âlim ve âmil olmak için mekteplere şakirt eylemiştir! (*Hâzâ men fadlı rabbi*) öylese Tanrı Teala Hazretlerinin inayet-i azimiyesinin teşekkürat-ı lazimesini her vakit ifa etmeli ve beş vakitte şaraitiyle namazlarınızı kılmalı. Velhasıl mekteplerinize devam ile tahsil-i ulum ve fûnun ederek bilahra ümid-i ikbal ve

istikbalı bulunduğumuz vatan-ı mukadesede güzel güzel hizmetler eylemelisinzi!
M.Ali

Rosamonde (Mabat)

Validesi- İhtimaldir ki ayağına iyi gelsin lakin! Tecrübe etmeksizin emin olamazsın. Sen mor bardakta sevda yolda yürüyerek

Rosamonde- Potunlar için tecrübe etmek lazımsa da lakin eminim ki mor bardağı severim.

Validesi- Peki potunla bardaktan hangisini tercih edersin birini intihap et satın alacağım.

Rosamonde- Sevgili valideciğim ikisini birden alaydık teşekkür ederim!

Validesi- Yok! Yalnız birini alabilirim!

Rosamonde- Öylese de bardağı.

Validesi- Lakin düşünün ki, bu ay potun alam sonra.

Rosamonde- Bir ay... Bilmiyorsun ki bu potunlarımı ne kadar muztarip ediyor. Potun almanızı tercih ederim! Fakat bardak dahi ol kadar güzeldir. Bardak al! potunlarım eski değildir. Ben zannederim ki bir ay kadar daha giyebilirim.

Validesi- Mösyöse mal ile lakırtı edinceye kadar sen iyice düşün! Rosamonde elinde bir potun bir ayağı çıplak olduğu hâlde tefekkür ederdi.

Validesi- Kızım düşündün mü?

Rosamonde- Düşündüm bardak daha âlâdır...

Validesi- Rosamonde kızım senin ayağındaki potun parça parça olduğu hâlde bardağı tercih edecek kadar akılsız kıyas etmezdim.

Rosamonde- Bardak beni daha ziyade bahtiyar kılar.

İşte efendiler.

Okurken nazar-ı dikkatimizi celpeden Rosamonde'nin bir parçasını size arz ettik. Bu parça şebabet hakkında yazılan bentler için bir güzel tecrübegâhtır gelecek nüsha bend-i mahsusümüsü (Rosamonde'den alınan ibret)'e hasredeceğiz.

Varaka

Mücerret evlad-ı vatanın istifadesi zımında mevki intişare vazi etmiş olduğunuz Bahçe'nin vuku bulan talep üzerine, badelmütalaa beher hafta bir nüshasını Samsun'da bulunan refikimden bir zata irsal ile kesb-i şeref ve iftihar

eylerim. Bahçe-i mezkûreden eşcar-ı müsmira ise yalnız çocuklara münhasır olmayıp belki bizim gibi sinnen büyükler sırasına katılmış. Gençlerin dahi müstefit olması varista-ı kayd ve iştibahtır. Mamafih ravza-ı alinizin bir tarafına bir miktarda havadis tohmu saçılmış olsa mahsulette bir kat daha eser-i feyz ve bereket hasıl olacağından işbu varaka-ı âcizanemden bahçe-i muteberenizin bir köşeciğine derciyle istida ve istirhamımın kabul ve adem kabulun ilanıyla dilşat buyurmaları cehâr-ı çeşme intizar olunur efendim.

Suphi

(Beyan-ı Mazeret)

Arzunuz gibi arzuları zamin idaremize yağmur gibi yağın varakaları dercede mazurken içinden işte sizin varakanızı bitarafane olarak derc ettik. Havadis yazmak bizce dahi arzu olunan mevaddan ise de bu bapta Maarif-i Nazaret-i Celilesi'nin adem ruhsası bunu yazmaktan bizi mahrum bırakmıştır.

Binaenaleyh kariilerimizi memnun etmek için elimizden geleni icrada kusur etmemeye çalışmaktasak da bu arzuyu umumi yine Maarif-i Nazaret-i Celilesi'nin lütfuna kalır! (Memet Ali imzasıyla Samsun'dan) vürut edip geçen on numaralı nüshamızda derc olunan tahrirat-i mahsusiye cevaptır)

İrsal eylediğiniz tahrirat-ı mahsuse Bahçe'ye derc olunduğu sırada cevabının on birinci nüshaya yazılacağı vaat olunmuştu. Mamafih mütalaa-ı mesrurdeniz calib-i nazar-ı dikkatten olup heyetçe olunan müzakere ve muhabereden Samsun'a bir zat vasıtasıyla Bahçe'nin birinci nüshasından yirmi kıta kadarının irsal olunduğu anlaşılmiş olmasına nazaran Bahçe'nin zuhurun- Takvîm-i Vakayi'de görüşünüze irsal olunan nüshaların orada temim olunmamış olursa bile zat-ı aliniz tarafından görülememiş olduğunu hatıra getirmekle bu kere tekrar ve her bir nüshasından miktar-ı kafi Bahçe sarrafım efendi vasıtasıyla Samsun'a ve maamâmâfih yine efendi mûmâileyh vasıtasıyla sair vilayete irsal olunmuştu. Kendinden bu bapta orada vesair vilayette Bahçe meraklıları abone olmak murat buyurdıkları ve ufacık bir tahririyetle esman-ı muktazasını irsal eyledikleri hâlde, diğer postaya nüsha-ı müteaddidesiyle beraber makbuz senedinin gönderileceği cemi ihvana ilan olunur.

= Heyeti Tahririye=

Fünn: Hesaptan

Tenasüp Bahsi (Mabat)

Netice- 1 her iki tenasübün mukaddimleri müsavi olduğu hâlde, talileri diğer tenasüp teşkil ederler. $12: 4:: 6: 2$, $12 :6::6 : 3$, işbu tenasüplerin her birlerinde vasataynların tebdil olundukta $12: 6:: 4: 2$, $12: 6:: 6: 3$, olup işbu tenasüplerse birer nispet-i müşterikeyi havi olduklarından $6 : 3:: 4: 2$, tenasübü teşkil ederler.

Netice-2 her iki tenasübün talileri müşterek olduğu hâlde mukaddimleri diğer bir tenasüp teşkil ederler. $15: 5:: 6: 2$, $25: 5:: 10 : 2$ tenasüplerin her birinde vasataynın mevkileri tebdil olundukta $15: 6:: 5: 2$, $25 : 10 :: 5:2$ işbu iki tenasüp dahi birer nispet-i müşterikeyi havi olduğundan $15: 6:: 25: 10$ tenasübü teşkil eder. (Mabadı var)

Hesaptan

Metre Usulüyle Ölçüler (Mabat)

(Hacimlerin Vahit Kıyası)

Madde- 9 Hacimlerin vahid-i asliyesine metre mûkaabı tabir olunup kendisi dılıları bir metre olan bir mûkaaptan ibarettir. Kendisinin muzaafları olan vahit muayyenlerin istimali adet olmamıştır.

Eczası olan vahit muayyenler metrenin killerin aynı olup yalnız esamisi nihayete bir mûkaap kelimesi ilave olunur. Birde desimetre veya santimetre veya milimetre mûkaabı denildiği hâlde dılıları biri diğerinden on kere küçük üç mûkaap tasavvur olunmalıdır. Yani hendesede görüldüğü mezkûr vahit muayyenlerden her biri kendinden bir sonra gelen vahit muayyen bin tanesini havi olmak lazım gelir. Bu surette 1 metre mûkaabı 1000 desantimetre mûkaabı olur.

Madde- 10 Vahit mûkaabı havi olmayan kapların veyahut cisimlerin hacimlerini ölçmek için vahit kıyası makamında biltabi desantimetre mûkaabı istimal olunur. İşbu bir desantimetre mûkaabına litre tabir ederler. Kendisinin muzaafları ve kasımları olan vahit muayyenlerde zira da muharrirdirler.

Hektolitre =100 litre Muzaaflar

Dakalitre = 10 litre

Litre = bir desantimetre mûkaabı :

Disilitre = 0,1 litre

Santilitre =0,01 Eczaları

Madde-11 Mayaatı ve hububatı ölçmek için kullanılan kaplar üstuvani şekildirler. Mayaat için kullanılan kapların irtifaları kaideleri kıtaların zaafına ve

hubabat için kullanılan kapların irtifaları kaidelerinin kuturlarına müsavi olarak yapılır. Mezkûr maya ve hububatın vahid-i asli ve vahid-i muayyenlerini tamamen derunüne alabilecek surette kaplara verilecek irtifa ile kaideleri kuturların miktarlarını tayin etmek usul-i hendesede görülecektir.

Fransız hükümeti gerek asli ve gerek muayyen olarak yalnız her bir vahit ile onun zaafını veyahut nısfını alabilecek ve saadete kapların istimaline mezuniyet ita etmiştir. Mesela:

1 disilitreyi 2 disilitreyi ve 1/2 disilitreyi istiaba kafi kaplar inşasına müsaade etmiştir.

Madde- 12 Metre mûkaabı yakılan odunları mesaha etmek için kullanıldığı hâlde üster ismini ahiz eder. Bunun on misline müsavi olmak üzere yalnız bir muzaafi vardır ki: Ona da kastır tesmiye olunur. Üster eczası olarak iki vahit muayyeni vardır ki: birine desimetre ve diğerine santister tesmiye olunur. Birincisi üsterin 1,0 ve ikincisi dahi 0,01

Sıkletlerin Vahit Kıyası

Madde- 13 Sıkletlerin vahid-i aslisi gram tabir olunan sıklettir ki, bu da santigrad termometresine göre zait dört derece-i hararete bir santimetre mûkaabın havi olduğu mâî mukattaranın ağırlığından ibarettir. Kendisinin bilcümle vahit muayyenleri zira de muharrirdir. Her biri dahi istimal olunur.

Bir tonlata = 1000 kilogram

Kantar aşari = 100 kilogram yahut kental

Kiyay-ı aşari = 1000 gram yahut kilogramm

Muzaaflar

Hektogram = 100 gram

Dekagram = 10 gram

Gram

Desigram = 0,1 gram

Santigram = 0,01 gram

Eczası

Miligram = 0,001 gram

Yukarıdaki mikyaslardan anlaşılıyor ki: Bir litre su bir kilogram ağırlığında olmak lazım geleceği gibi bir metre mûkaabını havi olduğu su dahi bir tonla ağırlığında olmak lazım gelir.

Madde- 14 Sıkletlerin şekil ve tarzları muhtelif olup hepsi dahi hükümet tarafından intihap ve tayin kılınmıştır.

Hendese

Müellif: Fay, Mütercimi: Nihal (Mabat)

(Zevaye)

İki hatt-ı müstakim diğer bir hatt-ı müstakim teşkil etmemek üzere birbirleriyle birleştikleri zaman aralarında zuhur eden açıklığa zevaye denir.

Zaviye üç türdür biri zaviye-i haddedir ki, bir hatt-ı ufki üzerine hatt-ı maili vaki oldukça hadis olan iki zaviyeden geçip giderek zaviyeye dahi zaviye-i münferice namı verilmiştir.

Zaviye-i kaime hat üzerine hatt-ı şakuli vaki olup işbu hatt-ı şakulinin iki tarafında zuhura gelen zaviyelerdir ki bunlar birbirine müsavidir. (Mabadı var)

Hava

İskân ettiğimiz arz takriben 60 kilometre (yüz kilometre olduğu dahi görülmüştür) irtifaında hava denilen gazi bir madde ile muhat ve bu hava kuvve-i cazibe-i arziyeden naşi arza mülahık ve arzın şekliyle müşkil ve arzın gerek kendi ve gerekse şems etrafında icra edilen harekete tabi bulunur.

Hava, her cisimin mesammâtına nüfuz eder ve her boş mahallerde bulunursa da renk ve rayihadan ari bulunduğundan görülüp hissolanamaz.

Bu kadar büyük bir yığıntının sath-ı arza bir tazyik-i icra edeceği hatırlara gelir.

Filhakika hava bir santimetre murabbaaı mahale 1033 kilogram tazyik icra eylediği ve satih müstedir bir arz 5, 198, 578 miriyemetre murabbaaında bulunduğu cihetle küre-i arz takriben 5 kentliyon kilogram kadar sıkleti mütehammil olduğu müspettir.

Bu hesaba nazaran vasati bir adam 17,5 kilogram kadar havanın sıkleti vaki olup insanın dâhilî kuvvetleriyle tekabul ve tedafü olunduğu ve hatta şeyhuhet ve hastalık vasıtasıyla bu kuvvetlerin tenakusu vukunda kanburluk tari olduğu zahir olur.

Hava denilen madde, mukaddimleri bir cisim-i unsur gibi zannolunursa muahharen (hamız hava yalnız mevlid-i humuza ile azottan ve yüz kısım hava 79

kısım azot 21 kısım mevlid-i humuzadan) mevlid-i humuza azot hamız-ı karbon ve su buharı denilen gazi maddelerden mürekkep olup yüz kısım havada ancak bir kısım karbon ile bir cüzi ve mini kadar ya daima müptedil su buharı bulunduğ u mer tebe-i sübûte varılmıştır.

Maahaza su buharı hayata ziyade yarar bu hassaya mübni suya veya diğ er bir vasıta ile odalar ziyadesiyle teshin olundukta derunünde bulunan hava kesp büyüsat eyleyeceğ i yani derunünde bulunan buhar mahv olacağı ve bundan mahrum olan hava teneffüse muzırr bulunacağı hasebiyle suyun üzerine bir kap ile su konulmasına dikkat olunmak lazımdır ki mezkûr su hararet vasıtasıyla biltebahhür havaya su buharı vererek yani havayı nemlendirerek vuka gelecek mazarrat mündefi olsun.

Mütenevvia Afrika-yı Vusta (Mabat)

Birleştirdiğ inde tek mil bir sandal olurdu.

Esitanlı mezkûr sandalı birlikte alarak karadan garp tarafına doğru ilerleyip kendi adamlarıyla beraber cesim bir ırmakta kayıklara rakip olmuş ve bu ırmak üzerinde ilerice seyir ve sefer ettikten sonra 1877 senesi Ağustos ayında ırmağın Bahr Atalarinkine münasip olduğ u yere gelmiştir. Mezkûr ırmak Kongo nam ırmak olduğ unu tasdik eylemiş ve işbu seyahat esnasında birçok azim müşkilata tesadüf olunmuştur.

Şöyle ki nehrin birçok mahalinde çağlayanlar bulunduğ undan kayıktan dışarı çıkıp sık ormanların içinde yürümeyi ve kayıkla tek mil-i eşya ve mekulatı karadan nakl etmeye mecburiyet hasıl olmuştur.

Esitanlı bazen vahşi kabilelere tesadüf ve onlarla muharebe etmeye mecbur olurdu. Refakatında bulunanların ekseriyesi muharebelerde telef olarak iki yüz yirmi dört kişiden ancak seksen dokuz kişi, kendisiyle beraber Zingabor'a avdet eylemiştir.

Üç sene devam eden şu seyahat esnasında çektiğ i meşakkatlerden biçare Esitanlı'nın saçları ağarmıştır.

Fakat, Longoston, Esitanlı vesairlerin azim meşakkatle icra ettikleri keşfiyatın semarası olarak şimdi Afrika'nın içerileri malum olmuş ve çoğ u insan ayı yeyip ekser defa yekdiğ erine muharebe ederek tuttıkları adamları esir makamında satmakta olan Afrika'nın vahşi kabailini daire-i medeniyete idhal ve lazım gelen talim ve terbiye için İngiltere ve Amerika'dan ulema irsal olunmaktadır. Zulmet cehalet içinde bulunan memalik-i mezkûrenin az vakit içinde terakki eyleyecekleri bedihidir.

Çay ve Kahve

İngilizce'den Tercüme

Çay- Çin, Japonya vesair arazi-yi şarkiyede kesret üzere bulunur bir nevi nebatın yaprağıdır.

Bu nebat (Şimşir, ve defne ağaçları gibi) her mevsimde yeşilliği bulunup ve yabani beyaz gül gibi de bir nevi çiçek açar.

Çinliler çayı şekersiz ve sevadsız içtikleri gibi, misafirlerine de bu çay ile ikram ederler. Mesela: Bir eve her ne vakit bir misafir gider, hizmetçi hemen bir kupa çay getirir.

Çin'de her bir kulibe sahibinin bir ufak çay- bahçesi olup bu bahçeden yetiştirdiği çayın kullanabildiği kadarını kullanıp bakisini satar. Bu suretle familiesi halkına taam ve elbise almaya muktedir olur.

Bir kimse Çin'de araziden bir büyük parçaya sahip olup ve birçokta çay nebatı yetiştirirse, o adama oraca çay- çiftçisi denilir.

Çay yaprakları büyüyüp artık toplamak vakti geldiğinde, çiftçi ve familiesi pek meşgul bulunurlar. Çay yapraklarını ağaçlardan çekip kopararak, sepetlere doldururlar. Sepetler doldukta eve taşırlar.

Sonra, mezkûr yapraklar, ateş üzerine konulmuş demir kaplar içinde kurudulurlar. Kururken çiftçi ve familiesi yaprakları yere alt üst ederler. Mabadı var.

Sandviç Adalarından Bir Nevi Deniz Oyunu

Bundan altmış sene evvel Sandviç (1) sekenesi vahşi ve putperest ve insan eti yerlerse de 1816'da din kadimleri terk ile meel-i mütemeddine sırasına geçmeği arzu ettiler. 1820'de birinci defa olarak bu ehaliyi Hristiyan etmek için Amerika'dan misyonerler gönderildi. Bu misyonerler ehal-i mezkûrenin lisanın öğrendiler ve cezire-i mezkûre ehalsinin kitapları ve yazısı olmadığından 1822'de Latin hurufatiyle onların lisanı üzere kitap yazmaya başladılar! Ve ol vakitten beri iki yüz nevi kadar kitap tab' ve neşretmişlerdir. Elan ol adaların hemen kaffesi Hristiyan'dır. Takriben yetmiş bin adam kilise azalığına kabul edilmiştir.

Bu gün memleketin usul-i idaresi muntazam ve ehalsi altmış sene evvel olduğu gibi insan onu yemeyip çalışkan ve terbiyelidir! Putperestlik zamanında ehal-i mezkûre ekseriye denizde imrar-ı vakit etmeye alışmış ve memleketin havası sıcak

olduğundan sandallar ile gezmeyi sever ve yüzmekte ol derece mahirdiler ki, denizde sanki karada gider gibi gidip gelirlerdi.

Ehali-yi mezkûrenin deniz oyunlarından biri, bir adam bir tahta alarak yüzerek sahilden hayli uzaklaşır ve sonra mezkûr tahtanın üzerinde yatarak veyahut ayakta durarak cesim dalgalar üzerinden bir sürat fevkalade ile sahile doğru gelir.

Bir adam bunu yapabilmek için uzun müddet itman etmeğe muhtaçtır. Cezire-i mezkûre ehali bu misli harekete alışık olduklarından bu gibi oyunlar pek ziyade muhip neşatları olur.

Ayı Balığı

Ayı balığı suda yaşar ve et yer bir hayvan olup bir kaç nevi vardır.

Bu hayvanın neveleri muhtelif büyüklükte ve şekil ve heyette olup bazıları ancak üç dört kadem ve bazıları on beş kadem uzun ve altı yüz okka kadar ağır olurlar.

Bu hayvan mahali olan sair hayvanlardan kendi ayaklarının acayip terkiyatı cihetiyle tefrig olunur.

Ayı balığının dört ayağı vardır ve ayaklarının parmakları yelpazeli olduklarından balık kanatları gibi işini görürler.

Bu hayvan yüzdüğü vakit başlıca arka ayaklarını kullanır ve ön ayaklarını ancak dönmek için istimal eder.

Ayı balığının derisi ile eti arasında bir yağ tabakası vardır ki, pek müfittir.

Ayı balığının derisi ve bazı nevelerinin kürkü çok kıymetli ve bu sebepten arzın soğuk iklimlerinde binlerce adamlar ayı balığı avı ile meşgul olurlar.

Bu hayvanın bu nevi bazı cihetle arslana benzediği için deniz arslanı ve diğer bir nevi ayıya benzediği için deniz ayısı ve bir nevi ahirine dahi file benzediği için deniz fili namını vermişlerdir.

Bu hayvan ekseriye balık yer ve nefes almaksızın yirmi dakika suda kalabilir. Sudan dışarı çıkıp buz dağları veyahut ovalarda sürünerek yürümeyi ve güneşte insımağı sever. Ayı balıkları sudan dışarıda uydukları vakit avcılar bunu fırsat add ederek telef ederler. (İskhu) nam ile kabile adamları çok defa buz delikleri önünde oturup bu hayvanlardan nefes almak için ol deliklerden başlarını çıkararak vurup öldürürler. Bu hayvanlar oynamayı çok severlerken bazen dehşetli surette kavga ederler. Ve kemiyal üzerine bile humum ederler. Ayı balıkları insana çabuk

alışırlar ve gayet usludurlar. Londura'nın hayvanat bahçelerinde bu hayvanlar bulunup kimileri çardakta buldukları havuzdan dışarı çıkararak sandalye üzerinde otururlar. Sahiplerinin kucaklarına sıçrayıp onları öperler. Evden içerisine girerek odanın kapısı kapandıktan kapıyı açıp dışarı çıkarlar. Çok uzaktan atılan balık parçalarını ağızlarıyla tutarlar. Köpek gibi sahiplerinin arkası sıra giderler ve bu vecihle sahiplerine büyük muhabbetleri olduğunu gösterirler.

Meyve-i Dil

Muharriri: Avni

Hanım- (Yüzündeki yemeniyi güya bir işaretle kaldırmış gibi kaldırarak) estağfurullah efendim! Cariyeniz hanımın bendelerindenim!

Macit Bey'in gözleri kamaştı güya karanlık bir gecede şiddetli şimşek çakıyormuş gibi bir hâle girdi. Çünkü geçen bapların birinde vasıf ve tarif eylediğimiz o lehce-i âfet misal, bu defa Macit Bey'in huzurunda dahi arz-i cemal ediyordu.

Macit Bey- (Dili dolaşarak ne söyleyeceğini kayıp edip) Şey.... Siz... İsmi bilmediğim hanımsınız?

Pervin- (Önüne bakarak) Evet efendim!

Macit Bey- (Niyaz mendane) Öyledir de efendim! Ne için kulunuzu merakta bırakıyorsunuz? Ayağınızın altını öpeyim mektubu götürdüğünüz hanımın kim olduğunu söyleyiniz!

Pervin- Estağfurullah efendim! Fakat hanımın tarafından tenbih olunmuştur! emre nasıl muhalefet edeyim? İşte sabır ediniz! Bir iki güne kadar elbette bir şey muvaffak olacaktı!

-Macit Bey- Neden bildiğiniz?

-Pervin- Mektupta öyle değil mi?

-Macit Bey- Acaba ne gibi şeye muvaffak olacaktı?

-Elbette mülakata.

- O mümkünsüzdür!

- (Şaşırarak) Ne için efendim?!

- (Önüne bakarak) Çünkü.....

- Derecesiz bihelecane çünkü???

- (Kızarak) Çünkü karşımda duran bir melek simanın hiss ve onu doğrusu isterseniz?- Hanımınızın muhabbetini gönlüme koyuveremiyorum!

- (Daha ziyade bir heyecanla)! Sahi mi söylersiniz!

- (Terleyerek) Elbet! Yalan söyleyemeye ne mecburiyetim var!

- (Önüne bakıp şemsiyesinin fil dişi ucuyla potunun tozunu silkerek) Peki!

Aklınızı başınıza toplayınız! (Mabadı var)

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.13.On Üçüncü Sayı

Numara 13 fi 2 Kenunisanî Sene 1296 (Cuma) 12 Safer Sene 1298

Birinci Sene

Bend-i Mahsus Açıklık

Bahçemiz'in derahde ettiği hizmetlerden bir de vatandaşlarımızın hanelerinin saadet hâlde bulunmasına hizmetse de, şimdiye kadar buna mübaşeret etmişiz. Bazı mevaniden ileri gelirdi. Lehulhamd bu defa mevaniden mezkûre külliyyen bir taraf olduğundan bu nüshadan itibaren *Bahçe*'nin mütenevvia kısmını yarısı bu hizmet-i mukaddeseyi mehmaemken ifa edecektir.

Ceride-i Tıbbıye-i Askeriye'nin 104 numaralı nüshasında açıklık serlevhasıyla görülen bendi hülasa ederek bervecih-i ati onu derc eyledik ki yazacağımız bentlere bir mukeddime makamı tutacaktır.

Vatandaşların saadet hâlini arzu eden zevat-i maarif semanın bu bapta irsaline himmet buyuracakları evrak için sayfalarımız her an âmâdedir.

Muharrir bend-i açıklık hakkında bast-i makal ve bu bapta Doktor Guyvmin mülahazatını beyan ettikten sonra şu suretle beyan-ı efkar ediyor.

"Avrupa'nın ekseri mahallerinde hususuyla İngiltere'de bu bapta eser takkayyüt görülmekte ve bazı mahallerinde alelhusus Fransa'da eser-i mezkûrün nazar-ı mütalaaya alınmamakta olduğu Londura'da bir ve belki birkaç açıklık mektebi mevcut olup Paris'te böyle bir mektep olmamasıyla müspettir.

Bizde ise Bolu'dan gelmiş erkek aşçılarla Afrika'dan kaçırılmış nim vahşi esrayı zinciden maada hiç bir tabbah olmadığından bunların malumat-ı ilmiyelerine cisimlerinin bekasına elzem olan bir hizmeti terk ve ihale eylemişlerdir. Biz taamı nizamsız ve ölçüsüz ve vakitsiz yemekteyiz. Mesela bir akşam taamı saat on birde filan atimedem mürettep ve tahminen iki olarak miydemize ilka etmekte ve ertesi akşam saat on ikide o diğer taamlardan yüz dirhem miktarı yemekte bir suret tabakta malum hülâsa karanlıkta bir gidiş!

İleride inşaallah aşçılık mektebi küşat olunacağı memul ise de şimdilik bunun önünü almak üzere bir tarik vardır ki, o da hanelerde hanımların aşçının bu noksanlarını ikmale kafi bulunan malumat ve gayretleri olup idareleri sayesinde her ne kadar hizmet-i mühimme-i tabhiye mükemmel olamazsa da pek de fena olmaz! Hanımların gayret ve sadakatlari idar-i beytiye nokta-ı nazarında mühimdir. Çünkü idare-i beytiye demek idare-i tabhiye demek olacağı ecelden idare-i mezkûrenin sahibesinin anzar-ı dikkatini calip olmak lazımdır.

Aşçılık kolay bir sanat değildir. Mektepte tahsil etmek dahi mükemmel aşçı olmak için kafi add olunmaz ve tabiat ve terbiyenin dahi medhalı olup bu hâlde tahsil ve taban nezafet ve taharat ve sadakat lazımdır.

Bâlâda yazmış olduğumuz Londura'nın aşçı mektebi pek masarfsızca idare olunmaktadır. Çünkü talebenin pişirmekte oldukları hatime harice fûruht olunur ve bu akça mektebin masarifat fevkaladesini tesviye eder.

Bu mektebin talebesi yalnız ötede beride aşçılık etmek için gezenlerden ibaret olmayıp tezevvüç ederek bir hanenin idaresi eline aldığı zaman hanenin badi-yi perişanı olmamak arzusu insaniyetkâranesiyle gelen pek çok hanımlar dahi vardır.

Bir hanenin riyasetini eline alacak hanım sanat-ı tabıhtan bibehr olursa artık o hanenin hâlini düşünmelidir!"

Ahlak

Adam bu bizim devr dalarıya bir gelir

Bil kader-i sıhhatı, kişi dünyaya bir gelir

Şu beyit hakikat-i âyet mefhumunca dünyada insanın muhafazasına fevkalade 'itina ve dikkat eylemesi lazım gelen şeylerden birisi ve belki birinciside sıhhattir. Ki insan hareketini her teşebbüsünü saye-i sıhatte icra eyler. Yani bir insanın sıhhati hallden salim olmazsa kaffe-i hareketinin ve belki akvalının dahi nevakısından hali

bulunmayacağı tabiidir! İşte şu mukaddimeden anlaşılacağı üzere bir vücut için sıhhatin nısfı ruhun derece-i saniyesinde bulunduğundan ve binaenaleyh insanın her şeyde ona ihtiyacı derkâr olduğundan onun suret-i hıfzını öğrenmeye gayret ve muhafazasına da dikkat eylemeli ve mağayı olan şeylerden çekinerek gerek gezip yürümek ve gerek yiyip içmek ve vücudu temiz tutmak husûslarında kaide-i hıfz-ı sıhate riayet etmeli. Çünkü bir insan kendi sıhhat-i vücuduna bakmaz ve hizmet eylemezse de ondan kimsenin hayır ve fayda ümit ve intizarında bulunmayacağı derkâr ve emsalı delaletiyle bedidardır!

M. Ali

Dükknacey-i Etfal

Muharriri: Avni Sarftan Ders

Ali- (Elindeki bina kitabını açarak) Hoca efendi binanın ta başında "ilem enne abvabültasrif " yazıyor! Bu tasrif lügatta ne demektir?

Muallim- Oğlum! Tasrif lügatta tagyir ve tahvil manasına olup fenn-i sarfin ismidir! İlm-i sarfin tarifi nasıldır?" diye sorarsalar ne cevap verirsin?

Ali- Bilemiyorum hoca efendi!.....

Muallim- Evladım! İyi belleki sana "ilm-i sarfin tarifi nasıldır?" Derlerse (ilim yebhas fihi anilahvalülkelimete min heysülilal ve idgam) cevap verirsin.

Ahmet- Fakat, bunun manası nedir!

Muallim- Manası (İlal ve idgam olunmak ve olunmamak cihetiyle kelimelerin ahvalından bahs eden ilim) demektir.

Ahmet! İlm-i sarfin faydası nedir?

Ahmet- Arabî kelimeleri söyleyip yazmakta hata etmemektir!

Muallim- Peki mevzu??

Ahmet- (Düşünerek) Derhatır edemem?

Muallim- İsmail! Sen söyle.

İsmail- İlm-i sarfin mevzusu yani bahsedeceği mevadd kelimedir efendim!

Muallim- Kelime nedir?

İsmail- Mana-yı müfret için konmuş bir laftır!

Muallim – Ali, kelime kaçtır?

Ali – Üçtür efendim!

Muallim- Nedir?

Ali- İsim, fiil, harftir!

Muallim- Evlatlarım! Babın cem nedir?

Hepsi birden – Abvap!!!

Muallim- Fakat bu cem, cem killeştir! Cemi killest nedir Ahmet?

Ahmet- Karinesiz ondan yukarıda kullanılmayan cemidir! *İlerisi gelir*

Farisi'den Ders 1

Muallim- (Yeni gelmiş bir çocuğa hitaben) Mehmet! Farisi'de hurufi hece kaçtır?

Mehmet- Yirmi dördtür efendim!

Muallim-Sayabilir misin?....

Mehmet- Harfler.

Muallim- Aferin bunlardan başka lisan-i kadimede h, g harflerine mukabil ho ve ko dahi vardı. Lakin şimdi h, v , g, kullanılmaktadır! Bu iki harf ile p, ç, j, k, harfleri Lisan-i Farisi'ye mahsus olup Arabîye'de nazirelerine tahriren üç nokta vaz ve şefahan (parisi) ve (tazî) ismiyle tefrik kılınır! Arabîye'den pek çok kelimat, Farisiye'ye nakl olunmuş olmakla huruf-i hece-yi Arabîye'nin tamamı tabii Farisiye'de bulunursa da bunlardan sekiz adedi yani h, s, z, t, z a, k harfleri Arabîye'ye ait, bakisi müşterek suretiyle olup Farisi'de bulunan misaller gibi telaffüz olunurlar! Recep! Hareke kaçtır?

Recep- Üçtür efendim!

Muallim- Nedir?

Recep- Fetha, zamme, kesre..

Muallim- Farisi'de onlara ne derler?

Recep- Zebr, pîş, zîr, denir!

Muallim- Hamdi! Farisi'de huruf-i imla kaçtır?

Hamdi- Üçtür! Yani elif, vav, ya, alamet-i hareketse de bunlara huruf-i imla dahi tabir olunur!

Muallim- Bir misal getir bakalım!

Hamdi- (gâh) saman (kûh) dağ (de) köy, gibi. *ileride gelecek*

(Çocukların mütehallik oldukları tabiatların ve bunlardan tevellüt eden şeytantla mahaza vuku gelen fenalık)

Ela ya eyyühelihvan!

Çocukken yaptığınız veyahut h3Alet-i hâzihi yapmakta bulunduğunuz yaramazlıkların zımnında olan fenalıkların derecesini acaba bir kere zihninizde ufacık bir düşünce ile tasavvur ettiniz mi?

Etfalın ettikleri yaramazlıklar meyanında öyle bir meslek-i vukuat vardır ki: derhatır ettikçe mülahazası bile adamı titretiyor!

Bakınız biz bir yaramaz çocuk biliyoruz ki: yaptığı yaramazlıkları bir zat matbaamıza gelip haber veriyor! Bu kabilden olarak ettiği uygunsuzluğun birinci numunesini arz edelim!

Yaramaz Çocukla At Sürücüsü Beyninde

At sürücüsü- Ulan (Oğlan) atın kuyruğuna ne dokunuyorsun?

Yaramaz çocuk- Kim dokunuyormuş? Ben yoluma gidiyorum işte. Ben karışmam! Çifteyi yersin görürsün!!

(At sürücüsünün sözüne kulak asmayarak atın kuyruğundan bir kıl daha çekerken beğir huylanıp bir çifte atar! Ve attığı çifte çocuğun ağzına gelerek iki dişi kırılır!)
vay vay vay vay!! Aman anacığım! Aman babacığım!! Vay ağzım! Vay ağzım!! Uha uha uha!!

Yoldan geçen bir zat- Çocuk ne oldu?

(Ağlamaktan pepeleyerek) At bana çifte attı! Ağzıma geldi. Bak bak kanlara bak! Ah anacığım ölüyorum!

Kim bilir sen ne yaptın?

Ne yapacağım olta için atın kuyruğundan kıl çektim! Oha oha! Oha!!

Gördün mü yaramazlık fenalığı? Haydi evine git haydi.

Evde

Oha! Oha!! Oha!!!

Oğlan ne ağlıyorsun? Ay o ağzının kanları ne? Dilini mi kopardın?

Oha! Oha!! oha!!!

Oğlan söylesene!

(Ağlamaktan sesi kısılarak) Sürücü Mehmet'in atının kuyruğundan olta için kıl çekiyordum! Mehmet'in beğiri bana çifte attı da dişimi kırdı. Oha oha oha!!!

(Ellerini dizine vurarak) Hayallah müstehakkını versin! Seni gidi çapkın seni.. Oğlan gel bakayım kaç dişin kırılmış? (iki ön dişinin kırılmış olduğunu

görerek) Ben sana sokaklarda at peşlerinde virane köşelerinde gezme, yaramazlık etme demedim mi? (döner) (kusuru sonra)

Varaka

Dehr-i bisükûnette meskûn olan müsteiddan şebabe niktarlık olarak nüzhetgâh mani olmak üzere sarf-ı nakdine hem fevkalade ile tanzim ve imarına muvaffak olduğunuz bahçe-i dilküşaddan dolayı üdeba-yı zaman dilseyir meserretle şevk-i engiz mübahat olup sipâs ve muhammedat ve arz-ı hulus ve hususiyeti havi şimdiye kadar pek çok arıza arz olunmuş olacağı bedihiyattan olduğundan tebrik yolunda tasdiat ve tatvil-i makale müdreke-i âcizanem cevaz dâde-i rıza göstermeyip fakat varkapare çekmek ravza-ı ibretnameyi mezkûrün tehi bir köşesine sebze-i paymal vadisinde zeri ve nisari müsaadesine mazhar buyurulduğum takdirde ara sıra hizmet müftehire olarak âcizaname varaka takdimine mübaderet kılınacak olmakla her hâlde irade efendimindir.

Nebil

Mukabele

Fadıl ve edep irfanınızdan âcizanemizde malum olduğundan irsaline tenzil buyurulacak evrak-ı edibanelerinize çar çeşimle intizarda bulunduğumuzu beyan eyleriz!

Fünun

(İlm-i İlman, İlm-i ibdan Sümme İlm-i Edyan)

Bir insan vücudunun sıhhat ve selametini ne derecelerde arzular? Acaba bir sahib-i yesar tasavvur olunbiliyor mu ki malik olduğu altın birliğine gece gündüz kan tükürsün de bahtiyar kalsın!

Sıhhatı milyonlarca liralara bulamayan bir adama karşı bakarsanız ki kalbe bu çağında fukrla inleyen bir bîçârenin sıhhat-i kemalda bulunur! Çünkü insan için sıhhat-i vücut Cenabıhakkın kullarına buyurduğu nim-i celilenin en bâlâteridir!

Bir kimse de sıhhat olmazsa o kimsenin ne yaşadığına yaşamak denir ve ne de yaşadıkça bir şeye muvaffak olabilir!

Verilen bir sadakanın makabili olarak bir fukaranın ettiği duaya dikkat ettiniz mi? Ne diyor "Allah ömrüne ömür bereketi versin!" den başka bir dua ediyor mu? Çok şey! Cenabıhak levh-i kalemde irade buyurduğu bir ömre o fukaranın duasıyla birkaç senelik ömür daha zam eder?

Hayır Hayır! O fukaranın size ettiği dua "ömür bereketi" ise de ömrün bereketi nasıl olabiliyor! Ancak sıhhat-ı vücutla.

Seksen sene hastalık çekip kadida dönmüş ve asla dünyayı görmemiş bir ihtiyarla asla sıhhatine helel gelmedikten başka bir defa bile öksürmemiş olan bir gencin yirmi senelik ömründen hangisini bereketli bulursunuz! Ömrün bereketi anlaşıldı mı?

Şimdi gelelim bu bereket-i ömrün husulüne: Cenabıhakkın takdir buyurdğu beliyenin vasıtası demek olan ilel-i muhtelif müstesna olduğu hâlde insana tari olan hastalık daima kendisini gözetememektedir!

Bir insan kendisini nasıl gözetebilir? Ha işte burasını bervech-i ati yazacağımız makalede sırasıyla arz edeceğiz!

A: Avni

Makale-i Evvel

Sultan Selim Han cennetmekânın raisülhükemâ ve mükemmeleyn asrının fuzalasında hâkim, kâmil ve fehîm ve adil hazık rabbani ve Lokman-ı Sani meşhur kaysunı merhumun tıbbâ dair eserlerinden bilistihraç fakare-i müfîdelerini ara sıra Bahçe'mizde derc ederek ihlaf-i vatana fayda bahş olmasını düşünerek tensip edin!

Bir kimsenin sıhhati bir kâmil olmayınca ilm-i diniye ve ulûm-ı saireyi nasıl tahsil edebiliyor!

Çünkü her şahs-ı mümin için zaman sıhhatte tahsile devam eylemesi lazım gelir!

Bunun husulü ise hükemanın eserini mütalaa edip sözlerini tutmak ile olabiliyor "*aleyküm bi mecelisetü'l-ulemâ*" diye buyurulmuştur.

Kavli hükemaya bakarsak! Sıhhat her vücut için elzemdir! Ulemaya farz olan halka ulum-i diniyeyi teblig eylemek olduğu gibi Mümin ve muvahhit olan hükemaya dahi ibadililahe ilm-i ibdani tebliğe ikdam farzdır. Gerçi be her hikmetin karine hiç bir kimse yetişememiş ve nice yüz bin Eflatonlar Lokmanlar, sergerdan olup deryadan katra ve güneşten zerre bile alamamışlar ve ilm-i hikmetin cenîbi vacib-i tealaya münhasır olduğunu itiraf ile her birisi derece-i âcizede kalmışlar! Ve fakat (insanın canı kandan ibarettir) demekten yine geri kalmamışlardır! Hâlbuki Hakki Cel ve Âlâ hazretleri "fenfahnafihe" Âyet-i kerimesi üzerine ruhun ne olduğunu kimseye bildirmemiştir.

(Anasır-ı Erbaa)

Hakkı Cel ve Âlânin kemal-i kudreti ne derecelerde olduğu mülâhaza olunsun ki çar anasırın (Yani dört anâsırın) yekdiğerine zıddiyeti mevcutken bir cemi eyleyip bir cism teşkil eyledi.

Dört anasır ise (Sevda), (Safra), (Belgam), (Kan)'dan ibarettir! Bu dört anasır, ayrıca itidalde olursa vücut daima sıhhatte kalır! Bilakis bu dörtten birisi ya ziyade yahut noksan olursa sıhhatin mevcudiyeti mahaldir!

İtidal sual olunursa şöyle cevap verilmeli ki: hazreti surur-i enbiya aleyhisselam efendimiz "miyde beyiti deva" buyurdu. Demek oluyor ki (s) efendimiz tıbbı bu hadis-i şerif ile haber verip tasdik buyurmuşlardır!

İtidal anasırı merak ediyordunuz değil mi? Bu malumdur! Yani her taamin mizaca mutabık olanından miktar-ı kifaye ekl edip ifratından içtinap olunmaktadır! Kezalik muhalif tab' olunmasından edilecek ihtizaz bununla muvazene olunur!

Cemi emrazın tevellüdü kesret-i taamdan olduğunu izaha hacet var mıdır? bunu (Efalaton) ilm-i hikmette şerh etmiştir! Alelhuss Hakkı Cel ve Âlânin "*kilû ve işrabû vele tasarrufu*" kelim-i mucidi (Mabadı gelir)

Rüzgâr Ocakların Çekmesi

Kış esnasında iyice kapalı bir oda içinde ve bir güzel ateş önünde olduğunuz vakit kapıdan geldiği görünen muttasıl ve hayli şiddetle bir vızıldamayı ekseriye işitirsiniz. Bu vızıldama kapının aralıklarından şiddetle geçen havanın hasıl ettiği bir gürültüdür. Delikli bir anahtar dervene veya birini içine üflendiği hâlde vuku bulan şey budur. Hasıl olan sedaya sebep ancak havanın hareketidir.

Lakin ne için haricî olan hava süratle oda içine giriyor? Eğer ateş olmayaydı o vuku bulmayacaktı. Ateş ocak veya soba borusu içine girmiş olan havayı ısıtır, bu ısınmış olan hava pek hafif olur, yukarı çıkar ve suut eden havanın mahalini almak için odanın havası ocak içine gider. Sobaların borusuna veya ocağın mecrasına oda derunünden açık menfez yapılır. Bu akıntı ateş ışıldarken ocak içine giren havanın makamını tutmak için hariçte olan hava ale tevali pencerelerin ve kapının deliklerinden şiddetle geçer.

Odanın ocağa olan hava akıntısı âdetâ gürültü yapmaz. Çünkü delik geniştir, sobanın küçük kapısından çok gürültü olur, zira hepimizin bildiği gürültü başka sebebe malik değildir. Hava-yı haricîyenin hava-yı dâhiliyeye olan mecarası! Yine

bir fisıltı hasıl eder. Çünkü kapının delikleri dardır! Kapıyı açınız, o hâlde gürültü kesilir.

Mehmet- Efendim görüyoruz ki, bir odanın havasının bir kısmı ısındığı gibi oda içinde rüzgâr peyda olur.

Muallim- İşte rüzgârın sebebi.

Güneştir ki, arzı ısıtır. Lakin arzın her katını müsavat üzere ısıtmaz. Bazı beldeler, memalik-i sairede gece olduğu hâlde ziya-yı şems ile müstazi olurlar. Küre-i arzın üzerinde birtakım mahaller vardır ki güneşten ziyalarını amuden alırlar daha ziyade ısıtırlar.

Medareyn inkilabeyn arasında "mıntıka-ı harrede" güneş ufuk üzerinde pek çok vakit durur ve hatt-ı şuaları katıra nispetle pek doğru yani amuden vasıl olur. Mıntıka-ı harrenin havayı suut edip soğuk olan memleketlerin havası onu tahlif etmeye gelir ve rüzgârın başlıca sebeplerinden biri de budur.

Havanın bu hareketlerine dâhil ve tesiri olan kaffe-i esbap ve ahvalı malum olmayıp esbab-i mezkûreyi tayin etmek müşküldür. Çünkü rüzgârın meşhur olan eseri her yerde husule gelmez.

Rüzgârların arasında bazıları vardır ki "*riyah-i müntazama*" veya alize tabir olunur. Onlar mintıka-ı harrede müntazamen şarktan garba doğru hubup ederler.

Varakparelerimizi her hafta takdim ve irsal etmek hizmet-i fahriyesini ahdimize aldığımızı işaara cesaret eyledik her hâlde lütuf varide efendimiz hazretlerine mahsustur.

Mütenevvia: Niagara Çağlayanı

Dünyanın en büyük çağlayanları Amerika kıtasında olup bunların en meşhuru Niagara Çağlayanı'dır. Gerçi bazıları Niagara daha yüksek yerden aşağı dökülüyorlarsa da Niagara kadar müthiş ve garip değildirler.

Dört büyük gölün suyunu veren Niagara Nehri otuz üç mil tulunda olup Newyoruk ayeletini Anetryu sancağından ayırır. Niagara Nehri'nin menbaı olan yere gölünün sathı mezkûr nehrin döküldüğü Anteryon gölünün sathından üç yüz kadem yüksektir.

Niagara Nehri menbaından on altı mil mesafeye kadar sükûnetle cereyan eder ve birçok adaları teşkil eyler.

Nehrin suyu yüz elliden yüz altmış kadem kadar mürtefi mahalden aşağıdaki boğaza dökülür. Su döküldüğü zaman hasıl olan çağıldı millerce mesafeden işitiliyor. Suyun yere süratle çarpmasından hasıl olan sis buludundan şemsin ziyası geçtiği vakit alâim-i semada rüyet olunan elvan-i sebba müşahede ediliyor.

Nehrin döküldüğü mahalden takriben üç mil kadar uzakta bir yakadan diğer yakaya geçilmek için sudan yüzdoksan kadem kadar yüksek bir köprü imal edilmiştir. Ki bu köprüden bakıldığı zaman çağlayan bir manzara-ı acibe irae eder. Bundan maada daha ötede şemd-u fere mahsus diğer bir köprü daha mevcuttur.

Bu gün çağlayanın aktığı mahal bundan birçok seneler evvel aktığı mahal olmadığı edilen tecarib-i adideden zuhur eden her sene bir kadem kadar suyun buradaki mecrasını aşındırması keyfiyetinden müsteban olmuştur.

Kahve ve Çay Mabat

Yapraklar çatlamaya başlar başlamaz, ateşten alınıp bir tarabize üzerine yayılır. Bundan sonra, mezkûr işçiler yaprakları ellerinde yuvarlarlar. Ellerinden geldiği kadar sularını çıkarmak için tazyik ederler.

Bude bir kere de havada kurutulup tekrar ateş üzerindeki demir kaplara götürülür. Orada, mezkûr yapraklar büküm büküm olarak koyulurlar, ki elan buralarda gördüğümüz heyeti alırlar.

Bu amaliyetten sonra, çay-çiftçisi en âlâ yaprakları seçerek, çarşıya götürüp satmak için hazırlar ve bu hazırlanmış çayları sepetlere doldurarak ve "Bamboo" denilen kamıştan yapılmış bir sırıgın iki uçlarına sepetlerden ikisini takarak şehre götürür. Sepetleri çay- tüccarına göstererek, satılık olduğunu ifade eder.

Tüccar da çayı içerek, eğer beğenirse satın alır. Çiftçi de kazandığı cüzi paraları umzuna asarak, tekrar köye gider.

Kahve

Kahve- On veya yirmi kadem irtifaında ve daima yeşil bir çalının tohumundan ibarettir. Bu tohumlar tahminen bir kiraz büyüklüğünde olup her birinin dâhilinde iki adet çekirdek vardır.

İşte bu çekirdeklere kahve tanesi denilir. En âlâ kahve Arabistan'da ve Yemen vilayetinde vaki "*Maha*" şehrinde gelirse de Avrupa'nın ekser mahallerine Amerika-yı Şimalî ve Brezilya'dan götürülür.

Mezkûr "Maha" şehriyle Arabista'nın sair kahve yetiştirir memleketlerinin ehalisi, bizim içtiğimiz kahveyi içmeyip onlar yukarıda kiraza benzeyen tohumun kabıklarını kaynadıp içerler.

Bu su, kahve suyu gibi tabiatinde bir açlığı olmayıp âdetta şerbet gibi tatlıdır.

Mekteb-i Bahriye İdadiye dördüncü senesinden Beyazıtlı Sermet

Meyve-i Dil Muharriri : Avni

(Sıkılarak) Neden efendim?!

On Dördüncü Bap

Macit Bey'in geçen bapta iztiraplı sualı üzrine bir saniye durduktan sonra:

Pervin- (Meftünene bakarak) Çünkü benim bir esir hakir olduğumu hatırimızdan çıkardınız galiba?

-Ne zararı var? Hayır hayır! Ben sizin ilk evvel sesinizi işittiğim dakikadan beri gönlüm yalnız sizinle uğraşüyor ve ancak sizi seviyor! Bilmediğim görmediğim bir hanımın muhabbetini, fikir ediniz! Karşımda duran bir mah-ı talatın aşkına nasıl tercih edebiliyorum?

-Peki o hâlde, bu husus sizi hanımla mülakattan men edemez ya?

-(Pervi'nin kalibine girmek istiyormuş gibi yaklaşarak) Ne dediniz efendim?! İnsan bir güzeli sever, o muhabbete iştirak olursa ona hiç bir vakitte muhabbet denmez! Ben eğer hanımınıza yalan söylemeye mecbur olursam ne işe yarar?

-(Gözlerini akıdırcasına sözerek) Aldanıyorsunuz bey!!!

-(Umuzlarını yukarıya kaldırarak) bahtıma yoksa can verirken arz ettiğim bir muhabbeti kabulde tereddüt mü ediyorsunuz?

-Öylesi değil! Fakat kendimi size sevmeye layık göremiyorum! Arz ettim a! Ben bir esirim! Binaberin ben size bir sahibe-i şani şevket hanım, bunula beraber melek gibi bir güzel tarafından arz-ı muhabbet olunuyor! Bu hâlde sizin nafîle yere beni aldatmış olacağınız tabii değil midir?

-(Ayağını hiddetle yere vurarak) Hanım! Ayrıca bana muhabbet arz eden kadın, Züleyha-yı Sani olsa yine senin muhabbetine tercih etmeyeceğim! Sen hiç bir rakibin tagallübü altında kalmayacaktın! Çünkü sana irtibat eden gönlümü ancak ölüm ayrabilir! Hanım benim için dünyayı terk edecek ve onun hayatı dahi bana münhasır kalacak olsa yine onu senin uğruna feda etmek işten bile değildir!!!

-(Gözlerini silerek) Bakınız! Aşk ve muhabbet ilcası sizi ne derecelere kadar teşci ediyor? Aşk ve muhabbetin ilcası ile bana verdiğiniz şu vaat ne kadar büyüküdür, biliyor musunuz? Korkarım ki bu pazarlıkta pek çok aldandınız! Çünkü benim bir esir olduğumu büsbütün unuduyorsunuz! Ayrıca hanım bunu duyacak olursa o anda kayıp olduğum gündür! Kâr ben sizi ol rakip sahibe-i şevkete terk etmeye mecbur olacağım emr-i aşikârdır!!!

- (Kıpkırmızı kesilerek) Ben hâlet-i yese gelirim dahi senin aşk ve muhabbetini terk edeceğime dünyayı terk ederim! Vaka evvel emrde şu suret senin için mucib-i yeis ve kedurat olursa da sen zaten iki defacık görmüş ve nasıl çocuk olduğunu henüz takdir edememiş olduğun Macit'i unutarak hiç görmemişe dönüp yine istirahat-i kalp ile yaşarsın! Biçare Macit ise seni sevmek gibi tesadüf eylediğini bir belanın nihayetini aramak için dünyayı başına dar eder gider!.

-Demek hanımın davetine icabet etmeyeceksin?

-(Yürüyerek) icabet kelimesi hatırımdan bile geçmiyor!

-Aldanıyorsun bey efendi!

-Sizi sevdiğim için mi?

-Her vecihle.

-Sizi sevemekle aldanmaksı o mahaldır!

-İki üç güne kadar medusunuz! Bunu hatırıңызdan çıkarıyor musunuz?

-Gitmezsem?

-O hiç olmaz!-Oluversin!

(Mabadı gelir)

Kemal

4.14. On Dördüncü Sayı

Numara 14 fi Kenunsani Sene 1296 (Cuma) 19 Safer Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus

İttihat

Bilmem nedendir? Cümlemiz bir babanın evladı olduğumuz hâlde, yekdiğerimizin gözünü çıkarmak istiyoruz!!! Hiç bir işimiz yoktur ki, garazdan avazdan salim olsun!

Fesüphanallah!!! Acaba bu halete bizi sevk eden nedir? Hangi gayrettir ki, bizi birbirimizin fenalığına çalıştırıyor?

İnsan şu noktaları derhatır ettikçe kalbinden doğru kopup da gelen "ve esefa" yı saklamaya muvaffak olamıyor!

Ne için biz birbirimizin destgiri olmuyoruz! Evet biz ya! Ben kendimi beşeriyet haricinde tutmaya neden mecbur olayım? Tekrar edeyim ne için biz birbirimizin destgiri olmuyoruz? Cenabıhak, insanı ne için yarattı? Acaba bu hilkattan murad-ı rabbani neydi?

İşte burası sualdır! Fakat bu sualime yine ben cevap vereceğim! Evet, hem de kendimce bir misal getirerek vereceğim! Ben doğarken öyle bir hâlde doğdum ki önüme çıkıp fakat, gayet muzlim olan bir yolun ta nihayetine ermek benim için matlub-i evveldi.

Ben bu tarik-i muzlimi yine teşbih ediyorum biliyor musunuz? Dünyaya attığım birinci ayakta muhtaç olduğum destgîirin sebebini aguşu beşin kolları

üzerimde sayedar olmasından istikbalımı görmüyorum da onun için müzlim tabirini istimal ediyorum!

Bununla da ifade-i merâam edemedim: Bari şöyle diyeyim! Ben doğar doğmaz bana bir kol siper ediliyor ki, bu kol şevkatlı validemin şevkatlı koludur! Bir aguş gösteriliyor ki bu aguşta şevkatlı validemin yine o şevkatlı aguşudur!!!

Bu hâlde o dediğim tarik-i muzlimi o şevkatlı aguşun içinde hakikat-i kara gün, görmek istemiyorum! Cenabıkadir ve Kayyum beni bir nihâl yetiştirircesine büyütüyorsa buna sebep, vesile kim oluyordu? Yine o şevkatlı validem mi?

Ha! Şimdi yukarıda arz ettiğim (Destgin, sebebin kollarının üzerimde sayedar olmasının) hakikatı meydana çıktı!

Demek benim büyümecliğime sebep valide-i müşfikam oluyor ha? Şüphe yok!

Peki! O hâlde ben büyüdüm! Büyüdüm ama, boyum büyümedi: Yani esna-yı tufuliyete vasıl oldum! Beni kim okutacak? Cenabıkadir ve Kayyum beni yarattığı cihetle (Yarattığı gibi de okutsun!) diye mi bekleyeceğim?

Hayır hayır! Ya? Elbette bir hocaya müracaat edeceğim! Dikkat ediniz! Validemden sonra hocadan, fakat bu kere ehil adamından dahi muavenet görüyorum!..

Okudum! Okudum!! Ne kadar? Farzedelim, her bir şeyi anlayacak dereceye vasıl oldum fakat bir kaleme gitmek istiyorum!....

Kalem beni durup dururken almaz ya! Şüphe yok ki yine bir tarafa müracaat edeceğim işte üçüncü derecede bir muavenet daha!

Doğarken önüme çıkıp fakat muzlim olan yol şimdi aydınlandı mı? Elbet! Şimdi dört tarafımı görmeye başladım! İyice de cehaletten kurtuldum!

Binaenaleyh anladım ki, benim bilfarz üçüncü dereceye kadar olan muavenete muhtaciyetim gibi elbette diğer birisinede ihtiyacım vardır!

Burasını bildiğim hâlde elimden gelen muaveneti herkesten ne için derig edeyim? Ne dedim! Biz bunun aksine, yani yekdiğerimizin fenalığına çalışıyoruz! Gözünü çıkarmaya imkân arıyoruz! Her bir işimiz garazla, avazla...

Efendiler!

Elinizde olup henüz bir kere ısırduğınız bir elmayı yanınızda duran arkadaşınızdan derig etmeyiniz! Belki bu muavenetize ihtiyacı vardır! Hali olduğunuz vakit muhtaç iane olup yani dersini bilemeyip de hocanın korkusundan

titreyen diğeri bir çocuğun dersini okutuyorsunuz! Çünkü sizin muavenetinize muhtaçtır!

Arz ettim ya! Her bir şey her bir şeye muhtaçtır! Siz okumaya muhtaçsınız? Diğeri para kazanmaya, kimsi büyümeye, kimisi de ianeye muhtaçtır! Bir insanın hiç bir ihtiyacı olmasın! Bu olur mu? Velhasıl, benim size, sizin bana, onun ona, şunun şuna, bunun buna, ihtiyacı, hem de ihtiyac-ı şedidesi vardır! Bunun için ister müslim ister gayrimüslim olsun! Derse çalışmakta, yekdiğerinize muavenet ediyorum ki ittihadı elden bırakmamak ile hiç bir fert kalmaz ki, ilm-i maarif ve medeniyete terakki edemesin!

Avni

Ahlak: Azamet

Ahlak-ı gayr-i makbûleden birisi de azamet olup kibir ve ululuk etmek manasındadır ki, bu halk ashab-ı dünyada ve ahirette nail-i necat olmayarak zillet ve sefalet çekerler hatta mukaddime Kâbe-i Muazzama'da cemaat tavvafeyn meyanında bir adamın etrafında birçok hadim ve hâşim bulunduğu halde kemal-i azametle tavvaf etmekte olduğu müşahede olunup aradan bir müddet murur ettikten sonra o adamın Aktar-ı Arabistan'da bir köprü üstünde tesaul, yani dilencilik etmekte olduğu bil tesadüf tavvafeyn mezkûreden birisi tarafından görülerek sebebi kendisinden soruldukta merkum (Ben insanların tevazu eylediği yerde taazzum ve tekebbür için şimdi insanların tekebbür eylediği yerde tezellül ve tesaul ediyorum) cevabını vermiştir. İşte azamet hakikaten ahlak-ı mezmumeden olduğu vahimü'lakibe ediki gerek şu fakare-i meşhure-i ibaretname ve gerek sair fakarat ve berahin ile saha ger bedehâat oluduktan başka ayet-i celile ve ahadis-i şerife ile dahi müspettir. Binaenaleyh, bir insan ne kadar zengin ve ne kadar büyük memuriyette bulunursa bulunsun daima her yerde tevazu yani azametsizlik eylemeli ve herkese mütevaziane muamelede bulunmalıdır ki kadri ali olsun! *"nispetliyen birbirine ekber ve asgar"* *"evvel kibir ve tekebbürane demek cümlesi vâhî"*

Ali

(Dükkanc-ı Etfal)

Muharriri : Avni

(Sarftan Ders)

Muallim- Cemi kılletin kaç vezni vardır Mustafa?

Mustafa- Dört vezni vardır efendim!

Muallim – Nedir?

Mustafa- Efa, efâl, efalete, falete.

Muallim- Bu hâlde ebvap ne vazindedir?

Mustafa- efâl veznindedir efendim!

Muallim- Ahmet, bu cemi kılletten başka itibar olunan cemi yok mudur?

Ahmet- Evet, vardır!

Muallim- Nasıl?

Ahmet- Bazıları (Cem-i salim) ile efâla ve fu'âla, vezinleri dahi cemi kılletten itibar ederler!

Muallim- Peki! Bunlardan başka cemilere ne denir?

Ahmet- Cemi kesret deniyor!

Muallim- Cemi kesret nedir?

Ahmet- Yani üçten ona kadar ve daha yukarıda istimal olunan cemidir!

Muallim- Bir misal getir bakalım!

Ahmet- (ricâl) adamlar (talebete) talebeler (mekatp) mektepler (mekatip) mektuplar (mesacit) mescitler (mesabih) kandiller gibi

Muallim- Beni dinleyiniz efendim! İlm-i sarfın bapları otuz beş olup iki kısımdır! Mücerret, mezîdünfih, mücerret de iki kısımdır: Sülâsî mücerrettir ki, altı baptır. Rubai mücerret ki, bir baptır. Mezdünfih iki kısımdır: mezit ale-sülasi ve mezit ale-rubai. Sülasi mezit dahi iki kısımdır. Mülhak ve gayrimülhak olanlar. Gayrimülhak on iki baptır! Ve üç nevidirler (rubai) üç (humasi) beş (sudasi) dört baptır. Mülhak olanlar dahi üç nevidir. Birincisi dehrace babına mülhak, ikincisi tedehrace babına mülhak, üçüncüsü ahir necm babına mülhaktır. Rubai mezdünfih dahi iki nevidir. Humasi, sudasi. (sülasi mücerret) mazi, müfret, müzekker, gaibi üç harf üzerine olan fiildir! (sülasi) ise evvelinin zammısıyla şaz olarak İsm-i Mensuptür! Zira kıyas olan sâ' evvelinin fethiyle olmaktadır. Hamit sülasi neye derler?

Hamit- Üç harfli olan kelimeye derler efendim!

-Rubai?

-Dört harfli!

-Humasi?

-Beş harfli!

-Sudasi?

-Altı harfli demektir!

Muallim- Mustafa! Birinci babın ibaresini oku!

Mustafa- Babi evvel, fa'ale, yefa'l, mevzune nasara, yansuru ve alametehü en yekun ayin fiile meftuhan filmazi ve mazmumen filmuzari ve binaehü liltadiye ve kad yekun lazimen, misal müteaddi nahv (nasara Zeydün ömer) ve misal lazım nahv (Harace Zeyit).

Muallim- Bakınız! Her kelimeyi bir baba tatbik için bir vezne ihtiyacımız olmakla manası her fiile şamil olarak (f a l) den mürekkep olan (fale) lafzını Vezn-i Mutlak itibar edip bunlardan yekdiğerine mukabil olan harflere bu hurufun ismiyle tesmiye oluna gelmiştir! Mesela (Nasara)'daki (na) faulfiil (s) ayını fiil (r) lamil fiile tekabül etmekle bunlara (fe fiil) (ayin fiil) (lami fiil) dahi deniyor! Suphi huruf-i asliyesi dört harften ibaret olanlara ne tabir olunur?

Suphi- fa ayın, lam ayın, lami evveli, lam-i sani tabir olunur efendim!

Muallim- Ne gibi?

Suphi- f'alel ile dehrace gibidir.

İhtar

Emsile-i muhtelif ve matrudenin aslı indelmüdakikeyn mastardır! Çünkü çıkarılmak istenilen mananın istıhracı zammında asli olan mastarı emsile-i muhtelif ve matrudeye tahvil edersiniz? Matlubu hasıl olur! Bunun içindir ki otuz beş babın her birisinden birer miktar Arabî masadır yazılmasını münasip gördük!

Bu mastarlar sahihtir! Yani kendisini teşkil eden huruf-i asliyesinde (*vav*, *ye elif*, *hemze tazyîf*) olmayan kelimelerden yazılıp huruf-i asliyesinin birinde (*Huruf-i İllet*) yahut kelimeler ileride ve diğeri bir bahiste gösteriliyor! (*sülasi mücerret bab-ı evvelinden masadır-ı arabîye*) (*nazar*) bakmak (*setir*) örtmek (*halak*) yaratmak (*talep*) istemek (*herb*) kaçmak (*haşr*) toplanmak (*nefh*) üfleme (*sıdk*) doğru söylemek (*şükür*) tazim etmek (*nasr*) yardım etmek (*fasl*) ayırmak (*küfr*) inkar etmek (*katl*) öldürmek (*hedm*) yıkmak (*şetm*) sövmek (*mekr*) hile etmek (*fasd*) kan almak (*hank*) boğmak (*basr*) görmek (*recm*) taşlamak (*remz*) işaret etmek. İlerisi gelir.

Farisiden Ders 2

Muallim- Ali! Bazen harekeleri medd ederler ona ne deniyor?

Ali- Onlara Huruf-i Medd diyorlar!

Muallim- Bir misal getir bakalım!

Ali- (Bad) rüzgâr (bûd) vicut (bîd) söğüt ağacı gibi.

Muallim- Bir de ha dahi hem fetha ve hem kesreye ye alamet olup buna hayı-yı resmiye deniyor! Mesela (*bende*) kul (*havaca*) efendi (*çeh*) ne (*keh*) kim gib. Bazı mahalde huruf-i imladen ikisinin dahi kullanılmaması caizdir! (*neh*) yahut (*nî*) yok (*ferebih*) yahut (*ferebî*) semiz (*ke*), (*ki*), (*çe*), (*çi*), (*derya*) (*derye*), (*pehnâ*), (*pehne*) kişilik gibi Remzi! Alamet-i imla nedir?

Remzi- Alamet-i imlâ: medd ve şedde, ve hemzedir efendim!

Muallim- Pek güzel! fakat şeddeli kelimat pek azdır! (*şabu*) bir nevi çiçek (*leteh*) eski (*peçe*) çocuk (*ferah*) mutlu (*yek*) tek (*pele*) derece (*emid*) malum! Hemzede dahi yalnız hay-i resmiye üzerine konularak ya, gibi okutturur! Hane-i kedda , hane-i dâştem gibi, Şükrü! Elif kaç kısımdır?

Şükrü- Üç kısımdır efendim!

Muallim- Hangileri?

Şükrü- Aslî, vasli. ariyeti.

Muallim- Elif asli nedir?

Şükrü- Elif asli iskat ve hazfî caiz olmayan eliftir efendim! (*encam*) son (*endam*) aza gibi .

Muallim- Elif vasli nasıldır?

Şükrü- Elif vasli hazfte mana-yı kelimeye hiç bir güne hanel tari olmayan eliftir! Mesela (*işter*) deve (*şeter*), (*eftedan*) düşmek (*fetaden*) dahi yazılıyor ve okunuyor efendim! (İleride gelecek)

Fransızcadan Ders

Başlangıç 1

Herhangi lisan olursa olsun iktizası doğru söyleyip terst yazmaktır. Doğru söyleyip terst yazmak zammında bir lisanın gavâmızına vakıf olmak o lisanın kaide-i esasını görmekle husûle gelebilir!

Alelhusus lisan-i Fransevi "alfabesi" makamında olan a.b.c mütalaa olunarak ibarede sökülürse bundan sonra lüzumu olan şey gramerdir! Şimdiye kadar tanzim olunan gramerlerdense gerek mufassal gerek muhtasar olsun lomand grameri en müfitlerinden sayılır!

Malumdur ki: Fransızca'da Huruf-i İmla yirmi beştir! Bunlardan altısı (*veyil*) yani sedalı harf olup mamafihî şunlardır *a. e. i. o. u. y* bakiyesi (konsun) yani sedasız

harfler olup bunlar (veyiller) vasıtasıyla sedalanır! Bunlar bilindikten sonra lazım olan şey Lisan-i Fransaviye'de bulunan esmanın bilinmesi kalır! Mamafih bude bervech-i ati onu derc edeceğimiz "lomun" gramerinden müntahap fakaratta arz olunacağından sözü bırakalımda dersimize bakalım.

(Fasl-i Evvel) :Kelimatın Birinci Nevini Havidir)

(İsim-i Beyanındadır)

İsim bir kelimedir ki bir şahısı ve bir şeyi tesmiye etmekte istimal olunur (pir, pavul, kitap, şapka) gibi isim iki nevidir. Birisi İsm-i Am ve diğeri İsm-i Hasstır. İsm-i Am şol bir isimdir ki yekdiğerine müşabih bir hayli eşhasa ve eşyayı şamil olur (*İnsan, at hane*) kelimatı Esmay-ı Amdan olup çünkü insan ismi petruye ve pavluya ve saireye şamildir. İsm-i Hass şudur ki ancak bir şahsa veyahut bir şeye itlak olunur. (*Hazreti Âdem Hazreti Havva Pars, Sin Nehri*) vesaire gibi, isimlerde cins ve âdet gözetilmelidir. Fransızca'da iki cins olup biri müzekker ve diğeri müennestir. Zükûrun ve erkeğin hayvanatın isimleri müzekker cinsindedir. Peter ve erkek aslan gibi inasın ve dişi hayvanatın isimleri müennes cinsindedir. Valide ve dişi arslan gibi sonraları teşbihe ve taklit tarikiyle müzekker ve müennes cinsi ne erkek ve ne dişi olmayan eşyaya dahi tamim olunmuştur (*kitap, sefer, güneş, ay*) gibi. Mabadı var

Fünun (İlim İlmen Abdan Sümme İlm-i Edyan)

Anâsır-ı Erbaâdan mabat

الجوع سحاب بمطر العلم و الفصاحته و الشبع سحاب بمطر الجهل و الغفلة

Kelam ona bir de "*cû' sehhap bimatarü'lilim ve fesahata ve şebî' sehhap bimatarülcehl ve gavlete*" deniyor! Bu hâlde açlık aynı isabet olup dokluk ise de aynı zahmet malanihayettir! Mesela mide tok olunca kalp şükür ve feratle ekl olunmuş olsa mutlaka muhalif tabiidir! Bunun gibi ayrıca mide boş olursa kuru bir ekmek parçası bile insanın yanında nimet-i has, mamafih vücuda ina olmayıp bilakis deva olur!

İnsanda iştah oldukça vücuduna sıhhat tari olur! Ve sıhhat oldukça her bir işe kemal-i muvaffakiyetle iptidar olunur. Hususıyla bin özür bularak kılamadığımız namazlara.....

Biz bunu bilmiyoruz ki bu hilkattan murat't-tallah kulunun CenabıHakk'a ibadet edip her kul kulluğunu bilmektir. Hakkı Cel ve Âlâ Hazretleri "ve ma halakat cin" buyurmuştur! Çünkü sıhhat, vücutta olunca insanın her türlü mayişteti husûle gelir.

Hindi ve Acem ve Rum hükema-yı meşhureleri cümle emrazın altı nesneden hasıl olduğu ittfak irae kabul eylemiştir! (Birincisi) kesret-i cema. (İkincisi) Gece az uyumak (Üçüncüsü) gündüz çok uyumak (Dördüncüsü) haps-i bol etmek (Beşincisi) nısf-ı leyyilde uyanıp su içmek (Altıncısı) taam üzerine tekrar taam etmek. İşte bu kavile cümle ulema ve hükema razı olmuşlardır!

(Marifet-i Tabayi ve İhlat)

(Vücut-i İnsani)

Hakkı Cel ve Âlâ Hazretleri tabiat-i insaniyeyi dört cevherden mürekkep eyleyip birincisi dahi (Sufra) olduğunu bâlâda arz eylemiştik. (Sufra) ki hükmü ateş olup tabiatı, harr-ı yabistir! Ve ahkami yaz faslında vuku bulur! Sufravi mizaç olana gıda, taze ve barit olmak gerekir! Sufravi olanın benzi daima sarıya maildir. Diğeri ise kandır. Hükmü rüzgârdır! Tabiatı ise harr-ı rutuptur. Ahkami evvelbaharda vukua gelir! Demevi mizaç olan adama gıda, barit ve yabis olmak gerekir!

(Yani) demavi olan kimsenin benzi hamaret üzere olmaktır! Kan telatum etmiş olsa sufra olup ham olsa belgam ve yansa sevda olur!

Birisi dahi belgamdır! Hükmü su olup tabiatı barit ve rutuptur! Ahkami kış faslında vaki olurlar!

Belgami mizaç olanlara gıda harr ve yabis olmak lazımdır! Belgami mizaç olanın benzi beyaz olur! Diğeri ise sevdadır! Ki tabiatı barid-ı yabis olup ahkami ekseriye güz faslında müşahede olunur! Sevdayı mizaç olan adamlara gıda taze ve latif olmak gerekir! Temiz tavuk ve temiz koyun eti gibi. Sevdavi olanın benzi karalığa meyyal olur! Mal hülya dahi sevdanın buharından hasıl olarak akla noksan-ı iras eder. Maazallahu teala (Mabadı gelir)

İçtiğimiz Su

İçtiğimiz su- havanın mevlid-i humusa ve azot gazlarından mürekkep bir cisim olduğunu gördük, su dahi bir cisim unsuru olmadığını ve mevlid-i ma (Hidrojen) ile havanın terkinde bulunan mevlid-i humusa (Oksijen) nam

gazlarından mürekkep bulunduğu ve suyu terkip eden işbu gazlar havayı terkip eden gazlar gibi yalnız mahlut olmayıp yekdiğerleriyle bil- imtizaç bu gazlardan birine müşabeheti olmayan ve su denilen cism-i mürekebi husule getirdikleri müspettir.

Su hakikaten renksiz rayıhasız lezzetsizdir. Renksizliği cüzi miktar sulara müşahede olunup bir çok miktarda sular yeşillenmesi bir renk tahtinde görünüyor. Halis 100 kısım su 88,87 kısım mevlid-i humusa ile 11,13 kısım mevlid-i mâiden teşekkül ve bu gazların tuttuğu mahalden 2000 kere küçük bir mahal istiap eder şurasında eşar edilmeğe yalnız olduğu hâlde bu gazlardan birini su haline vazı mümkün olamaz.

Malumdur ki su bürudet vasıtasıyla tasallüp yani buz halini kespeder. O esnada menşur museddes-i müntazam şeklinde kristellenip bu kristeller bir merkez bir merkez etrafında tecammu ederek bildiğiniz heyetini gösterir ve hacmi dahi tezayüt eder. Bu sebebe mübnidir ki şişeler derunünde bulunan sular tasallüp eyledikleri hâlde, o şişelerin kırılmasına mucip olur. Su 100 derece-i hararete galiyan eder.

Yukarıdan aşağı bahsettiğimiz avsaf ve havas mâ-i halis hakkında olup nehir ve menba ve kuyu suları birtakım mavadd-i ecnebiyeyi havidirler.

Şebnem

Âdeta söylemekte olduğumuz lisanda mevcut olan "*çeh yağması*" tabiri şebnemin asla havadan yağmur gibi nüzul eylediği fikrini zihne getirmemelidir. Gece esnasında havada mevcut olan su buharı ecsam-ı barideye temas ile tekâsüf ederek şebnem husule gelir. Ecsamın bürudeti hakikaten şebnemin zuhurüne bais olduğu tafsilat-ı atıye ile rütbe-i bedahete varır şöyleki: hava berrak ve sakin olduğu vakit küre-i arzın ve üzerinde bulunan kaffe-i ahcar ve eşcar ve ecsam-ı sairanın satıhları gündüzün şemisten aldıkları harareti terk ve neşr ederek bunları muhit olan havadan ziyade soğuk bir hâle gelirler.

Eğer hava bir soğuk olan ecsam ile temasa gelirse o anda donup daima havi olduğu su buharı küçük su damlaları şeklinde tekâsüf ve ecsam-ı mezkûre üzerine tevazu eder. Binaenaleyh, şebnem ile mestur olarak ıslanmış olan nebatatın arzdan bir iki metre mürtefi olan hava tabakalarında daha devün bir derece-i hararete bulunmaları lazım gelir. Şitâ arasında itidal-ı hava cihetiyle vaki olan tebdil-i leyl ve nehar beyninde cüzi tahallüf eder.

İlkbahar ile Sonbahar mevsimlerinde aleseher kesretle şebnem hasıl olup az hararet neşr eden cıvalı cisimler ve madenî maddeler üzerinde cüzi, ziyade kuvve-i neşriyeye malik olan cam, kâğıt, ağaç ve çimen gibi ecesam üzerinde külli olarak peyda olur.

Hava kapalı olduğu vakit, o kadar bürüdet bulunmayıp çünkü bulutlar arza doğru neşr-i hararet ederler. Gündüzü sıcak olan gecelerde hararet kesretle münteşir olacağından şebnem mahsulü dahi ziyadece bulunur. Lakin buharlarını tevazu ettiren hava tabakalarının tecdidine müsaade olmak için havanın hafifce bir hareketi bulunmak icap eder.

Gayet sükûnetli bir hava aynı bir hava tabakasını arz ile temasa götüreceği gibi şiddetli, süratlı rüzgârlar buharın tebridine mani olurlar. Haiz ve malik oldukları kuvve-i neşriye sebebiyle zayı eyledikleri harareti birtakım mevadde ita ve iade edebilecek ne duvarları ve ne de ağaçları müştemil olan açık ve münferit mahallerde şebnemin vücudu kilitlidir. Kırılarda otluk olan mahallerde çayırlarda bu hâl güzelce müşahede olunur!

Meyve-i Dil Muharriri: Avni

On Beşinci Bap

Beyim! Tekrar ediyorum! Billâhî aldaniyorsunuz! Ah filvaki, ben de gönlümü size meyl etmekten men edemiyorum! Şu sözümü ispat için başkaca şahit getirmeye ihtiyaç göremem! Şurada gördüğünüz etvar ve avazım kafidir! Fakat hayfa ki sizi celp edebilmiş olduğumdan dolayı kendimi tebrik hususunda henüz mütereddidim! Zira bir hanım benim gibi bir esiri tercih edersiniz de size rapt-ı kalp eylemiş olduğumdan dolayı kendi kendime yazık etmiş olurum havf ve endişesindeyim!

-Bu havfi kamilen bir taraf eylemenizi min gayrîhadd ıhtar edersem kabul etmez misiniz?

-Peki! Cariyeni de hanım tarafından davet vuku bulduğu hâlde icabet etmenizi rica edersem kabul buyurmaz mısınız?

-(Düşünerek) Vakia bu bir şey dağildir! Lakin hanımla göz aşinalığımız olsa daha iyi değil mi?

-Fakat beni kayıpedersiniz.

-(Telaşla) İcabet edersem?

-(Muzafferiyetle) O hâlde ben de sizi beklerim! Vakt-i müsaade bulursam orada size daha söyleyecek çok sözlerim var! Ey! Vaadinizde duracak mısınız?

-Şüphesiz!

-Demek emin olayım?

-Her hâlde mutmain olunuz! İşte bu emrinizi ancak selametiniz için icra ediyorum!

-İnşallah sonu iyiye müncer olur!

-İnşallah! İnşallah!!

-Hanıma bir şey yazmaz mısınız?

-Ne yazayım? Yazacak bir şey yok ki?

-Hiç olmazsa iki satırcık bir şey.

-Şefahen olsa olmaz mı?

-Olabilir! Fakat ne diyeyim?

-Diğer bir emrinize muntazırdır! Derseniz! Fakat bilmiş olunuz ki kendi ihtiyarımla icabet etmeyeceğim ha!

-Teşekkür ederim beyim!

-Estağfurullah efendim! Ne o? Gidecek misiniz?

-Evet efendim! Çünkü bu gün çok vakit geçti. Şimdi biçare ateş içinde gibi cevap bekler!

-(Başını sallayarak) Allah sabırlar ihsan eylesin!

-(Mecburi gülerek) Âmin efendim!

-Öylese size allahasmarladık! Ben de kaleme gideceğim!

-Devletle efendim! İnşallah yine görüşürüz!

-Şüphe yok.

On Altıncı Bap

Macit Beyle Pervin yekdiğerinden ayrılırlar! Fakat mahzünen mi ayrıldılar? mesruren mi? Mahzünen ayrıldılar. Ne için? Çünkü teşrih-i muhabbet esnasındaki lezzet-i ruhaniyeden mahrum oluyorlardı onun için!!!

Mesruren davet ettiler. Ne için?? Zira Macit Bey davete icabet etmekle Pervin'nin muhabbetine nail olabilip "seviyorum seni" cümle-i ateşenesini o nokta-ı mevhum add olunan ağızdan tekrar işidebileceğini tefekkür ederek, maalmemnuniye ve belki çılgıncasına imrar-ı saat ile vakt-i mevudu' intizar edecekti.

"İcabet etmemelidi!" mi dediniz? Nasıl icabet etmesin ki? Ayrıca hanımın muhabbetine karşı gelecek olursa tabii muhabere kesileceğinden Pervin'i bir daha alem-i rüyadan başka bir yerde görmeyecek. Bilakis hanımla mülakat ettikçe, Pervinle dahi buluşacaktı.

Binaenalazalık bu sebeptendir ki Macit bey (Mabadı sonra) Kemal

—
Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.15. On Beşinci Sayı

**Numara 15 fi 16 Kenunısanı Sene 1296 (Cuma) 26 Safer Sene 1298
Birinci Sene**

Bend-i mahsus

(Elsine-i Ecnebiye Tahsilinin Derece-i Faydası)

Müddet-i medideden beri müşahede ediyoruz ki Avrupa devletleri ne yolda terakki ediyor? Mademki terakki ettiklerini görüyorduk biz dahi onların derecelerinde terakki etmeliydik. Vaka Arupalıların ilerlediklerini görüyoruz! Fakat Liyrek Fransa devleti ve milleti gıtabahşayı elli altmış sene evveline gelinceye kadar gafildik! Dünyadan bihaberdik! Bu sebepten dolayı terakki yolunu tutmak için geç kaldık! Terakkimizin bidayeti on dokuzuncu asır maarifhasrın avasıtıdır. Tarik-i necat gayret ve hevesle çalışmaktır. Gayretle çalışıyorlarsa terakki edilir. Terakki denilen şeyse ticaretin, ziraatin, sanatın, tababatın filan falan filanın ilerlemesiyle vücuda gelir. Bunların ise ebeveyni lisandır. Terakki eden Avrupa devletlerinden az

cümle Fransa'yı ele alalım: Fransa Cumhuriyeti akdemce Mısır'ı istila eylediğinde İskenderye Kütüphanesi'nde mevcut kitabı birkaç Mısır ulemasıyla beraber Fransa'ya götürdü. Şark Mektebi namıyla mektebi küşat edip Arabî ve Farisî lisanlarını Fransız çocuklarına mezkûr muallimler vasıtasıyla okutturarak az vakit içinde tahsil eylemiş pek çok zevat yetiştirip kitab-i mezkûreyi Fransızca'ya tercüme ettirip mekteplerinde okutturarak tababet, ziraat, ticaret filan ve falan gibi fûnun ilerleyerek Fransa devleti ve milleti gıbtabahşayı cihan olan kuvvet ve mekanete bu sayede vasıl oldu. Evet işte terakki yolunu tutmanın biri de lisan öğrenmektir! Lisan öğrenmek pek büyük şeydir bizim terakkiden geri kalmaklığımızın başlıca esbabından birisi ve belki birincisi de Elsine-i Ecnebiyeye adem vukufumuzdur. Elsine-i Ecnebiyeye vukufumuz sebep terakkimizdir, bu halde lisan öğrenmeye saiy ve gayret edelim, işte o vasıta-ı ali ile nice mucip istifademizi olacak şeyler kapacağız! Bir lisan tahsil eden iki iki ve üç üç ve dört lisan tahsîl eden dört adam makamına kaim olur.

Mademki Elsine-i Ecnebiye'yi talim etmenin derece-i faydası bu kadar alidir. Elsine-i Ecnebiye talim eylemek vezaifimizin en birincilerindedir. Bu hâlde terakkiyi devlet ve menfaat-i millet kaidiyesine riayet edilmiş olur. Avrupa devletlerinden herhangi devlette olursa olsun bir mektep hocası haritayı şakirdanın önüne götürüp "bakınız metbu mufahhamızın etrafında hangi devletler vaki ise o devletlerin lisanlarını öğrenip fûnuna müteallik kütüp ve risalenin tercümesine rağbet edin! Zira istifade olunacak çok şeyler bulunur!" Diye teşvik ve tergipte kusur etmiyor! Bakınız Avrupalılar da Elsine-i Ecnebiye talim etmek ne kadar büyük tutuluyor. Bu kadar büyük tutulduğu hâlde Elsine-i Ecnebiye tahsilinin derece-i faydasını bizaasızlığın münasebetiyle tarif ve tefsir edemeyeceğimden efkar-ı âcizanemin daha tafsil beyan buyurulmasını erbab-i mütalaanın ezhanına havale eylerim. Mahmut

Ahlak: İstikamet

Efendiler! Ehasin-i ahlaktan biri de istikamet olup doğruluk manasına gelir ki: Bunu iltizam edenler dünyada ve akibette makbul ve saadet ve selamete mevsul olurlar. Yani doğru olanları Cenabıhak sevdiği gibi herkes dahi sever ve ical eder! Hakka ki insan için doğruluktan büyük bir şeref ve meziyet olamaz! Çünkü bir adam müstakim olmayınca ona kimsenin hürmet eylemeyeceği gibi insandan bile add edilemeyeceği bedihi ve racihan ve maamesafî bir vücutta insaniyet, okuyup yazmak ve müstakim olmakla kaimdir. Denilse yeridir. Binaenaleyh, her yerde her şey için

doğru söyleyerek hakkı adem feda ve takv-i hilaften ittika ile müstakimane hareket edip mazhar-ı aksayı füyuzat-ı mazuye ve necat olmalı! Efendilerimiz! İstikamet hakkında olan şu maruzatımı hüsn-u guş ve telakki ediniz! Ve istikameti asla elden bırakmayınız ki şeref-i insaniyeti ihraz edesiniz! *(Hakka nazar et hak diye hem batıla batıl ağraz için hakkı feda eylemez akil).* M. Ali

Dükkance-i Etfal: Sarftan Ders

(Sülasi Master) 3

Sülasi masterlar nedir? İsmail! Yani her bir fiilin mastarı Arap'tan işitilip hıfız olunarak fakat kaideyi bilinmek mümkünsüzdür!

Velakin sülasinin garbisinin masterları kıyası olduğu cihetle bir mahal-ı münasip ve vakt-i müsaade de arz olunacaktır!

Sülasi masterlara gelince: Bunların meşhur ve maruf vezinleri otuz iki olup (Hafir-i Master) derler ki! Etfal beyninde (Çukur master!) tabiriyle bilinir! Bu masadını ezberledikten sonra sair masterları bunlara tatbik ettirmek işten bile değildir!

Çukur Masterlar

(katl) öldürmek (fusk) isyan ve günah etmek daha doğrusu halk beyninde ihtilal çıkarmak (şugl) bir iş ile uğraşmak (rahmet) esirgemek ve merhamet etmek (neşde) zayı edilen bir şeyi araştırmak (kedre) bulanık olamk (dava) çağırmak- "ben seni hükümete dava ederim!" cümlesi buna münasepettir (zıkr) anmak (büşre) beşaret yani müjde eylemek (leyan) burmak bükmek yani buruşturmak (hurman) birisinden men' etmek (gufran) aff-ı günah etmek -"Cenabıakk'a mahsustur!" (nezvan) sıçramak ve atlamak-ayırtnak (talep) istemek (hank) boğmak (sugr) küçülmek (hüde) doğru yola gitmek (galebe) bir nesnede çokluk görülmek yahut bir kimse bir kimseyi kahretmek (sırka) çalmak ahbap beyninde yekdiğerine edilen sırka dahi bu kabildendir! (zehap) gitmek (sarraf) döndürmek (sual) sormak (zehade) bir nesneye rağbetsiz olmak terk-i dünya etmişse bunun için zahit deniyor! (diraye) bilmek fakat hile ve kurnazlık ile bilmek (dühül) girmek (kabul) bir hediye veya nasihatı alıp tutmak (vecif) deprenmek ve kalkmak (suhube) saçı kumral renginde

olanlar deniyor! (medhal) araya girmek (mürci) dönmek (mesaat) iş işlemek (muhammedet) şükür ve sena eylemek.

Gayrimeşhur olarak altı vezin daha vardır ki şunlar:

(kerahiyyet) sevmemek yahut ikrah etmek, öğrenmek (afiyet) sağ ve sıhhatte olmak (humusa) ekşi olmak (tayrure) uçmak (ubudiyye) kulluk etmek (teşhak) ağlarken hınçtırmak.

Muallim- Salim! Bab-ı evvelden sonraki ibareyi okusana! Salim- (el-müteaddi) hüve ma yetecavez fiilü'lfail ile mef'ül bih.

(müteaddi) müteaddi ne demek oluyor?

Müteaddi- Her bir fail lazım olup failsiz fiil istimal olunamayacağı gibi mef'ül bih bazen fiilde bulunup bazen ef'âlde bulunmayacağından mef'ül bihi muhtaç olup da mef'ül bihisiz manası tamam olmayan fiil-i müteaddi deniyor!

Mesela, bir adam (karaa Zeyit) yani Zeyit okudu dese bu Zeyt'in neyi okuduğu mutlaka cay-ı sualdir! Çünkü okudu ama.. Ne okudu? Mushaf mı? Mektup mu? Ders mi? Şarkı mı?

Fakat karaa Zeydün bina) yani Zeyit binayı okudu- denirse fiilin muhtaç olduğu mef'ül bih bina olup ve herkesce de neyi okuduğu bilineceğinden bu cümle müteaddi olmuş olur! (İlerisi gelir)

Farisi'den Ders 3

Muallim- Aferin oğlum! O hâlde elif-i ariyeti dahi tarif ediveriniz bakalım!

Şükrü- Efendim! Elif-i ariyeti zait olup bir kelimeye mahza zarurat veyahut tezyin için ilave olunur! Sebgsâr sebgser hafif adam, rûtâhîz, şumârdan şemerden, saymak güfte, güft dedi, kemala, kemal.

Muallim- Fakat, bu kemala İsm-i Hasstır! Bunun ahirindeki elife ne derler?

Şükrü- Elif-i işba olduğunu geçende sizden işittim.

Muallim- Peki! Ve ya ile sair huruf-i müteharrikeden sonra vaki olan dallere ne denir?.

Şükrü- Zal-i muacceme denir!

Muallim- Zal-i muacceme ile dal-i muhmile kafiyede cem' olunabiliyor mu?

Şükrü- Olamaz zannederim efendim!

Muallim- Evet olmaz oğlum!

Mahmut- Vav ile yanin ma kabilleri zamma ve kesre halis olursa onlara ne denir?

Mahmut- Maruf, denir.

Muallim- Bilakis?

Mahmut- Meçhul denir!

Vav-ı maruf: (*pur*) oğlan (*devr*) uzak.

Vav-ı meçhul: (*kevr*) mezar (*kör*) âmâ.

Ya-yı maruf : (*pir*) ihtiyar (*debîr*) kâtip.

Ya-yı meçhûl: (*dir*) geç (*şir*) arslan.

Vav bazen beyan-i zam için gelir! Tû: sen, dû: iki gibi ve bazen zait olurlarki yahut manasına olan veya gibi.

Fakat (*ha*) dan sonra vaki olup telaffuzda sâkit olan vavlara madul denir!

(*havap*) uyku (*hayuş*) hısım (*havanda*) okuyucu (*hoca*) efendi (*havaş*) isteyiş ve bu vav maduleden başka yazılıp ta okunmayan harf yoktur!

Muallim- Rüştü! (*ha*) kaç kısımdır?

Rüştü- İki kısım idiki dersimde gördüm!

Muallim- Nasıl?

Rüştü – Malfuzi, muhtefi.

Muallim- Malfuzi nedir?

Rüştü- Malfuzi odur ki cem ve tasgiri takdirde evvleki halı üzere baki kalır. bakiyesi ileride.

Fransızca'dan Ders 2

Fasl-ı Evvel: (Kelimatın Birinci Nevini havidir İsm-i Beyanındadır)

Mabat

İki adet olup biri müfret ve diğeri cemidir. Yalnız bir şahıstan veya bir şeyden bahs olunursa müfrettir (*adam. kitap*) gibi hayli eşhas ve eşyaden bahs edilirse cemidir (*kitaplar, insanlar*) gibi.

İsimlerde nasıl cem teşekkül eylediğinin beyanındadır:

Kaide-i küllüye cem teşkil etmek için ismin ahirine S ilave ediniz (*kardeş kardeşler, hemşire hemşireler, kitap kitaplar, sofrasofralar*) gibi birinci tenbihe-müzkkerin de Z X S harfleriyle nihayetlenen isimlerin cemilerine bir şey ilave olunmaz (*oğul oğullar, burun burunlar, seda sedalar*) gibi Mabadı var

Fünun

Hesaptan: Metre Usulüyle Ölçüler

(Mabat)

Yalnız vahid-i asliler ile vahid-i muayyenler ve onların zaaf ve nısıflarına mahsus olmak üzere eşkal-i muhtelifede sıkletlerin istimaline hükümet tarafından müsaade olunmuştur.

Sikkelerin Vahit Kıyası

Madde 226- Sikkelerin vahit kıyası franktır. İş bu frank, gümüş ve bakır halitasının kıymeti olup 9 kısım gümüş ile bir kısım bakırın ittihadından hasıl olmuş beş gram ağırlığında bulunan bir cisimden ibarettir. Kendi muzaafları olan vahit muayyenlerin ism-i mahsusları olmayıp (10) frank ve (100) diyerek telaffuz olunurlar. Eczası olan vahid-i muayyenler dahi (desim) ve (santim) den ibaret olup (desim) 0,1 ve (santim) dahi 0,01 franktır.

Madde 227- Bir halitanın unvanı diye evvel halitayı terkip eden madenlerin en kıymetlisinden mezkûr halitada her kaç kısım bulunursa işbu kısmın tekmil-i halitayı teşkil eden kısım nispetine tabir olunur. Bu surette gümüş sikkelerin unvanı 9/10 veyahut 0,9'dan ibaret olmak lazım gelir.

Madde 228- Büyük kıymette bulunan gümüş sikkelerin gayet ağır olacaklarından bunun için altın sikkeler istimal olunur. Altın sikkelerin unvanı de 0,9'dan ibarettir. Müsavi sıklette bulunan altın ile gümüştan altın gümüştan 1/2 15 misli değerlidir.

Buradan istintac olunur ki, altın akçalardan ibaret bir mecmuanın sıkletini bulmak için mezkûr mecmua kıymetçe gösteren gümüş akçanın sıkletini 15,5 ile taksim etmek kifayet eder.

Madde 229- Gümüştan küçük kıymette bulunan akçalar gayet küçük olacaklarından tunç akçaların istimaline lüzum görülmüştür. İşbu akçalardan 100 kısım akça ile 95 kısım bakır ve 4 kısım kaley ve 1 kısım tutyadan terkip etmiştir.

Müsavi sıklette bulunan bakır akça gümüş akçadan 20 kere daha az değerli olup bundan anlaşılıyor ki, bakır sikkeden ibaret bir gram akçanın kıymeti gümüş akçadan 1 santim akçanın dediği kıymete müsavidir.

Madde 230- Hükümet meskûkâtın her bir vahidini ve işbu vahidin zaaflarıyla nısıflarını gösterecek surette sikkeler bastırmaktadır.

Madde 231- Fransa meskûkâtın üç cinsinden yani altın, gümüş ve bakırdan tedavilde bulunan parçaların isimleriyle gram cinsinden olan miktarını mubin zira bir kıta cetvel yazmıştır. (*Parçaların*), (*Gramcından*) (*Kuturların*) (*İsimleri*) (*Sıkletleri*) milimetre cinsinden miktarları:

100 frank	32-258	35	
50 frank	16,129	28	
20 frank	6,45161	21	Altın meskûkât
10 frank	3,22580	19	
5 frank	1,51290	17	
5 frank	25	37	
2 frank	10	27	
1 frank	5	23	Gümüş meskûkât
0,50 frank	2,6	18	
0,20 frank	1	14	
0,10 frank	10	30	
0,05 frank	5	25	
0,2 frank	2	20	Bakır meskûkât
0,1 frank	1	15	

Madde 232- yukarıdaki cetveldен anlaşılabilir ki : 20 franklık altından yani Fransız lirasından 155 tanesi birlikte tartılırsa 1 bir kilogram gelir ve 5 franklık gümüşten 19 tane ve 2 franklık gümüşten on bir tanesi yanyana konulursa veyahut 2 franklık gümüşten 20 tanesiyle 1 franklık gümüşten 20 tanesi yanyana konulursa hasıl olacak bir metreden ibaret olmak iktiza eder.

Osmanlı Ölçüleri Dahi Zirde Muharrirdirler

Tul Mikyasları

(1) Zirâ' Osmani = 24 parmak

(1) Parmak = 10 hat Ecza-yı zirâ'

(1) Hat = 10 nokta

- (1) Zirâ' = 2 kadem
 (1) Kulaç = 2,25 zirâ' Emsal-i zirâ'
 (1) Mil = 2500 zirâ'

Satıhların Mikyası

Vahit kıyası bir zirâ' murabbaa ve emsali dahi (*dönüm tesmiye*) olunan satıhtan ibaret olup zirâ' mürabbaa cinsinden olan kıymet-i hakikasine dair kesdirme olarak bir miktar tayin edemedik.

Evaân Mikyasları

- (1) Kıya = 400 dirhem
 (1) Dirhem = 4 denk
 (1) Denk = 4 kırat
 (1) Kırat = 4 buğday
 (1) Buğday = 4 fetil
 (1) Fetil = 2 nekir Ecza kıya
 (1) Nekir = 2 katmir
 (1) Miskal = 100 dirhem
 (1) Litre = 76 dirhem
 (1) Kantar = 44 kıya
 (1) Çeker = 4 kantar Emsal kıya
 (1) Çeki = 176 kıya

Vahit kıyası bakırdan yapılmış bir kuruştur.

- (1) Guruş = 40 para
 (1) Para = 3 akça Kuruş eczayı
 (1) Akça = 4 pul
 (1) Osmanlı lirası = 100 kuruş
 (1) Gümüş mecdiye = 20 kuruş
 (1) Kise = 500 kuruş Kuruş emsali
 (1) Yük = 100000 kuruş

(1) Çeyrek mecdiye = 5 kuruş

Memalik-i Şahanede buğdayı, arpa ve darı vesaire misli hububat nevinden olan eşyayı ölçmek için kile tesmiye olunan vahit kıyası istimal olunur. İşbu vahidin misalı mefkut olup ceza dahi her mahlede bir türlü itibar olunursa da İstanbul'a mahsus olanı zirde muhariridir.

(1) İstanbul kilesi = 4 şenik

(1) Şenik = 2 kotu

(1) İstanbul kilesi = 8 kotu

Yukarıda zikr ettiğimiz her bir Osmanlı mikayasın kendi eczalarına tahvil veyahut her bir eczasının birbirine tahvili hususu yukarıda da tevazın kendi eczalarına tahvili için icra olunan amalin biriyle husule gelir. (Mabadı gelir)

Ecsam Mesâmmâtıdır

Muavenet kalemlerinden müteşekkiri olduğumuz Topçu Mektebi müntehi sınıfı şakirdanından Ahmet Nazif tarafından mevruttur.

Kaffe-i ecsam pek küçük birtakım ecza-yı ferdiyeden mürekkep olup ecza-yı mezkûre arasında birtakım boş mahaller vardır ki, bunlara "mesâmmât" tabir ederler. Zü-mesabet hassası maadin, eşcar, ahcarda ve insan ve hayvanatta mevcuttur. Ecsamın bazıları gözle görünüyor mertebede vâsi delikleri havi olup birtakımında da bulunan mesâmmâtı görmek için kuvve-i basarımız gayri kafi olduğundan hurdebîn ile nazar etmek icap eder.

Sünker üzerine dökülen su mesâmmâtı arasından geçerek döküleceği meri olursa da bu hâl sünkere nispetle cüzi mesâmmâtlı olan tebeşir üzerinde aynıyla vaki olamaz. Fakat su derunünde konulup bir müddet tevkif olan tebeşirin ta vasat ve merkezine kadar ıslandığı tecrübe ve muayene olunabiliyorki ecza-yı ferdiyesi arasında hali mahaller bulunduğu cihetle suyun dâhil olduğuna şek ve şüphe bırakmaz.

Hararetili ve sıcak zamanlarda biltabi vücutlarımıza arız olan ter mesâmmât-ı bedeniyeden huruç ve zuhur eder.

Eczası arasından hava murur etmek şartıyla üzeri kül ile örtülerek muhafaza edilen ateşin vaka yanıp sönmediği malumsa da bir miktar su reş ederek

nemlendirildiği hâlde kül tabakatı toplanarak havanın cereyanı münkat' olacağı cihetle mezkûr ateş muntafî olur.

Hayvanatın ciltlerinde vaki mesâmmâtan hava murur ederek hayatlarına hizmet ettiğiinden mesâmmât-ı mezkûrenin mesdut olması muzır ve havanın nüfuz ve hurucuna mani olacağı tabi ve mesâmmât-ı cildiyesi arasından hava geçmeyen kelpler ile kedilerin birkaç saat zarfında telef olmaları esbab-ı mezkûreden naşidir. Bu surette guma lastikten mamul elbiseleri esnai şitade kullanmak dahi mazarrat husulünü müntic olup çünkü vezaif-i teneffüsiye halel getiren havanın adem cereyanı hararetin vücuda gelmesine mani olur ve şiddetli bir bürudet peyda eder.

İşte sert ve beyan olunan tafsilata nazaren vuku bulacak cüzi bir mesafehe ve tekâsül üzerine mesâmmât-ı bedeniyeinin geri tuzlar ile mestur olması havanın eczası fiiline haylulet edeceğinden " *nazafe mine'l-imen*" hükm-i celilenin tevik-i hareketle taharat ve nazafete ne mertebe riayet etmek geleceği tahattur edilmeldir.

Mütenevvia

Mekteb-i Tıbbiya Şahane sınıf-ı hâmîs şakırdanından Şevket Efendi tarafından gönderilmiş kariin kirame rağbet buyurdıkları hâlde bu gibi müfit şeylerin irsal edileceği vaat olunur.

1-Bir Köylünün Cevab-i Akilanesi

Zaman ve parayı pek güzel kullanmalıdır.

İşte şu maddeyi bir köylünün, kendisinden kazandığı parayı nasıl kullandığını sual eden bir adama, verdiği cevap pek güzel anlatır. Bakın ne demiş:

Ben akçamı üç kısma taksim edip bir kısmını borçlarımı eda etmeye ve diğer kısmını kendim ile ailemin harç ve masrafına ve üçüncü kısmını dahi fayza vazî ederim.

-Bundan ne demek istersiniz?

-Şunu demek isterim ki, paramın bir kısmını ihtiyarlayarak işe güce yaramayan akrabalarımaya veririm. Bu bir borç değil midir?

Bir kısmını da evlat ve ailemin ileride ikmal-i refah ve istirahatlerine hazır ederim. Bu da parayı fayza vermek demek değil midir?

2-İyi Bakılmış Ağaçlar

İlkbaharın ferahbahş olan günlerinden birinde bir peder ile küçük oğlu bir bahçeyi gezerlerdi. Çocuk bahçede bulunan eşcar ve nebata kemal-ı dikkat ve hayretle bakarak pederine dedi ki:

-Baba! Şu ağaçlar ne için böyle güzel ve doğru duruyor da diğerleri öyle değil?!

-Bu ağaçlar vaktiyle güzel terbiye ve tanzim olunduklarından böyle güzel ve düz dururlar. Hâlbuki ötekiler bilakis hiç bakılmayark büyümüşler.

-Ya ne için bu çiçekler pek güzel açılmış da diğer etrafta yine bu cinisten olan çiçekler daha açılmamış?!

-Çünkü bunlar ötekilerden daha iyi dikkat ve ihtimam ile dikilmiştir.

-Demek şu bahçedeki ağaçların kaffesi iyi dikkat ve güzel zira'a olunmakla mütenasiptirler?

-Evet oğlum. Şu keyfiyet bizim için ibret demektir. Şimdi sen şu güzel fidana benzersin. Eğer seni her arzu ettiğin şeyleri yapmaya bırakmıyıp ta senin için icrası lazım olan veya olmayan şeyleri sana söylersem ve seni birtakım malumat-ı nafianın tahsil ve talimine mecbur ederek bu bapta itaat edersen, o vakit şüphesiz insanlar içinde sen de bir müsmir ağaç olabilirsin.

3- Buz Altında Üç Çocuk ve İnsaniyetperverlik

Donmuş bir gölün buzları üzerinde üç çocuk oynarken nasılsa ayaklarının altında buz kırılıp üçü birden batarlar. Hiç kimse böyle narin yere giderek kendisini muhataraya koymak istemediğinden biçarelerin yardımına kimse gidemez. O aralık on dört yaşında bir çocuk ileri gelip bir tavr-ı cesurane ile işbu muhataranın visat ve imtidadını gözüyle muayene ve mesaha ederek diz üstüne oturup ellerini kaldırarak Cenabhak'tan eman ve yardım talep etti. Dusasına magruren derakep parçalanmış buzun üzerinden yürüyerek ölümle uğraşan biçare çocukların yanına kadar geldi. Üç defa gidip gelerek üçünü de sahile selamete isal etti. O vakit mesuden çocuklara nazar edip ve soğuktan üşümüş olan vücutlarını ısıtarak üçünü de validelerinin kucağına teslim etti.

Meyve-i Dil

Muharriri : Avni

Bey davet-i mezkûre icabetten imtina ettiği sırada Pervin sûzîş-i derûn ile "*fakat beni kayıp edersiniz!*" demişti onun üzerine Macit Bey'in ağzından muvaffakat sözünü almıştı.

Pervin'in bu bapta kendi efkar-ı derunünü burada izah etmek zait olacağı cihetle yalnız şurasını haber vermekten geri kalmayalım ki, bu günkü muvaffakiyetten dolayı yolda giderken sıçrayacağı gelir! Ve Macit artık büsbütün kendisinin olduğunu düşünerek çıldırmasıya koşardı.

Macit Bey bu gün dahi akşam olmak mülabesesiyle kaleme gidemeyerek Pervin'den ayrılır ayrılmaz, bir arabaya rakiben doğruca Fatih'teki konağa vasıl oldu.

Bunun üzerine aradan bir hafta murur etmiş olduğu hâlde o vakte kadar Macit Bey hiç bir kimseye, yani Pervin'e rast gelmeyerek bunun için dakika be-dakika halcen-i aşkı izdiyadi bulmaktadı.

Bir sabah yine dalğın, dalğın Şahzade başından geçerken umuzuna hafifce bir el dokundu. Macit Bey başını arkasına çevirdiği sırada da temiz giyinmiş fakat hizmetkâr olduğu şanıdan anlaşılıyor, gencin birisi Macit Bey şöyle dedi:

-Bey efendi affınıza magruren ism-i alinizi öğrenebilir miyim?

-Macit Bey- (*Tavrından hiddeti anlaşılaraq*) neden sordunuz?

Hizmetkâr- Aman efendim aff buyurunuz! Size muhfiye arz edecek bir ifade var da yanlılık olmasın diye sordum!

Macit Bey'in hatırına derhâl Pervin geldi. Vaka bu hatırasında yanılmamıştı. Macit Bey bunun üzerine dediki:

İsmim Macit'tir!

Hizmetkâr- (*Tazimle eğilerek*) Tamam efendim!! Zat-i alinizin! Lütfen azıcık muhfi bir mahale çekilelim!.

Macit Bey- "Geliniz!" Diyerek mûmâileyh kıraathanenin birisine çekti götürdü. İkisi de oturdular hizmetkâr şöylece kelama başladı (*Cebinden ufak zarflı bir mektup çıkararak*) şu mektubu görürseniz? Bendenizin kimin tarafından geldiğimi anlarsınız!

Macit Bey mektubu tanımakta sıkıntı çekmedi. Çünkü zarf iki defadır Pervin'in mektupla götürdüğü zarfların bir diğeridi. Mamafih heriften de utanıp kızarak "bildim efendim bildim!" dediyse de zarfı yırtıp da içinde olanı anlamaya bir türlü cesaret alamadı.

Çünkü Pervin'in ve (*Muahhiran aldığı mektubun*) ifadesinden anlaşıldığı vecihle, Macit Bey'in elinde tutmakta olduğu mektup yine o hanım tarafından gönderilmiş davet tezikiresiydi. (Mabadı gelir) Kemal

4.16. On Altıncı Sayı

Numara 16 fi 23 Kanunsani Sene 1296 (Cuma) 4 Rebîuevvel Sene 1298

Birinci Sene

Bend-i Mahsus

"Ali" Efendiye cevap:

Ceride-i Havadis'in 4521 numaralı nüshasında "şehir postasıyla mevrut A. imzalı varaka "ser levhasıyla aleyhimizde derc olunmuş bir varaka okuduk!

Gerçi buna cevap vermek zahmetine tenezzül etmezsen de hayli vakitten beri bahçemizi mütalaa buyuragelen erbab-ı maarifin bundan dolayı gönüllerinde bir akde kalmamak üzere dermeyer cevaba mecbur olduk!

Ali Efendi – Yahut bey, bu varakasında "bir müddetten beri bahçe namıyla neşredilen gazetenin yolsuz tab' hususu kendisini merakta bırakmış olduğunu!" beyan ettikten sonra" Bahçe kitap mı? Gazete mi? Bilmemekte olduğunu" dermeyer ediyor!.

Ve diyor ki "Eğer bahçe kitap ise hani ya kabı yok, eğer gazetese hani pulu"

Kariin kiram biraz düşünmek zahmetini ihtiyar ederlerse pek çabuk surette derhatır edebiliyor ki, bir sene evvelisi (Risale-i Mevkute) diye bir nam meydana çıkmıştı.

Bunu kim çıkardı?

İşte bunu eli kalem tutanlardan bir zat moda olmak üzere meydana koydu ki, o vakitten beri maarif-i nazaret-i celilesinde (Risale-i Mevkute) namıyla pek çok eserlerin ruhsatı alınmıştır!

Risale-i Mevkute nedir?

Lügat kitaplarının beş on sayfası karıştırıldığı hâlde anlaşılıyor ki, (Risale-i Mevkute) havadis ve politikanın gayri, her fenden bahsederek neşrine bir vakt-i muayyen tahsis olunmuş risaledir!

Gazete Nedir?

Politika ile beraber bir fenden haber veren risaledir! Evet o da risaledir! Çünkü risalenin manası kitap değil mi? Bu hâlde gazete nedir? Kitap! Binaenaleyh, üç dört nüshasını bir yere getirip de bir de kap yapıyor dediğiniz gibi bir kitap olur gibidir!

Kitap nedir? Yazılmak ile muttasıf ola gelmiş bir kâğıt! Gazete çıkaranlar acaba yazı yazmayıp da havadis ve politikayı vahi ile haber veriyorlar? Şüphe yok ki, onlarda her bir madde ve her bir cümleyi kâğıda yazıyorlar! O hâlde yazdıkları gazete ne oluyor? Kitap çünkü kitap yazılmak ile mevsuf bir kâğıt değil midir? Bununla beraber (Risale-i Mevkute) ile (gazete) arasında kalan fark yalnız bir politika ve havadis bahsi.

Gazeteye pul ne için yapıştırılıyor? Bunu herkes teslim ederki politikadan bahsettiği için! Bu hâlde (Risale-i Mevkute) ile gazete arasında bir havadis ve politika farkı olup da onu da biz yazmadığımız hâlde Bahçe'ye pul yapıştırmaya neden mecbur olalım? Hatta biz yapıştırmış olsak bile maarif-i nazaret-i celilesi ruhsat vermez ki!

Çünkü havadisten bahsetmiyoruz! Bahsetsek ve etmek istesek evvelce matbuattan ruhsat alırdık!

Şurasını dahi haber verlim ki, havadisten bahsetmemek ile ona gazete namı verilmemek hiç bir nizam ve kanunda görülmemiş ve işidilmemiştir ki, hatta buna kap yapmak dahi icbar olunsun!

İşte memleketimizde buna misal olarak neşrolunmakta olan (*Vasıta-ı Servet*) gazetesini ele alalım!

Bu gazete fakat neden bahsediyor? Fen, servet, vasıta-ı ziraat, filan falan. Hani ya bunun pulu? Çünkü o da gazete değil mi ya?

Yine biz (*Vasıta-ı Servet*) tarafından belliki kendimize şu cevabı vermeye mecburuz ki: (*Vasıta-ı Servet*), ziraatten ticaretten, filandan, festakisten, bahseder. Fennî bir gazete olduğu cihetle buna pul yapıştırmak matbuat nizamına hümayunca havadistan bahsetmekle ruhsat verilmiş demektir.

Vasıta-ı Servet, fennî bir gazetese? Bahçe de çocuklara hizmet eder yekâne ilmî bir gazetedir! Politikadan bahsetmek isterse gider matbuattan ruhsat istihsal eder! O vakit pul yapıştırır!

Maahaza politikadan bahsetmedikçe maarif-i nazaret-i celilesinden ruhsat alır! Evvelce nas beyninde istimal olunan "*gazete ve ulum v fûnun*" namı nasıl eli

kalem tutar bir zat fikriyle (*Risale-i Mevkute*)' ye çevrilmişse? Bahçe'de zuhur ile bu namın münasebetsizliğini bilmülâhaza bundan böyle neşr olunacak esere biz nümune-i terakki olmak üzere kendisine (*gazete, ulum ve fünun*) namı vermekte hürr bulunur! A. Efendi yine varakasında Bahçe'nin gazete olduğu tasdik ettikten sonra diyorlar ki "gazete olduğunu kendi mündericatında olan bend-i mahsus, varaka, filan gibi şeylerin bulunması ve bazıları tarafından güya derc edilmek üzere yollanılan makalelerde gazetenizi filan gibi bazı sözler bulunması bilmece-i alemde mutlaka gazete olduğunu gösteriyor".

Ey! A.- Efendi!

Bahçe'ye (güya derc olunmak üzere yollanılan makaleler) cümlesiyle bu makaleleri (Bahçe'nin kendi muharrirleri tarafından uyduruyor) demek mi istiyorsunuz? Eğer murat busa heyet-i tahririyemizi medh ve sena etmiş oluyorsunuz!

Çünkü şimdiye kadar (Güya gönderiliyor diye) derc ettiğimiz makaleler, bir cümlesini bir yere toplayabilmek değil bir cümlesini okuyup ta anlayabilmek liyakatını siz de bırakmayan, birer nadide-i eserdir!

Bunu gönderdiğini varakada ispat eyliyor ki, "şu varakamın irsaliyle tasdi alilerinize cüret etmekteyim" cümlesiyle söze girişmişsiniz!

Acaba tasdi ettiğiniz (musadda') kim olur? Efkarınıza bakılırsa Ceride-i Havadis muharririn (Alilerini) tasddia cüret etmişsiniz!

Ceride-i Havadis muharririn (Âli) tabiriyle tasdi olunacak bir azası var mıdır? Bize kalırsa "şu varakamın irsaliyle tasdi alinize "denecek yerde" şu varakamın irsaliyle başından başa tashih olunması rica ederim!" diyediniz! Ceride-i Havadis muharrirleri de belki "şu varakamın irsaliyle tasdi ser alilerine" diye tashih ederlerdi. Varakanızı okuyanları bu derece şiddetli güldürmezdi.

Birde varakanızda "*bilmece-i âlem*" tabiri görüyor! Acaba Ceride-i Havadis'e derc ettirmek hevesiyle tedarik ettiğiniz bu varakayı tandır başında mı yazdınız da (Bilmece) tabirini hesbelzarura sıkıştırdunuz?

Bundan başka diyorsunuz ki: "yalnız bu hiçtir denmekten başka akla fikre bir şey gelmiyor".

Fesüphanallah! Eğer siz böyle on beşe kadar neşrolunup sizin gibi zatlara ira-i tarik etmiş bir ilmî gazeteyi "hiç" zannedersiniz? Bahçe kadar kemalınız olmadığı cihetle kendiniz de "hiçin hiçi" add etmeniz lazımdır!

İnsan gülmeden çatlayacak bakınız ne demişsiniz de haberiniz yok! " Böyle açık ve yoldan müberra gazete çıkarmak yolu yeni ise hâl bizde bir gazete ihdas etmeliyiz".

Demek ki, size bir gazete ihdas etmeği tasavvur buyurmuşsunuz ama! İhdas olunan gazetelerin bir yolsuz ve nizamdan ari olanını yakalayıp da onun yanınca sizde yolsuz ve iki para etmez, bir gazete çıkarmak fırsatını bekliyormuşsunuz?

Acaba ne için şimdiye kadar yollu ve nizamlı olan bir gazeteye imtisalen bir ufacık eser olsun meydan matbuata atmamışsınız? Binaenaleyh, sizin elinizde bulunabilmesi melhuz olan eserin hepsi yolsuz ve iki para etmez eserlerden iyimişki tarik-i matbuatın çaprazlanmasını bekleyerek böyle yolsuz yola sizde katılmak efkarına düşmüşsünüz? Yoksa " bir arnavudun pederini öldürüp de iki dirhem baruta teessüf etmesi" kaidiyesi gibi yolsuz ve nizamsız bir gazete çıkarmaktan men' eden iki paralık pul mudur?

Eğer hal böyleyse bilahavf ve bilahtizaz meydan matbuata ayak atınız! Çünkü maarif meraklıları meyanında "gazete pulunu iki paraya alıp dört paraya satan bir gazetecinin ihdas ettiği gazeteyi" alacak kadar akılsızlar bulunur!

Teessüf

Birkaç zevat hamiyetmendan tarafından peyapey olunan ihtarat ve heyetçe bu bapta edilen müzakerat üzerine" şakirdan efendilere sühûlet bahş olmak maksad-ı hayır huvahanesiyle "*Fatih Rüşdiye Askeriyesine* Bahçe'nin birdan on dördüncü nüshasına kadarı irsal olunmuş ve bunun için bilhassa müdür-i mektep İzzet Efendiye tahrirat-i resmiye yazılmıştı.

Efendi mûmâileyh tarafımızdan edilen şu fedakârlığı (hiç!) mesabesinde tutmuş olmalıdırlar ki, verdikleri cevapta "efendiler Bahçe'nin vürudunu ifade edememekte mazur olduklarını!" beyan eylemişlerdir!!!

Teessüfler ederiz!

Çünkü Fatih Rüşdiye-i Askeriyesine (Velevki sair mektebe) müdavim bir çocuğun derece-i tahsili mutlaka o mektebin ileri gelir muallimin gayret ve himmetine vabestedir!

Maahaza bir muallim şakirde ne okutur ve ne okumasını emr ve tenbih eder ise o şakirt, muallimin tenbihine bakarak elbette onu mütalaaya mecbur olur! Yoksa

irsal eylediğimiz Bahçe nüshaları tehzib-i ahlak ve müşavere menafimi edip te efendilerin hisse-mend olmalarından korkuldu?!

Eğer hâl böyleyse şimdiye kadar "etfal-ı nevresidegane hizmet" şerefiyle çıkarmakta olduğumuz Bahçe'yi kimsenin okumaması lazım geliyordu ki, hatta Fatih Rüştüye-i Askeriyesi şakirtanı Bahçe'yi hariçte görüp ve mütalaa edip te mektebe vüruduna çarçesme müntazir olmasınlar!

Binaenaleyh, bizi teessüfte bırakan şey yalnız Bahçemiz'e rağbet-i alisi olan kariin kiram bunu nerede olsa bulup alabilecekleri derkârken Fatih Rüştüye-i Askeriyesi şakirdanından efendilerine hassaten gönderilen bu nüshaların iadesi maddesidir!

Bahçe'nin mekteb-i mezkûre duhulüne gelince gönderilecek nüshalar mektebin sınıf-1 evvel sınıf-1 başısı olup dirayet ve fataneti nezdemizde müslim olan mazhar efendiye teslim olunarak bir hafta zarfından talebe efendilere fûruht eylediği hâlde kendisine her hafta bir yıldızlı Bahçe takdim olunacaktı.

Bizim bundan muradımızsa Bahçemiz satılsın için olmayıp mahza tutturduğumuz şu hizmet-i müfthireyi her cihete tamimiyle beraber ikmal olup mamafih şimdiye kadar bila kusur devamımız dahi bunu teyyit eylemektedir!

Her ne hâlsa mekatib-i saire sınıf-1 evvel sınıf-1 başısı efendilere beyan ederiz ki, ayrıca içlerinde bundan böyle her hafta bir yıldızlı Bahçe aldıktan başka arkadaşlarına teshil gibi hizmet-i müfthirede bulunmak şerefine hoş gösteren sınıf-1 başı bulunursa bila vasıta- sahhaflar çarşısında 68 numaralı dükkanda sahhaflar Abas Kemal Efendiye- müracaat eylediği hâlde bu şerefe nail olmuş olur!

Ahlak: Hiddet

Neticesi ekseriye mucib-i nedamet olan şeylerin birincisi hiddettir ki, sebebiyle tevellüt edecek mazarratı asla hatıra getirmez yine! Hiddettir ki, insanı favkulade muhibbane ve dostane görüşteki bir adamla hükümsüz bir şey için bozuşturur ve sahib-i kin ve adevat ettirir de beş on sene zarfından mahv ve paymal olduğuna zerrece acındırmaz! Acaba hiddet yüzünden velevki cüzi olsun bir fayda görmüş var mıdır? Çünkü hadit olan birtakım adamları görüyoruz! Hiddetleri sebebiyle ötekinin berikinin gönüllerini kırmalarından her birisi (deli) ve (budala) gibi! Birer fena unvan sahibi olmuşlar. Velhasıl gerek feyzan ve gerek kaderin zarar görmüşlerdir. Bu hiddet ekseriyet üzere zafiyet-i bedeniye ashabıyla gençlerde

müşahede olunmakta olup halkı ise de bundan insanın vazgeçmesi mümkün ve emsalı adidesi delaletiyle müberhindir. İşte hiddet mazarrat-ı sairesinden başka insanın tedbir ve tasavvurunu bile ihlal eyler ve katiyen memul etmediği felakete uğratar (Selametü'linsan fi hıf'z-züllisan) kelim-i hikmet ittisemi dahi bu bapta bir delil ittihaz olunabilir! Bazen fikirli ve dirayetli adamlar diplomatlar görüyoruz! A ya bunlarda zerre kadar hiddet var mı? Hayır! Çünkü dirayetleri hiddete manidir! Öyle ya, mesela bir insan hiddetle bir söz söyleyecek olsa meramını ifade edebilir mi? demek ki, her hâlukârda hiddet makbul olmayıp aksi olan hilmiyet marguptur. Evet evet!! Hilmiyet hakikaten adamı herkese sevdirebilir! Ve meratib-i aliyeye nail eder! Çünkü hiddet gibi kalp incittirmeyip nevâzişkârlık ettirir ve rıfıkla muamelede bulundurur. Binaenaleyh, ahlak ve etvarını herkese tahsin ettirerek hüsn-i teveccüh kazanmak ve feyiz almak isteyenler için ahlak-ı hüsne ile beraber kesb-i hilmiyet eylemek lazımdır!

Efendiler!..

Şu hiddetin mazarrat ve fenalığı ve aksi olan hilmiyetin fayda ve mahasenetini arz edebildim mi? Ayrıca içinizden hiddetin bazen bulunanlar varsa onlar da (Nadir kel- madum) manası ifade ile söze nihayet veririm!.. M.Ali

Fransızca'dan Ders 3

Fasl-ı Evvel

(Kelimatın Birinci Nevi Havidir İsm-i Beyanındadır)

İkinci tenbihe- müfredinde *au, eu, ou* hurufatıyla nihayet bulan isimler cemilerinde *x* ile alırlar (kayık kayıklar, ateş ateşler, çağal taşı çağal taşlar) gibi üçüncü tenbihe- *al, ail* hurufatıyla nihayetlenen isimlerden ekseriyesinin cemileri *aux* ile olur (Fenalık fenalıklar, at atlar saiy ve amel saiy ve ameller) gibi (Tafsilat yelpazeler büyük kapılar dümenler hırkalar bostan koruklukları kelimeleri müstesnadır) (ced gök göz) kelimelerinin cemileri (Ecdat gökler gözler) olurlar. (Mabadı var)

Fünun: Hararet

Muavane kalemlerinden müteşekkiri olduğumuz Topçu Mektebi müntehi sınıf şakirdanından Ömer Muhlis Efendi tarafından mevruttur.

Küre-i kamerden 49,000,000 ve küre-i arzdan 1,400,000 kere büyük olan küre-i şems sath-ı arzda her gün his ve müşahede ettiğimiz hararet ve aydınlığın başlıca sebebidir.

Güneşin nısf-ı kutru 315,000 fersah ve bu hâlde muhiti dahi takriben 945,000 fersah veyahut 3,770,000 kilometre hesap olunur.

Hararet-i şemsin hükümden bazıları zati şemste olduğunu iddia etmiş ve muahhıran birtakım delalte istisnat zat-i şems bir cisim muzlim olarak bir madde-i gayri muziya ile ve bu hâlde dahi menba ziya ve hararet olan gazi bir madde ile muhat olduğu kabul olunmuştur. (Mabadı var)

Malumat-ı Nafia

(Mabat)

Ve bazen nısf-ı küre-i cenubi şemse mukabil olarak bu süratte ale tevali müddet-i neharları tavil ve kasir ve iklimleri dahi harr ve barit add olur.

Şems mıntikatulbürûcun nokta-ı ihrâkında bulunması hasebiyle arz şemse gâh bayit ve gâh karip bulunur.

Arz şemse bud-i akrepte bulunduğu vakit nısf-ı şimalî için kış ve bud-ı abatte bulunduğu vakit dahi yaz olur. Nısf-ı küre-i cenupte emr bir akistir. Mevesim-i arzın şemse bu'diyet ve karibetten muhtelif olmayıp belki şua-yı şemsin arza vürut eden isitkametinden ihtilaf eder. Hâlbuki arz şemse bud-ı ebatte buldunda şua-yı şems nısf-ı küre-i şimalîye amuden ve nısf-ı küre-i cenubiye mailen nüzul etmekle nısf-ı küre-i şimalîyede hararet ziyade ve ziya çok ve günler uzun ve geceler kısa olarak nısf-ı küre-i cenupte de bunun aksîdir. Keza arz şems bu'de kurbinde buldunda şua-yı şems nısf-ı küre-i cenubiye kaimen ve nısf-ı küre-i şimalîye mailen vürut etmekle nısf-ı küre-i cenubte hararet-i sayıfa ve atvel nehara malik olur.

Mevesim: Rebi Sayıf ve Harif ve Şitâ isimler dörde münkasim olup fasl-ı rebi 9 Mart'ta (İtidâl-i Rebi) ve fasl-ı harif 11 Eylül'de (İtidal-i Harifi) ve fasl-ı şitâ dahi 9 Kenunulevvelde (İnkilab-i Şiteviye) dâhil olur.

Yukarıda zikr olunduğu misli arz şemse bud-ı eb'atta bulunduğu vakitte nısf-ı küre-i şimalî şemse en ziyade mütekabil olarak şua-yı şems medar-ı serataana kaimen nüzul ve bud-ı akrepte buldunda nısf-ı küre-i cenubi cihet-i şemse bu defa medar-ı cediyeye amuden vürut eder. Bu iki zamana inkilap tesmiye olunup birinde atvel nehar ve diğesinde atvel leyl vuku bulur.

Beyne'linkilabeyn iki defa dahi şua-yı şems hatt-ı istivaya amûden vaki olup ol vakit rev-i zeminde kain bil-cümle memalik leyl ve neharlar müsavi olur ve bu zamanda dahi itidal tesmiye olunur.

Şems mintika-ı ihtirakta bulunası ecelden arz itidal-i harifiye dâhil oldukta şemse karip bulunduğundan harekete bir miktar sürat tari olur. Hakeza arzın itidal-ı harifinden inkilab-i şiteviyeye ve inkilab-ı şiteviyeden itidal-i rabîyeye değin kat' etmiş olduğu mesafelerden az olmakla müddet-i husûlün ihtilafı lazım gelir.

Rebi – 92 gün 21 saat 16 dakika- Sayıf 93 gün saat 53 dakika- Harif 89 gün 17 saat 8 dakika- Şitâ 89 gün 1 saat 31 dakika.

Müddet-i leyl ve neharın fark ve tevavütü cihetine gelince hatt-ı isitvâ üzerinde bulunan memalik daima leyl ve neharları müsâvîdir.

Hatt-ı isitvadan şimal ve cenube doğru gidildikçe tesadüf olunan biladın sırasıyla müddet-i leyl ve neharları tevavütünden ve işbu tevavütten dahi hatt-ı istivadan ıraklaştıkça tekessür eder. İstanbul'da atvel-ı neharı 15 saat olup medareyn kutbeyn atvel-i neharları 24 saattir ve medareyn mezbûreden kutuplara doğru ilerledikçe atvel-i nehar bir şehir ve iki şehir olarak en nihayet kutup noktalarında ve altı şehir gündüz ve altı şehir dahi gece olur.

Mütেকaddimeyn nısf-ı küreyi 30 iklime taksim eylemiştir ki, her iklimin daire-i istivadan kaç gün bulunduğu ve atvel-i neharın müddeti zirdeki cetveldен malum ve müsteban olur. (Mabadı var)

Mütenevvia

Küçük kariilerimize bir iki söz

Biraderler! Bu nüshadan itibaren size küçük hikâye ve kısas yazacağım bunların tahririnde taşit-ı hatrınızı düşündüm de tehzip-i ahlakınıza medar-ı küllisi bulunması cihetini daha ziyade aradım. Bunları ekseriyetle Lefonte'nin kailleri ve Madem Garkin'in Fontey-i Usturun'u ve Tarih-i İslam ile Tarih-i Umumiyyeden intihap eyledim. İleride risale-i müstakille olarak tab' ettireceğimden (*Mira't-ı Ahlak*) ser levha-yı umumiyesi altında derc edeceğim. Nihal

Bir Körebe Oyunu

Kibradan bey efendinin çocukları bir cuma günü arakadaşlarından birini birlikte eğlenmek için çağırdılar. Bir iki saat zarfında birçok oyunlar oynanıp nihayet

Körebe oyununun oynanılmasına karar verdiler. Birkaçının gözü bağlandıktan sonra misafirin gözü bağlandı. Muazzep çocuklar biçare misafire bir azizlik olmak üzere yalnızca gözü bağlı bırakarak yavaş yavaş kaçıp lalelerini alarak gezmeye gittiler. Zavallı çocuk birini tutup ebelikten kurtulmak için köşeden köşeye dolaşarak ve yoruldukça biraz yorgunluk alıp tekrar bervech-i ati sabık dolaşmaya başlar ve ara sıra "bir yere saklandınızsa saymam! Hiç kımıldamıyorsunuz ayağınızın sesini işitmiyorum!" diyerek kendi kendine söyleniyor. Hasılı saatlerce bu suretele nahak yere yuvarlandıktan sonra hane sahibi efendi gelir biçareyi bu hâlde görünce hâline her ne kadar gülmekten kendini alamazsa da evlatlarının ettikleri bu mugayir-i edep ve insaniyet hâle ziyadesiyle canı sıkılıp gözlerini çözerek beraber alıp gezmeye götürüp birçok meyve ve oyuncaklar aldı. Akşam oyuna avdetine çocuklarını tedip için bir iyice dövdü.

"İşte efendiler burada olduğu gibi her yerde haksızlık edenler mecazat ve mazlumlar mükâfat görür. Eğer haksızlığı sebakat edip elan mecazatını görmeyenler bulunursa da burada görmeyenlerin ahirette göreceklerinden emin olun! Mazlumlar da bir zaman mükâfatsız kalmazlar"

2

Mürüvvetli Küçük Kızlar

Fatma ve Zeynep bir sahrada gezerlerken çamaşırlarını gölde yıkayıp çalılar üzerinde kurutmakta bulunan, ziyadesiyle zayıf ve çamaşırlarını evine kadar götürmeye kudreti olmayan bir ihtiyar kadına rast geldiler. Fatma refikasını çağırdı ve çamaşırlarını yüklenip evine kadar götürerek biçarenin hayır duasını alıp avdet ettiler!

"Efendi hanımlar! İnsan daima elinden gelen muaveneti muhtaç olanlardan derig etmeemk vazaif-i azimiye-i insaniyedir".

Mesele – 1

Saatte sekiz kilometre kat eden bir vapur bir limandan hareket etse ve saatte altı kilometre kat eden diğer vapurda dahi mukabil bulunan limandan kalksa bunlar üç saat sonra birbiriyle karşılaşırlar. İki liman beynindeki budin kaç kilometre olduğu matluptur.

Mesele 2

Saatte dokuz kilometre kat eden bir vapurun bir limandan hareketinden on üç saat sonra hareket den diğer vapura bindi, günde yetiŖse ikinci vapurun saatte kaç kilometre mesafe aldığı matluptur.

Meyve-i Dil **Muharriri: Avni**

On Yedinci Bap

Macit Bey meçhul ahval hanımın muhabbet-i kesiresini kazanmış olduğu hâlde, acaba hanım Macit Bey'in muhabbetini isitihsal edebilmesi böyle derakap bulaşmak için davet tezkiresi yazmaya kalkışmıştı?

Tuhaf söylüyorsunuz! Macit Bey hanımı gördü müydü ya? Hayır görmedi! Bu hâlde hanıma körü körüne nasıl muhabbet edebiliyordu?

Burada bir nokta-ı nazar daha var ki, zihinimizi iyileştirmeksizin göçürmek mümkün olamıyor! Bu da Macit Bey gibi henüz eyyam-ı nevcivanın belki de tufuliyetin mevsim-i rebinde bulunan bir çocuğa, bir kadın yahut, karı, yahut kız her neyse-tarafından kıyaben arz-i muhabbet olunduğu vakit mîrî mûmâileyhin ret cevabını vermeyip de böyle çarçapuk davet olunmaya kadar meydan vermesi hangi efkara mübnidi acaba! İşte burası çâ-yi sual olduğu gibi hem de sehl-i izahtır. Mamafih yukarıdan beri hikâye edegeldiğimiz vakayı şuracıkta bir kere muhtasar edelim: şöyleki, Macit bey bilmediği bir hanım yine hiç tanımadığı bir karı, yahut bir kız, tarafından mektup verip de bu mektupta da doğrudan doğruya ilan-i muhabbet olunduğu hâlde mûmâileyhin cevabı istemesi esnasında Macit Bey, bu mektuba taaccüben ziyade karşısındaki kadının (Yüzünü görmediği cihetle) hareket sedasına ve cerbeze-i nutkuna vela hayran olmuştu!

Bizim mütalaamıza bırakılırsa? Biz deriz ki: Ayrıca Macit Bey, hanımın sedasına doğrucası tutulmamış olsaydı. Mektuba cevap vermekten başka kadının önünde bu mektubu param parça ettikten sonra kafasına bile atardı. Neden mi dediniz. Elbette, çünkü bir namuslu çocuğun edebileceği hareketi düşündüğümüzden başka mıdır?

Öyle olduğu hâlde bu muhabbet müsaadesi kimin içindi? İşte çarşaplı olup kendisini Macit Bey'e Pervin namıyla tanıttıran meçhul-i ahval hanımın cariyesi içindi.

Bu iki şahsın hangisi hangisini sevdiğini merak edeceksiniz değil mi? Biz de bu merakınıza cevaben (yekdiğerlerini) dersek şaşmaz ya? Zira Macit Bey, Pervin'i

çıldırircasına, sevmediği hâlde Pervin, her ne kadar güzelliğine magrur olsa bile cariyelikle, beraber hanımın bayılırcasına sevdiği bir zatı sevmemekte pek büyük hata etmiş olmazdı?

Ama diyeceksiniz ki, hanım Macit Bey'i bayılırcasına, ayılırcasına, çıldırircasına sevmekte olan bu hanımın kim olduğunu henüz anlayamadık!

Ha! Eğer mûmâileyhin kim olduğunu dahi iki satırcıkla beyan ediyorsak biltabii hikâyemiz hitam bulacağından zaruri kalmamızı yalayıp yazacak bir şey bulmayacağımız şüphesizdir!

Her ne hâlse saadete gelerek biz yine hikâyemizin giderine bakalım. Macit Bey, kırk yıl böyle tereddütte kalcak değil? Zarfı yırttı! Ve içine yazılmış olanı okuyup anladıktan sonra (Çünkü tezikirenin davet tezikiresi olduğunu bildiğimiz için harfiyen dercinden sarf-ı nazarı münasip gördük) muttasıl tebessüm etmekte olan hizmetkâra dönerek titrek bir sesle- ağa! Ne vakit? Dedi.

Bu (ne vakit)ten ne anladınız? Uşağa sorarsanız hiç bir şey anlayamamış olduğunu görürsünüz! Bize soruyorsanız bu "ne vakit"ten maksat "davet olduğum mahale ne vakit gideceğiz?" demek ise de Macit Bey, bunu sakladığından naşi tenkîh ederek içinden yalnız şu "ne vakit?" kelimesi güc hâl ile söyleyebilmişti.

(Mabadı var) Kemal

Mekteb-i Sanaiy-yi Şahane Matba'asında tab' olunmuştur.

4.17.On Yedinci Sayı

Numara 17 Fi 30 Kanunsani Sene 1296 (Cuma) 11 Rebiuevvel Sene 1298 Birinci Sene

İfade

Bahçe'yi mütalaay-ı tenezzül buyuran zevatın ekseriyesi mekatib-i iptidaiye şakirdanı efendiler olduğu münasebetiyle mündericatın bir kısm-ı azamı mekatib-i mezkûre dersleri dâhilinde olarak yazılıyor! Almakta olduğumuz varakalarda mevadd-ı muharririn bir derece daha etraflıca yazılması ihtar buyurulmaktasa da ahas emelimiz ulum-i iptida'iyeden birer miktar malumat vermekle beraber herkesce

müfit mevadd-ı nafia yazmak olduğu şimdiye değin yazılan ifadat-ı mahsusiyyeden anlaşılmalıdır. Ulum-i iptidaiyenin gayet mufassal yazılması maksadımız icrasına mani olduğundan mümkün olamıyor! Her ne kadar vaatlerimizin tamamen icrasına muvaffak olamadık da tefik-i yezdan ile bude ma harfiyen karinimizin memnuniyetlerine çalışacağız.

Bend-i Mahsus

İhtiyat ve Mülahaza

İnsan azam-ı itaya-yı ilahiyeden olan cevher-i aklın mücaveretiyle ve bedi yekdiğerinden ve istikbalde tefferru edecek menfaat ve muzarratı istidlal etmek cihetinden ihtiyat ve mülahaza denilen havass-ı aliyeye müracaattan farig olmamalıdır.

İlm-i terhib-i ecza-yı hayvaniye ihtiyat ve mülahaza başının sağ tarafında tepeye karip bir mahalde vaki ve bir kuvve-i hisseden ibaret olduğunu ve bu kuvvet insandan ziyade karınca keçi ve sağırcık kuşu gibi hayvanatta bulunduğunu beyan ediyor!

Ne bahtiyardır o adam ki, efâl ve hareketin akibeti ihtiyat ve mülahazaya riayetle netaicini kabl-i zuhur görüyor. İşbu hassa-ı margubenin haddinden ziyade olması iklim-i vücudun hükümdar ruhânî ve cismanisi bulunan aklın her işte bir mazarrat-ı mevhome tahayyül olunarak derba-yı tereddüt ve iştibaha giriftâr olmasına ve bunda nihayetü'lemr kara sevda ve cinnet gibi belayı güne günü tevellüt eylemesine sebep olur.

İşte ifrat ve tafritin gösterdikleri vehamet-i mütalaaya alınarak derece-i itidal ihtiyar olunmalıdır.

Bundan evvel yazmış olduğum (Merhamet ve şefkat) serlevhalı bend-i mahsusta dahi söylemiş olduğum üzere her bir hususta itidal gözedilmelidir.

Bazen çocuklar görülmektedir ki, oyun oynarlarken mübahase ve netice mülaabeleri her ne üzerine cari ise beyinlerinde meri' olan vüsûk ve ahdi naks eyleyen ve mülahazasız söylenen biüdebane sözler azıcık mülahaza olunup ta söylenirse vehameti derhâl anlaşılır ve bu hâlde söylenilmeyeceği aşikârdır. Eğer o çocuk akraba ve talluktansa mülahazasız söylenen söz kendi nefesine raci ve bu da kendini bilenlerce zil değil midir?

Yukarıda meri olan vüsûk ve ahdi naks etmeye istidat gösteren çocuğa demiştik! Acaba bu çocuk şayen-i levh ve takbih midir? Evet! Çünkü çocukların ahval-ı evvelileri etvar-ı ediplerine delildir. Bu misli çocuklar tedip olunarak sözlerinde sebat göstermek hasletini ashabından olmalarına gayret etmelidir bu da valilere ait bir vazifedir.

Çocuklarda bu gibi hâlet müşahede olunduğu hâlde ahval-ı atiyelerini temin ve ıslah için adalete sadakata dindarlığa velhasıl ahlak-ı hüsnenin meziyetine ve ahlak-i zemimenin şeametine dair risaleleri okutmak ve nesayih ve muamelat-ı hayır havahanede bulunmalıdır!

Gelecek nüshaya akaid-i diniye ve mezhep hakkında bir bent yazacağım asıl emelim evlad-ı vatanın akaid-i diniyelerine ihtimam ve gayretlerine tezyit olduğundan bend-i mezkûrenin dikkatle kıraatını kariine şimdiden ihtar ederim. Nihal

Ahlak

Sabr Ve Sebat Bais-i Necattır!

Sabır dahi secaya müstahsine ve bergüzideden madut olup delalet ve ifade eylediği mana herkesin malum ve müsellemi bulunduğundan izaha lüzum görülmemiştir! Efendiler! (Sabrın sonu selamettir!) diye zarb-ı misal hükmüne girmiş lisan-i avamda bir söz vardır biliyorsunuz ya! Bu ne kadar hikmet ve hakikat ve rüyete muvaffak ve doğru bir sözdür! Öyle ya! Bir insan mübaşeret eylediği bir işin hitamını beklemezse o iş husul-i pezir olur mu? Mesela gerek fûnun ve tevarih ve gerek hikâyeye ve eğlenceye dair bir kitabın mukaddimesinden bir iki satır veyahut bir iki sayfa yer okumakla o kitabın kamilen mündericâtı anlaşılır ya! Herhâlde iltizam-ı sabır ve sebat ile müntehesine kadar okumakla netice-i mali anlaşılır! İşte buna kıyasen sabrın her işte ve her yerde iltizamı maksada vusul için lazımdan vehale-i düçar dâhiye-i zacret ve sefalet olanlara göre nail-i felahat ve selamet olmak için vesail-i mücessmedendir! Mamafih sabır evvel rütbe-i selametülakibedir ki. Tarif ve tavsifi emrinde tabirat-ı maddehinin en güzidesi istimal olunsa yine az ve sabır ve şekip olanlar indeallah dahi mahbup ve muazzezdür! Ayrıca sabır ve sebate şebabet mani gibi görünüyorsa da akıl ve izani olan erbab-i şebabe göre değildir! Velhasıl dâreyinde mazhar-i selamet olmak için fiilen ve fikren malik-ı sabır ve sebat olmalısınız!

Ali.

Dükkance-i Etfal

Muharriri : Avni Sarftan Ders 4 Lazım

Lazım ona derler ki hiç bir fiilde mef'ûl bihe muhtaç olmaya. Buna bir misal getirmek istesek (Harece Zeyit) yani Zeyit çıktı demeliyiz ki, muhatap "neyi çıktı?" diye suale muhtaç olmasın!

Bir kaide daha mevcuttur ki, bir fiili fâ'il ya bazı azasıyla veya kalbiyle veyahut hissiyle vukua getirmesi ona müteaddi denip binaenaleyh, cemi bedeniyle icra eylediği hâlde ona lazım diyorlar! Mesela (zarabe) dövdü. Bu (zarp) müteaddidir! Çünkü Zeyit Ömer'i dövmüş! Fakat ne ile dövmüş! Eliyle dövmüş! Bu aza-yı bedeniyesine misal. Mamafih (âlîme) bildi. Denildiği vakit Zeyit bir şeyi bileceği cihetle kalıbına ait olmasından müteaddidir. Bu kalıbına bir misal. Yine bunun gibi (zeka) tattı. denilip Zeyit portakalı tattığı vakitte kendisine his vaki olduğu yani bir lezzet ya ekşilik veyahut tatlılık, yahut acılık, duyduğu cihetle hisse misal olarak müteaddidir!

Kezalik lazım olanlar (zehebe) gitti. İle gidip te kendini kalacak değil? Yürüyerek cemi bedeniyle gitti. Yahut (harace çıktı) gibi.

-Lazımda meçhul olmaz!

Lazım olan ef'âlde yani fiilerde meçhul olmaz! Nasıl olsun ki! Bir fiili malumken meçhul etmek o fiilin failini hazf edip mef'ûl bihiyini yerine kaim eylemek ile hasıl olur! Bu da lazımda olmayınca tabii meçhul kılmak mümkün değildir. Mesela (zuribe Ömerü) Ömer dövdü! Denildiği hâlde (hurice Zeydi) Zeyit çıkıldı dinemeyeceği bedihidir!

Lazım olan ef'âl-i meçhul kılınmadığı gibi isim-i mef'ûl dahi olamaz! Çünkü isim-i mef'ûl meçhulden müştaktır!

Bir de lazım olan kelimeler bazen bervech-i ati olunacak bapların bazısına nakletmekle müteaddi olabiliyor! (Harece Zeyit) Zeyit çıktı. İken (ef'âl) babına nakl olunarak müteaddi olur yani (Ahrace Zeyit mel) Zeyit malı çıkardı denilebiliyor! (ve nezele Zeyit) Zeyit indi. Cümlesini lazımken tef'îl babına nakledilerek (Nezele Zeyit kitap) yani Zeyit kitabı indirdi deniyor.

Bununla beraber müteaddi olan kelimatta lazım olabiliyor! Şunun gibi (kataa Zeyit şecer) Zeyit ağacı kesti. Misali müteaddiken infeale babına nakl ile lazım olur (ve inkataa şecer) ağaç kesildi gibi.

Bab-ı Sani

Muallim- Hamdi! İkinci babın ibaresini okusana!

Hamdi- (Bab-ı sani) Fiil, yef'âl mevzûne, zarabe yazrup ve alamete en yekun aynı fiile meftuhan filmazi ve meksuren filmuzarı ve binaehü ayzan lil-tadiye galiben vekad yekun lazımen. Misal müteaddi nahv- Zaraba Zeyit Ömeren- ve misal lazım nahv- Celese Zeyit.

Muallim- Evladım! Bab-i sanide buna dair çok masadır varsa da bunlardan yalnız birkaç tanesinin beyaniyle iktifa edelim: Mesela: (irfan) bilmek (rücu) geri dönmek (gufran) affetmek (nüzul) inmek (seraka) çalmak (cülus) oturmak, (galk) kapamak (zarp) urmak veyahut dövmek (nasap) tayin etmek (kesr) kırmak (nuzum) dizmek (rabt) bağlamak (gasp) zorla almak (gusl) yıkamak (kens) süpürmek (galebe) ziyade olmak (kezp) yalan söylemek (mülk) sahip olmak (kudre) gücü yetmek (saba) boyamak (muztar) yarılmak (hafr) kazmak (kast) birisine teveccüh etmek (tayrure) uçmak.

İlerisi gelir

Farisi'den Ders 4

Muhtefi

Muallim- Muhtefi nedir??

Rüştü- Muhtefi dahi (ha) ile olan cemide kitaptan sakıt ve izafette hemzeye ve elif nun ile cemiler tasgire kâff-i Farisiye münkalip olur!

Mualim- Hay malfuziyenin misalı yok mu?

Rüştü- Evet var! (kerh) döküm (kereha), (kerhan) gibi

İdgam

Ya kurp mahreci bulunur veyahut mütecanis olarak iki harf bir yere geldiğinde mümkün ise yekdiğerine idgam olunur! Mesela: Şep bu şebu (bir nevi çiçek) senep sem (hayvanat tırnağı) şep pîre, şîre (yarasa).

Ayrıca idgam olunmaya istidadı yoksa bu mütecanis huruftan bir tanesi hazf kılınır. Şermanda, şermende (utangaç) sepibdardır, sepidar (kavak ağacı) bettir, beter (daha fena) yek kane yekane (yalnız)

Makamın iktizasına göre bazen müteharrik sakın ve sakın müteharrik olur! Müteharrik (dostan) dostlar (füruht) satmak (Mabadı var).

Fransızca'dan Ders 4

Mabat: Fals-ı Sani

Kelimatın ikinci nevini havidir harf-i tarif beyanındadır.

Harf-i tarif küçük bir kelimedir ki, esma-ı ammen önüne vazı olunup esma-ı mezkûrenin cins ve adedini bildirir. Yalnız bir harf-i tarifimiz olup *le*, *la* ve ceminde *le*, *les* müfret bir isme lahik olur. Peder gibi *la* müfret müennes bir ismin önüne vaz olunur. Valide gibi *les* gerek müzekker ve gerek müennes olsun bilcümle cemi isimlerin makabline götürülür (*Valideler*, *pederler*) gibi bir ismin önüne *le* konulabiliyorsa anlaşılıyor ki, bu ism-i müzekkerdir *la* vaz olunabiliyorsa evvel ismin müennes olduğu anlaşılıyor- harf-i tarifi hakkında olunacak iki tenbih vardır- birinci tenbih- mabudinde bulunan kelime bir sedalı veyahut samit *h* harfiyle iptida ettiği vakit *le* harf-i tarifinde e ve *la* harf-i tarifinde dahi *a* harfler hazf olunur. (Mabadı var)

Fünun: İlm-i İlman İlm-i Ebdan sümme İlm-i Edyan

Marifet-i İnsan

İnsan cümle mahlukatın eşrefi olup öteden beri arz olunan dört cevherden halk olunmuştur!

Hükema insanın vücudunu bir kaleye teşbih edip içinde sakin olan ruh-ı saltanattır demişler. Mezkûr dört erkânın dahi insana hizmetkâr olduğunu teslim etmişlerdir! Bu hâlde demek ki kâffe-i mahlukatın zebdesi eşrefi insandır! Evet! Çünkü alemde ne varsa cümlesi insanda mevcuttur!

Bunun için insan vücudu mazarrat-ı adide ve ilal-i muhtelifeden hıfız ve tevki eylerse rahat filbal ile yaşayacağı gibi bu tevki hususnu dahi bilip ve öğretmek lazım gelir ki, icabette müracaat olunsun!

Efendiler!

Bundan sonra size birtakım mualece haber vereceğim ki, gerçi vehle-i evvelde bunlar (Koca karı ilacı) zannolunursa da maazallah içimizde muhtaç olanlar tecrübesini icra eylediği hâlde hakkımızı teslim eder! Bize gelince ne muhtaç olmanızı ve ne de tecrübeye kalkışmanızı isteriz! Ancak insandır bu! (*damaga arz olan fenalığa mualece*) çörek otunu iyice dövüp zeytin yağıyla hal ederek ve ince bir devlibinden sözdükten sonra hasıl olan yağ buruna çekilmelidir.

Nezle

(Yarpuzu) dövdükten sonra suyunu sıkıp karpuz suyunun dört kısmı kadar sirke katıp miktar kafi (Hinna) ile yoğurarak bir keten bezi üzerine yayıp bundan sonra hamama giderek tıraş olup dışarı çıktığı vakt-i mezkûr yağı tepesine sürdükten sonra biraz yatıp uyumalıdır! Mezkûr nezleyi yumurta gibi bir tarafa toplar ki, derakap oradan bir hacmet edilirse nezleden eser bile kalmaz!

İfade-i Meram

Efendiler!

İlm-i kemâlatin derece-i ehemmiyetini takdir edemem, etsem bile kuvve-i kalemiyem buna müsait değildir! Lakin yalnız şu kadar biliyorum ki, ilm-i kemâlat ile muttasıf bulunan zevat ne derece bahtiyâr ise bu nimet-i azimeden mahrum olanlar dahi ol derece ehemmiyet vafkuladesi derkâr iken yine tahsil ve iktisabından keff-i yed ederek hall-i denânide kalmak alamet-i cinnet olduğu gibi teşhir sak-i ihtimam biriyle tahsil-i kemâlata bezl-i muktedirat eylemek dahi her bir insana farz-ı ayndır!

Ey benim küçük biraderlerim! İşte bizim şu bulunduğumuz vakt-i şebabet yok mu? Tamam o sermaye-i uzamayı iktisabe el verişli bir zamandır ki, eğer bizler bu fırsat ve ganimeti elden kaçırsak derecesiz nadem ve pişman oluruz ama (Badi harabul Basra) fetvasınca son nedamet elimize bir fayda vermez.

İşte bu sebepten fûnunu her şeye tercih eylediğim cihetle evvela sizlere coğrafyadan ve hesaptan bazen malumat-ı muhtasara vermeyi tensip eyledim. Tedrisce sühûlet-i tammesi olmak emeliyle bir muhavere tarzında tertip edip ve ismine "*Muhaveret-i Nafia*" namını verdim ve canınızı sıkmamak için inşaallah ileride muhaveret-i nafiamı ufak ufak hikâyeye dahi derc edeceğim! Emin Osman

Muhaveret-i Nafia

Birinci Kısım: Coğrafya, Nesayih Muharriri: Emin Osman

Birinci Bap: Nesayih-i Nafia

Hoca- Ey şakirdane! Bu alem-i kevn-i fenade tahsil-i kemalatten maada bir nimet tasavvur olunamadığı gibi ondan başka da insanı mesut edecek bir vasıta bulamaz.

Ne mesuttur o adamlar ki, bütün evkatını tahsil-i kemalate hasr ve sarf ederler! Ne bahtiyârdır? Ümmetler ki, ilm-i kemâlatten başka bir şeyden mütelezziz olmalıyız!

Şakirt- Ey hoca-ı azizim. Tahsil-i kemalatten mukaddem tashih ve tehzib-i ahlak elzem değil midir?

Hoca- (Yuhpülilim sümme amel) Kaidesine tevfikân ilm-i kemalatten behre yap oldukça tebdil ve tehzib-i ahlaka dahi muvaffak olunur! Çünkü ilm-i kemalatten mahrum olanların ve bedi fark ve temyize muktedir olmayacakları aşikâr bulunduğu ecelden tabi tashih-i ahlaka dahi muvaffak olamazlar.

Şakirt- Demek ki her şeyden mukaddem tahsil-i kemalat elzemmiş?

Hoca- Ona şüphe yok! Bu alemde her şeyin esası kemalattir!

Şakirt- İlm-i kemalat demekten maksat ne olduğunu lütfen beyan buyurur musunuz?

Hoca- Onu ben de beyan ve ihtar eylemeni arzu ediyordum!

Şakirt- Öylese beyan buyurunuz!

Hoca- İlim iki kısım üzere olup biri ulum-i akli diğeri ulum-i naklidir!

Şakirt- Ulum-i akli neden ibarettir?

Hoca- (*Ulum-i akli*) riyaziyat, felsefiyet, hikemiyet misli ukul-i beşeriyenin idrakiyle saha-ı vücuda getirilen fûnun-i mütenvviadır!

Ulum-i naklise kütüb-i mukaddeseden ibaretti ki, oda Cenabıvacib-i Vücut Hazretleri kullarının ıslah hâlleri için inzal-i Ahadis-i Nebeviye ve Şeriat-ı peygamberiye vesair gibi.

Şakirt- Lütfen riyaziyetin neden ibaret olduğunu ve onun müteferriatını beyan buyurur musunuz?

Hoca- Riyaziyet, hesap, coğrafya, cebir, hendese, heyet-i kozmografya, aksemi ve daha bazı fûnun.

Şakirt- Riyaziyetin fûruatını anladık! Şimdi felsefiyeti anlamak isterim!

Hoca- Siz dah şimdilik müptedi bulunduğunuzdan felsefiyeti anlamanız biraz güçtür. Onun için riyaziyet ile iktifa edelim!

Şakirt- Her neyse efendim! Bendeniz kainata baktıkça tecennün etme radarlarına gelirim! Onun için her ne kadar kainatın ahval-ı umumiyesine egah olunmazsa da hiç ahval-ı hususiyesini olsun öğrenmek arzu ediyorum!

Hoca- Eğer siz kainattan haberdar olmayı arzu ediyorsanız heyet ve kozmografya yani ahval ve sema ilimlerini öğrenmek icap edeceğinden ve şimdise ulum-i mezkûreden bir şey istifade edemeyeceğinizden şimdilik mebd' yani elfabası bulunan coğrafya ilmini öğrenmek lazımdır! İnşallah atideki ders de coğrafyaya başlarız!

İkinci Bap: Coğrafya

Hoca- Bir ilme başlamadan mukaddem o ilmin neden bahsettiğini ve medeniyetini beyan eylemek lazımdır! Biz de şu kaideye tevfikân coğrafyanın ne demek olduğunu ifade edelim! Coğrafya diye üzerinde gezip yaşadığımız yuvarlak toprağın ahvalından bahseden ilme derler ki, bu da üç kısımdır!

Birinci Kısım:

Coğrafya-yı tabii ki, yuvarlak toprağın üzerinde bulunan dağlardan ormanlardan nehirlere yanar dağlardan velhasıl tabii olan kaffe-ı eşyaden bahseden ilme derler!

İkinci Kısım:

Coğrafya-yı riyazi ki, yuvarlak toprağın şeklinden ve küre-i arz kimin etrafında devr ettiğiyle küre-i arzın etrafında kim devr ettiği ve daha sair seyyaretin ahvalından dahi bahseden ilme derler ki, buna Fransızca (kozmografya) dahi denir.

Üçüncü Kısım:

Coğrafya-yı vafidir ki, devletlerden ve milletlerden ve devletlerin ahval-ı hususuya ve umumiyelerden bahseden ilme derler! (Mabadı var)

Mütenavvia

Çin'de Terakki-yi Sanayi'

Asiya'nın bu cesim ve sekenesi tarafından "Semavi İmparatorluk" tesmiye edilen memleket takriben 360,000,000 nüfusu havi olup bunlar küre-i arzın en kadim mütemeddin milletlerden en birinci bir millettir. Kendileri her zaman dünyaya arız-ı tahvilden asla fütur getirmeyerek daima çalışkan sanatkâr ve her bir işte mahar-ı teşardırlar. Akvam-ı Garbiye birçok zamanlar zalam-ı cehl ve nadanide yekdiğerinin kanlarını dökdükleri hâlde bu kavim sanatı hatta, porselen tabakları ve barut ameline, ibri mıknaşenin hassasına kesb-i vukuf eylemişlerdi. Avrupada sanat-ı tabaatın intişarından evvel Çinliler buna da vakıfdılar. Eğer bu gün şarkta bulunan bu kavim

Akvam-ı Garbiye'nin bu günkü meşhut olan terakkiyatına nispetle hazizi tedenniyyede kalırsa bu kendilerinin hariçle muhabereyi ret eylemelerinden ve garp hâlâ eski hâlinde barbar zanneylemelerinden neşet eylemektedir.

Çin'de meratib-i içtimaiye-i muhtelif kademeleri havi olup en birinci sınıf "*mandereyn*" tabir edilen ashab-ı kalemden ibaret olup bunların memleketinin en ziyade hurmete şayen olan sınıfıdır.

Bunlar bu unvana malik olmak için orada bulunan malumatın kaffesinden imtihan olunarak ibraz-ı malumat ederler ve meratib-i mülkiye ve askeriyenin en büyük memuriyetlerinde bulunurlar.

Bunlardan sonra erbab-ı hırsaset gelir, sanat ziraat Çin'de fevkalade makbul bir sanat olup gerek ehalinin âdeti ve gerek memleketin kavanini bu sanat-ı celileyi sanayi-i sairenin hepsinden müreccahiyyeti tasdik eder. İşte bunun için her sene imparator veya Çinlilerin tabirince "*İbn-i Sina* " 1861 senesi İngilizler tarafından ihrak edilen şitaiye saraya ferhafzasının yakınında bulunan bir tarlayı baharın iptidasında ekerek halkı bu sanata teşvik ve kadd serri âlâ eder. Bu sınıf ehali kanunen değil ibraz eyledikleri maharet hasebiyle sahihen istihsal eyledikleri semerenin, vefkaladeliğiyle kesb-i imtiyaz ve haklarında hürmet lüzumu ibraz eylemişlerdir. Bu cesim imparatorlukta, hiç bir ekilmemiş yer yoktur. Zeri edilen şeylerse pamuk, çay, hububat sebze, şeker, kamyş, üzüm bağı, tütün, boyacılık ve tabapatta müstamel nebattan vesairenden ibaretir ki, bu cihetlerce Çinliler Avrupa halkını fersah fersah geçmişlerdir.

Memleketinin heyet-i ictimaiyesince kanunen bir rütbeye malik olmayan sair sınıf sanatkârlarsa gayet zeki ve çalışkan ve nümunelik verilen her şeyi taklitte mahir adamlardır. Kendileri suni yedleri olan eşyayı gayetle tezyin ederler. Ezmine-i kadime sanatlarına müteallik eseri tahririye yani ilm-i eser-i atikaye gayet meraklıdırlar.

İhtiraat ve keşfiyat tarihi nazarında Çinlilere Avrupalılar muallim nazarında bakıp hatta bazı hususta Çinlilerden hâlâ kibri olduklarında ikrara mecburdürler. Mesela Çin, yeşili denilen boyadaki güzelliği, halisiyeti ve devamı cihetiyle makbul-ı âmdir. Hâlâ Avrupalılar o derece bir boya imal edememişlerdir.

Yaptıkları porselen tabakların üzerine urdukları "sırların" güzelliği hasebiyle Çin tabakları dünyanın her tarafından makbuldür. Çay kutusu, çekmece vesairenin imalinde gösterdikleri maharet ve kabiliyetleri Avrupa amelsinde görülmez. Hekki

ve nakarda gösterdikleri ehliyet Çin mamuleti üzerinde görülen sedef, abanus, birtakım ahcar, kokulu ağaçlar, kemikler üzerine (Mabadı var)

Meyve-i Dil Muharrir: Avni

Vakia uşak bu (Ne vakit?)ten beri bir şey anlayamamışsa da hanımın sıkı sıkı ita etmiş olduğu talimatı unutmamak için muttasıl ezberlemekte olan bu ahmak hizmetkâr şu "ne vakit" ten sonra tabii olan sükûtü fırsat ittihaz ederek tesadüfen dediki bu gün kaleme gitmeyiniz! Şimdi buradan gideceğimiz yere gidebiliyorsa da kederinizi sormaklığımı emrettiler!

Macit Bey, davete icabette tereddüt etmeyecekti değil mi? Çünkü Pervin'in tenbihi öyleydi. Fakat hizmetkârın şu keliması üzerine mîrî mûmâileyhin fikrini derin bir düşünce istila etmişti. Bir çeyrek kadar vakit geçtikten sonra Macit Bey, başını kaldırıp halecanı gittikçe ziyadeleşmekte olduğu hâlde ihtizazlı bir seda ile, peki şimdi gidebiliriz!! dedi.

On Sekizinci Bap

Macit Bey takip etmeksizin bir konağın mabeyn odasında bulalım! Ki bu konak kariince malumdur! Mîrî mûmâileyh bu odada kemal-i halecan ve heyecanle birisinin vüruduna müntazır olduğu hâlde odayı bir uçtan uca arşınlamaktaydı.

Mamafih Bey'in şu hâli güya "*ne olacaksa olsa da şuradan kurtulsam*" düşüncesini işrap ediyordu.

Bereket versin ki, bu intizar "*intizar eşeddü minel-nar*" tabirinin mafevkine çıkmaktı. Çünkü mîrî mûmâileyhin buraya vürudundan bir çeyrek sonra kapının perde aralığından bir baş göründü. Bu başın sahibi ise bizim Âfet'i.

Mîrî mûmâileyh Âfet'i görünce olduğu yerde durdu. Âfet, bunun üzerine dediki: Teşrif ediniz bey efendi. Macit Bey zaten bekliyor ya! Mahaza Âfet'i takip etmek üzere mabeyn kapısından içeri girdiği vakit kendisini bir salonda buldu ki, bu salon pek mükemmel surette denecek salonlardandı.

Bu salonda sokaka nazır dört büyük pencere ve bahçe cihetine iner karşılıklı ve gayet enli bir merdiven bulunmaktaydı.

Yek nazarda görülecek ve görülmeye şayan olan bir şey varsa oda salonun ortasında bir büyük ve değirimi masadır ki, üzerine yerlere kadar yeşil bir çoka parçası örtülmüş olup bunun üzerinde ufak ufak ve nadide nevinden olarak şişe ve bellor takımları mevcuttur!

Macit Bey mabeyn odasından salona çıktığı vakit ilk adımında ayağı bur kapalıcasına sendelemişti. Zira yerde yayılı olan hâlinin tüyleri gayet uzun olmasından ayak basıldığı vakit iki karış kara gömülürcesine gömülürdü. Bunun için mîrî mûmâileyh bilmez ki, adım attığı cihetle sendelenmesini mucip olmuştur!

Binaenaleyh, bu hâlinin üzerinde yürünürken ayak patırtısı işidilmemesinden insan gözünü salonun bir tarafına bakmakla işgal ederse refikatinin kendisinden haylice açılmış olduğunu fark edemez!

Mabadı var

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur

4.18. On Sekizinci Sayı

Numara 18 on Sekiz fi Şubat Sene 1296 (Cuma) 18 Rebiuevvel Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus:

Mühnedislik Ve Fenn-i Maadin

Devlet-i Aliye-i Osmaniyenin tarik-i terakkiyede ne derece ilerlediğine dair bütün erbab-ı kalemin yazdıkları makalet ve telif eyledikleri kitapların mukaddimelerinde asr-ı terakki diye yazdıkları fakarat, ashab-ı mütalaa tarafından çeşm-i mesretle görülmektedir.

Ulema ve üdebamız taraflarından bu asra "*Asr-ı Terakki*" namını verilir. Doğrusu şayandır fakat takriben bin iki yüz tarihinden asr-ı celil muaddilet kariin

mülükaneye değin güzran eden müddette ecanibin ilkaat-ı müfsidat kâaneleriyle zevat-ı aliye ve millet-i naciye-i osmaniyede rahat ve huzur olmayarak birtakım Dere Beylerinin ve Kürdistan ve Cebel-i Lübnan ve Keride Bosna ve Yunan ve Hilim cera vuk bulan ihtilaller asyışın iadesi zımında pek çok can ve mal telef edilerek maarif cihetine her nasılsa bakılamamıştır ve şu on sene zarfında işbu zayıtın oldukça yerini kapatmak yani mamuriyet-i bilâd-i kaziye-i mühimmesi şemd u fer ve şevse yollarının vücuduna mütevakkif bulunduğu anlaşılmış olduğundan derhâl Anadolu ve Rumeli'de ve şemd u fer ve şevse ve cisrlerin inşa ve tamir iptida ederek beş milyon liraya karip mebalig sarf olunmuş ve şu sarfiyatın cüzi-yi azamiyesi ise Memalik-i Ecnebiye'de katiyen yüzlerine bakılmayıp derbarşu ketifrara koşup gelen ve fünundan bibehreler dahi edevat-ı hendesiyeden olan pantograf aletini muhafazasından çıktıktan sonra birine fassa adem iktidarı mülabesesiyle ahirin muavenetine muhtaç bulunan birtakım feheseleler maaş ve harcirah ve bazminat ve saire mukabili ita kılınmış şu tafsilatı beyanından kuruş-ı âcizanem memalik-i mahrusa-ı şahanede kain bilcümle turk-ı mühimmenin tamiri ve inşası ve bataklık bulunan mahallerin kurutulması ve bazen limanların tathir ve rıhtımlar inşası gibi şeyler için feheselelere lüzum görünmekte bulunduğundan bunlar için şehri beş bin kuruştan nihayet bin kuruşa kadar maaşlar ita ederek tayin kılınan mühendislerden ekseriyesi ecnebiyelerden ibaret bulunduğu müşahede olunmakta ve böyle inşaat-ı mühimme için ecnebilere müracaat edip ve güzel ve parlak altınlarımız ellerimizden çıkmakta bulunduğundan vatan-ı evlatları çalışıp gayret edip işbu fenn-i celil biadili tahsil etseler turk ve maabir ve şemd u fer ve gerek orman ve maadin işler için celbine lüzum görünen mösyö ve senyörlere muhtaç olunmaz ve memleketimizden dahi bu uğurda nukud-i kesire çıkıp memalik-i ecnebiyeye gitmez. Hasılı terakki denilen mevadd-ı ecnebiyelerin memalikiğimizde istihdamıyla olmayıp evlad-ı vatanın fünun-i mütenevviayı tahsil ile icabına ihtiyaç mes etmeyerek kendilerinin istihdamıyla terakki edilmiş olur ve bununsa padişah maarifperver hazretlerinin saye-yi seniyye-yi mülkanelerinde küşat buyurulmuş olan mekatib-i aliyyede tahsil-i ulum ve fünun etmekte bulunan evlad-ı vatandan bekleriz. Bu fenn-i celilese değil memalik-i mahrusa-ı şahane de rübî' meskün de muteber ve margup bir fenn biadil olduğu için işbu tafsilat-ı meşruha-yı âcizanemin kıraatıyla fenn-i mezkûrün tahsilini ihvan-ı vatana min gayrihadd tavsiye ve hadaset sinni çakiranem hasebiyle işbu

varakper-i nacizanemin sebk ve raptında evlad-ı kusur âcizanemin affını niyaziyle hitam-ı kelam eylerim.

Fünun "Gök"

Bir Cahil İle Bir Âlimin Muhaveresi

Âlim- Ey beni nevim! Gök hakkında olan malumatınızı beyan eder misiniz?

Cahil- Adam sen de bende seni akıllı bir adam bellerdim. Bunu bilmeyecek ne var. Gök dediğin şeyi dünyanın üzerine konulup ve altından çiviler ile mihlanmış mâi bir kubbedir.

Âlim- Hayır kardeşim, efkâr-ı vahiyeniz pek yanlıştır. Müşahede etmekte olduğunuz gök, sizin bildiğiniz gibi öyle ufkun etrafındaki dağların üzerine konulmuş ve altından çivilerle mihlanmış mâi veya laciverdi bir kubbe değildir. Zira o sizin gördüğünüz altın çivilerin ekseriyesi üzerinde sakin bulunduğumuz şu ufacık toprağın birkaç ve belki birkaç yüz, birkaç bin ve bazısı birkaç milyon nispetinde bir cesamettedirler ki, yalnız küre-i arzın üzerine sahan kapağı gibi kapanmış zannettiğiniz yeşil kubbenin her bir çivisi sakin olduğumuzdan dünyadan milyonlarca büyük olursa, artık kubbe dediğiniz göğün küremizden ne derece büyük olduğunu düşünmez misiniz?

Cahil- Haydi söznüzü tasdik etmiş olayım. Etmem! Öyle farz edelim. Gökyüzünde gördüğümüz altın başlı çivilerin dünyamızdan büyük olduğunu ne biliyorsunuz ki, yeşil kubbenin dahi pek büyük olduğunu iddia ediyorsunuz.

Âlim- Feylesof derler birtakım âlimler vardır ki, işte o zatlar ukul-ı beşeriyenin anlayacağı mertebede hakyık-ı eşyayı egah bulduklarından ve vasita-ı fünun ile ihdas eylemiş oldukları rast dürbünü ile gökte bulunan altın başlı çivilerin bazıları dünyamızdan milyonlarca büyük birer dünya olduklarını hakikaten keşfetmişler.

Cahil- Bakınız, bakınız şu söylediğiniz lakırtıya bir sahib-i izanın ağzından çıkar mı? Şüphe yok ki, çıkmaz. Çünkü ilahın işlerine kulun akli ermeyeceğinden yedd-i kudret hallak ile mihlanmış çivilerin dahi büyük veya küçüklüğünü kendinden maada kimse takdir edemez.

Âlim- Cenabıhalık lem yezel alem-i kainatı mahza kuvvet-i azametlerini anlatmak ve bildirmek için tekvin eylediklerini beyan buyurdıkları hâlde, suni lem yezelin mümkün olduğu kadarına ve hakikatını anlamaya çalışmak irade-i ilahiyenin

ile tevfik-i hareket etmek değil midir? Bir kere düşünelim cenab-ı kibriyanın külliyat-ı eseri olan göğün asıl hakikatini arayıp bulmak mı? Yoksa dünyamızdan pek büyük olan icram-ı semaviyeyi birer altın başlı çivi kadar ufalatmak mı hatadır? Bu iki hususun hangisi kudret-i ilahiyeyi tenzil ve tasgir, hangisi terfi ve tekbir eder? Düşünölsün.

Mabadı var Emin Osman

Fransızca'dan Ders. Mabat 5

Fasl-ı Sani

Kelimatın ikinci nevini havidir, harf-i tarif beyanındadır

İşte (*li arzan*) yerine (*larzan*) (*gümüş*) ve (*la istivar*) yerine (*lisitvar*) (*tarih*) denilir. Lakin o vakit harf-ı mahzufün makamına şu küçük işaret (') vaz olunur ki, buna Apostrof tesmiye kılınır.

İkinci tenbih- Bir isim makablinde vaki kelimeye rabt için evvel ismin önüne *de* veyahut *a* harfi vaz olunur ağacın meyvesi ve insana nafi gibi- fakat sedasız harf ile iptida eyleyen müfret müzekker bir ismin önüne *le de* konulacak yerde *du ve le a* yerine *au* vaz olunduğu gibi cem bir ismin önünde *les de* harfleri *des ya ve les a* harfleri *aux* ye tebdil olunur.

Misal:

Müfret müzekker kral: krallık hanesi *de le roi* yerine; krala *a le roi* yerine

Mabadı var.

Muhaverat-ı Nafia (Mabat)

Muhariri: Emin Osman

Şakirt- Coğrafyadan maksad ne olduğuyla aksamını öğrendim. Lakin meziyet-i faydalarını bilemiyorum.

Hoca- Ümit, bir ilme başlamadan o ilmin meziyet-i faydalarını bilmelidir ki, ileride olunacak muhassenatı tasavvur edip o vecihle saiy ve gayret oluna. Bu sebepten durunuz size coğrafya tahsilinin faydalarını göstereyim. Evvela bir adam iskân eylediği hanesinin deruniyle hem civarda bulunan komşularının âdet ve ahvalını bilmezse gayetle mutazarrır olup ve belki bir sanye bile rahat geçinemeyeceği bedihi olduğu ve bu kaide yalnız efrad-i nas haklarında cari olmayıp milel ve tavaif-i alem dahi aynı böyledir. Durunuz daha güzel anlamamız için bir misal getireyim, mesela siz tacir bulunmuş olsaydınız. Coğrafya ilmini bilmeseydiniz. Farzan tütün veya pirinç mahsulünün en iyi ve en ucuzunun serde

hususlu bulunduğunu bilemeyeceğinizden tabi eşya ve erzak celbine dahi muvaffak olamadığınız takdirde elbette tacirlik edemeyip bu zararınızdan ehali belde dahi hisse-mend olurlar. Bundan başka daha çok şeylere medar kelimesi varsa da şimdilik zihinlerinizin karışmaması için bu kadarcıkla iktifa edelim.

İkinci Bap: Nesayih

Ey benim ilim ve kemalate hoşgar olan şakirtlerim. Buraya kadar vermiş olduğum dersleri layıkıyla öğrendiniz mi? Elbette öğrenmişsiniz değil mi? Çünkü siz bir akil çocuğa benzediğinizden mutlaka alem-i cahiliyet ile alem-i kemaliyeti mukayeseye muktedirsiniz zannedirim. Eğer muktedir değilseniz bana müşareket edinizde sizinle bir muvazene ve muhakeme kuralım. Evvela bir cahil adam tasavvur edelim, ama nasıl cahil? Canım cahil yüz bin türlü olmaz ya. Ha iyiki aklıma geldi. Bakınız, cehl iki kısımdır biri cehl-i mürekkep diğeri cehl-i basit.

Şakirt- Hakk-ı âcizanemde olan hüsni teveccühünüze teşekkürle beraber cehl-i basit ve cehl-i mürekkebin ne demek olduklarını beyan buyurmanızı temenni ederim.

Hoca- Efendi ha efendim, işte böyle olmalısınız, sizin istifsar-ı meram etmenizde merakınızdan neşet eder. Bu alemde ise her şeyin ahdesinden merak ile gelinir.

Cehl-i mürekkep diye şuna derler ki, bazen cahiller vardır bilmediklerini de bilmezler de kendilerini ulemâ-ı zaman add ederler. Böyle olan cühalenin ıslahı pek güçtür.

Bir kısımda, cehl-i basit ki. Her ne kadar cahilseler de cahillerini kendileri de itiraf eylerler. İşte bu yolda olan cühelayı yola getirmek kolaydır. Bakınız, buraya daldık ta muvazenemizi unuttuk. Hani ya bâlâda bir cahil adamı tasavvur etmek murat etmiştik.

Şakirt- Hangi kısımdan efendim.

Hoca- Bir cahil olsun da hangi kısımdan olursa olsun. Bakalım bu veyahut bu gibi adamlar vakitlerini ne ile imrar ederler? Şüphe yok ki, evkat-ı haliyelerinde yalnız çapuk içmek veyahut kendileri gibi adamlarla hava-yı lakırdılar edip nihayet canları sıkılarak sermaye-i ömür-i azizlerini nasıl itlef edeceklerini bilmezlerken, âlim olanlar mütalaa-ı fünun ile kain eslafın muasır ve hemdemi gibi ümem-i sabikanın keyfiyet ve ahvalına muttali olup bununla da kanaat etmeyerek bir dakika

da süllim-i rast ile üç semaya aruc. Bir dakika da ilm-i madeniyet ve tabakat-ı arz vasıtasıyla dâhili arza nüzul edip envai hakayık-i eşyaya egah olurlar. Mabadi var
Emin Osman

Malumat-ı Fenniye: Ter

Terlemek hararet vasıtasıyla vücud-ı hayvanatta olan kanın havi olduğu su tebahuru ve derilerin mesamatından huruç ederek dâhilî beden kadar haricî sıcak olmadığından suya münkalip olmasından ibarettir.

Mesela bir kazanda bulunan bir mayi kaynadılsa o mayin havi olduğu mâ-i buhar ve harreti zayi eylediğinde tekrar mayia münkalip olur.

Ve hayvanatın envay-ı muhtelifi olduğu gibi derilerin mesamatı dahi yekdiğerine nazaren farklı bulunduğundan cümlesi müsavat terlemez.

Derilerinin mesamatı gayet küçük olan hayvanat, rahat terleyemedikleri cihetle yoruldukları vakitlerde ağızlarını açıp dillerini dahi çıkararak buhar defi ederler ve vücuda da hasıl olacak mayiat delik üzerinde peyda olup kilapler dahi bu cinis-i kabilindendir.

Hareket-i Arz

Yani: (Zelzele)

Zelzelenin her bir nevi merkez-i arzda mevcut olan hararet sebebiyle daima tahsil eden edhine ve ebhıranın alastisitesi yani (Isıcılık hâli) hadd-i azamiyesini tecavüz ettiğinde ve tabir-i ahirle edhineyi havi olan mahaller derece-i işbani bulduğu vakitler husule geldiği ehl-i fen indinde muslahtır. Buharı havi olan bir kat derecet-i işbai tecavüz eylediğinde yani o kapın kuvveti havi olduğu buharın alastisitesine mukavemetinden kaldığı surette. Parçalandığı defaatla görüldüğünden vapur kazanlarını veyahut fabrikaların kazanları üzerinde muhataradan salim olmak için (Emniyet sebebi) tabir olunur. Birer musluk vardır ki, buharın kuvveti tezayüt eyledikte bu musluk açılıp buharı havaya çıkar!

Binaenaleyh (Volkan)'lar yani yanardağlar dahi birer emniyet sebebi hükmünde olup eğer bir yanardağ kapacak olmazsa civarında hayli şedidi ve muhatarası azim zelzeler vukua gelir.

Bazı İlel ve Emraza Dair Malumat-ı Şete

Fece hakkında Paris'in tıp gazetelerinde görülen fakara-ı fenniye dir.

Elsinetin- naste fece itlak olunan ansızın vefatın münşei vücudun bir müteaddit aletinin birdenbire sektedar olmaklığından ibaret olup bu da kanın birdenbire mağzın ince zarına tasadümünden zuhura gelir.

İşbu fece 45 ile 60 yaş arasında kesir vukû olduğu tıp ilacınca aşına olan cümle atıbbâ tarafından haber verilmiştir.

İllet-i ama müptelâlerin kesreti hatt-ı istivaya karip olan mahallerde olup hatt-ı mezkûreden ne kadar tebaut edilirse illet-i mezkûre musabetini dahi o nispette azalmaktadır.

Sütler

İyi ve halis inek sütünün terkibi yüzde seksen yedi su ve on üç mevadd-ı saire sulbeden ibarettir.

Normandiye sütlerinden bazıları yüzde on altı buçuk mevadd-ı sulbiye havi ise de bu derecesi ender hükmündedir.

Yüzde on üç raddesinde olan mevadd-ı muhtelifeden ancak dördü et hasıl edicidir. Şurası dahi tefekkür olunmak ikitza eder ki, sütün terkiibinde olan mevadd-ı madeniye'nin dahi vücutça hasıl ettiği menfaat pek büyüktür. Mevadd-ı mezkûre meyanında dört fosfor terkibi olup milh (fosfor) ve milh (fosfor)'dan başka milh (fosfor) cedit vardır ki, vücud-ı hayvanatta olan dem kendine lazım olan timoru bundan ahiz eder ve hele zaman-ı sabavette kan hasl-ı milh-i mezkûr ile hasıl olduğundan nevsalelerin hayatına sebeb-i mahzdır.

İşbu varakpare âcizanemin Bahçe-i dilküşadınız olan gazete-i mutebereniz dercine himmet ve tenezzül buyurulsa daha bu gibi mukayyet varakaların ihvan-ı vatana yâdigâr kalması için göndereceğimi vaat ederim.

Mekteb-i Askeri şakirtanından İbn-i Hüsam

Bulutlar

Sath-ı arzın harareti (3) ((5) işareti dereceye alametir) olduğu hâlde üzerinde bulunan sular tebahhur ederek hasıl olan su buharı sıklet-i idafiyesinin havanın sıklet-i idafiyesinden attığı hasebiyle muvazenet-i kesp yani sıklet-i idafiyesine müsavi bir hava taksına tesadüf edinceye değin suut ve terefi eder. İşbu hava tabakası ise hayliden hayle soğuk olduğundan temasta ve bu hâlde mezkûr su buharı müşahede ettiğimiz bulut şeklini ahiz eder. Bulut gayet ufak birtakım su

habbelerinden teşekkül etmiş olup bu habbelerin tabiatına henüz kesb-i itıla edilememiştir. Fakat derunü kar yahut buz ile memlu bir şişe havaya terk olundukta hava devrinde bulunan su buharı şişe üzerinde tekâsüf ederek hasıl olan su habbelerini terkip eden küçük habbelerden bizim için bir fikir hasıl olabilir.

Şekl ve heyet cihetiyle bulutlar dört kısım olunmuştur: Birincisi (*Tahâf*) ismiyle yâd olunur. Açılmış pamuk (*Pambu*) şeklinde ve mevki sair nevi bulutlardan mürtefi olan bulutlardır.

İkincisi (*Decne*) denilen bulutlardır ki, memdut dağlar heyetinde yekdiğerleri üzerine tevazu etmişlerdir.

Üçüncüsü, (*Arız*) denilen ve bad-ı gurup, garp tarafında tulanî görülen kırmızı bulutlardır.

Dördüncüsü (*Buâk*) isminde yağmur bulutlarıdır ki, bir şekl-i mahsus almazlar.

Balon

Buharlar hiffetleri sebebiyle hava derunünde tayaran eylediği ve keزالık buna mukaddem görülen (*A,N*) imzalı varakadan dahi anlaşılacağı üzere sıcak hava hiffetinden naşi soğuk hava derunünde, sebh bulunduğu müşehade ve his olunur ve alelumum mayı veyahut hava nispetle hafif cisimler bunlar derunünde sebh ederler. Bu esasa mübnidir ki, balonlar dahi hava derunünde seyir ve hareket ediyorlar.

Balonun Tarihi, Keşfi Ve İcadı

Balon 1783 sene-i miladiyesine musadif (1200) sene-i hicriyyesinde iptida olarak (*Munet Gulufiye*) nam zat tarafından keşfolunmuş ve bunun ismine bilnisbe sıcak hava ile imla olunan balonlara (*Munet Gulufiye*) namı verilmiştir.

Balonlar küre veyahut şibh küre şeklinde hafif ve mesamatı gayet az bir veyahut kâğıttan imal olunup derunleri sıcak hava ile imla olunur . Bu vecihle heyet-i mecmuasının sıklet-i havaya nispeten hafif bulunursa yukarı doğru suut edeceği ve derunünde bulunan havanın teberrüt etmemesi için kısım-ı tahteniyesinde yanmış paçavralar bulundurulması lazım geleceği bedihidir. Sıcak hava yerine kaffe-i gazlardan hafif olan mevlid-i ma (*Hidrojen*) gazı isitmal olursa daha ziyade terki ederse de ekseriye sokaklarda niyan ve mevlid-i ma-ı karbonu (*Hidrojen karbon*) denilen gaz kullanılıyor ki, bu gaz mevlid-i maya nazaran sekildir. Lakin istihsalı

kolay ve ucuz ve behusus geceleri gaz-i bünen şehirlerde kesretle vakidir. Mabadı var

Hararet : (Mabat)

İşbu hararet-i arza vasıl olmak yani şems, arz beyninde olan 34,500,000 fersah mesafeyi kat etmek üzere saniyede 78,000 fersah mesafe kat ve seyir eder ki, bu sürat bir top güllesi süratinden 10,000 azamdır.

Hararet işbu süratiyle havayı -80-132 derece (*Termometrenin sıfırdan aşağı* gösterdiği derecat- (*Nakıs işaretiyle irae olunur*) beyninde tahllüf eden mahellerden murur ederek arza vasıl olan hararetin miktar-ı şemsin mecmu hararetini 2,381,000,000 olup ancak 25- 30 metre kadar derun-i arza nüfuz eder.

Arza dairen medarı ihata eden her kendi derunünden murur eden hararetin bir miktarını cezp eder. İşbu cezb-i keyfiyeti havanın kısm-ı süflisine nazaran kısm-ı ulyasında ve su buharını ziyade havi olan havada az vukubulur.

Su buharı her vakit havada mevcut olup sath-ı arzda vaki suların hararet vasıtasıyla tebahhur etmesinden husule gelmiş ve derun-i havada bürüdet- i anesiyle biltekâsüf yağmur, kar vesairenin hudusüne sebep olmuştur (İnşallah bunlara dair tafsilatı da verilecektir. Hararet-i şemsten maada arz bir de hararet-i merkeziyeyi havidir ki, gaz yahut mayı hâlindeyken bu hararet nakabil takdir bir derecedeki ve murur-ı zaman ile havaya münteşir ve zayi, işbu sath-ı arzda kışır peyda eylediği berahin-i müteaddide ile müspettir.

İşbu tasllüp eden kışır-ı arz 60 kilometre kadar tahtinde yani nısf-ı kutr arzın yüzde biri kadar olup hararet-i merkeziyenin neşrini men ve kendisinde cem ile serian merkez-i arzın soğumasına mani olur. Filhakika arzı hafr ile derunünde duhul olunacak olursa sathına nispetle derece-i hararetin tezayüt ettiğini ve bilfarz 400 metrede derece-i hararet sarın derece-i galeyanisi müsavi yani (100) derece olduğu hasıl 60 kilometrden aşağıda kaffe-i madeniyatın müzap bir hâlde bulunduğu fennen müspettir.

Şu zamanda hararet-i merkeziye sath-ı arza ol kadar ziyade tesir edemezse de bazı kere zuhur eden hareket-i arza ve volkanlar (yanardağlar) misli âlâyim hıddat-ı merkeziyenin ne derecelerde şedit olduğunu ispat ederler.

Mahlas

Barumetre

Mahmut- Cuma günü canım sıkıldığı zaman okuyarak eğlenmem için ariyeten vermiş olduğunuz "*çocuklara hediye*" nam kitabı peder ve validem bendenize cehren okutturdular. Okurken binlerce metre irtifa çıkmış olduklarına teessüf edildiğinde pederim "çıktıkları yerin kaç metre olduğunu nasıl bumuşlar" dediki bendeniz cevap veremedimse de zat-ı fuzlalerinizde öğrenerek izah edeceğimi vaat ettim.

Muallim- Yavrucuğum bir barometre vasıtasıyla. Sen tulumba hakkında olan izahatı unutmadın zannederim hava-yı nesimî suyu biltazyik pestonun ardı sıra boruya çıkar. Ali su ne kadar irtifa kadar çıkabilir?

Ali- On metre dört santimetre kadar çıkar.

Muallim- Eğer sudan daha ağır bir mayi kullanacak olsak acaba bu kadar bir irtifa'a çıkabilir miydi? Mesela mayi sudan iki üç kere daha ağır olaydı.

Ali- Efendim! Eğer mayi iki üç defa ağır olsaydı bu hâlde irtifayı da evvelkinin iki üç misli az olurdu.

Muallim- Sudan daha ağır mayi bulabilir misin?

Vali- Bize geçen gün göstermiş olduğunuz civedir ki gümüş gibi parlak ve kurşundan ağırdır.

Ahmet- İşte bu cive sudan on üç kereden ziyada ağırdır bu surette civenin suya nispetle irtifasını bulmalı.

Muallim- Evet! Suyu nispetle civenin sıklığı on üç metre elli santimetreyi dört santimetreye taksim et bakalım? (Mabadı var)

Mesele -1-

Hangi adet ki, vahit ile hasıl ceminin nisfi cezr murabbaanın üç mislinden iki adedinin hasıl tarhına müsavi ola?

Mesele - 2-

Hangi adettir ki, rübi sülsi nisfi ve cezr murabba on dokuz adedinin sülsine müsavi ola?

"İşbu meseleri hal edip ilk evvel irsal eden efendiye Bahçe'nin bu nüshasından itibaren üç aylık aboneli verilecektir".

Mütenevvia

Çin'de Terakki-yi Sanayi

Hekk eyledikleri nukuştan münfehîm olup bunların husulü için Çin amelesindeki sabır kadar hiç bir işçide bulunamaz. Hint kamışını bin türlü suretlere ifrag ettikleri gibi imal ettikleri kâğıdın nefaseti, dayanaklığı hasebiyle meşhurdur. Yaptıkları statüvler kaplar ve musiki aletleri "pag, tevg" denilen beyaz pirinçten mamuldir ki, bu maden kırmızı bakırla arestikanın ıstılahından hasıl olmuştur. "Nanktag" şehrinde bu şehrin ismine mensup namıyla namiavar olan ensice-i Kostaniye'den sarı renkli kumaş Avrupa'da gayetle makbul-i mamulatındandır. Besit kâri ipin böceklerin hasıl ettikleri ipekten mamul kumaşların renkleri gayet zengindir. Bu renkler sabittirler.

Çinliler nazarlarına tesadüf eden eşyanın tasavvuriyetinde almakta mahir iselerde yaptıkları resimlerde gölge kaidelerine adem vukufları cihetiyle tersim eyledikleri tablolar güzel görünmez.

Çinlilerin bu imalat-ı dâhilî bir ticaret-i azime dolabının devranını mucip olmaktadır. Ayalet ve şehirleri birbirine isal edecek oldukça muntazam Turk-ı maabir "zavnak" tabir olunur. Gemilerin sebahatına müsaade eskiden kalma yolları açılmış nehirler ve tabii nehirler arasında turk-ı muvasala makamında kanallar mevcuttur. Bu "zavnaklar" atlara, mandalara koşularak çekildiği gibi bazen insanlar çekerler. Çin'in mamulat-ı ekseriye dâhilde sarf olunarak memalikimize gelen pek azdır. Hasıl Çin'in ehalisi gayet sabırlı ve kimsenin mamulatına muhtaç olmayacak derece çalışkan bir millet olup bize bir numune olmaya şayandırler. (Mabadi

var)

Kemal

Mekteb-i Sanayiy-i Şahane Matbaasında tab' olunmuştur.

4.19. On Dokuzuncu Sayı

Numara 19 fi 13 Şubat Sene 1296 (Cuma) 25 Rebiuevvel Sene 1298
Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Şebabette Su-i Edep

Baharın letafeti inkar olunabilir mi? O nesimin vezninden hasıl olan tatlı tatlı bir rüzgârın alemi göklere suut ettirircesine bir kışla aşifteliğe masumiyet süsü veren dilberler gibi ötenin berinin boynuna sarılması- şairlerin, ali fikirlerinin hisni kabartan bu mevsim-i letafet-i engizin uzun günlerinde halkın, her birisi güya bad-i nesimin serpintisiyle birer tarafa uçuyormuşlar da içlerinin sıkletini kahkaha yanında tebessüm derecesinde kalan-bir surur ve inbisat ile geçiştirmek istemesini, ya bir ehl-i dilin dokunup yayılmaktan münezzeh olan o halîçe-i zerrin üzerine nim yatarak zümrütler gibi yeşil olan o dağların tepeciklerin aralarında şırıltısı aşkın serşek çeşmi kadar hazin, nehir ve dereciklere karışık endaz-ı ibret ve hayret olup da güneşin ziyası bir mecradan akıp gelen şu nehir ve dereciklerin mazlumlar yüreği kadar safi ve berrak olan sularına ve o suların akıntısıyla hücumunda bir sadık asker gibi göğüs geren büyük küçük taşlarla hesapsız isterdiye kabıklarına pertev saldıka şaşası etraf ve ona feda olan kuşları gövercinleri kenarına toplayarak oralarını bir nevi tuyuristane benzettiği cihetle bu hayvancıkların baş başa vererek civıltılarıyla gövercinlerin uçuşmalarından hasıl olan kanat şakırtılarını sema dikkatle alarak şu temâşanın dakikasını dünyanın belalı günlerine, saatler yine değişmemesi- yahut mevsim-i şitâyı gece gündüz hücre-i ahzanın da geçirip baharın ufak bir kokusuna teknil-i derdini ifşâ etmeye müheyya olan bağı yanık bir âşkın vürûd-i baharı anlar anlamaz, dağ başlarına ağaç altlarına koşarak dirseğini belini bükmüş bir ağaca ve elini mihver-i şuur olan şakaklarına dayayıp kainatın baştan başa letâfete müstagrak olmuştu ki, müşahede birle baharın mevcut gerdesi olan hafif ve şeker gibi havasıyla (Ferkat deminde geçirdiği göğüsleri eğdiren hararetili bir nefesle) teneffüs ederek ve zanneden rüzgârın ihtizazı hisle mâlâmal olan gönlünü kuçakladıkça gülmek değil, ondan tatlı olan ağlamakla döktüğünü sıcak sıcak göz yaşları, dayandığı ağaç dalına bir mâcera hasıl ederek revan ve beş on karınca-ı bîcâreyi yuvarlayarak bir tarfa cuyân olup gitmesi baharın derece-i letâfetini inkâre mecl bırakır mı?

Bir gülistane girildiği vakitte insana hayret veren o ufacık tuyurun zevvare ya kanat veya mini mini kaflarıyla birer zümrüt gibi gül yaprağı takdim etmesi- bir gül dikeninde de reşk ve gıptasından yakatın gibi insanın sallantılı birlerine ilişip kendisinden hulas için bir iki saniye kadar uğraştırdıktan sonra bülbülü çıltırtmak

için arz-ı cemal etmiş olan gonca-ı dil muğbeçe-i yerlere kapandırırca güldürmesi-
bir hayel-i şairane ile daire-i nazara alındıkta baharda olan hâl-i taravete derhâl
teslim olunur!

Söz uzandı! Bu bapta haric sadade çıkmaksızın söze şuradan başlayalım:
Baharın şu cana bedel olan taravet ve halavet-i ben-i beşerin tam hâlet nevcivanida
görülen taravet ve halavetine müşabihtir!

Şebabet denilen ömrün ilk baharı demek, olup sinn-i tufuliyetten başlayıp ta
sinn-i kemale erinceye kadar olan vakte münhasırdır! Şebabet ömrün baharıdır
dersen daha kestirme bir söz söylemiş oluruz!

Mevesim-i erbaa meyanında baharda olan güzellik ağustos sığağındaki
cehennemî bir hâle benzemeyip her bir zevk ve ayyin safa dahi baharda icra olunur!

Bunun için gençlik baharı olan şu şebabet ömrümüzü harabazarlar, bum ve
gurap kalmış viraneler, baykuş yuvası olmuş keşaneler, gibi beyhude geçirmeyip
bağban akıl ve fikirimizle gülşan tabiatımızı timar ve çiçek açmakta olan nihâl-i
efkârımızdan esmar alalım!

"Şebabette su-i edap" yalnız gençleri değil her bir nevi ben-i beşeri makbuh
eden hâlet-i kerihedendir!

Edep ise kendisini herkese sevdirmiş olduğu gibi mütehallik olanları dahi
sevdirir!

Henüz yaşını başını almamış bir edip hısal çocuğa bir zat " pederin kimdir?"
diye sual ettiği vakit çocuk "pederim edeptir" demiş ve edipliliğini o zata bu vecihle
tasdik ettirmiştir!

Hakikat! Edep her ferdin pederidir. Gençleri- vakt-i şebabe vasıl olmuş
çocukları, terbiyeye muvaffak olan şey edeptir.

Edebini suiistimal eden gençler zelil ve makhur ve gülhan-ı bucaklarında
alemin menfuru olup giderler!

Ne bedbahttır o kimseler ki? Alemin nefretini kazanmış olalar esef!

Avni

Evlad-i Vatanın Saadet Hâlleri Kemalate Tevakkuf Eder.

Ey evlad-i vatanın nevresideganı!

Biliyor musunuz? Avrupa meydan-ı terakkide bizleri ne derece geçmiştir?
Şüphe yok ki, milyonlarca bir kere düşünüp tefekkür edelim. İlm-i kemalat ecdad-i

uzamamızın sermaye-i uzmaları değil midir? Ecdadımızdan mevrus bir nimet-i cihan kıymeti ellere kaptırmak reva mıdır?

Fatih Sultan Mehmet'in asri madelet-i hısar mülükanelerinde ihdasına muvaffak oldukları Medrese-i Semaniyeleri bir menba-ı fûnun heyetine girip Aktar-ı Şarkiye ve memalik-i ecnebiyeden ve belki küre-i arzın her bir köşe ve ikliminden gelerek medaris-i mezkûrede tahsil-i kemalat edip ve cenabı Fatih'in tugra-yı hümayunlarıyla memhur birer kıta şehadetnameyi ahiz birle hem-cinisleri meyanlarında ne derece hürmet ve riayete nail olurlardı? İşte o vakitler Avrupa'ya bakacak olsaydık şimdi medih ve senasında bulunduğumuz o koca Avrupa'yı cehalet, zulmet dağları arasında bata çıka yuvarlandığını görürdük.

Demek ki, Avrupa'nın hocası Hükema-yı İslamiyeymiş. Şimdi ise hocalarını fersah fersah geçtiler bir kere düşünüp taşınalım başlarımızdaki fesmizden elde ayaklarımızdaki kunduralarımıza varıncaya kadar hep Avrupa malı değil midir? Şayet Avrupa bize kesb-i emtia göndermezse yalın ayak başı kabak mı gezeceğiz? Bir kere insaf edelim havaic-i zaruriyemizin en birincisi bulunan kibriti bile imale muvaffak olamıyoruz. Kibrit bulamazsak geceleri mum yakmak için sekiz saat ateş üflemeyle mecbur değilmiyiz? Yaz günleri ateş olmazsa ne ile mum yakarız? Daha bir mum yakamıyoruz. Artık havab-ı gafletten uyanalım, milletimizin istikbalını biz temin edeceğiz! Millet bizim saiyimize muhtaç, millet bizim ianemize muhtaç, milleti ihya edecek nevrsideganıdır. Çalışalım saiy edelim haydı teşmir-i sak-ı ihtimama birle tahsil-i kemalate bezl-i mukaddirat edelim. Emin Osman

Fûnun: Dükkance-i Etfal Muharriri: Avni

Sarftan Ders

Muallim- Şükrü! Bab-ı sâlisin ibaresini okusana!

Şükrü- (Bab-ı salisin) Fiil yef'âl, mevzune feth yeftah ve alametehü en yekûn aynı fiile meftuhen fil- mazi vel-muzari bişart en yekun aynı fiile o lama harfen men (hurufülhalk) ve hiye sitte (H H', A A' H, HEMZE) ve binaehü aydan liltadiye galiben ve kad yekun lazım misel el- müteaddi nahv- Fetehe Zeyt bap ve misel lazım nahv- Zehebe zeyt.

Muallim- Bab-ı salisten masadır-ı Arabiyyeyi beyan edelim (feth) açmak (zehab) gitmek (medh) övünmek (hadg) el atmak (cemi) toplamak (bel') yutmak (sual) öksürmek (def') gidermek (zer') ekmek (nefi') fayda etmek (kat) kesmek (zebh)

buğuzlamak (refa') kaldırmak (sehb) çekmek (tulu) doğmak (cihar) aşikâr söylemek (bas) göndermek (meni) alı koymak (sath) urmak (hucud) inkar etmek (ser) ateşi alevlendirmek (muth) çok yemek (mehd) düşemek.

Bab-ı Rabi

(Bab-i rabi) fiil yef'âl mevzune alime ya'lem ve alametühü en yekun aynı fiile meksuren fi-mazi ve meftuhen fi-muzari ve binaehü, aydan liltadiye galiben vakit yekun lazımen misel el-müteaddi nahv- Alime Zeyit lemse- ve misel lazım nahv- Vecele Zeyit-

Bab-ı Rabiden Masadır-ı Arabiye

(alim) bilmek (dem') göz yaşsı dökmek (fehmi) anlamak (teb') uymak (suut) yukarı çıkmak (esr) güç olmak (amel) işlemek (rahim) esirgemek (semin) görmek (la'b) oynamak (lehs) yalamak (şebi') doymak (şerb) içmek (hüzn) kederlenmek (hüsrân) zarar etmek (rubh) kazanmak (ferh) sevinmek (lebs) giymek (leme) yapışmak (şibh) benzemek (ta'b) yorulmak (hıfz) saklamak (kabul) tutmak almak (zahk) gülmek (sem') işitmek. İlerisi var.

Farisi'den Ders 5

Sakin (besban al (bahru) akil (bişk) kır.

Bundan iki ve üç zarurat-ı şiiiryede dört, sakinin cemi caizdir! 2 endaz 3 endâht, 4 endahtş gibi.

Şedde ile okunan harfler hafiflenip hafiflenmiş huruf şeddelendiriliyor! Şedde ile okunanlar: kerr (sagır) zerr (altın) hoşi (hoşluk) keşşi (riânalık) kemmi (azlık). Tahfif olanlar dahi bere (kuzu) nere (erkek) peşe (sivri sinek) gibi...

Binaenalazalik memdut olan kelimat-ı maksur ve maksur olanlar memdut bulunurlar! Maksur olanlar şunlar:

Şah,şehe (padişah) dehhan dehn, (ağız) guh, ki (dağ) endûh, ende. (tasa, kaygı) niyku, niku (iyi) cavidan, cavdan (ebdi). Fakat , hay-yı asliyeden mukaddem vakı' olan elif, vav oda bu kaidede mutrûdedir!

Kelimat-ı memdude: aftade, eftaden (düşmek) istad, ustad (m) cadvi (kusuru sonra).

Fransızca'dan Ders Mabat 6

Cem-i müzekker: krallar, kralların hanesi *de les rois* yerine krallara *les, rois* yerine

Cem-i müennes: kraliçeler, kraliçelerin hanesi *de les reines* yerine kraliçe *a les reines* yerine.

Bilakis *la* önünde *a* ve *de* harfleri hiç bir vakit tebeddül etmez.

Müfret müennes: kraliçe, kraliçenin, kraliçeye

Fasl-ı Salis

Kelimatın üçüncü nevini havidir, sıfat beyanındadır:

Sıfat bir kelimedir ki, bir şahsın veya bir şeyin hâl ve keyfiyetini tarif etmek için isme ilave olunur (iyi peder, iyi valide, güzel kitap, güzel tasvir) gibi (tayyip tayyibe, hüsn hüsne) kelimatı peder valide vesaireye Mabadı var

Muhaverat-ı Nafia Muharriri:Emin Osman

Mabat 2

Coğrafya-yı Riyazi

Şakirt- Dünyamıza öteden beri yuvarlak toprak namını veriyorsunuz! Doğrusu ya buna hiç bir türlü zihin kani olmuyor. Eğer bu dünya yus yuvarlak olsa altımızdaki insanlar başı aşağı gelmezler mi?

Hoca- Üzerinde yaşadığımız şu dünya sahihen yus yuvarlak bir topraktan ibarettir. Ama kutb-ı şimalî ve kutb-ı cenubi derler iki nokta vardır. İşte arzın o cihetleri biraz basıkçadır. İnşallah şeklinde tafsilatiyle beraber göreceksiniz.

Gelelim arzın yuvarlak olduğu ispata: Evvela deniz kenarında duran bir rasit yani bakıcı uzaktan sahile doğru gelmekte bulunan sefinenin evvela direklerinin rasını müşahede edip aksam-ı sairesi mestur kalarak sahile takarrüp ettikç peyder pi-ecsam-ı saireyi velhasıl heyet mecmuasını müşahede eder ki, hâlet-i mezkûre dahi küreviyetten neşet eder. Lakin bu ispat hakkında gelelim karaya, arza, siz zeminde ve eteğin denizde hiç bir mürtefi mahal bulunmadığı hâlde vech-i arzın yalnız birkaç kilometre mesafesi medd-i nazar dâhilinde bulunup ondan ilerisi müşahede olunmayarak arz ile sema muttasıl gibi görünüyor ki, işbu hadde ufuk tesmiye edilip bu da bütün dünyanın küreviyetinden neşet eder.

Şakirt- Pek güzel efendim bunu anladım, bir de arz döner diyorsunuz. Burada da beni ikna eder misiniz?

Hoca- Arzın hareketine gelince bu da kolaydır. Şöyle ki, bir ma-i cariyenin akıntısıyla hareket eden bir kayığın veyahut düz bir mahalde seyir eden arabanın derunünde bulunanlar civarda bulunan mevakinin kendi tarflarına hareket ettiklerini müşahede edeceklerinden binaenaleyh, arzın dahi hareketinden tabii haberdar olunamaz.

Şakirt- Efendim acaba arz kimin etrafında devr eder?

Hoca- Arz bir kendi mihveri bir de şemsin etrafında devr eder. Şemsin etrafındaki devrini bir sene-i kamil zarfında ikmal edip kendi mihveri etrafındaki hareketini de bir yevm-i kamil yani yirmi dört saat zarfında ikmal eder.

Şakirt- Acaba gece ile gündüz neden oluyor?

Hoca- Arz kendini tenvir eden seyyaretin bazı kere muzi ve bazı kere muzlim cihetlerine tekâbül eylemesiyle leyl ve nehar tekevün eder.

Şakirt- Acaba bizim dünyamızın etrafında hangi yıldız döner?

Hoca- Hany geceleri dünyamızı tenvir eden ay yok mu? İşte o yıldız küre-i arzın etrafında devr eder.

Şakirt- Ay da güneş gibi muzi mi? Yoksa muzlim mi?

Hoca- Ay güneş gibi muzi değildir arz ve daha seyyaret-i saire muzlimdir.

Şakirt- Ya muzlim de küremizi nasıl tenvir ediyor.

Hoca- Şemsten iktibas eylediği nur vasıtasıyla.

Şakirt- Demek ki bütün yıldızlar güneşten iktibas-i nur ediyorlar.

Hoca- (Meslek-i şems) Terkip eden seyyaratın kaffesi şemsten iktibas-i nur ederler.

Şakirt- Meslek-i şems nedir?

Hoca- Meslek-i şems diye güneş ve ay ve yıldız ve kuyruklu yıldızların heyet-i umumiyesine itlak olunur.

Şakirt- Acaba güneş ve ay bizden ne kadar küçüktür?

Hoca- Hayır! Hayır! Yanlışsınız güneş arzdan bir milyon dört yüz bin kere büyüktür. Lakin kamer bizden on kere küçüktür.

Şakirt- Güneş dünyaya çok uzak mı?

Hoca- Arzın şemse olan mesafesi 150 kilometredir.

Şakirt- 150 kilometre kaç senelik yoldur?

Hoca- () Günlük yoldur. Mabadı gelir

Bir Âlim İle Bir Cahilin Muhaveresi

Gök (Mabat) 2

Cahil- Bu da hata!

Âlim- Sizin gibi bir biizanı muhatap edişim sahihen bana büyük hatadır.

Cahil- Canım efendim kızmayınız da gök nasıl şeydir bir de kendi rayinizi beyan buyurunuz!

Âlim- Gök bütün kainatı kaffe-i yıldızları cemi nihayetsiz veyahut namütenahi veya gayr-i mahdut bir sahadır.

Cahil- Pekâlâ bu da böyle olsun, lakin göğün intihası yok mu?

Âlim- Yok dedin â!

Cahil- Ne demek intihatsız bir şey tasavvur olunur mu?

Âlim- Durunuz size bir tafsilat vereyim. Büyüklüğünü bütün kainata tercih eylediğimiz zerre kadar olmayan şu ufacık dünya şemse nispetle milyonlarca küçüktür. Bütün kainatın azamesi add edeceğimiz şems dahi ol derece küçüktür ki, gece vakti minaralarda yanan kandilin şulesi kadar bile şule vermeyen ve ebat namütenahide bulunup ve meslek-i şemsin haricinde olan o mini mini yıldızlar bile şemsten binlerce ve belki milyonlarca, bu dediğiniz yıldızlar evvel derece çoktur ki, bizce meçhul ve bizim bilmediğimiz rakamla tahrir-i ifadesi nakabil ve her biri de biz nasıl şemse uzaksak onlar da birbirine ol derece uzaktır ki, artık bir kere düşününüz? Mabadi gelir.

Maadin, Meskûkât

Küre-i arzda bulunan maadinlerin bazıları gayet mebzul ve bazıları dahi nadirdirler. Fakat nadir olan maadinin cemiyet-i beşeriyeye nafi olması lazım gelmeyip zi-kıymet maadinler dahi sairlerinden daha ziyade kıymete malik olanlardır. İşbu zi-kıymet maadinler tul-ı müddet durdukları hâlde kendilerine hiç bir tebeddül gelmeyip parlaklıklarının dahi daimi surette muhafaza ederler. Adi maadinde ise bu hassa olmayıp tahammuz ederler. Yani paslanırlar. Mesela timor rutupatlı bir mahalde paslarıyla muhat olacağı herkesin malumudur. Mazalik zi-kıymet maadinler bayağı madene nispeten fevaid-i muhassenatı pek devin olduğunu dahi hatırdan çıkarmamalıdır. Misal olarak yine timoru ele alalım: Eğer dünyada timor olmazsa sanayi, ticaret, ziraat bu günkü kuvvetlerini kemilan kayıp ederlerdi. Fakat altının fukdanı hâlde yalnız zevk ve sefahat bir miktar duçar iztırab olurdu.

Meskûkât kısmını büyüktür. Azamin altın ve gümüşten imal edilmesinin sebebi dahi nidretlerinden neşet ettiği derkârdır. Tarife hacet olmadığı üzere eğer dünyada meskûkât olmayıp da mübadele usulü bulunmuş olsaydı, o vakit ticaret pek güç ve pek mahdut olurdu. Mesela buğdaya malik bir çiftçi at tedârük etmek için mutlak buğdaya ihtiyacı olan bir cüvbane rast gelmesi icap edip bu ise her ikisi için vaktin zayı mucip olacaktı. İşte şu suubeti def için insanlar kaffe-i eşyanın yerine kaim olabilecek bir illetin elzemiyetini fehm ve derk ederek "meskûkât" denilen vasıta-ı ahiz ve itayı icat ve ihtira etmişlerdir.

Kaffe-i eşyanın yerine kaim olacak alameti gayet nadir ve binaenaleyh, kolaylıkla durlumayan bir maddeden intihap etmek lazım geleceği cüzi mülhaza ile tasdik olunur. Gerek altın ve gerek gümüş ise işbu iki hassayı yani hem nadir ve hem bil-s-suhule mütegayyır olmadıklarından bu gün meskûkât kısm-ı azamiyesi altın ve gümüşten mamuldur. Bakır ile timor tabiatında müptezil olduklarından maada murur-ı zaman ile aşınverler. Nuhas timordan daha nadir olduğundan kıymetleri devin maadini bundan imal ederler.

Altın müsavi hamimede bakırdan iki defa sudan on dokuz defa ağırdır. Civede eriyebilir. Altın ziyadesiyle metane malik olup bir milimetre kalınlığında bir altın tel takriben yirmi sekiz buçuk kıya kadar bir ağırlığa tahmmül edebiliyor. Hasıl altın maadin-i mevcudenin en bayıla beylanı olduğu dahi 10 dirhem altın ile 44,000 metre tulunda bir gümüş tel kamilen yıldızlanmasıyla müspettir. Altın, enhar ve cibalin kumlu mahallerinde maden hâlinde bulunur. Fakat oralarda birçok mevadd-ı ecnebiye ile mahlut bulunduğu altını bunlardan cive vasıtasıyla ayırırlar. Şöyle ki, işbu mahlutu alıp gubar hâline getirdikten sonra üzerine döktüklerinde altın civede eriyip hâlbuki mezkûr mevadd-ı ecnbiye ise civede erimediklerinden sathında yavaşlar. Liretin cive tozmaya üzerinden topladıktan sonra mezkûr cive hayli müddet ateş üzerinde ısıtıldıkta cive buhar hâline geçerek mavh olur. Altın ise yalnız olarak kalır.

Elyevm gerek meskûkât ve gerek kuyumculukta istimal olunan altının pek çoğu Amerika'da vaki per, Meksika ve Şili ayaletleriyle Avusturalye'den ihrac olmaktadır. Fakat altın hadd-i zetinde bir miktar yumuşak olduğundan meskûkâta istimal olunan altınlara ve bir miktar gümüş veya nuhas karıştırılıyor.

Gümüş dahi Almanya, İsviç ve Amerika'nın bazı mahallerinde külliyyat üzere mevcuttur. İşbu maadinlerden pek çok gümüş ihrac olunup ve yalnız Meksika'da

bulunan maadinlerinden senevi ihrac olunan gümüşün miktarı yirmi sekiz milyon yüz kırk beş bin mecdiyeye balig olunmaktadır. Gümüş müsavi hacimde sudan dokuz buçuk defa ağır olup v altın kadar bayıla bilmek hassasına malik değilse de yine sair maadini tezyin etmek için gayet refik bula hâline getirilebiliyor. Bir kıya gümüş bin üç yüz kuruş ettiği gibi bir kıya altın dahi takriben 19868 kuruş eder.

Mekteb-i Şahane sınıf-ı hamis şakirdanından: Şevket Vasfî

Bahçe Muharrirliği Canib-i Aliyesine

Bahçe-i dilküşadınızın on sekizinci nüshasında derc etmiş olduğunuz iki adet mesele hasebiyle yevmiye iki buçuk saat tahsiline devam etmekte olduğum ulum muavenetiyle min gayrihadd hâll ederek takdimine cüret eyledim.

Birinci Meselenin Hâlli

$S+1=3$ cezr -2 mahracından kurtulmakta $s+1=6$ cezr $s-4$ meçhuller bir tarafa nakl olundukta $s-6$ cezr $s-5$ derece-i saniye muadelesi olduğundan murabbaa kılmak için tarafına nisf emsel murabba zam olundukta $s-6$ cezr $+9=5$ cezri alındıkta

$$s-6 \text{ cezr} + 9 = 4 \text{ cezr} \quad s - 3 = 2$$

$$\text{cezr } s = 3+2$$

$$\text{cezr } s = 5 \text{ tarafeyn refi olundukta } \text{cezr } s = 25 \text{ olur}$$

İkinci Meselenin Hâlli

$s/2+s/2+s/4 + \text{cezr } s = 11/2$ tavahid-i mahrac edildiğinde

$6s/12 + 4s/14 + 3s/12 + \text{cezr } s = 11/3$ kesreler cem olundukta $13s/12$ cezr $s = 1/3$ hadd-i evvel mahracından kurtarıldıkta $s+12/13$ cezr $s = 76/13$ tarafına nisf-i emsel murabbaa zam olundukta $s+12/13$ cezr $s + 36/169 = 16/13 + 36/169$ muadelenin sol tarafı cem' olundukta $s+12/13$ cezr $s + 36/169 = 1024/169$ tarafının cezri alındıkta $\text{cezr } s - 6/13 = 32/13$ nakl taraf olundukta $\text{cezr } s = 32/13 - 26/13$ tarafeyn refi olundukta $s = 676/169$

$$S = 4 \text{ olur}$$

Mekteb-i Sanay-i Şahane sınıf-ı rabi şakirdanından: Mürettep: Mehmet Şuayb

Bahçe

Efendi mûmâileyh geçen nüshamızda irat olunuan iki kıta mesele-i riyaziyeye evvibe layıkayı ita eylediklerinden bu nüshamızdan itibaren vaadimiz bulunan iki aylık nüshamızın abonesini hediye eyleriz.

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 18

Sözü uzatmayarak şu iki genç çocukları takip edelim. Âfet önde başını öne eğmiş olduğu hâlde gitmekte, Macit Bey ise halecen kalbinden naşi gömbür gömbür eden yüreğini iki elleriyle tutarak Âfet'i takip etmekteydi.

Birbiri içinde üç oda geçtiler, bundan sonra vasi ve fevkalgaye müzeyyen bir odaya dahil oldular ki, Macit Bey vehle-i evveliyde kendisi cennetindeyim zannetmiştir.

Bu oda nurabbaa şekli olup yere yayılmış olan beyaz zeminli bir halıca pencerelerin beyaz tevellütten perdelerinin inzımmam beyazı odanın içerisini (karı eksik olmayan Sibiriye Dağlar'ına) benzetmiş ve halicenenin üzerinde olan nukuş ve kabartmalar dahi tuhaf kuşlar, bildircinlar, süratini almışlardı.

Yerli yerine yerleştirilmiş olan o calibi dikkat eşya her biri kendi ve mahalinden baş çıkartarak bu gelen misafiri selamlamaktadılar!

Âfet- (Odanın ortasında durup ve Macit Bey'e dönerek) Burada biraz oturunuz efendim. dedi.

Macit Bey- (Aklını başına toplayıp halecaneti setir etmeye çalışarak) Burada mı efendim?

Âfet – Evet beyim!

Macit Bey- Odanın bir tarafına ilişmek için göz gezdirdiği vakitlerde kendi elbisesini mahza tozdan ibaret buldu. Çünkü odanın, eski zaman usulünce düşünmüş (Mabadı var)

İlan

Şimdiye kadar Bahçe'nin dışarılara gönderildiği hiçbir kimsenin malumu olmayıp hiyni lüzumde ise suubet çekilmekte olduğundan bervech-i ati gönderilen vilayet ilan olunur!

Üsküdar'da kitapçı Abbas Ağa'nın dükkanı, İzmir'de Dil Gölünde Arif Ağazade Tütüncü Hasan Efendi'nin dükkanı, Yenişehirde Bayraklı camii şerifi ittısalında Mehmet Efendi'nin dükkanı, Edirne'de Eski Camii ittısalında kitapçı Hacı Hüseyin Efendiler'in dükkanı Amasya'da Bedesten ittısalında kitapçı Ali Ağa'nın dükkanıdır!

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.20. Yirminci Sayı

Numara 20 fi 20 Şubat Sene 1296 (Cuma) 25 Rebiuahir Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Bahçemiz'in Nevresidegane Olan Hizmet ve Menfaati

Geçenki nüshamızda beyan olundğu vecih üzere, bir milletin istikbalı nevresidegan-ı vatanın saiy ve himmetiyle temin kılınır demiştik. Evet, sahihen milletin asayış hal ve istikbalı nevresideganın saiy ve himmetine manvut ise de, bu hizmet-i celileyi ifa edecek olanlar tahsil-i kemalat ile beraber tashih ve tehzib-i ahlaka muvaffak olmaları olup yoksa cühalenin temini istikbale hizmetleri şöyle dursun, belki mazarrat fevkaladelerinden maada bir faydaları görülemez. Sadd- hezâr hayif bu misli adamlara.

İşte bu sebebe mübni devlet ve milletine muhabbeti olan bir çocuk veya bir adam, her şeyden mukaddem nur-i kemalat ile kendini tenvire saiy etmelidir. Bu da ne ile olur biliyor musunuz?

Öyle akçalarını birtakım icabetsiz mahallere sarf ve istihlak edeceğine iştirayı kütüp ve resail ile bir an mütalaa-ı fünundan hali olmamalarıyla vücuda gelir.

Binaenalazalik, şu bulunduğumuz asr-ı maarifhasırda nevresidegane istifadeleri için (*Bahçe*) miz misli etfal ve mubtediine mahsus risalelerin bulunması her hâlde elzemdir.

Ve bu misli evrakın evlad-i vatana olan hizmet ve menfaati marrüzzikr delail-i vazıha ile müspet ve aşikâr olduğundan kariin kiramı tasdı etmek için şu kademcık kelam ile iktifa olundu.

Emin Osman

Ahlak

Bir Çocuğa Oyunda Lazımdır

Şu serlevhamızdan çocukları oyna teşvik ve terqip ettiğimiz anlaşılmasın. Bizim muradımız henüz zaman-ı tufuliyeti imrar etmeyen bir çocuk, hoca veya ustadının vermiş olduğu dersi güzelce öğrendikten sonra namus ve edebi tahtinde validenin ruhsatıyla tatil günleri veya boş vakitlerinde oyun ile iştilal etse bir beis yoktur. Ama nasıl oyun, sakın yanlış anlaşılmasın. Muradımız öyle sokaklarda birtakım edepsiz çocuklar ile bağırıp koşarak herkesin nefretini kazanmak değil, mesela, bir çocuk sabahleyin erkenden kalkıp elini yüzünü yıkayarak kitapcazını eline alıp hocasının vermiş olduğu dersi kemal-i hoşla okuyup belledikten ve üstünü başını giyinip ebaveynin ellerini öperek ve hayır dualarını alarak uslu uslu, edibane ve bir tavr-ı akilane ile mektebine gidip orada da ezher-i cihet hocanın nazar-ı tevcühünü kazandıktan sonra boş vakitlerinde içini sıkmamak için oyun ile imrar-ı evkat ise beis yoktur.

Bu günkü günde Avrupa'da bu kaideye riayet olunur. Mektep talebelerin her gün oyun oynamaya mahsus vakitleri tayin olunmuştur. Demek ki, bir çocuğa oyun da lazımmış. Ama denilecek ki, oyunla iştilal etmeyip de bütün evkatını okuyup yazmaya hasr etse daha iyi olmaz mı?

Bunu bize sormayın, eğer bize sorarsanız biz deriz ki, bir çocuğa oyun da lazımdır. Zira her bir çocuk layıkıyla neyin ve bedi tefrik ve temiyize muktedir olamayacağı aşikâr olduğundan tabi istikbalini filanını da tasavvur edemez. Bu

yaşta olan çocuklar temin-i istikbalin ne demek olduğunu bilmezler ki, temine saiy etsinler. Eğer siz o çocuğu oynatmazsanız akran ve emsalini oyun oynarken görür de aklında, ders mers kalır mı? Ne hacet uzun lakırtıya hepimizin başından geçmiş bir şey değil midir? İşte bunun için ana ve babalar çocuklarını terbiye edeceğim derken büsbütün terbiyesiz ve cahil bırakmamak için ara sıra oyun oynamaya da ruhsat vermeleri lazımdır.

Emin Osman

Fünun

Dükkance-i Etfal Muharriri: Avni

Sarftan Ders 6

Muallim- Şükrü efendi. Babülhamisin ibaresini okusanız!

Şükrü- (Babülhamisin) Fiil yef'al (mevzune) hüsn yehsen (ve alametehü) en yekun aynı fiile mazmumen fil-mazi ve muzari (ve binaehü) le yekun illa lazımen. Nahv hüsne Zeyit.

Muallim- Bab-ı hamisten Masadır-ı Arabiye'yi beyan edelim.

(hüsn) güzel ve iyi olmak (kabh) çirkin ve fena olmak (kurb) yakın olmak (kerem) iyi huylu olamk (humra) kızarmak (sufra) sararmak (zerka) gögörmek (hazra) yeşil olmak (uşp) yer otlanmak (kesre) çok olmak (nidre) az olmak (rutuba) yaş olmak (bürude) soğuk olmak (buhl) tamahkâr olmak (refa) yüce olmak (salabe) katı olmak (sıklet) ağır olmak (zuhure) ak olmak (şuûrî) güzel fehim etmek (ıslah) iyi olmak (nuzra) yeşil olmak (cebanet) korkak olmak (ferahat) aşinli olmak.

Farisiden Ders

Câdûyi (cadvallık) âhû, ahuni (ceyranlık) ehremen, ehrimen (diye) asitan, asitadan (durmak) gibi.

Şurası da bilinmek lazımdır ki: Kavaid-i Farisiye'de ziyade ve hazf-ı huruf gibi kaideleri pek çoktur! Bunlardan birer bende misal getirerek ileriye doğru gideceğiz!

Ziyade misal: feridûn, âferidun (maruf bir padişahı) şikence, işkence (azap) amhur, amhuvar (kasalı) bermed, berimed (meyvadar) derce, derice (kapucuk) dara, darap (malik) siyaviş, siyavahiş (m) ebhur, ebşhur (kısmet) padaş, padaşın (mecazet) peristo

(Mabadı var)

Muhaverat-ı Nafia Muharriri: Emin Osman

Çografya-yı Riyazi (Mabat)

Şakirt- Seyyaretin muharrikleri ne şekildedir?

Hoca- Seyyaretin muharrikleri tam daire olmayıp beyziyeye müşabihtirler.

Şakirt- Böyle olduğunu ne biliyorsunuz?

Hoca- Şemsten olan mesafeleri daima bir siyakta olmadığından.

Şakirt- Peyki olan seyyaretin hangileridir?

Hoca- Evranevi Müşteri, Zühal, Arz, Benetün olup bunlardan müşterinin dört ve zühalın sekiz, pek iyi olup işbu zühalın etrafında gayet cesim bir halka dahi müşahede olunur. Evranevisin sekiz ve benetün ile arzın birer peykileri vardır.

Şakirt- Arzın peyki hangi yıldızdır?

Hoca- Arzın peyki kamerdir!

Şakirt- Kamerin arza olan mesafesi ne kadardır?

Hoca- Arza olan mesafesi üç yüz altmış bin kilometredir.

Şakirt- Kevakib-i seyyareden şemse en yakın bulunan yıldız hangisidir?

Hoca- Atart olup şemsten elli dokuz milyon metre mesafededir.

Şakirt- En bait olanı hangisidir?

Hoca- Neptündür ki, tahminen beş milyar kilometre budinde vakidir.

Şakirt- Müşteri arzdan büyük müdür?

Hoca- Evet, bin dört kere büyüktür.

Şakirt- Müşteri muharrikini ne kadar müddet zarfında devreder?

Hoca- Muharrik tulanisini üç ayda ikmal eder.

Şakirt- Neptün kaç ayda ikmal eder.

Hoca- Neptün de yüz altmış beş senede ikmal eder.

Kuyruklu Yıldızlar

Şakirt- Kuyruklu yıldızlar nasıl şeydir?

Hoca- Mülk-i şems adedinden birtakım seyyar yıldızlar daha vardır ki, sürat-i seyirleri cihetiyle saç heyetinde tavil ve gayet parlak kuyruk denilen ziyayı havi olduklarından kuyruklu yıldız tesmiye olunur.

Şakirt- Kuyruklu yıldızların muharrikleri ne şekildedir?

Hoca- Kuyruklu yıldızların muharrikleri tulani ve gayr-i muntazam bir münhani olup bazen şemse gayet takarrüp ve bazı kere pek ziyade tebaüt ettikleri cihetle elan ekseriyesi meslek-i şems adedine dahil olmamak ihtimalleri agleptir.

Şakirt- Şimdiye kadar ne kadar kuyruklu yıldız keşfolunmuştur?

Hoca- İki yüz ise de daha ziyade olmaları şüphesizdir.

Şakirt- Onlardan kaç tanesinin adeti malumdur?

Hoca- Altı tanesinin adetleri malum olup (Bila) ankının (Veyuku) (Fay) (Perujen) nam-ı hakimlerinin keşfettikleri kuyruklu yıldızlardır Mabadı var

Bir Âlim İle Bir Cahilin Muhaveresi

Gök Mabat

Cahil- Bakınız cehalet ne güzel şeydir, bir de cehaleti beğenmezsiniz. Nemize lazım bizim gök, nemize lazım bizim arz, biz zihinimizi böyle şeylerle asla yormuyoruz. Sizlerse bir yıldızın hakikatini anlamak için senelerce çalışır çabalarsınız. Bu yolda fedai can edenleriniz de varmış.

Âlim- O yolda fedai can etmek bize bir büyük şereftir. Böyle şeref-i azamaya nail olmak için iki günlük bir hayat olunmaz mı? Feda olsun hakikat uğrunda giden cana, bizim hakikat uğrunda giden bir dakikamız sizin bin yıl zevk ve sefa ile giden vaktinize tercih olunmaz şöyle bir kere yüzünü kainata çevir güya tevveccüh-i hitap ediyormuş gibi birçok efkâr-ı aliyeye dalar nihayet kendini kayıp ederiz. Bir zerrenin neden terkip ettiğini ve kezalik bir damla suda tammülaza nice bin hayvanat bulunduğunu dahi keşf ve istihraça muvaffak oluruz. Sizlerse değil böyle keşfiyat-ı aliyeye muvaffak olmak önünüzde bulunan kocaman bir kapıyı bile göremezsiniz. Esef sizin gibi adamlara.

Cahil- Hele şuna bak kendini feylesof olmuş zannediyor. Eğer sahihen sen bir ehl-i hakikat olmuş olaydın karşıdaki fisegorsun kim olduğunu anlardın. Emin Osman

Tarih-i Tabii

Hayvanat ve Nebatat ve Madeniyyetin Beyinlerinde Olan Fark

(Hayvanat) Şol ecsam uzviye-i hayatıyaya tabir olunur ki kuvve-i akliye ve muharrikeye sahip olan cisimlerdir.

(Nebatat) Şol ecsam uzviye-i hayatıyaya tesmiye ederler ki kuvve-i akliye ve muharrikeye malik olmayan cisimlerdir.

(Madeniyyet) Şol ecsam gayr-ı uzviyeye deriz ki, büsbütün hayattan mahrum olan cisimlerdir. Her ne kadar tariflerinden farkları müsteban olmuşsa da tariflerini tesise iane eden ve dikkate şayan olan delaili muhtasaran beyan etmek hayvanat ve madeniyyetin beyinlerinde olan farkı kolaylıkla istihraça medar-ı kavidir.

Hayvanat

Hayvanatın fehm ve idrakine ve his ve hareketine ve hayatını devam üzere bulundurmaya memur bulunan bir cihazı vardır ki, o dahi cümle-i asabiye tabir olunan (Dimag) yani beyin (ve mih şevki) yani avaz (ve habl) asabi yani sinirden ibarettir. İşte cihaz-ı mezkûre vasıtasıyla (Efal-i hayatıya) tefdi ve hareket denilen haleti icra olunur.

Nebatat

Nebatat ise bâlâda tarif olunduıkları gibi kuvve-i akliye ve muharrikeden mahrum olup şimdiye kadar keşfe gayr-i muktedir olduğumuz ve yalnız kuvve-i akileyemiz ile istihrac edebildiğimiz nebatın hayatına mahsus bir cihaz-ı hissi olmak gerekir. Zira nebatat sayfin duhuluna ve beka-yı nevine emin olduğunu cihaz namalum ile his ettiğinden hayatına elzem olan ve alet-i teneffüsiye gibi farz olunan evrakını beka-yı nevine hadim ve aza-yı tenasüliye gibi add olunan ezharını açar.

Bundan maada Amerika'da tenebbüt eden bazı nebatatın evrak ve ezharı kapan şeklinde olup malik olduğu kuvve-i hissiyyeden devrine duhul eden birtakım havam ve haşaretin telef olmalarına bais olurlar.

Zira hayvanat-ı sagira evrak ve ezhar-ı mezkûriye girdiklerinde hasıl olan kuruştan nebat-ı cism-i ecnebiyenin duhulunu hisetmekle dameni kapar ve hayvan mahbus hareket ettikçe nebatın hinni mutevaliyyen ikaz ettiğinden dameni sıkça kapıyarak hayvanı birkaç saat zarfında telef eder.

Nebatın kuvve-i akliyeden mücerret buldukları vakt-i şitâda müddet-i kalile havanın müsait olmasına aldanıp tevarruk ve tezehhur ederek müteakiben zuhur edecek olan kar ve soğuk nevini vikaye edemeyeceğini fehm ve idrak etmemesinden bedihi ve aşikâr olur.

İşte nebatatı hayvanattan ancak kuvve-i akliye meselesi tefrig edip hususat-ı sairesi tamamen hayvanatın avsafına müşabih olduğundan mevadd-ı uzviye tesmiye olunmalarına badi olmuştur.

Madeniyet

Madeniyetin hayattan mücerret buldukları zikri sebkat eden tariften anlaşılmişti işte (Mevadd-ı gayr-i uzviye) madeniyet (mevadd-ı uzviye) hayvanat ve nebatattan bu cihetle tefrig olunurlarsa da neşv ve nema cihetinden dahi fark gelirleri

vardır. Şöyle ki, nebatat ve hayvanat dahilen neşv ve nema bulup madeniyet ise haricen neşv ve nema edeler. Yani cinsinden olan ecza-yı madenin satha terib-i veter elem ederek hacmi büyür. Nitekim denizde taşların büyüyüp murur-ı zaman ile ada şeklinde olması ve bulunduğu haâde bile taşın hasıl olması yani bahr bunun ifade ve tariflerine göre öteden beri seyir ve seyahat olunan zikirlerde hiç bir mania tesadüf olunmamışken muahhiran yine o hat üzerinden geçen sefinelerin taşlara çarpıp sakatlanması madeniyenin haricen neşv ve nemasını ispat eden halettendir. Mevadd-ı uzviye ve gayriuzviyenin meyanında olan fark hakkında pek çok delail varsa da bunların başka başka zikr-i tafsilatı mucip olacağından bu kadarcıkla iktifa olundu.

Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye şakirdanındı Raif

Varaka: Bahçe Gazetesi Heyet-i Tahririyesine

Efendilerimiz!

Vatanımızın ikbalını bir medrese-i maarifet, adamızı engüşt berdehân hayret, edecek küçük talebe efendilerinize haftada bir defacık eğlence tarikiylae tatlı tatlı dersler vererek büyük büyük istifadelerde bulunduruyorsunuz. Teşekkür olunur. Hamiyetli muharrirler. Siz de bir "istifade-i maneviye-yi azime" yolunda bulunursunuz. Bunu söylemekten maksad-ı âcizanem tarafeyn istifade-i hususiyelerini vicdanen takdir etmekte. Tefim suret ve mantık sayfalarına gidersek dört maarifperver kalemi dört bin belki kırk bin etfal ve müstefit ediyor. Bu da mururı zamanla dört yüz bin ve daha ziyade olacağında şüphe etmez. Muteber gazetenizin sütunlarını çok sözlerle doldurmamak ve zihinlerde dönderip dolaştırarak bir kazıya-ı mükemmele yapmak üzere kısa kesiyorum. İşte şu kazıyama giderse yoldan bir netice vermek lazım gelirse oda Bahçeniz mahsuletinden olan meyve-i maariften talebe efendilerin kendi hıssalarına göre beher hafta birer ikişer hediye ile taltif buyurarak namlarına isabet eder kazandırıyorunuz.

İşte bendeniz- hâşâ size karşı değil- hevesat-ı deruniyeme maglup olarak talebe efendilere hesaptan iki mesele arz ediyorum. Bunları matlubum üzere hâll eden efendiye değerli bir şey vaat ederseniz bir kat daha memnun olurum. Gazetenize her hafta güzel güzel mesail yazmak efkârındayım. Bunları öğrenmek için kavaid-i mükemmele-i hesabiyeye yazacağım. Hülasa bir gramerleri dahilinde riyaziyaya dair bazı şeyleri elden geldiği kadar- yazmak yani bir küçük hizmet etmek efkârındayım. İnşallah kabul sözlerinin bu haftaki çıkacak Bahçe'de okurum.

"1" b, d, h,d,m harfleriyle üç amele farzolunup b namında olan amele herhangi bir işi günde d h dahi o işin iki mislini 5 günde m dahi yine o işin dört mislini 9 günde ikmal eyledikleri aşikâr olsa, acaba merkûmenin üçü birlikte oldukları hâlde mezkûr işten 22 kere büyük on diğer bir işi kaç günde ikmale muvaffak olur?.

"2" 7 karı yahut 11 erkek bir tarla mahsulünü 17 günde biçmiş olsalar 4 acaba 11 erkek 7 karı yine o tarla mahsulünü kaç günde biçerler?

"3" 36 amele günde sekiz saat çalışmak üzere 16 günde tulan 72 arzan 17 umka dahi 12 yardalık bir handeği hafr etseler. Günde on ikişer saat çalışmak üzere 32 amele 64 yarda tulunda 27 yarda arzında 17 yarda dahi umkunda olan diğer bir handeği kaç günde kazarlar

Atıf

Bahçe

Marrüzzikr mesaili hâll eden efendiye bir yıldızlı kitap hediye kılınacaktır.

Mütenevvia: Tercüme-yi Hâl İbni Haldun

Bu zat-i fazail simatın lakab-ı şerifleri (Vâlittin) olup künye-i âlileri ise beynessigar vel-kibar şehir-i tişaar olduğu vecihle İbni Haldûn'dur.

Alame müşarün ileyh filasıl (Tunusî) olup tarih-i hicretin (712) senesinde (*Muhammet bin Abdurrahaman*) nam-ı zatı âli kudretin salb-ı pâklerinden muhda ray şuhût olup zaman-ı tufûliyetinden vakt-i rüşd-i şebabetine değin âşiyane pederanelerinde perver şeyap âz sut olarak. Evvela kurân-i kerimi sept-i levha-ı zihn edip ol asrın meşâhir-i kurrâsından (*Şeyh-ul Ebu Abdullah Mumammet İbni Bezal Ansari*)'dan kıraat-ı seba-ı meşhuriyeyi telmmüz ve telakki edip. Ulûm-ı Arabîye'yi ise ustâd mûmâileyh ile valid-i Macidi (*Şeyh Muhammet Eltunisi*) ve (*Şeyh Ebu Abdullah Muhammet Şevaş Elmezari*) ve (*Şeyh Ebu Abbas Ahmet Bin Kısar*) 'dan fûnûn-i edebiyeyi dahi (*Şeyh Ebu Abdullah Muhammet Bin Bahrdan*) *fıkıh* ve hadis ise (*Şeyh Şemsettin*) ve (*Ebi Abdullah*) ve daha bazı fuzaladan ahiz ve telakki etmişleridir.

Ulemâ-ı merhumun kaffe-i ulum-i cüziye ve külliyyede maharet-i şâmıla ve müşareket-i kâmileleri olduğu gibi ilm-i idare ve umur-i mülkiyyede dahi behre-i bâhiresi bulunduğundan ekser Mülük-i Arap nezdinde hizmet-i celilede istihdam olunurdu.

(753) tarihinde alamet neviselk vazifesi ile Tunus sahibi Ebi İshak hizmetine vasil. Yevmen ve yevmen velve-i şöhreti tanin endâz olarak Fas padişahı (*Ebu*

Annan) Hazretleri müşarün ileyhın hizmet ve musahabetine rağbet gösterip (755) sene-i hicriyesi evailinde medine-i Fas'a celbiyle, hakkında riayet-i lazimeyi bil-ifa ve o vaktin usûl ve üslubunca (*Alemet-i Nevisi*) ve (*Divân-i Sultânî*) kitabet-i celilerin tevcihe etmişlerse de kendilerinin böyle müddet-i yesîrede taraf-ı sultaniyeye olan kemal-i tekarrüp ve ittısalını çekemeyen birtakım ali ve üdebânın derûnlerini nar-ı haset çak ve çak eylediğinden, hasudeyn merkûmeyn evvel alame-yi cürüm ve cinayet sultan Fas'ın gözünden düşerek mahbüse ilka ile ihanet etmişlerse de sultan müşarün ileyhın vefatından sonra vezir muhasin-i huslet (*Hasan Bin Ömer*) Hazretleri evvel genç fazaili kayd ve hapisten tahlis birle memuriyet kadimesine irca eyledikten sonra mehamm-ı saltanet ve zemam-ı hükümet dest (*Sultan Ebi Salime*) Müslim oldukta evvela ahdlarına kitâbet ve sonra umur-ı zabtiyeye ve deavî memuriyetlerine tahvil ve kabul tam ve nüfuz-i kelam ile derece-i kadar ve makamını kemale tavsîl eylemiştir. Mabadı Muharrir: Emin Osman

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 19

Minderlerinin kar gibi örtüleri o derece temizdiki bu örtülerin üstü her gün tozdan hali olması için bilzat ağızla üflendiğinde âdeta insanın inanacağı geliyordu. Zaten üflenmediği ne malum?

Macit Bey, biltabi üstünü başını üfleyip süpürmeye mecbur oldu. Bu meşguliyetten sonra arkasını dönüp baktığı vakit Âfet'in yerinde yeller esmekte olduğunu gördü. Mamafih Âfet şimdiye kadar konağın diğer bir köşesinde bulunmaktaydı.

On Dokuzuncu Bap

Macit Bey şöyle bir tarafa oturdu tuhafı şurası ki "*intizar eşed-ü minennar!*" tabiri mabeyn odasında hükm-i şedidini icra etmemişken bu odanın şametinden midir? Nedir? Tabiri mezkûr burada hükmünü- ama nasıl? Şiddetli bir derecede hükmünü icraye başlamıştır!

Neden? Çünkü Macit Bey, mabeyn odasında bir çeyrek kadar bile beklememişken bu odaya geleli bir saat olduğu hâlde kimsenin gelip gittiği görülmedikten başka konak içinde çıt bile yoktu.

Şu bir saat müddet içinde Macit Bey'in halecan fevkalade ile oturmakta olduğu yerde oturmamaya başlayıp intizarın sitemiyle evvelce yavaş yavaş odanın içerisini dolaşmaya ve sonra âdeta deruni odayı bir mühendis gibi arşılamaya başladı.

Bazen nazar-ı dikkatini celp eden öteye beriye göz gezdirip biraz da duvardaki resimlere ihale-i nazar etti ise de bunlarla da vakit geçmeyip zamanın kıldan ince âlestiki Fransa timor yolu kadar uzamaktaydı.

Öğle çoktan okunmuş hatta ikindiye bir şey kalmamış olduğu hâlde odada Macit Bey'den başka nev-i beşere dair bir fert görülmedi.

İç sıkıntısı insana arız olunca birtakım ufak büyük meyusiyetlerde meydana çıkarıyor! Bakınız aksiye! Ben beşere bir nevi vasıta-ı meyuset itikad olunan sigara içip hiç olmazsa onunla vakit geçirmek Macit Bey'in birden bire hatırına geldi.

Ay! Şimdiye kadar Macit bey sigara içmiyor muydu? içiyordu ama, bu içişi ya zihninin dolaşıklığından naşi yahut tütünün şiddetli tiryakisi olmamasından ileri gelmiştir zannederiz! Çünkü İstanbul ehali bir şeye ya büsbütün iptila edip onu ellerinden düşürmezler! Yahut hiç ehemmiyet vermezler!

Macit'in hatırına sigara içmek mülahazası geldiği vakit, ufak kutusundan yapılmış bir sigara çıkararak bunu yakmak için kibrit kutusuna el saldırdı. Kibrit kutusunda bir adet başsız kibrit olup o da rutubetten nemlenmiş olduğu cihetle bu kibriti kutunun eczalı tarafına sürdüğü vakit bir kere ateş alıp puf! Sönüyordu!

Mamafih bu cihetten dahi meyusiyet baş gösterince Macit Bey, iki elleri yana düşüyordu! Artık başka türlü suretle de vakit geçirmenin mümkün olmadığından yine odanın dört tarafını arşılamağa başladı.

Ya fikrini istila eden türlü türlü hayeller! Zihninden geçen bin türlü evham geçirtilmemiş olsa insanı çıldırtan düşüncelerdendi. Kendi kendine der ki, konakta kimse yokmuşta beni buraya ne için getirdiler! Yoksa burası batakthane miydi? Acaba buradan bir daha dışarı çıkılmaz mı? Ya batakthane ise ben nasıl kurtulurum? Validem beni aramaz mı? Oğlu için çıldırmaz mı? "saate bakarak" işte saat on olmuş hâlâ kimseler yok! Acaba kapıdan baksam dışarıda kimseyi görebilir miyim?

Nihayet dayanamadı. Kalktı ve oda kapısına doğru yürüyerek kapıyı görütlü bir halle açıp başını dışarı çıkardıysa da kapının dışarısı olan salonda ve kanepenin üzerinde bir fino köpeğinin kemal-ı kerem ile uyumakta olduğunu görmekten başka bir şeye muvaffak olamadı.

Mîrî mûmâileyh hiç olmazsa şu köpeğin yanına gelmesini arzu edip hatta "kıcı kıcı!" demişse de köpek mevsim-i harifin kendisine tesiri ziyade olan sıcağından fevkalade bir bayğınlık ile uyumuş gitmiş öyle "kıcı kıcı" larla uyanacak gibi değildi. Biçare Macit Bey, bundan da mahrum kaldı. Artık kimsenin

gelmeyeceğini derk etmiş olduğundan br meyusiyet-i şedide ve intizar fevkalgaye ile odaya avdet etti.

Bunun üzerine aradan iki saat geçti. Macit bey, bu iki saati de geçirdi. Fakat zihninde geçirdiği haylet-i ucubiye ve garibeyi başka başka nakl etmiş olsak bu kitabın ikisi gibi bir kitap olur.

Artık akşam olmaya ve ortalığa bir serinlik istila etmeye başlamış ve bu sükûnete bir sükûnet daha katmaya yardım etmekte bulmuştur! Macit ise her dakika ve belki her saniye başında "ha şimdi gelirler! İşte şimdi gelirler! Ha geldiler!! gibi hayaletle yarım saat vakit daha geçirdi".

Saat on biri çeyrek geçmekte eydiki dışarıda bir ayak patırtısı işidildi. Bunun üzerine Macit Bey'in yüreği ağzına gelircesine haleceni ziyadeleşip "artık işte geliyorlar bakalım ne haber? diyerek intizarda bulunmuş ise de aradan hayli vakit geçtiği hâlde kimsenin gelip gittiği görülmemiştir!

Dışarıda olan görültü ise zikri mesbuk fino köpeğinin uyanarak kanepenin üzerinden aşağıya atlayıp koşarak gitmesiymiş. Vah! Vah! Vah!!!

Biçare Macit Bey, güya beş on sene ben-i beşer yüzü görmemiş gibi konak içinde bir fert görmüş olsa kendisini bahtiyar add edip gördüğü bu adamın boynuna sarılacak gibiydi.

Mabadı var

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matba'asında tab' olunmuştur.

4.21. Yirmi Birinci Sayı

Numara 21 fi 27 Şubat Sene 1296 (Cuma) 9 Rebiuahir Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Efendiler! Alemde insan için tahsil-i ulum ve maariften iyi bir şeref ve meziyet tasavvur edilemez. Erbab-ı fazıl ve irfan gibi dahi bir kimse mesut ve bahtiyar olamaz. Yani maarif ol derece âli ol derece ekberdir ki, onu tahsil ve iktisap edenler dünyada her türlü muradat ve refahiyete nail olanlardan bile mazbut ve bahtiyardırlar. Öyle daimi saadet öyle müebbet bahtiyarlık ki, insanı fenada da akibette mazhar-i aksayı füyuzat eder. İşte bunun temdihi yolunda ne kadar iltizam-ı

tekalif ve tafsilat eylesek behak medh ve tavsife kudret olamayız. Çünkü bu manzuramız olan ahval ve mamuriyn ve maşeret-i alemiyen ve sairenin maariften başka bir şeyle husule geldiğine hüküm olunabilir mi? Tevarih, ezmine-i selefenin herhangi sayfasına atf-ı nazar etsek efradı tahsil-i maarif ve sanayia rağbet etmiş olan akvamın asırlarca mazhar-ı terakki olduğunu ve efradı maarif ve sanayidan behresiz kalmış akvamın da inkilabata uğradığını görüyoruz. Ezhanimizde ezber muhakemeye varsak maariften behredar olmayan bir kavmin değil terakkisini hatta takasını bile muhatarada buluyoruz. Velhasıl insanın her kârda muhtac-i ilahisi maariften başka bir şey görmüyoruz. Efendiler maruzatımı bir nazar-ı dikkatle mütlâa buyurdunuz daire-i refahiyet ve feyzinizi tevsi' edecek şey bir nebzecek arz sedadında bulunduğumuz maarif değil midir? Binaenaleyh, bu nokta-ı nazardan kesb-i kemal ve maarifet ile nail saadet ve dahil daire-i insaniyet olunuz, yani saye-i maarife-i hazreti padişah mudavim bulunduğunuz mekteplere beyhude gidip gelmeyerek derslerinize çalışmalısınız ki, insanlık ve bahtiyarlık şeref keran bahasını ihraz edesiniz. M. Ali.

Ahlak

Tenbel Olan Adamlar Mesut Olmaz

Evvela insan ne ile mesut olur? Şüphesiz mesudiyet, kemalate tevakkuf eder. Hâlbuki, tenbel olan adamlar tahsil-i kemalate muvaffak olamayacakları gün gibi aşikâr bulunduğundan öyle bu misli adamlar da mesut olmazlar. Gelelim tenbelliğin sıhatçe olan mazarratına: Tenbellik vücudu harap eder. İnsanı iş ezmez sıkıntı ezer. Çünkü makina dönmekten değil durup paslanmaktan bozular. Ey benim aziz biraderlerim: Sakın sizler tenbel olan adamlarla ülfet ve ensebiyet etmeyiniz. Çünkü bir adamın ne tabiatta ne ahlakında olduğu görüştüğü adamlardan belli olur. Bu alem-i fenada saiy gibi hiç bir güzel ve iyi şey tasavvur olunamaz. Zira bir insan her bir muradına çalışmakla nail olabilir. Aman yanlış anlamayınız! Buradaki çalışmaktan maksadım ilim ve kemalate ve tehzeb-i ahlaka ve umur-ı hayiriyedir. Yoksa kalp yıkmaya, beni nevinin aleyhinde bulunmaya, öteki biriyle münazaa ve mudarebe etmeye, velhasıl ilm-i insaniyetten huruc etmeye değildir. Çünkü insan iyi de çalışabilir fenada. Her neyese maksadımız tenbellik fenalığı ve insanı mesudiyetten mahrum edeceğini beyandı. Oda beyan olundu. Lakin sözü kesmeden bir iki çift lakırtı daha söylemeye mecburum.

Efkâr ve ef'alleriyle alemi hayrette bırakmış ve elan bırakmakta bulunan hekimler, âlimler, büyük adamlar, bizim gibi insan değil mi? Ne için onlara hayret ve istigrap ile bakalım. Onların yaptığını yapmaya çalışmakla biz de onlar gibi olamaz mıyız? Bakınız, bakınız çalışmak insanı hakim bile ediyormuş. Ah artık bundan büyük nimet bundan büyük saadet tasavvur olunur mu? Hayır, hayır asla gıpta ederim ben o adamlara ki bir dakikalarını bile zayi etmeyip gec gündüz efkârlarını kemalate hasr-ı sarf ediyorlar. Ne bahtiyarlık ne mesudiyet ya rabb, sen de bizi kemalat uğrunda feda-yı can eden o aziz kullarından eyle...Âmin. Emin Osman

'Amal-i Hüsne İle Amal-i Kabihatın Akibetini Beyan Eden Bir Makedir:

Amal-i hüsne sahibi olan kimseye fenalık gelmediği gibi bedendiş olan kimseden dahi iyilik gelmez.

Şerengiz ve hem de şer sevdasında olan kimse taş ile hemser olan akrep gibidir.

Eğer tabiat-ı zetiyyende bir kimseye menfaat etmek hassiyeti yoksa senin cevher-i kalbinle mermer taşı birdir.

Yanıldım ey ahlak-ı hüsne ile muttasıf olan dostum. Çünkü çelik ve taş ve timorda menfaat vardır.

Taşın fazileti kendisinden ziyade olan adamın ar ve hicabından olması evvelladır.

Her bir adam hayvanattan iyidir diyemem. Belki her bir hayvan kötü adamdan iyidir diyebilirim.

Âkil ve fehim olan zaten hayvana rüchaniyyeti vardır. Yoksa hayvan gibi insanı taciz eden adamların " hayvanattan deni olacakları" aşkârdır.

Yalnız uyku uyuyup yemek yemekten başka bir şey bilmeyen adamın hayvana rüchaniyyetini nasıl teslim olunabilir. Talı makûsü ve ayrı yoldan giden süvvariden doğru yolda giden piyadenin fazileti bir berterdir.

İyilik tohumunu ekmeyen kimse gönlünün muradınca harmanını toplayamaz.

Afâl-i kabihe sahibi olan kimsenin iyilik gördüğünü ömrümüzde hiç işitmedik.

Mahmut C.

Hıfz-ı Sıhhat-i Vücut

Hıfz-ı sıhhat-i vücut etmenin esbabını gözetmek herkese elzendir. Bu alemde her nimetten ziyade vücut sağlığı gibi şükür olunacak nimet yoktur. Zira bir insanın vücudu hudanekerde sıhhat ve afiyette olmasa Cenab-i Vahibülataya hazretlerine layıkıyla kulluk edemez! Ve hiç bir şeyin kendisine faydası olmaz ve bir işine bakmaz! Bunun için insan kendisini mümkün mertebe hastalığa sebep olacak şeylerden muhafaza etmek ve sakınmak iktiza eder. İşte buna derece-i nihayede dikkat edip sonra kendisini Cenab-i Vacib-i Teala Hazretleri'nin hıfzına havale etmelidir. Hastalığa sebep olan şeyler pek çok ise de onları talim edip sakınmak o hasta olduğu hâlde ilaç ve devasını öğrenip defi etmek ve ettirmek, ilm-i tıbb denilen hekimlik fenni iktizasından olmakla burada onun uzun uzadıya beyan ve tahriri olunması mümkün olamaz. Ancak nevresidegan için tenbihi lazım gelen şeylerden birazı zikr olunmak dahi faydadan hali değildir. Ekser illetler ve hastalıkların mahali mide! Ve şifa bais olan büyük deva himayedir. İçtiği şeylerin hazm edeceği yani yemek insanın vücudunda tekrar pişip tabh olunur. İşte evvel pişecek bir yere lüğatta (mide) derler. Eğer tahammülünden ziyade bir adam taam eder ve olur olmaz yemeği birbiri üzerine hazm olmadan çok çok ekl eder ve çok yemiş yer v su içerse elbette midesi bozular. Ondandır Cenabıhak hıfız etsin türlü türlü hastalıklar zuhur eder. Hususen çocukların midesi büyükler gibi kuvvetli olmadığından çabuk bozular. Onun için büyükler ve be husus çocuklar afiyet ve sağlıklarına muzırr olacak surette pek çok yemek yemekten ve her türlü ziyade meyve ve yemiş ve hususüyle olmamış ham yemişlerden sakınıp ziyade yememeli ve bir de oyun oynayarak vesair cihetle koşup ve yorulup ve terleyip sonra soğuk su içmek ve karnı açken dondurma yemek (Mevsm-i baharda geliyor) ve soyunup soğuk almak ve eyyam-ı baharda pek sıcaklarda güneşte gezmek mizaçsızlığa sebep olacak şeyler olduğundan akli eren kendine acıyıp hasta olmak istemeyen büyükler ve çocuklar bunlardan pek sakınmalıdır.

Mahmut C.

Fünun

Muhaverat-ı Nafia Muharriri: Emin Osman

(Mabat) Coğrafya-yı Riyazi

Şakirt- Efendim bazı gece yıldızlar pek çok ve bazı gece pek az olur, acaba bunun sebep ve hikmeti nedir?

Hoca- Yıldızların adedi yine o kadardır. Ne artar ne eksilir. Ancak ay parlak olduğu gecelerde diğer yıldızların ziyasını o derece soldurur ki, yalnız parlaklığı ve bize yakınlığı en ziyade olan yıldızları görebiliriz. Bunu size ispat etmek için gündüz uzak bir mahalde yanan ateşin ziyasını göremeyip gece olursa aynı aynıyla göreceğinizden onun için ay olduğu gece yıldızların pek çoğu gözükmez.

Şakirt- Akdemce ayda bizim gibi bir dünyadır demiştiniz. Acaba bu dünyanın içindeki adamlar nasıl şeydir?

Hoca- Hayır efendim ayda bizim gibi insan olamaz, çünkü ayda hava-yı nesîmi yoktur. İnsan ise hava-yı nesîmi olmazsa teneffüs edemez şu kazıyaya tefikan ayda da insan olmaz. İhtimal ki, bizim bilmediğimiz başka türlü bir diğer zîr-ü cek ve vücudu tasavvur olunabiliyor. Lakin sıhate kimse vakıf olamamıştır.

Istilahat-ı Coğrafya

Hoca- Bir feni okurken o fenin ıstılahı bilinmezse okunulan şeyden hiç bir şey istifade olunmaz. Bunu için ıstılahatı layıkıyla öğrenmeniz elzemdir. İşte coğrafyanın ıstılahatı şunlardır sırasıyla beyan ederiz (*Rüb-i Meskün*) (*Ber âtik*) (*Ber Cedîd*) (*Ada*) (*Cezair*) (*Adacık*) (*Kıya veya Karineti*) (*Sıyag ve Kumsal*) (*Şibh-i Cezire*) (*Berzah yahut del*) (*Mütenahi Sahil veyahut Berun*) (*İklim*) (*Ova*) (*Biyaban*) (*Mera*) (*Tepe*) (*Zirve*) (*Bayır*)(*Yanardağ*) (*Boğaz*) (*Mersa liman*) (*Göl*) (*Med*) ve (*Cezr*) (*Menba*) (*MansabFem*) (*Irmak*) (*Nehir*) (*Seyil*) (*Kaskad yahut Çağlayan*) (*Kanal ya Cetvel*) (*Masnâ*) inşallah gelecek derste her birinin ne demek olduklarını beyan ederiz.

Şakirt- Hatt-ı istiva neye derler lütfen beyan buyurmaz mısınız efendim?

Hoca- İki kutb noktalarından ebad-ı mütesaviyede vaki olup arzı müsaveten iki parçaya ayıran daire-i azimiyeye hatt-ı istiva ıtlak olunur. Tefrig ettiği parçalardan şimalde olan kısma (nısf-ı küre-i şimalî) ve cenubte olan kısma dahi (nısf-ı küre-i cenubi) ıtlak olur.

Şakirt- Dâire-i nısfilnehar neye derler bunu da beyan eder misiniz?

Hoca- Kutuplardan murur ile hatt-ı istivayı amuden tasavvur olunan diğer dâire-i azimiye (Dâire-yi nısfilnehar) tesmiye olunarak küre-i arzı şarki ve garbî iki müsavi kısmına taksim edip şarkta olan kısma (Nısf-ı küre-i şarkî) garpte olan kısmına (Nısf-ı küre-i garbî) denir.

Çoğrafya-yı riyazi tahtinde daha pek çok şeylerin beyan olunması lazım idise de zihninizin karışmaması için şu kadarcıkla iktifa edelim. Mabadı var

Muharriri: Emin Osman

"Muhaverat-ı Nafiaya İlave"

Muharriri: Emin Osman

Şakirt- İlm-i hesap neye derler?

Hoca- İlm-i hesap diye malum olan adetleri vasıtasıyla meçhul olan adetleri bulmaya derler. Mesela elimizdeki beş adedi malum lakin işbu beş adedine beş daha zam yani ilave edersek ne eder? İşte burası meçhul ve kaza dokuz adedi malum. Lakin işbu dokuzdan dört adadi çıkarsa baki ne kalır? Burası meçhul. İşte bunun gibi malum olan adet eldeyken birtakım ameliyet vasıtasıyla meçhul olan adedi istihraç olursa kavaidinden bahseden ilme ilm-i hesap ıtlak olunur her biri ilmin mevzusu ve gayeti olduğu gibi işbu ilm-i hesapta vardır.

Şakrit- İlm-i hesabın mevzusu nedir?

Hoca- İlm-i hesabın mevsuzsu adettir.

Şakirt- Adet neye derler?

Hoca- Bir veya birden terkip eden şeye derler.

Şakirt-Bu bir iki dediniz ne ile beyan olunur?

Hoca- Birtakım rakam vasıtasıyla.

Şakirt- Rakam neye derler?

Hoca- Adetleri ifade ve işar eylemek için icat olunup aşağıda tersim ve ifade eyledikleri adetler üzerine terkim olan eşkale rakam tesmiye olunur.

Mabadı var

Şafak-ı Şimalî

Canib-i semâda ateş kızılığına müşabih bir alamet-i acibedirki işbu alamete hüküm (Şafak-ı Şimali) ıtlak olunup bu iklimlerde pek nadir zuhur ederse de kutb-i şimali taraflarında ekser gecelerde vuku bulur. Hatta (*Sibiriye*) ve (*Norveç*) havasıyla (*İsland*) adasında daima zuhur ederek aktar-ı şimâliye akvamın ahkam-ı felekiye icabınca müddet-i malumde yirmi saat ve daha ziyade mümtedd olan geceleri bu yüzden mübeddel ruz-i rüvşen olarak istifaza ve istinara ederler. Hadise-i mezkûre evvela münevver kemer şeklinde meşhut ve meri olup hayli saatler devam ve karar ve bu kav-ı paramı cevvi semada ihata ettiği mesafet-i muzlimeye kendisinden münteşir olan şuaat-i mütelevvine bir taraftan bir tarafa murur ile

ziyadar edip şuaatın ihtizaz-ı mütemadiyesinden naaşı' kavş-ı mezbûr asitân şana asa hutut-ı ateşin teşkil ve peyda eder. Simet-i semaviyeye doğru şıtap ile hamil ve nakil oldukları şuaat-ı ziyaiye bir merkeze cemec saiy eder. İşte bu merkeze (Tac-ı Şafak-ı Şimali) denir. Bu hadisenin suduru ve zuhuru kuvve-i mıknatısıya-ı arziyeden münbaistir. Buna dikkatle nazar olunduğu hâlde işbu kavş-ı para-ı ziyadarın zirvesinin nısfınnihar mıknatısıya müvazi bulunması delalet eder ve işbu tac-ı şafak-ı şimalînin merkezi vuslanın inhırafı istikametinde bulunur ve şafak-ı şimalî zuhur eylediği anda uzak mahallerde olsa bile ibre-i mıknatısıyaya meyl-i inhıraf alametleri zuhur eder ve şafak-ı şmalî ezmine-i salifede vukû buldukça zuhurat-ı semaviyeden hüküm verenler bunu birtakım şuûnate haml ile halkı havf ve haşiyete düşürler ise de, işbu hadise keşfiyat-ı ahire vela sima (Hubulet) hekiminin kavlince sadamat-ı eliktirkiyenin akibetinde hasıl olan şuaat misli bu da sadamat-ı mıknatısıya esnasında dağılmış mevadd-ı eliktirkiyenin muvazenesi için zuhura gelen alamet idiki hüküm olunur ve bu alamet bazı kere cenupte dahi vuku bulduğu o taraflarda seyahat edenlerin cümle-i ihbaratındandır.

Emin

Osman

Varaka

Ezkiya-yı asırdan ve mekteb-i tıbbıya hazret-i şahane yedinci sınıf-ı şakirdanın mütehayazından Abdülhakim Efendi'nin Bahçe'mize lütfen irsal buyurdıkları takriz beligleridir.

Bahçe Heyet-i Tahririyesine

Bu gün alessabah gazetenizi nazar-ı mütalaaya alır almaz kendimi bir Bahçede görerek her tarafım ezhar güne gün ile müzeyyen ve sanki unvan-ı şebabetin bir numune-i mücessemi olarak gözümde mürtesim durup kaldı. Nur-ı sabavetin bir hayali değil belki nevbaharın en karanlık gecesinde parıl parıl parlayan bir ihtar-ı saadet daha doğrusu afak-ı emelimizde şaşaa paş olan şems-i ikbalın yeşilli, kırmızlı, lacivertli ve daha elvan-ı saire ile mülemma olarak o Bahçe, şehirlerimizi tenvir eden en parlak eşiasıdır. Doğrusu Bahçe değil bağ-ı cinan dahi denilse sezadır. Neversideganğ-ı vatan bu Bahçe'de seyir ve temaşa ile gezinip müşamelerini revayih-i tıbbıya ile tatir ve güzel güzel çiçekleriyle didelerini tenvir etsinler. Milletimiz iftihar etsin, çünkü her milletin iftihar bu yolda vücuda gelmiştir.

Milletimiz işbu Bahçe'de hun-i çiğir ile perveriş ettiği nevnihallerine bir gün elbette ıktıtaf-ı esmar edecektir. O vakit Bahçe dahi kemala raside olacaktır. Milletimizin heyet-i mecmuası dahi Bahçesi saki ve irvasından geri durmayıp her türlü fedakarlıkta bulunacağı derkâr ise de evlad-ı vatan tarafından de bir rağbet-i tamme ile mütalaa olunması her hâlde matlup ve mültezemdir. Bu hassaya âcizleri gibi bir kem biza dahi dahil olacağından elden gelen münasip fedakarlıktan kendimizi hiç bir vecihle alamayız. Zira Bahçe'miz millet Bahçe'sidir. "Bag-i Cinan denilse size işbu Bahçemiz" "Ezharı çünkü Bag-i Cinandan nişanedir. Asrın terakkiyatını hakkiyle mültezim, amal ve fikri cümlesi vefk zamana" Hikmet

Mütenevvia

Tercüme-i Hâl İbni Haldun'dan Mabat 2

Ebi Müslim'in vefatından sonra Kıstal kralıyla akd-i suluh için sefaretle (İşiliye) canibe azem olunmuştur. Alame müşarünileyh hazretleri 769 sene-i hicriyyesi, memuriyetlerinden istifa edip ihya evlad-ı arikadan (Cebel-i Gezül) kıblesi tarafına tevveccüh ve advel etmekle kıble-i mezkûre kabilinden hüsn-i kabul ve beni tevceyn biladından kale-i evlad-i selame denmekle maruf olan beldeye nüzul edip şevagil hizmet ve şevagil-i memuriyetinden tahliye-i dimag ve dört sene kadar ihtiyar köşe-i ferag edip beş ay zarfında isimlerine mansup olan kitabın mukaddimesini telif buyurmuşlardır. Mukaddimeden başka ihbar bir bir vukuat-ı saireyi havi olan ecza-yı bakiyeyi tasnif ve terakim birle bir nüshasını dahi sultan Ebu Faris Abdülaziz huzuruna takdim eylemiştir.

789 senesi canib-i Hicaz magfirat taraza-ı azimet edip badelhacc, avdet ederk vaka meşhure-i timor zuhurunda 803 senesi sultan Nasrattin muayetiyle şam.

Emin Osman

Arapça'dan Tercüme Bir Makale-i Müfittir: Mütercimi: Mahmut C.

Ey! Âdem oğlu: Asıl hilkat-ı vatanın kumlu çamurundan yapılmış testi misali hâlbuki, derunün kibir ve gurur ile hasadından ziyade malamal, gâh ab! Ve haset! Gâh iftihar ve gâh tali hamurarak ile izhar-ı mübahat ve itizaz edsersin. Böyle kibir ve gurur ile kimseye hor bakmamak o hasep ve nesebinle bir ferde iftihar etmemek sana ne kadar seza ve layıktır? Ey yar-ı mahşarım neye bineceksin. Ne hâl kesp edeceksin: Gel şu kibir ve tecavüzü taklil ve zunun ve hayaleti terk ve tadil eyle.

Farisi'den Tercüme Bir Makale-i Müfide Mütercimi: Mahmut C.

Ey! Beni nevim, eğer bir kimseye fenalık edecek olursan ondan iyilik hiç bir vakitte ümit etme. Hele çalı değneyi, üzüm meyve götürdüğünü memul etme.

Ey güz zamanında arpayken harif?? Kesim zamanı buğdayı aramaz, sen yine arpa ararsın. Eğer zekkum ağacını can gönülden besleyecek olursak! Zannetme ki, ondan meyve ekl edesin. Nasıl tohum saçarsan ona göre davran ki ektiğin şeyin meyvesini alalım. Hangi tohum ki onu ekerseniz ona göre intizar ettiği onu alalım. Ebu Cehl karbuzunun meyve olarak hurma olduğunu kimse işitmemiştir.

İfade-i Meram

Efendiler! Malumnuzdur ki çiçeğin, güneşin hararetiyle neşv ve nema bulur ise de haddini tecavüz eden hararete dahi tab-ı avar-ı mukavemet olmayarak korur. İşte nevi beni âdem dahi aynı böyledir. Yani her ne kadar tahsil-i kemalat ile terbiye olunursa da. Çocukluğunda kuvvet vardır onun mafevkinde tahsil dahi telef veyahut duçar ilal-ı sekam olmasını mucip olur. Şuradan ne anlaşılıyor? Nebatın hararetiyle beraber serinliğe muhtaç oldukları gibi insan dahi tahsil ve terbiye ile beraber eğlence ve nüzhe dahi muhtaçmış. İşte şu mülahazaya mebni ara sıra inşirah-ı kalbinizi mucip olacak ufak ufak hikâye derciyle bundan böyle Bahçemiz bir köşeciğine de letaif serlevhasıyla bir tarla açacağız. Ha iyi akla geldi bakınız? Az kaldı unutacaktım. Ben yalnız sizin inşirah-ı kalbinizi aramıyacağım bu letaif serlevhası altına derc edeceğim hikâyenin cümlesinde ahlak cihetini kollayacağım yalnız bunula da içim rahat etmeyecek. Mesela size bir hikâye yazdım, gerçi sahil vuku değilse de hikâyeden alınacak ibret ve nasihat başka şeyden pek de alınmaz. Çünkü hikâye tasavvurat ve hayaletten ibarettir. Hayalin bulunduğu dereceye hakikat bir vakit vasıl olamaz.

Bunun içindir ki, bir ressamın resminde bir şairin şiirindeki letafet ve halavet hakikatte bulunmaz. İşte size yazacağım hikâye bittikten sonra uzun uzadıya bir de muhakeme edeceğim gözü açık kendi uyanık olan efendi zaten benim cahilane bir muhakememe muhtaç değilse de Bahçemiz yalnız havase mahsus olmayıp ekseri kariilerimiz ufak ufak efendiler bulunduğu ecelden tabi muhakemeye dahi lüzum görürüz.

Emin Osman

Letaif: Muharriri: Emin Osman

Fakara

Vaktiyle bir müşir bir yere asker sevk ediyormuş mayetinde bulunan mîr alaylardan biri müşirden seferlerinin sebebini sordukta müşirin "bu seferin sebebini sır tutmaya memurum. Lakin kimseye söylemezseniz size söyleyim" demesi üzerine, mîr alay söyleyebilir miyim? "namuslu bir zabıt emrinin kendisine emniyet edip ifşa ettiği bir sırrı nasıl söyler" deyince müşir ve namuslu bir zabıtın kabul etmediği şey namuslu bir müşir kabul eder mi? diyerek sırrını ketm etmiş. İşte efendiler şu hikâye size bir büyük ders ibret olur, çünkü meşhur kelimedir. Sözün duyulmamasını istersek? Söyleme, yapacağın şeyin görülmemesini istersek yapma derler hakikaten pek doğru şeydir. Bir sözdür bir kere insana layık olan şey söylenilen sırrı kimseye ifşa etmemektir. Çünkü o sırrı sana inanıp da söyleyen adam hakikatte sizi insan-ı kamil add ederek söylenmiş olduğundan onun sana olan şu teveccühüne mukabil fenalık etmek yani sırrını söylemek kadar alçaklık tasavvur olunamaz binaenaleyh, Mabadi var

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 20

Yirminci Bap

Akşam ezanı (Allahuekber) der demez dışarıdan dahi bir ayak patırtısı işitilip Macit Bey'in halecanı kelamın yüzünü derakap görmek mecburiyetiyle kendisine bir ayak ol odadan fırlattırmak derecesinde ise buna başka mülahazalar mehma emken mani olabilmıştır. Binaenaleyh, beyin bu defaki intizar-ı şedidesi boşa çıkmadı. Yani bu ayak patırtısı pek çok sörmeksizin odadan içeriye girdiği vakit, Âfet suratı bir karış asılmış olduğu hâlde odadan görüldü. Bu geliş Macit Bey'in sabahtan akşama kadar beklemesine badi olan fenalığın refinden dolayı acaba mîrî mûmâileyh bir haber-i mesrret ita etmek zannında mıydı?

Âfet odadan girdiği vakit Macit Bey, evvelce bunu düşünmüş ve nihayet nihaye dahi soyunmuşsa da Âfet'in (yüzünden düşen hurda haş) olacak derecedeki abusiyeti müşahede edince şu mesrretin yerine pek büyük bir hazin giriftar olup ve olasıydı tabiidi.

Âfet ise odaya girer girmez beye bir laf söylemesi memulken bilakis konsol üzerindeki süslü lambaların işal etmekle meşgul oldu.

Aman unuttuk! Hani ya Macit Bey konağın içinde bir insi görmüş olsa (Robenson) gibi kendisini bahtiyar add edecekti ya? Hatta sabahtan bir ve şu

intızarının sebebini "cebran" sormalı değil mi? Âfet lambaları yakmakla meşgulken vakti fırsat olan birkaç dakika da şunları ne için icra edemedi de "sitato" asa dondu kaldı.

Mülahaza buyurulsun! Mülahaza buyurulsun ki, sabahtan beri düşünülen zihinden geçirilen şedit ve naşedit birtakım hayaleti kabilinden gelen sözlerin murur-ı vakt ile tesiri kalmayıp hatta muhatabanın bir dargın tavrı dahi müşahede olunursa söylemeye hazırladığımız sözleri nasıl ifade edebiliyorsunuz ey kariin!

Yoksa ve mermerden yonutulmuş bir sato asato tutup kalır mısınız? Şüphe yok ki, sizin de elinizden gelecek şey son mülahazadan başka değildir! Bu bapta biz teslim ettik kariin zevi ihtiramın teslim ve adem-i teslimde rayları pek muhtardır!

Sadede gelemim Âfet, lambaları yüzüne takmış olduğu abusiyyet maskesiyle bila perva yakarak hiç bir güne şak şaka etmeksizin binaenaleyh "hiddetli!" çıktı gitti. Bundan sonra biçare Macit Bey de bir nevi şiddet! Aman o kalbi ahlı! Oflar! Bir yanda düşündüğü bazı hayaletle zangır zangır titrer. Bir yandan da derunünce hasıl olan sıkıntıyla beraber hiddeti bir türlü yenemez oldu.

Binaenaleyh, Âfet'in yakmış olduğu lamabaların ziyası etrafındaki tezyinata alelhusus tavanın ta ortasındaki cesim bir avizeye çarptıkça ziyaya bir kat daha inzimam ederek odanın içersisini "devzah"tan bir nişane olmak üzere Macit Bey nazarına atıff ettikçe dagdaga-ı derunüne bir derece daha keremiyet verirdi. Ya odanın tavanına asılmış olduğunu arz ettiğimizi avizenin hasıl ettiği gölge-yi müthişe duvarın bir tarafına inikas ederek bakıldıkça bu gölgelerin içinde acayip cisimler insanın nazarına çarpar mamafih ara sıra avizenin uzun uzun camları cüzi bir hareketle yekdiğerine dokunarak insana yalnız odanın vahşet verecek surette. Mabadı var

4.22. Yirmi İkinci Sayı

Numara 22 fi 6 Mart Sene 1297 (Cuma) 10 Rebiuahir Sene 1298 Birinci

Sene

Bend-i Mahsus

Tahdid-i Bilnime

Bir milletin terakkiyatının başlıca esbabından bir alem-i matbuatın terakkiyatı olup matbuatı tevsi eden bilcümle vasait milletin bilzat şahrah terakkiyede ikdamatı yolunda esbab-ı muktezayayı tehiyye ve tedarik etmiş olur. Vasait-ı mezkûrese alelumum üçtür: Onlardan biri ras-ı kârda bulunan zevatın matbuata verdikleri ehemmiyet, biri dahi bilzat matbuatı meydan-ı intişare vazi eden muharrirlerdir. Diğeri ise matbuatın umumiyetle efrad-ı millet nazarında matlup ve mültezem bulunması keyfiyetinden ibarettir. İşbu üç sebep, biri diğerinden mültezem olup hiç biri diğerinden infikak etmeyiz ve bilzat vasait-ı selaseden birinin terakkisi indinde diğerleri de o nispette tezayüt eder. İşbu keyfiyet biraz düşünmekle fehm olunursa da bir misal ile izah ederek karilerimizi fikir yormadan kurtarmış olacağız. Sultan Fatih Hazretler'inin ulum ve edebiyata olan inhimakleri hasebiyle bilnisbe zaman-ı saltanatlarında ehl-i ulum ve alelumum ehalideki maarif-i hevesi sair zamanlarda emsali nadir görülmüştür. Cenabıhallaq lem yezele hamd olsun. Matla afitap terakkiyi medeniyet. Menba-ı fuyuzat-ı umran mülk-i millet olan padişah faruk-ı haslet ve şahinşah Haydar menkibet valinnimetimiz efendimiz hazretlerinin efkâr-ı aliye ve tedabir-i saibe ve salimeleri imar-ı memalik-i büldan ve istikmal-ı istirahat ehali-i vezir destan kazıya-ı cemilesinde masruf olduğundan asri maarifhasar mülükanelerde vasait-ı sülese-i mezkûre dahi hazır ve mühheyya olup bu günkü günde milletimizin her bir ferdi nazarında şu noktanın ehemmiyeti takdir olunmkata bulunduğu lisan-i şükranıyla beyane cesaret olunur! Hele muharrirlerimizin himemat-ı meşkurelerine ne yolda ifa-yı vazife-i muhemmedat edeceğimizi bilemeyiz. Hususüyle Millet-i Osmaniya'nın merdamın iftiharını olup Matbuat-ı Osmaniye'nin rükn-i rekini olan (*Ustad-ı Kiramımız Saadetli Ahmet Mithat*) Efendi Hazretleri gibi bir zat-ı ali kaderin alem-i matbuata vermiş oldukları şaşaa-yı meziyet cümlemizi hayrette bırakarak Millet-i Osmaniye'yi kendine minnettara eylemişlerdir. Teşne-i dilân-ı maarif olan nevresidegan menba tabı hakimanelerinden zilal-ı ulam ve kemalat ile seyrap ve her daim tabı civalerinden saçmakta olup şerer baş olan fikr-i vakkadlarıyla nevk gölüne gark biz şerm ve hıcap olmuştur! (Titretir kubbe-yi gerdüni harir kalemi eylese vasfa medet ile dehhanın taktir) her bir müellifin derece-i ehemmiyeti eseriyle müberhin olup tarifine hacet kalmaz. Nazar-ı insaf ile bakınız! Efendi müşarünileyhin tevsi-yi

maarif cihetinde millet uğrunda eylediği ve elan etmekte buldukları akdem ve himemat-ı hakimeleri inkar olunabiliyor mu? Bizim gibi henüz eli kalem tutar tutmaz birkaç hadim-i maarifin Bahçe Gazetesinin umur-ı tahririyesini derahde etmeleri hep taziyane-i sevk gayretinden değil midir? Ve bilhassa zat ve alalarının eserinden pertü indaz afakımız olan istifade ve iktibasından değil midir? Ne bahtiyarlıktır ol millete ki! (*Ahmet Mithat*) Efendi Hazretleri ve daha bazı fuzala-yı asır gibi zevata nail olsa!! Ne saadettir? Evvel müptediler ki, milletin böyle müftehir behhiyesine şakirt ola!! Hemen Cenab-ı Rabb-ı Mennan efendi-i müşarünileyhi vatan ve millete bağışlasın! Karın kiramın aff-ı alilarine magrur baş uğrattık! Eğer müsaade buyurulursa sözümü bitirmeden iki lakırtı daha söyleyelim! Ey küçük karımız! Geliniz Matbuat-ı Osmaniyeimizin rükn-i rekini olan ol zat-ı ali kader pir olup eslafımıza hayrulahalef olalım ki. Bizden sonra gelenler dahi bize pire olarak millet naciye-yi Osmaniyeimizi envar-ı maarifin vasıtasıyla zulmet cehlinden tahlis ve şan münkalebini temine çalışsınlar!

Bir Makale-yi Müfide

Ey Bana Benzer adam!

Tefekkür eylemiş olsak, halk olduğun toprağın ehemmiyeti seni göklere çıkardacak kadar ali değildir!

Bu hâlde sen ne sebeple kendini ali buluyorsun?

Ey kibir ve gurur ile perverde olan mahluk!

Kibrin seni balalara çıkarmakta ise, alem nazarında tahts-seradesin! Sen kendi kendini alkışladıkça alem senden nefret eder! Gururundan kimseye nazrül-iltifat saldırmazsın! Fakat. Bilsen ki, o kimsenin senin iltifatına ihtiyacı neden ibaretir!

Ondan gördüğünün nefi bir ehl-i keremin zıllından iktibas edebilmek aşikârken birtakım hudbinlerin elini eteğini öpmek gibi tabasbusatla menzile ki, yerler altına sokarcasına tenzil ediyorsun! Hacetin varsa kerim olan ilaha sığın! Mahkeme-i adalette hâll-i dava olunurken bir mübeşşirin lutfunu intizar etmek hangi akıllı adamın işidir? Sende görülen şu hâlâte aklın da başın da mefkut olduğu anlaşılıyor!

Ey Akl-i Kamil!

Yanılmam deme! Bir gün olur ki, yanılmam derken yanlış olduğunu müşahede edersek ki, bu da senin alem-i muvacehesinde badi-yi hande

olmaklığından başka bir şey müntic olamaz! Sen aklına maliksen aklın da sana malik olmasına gayret et! Yoksa yalnız senin malikinin seni ve aklını zulmette bırakır gider!

Ey tehzib-i ahlak isteyen zat!

Ahlakını düzeltmek emelinse bir şakı ile muvakkaten ilfat et! Fakat sakın onun gittiği yola rağbet etme! Şundan ne demek istediğimi anlarsın? Anlamaksa zihninde derince bir muhakeme et ki, bu noktaya egâh olasın!

Ey rasd-ı kevkep!

Teleskopla seyyare keşfetmek meşguliyetle başın yukarıda olduğu hâlde yürüyorsun! Fakat, hiç düşünmüyorsun ki, ufak bir çukur senin yüzü kuyun kapanmaklığına ve büyük bir handek tesadüf etse seni o meşguliyetten büsbütün alıkoyacak derece berbat etmeye badi olacaktır!

Ey peder!

Evladını şu suretle terbiye et ki, senin muttasıf olduğun ahlaktan birisi onda bulunsun! Çocuğum âlim olsun diyerek evladını harap etme! Harap olmasın diyerek de helak yalnız şu iki nokta-ı nazarı tefrig et ki.

Âlim olsun deyip te gece gündüz evladını ders vesaire ile iştigal etme! Lakin evladım sıkılmasın deyip te her umurunu kendi yedd-i ihtiyarına tevfiz etem ki, harap etmeyeyim derken helak edersin!

Ey ferzent!

Pederine itaatı bir dereceye kadar tecviz ederim ki, seni dersten alı koyacak ve mani feyzin olacak olursa o hâlde kendisine düşman nazarıyla bak! Ondan maada hususta pederine o derece itaat eyle ki, ikinci taptığın pederin olsun! Avni

Terakki-yi Devlet ve Menfaat-i Millet kazıyazına Riayet

Malumdur ki, cihanda en güzel bir şey varsa o da ilim ve maarifettir. İlim ve maarifetten ali ve mukaddes bir şey olamaz, her şey ulum ve fünundan doğar! Ulum ve fünun ve maarifet dünyaları değer bir nimet-i cihan kıymettir! Ulum ve fünun ve maarifet, cihana değer bir nimet-i celil, olduğu hâlde hangi insandır ki, onu takdir etmesin!

Ey genç dostlarım!

Eğer içinizde ilim ve maarifete muhbbeti olmayan varsa, hayvf! O kimsenin hâl-i esef iştimaline!! Eğer içinizde, kemalı takbih eden varsa onu insandan

saymayınız. Eğer içinizde, fenaları, maarifetleri, tahsilden kaçırmak için sizi teşvik eden varsa, egâh olunuz ki, o kimse sizin perişaniyetinizi arzu ediyor. Huda-yı lem yezel hazretleri böyle melun ve hayin düşmanlarından hıfz eylesin. Vah! O kimseye ki, tenbellik tarafını iltizam edip ömr-i azizini sefalet içinde geçirsin.

Heyhat! Hezaran heyhat! Ki ilim ve kemalatın kader ve kıymetini takdir edemeyip gafil ve dünyadan bihaber ve zahil kalsın!!

Ey! Genç biraderler!!!

Tenbel olmaktan derece-i nihayede hazer ediniz, içtinap ediniz ki, vatan, devlet ve milletimizi perişan bedbaht ve harap etmeyelim. Etmeyelim ki, ila elan kendimizi rezil rüsva eylemeyelim! Eylemeyelim ki, nıknamımız kıyamete kadar halfimiz ağızlarında, telifatında, baki kalsın üdeba-yi eslafın, zıkr-i cemilleri zamanımızda hürmet ile yâd olunduğu gibi.

Ey!! Biraderler! Hemşeriler!

Siz ki, bu asrın maarifhasrın yetiştirdiği goncalar, fidanlar, sayınız. Tahsil-i ulum ve fûnun ve talim-i sanayi güne gün ediniz! Ediniz ki! terakki-yi istikbal-ı vatan, devlet ve milleti temin edesiniz. Zira saiy ve gayret, hangi şehirde bulunur. Orası mesuttur. Madem ki! Bizde vatanımız, milletimiz, devletimiz, terakkisini derece-i kemalde arzu ediyoruz. O hâlde saiy ve gayret edelim ki, arzumıza nail olalım. Terakki-yi devlet! Ve menfaat-i millet! Kazıyasına riayet edelim. Vatan bir gül ağacı, siz onun goncaları, goncalar güzel açarsa, gül ağacı rağbet kazanır! Siz çalışırsanız vatan da kesb-i şeref eder. Bir insanın ziyade borcu kimedir? Vatana.

Ne için?

Zira vatan, hem pederdir hem madır! Bu hâlde vatana hizmet! Terakki-yi devlet! Ve menfaat-i milleti, mucip olacağından herkese fariza-ı zümmedir. Vatana borç nasıl tediye olunur?

Vatana fedakârane hizmetle! Vatana hizmet nasıl olur? Vatana hizmet!! Kalmen! Kala! Seyfen ebdene! Hangi insan ki, vatana hizmet etmez, o kimse büyük bir nankördür.

Efendiler! Hanımlar.

Vatana hizmet etmek ister misiniz? Elbette istersiniz, o hâlde saiy ve gayret ediniz, çalışınız, çalışınız ki, vatana olan vazife-i mukaddesenizi ifa edesiniz. İşte terakki-yi devlet! Menfaat-i millet! Kazıyasına riayet! Böyle olur.

Mahmut Celalettin

Ahlak

Şebistan-ı Cehalet

Ey evlad-ı vatan!

Siz sabilik eyyamında her ne kadar bir gülistan-i dilfezada bulunursanız da kendinizi muhafazaya muktedir olamadığınız cihetle koşarken yakanıza eteğinize ilişen (Gül dikenine) ona- har- derler! Sizi yüzü koyun kapanıp ya bir yerinizi ağrıtmaya veya bundan dolayı kalbinizce bir halecane badi oluyor ki. Siz bu hâl ile düşe kalka, ağlıya güle- ileriye doğru gidiyorsunuz! Fakat sorsam ki, nereye ve ne tarafa gidiyorsunuz? Sabilik eyyamını geçirenler hatırlasınlar da buna bir cevab-ı mukannea bulabilisinler! Mümkün mü? Heyhat.

Düşe kalka, bu gülzarda- elinizin yüzünüzün (harım) tasallutıyla per hûn olduğuna bakmayarak ilerliyorsunuz değil mi?

Vakte ki, önünze iki yol çıkıyor ki, vehle-i evvelide bu yolun her ikisini de yekdiğerinden farksız buluyorsunuz!

İkisi de yekdiğerinden farksız görünen bu tarikin hangisine gideceksiniz? Bunu siz de bilmiyorsunuz! Ah! Bilseydiniz sol taraftaki yola sapmazdınız!!!

Çünkü bu iki yolun sol taraftaki caddesine saptığınız gibi üç adım atmaksızın güneş gurup etti. Hava karardı. O çimenzar, gülzar gecenin karanlığıyla nazardan pinhan olduğu cihetle siz de şu halden dolayı vala hayran kaldınız! Nereye gideceksiniz? Geriye dönseniz? Gerisini de önünüz gibi muzlim görüyorsunuz! Eyvah!

Uzun müddet orada durmaklığı gönül arzu etmiyor ve şu karanlıktan dolayı geldiğinize pişman olarak ne yapacağınızı bilmiyor olduğunuz hâlde, tabi ileri gitmeye gönülünüz sizi cebr eyler! Siz gidersiz!

Aman! Ne de fena gidiş! Göz gözü görmez! Her ne kadar semada yıldızlar müşahede oluyorsa da bu karanlık yolu aydınlatamıyor! Kamer de yok.

Perişan bir hâlde ilerlemek üzere adımlarınızı büyülütünüz cihetle ileriledikçe karanlık kesb-i şiddet ediyor ki, bu karanlıkta siz kendinizi bile kayıp ediyorsunuz! Ne müthiş bir hal?

Şu hale inzımmam etmek ve sizin felaket girdabına düşüyormuş olduğunuzu anlamak için o karanlık havaya parçasız bulutlar istila etmeye başlamasın mı?

Arası çok geçmeden bark hatf dişlerini birbirine sürerek gıcırdatmaya başlaması hasebiyle şu hâlde hızlı bir dolunun nüzulü sizce tahakkuk ediyorsa da

zaten gittiğiniz yol karanlık olamsından sığınacak bir yer arayıp bulmak tabii bir görür göze yahut aydınlığa muhtaç.

Siz elinizle araştırarak daima ilerliyorsunuz! Çünkü durmak ya işinize gelmiyor yahut cebr olunuyorsunuz!

Siz su ve melca aramak duayasıyla meşgulken radin (Muayetine emr veren bir hakimin vakkarına müşabih) bir hal ile sedayı dehşetini cibal ve tepelere aks ettirince akibetinde bir dolu yağmaya başladı ki.

Maazallah bu doluya siper için (Rustam'ın kalkanı olsa) fayda beklenmemek derecesinde bir şiddetle üzerinize hücum edince büsbütün yolunuzu felanızı kayıp ederek eksafte bir sığınacak mahal da olmamasından şu felakate bil-tabii gerdenbeste-i inkiyad ile bir mutat yolunuza devam edeceksiniz de ona da muvaffak olamıyorsunuz!

Bu halde sizin için Cenabıhakkın meded-i ilahiyesini istida zımnında dest-i niyazı bergah zücelal refi eylemekten başka çare kalmamıştır!

Ya ayyuhel ihvan!

Şu hâl-i dehşetnamayı (siz) hıtabıyla hakikaten size isnat ediyorum! Bu (siz) tabiri bir mullak hıtabtır ki, bir şeyin sevkiyle maazallah böyle bir şebistan cihalete düşmüş olanlara ait olabilip fakat her rağib-i ilim ve kemal bundan kendisine bir hisse çıkarırsa buna bir şey denmeyeceği derkâr ve bundan dolayı naçizlerinin mazuriyeti pedidardır!

Mamafih bundan sonra yazacağım (Gülşen-i kemalat) bend-i mahsusunda dahi yine (siz) hıtabını istimal edeceğimden (Şebistan-ı cehalet) bend-i mahsusundan hissedar olmayanlar mezkûr bendinden hisse alabiliyorlar! Avni

Fünun

Muhaverat-i Nafia Muharrir: Emin Osman

Istilahat-ı Coğrafya (Mabat)

6

Şakirt- Geçen derste istilahat-ı coğrafyanın yalnız müfradatını tadat edip istilah manalarını beyan buyurmuş ediniz. Lütfen şimdi ifade buyurur musunuz?

Hoca- Beyan etmek benden, çalışıp öğrenmekte sizden efendim. Siz bana geçen derste tadat ettiğim şeyleri sorunuz!

s- Rûbi meskun neye derler?

c- Küre-i arzın dörtte bir kısmı kara, üçü deniz olduğundan rüb-i meskun denilmiştir. Çünkü rübi demek Arapça dörtte bir.

s- Beratik neye derler?

c- Avrupa, Asiya, Afrika, kıtalarına ber atik tabir olunur.

s- Bercedit neye derler?

c- Amerika, Avusturya yahut Felemenk cedit kıtalarına bercedit derler.

s- Ne için bu kıtalara bercedit itlak olunur?

c- İşbu iki kıtalarını dünyada yani bercedit tabirinden sebep ezmine-i mütekaddime de malum olmayıp muahharan keşf olunduğundandır.

s- Ada neye derler?

c- Etrafı deniz ile muhat olan toprağa derler.

s- Cezair neye derler?

c- Bir yerde toplanmış birkaç adalara derler.

s- Adacık neye derler?

c- Ufak adaya.

s- Kıya veya karneti neye derler?

c- Suların sathına çıkan ve bir miktar mahlut taşlara derler. Mabadı var.

Muhaverat-ı Nafiaya ilave Muharriri: Emin Osman

Hesaptan Ders

2

Hoca- Geçen derste yazdırmış olduğum adetleri ezberlediniz mi?

Şakirt- Evet efendim ezberledim lakin ilm-i hesabın kavaid-i mahsusanı bilmiyorum.

Hoca- İlm-i hesabın kavaid-i mahsusası aded-i muhtelefeyi yekdiğerine zam ve bazen aded-i ahirden tenzil ve bir adedi teksir ve bir adedi aksam-ı mütesaviyeye taksim eylemekten ibarettir.

Şakirt- İlm-i hesabın bâlâda mezkûr kavaid-i erbasının isimleri nedir?

Hoca- Cem, tarh, zarp ve taksimdir!

Şakirt- Bunların mecmuna birden ne itlak olunur?

Hoca- Amal-i erbaa itlak olunursa da tadat terkim ile beraber amal-i hamse demektir.

Şakirt- Tadad-ı terkim neye derler?

Hoca- Tadat, sıra ile yazılan adetleri okumaya (terkim) dahi yazmaya ıtlak olunur.

Hoca- İlm-i hesapta müstemal işareti beyan edeyimde sonra tadat ve terkime geçelim.

Şakirt- Buyurunuz.

Hoca- (=) müsavi (+) zait (-) nakis (*) zarp (/) taksim () mutarız derler.

Edebiyat

Tarih-i Sal Cedit Rumi

" Müjde er padişah asr-ı feride"

"De ki etmekte, dua ömrü mezide"

" (Avniye) söyle tamam tarihini kim"

" Şükür, attık kademi sal-ı cedide"

1297

Bu dahi

Maarif nazaratı telif ve tercüme müdürü faziletli Ahmet Hamdi Efendi Hazretleri'nin tenvir-i maarife olan himmet-i alilerini Bahçemiz'i takdir ve taltifle ispat edegelmiş oldukları gibi her atşan-ı maarifin zela-ı merhametlerinden nevş-i edep etmekte. Ettikleri vareste-i kayıd ve izah bulunduğu bahçemiz sahib-i imtiyazı (*Kemal*) Efendi'nin, efendi müşarünileyh hakkında gencine-i belagatlarından selk-i nazma çektikleri kasida-ı fesahat numuna-yı derc ederek ibraz-ı mefheret eyledik!

Kaside

"Ya habbeza bu der-i semin maarife"

" Kim zat-ı akdesiyle ulum oldu paydar"

"Bir fazıl-ı zamana ve ali makam kim"

"Fazlıyla etti alemleri mesrur ve namdar"

"Nevsaleken millete bir mürşid-i lebig"

"Beyüvaye kan devlete esbab-ı iftihar"

"Yani müdir-i kamil ve telif ve tercüme"

"Hamdi efendi ol gül ve gülzar rüzgâr"

"Ya rabb beka-yı ömrünü ta rüz-i haşredek"

"Eyle (kemal) izz-ü celaliyle bir karar"

Mütenevvia

Tercüme-i Hâl İbni Haldun (Mabat)

Revân ve iftad-ı beliye-i timor bieman olup ulema-yı Şam- satuvvat Timor'dan duçar havf olduklarından alame müşarünileyhi pişvâyı selk-i cemaat ittihaz ederek huzur-ı Timor'a vasıl olduklarında vehle-i evvelide nazar-ı Timor fazıl merhume fazıl tesadüf ve heyet-i zarife vakıf tabı letafet-i hilkatına vakıf olmaya sorduğu esileye bilbedahe irat kıldığı kelimat-ı hakimenelerinden mahzuz olup esirken şemşir, makamına isaat etmişse de Timor'un etvar-ı zalımanesine pek te emniyet olunur yâdigârlardan olmadığı cihetle böyle bir vakt-ı fırsatta tahlis-i kerîban maksadıyla canib-i Mısır'a rahlezen-i azimet eylemiştir.

838 senesi Ramazan-ı Şerifinin yirmi altıncı günü alim-i Ukbaye' revan ve cedd-i şerifi babun-nasr haricinde Makabirus-sufiye nam mahalde defn-i hak gufran, olduğu mastur kütüb-i vakaiyi nevisandır. (Rahmetülallah aleyh rahmeten vasi'an)

Emin Osman

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 21

Taninendaz olur da biçare Macit Bey, orada ne hâl kesp eder? Burası kariin zevil-ihtiramatın perde-i tahayyüllerine bırakılır!

Yirmi Birinci Bap

Ufacık bir patırtı Macit Bey biçâresini ya halcanından veya korkudan yüreğini ağzına getirircesine bir hale koyup her sıçrayışta başından aşağıya kadar kadar kaynar suların döküldüğünü hissettirirdi.

Her bir felakete inzimam edecek şeyler birbirini takıp ederler! Bakınız nasıl? şu hâller Macit Beyce cereyan ederken açlıktan munhasıl bir titretme de çocukcağızın vücudunu istila etmez mi? Bu hepsinden şiddetli göründü.

Macit Bey, buna da diğerleri gibi müdefaa etmek istediye de fakat muvaffak olamadı. Çünkü açlıktan naşı titretmeden başka bir de göz kararması inzimam ettiğine bey gibi nazik bir çocuk böyle bir açlığa nasıl tahammül edecekti?

Şu hal her ne kadar yarım saat devam ettise de açlık diğer felaketleri çoktan unutturmuştu. Yarım saat devam etti dedin ya! Mamafih saat bire vurmaktaydıkı kapı tekrar açılarak yine Âfet göründü.

Bu defa mezbûre evvelce lambaları yakmaya geldiği vakit gibi suratı asmış olmayıp bilakis gayet şen ve güler yüzlüydü.

Mamafih odanın orta yerine gelip gözlerini süzerek insanı silkindirecek derecede nazik bir sesle dedi ki, affedersiniz bey efendi! Sizi sabahtan beri yalnızca olarak bu odada kapadık! İyi biliyorsunuz ki, şimdiye kadar ömrünüzde çekmediğiniz bir ızdırabı bu günkü günde çektiniz! Fakat ne çare? İnsan ayrıca bir arada da yani, zenginse zengin, fakirse fakir, hastasa hasta, sağsa sağ, kalkacak olsa. Başımızda döndüğünü teslim ettiğimiz devare-i dehrin mutlaka muncemir olduğunu iddia edebiliyorduk! Evet! Öyle olurdu. Hâlbuki dünya devvardır! Bu inkılap nedir? İnkılap dünyanın devrinden hasıl olan döndü değil mi? İşte bunun gibi sizde bu gün asla memul etmediğiniz bir yerde binaenaleyh, akşamlara kadar bir odada kapanıp kaldınız! Bu da alemin bir iktizayı hali değil midir? Şüphe yok ki öyle olacaktır!

Her ne halsa bir çeyreğe kadar etrafınızda da me'mûlinizden ziyade adam göreceksiniz! Madem ki, gündüzden beri sabır ettiniz! Bir çeyrek daha müsaade etmez misiniz? Macit Bey, buna ne cevap verecekti acaba? Ne cevap versin? Âfet dediğimiz hesaba gelmişse kendisine tabiat dersi veriyordu!

Macit Bey, her ne kadar kızın yukarıdan beri irat etmiş olduğu nutku zihnince tekrarlayıp muhakeme etmekteydisse de hitâm-ı nutukta topu topu bir "istagfirilullah" dan başka söyleyecek söz bulamamasına ne dersiniz?

Mîrî mûmâileyh dudakları arasından dökebildiği "istagfirilullah"dan sonra buna başka bir söz ilâve edebilmek düşüncesiyle başını önüne eğdiği vakit Âfet çivi gibi aktı gitti.

Fakat Macit Bey, mûmâileyhin gittiğini görmemişti. Zirâ söyleyeceğini tedarikle başını yukarı kaldırdığı vakit odada yine kendisini münferiden görünce zihnince mutlaka Âfet gibi gözüken gölgenin bir peri gölgesi olduğuna kanaat hasıl olmaya başlamasın mı?

Kan' oldu ama! Kendisine nasıl oldu? Gözlerini bil-mecburiye kapamış olduğu halde leblebi tanesi gibi terler dökülmeye başladı!

Yirmi İkinci Bap

Ne o? Taaccüp mi ettiniz?? Sakın taaccüp etmeyiniz! İstanbul'ular periden cinden şaytandan pek havf ederler! Ama neden havf ediyorlar? (Burası kendilerine de meçhul olan bir sebepten dolayı) Demiş olsak isabet olur! Yoksa (Vilter)'in

(mülterin) ötekinin berinin yazdığı cin ve peri hikâye-i pir sefestalarını okuyupta uyanmış olduklarından değil!

İstanbul'da fakat (Şehirler içinde) yüzde doksan dokuzu cin ve peri namıyla mahlukun vücudu tasavvur olunsa bile göze gözükmeyeceğini biliyorlarsa da yine yüreklerinde hissettikleri dehşeti korkuyu, halcanı, bir vakite saklayamazlar! Çok adamlar var ki, akşam ezanından sonra def' hacete gidemezler! Bunlara sorulsa ne için? (Belki cine rast gelirim) cevabını verseler bile "cin nedir?" denecek olsa bilmediklerini itirâf ederler!

İstanbul'da (şehirler) ayrıca yüzde bir nispetinde mutekitler varsa onlar da gece gündüz efsunle buharatle uğraşan cirarlar olmak gerektir!

Sözü uzatmayalım: Macit Bey, Âfet'in peri olmasına kani' olduğunu "inandı ve koruktu" manasına olmak üzere yazmadık!

Hayır hayır! Öyle değil! Macit Bey'in, Âfet'in peri olduğuna kâni' olmasından tevallüt eden türler sıkıntılar yukarılarda arz ettiğim dehşetin tesirâtı yardımı ile derki mîrî mûmâileyhe her halde mazur tutuluyor!

Yoksa Macit Bey, cin ve peri şaytan makulesinden hiç bir vakitte göze gözükmeyeceğini bilmeyecek kadar da çocuk değil!

Her ne halsa yukarılarıda saatin biri geçmekte olduğunu arz etmiştik! İşte biri iki üç dakika geçmiş kalmıştı ki (Âfet) tekrar gözüktü fakat bu kere yalnız değildi!

-Ay ay acaba kim vardı?

Daha birkaç kadın! Âfet'in elinde bir gümüş şemadan olduğu halde tazimle bir hanımın önünde olarak kapıdan girdiği vakit bu hanımı Macit Bey'den başka kimse tanıyamadı.

Demek bu gelen zat Macit Bey'in bildiği bir şeymiş ha? Orasını izâh etmeden evvel Macit Bey'in, hareketine bakalım! Kapıdan girenleri gören Macit Bey oturduğu minderin üzerinde vala hayran, akli perişân olduğu halde ayak üstüne sıçradı! Mamafih orada durdu kaldı mı? Ne mümkün?

Derakap kollarını açarak koşup kendisini Âfet'in arkasındaki olan hanımın önüne atıyordu. Bu esnada Macit Bey'in dudakları arasından hazarın işideceği bir sesle "ah Pervin!" kelimesinden başka bir söz işitilememiştir!

Şu hanımın kim olduğunu istîzâh kariince hatıra gelir mi? Ayrıca bilmeyenler varsa arz edilmeye mûmâileyhin Macit Bey'e bir hanım tarafından mektup götürüp

getiren ve Pervin ismiyle kendisini o hanımın câriyesi olmak üzere tanıttıran Macit Bey'in muaşşakası yine o hanımdı.

Yani Perivin'le, Macit Beyin bilmediği halde davetine icabet etmiş olduğu hanım bir vücuda da tecessüm etmiştir. İntiha-yı fasl evvel (Mabadı var)

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahâne Matbaasında tab' olunmuştur.

4.23. Yirmi Üçüncü Sayı

Numara 23 fi Mart sene 1297 (Cuma) 24 Rebi Ahır sene 1298 birinci sene

Edebiyat

Mekteb-i Tıbbiya-ı Hazret-i Şahane sınıf-ı sabi şakirdan münhayızatından Abdülhakim Efendi'nin Sal-i Cedide hakkında tarih-i beligidir.

" Uşşaka geldi müjde ki, geldi visal-ı yar"

"Nefdi hayatine lek ya mübeşerü'l müpşar"

"Terk-i diyar eyledimse acap midir?"

ما نندقیس دشت جنونده نزار وزار

" Zannetme bir bizim dilmiz zülüfine esir"

رشك رخكله باغده بتو نلاله داغدار

يا مبسما بحالى لواليك لبيتى

بحر عدمه بوله ايدم درشاهوار

عشقا لحسن بدره في حودا القمر

ليلا يطوف مثله و الشمس في النهار
 تهلك نار هجرک حرقاً وجود نا
 کراير مسیدی ياردمنه اشک جویار
 ما العاشق الغریب لکم محرق فقط
 کرده زغال نار توقلب همه جنار
 قانلی دموعدن اوله جقدم خلاص همان
 لوفی العیون اکحل من بابک الغبار
 افتاده ایم همجو کبوتر بجنک باز
 کرده ست صید خویش مر اطردهای تار
 ایفا نکرد و عو صالحش هزار بار
 ممکن دکل خلاص الندان او ظالمن
 عرض تظلم اتمک اجون بادشاهه وار
 اول بادشهبکه شوکت وجود و سخا سنه
 اسکندار ایله خاتم طی اولدی شرمسار
 اول بادشهبکه دین مبین محمدی
 ذاتیله بولدی رونق ذاتی و انتشار
 اول بادشهبکه مملکتک انتظامنه
 محض عدالتنده قانون اساسی وار
 عهدنده قالمدی ابداء ظلمدن اثر
 اول بادشاهه مرحمت و معدلت شعار
 عهدنده رایگان اولوب کنج معرفت
 سایه نده علم نشر اولنوب بولدی اعتبار
 شاخ نهال سلطنته میوه امل
 ایرمش زمانی حمد اوله در عهد شهریار

عبدالحمید خانکه انک ذات اقدسی
 بر منبع عدالتیدر لطف کردکار
 دین مبین احمدی یه تاریخ حکمتنا
 اولسون الهی عزله اور نکه بر قرار
 نور دیده سک
 اسلام سنک بیونده اولور جمله جانسپار
 رفع ایت دعایه دست تضرع خدایه کیم
 قابلمیدر صایلمسی اوصاف بشمار

bu dahi diğer

"Fikir ederken köşe-i vahdete"

"Tarih-i cedit"

"Avniye girdi kapıdan içeri" bir nevsale zat"

"Dedi o nevnala yaz ciyane" bedel-i tarihimi"

"İşte yazdım bilbedahe ben de" "nev tarihi"

1297

Bend-i Mahsus

(*Biz Avrupalıları geçmiyelim! Fakat çok şükür madunlerinde de değiliz?*)

Şu sözüme kim itiraz ederse etsin! Avrupalılar mekteb-i medeniyete yazılıp ta tahsil-i fûnûna çalıştıkları vakitler ki, biz yakamızı baçamızı toplamak değil, yakamızı toplarken eteğimizi, eteğimizi toplarken yakamızı elden kaçırmaktaydık!

İşte o vakitlerde Avrupalılar yeni bir hoş, yeni bir hevesle mütemadiyen çalışmaktaydılar! Onlar şehrah-ı medeniyete adımlarını büyüterek ilerledikleri vakit biz yerimizde heykel gibi duruyorduk! Çünkü yakamızı eteğimizi toplamak meşguliyetiyle ileriye adım atmak hatırımıza geliyor muydu? Gelse bile o adımı atabilecek miydik?

Evet! Bizim hatırımıza gelen ilerlemek efkârıyla eğrice bir adım atsaydık! Yetmiş bin felakete elde eteğimizi yakamızı bile elden kaçırdık!

Avrupa'lular, fûnun kitaplarını yutarcasına ezber ettikleri vakit bir felaket düşüncesiyle aklımızda olanı bile unutmaktaydık!

Nihayet, yakamızı eteğimizi toplamak değil- saye-i muvaffakiyet hazreti şahinşahı da kendimize gereği gibi çeki düzen verdiğimiz zamanlarda baktık ki, Avrupalılar tarik-i maarifte bize bait olan seyyarenin keşfine mahsus teleskopla gözükmeyecek derecede de ileri kaçmışlar!

Biz de ilk adımımızda Avrupalıları gözle görebilecek derecede kat mesafe ettik! İkinci üçüncü adımımızda bizde öyle edipler yetişti ki, dördüncü adımımızı beşinci adımla ilave attık!

"Edipler yetişti!" dedik ama bundan birçok üdeba yetişti zannolunmasın! Şu "edipler" kelimesi ancak beş altı zevat-i maarif simata münhasır kaldı.

Velakin biri Avrupa'nın (*Viktor Hugo'suna*) diğeri (*Aleksandr Dumas*)'sına, öteki (*Aleksandr Dumazade*)'sine vesairiye karşılaştı gitti.

Az cümle hekimlik ve diplomatlığın bir numune-i mücessemi olan Vakit Gazetesi baş muharriri saadetli Sait Bey Efendi Hazretleri'nin memleketimize saçtıkları gülab-i hakimane ve edibane hamme-i mugcar beyanlarının ufacık bir ihtizazıyla meydana gelip binaenaleyh, Avrupa'nın esbab-ı iftiharını bulan edip ve hakim (*Viktor Hugo*)'ya mukabil bir edibimizdir!

(*Viktor Hugo*) nasıl Avrupa'nın esbab-ı iftiharını ise devleti aliyenin iftiharını dahi Sait Bey Efendi'dir!

Ey evlad-i vatan! Ey ragib-i kemal!

Öyleyse ittihaz ettiğimiz serlevhayı hep bir ağızdan tekrarlayalım: "Biz Avrupalıları geçemeyelim! Fakat çok şükür madunlerinde de değiliz!

Sait Bey Efendi Hazretleri'nin şimdiye kadar devlet ve millete etmiş oldukları hizmet, unutulmaz fedakârlıklarla ilave bizi yani milleti minnetdar eylemişlerdir!

Ne hizmet-i ali ki? Halete hinde bundan dolayı umumi millet maarif perveranın gönüllerinde bir hiss-i muhabbet görülmekte ve bizim gibi maarife yeltenenlerle beraber her erbab-ı maarif (Huda-yı Müteal, müşarünileyhi devlete ve millete bağışlasın!) zemzemesini fem feme olarak tekrar eylemektedirler!

Binaenaleyh, atidaki Avni Bey'in müşarünileyh hakkında yazdıkları bir kasidedir!

Kaside

"Ey muftehir-i mecmua-ı erbab-ı maarif"

"Nail olamaz zatına bir başka tavaif"

"Zihninizde döner çarh-ı kemal ve edebiyat"

"Reviyinde okunmaktadır evrak-ı letaif"

"İhya edeli alemler cisman-ı kemal"

"Lutfundan oda olmada ma devinde raif"

"Gerçi varsa bir iki gammaz-ı kemalat"

"Onlarda şaha mülk-i cehalette ki haif"

"Titretse eğer hamma-ı sertarını bir kez"

"Billahi olur cümle add ve haip ve haif"

"Hadd kimi senin vasfına feth etme dehhanın"

"(Avni) veya Saiyidi biliyor erbab-ı maarif!"

Keza Mahmut Celaladdin Bey'in Sait Bey Efendi hakkında yazdıkları kasidedir.

Bu dahi

Ala ey gevher yektane-i mümtaz-i alişan
 Lebip ve kamil ve ferzane-i mahbup bi-himmete
 Değil mümkün senin evsafını bast-ı makal etmek
 Müslümdür kemalım cümle müştakına ey dâne
 Sipihre avc eder her bir diyare neşr olur ismin
 Umumen Avrupa'ya Asiya'ya ey meh-ı ve âlâ
 Nice fahr etmesin ehl-i vatan zat-i şerifinle
 Ki Hak kılmış bu gün de zatını ser menşa-yı dünya
 Kapa artık dehen-i Mahmut hatadır söylemek çok söz
 Gubar içere dahi olsa iyândır Gevher yekta.

Ahlak: Hukuk-ı Uhuvvet

Hukuk-ı uhuvvet insaniyetçe riayet olunacak ahlak-ı hamidedendir. Yani insan biraderine ve biraderi gibi görüşüp ve sevdiği akranına hulus ve muhabbet göstermelidir. Bu cihetle kardeş ve ahbabı hakkında birinin bir iyiliği olduğu hâlde haset etmeyip güya kendsine olmuş gibi hoşnut ve memnun olmalı! Kezalik refkası hakkında keder olunacak bir vakia zuhur ettiği vakit aynıyla kendisine olmuş gibi müteessif, mektar olmalı. Karşılık olarak iyilik etmeye muktedir olduğu kadar sayı ve gayret etmek insaniyet ve ahlak-ı cemiledendir.

İffet ve Hamiyet

İffet ve hamiyet sıfat-ı hamideden olarak herkese ve husuyüle gençlere ve çocuklara pek elzem olan şeydir! Yani insan nefsinin ve arz ve namusunu dinince ve aklınca hakkın nazarında ve halk nezdinde hüccâp ettirecek kendisini rezil ve rüsveyi alem edecek türlü türlü tayip olunacak şeylerden muhafaza etmelidir. İşte bu büyük ve küçük ve ashap rütbeden ve rütbesiz herkese vacip olan ahkemdendir. Zira bir adamda edep ve iffet ve vikaye-i arz ve namus olmadıkça kendisini asılızade kendan ve ikbal sahibi olsa bile alemin yanında ve nas nazarında hiç kader ve itibarı

olmayarak beyağı mezmum ve alçak olur. Bu sebepten insan daima zetini sakınıp iffet ehlinde olmalı ve namus-ı azizini canı gibi hıfz ve vikaye etmelidir.

Mahmut Celalettin

Fünun

Dükance-i Etfal Muharriri: Avni

Sarftan Ders 7

Muallim- Pek güzel efendim buraya kadar sorduğum suallere güzel güzel cevap verdiniz. Eğer şimdiki sualime de güzel cevap ita ederseniz işte o vakit size bir büyük aferin.

Şükrü- Sorunuz efendim. Elimden geldiği kadar sualinize cevap vermeye hazırım.

Muallim- Öylese fasl-ı sadisin ibaresini de okuyu verin?

Şükrü- (Elbabul- sadis) faale yefal (mevzune) hesabe yahsup (ve alametehü) en yekun aynı fiile fale meksuren fil-mazi velmuzarı' (ve binaehü) liltadiye galiben ve kad yekun lazımen (misal müteaddi) nahv (Hesaba Zeyit ömer afazıla) ve (misal lazımlı) nahv (Varese Zeyit) .

Muallim- Eğer her vakitte dersinizi böyle yaparsanız feyziyat olursunuz. Durunuz size bab-ı sadisten birtakım masadır-ı Arabiye irat edeyim ki, dersinizi layıkıyla öğrenmiş olasınız (hesban) zannetmek (vefka) bir kimsenin işini rast gelmek (virase) seyrancı olmak (vesaka) kavi ve muhkem olmak (vamk) sevmek (vera) sakınmak (vela) akli gidip sersem olmak (acel) sürat etmek birisine pek yakın olmak (verem) şişmek .

Muallim- Altıncı bapıta sahih olarak mastar gayet az vuku bulduğundan bu bapta sahih mastarlarından dahi tahriri olunmuştur.

Bazen kelimele sülasi mücerredin birkaç babında istimal olunur. Misal nitekim (zehade) kelimesi (3 ve 4 ve 5) baplardan ve (bî'r) kelimesi (1 ve 3 ve 4 ve 5) baplarından istimal olunur ve (beşinci bap fale tabayia mahsustur.)

Muallim- Biraz çok oldu ama dersten insanın canı sıkılmaz değil mi ya?

Onun için biraz daha ders okuyalım. Biliyor musunuz sülasinin altı baba münhasır olduğunu?

Şükrü- Hayır efendim bilmiyorum. Lütfen beyan ederseniz beni ihya etmiş olursunuz.

Hoca- Altı mazi ve muzarın aynı fiilelerinin birbirine muhalefetlerinden hasıl olmuştur. Zira mazinin fa fiili malumunda daima (meftuh ve meçhulünde (mazmum) ve lam müfredinde daima (meftuh) olduğundan fa fiili ile lam fiilinde başka ihtimal yoktur.

Alfaz-ı Arabiye

Halete hazihi mütedavil olan Lisan-i Farisi Alfaz-ı Arabiye ile memzuçtur! Ve Arabiye'den mehuz olan alfazın tezkir ve tenis, ifrat ve cem, gibi kavaidine gerçi inşa ve kitapta bir dereceye kadar riayet olunursa da zarurat-ı şiiiriye ve muhavere de o derece riayet olunmayıp Farisi şivesi üzere kullanılıyor! Ve bazen Terkibat-ı Arabiye surat-ı asliyesiyle istimal olunur!

Mesela: kema kane, fi hadd zatih, filvaki, ve gayri zâlik.

Bazı kelimatta asl-ı Farisisi mensi gibi olup yalnız Arabiyisi müstameldir! Kef, sak, kesad âriye, harç, helal, hata, sevap, kumar, rükkap, taraf, bakkal gibi.

Ve bazen Alfaz-ı Arabiye'nin tard ve Farisi'de müteazzirdir. Müslim, kafir, hacc, zekat, teyemmüm kible gibi.

Ve birtakım alfaz dahi Arabi ile Farisi'de müşterektir. Mesela: tenvir, bellor, hamir, din, zaman, kenz, dirhem, dünya .

Kusuru sonra

Muhavere-i Nafia Muharriri: Emin Osman

İstilahat-i Coğrafya (Mabat) 7

s- Sığ veya kumsal neye derler?

c- Suların pek derin olmayan mahallerine deniyor.

s- Şibh cezire neye derler?

c- Her tarafı suyla muhat olup yalnız bir parçası karaya muttasıl olan mahale deniyor.

s- Berzah, veyahut del neye derler?

c- Münteha-yı sahil veyahut berun neye derler?

c- Kara veya adaların kıyılarına sahil denilip işbu sahillerin suya ve ileriye doğru olan çıkıntılarında dahi mütenahi sahil veyahut berun tesmiye olunur.

s- İklim neye dreler?

c- Küre-i arzın üzerinde bulunan beş kıtanın her birinin aksam-ı cesimesinden bazılarının ahval-ı tabiatları ve sekenesinin usul, kavanin ve elsineleri cihetiyle aksam-ı saire-i arzdan temyiz olunan arazi vakiyalarına ıtlak olunur.

s- Ova neye derler?

c- Sath-ı arzın gayri muntazam olan mahallerine denir.

s- Çöl ve biyaben neye derler?

c- Şemsin haratet-i fevkaladesiyle mütessir olup nebatat yetiştirmeye harr bulunmadığından tabi iskâne adem kabiliyetleri olan mahal-ı haliyeye dereler.

s- Mera neye derler?

c- Her ne kadar mahsuldar değilse de çayır ve çimenler ile müzeyyen ve koyun otlatmaya el verişli olan mahale denir.

s- Çöl ile meralar hangi kıtada çoktur?

c- Afrika, Amerika kıtalarında.

s- Tepe veya zirve neye derler?

c- Dağlara nispetle irtifâları kalîl olan mahallerde tepe ve onların yüksek olan mahallerine dahi zirve ıtlak olunur. (Mabadı var)

Muhaverat-ı Nafiaya İlave

Muharriri: Emin Osman Mabat 3

Şakirt- Geçen hafta (müsavi) (zait) (nakis) (zarp) (taksim) diyerek (=, -, +, /) işbu işareti göstermişsiniz, lütfen bunların faydalarını ve ilm-i hesapta ne vecihle istimal edilmekte bulunduğunu beyan buyurur musunuz?

Hoca- Madem ki, öğrenmesini arzu ediyorsunuz, öyleyse siz de can kulağıyla göstereceğim dersleri dinleyip öğrenmelisiniz. İşbu (=) müsavi işareti iki kemmiyetinin birbirine olan müsavatını işar eder. Mesela $3=3$ gibi ve keza işbu (+) zait işareti ki iki kemmiyetin cemini beyan eder. Mesela $5+5=10$

Varaka

Bahçe Nam Risale-i Nefsiye Sahib-i İmtiyazı Abbas Kemal Efendi

Hazretlerine:

Her sütunu değil her harfi nevresidegane bin türlü meyve-i edep yetiştirebilecek Bahçe namında her haftada bir gün neşrine muvaffak oldukları risalenin mütalaasından himmet buyurmakta olduğunuz hizmet fevkaladeniz

alelhusus bizim gibi âciz çocuklar hakkında gösterdiğiniz mürüvvete ne derecelerde teşekkür edeceğimi bilemem bendeniz daha talip olduğumdan iktidarımın yettiği ve aklımın ayırdığı merteye yazıp derece-i temennisiyle takdim edeceğim varakparelerimin tashihini derahde buyurursunuz minnetdarınız olurum devlet ve milletin ümid-i istikbalı olan efendi arkadaşlarım için işbu risalenin maden fayz ediki ileride mütalaalarıyla sabit olacaktır velhasıl hadımu'l-ulum denmeye size olan işbu eserinizin tebrikine en evvel muvaffak olamadığım için kendimi bedbaht add ederim. Buna dahi sebep-i hususu imtihanımızın işbu eser-i nefsiyelerin iptidai intişarına müsadif olması kaziyasıdır.

Gülhaney-i Rüşdü-yi Askeriyesi birinci sene şakirdanından
Sultan Ahmetli Mehmet Suat

Ihtar

Yirminci nüshamızda derc eylediğimiz (Atıf) imzalı üç adet esiley-i riyaziyenin iksine ecviba layıkıyla ita ederek yalnız birini hâl edemeyen bir efendi güya hal edemedikleri meselenin yanlış veyahut izahliyce beyan olunmamış olduğunu beyan ediyor. Hâlbuki esile-i mezkûre heyet tarafından derc olunmayıp irsal olunmuş bir varaka bulunduğu cihetle tabi tashih ve izahı vazifemizin haricinde ise de yine biz menfaat-i umumiye gözederek o kadar baktık hiç bir tashih ve izaha muhtaç yerini bulamadık. Her neyse mesela matlubumuz vecihle diğer üçüncü meseleyi de hâl edip hepsini birden irsal ederlerse o vakit ve ademsiz mucibince hediyemizi ita ederiz.

Mütenevvia

Letaif Mabat 2

Her bir insan-ı kamil, ne kendi sırrını ve ne de kendine söylenen sırrı kimseye ifşa etmemlidir. Hatta Hazreti (Ömer) sırrını saklayan hürriyetini saklar buyurdıkları işbu manaya delil vazıhtır.

Fukra

Âlimin biri, bir adamın giymiş olduğu bir kürük ile tegammüz ettiğini görerek (bu kürke güvenme) demiş çünkü kafir nimetidir! Zira bu kadar sene hayretinde bulunduğu biçare hayvanı hayvanlıktan kurtarmadığı hâlde sana böyle bir hizmet edeceğini zannediyormuş) demiş! Efendiler! Bu hikâyeden ne anladınız? Eğer yalnız

eğlence tarikiyle dinlediğinizse nafiye hiç bir şey istifade edemezsiniz. Çünkü kerem kitabın safastaları bu yolda dinlenen daha lezzetli ve daha eğlenceli gelir. Velakin dinlemek öyle değildir. Ya nasıl dinlemeliymiş muharrir efendi? Eğer müsaade buyursanız? Nasıl dinleyeceğini aklımın erdiği kadar bir nebzecek olsun beyan edeyim. Ama iyi dinlemek kavliyle ha! Bakınız ey benim kariilerim bu alemde elbise ve ziynet adamı, insanı insan-ı kamil eden başlıca dört şeydir ki oda (İlim), (Sabr), (Kanaat), (Hakaniyet)'ten ibaret olup ahlak-ı hüsnenin cümlesi bunlara merbuttur.

Ve insanın muhtaç olduğu şeyler (yemek) (içmek), (üşümeyip ve çıplak kalmayacak kadar giyinmek) gibi cüzi şeylerden ibaret olup hâlbuki bu kadar servetler bu kadar süsler gösteren yolunda ve sarf ve istihlak olunuyor. Demek ki, kürk mürk insanı insan-ı kâmil edemiyormuş. Nitekim hayretten bulunduğu hayvani insan edemediği gibi. Galibe beyan edemedim. Durunuz! Daha açıkça beyan edeyim. Mesela siz sokakta bir adam gördüğünüz üstü başı mükemmel parmağında âlâ yüzük cebinde altın saat. Her neyse zengin ve kibar bir adam vesselam. İşte yanınızdan geçerken hiç olmazsa kavlini ete başına çarpa etmissiniz edebinizi takınıp uslu uslu geçersiniz değil mi?

Gel şimdi ona buna üstü başını yıpranık bin yerinden yamalı bir adam görürseniz, o adamcağıza da zengin ettiğiniz muamele-i insaniye icra edersiniz? Heyhat heyhat! Muamele-i insaniye şöyle dursun, biçare herif geçerken kazan! üstünüze sürünecek olsa zavallı herifcağıza birde âlâ tokat vurur veyahut iyice taziz edersiniz. Hem de bu ahlak ile muttasıf olmayana birde (Pinti pintilerden hoşlanır baksana) şuna deyip istihza edersiniz! Her neyse siz şu zengin demek elbise filana riayet ediyosunuz değil mi? Belki üstü başını perverde olan adam o zenginden daha edip daha feylasof daha kafil ise demekle sizin indinizde (aklın)(öpeyin) itibarı yokmuş. Vah vah vah, esef! Bakınız ne kadar fena ahlakımız varmış da biz bilemiyoruz. Be ayol kendi kabahatimizi görürsek sonra elinkini kim görsün çünkü kendi kabahatini gören halkın kabahatlerini görmeye vakit bulamaz ki. Mabadı var

Meyve-i Dil Muharrir: Avni

İkinci Fası: Birinci Bap

Bundan on onbeş sene mukaddem bir ramazan-ı şerifin on dokuzuncu günü akşam üzere saat onbir onbir buçuk sularındaydı ki, Sarayburnu'nun akıntılı hezasından yılan kavi gibi kuyularak tahrir-i çarh-ı azimet etmiş olan iki direkli bir

Mısır postasının bacasından çıkan zifri kara dumanın semaya yayılmış akşam bulutlarıyla karışarak ta Kız Kulesi üzerlerine kadar yayılıp ağır ağır gidişi saray bahçesinin mütenahası olan caddenin gayet enli ve az yokuşması kumlu ve vâsi meydanında bulunupta, mezkûr sefineyi nazar-ı dikkatinize aldınız. Vapurun her ne kadar buhar vasıtasıyla çarhları dönmektese de hakikate güya halic Derssaadet'ten iftirak etmek istiyormuş gibi tekâsülâne ve istemeyerk gitmekte olduğunu görürdünüz!

Fakat şu vapuru size tavsiye etmekten muradımız yalnız Mısır'a bir posta vapuru gittiğini anlamk için olmayıp içinde bulacağımız bir şahıs olduğundan Sarayburnu derakap terk edip kurşunlu mağaza önüne koşalım.

Mısır posta vapurun, Saraybrnu önünde tahrik-i çarh-i azimet ettiğini görmekten bir saat evvel sefinenin etrafına toplanmış olan sandalların arasında bir sandal göreceksiniz ki, içinde üç erkekten başka altı da çarşaplı kadın olup bunlar sandal kayık kalbalığına bakmayark vapurun nerdibanına yanaştılar!

Evvelce mezkûr üç erkek sonradan kaç kişi olduğunu sayamadığımız beş altı kadın giyinmek nerdibanına tırmanarak gökتهye çıktılar!

Binaenaleyh, bunlardan başka müşteri kalmayıp kendileri son müşteri olmalı ki, merkumun gökتهye çıkar çıkmaz kaldır-kaldır giyinmek timorda alınmaya başladı.

Şundan bir saat sonra sarayburnu önünde görülen Mısır posta vapuru işte bu vapur olup göreceğimiz şahsı bulmak üzere zaten nazar-ı mütalaamızı bu vapura bindirmiş olduğumuzdan kendimizi mezkûr vapurda bulalım. Mabadı var

Mekteb-i Sanaiy-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.24. Yirmi Dördüncü Sayı

**Numara 24 Fi 20 Mart Sene 1298 (Cuma) 1 Cemaziyelevvel Sene 1298
Birinci Sene**

Bend-i Mahsus: Gülşen-i Kemal

Ben öyle mütalaa ederim ki ben-i beşerin dünyada halk olunmasından maksad yalnız yemek, içmek, gezip tozmak ve gezip durmaksa elbette uyumak, içmek ve gezip tozmak zımında bir de maksad-ı bedihî olacaktır?

Efkârımı biraz daha tamik edecek olursam yemek, içmek zımında bir de tahsil-i esbap var ki, o da ya ulum ve fûnun, veyahut esnafığa, tüccarlığa, velhasıl bir saiy, bir iştigale münhasır kaldığını görüyorum!

Tuhaf! Yemek içmek zımında bir saiy ve iştigal varsa o saiy ve iştigalın zımında ne var acaba? İşte onun zımında dahi yemek, içmek maddesi var ki, bunlar yekdiğerine tekabül etmekte bir lahza tereddüt etmezler! Elbett ya? (Lebise insan ila ma saiy) medlüle-i şerifini unuttunuz mu?

Bu ayet-i kerimeyi fiilen de ispat etmek istiyorum! Şöyle ki, br insan yahut bir hayvan natık zimam-i idare ve iaşesi tamam kendinde ihtiyarına bırakıldığı esnalarda eğer vaktiyle bir şeye çalışmamış olsa bile o dakikadan itibaren iaşe ve istifadesi için ne harekette bulunur?

Canım! Elbette bir mermerden heykele devletin devairünden bir ay ba ay ve peşinen maaş vermez ya? Ya nasıl? İşte o mermerden heykel canlanmalı, kalkıp efkârını tervic edecek herhangi meşguliyet varsa ona başlamalı!

Mesela eğer fûnun ile iştigal edecekse fûnun kitapları tehiyye edip onların arasına sokulmalı! Yok bir dairede kâtip olacaksa mülazemetle bir odaya beş on

seneler devamda kusur etmemeli! Esnaf olmak isterse parasına göre ufaktan bir sermaye tutturup yavaş yavaş (Saiy ve gayretin) ululara onu esman-i terakkiye uçurmalı! Velhasıl o canlanan heykel gece ve gündüz uyumamalıdır.

A kuzum! Bu kadar saiy ve içtihat kimin için?

Aklını başına al! İşte bu kadar şeyler ancak akşam sabah yemek içmek içindir!

Peki! Fakat acaba çalışmazsam ne olur diyeceksiniz değil mi? Hâlbuki şu sözünüzü söylerken düşünseniz ya kaleme gidiyorsunuz yahut ders mütalaa ediyorsunuz!

Saiyinin semeresi eğer temin-i hayat dahi tahsil-i maarifle olur binaenaleyh, aç kalmamak esir köşey-i zarurat bulunmak beliyisiyle ettiğiniz saiy sizi bir gülşen-i kemalate sevk eder ki, o gülşen cennet misalı duhûl etmemek, o gülşenin henüz açılmamış güllerini can ve gönülden koklamamak insanın elinden gelir mi? Tahsil ettiğiniz esbab-ı maarifin zihninde tebahhur etmesi ile hasıl olacak âb-i edep ile gülşen-i kemalati saki ve irvâ etmenize mukabil öyle bûy-i ifşan gonca güller sizin üzerinize dökülüyor ki, onun sayesinde kendinizce darruzvani ihtiyacsız görmeye başlarsınız!

Zannetmemeye şu gülşen-i ferahfezaden başlarını çevirenler bulunsun! Ne bed bahttır o biçare ki, yolu gülşen-i kemalate uğramayan ne zavallıdır. O kimseler gülşen-i kemalatin mahsulü olan gonca-ı dil bahçeleri koklamktan mahurum kalalar!

Saye-i maarifeye-i hazreti tacidaride bercebir tevfiği demek olan mekatib-i mülükane hamd gittikçe bize böyle bed baht ve zavalları gösterip de evvelki teessüflerimizi kat ender kat etmekten masuniyet derecesine gelmiştir!

Ne bed bahtıyardır o çocuklar ki, eyyam-ı sabavet ve sabaveti hazreti Faruki Elşim'in saye-i şahanesinde küşat buyurulup her biri darülfünun vel ulum olan mekatipte tahsil-i kemalat ile imrar ede, bundan iyi gülşen-i kemalati olur mu?

İnsan: Muharriri: Mahmut Celallettin

Numara 1

Alam-i kainatta mahlukatın en ziyade şereflişi insandır. Mahlukatın içinde insanın en ziyade şerefli olması ise Cenab-i Vacib-ı Taala Hazretleri'nin kullarına ihsan ellediği akıl ve irfan sayesinde. Akıl ve irfanı olmayan adam hayvan ile müsavidir! Bunu herkes tasdik eder. İnsanların dünyada vazife-i mukaddesi

çalışmaktadır. Saiy ve gayret etmeyen için memmat en güzel şeydir. Saiy ve gayret dedimse yalnız ulum ve fünune değil her şeye şümülü vardır! Yazık yazık o kimseye ki, ömr-i azizini kesalet ve batalet içinde geçirmesin.

Malumdurki insanları Hazreti Allah ademden vücuda çalışmak için getirmiştir (*ve mâ halkat cinn-i velinnsi illâ li yabidûn*) ayet-i celilesi müfad-i münifinden istinbat olunduğu üzere halkın beni beşerin, mahza kesb-i maarif-i ilahiye ile vezaif-i mukaddese-i insaniyesini tekmil ve tarik-i ubudiyette katı meratip ettikçe saadet-i dünyaviye ve ahreviyeyi tahsil, eylemsi manayı necat nemasını havi bulunduğundan ve bihak arz-i ubudiyet ise bay-ı hal ilim ve irfan ve kemal-i vicdan, ile hasıl ve nemayan olacağı emr-i ayyen, ediğinden insanın tahsile yani saiyy ve gayret hususâtına ne derecelerde mecbur ve min indellah memur olduğu, emr-i gayr-i mesturdur. Behusus (ve inne leyse lilinsan ila mâ saiyy) medlul-i şerifi dahi bâlâda bast ve beyan olunan mütalaat-ı müeyyede değer bir emr-i celil hazreti yezdandır.

Mazalik marrüzziqr (li-yabidûn) kavlı-i şerifini bazen fuhuleyn mufessirin (li yarifun) kelimesiyle tefsir buyurmaları mesa-yı muktaziyenin mahza maarif ve kemal istihsal hakkında ibzel kılınmasına dâl, bir mana-yı hikmet iştimal, istidlal kılındığına nazaren insan saiyy ve arzusunun daima bu nokta-ı nazardan imrarıyla kesp ve kemal etmeye gayreti ihmal eylemk âdetâ farzdır. Mabadı var

Fünun

Muhaverat-ı Nafia Muhariri: Emin Osman

İstilahat-ı Coğrafya Mabat 8

s- Yayla neye derler?

c- Mürtefi ve vasi ovalara tesmiye olunur.

s- Bayır neye derler?

c- Dağ ve tepelerin meyillerine bayır denir.

s- Volkan yahut yanardağ neye derler?

c- Bazı defa tepesinden dumanlı ulu ve gazlar ve bazı kere dahi miyah-i madeniye ve çamur neşreden dağlara denir.

s- Silsile-i cibâl neye derler?

c- Dağların rasları nadiren münferit ve ekseriyetle ali seviye biririne müttehit olup hayliyce mümtedd olduğundan bu misli mümtedd olan daşlar silsile-i cibâl veyahut sıra dağları teşkil eder.

- s- Cephe veyahut varsen neye derler?
 c- Silsile-i cibalin tarafında olan meyillerine denir.
 s- Sirt neye derler?
 c- Silsile-i cibalin en mürtefi olan mahallerine denir.
 s- Boğaz veya geçit veya derbent neye derler?
 c- İşbu suratların bazı mahalde irtifaları teddricen tenezzül ederk vasi veya ziyade dar geçitler hasıl olur ki, bunlara (*Derbent*), (*Geçit*) derler.

Coğrafyaya Dair Bazı Malumat

Küre-i Musattaha ve Musannaa

- s- Küre-i musattaha ve mussannaa neye derler?
 C- Kâğıt üzerinde bilcümle küre-i arzın kara ve sularla beraber gösterilmesi mümkün olmadığından birbirinin yanına konmuş iki tekerlek şeklinde hutut-ı mütevaziye ve daire-yi nısfunnehar derecat aruzı gösterilerek umumen kıtaat-ı arz resim olunursa işte onun ismine (Küre-i musattaha derler). Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlave Muharriri: Emin Osman

Hesaptan Ders Mabat 4

Nakıs tabir olunan şu (-) işaret ki, iki adedin arasına konulduktaki sol tarafta bulunan adedin sağ taraftaki adetten çıkacağını bildirir. Mesela 8-5 rakamlarında beşin sekizden çıkacağını işar eder. Keza zarp tabir olunan şu (*) Mabadı var

Malumat-i İptidaiye

Müptedilere Mahsus Muhariri: Emin Osman

Ders 1 Aksam-ı Evkat ve Zaman

- s- Vakit ve zaman neye derler?
 c- Bir müddet-i muayyenenin heyet mecmuasına derler ki, (*asır*) (*sene*) (*ay*) (*hafta*) (*gün*) (*saat*) (*dakika*) (*saniye*) (*saline*) gibi eczaca aksame münkasimidir.
 s- Bir asır neden ibarettir?
 c- Yüz seneden ibarettir.
 s- Bir sene-i şemsiye neden ibarettir?
 c- Bir sene-i şemsiye on iki aydan ibarettir.
 s- On iki ay mahın isimleri nedir?

c- (*Mart, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Tişrinivvel, Tişrinisani, Kenunulevvel, Kenunulsani, Şubat*)'tır.

s- Hafta neden ibarettir?

c- Hafta sekiz günden ibarettir.

s-Bir sene kaç haftayı şamildir?

c- Elli iki haftayı şamildir.

s- Bir haftanın müştemil olduğu günler nedir?

c- Bunlar malum.

s- Bir sene kaç günden mürekkeptir.

c- Üç yüz altmış beş gün ve tahminen altı buçuk saatten ibarettir.

Mabadı sonra

Varaka

Bahçe Gazetesi Heyet-i tahririyesine

Bir müddetten beri vatanın ümid-i istikbalı olan etfal-ı osmaniye'nin istifadeleri için neşrine bezl-i himmet buyurdıkları (*Bahçe*) gazete-i mergubesini mütalaa ediyoruz. İşbu gazete-i etfala ilim ve maarifetin derece-i uluviyetini pek zahir göstermekte olduğundan kendilerimize ders-i sani add edinmekteyiz. Hele biz fakirlerse dershanemizde mütalaaasına kandiğimiz için fabrikada bile önümüze koyarak çeşmanemizi ikiye taksim ile biri sanayi tarafında ise de diğerini yine mezkûr gazetenin kıraatıyla meşgul oluyoruz. Yani o derece ki eğer usta ve zabitanız müsaade etse iş vaktini bile gazete-i giranbehanın mütalaaasıyla imrar ettireceğiz. Efendilerimiz! Biz bunu şükürünü ne vecihle ifaye muktedir olalım ki, mahza biz biçarelerin istifa ve refahiyetimiz için gece gündüz rahat ve huzurnuzu biz evlatlarınıza hasırla böyle bir gazete-i pesendidelerinizi saha-yı temaşaya koyup ve eser-ı mündericesini biz müptedilerin istifa edebileceği surette birtakım tenbihat-ı âkila ve teşvikat-ı kâmile derciyle evlad-ı vatani bir istifa-i mehemmeye sevk etmekte olan gazete-i bergezidelerin, devam ve bekasını temenni ederim. Efendim herkesin nazar-ı dikkatini celp eden ve her bir âlâyı cem olan "*İstanbul*" şehir-i ali şanı değil midir? Ve bu şehir şehir-i tişarde Millet-i Osmaniye'nin bidayet neslinden beri maya-ı aslıyasından tevellüt etmekte olan etfal-ı biksanın fuyuzatına küşad olunmuş bir mektep meksebi bulunsun da misal eşcar gün begün neşv ve nema olan gazete-i mutebereniz de ismi bulunmasın burası mucib-i teessüftür. Zira bu mektep havassa mahsus olmayıp menafi-i ammeye hizmet eder bir mekteptir. Lakin

öyle ümit ederiz ki, bundan böyle gazete-i muteberenizin bir köşesinde mektebimiz menafine olamk üzere bir bend-i mahsus küşadı memul ediyoruz. Saye-i maarifiye hazreti padişah da gerek ticaret nazarat-ı celilesi canibinden ve gerek mektebimiz nazırı bey efendinin gayreti semeresinden mektebimiz öyle bir mekteb-i fayz meksep heyetine girmiştir ki, şu asırda mekatib-i saireye bile takaddüm etmiş olsa revadır. Zira bir mahalde hem ilim hem sanat olursa her hâlde o mahalın uluviyeti ve talebenin mesudiyeti malum olmayan şu içinde adet sualleri dahi takdime ictisar eylerim.

Mesele - 1 -

İki adet matluptur ki hasıl zarpları tefazulları üzerine taksim olundukta haric-i kısmet $1/3$ 13 adedine müsavi olsun?

Mesele - 2-

Bir seyr mahaline seyr ettirmek için erkekten (4) kuruş karıdan (3) kuruş çocuktan (2) kuruş alınsa, bir gün içinde yirmi kişi gelip (58) verseler acaba bunların kaç erkek ve kaç kadın ve kaç çocukmuş? İstihracı matluptur.

Mekteb-i sanayi şakridanından tapiser: Muhmmet Ali

Bahçe

Mektebiniz hakkında bir bend-i mahsus yazılması daha evvelce derhatır etmişsekse bazı mevani tahiri badi olmuştu. Mamafih ihtarınız üzerine mektebiniz gezilmiş olduğundan hakkınızda aldığımız malumatı inşallah gelecek nüshaya derc-i müsaraat eyleriz. İşte varakanızı aynen yazdık!

Bahçe gazete-i muteberenizin yirmi mumaralı nüshasında derc etmiş olduğunuz üç adet meselenin halilyle takdimine cürat eyledim.

Birinci Meselenin Hâlli

(b d) (h d) (m)

$1/5+2/5+4/9= 45/225+ 90/225+100/225$ kesrelerin mahreçleri müsavi kılındıkta

$235/2250= 47/45$ kesre ihtisar ve akis olnudukta

$45/47$ farz üç amelenin gördüğü iş malum oldukta

$45/47*22=990/47=3/47$ 21 mezkûre işin yirmi iki kere büyük herhangi bir işi bu kadar günde ikmal edecekleri malum olur.

İkinci Meselenin Hâlli

7 karı veyahut 11 erkek bir tarla mahsulünü 17 günde biçerse 11 erkek 7 karı birlikte olarak mezkûr mahsulü 1/2 8 günde bitireceği aşikârdır.

Üçüncü Meselenin Hâlli

Amele 36 (32), saat 8 (12) , gün 16, tul 12 (64) , arz 17 (27), umuk 12 (17) Meçhulün kendi cinsine olan nispete müsavi olmak üzere makadir-i saireden gerek mabsuta gerek maküse tertip oldukta: suretler ve mahreçler ihtisar olundukta cinis-i meçhul olan hane zarp tahvil ile mecmuaları yekdiğerine taksim olundukta $16/s*2*27/3*12=864/27=24$ matlup olan gün malum olur.

Mekteb-i Sanayi-y Şahane sınıf salis şakirdanından: Timorcu Serkes

Bahçe

Aferin efendi!

Cevaplara memnun olduk! Çalışınız! Çalışımız ki, devlet ve milletin mayet-i iftiharı ve necatı sizsiniz!

İhtar

Kasım Paşa Mekteb-i Rüştüye-i Askeriye üçüncü sene şakirdanından Tekfur Dağlı Necip Efendi 2 numaranın vali nüshamızda (M. Atıf) tarafından arz olunan üç adet esilenin gençler de iki adadını hâl edip matbaamıza irsal eylemiş ise de üçüncü esileyi hâl edememiş olduğundan hediyemizin itasında terddüt etmiştik! Bu defa üçüncü esileye de cevap vermiş olduğu anlaşılmış olduğu gibi varakayı hâl geç gönderildiğinden ve nüshamızda yer olmamasından naşi aynen dercinden sarf-ı nazar ile yalnız efendi mûmâileyhe tahsinimizi bilbeyan mevut olan hediyenin sahib-i imtiyaze müracaatla ahiz eylemeleri ihtar olunur.

Mütenevvia

1-İfade

Efendiler! Bundan böyle mahsusan sizin için eski Arap üdebasının ele geçirdiğim kadar yığın yığın biltercüme tarihlerini gerek Arabiye'den ve gerek Fâaisiye'den müntahap güzel eşarın tercümesiyle yazacağım.

Ey benim aziz dostcuklarım!

Fransız lisanından tercüme ederek Bahçe'nin letaif kısmına hikâyeler de yazacağım cihetle hem eğleneceksiniz ve hem de mucib-i istifadeniz olacaktır. Hiç şüphe etmem ki, yazacağım şeyler baisi memnuniyetiniz olur! Mahmut Celalettin

2-Arapça'dan Tercüme

İbrahim El- Nahli

Nahli İbrahim şöhretli imamlardan biri ve nabı ve fakih ve Küfeliydi. Hicretin doksan altı senesi kırk dokuz yaşında vefat etti. Ulema derler ki, ilm-i fıkıha, Abdullah Bin Mesut Ego Alkama Bin Kays suladı. İbrahim El- Nahli biçerek ve Hamedd Bin Müslim harmanladı ve Ebu Hanife ekti ve Ebu Yusuf yoğurdu ve Muhammet bin El-hüsni ekmek yaptı. Sair nas onun ekmeyini yemktedirler. Bazıları onu etmiş ve demiş ki:

İlm-i fıkıhın ekicisi İbni Mesut ve Alkama biçicisi, İbrahim harmanlayıcısı, Numan değirmenli biçicisi, Yakup yoğruyucusu, Muhammet ekmekçisi olup insanlar yeyicisidir.

Fıkıhı zeri İbni Mesut ve Alkama hasad eden. İbrahim Devas: Numan tahana. Yakup Gaba Muhammet habiz vel ekl nas.

3-Aff

Uzama-yı Kureyş'ten bir zat kendisine dokunmuş olan bir mücrimin derdesti için emr verdi. Mücrim biltaahari bulunup huzuruna götürüldü.

Eğer seni tedibe muktedir, olmasaydım senden ahz-ı intikam ederdim. Lakin seni tedibe muktedir bulunmaktayım. Gazabımı zail etti. deyip aff eyledi "affedenden büyük kimse yoktur".

4-Gıybet

İran hükümdarından meşhur "Behram" memalikinin hudut muhafazalığına tayin eylemiş olduğu bir veziri bir namde hem hudut oldukları Türklerin ordularının intizamsızlığı ve kumnadanların yaktasızılığını zikretmiş olmakla Behram "bir kimseye mukavemetinden âciz olduğu kimsenin ardından zemni eder. Bu hâlde sen de Türklerin kumandanlarının malumat ve mukavemetinden âciz olduğu kimsenin ardından zemni eder. Bu hâlde kumandanlarının malumat ve meharatı ve tedabiri yanında iş görmeye muktedir değilsin" diyerek mûmâileyh cevap tahrir ve memuriyetinden azl eylemiştir.

"Daima ayak takımı büyükler hakkında tabeca sözler büyüklerin bu sözler söyler. Büyükler bu sözleri kendilerine mahal edinmemsi büyüklerin şanıdan olup onlara mukabele etmek onların denaetkârlarına bir iştiraktır".

5- Hasta Valide

Ayşe, gayet hasta olan validesinin ayak ucundan ayrılmaz ve gece gündüz kesb-i afiyet eylemesini Cenabıhak'tan temenni eylerdi. Zavallı haftalarca uyku uyumamaktan ve validesinin haline acımdan verem gibi sararmış kalmıştı.

Vakte ki, validesi biraz şifayet olup kızının bu hal-i esef-i istimalini görünce, (Âh yavrucuğum benden beter fenalaşmışsın senin gibi yavru kuzu bu kadar müddet uykusuzluğa sabır edebilir mi dedi.) Ayşe buna "sen muztarip olma sevgili valideciğim Cenabıhak validesinin istirahatı için uyku uyumak gibi cüzi rahatını terk edenlere daha büyük mükafaat eder" cevabını verdi.

Fransızca'dan Tercüme: Mütercimi: Mahmut Celalettin

Mari ve Valide

Valideciğim vefat eden çocuklar semaya gitmezler. Geçen gün kabiristana ölmüş bir çocuk götürüyorlardı. Pederi ve iki hemşiresi gözlerinden kanlı yaşlar akıtırcasına nalan olarak taputunun arkasından gitmekteydiler. Bu manzara bana çok dert ve elem iras etti. Bu küçük çocuk fena bir çocuk muydu?

-Ümit ederim ki, iyi çocuktur? O küçük çocuğun ruhu, peder ve kız kardeşleri ağladıkları vakit, gökte bahtiyar olur.

-Valide ruh kelimesi nedir? Ve ne demektir?

-Mari, ölünün küçük kız kardeşleri ağlıyorlarken bana bir fenalık geldi, dedin.

-Evet valide sahihtir!

-Öyleyse, mektar kimdi? O rahatsız senin kolun muydu?

-Hayır, valide.

-Kulağın mıydı?

-Of! Hayır, valide, içerim fenaydı.

-Ha, kızım bu içerimde fenalık vardı dediğin ruhtur. İşte ona (ruh) derler! Mesrur olur, şad olur, yahut mahzun olur, meysus olur sen ne vakit fenalık yaparsan haber verir ne vakit iyilik yaparsan hoşnut olur.

Tashih

Geçen nüshamızın 183'ncü sayfasının birinci sütun ve on üçüncü satırında "bir kürük ile tefahhur ettiğini" yazılacakken sehven "bir kürük ile tagammuz ettiğini" ve iki satır aşağısında yine "zira bu kadar sene sırtında" yazılması lazım gelirken mürettep sehven olarak "zira bu kadar sene hayretinde" ve o cümlenin müntahisi olan "zannediyor musunuz?" yerine "zannediyormuş?" diye tertip olunmuş ve yine o sayfanın ikinci sütunun üçüncü satırında (bu alemde elbise ve ziynet adamı adam etmez!) yazılacakken "bu alemde elbise ve ziynet insanı insan-i kamil" ve yine o sütunun on beşinci satırında "nitekim sırtında bulunduğu" yerine " nitekim hayretinden bulunduğu" ve yine o sütunun yirminci satırında " üstü başı yırtık" yerine " üstü başı pirayık" yazılmış mamafih daha bir çok mürettep sehvi varsa artık uzun uzdıya be tadedinden sarf-i nazar kılınarak yalnız o sayfa da ve (meyve-yi dilin) başında (ikinci fasıl) dan sonra serlevha olarak (fela kitapta bir kız) yazılacakken bütün bütün tenkih olunmuş ve (bundan on sekiz on dokuz sene mukaddem) yerine on onbeş sene mikaddem) yazılmış olduğundan o bapta tashih keyfiyetine mübaderat olunur.

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 23

Vapur-ı mezkûre Sarayburunu önünde bırakmıştık değil mi? O vakite kadar akşam ezanı okunmuş ve nazlı kapı önünde saat yarımaya doğru gelmekte bulunmuş ediki. Her ne kadar mevsim Eylül'ün yağmurlu fırtanalı faslı ise de bu gece kubbe-i semada ilaç için sehabpare olmadıktan başka mahbupalar sinesi gibi saf olan şunun küngüre-i semada akşamdan arz-ı cemal eden kars afitabın ziyasıyla gündüz gibi olmuş. Binaenalezalik, her birer bir fenus kudret demek olan binlerce milyonlarca encümün envarıyla sema kandil gecesi şenliğine dönmüştü.

Ya o zavallı kapı önünde bir baştan bir başa aks-i endaz olan afitabın "kibri kendine tabiat-ı evvel ittihaz etmiş olan birtakım kesanenin sallana sallana reftarını andıran o bitmez tükenmez kubbede ağır ağır tayy-ı merahil edişini vapur-ı mezkûrün içinde olup yolcu bulunan bir şahsın dirseklerini kükretenin kenarına dayayıp da gözlerini gah semaya ve gah denize dikerek temaşası kadar lezzet başka bir şey tasavvur olunabilir mi?

Ya o nur-ı envardan sayfa-ı deryaya nakş olunmuş olan nihayetsiz altın direk ötede beride balıkların sıçraşp oynamalarından şua haline girip bazen tel, tel ve ince ince yollarla istikameti muhtel olursa da yine insanın yalnız temaşasından başka

elinden bir şey gelmeyen afitab-ı ali mansıbın huzurunda yerler öpmek hevesiyle amuden envare sarıla sarıla suut etmek isteyerek kendini sahfa-ı deryaya bırakacağı gelip de bir yandan dahi balıklar emini olmak mülâhazası hatırına hutur ettikçe şuvfundan le havle kinan olmak gibi de alem mi olur?

Kiminin köşesinde oturup da mahiyetinin teşvik ve tahrikiyle yolcuların yekdiğerine misal ve bilmece söyleşmelerini dinlemek gibi imraı vakit mi bulunur?

Herkes güler oynar, kimisi kendisince baştan tutturduğu bir türküyü gittikçe tazeleştirerek ağzından fırlayan nağmelerin aks-i hava-yı nesimî içinde kayıp olarak ta samah-ı afitaba reside olmakta ve kamerin (güya raksına gelerek) gittikçe çak-ı nekap işve etmekte olduğu bir vakitte kiminin dervanından bir arapta kendi vatani lisan ve usulünce bir mevval okumaya başlamasın mı? Ya hey!

Arabın okumaya başladığını haber verdiğimiz mevvalı ehemmiyetsiz zannetmeyiniz! Merhumün mevval okuduğunu söyledikse saillerin okuyup ta tesal ettiği mevvallardan olmak üzere zannettiğiniz demedik! dedikse hata etmişizdir!

Kamerin ziyasıyla deniz başından başa sarma ile işlenmiş suzüne andırmış olduğu hâlde tenevvür ve tatlı alelhusus titrek bir sesle söylenen şu muhrik mevval hafif hafif vezan eden ve insanın gecenin nim serinliğiyle beraber gönlünü münserih eyleyen rüzgârın sevkiyle samahı tesire temas eder de " ah! Of! .." dememek kabil olur mu?

Musikiye gelince, fenn-i musiki öyle bir eser ruhani ile memlu ilimdir ki. Herhangi lisanda ve nağmede olursa olsun dinlememek binaenaleyh, ondan tessir hasıl etmemek üzere hiç bir beste yoktur!

Bunu şundan ispat edelim ki: Hiç Türkçe bilmeyen bir Arap uşağı Türkçe söylenen şarkıdan bayağı gözleri dolmaya başlar. Kezalik Arapça bilmemenin değil Arabistan'ın ne tarafta olduğundan haberdar olmayan bir türk. (Mabadı var)

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab' olunmuştur.

4.25. Yirmi Beşinci Sayı

Numara 25 fi 27 Mart Sene 1297 (Cuma) 8 Cemaziyelevvel Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Teşekkürat-i Azime

Cenabıhalıkillevh velkalem hazretleri padişahımız padişah maarifet iktinah efendimiz mülk ve milletimize bağışlasın! Asr-i maarifhasr mülkanelerinde en cahilimizi bile hemdanış İbni Kemal ve her halca terakkiyat-ı milleti merkez mütenahi şeref-i tevrika ısal buyurmak niyet-i sadika-ı seniye ve himem-i celilesiyle etfal ve sunuf ibadullahı zulmündeki cehilden çıkarıp reşhane-i ilim ve maarifete götürecek yolları açıp bunca mekatib-i ilmiye-i mütenevvia vazı ve tesis ve müteaddit ve mütefennin hocalar tayiniyle lisan-ı ecnebiyeden nezaket ve ehemmiyet cihetiyle en birincisi sayılan ve ulum ve fünun ve sanayin ve bina-yı metin vasi elanuhai medeniyetin mübnası ve mercai denilebilen umumi hükmüne girmiş olan Fransız lisanını dahi bilmekte bulunmuş oldukları işte böyle bir padişah maarif şanın Zaman-ı Maarifet Nişan'ında Darülmaarif ve Kemalat olan Mekatib-i Aliyede de fırsatı, ganimet bilip herkes kütüp nefsiye-i enfas ve imar mukadderisini tend bad-ı hava u heves ile manende-ı evrak-ı hazan giriftar-ı sarsar-ı perişanı ve ziyan etmeyip daima tahsil-i hüner ve maarife sarf nakdiye-i evkat eylemek vazife-i mukaddesemizdir.

Mahmut Celalettin

Tarih Nedir?

İlm-i tarih edebiyatın en mutena bir kısmıdır! Edebiyat nedir? Âdebe müteallik olan eser. Âdep nedir? Edebin cemidir! Edep nedir?

Edep lügatta hazar-ı taam sofrasına davet etmeye ıtlak olunur. Binaenaleyh Fusaha-yı Arap lafz-ı mezkûr herkesle zarifane geçinmeye ıtlak etmişlerdir. Herkesle güzel güzel ve zarifane geçinip beni nevine lutf ile muamele etmek neye tevakkuf eder? Ahlak-ı hamideye! Öyleyse edebiyat lafızda ahlak-ı hamide ve etvar-ı hüsneye dair olup tehzib-i ahlaka medar kelisi olan esere ıtlak olunuyormuş. Çünkü

edebın manası anladığımızdan tabii cem bulunan âdebi dahi anlamış oluruz. Edebiyat ise edebın cemidir. Öyle ise şu kazıyaya tevfiikan edebiyatın dahi ne olduğunu anlayacağımız bedihidir. Gelelim tarihe itla beşerin hududu mahdüttür. Tecrübe ister! Zira nevi beni âdem bu küre-i zeminde yalnız başına taişten ve hayvanat-ı vahşiyeden taarruz ve tasallutundan nefisini vikayeye muktedir olamayacaklarından mutlaka cemiyetle yaşamaya mecburiyetleri görünuyor. Şu mecburiyet tahtinde teşekkül eden cemiyet-i beşeriyede ya (vahşi) olur veya (medeni) vahşiyetin bir kısmı da bedevi olur. Gerçi hâl-i bedeviyat yani haymenişin olanlar hâl-i vahşete nispetle ehvencesede medeniyetin neticesi olan maarif ve ulum sanayi vesaire hasas kemaliye-i insaniyeden mahrum olduklarından vahşilere tefavvukları pek ziyade değildir. Lakin havaic-i zarurıye-i beşeriyeleri terakki ettikçe tabii alem-i bedeviyetten alem-i medeniyete kadem basıp ve ihtiyacat-ı beşeriyelerin tezayüdü nispette alem-i terakkide dahi adımlarını büyötmeye başlayarak bir çok asırlardan sonra bir devlet teşkiline muvaffak olurlar. Artık o millete sadelik ve sekbarlık kalmayıp mücmilat ve tekellüfat artarak. Emin Osman

Mabadı var

Ahlak: İnsan Mabab Numara 2

Muharriri: Mahmut Celalettin

İnsanın ademden vücuda penhade olması bir seyyah biserüpanın encem-i semaya uyup yolunu şaşarak bir sahra-yı azimenin vasatında bir sera-yı ali-yi binazire tesadüf etmesine müşabihtir ki, böyle bir seyyah fakire orada ne verseler bila mümanaat ve bila muhalefet kabul edip teşekküründen âciz kalacağı bedihi ve âşikârdır.

Bir insan cihane kadem basıp ta yalnız birkaç lahza hayatla müşerref olsa bile Cenab-ı Melikülmülk hazretlerinden ihsan olunan nimet binihaye onun için ziyadesiyle bir inayet eseri olduğu nemayandır. Şu sebebe mübni bir kimse dünyada muammer olduğu müddet-i kalilede veyahut müddet-i kesirede bir saadet haline nail olamadım derse hilafı irtikap etmiş olur. Nitekim acem şuaray-ı nebeminden Şeyh Sadettinin telifgerdası olan gülistanda kıta-ı atfiyesi bu manayı müfittir.

Kıta-ı Mezkûre

ابرو بادومه و خورشید و فلک درکارند

همه از بهر توسرکشته و فرمان بردار

ناتونى بگف ارى و بغفلت نخورى
شرط انصاف نباشد كه تو فرمانبرى

Cihanda iki firka ashab-ı efkâr mevcut olup birisi dünyada kuvve-i hâkime-i hikmet-i ezeliye bulunduğu beyan edenler, yani ilahi takımı, diğerleriyse buna muhalif olarak hayır, bu dünyada ezeli denilen şey öteden beri cismin mevcut bulunmasından kusur gördüğümüz bir silsile-i kevn ve fesattan mamafih başka bir şey olmayıp kusuru kiymyevi imtizaçlarından ibarettir! demeye olan muhalif-i uluhiyet takımıdır.

Vücut hikmet-i ezeliye aleyhinde bulunanlar yıldızlarından insanın istifadesini bir sahradan geçen sudan istifade kabilinden sayılır. İlahi takımı en evvel dünyada kuvve-i hikemiye bulunduğunu itiraf edenler, yıldızlara bakıp itiraf eylemişlerdir. Nitekim bir müzeyyen salonun içinde pek çok zi-kımet şey bulunur, fakat ortada da bir avize bulunsa en evvel salona giren kimseye hayret veren o avizelerdir. Kusur birtakım cevahir filan olsa hiç birisi avizenin şevki gibi insanın nazar ve dikkatini celp etmez. İşte bir salonun içine giren bir adamın en evvel kendisini şaşırtan avizeler olduğu gibi insana en evvel hayret veren yıldızlardır.

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafia Muharriri: Emin Osman

Coğrafyaya Dâir Bazı Malumat (Mabat)

Cihat-i Erbaa

s- Küre-i arzın kıtaat-ı muhtelifesinin vaziyetini tayin etmek ne vasıta ile olur?

c- Cihât-ı erbaa tesmiye olunan dört nokta vasıtasıyla olur.

s- İşbu nokat-ı erbaanın her birlerinin ism-i mahsusları nedir?

c- Şark, garp, şimal, cenûptur.

s- Şark neresidir?

c- Şemsin tulâ' eder gibi görüldüğü mahaldir.

s- Garp neresidir?

c- Şemsin gurûp eder gibi görüldüğü mahaldir ki, şarka mukabildir.

s- Şimâl neresidir?

c- Sağ tarafımıza şark ve sol tarafımıza garp geldiği zaman pîşîngâh nazarımıza gelen mahaldir.

s- Cenûp neye derler?

c- Şimalın mukabilidir. Yani şimala müteveccih olduğumuz vakit arkamıza tesadüf eden yerdir.

s- Zikr olunan nokat-ı erbaa-yı asliye coğrafya haritalarının ne taraflarında işaret olunmuştur?

c- Bir haritada şark nazırın penhâne ve garp yeserine ve şimal vevkine ve cenûp tahtine musadiftir.

s- Bu noktaların her ikisinin arasında birer nokta daha farz olunuyor isimleri nedir?

c- Mesela şimal ile şark arasına (*Şimalî şarkî*) ve keza şimal ile garp arasına (*Şimalî garbî*) cenûp ile şark arasına (*Cenubî şarkî*) ve cenûp ile garp arasına (*Cenûbi garbî*) noktaları der ki, bunlara (*Mehebb-i riyah*) yani rüzgâr estiği mahal tabir olunur.

Ecnas-i Beni Âdeme Dair Bazı Malumat

Beni nevimiz Cenâbi Hallak lem yezelin muktaza-ı hükm-i rabbanisi olarak pek çok çehre ve sima muhtelif üzere yaradılmış olup işbu tahallüf yani birbirimize benzememekliyimizi dahi derilerimizle, saçlarımızın renklerinin ve eşkâl-i endam ve kametlerimizin tenevvünden neşet etmiştir. Lâkin bünyelerimizin madde-i ihtilafı yalnız insanın hilkat tab'îyesinde olmayıp (ekalim), (ve ahvâl-ı kabe'il) ve (edyân)

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlâve

Muharrir: Emin Osman

Hesaptan Ders (Mabat) 5

İşarettir ki, herhangi iki adedin arasında bulunursa o adetlerin birbiriyle zarp olunacağını bildirir ($8*5$) rakımlarda sekizin beşe zarp olunacağını bildirir. Ve taksim tabir olunan (/) işaret herhangi iki adedin arasında bulunursa sağ tarafta bulunan adedin sol taraftaki adet üzerine taksim olunacağını bildirir $8/2$ heyetinde sekizin iki üzerine taksim olunduğunu bildirir.

Ve muterize denilen () işaretlerdir ki, bir kaç kemmiyat-ı basıta'yı bir kere dâhilinde koymak için müstameldir.

Ve easgar tabir olunan işarettir ki, iki adedin arasında bulunursa açık tarafında bulunan adedin kapalı tarafında bulunan adetten büyük olduğunu bildirir.

Ve işbu cezr tabir olunan işaretir ki, herhangi bir adedin cezrinin alınacağını bildirir. O adedin hangi adedin kendi nefesine zarp olunmuş olduğu meydana çıkar mesela 9 cezr 3 gibi. Mabadı var

Hesap: Naht ve Meyl

Hesapta Müntehilere Ders

Hoca- İşbu ilmin çok furu'u varsa da cümleden biri (Hattâ'iyin) dedikleridir.

Şakirt- İşbu (Hattâ'iyin) dediğiniz nedir lütfen beyan buyurursanız beni ihyâ etmiş olursunuz?

Hoca- (Hesab-i hatâ'iyin) dedikleri, adedi meçhûlü ekser ya iki hatadan sonra bulur. Mesela hangi adettir ki, onun üzerine ziyade kılındıkta 6 olur 3 diye sorulursa bu meçhûlü bulmak için istediğiniz bir adet farz ederseniz mesela 4 farz edelim rübiyle beraber beş ederki 6 çıkmadı 1 nakıs ile hata oldu şu hatayı hıfızla döner bir başka adet farz ederiz mesela deriz halbuki rübi'yle beraber 1/2 olur ki 1/2 3 nakıs ile hata demektir işte iki kere hata oldu şimdi mafrûz-ı evvel olan 4 adedi hata-ı sani olan 1/2 3 adede zarptan hasıl 14 adedi dahi hıfız ederiz ki, hata mütevameteyn olduğundan mahfuzeyn beynindeki fazla (12) hattâ'iyin beyninde fazla (1/2 2) hîn taksiminde 5/4 4 haric kısmettir ki aradığımız meçhûl işte bu dört aded ve dört humestir. (Mabadı var)

Dükkance-i Etfal

Muheriri: Avni (Sarftan ders) 8

Muallim- Şükrü efendi, geçen derste nerede kaldık bakalım bu hafta dersinizi güzel güzel okuyacak mısınız?

Şükrü- Efendim sülâsiden altı baba münhasır olduğunu okuyorduk ama bahsi bitirmeden bırakmıştık.

Muallim- Bitirdiniz mi?

Şükrü- Evet efendim.

Muallim- Aşağıdaki cetveli güzelce ezberleyiniz. Bu günkü dersinizde bundan iberettir!

Mâzî	muzâri'	mevzûn	bapların mertebeleri (fayda)	
Fa'ale	yafâl	nasara	yansur	1
	Yafâl	zarba	yazrup	2
	Yaf'al	feteha	yeftah	3

Fa'ale	yafâl	ilime	yalem	4
	Yafâl	hesebe	yahsub	5
	Yafâl	metruk		

Fa'ale	yafâl	hasne	yahsün
	Yafâl	metruk	
	Yafâl	metruk	

Bapların Mertebeleri (fayda)

Mâzi ile muzâri' mebni ve birbirlerine muhalif oldukları gibi (1ve 2 ve 4) baplarda lafzan dahi muhalefet bulunmaya bu üç baba (*Devaim ebvâp yani*) (*Usûl ebvâp*) tesmiye kılınmıştır. Mertebe cihetiyle birbirine takaddümleri dahi bu itibar iledir ancak bab-i evvelin sani ve hamisin sadis üzerine takaddümüne sebep zımnının kesreden ziyade kavi olmasıdır.

Fransızca'dan Ders

Mabat 6

Rabt olunmuş sıfatlardır ve şahıs veyahut şey kelimesi bir ismin yanına getirilebilir ise o vakit, mezkur kelimenin sıfat olduğu anlaşılır. İşte (Mâhir, lâtif) kelimeleri sıfatlıdır. Çünkü şahs-ı mâhir ve şey-i latife denilebilir. Sıfatlarda iki cins olup biri müzekker ve diğeri müennestir. İşbu ihtilaf-ı cinsiyet alelâde son harf vasıtasıyla tebyin eder.

Sıfatlarda nasıl müennes teşkil edildiğinin beyanıdır.

Kaide-i külliye bir sıfat E ile nihayetlenmezse de tenîs etmek için ona bir samit *e* ilâve olunur. Kamil kamile, mukaddes mukaddese, şerir şerire, sagir sagira, kebir kebir, edip edibe, sahih sahiha, aryan aryene, ve sair gibi birinci istisnaat istisna, zalim nazir, mecnun müle'im, kadim, tayyip, semin, galiz, batıl, nazif, ahmak, kesif, sıfatları müenneslerinde son harflerini bil-tazif bir samit *e* dahi alırlar. Zalime, nazire, mecnune, muleyime, kadime, tayyibe, semine, galiza, batıla, nazife, hamka, kesife ve saire gibi.

Mabadi var.

Malumat-ı İptidaiya

Müptedilere Mahsus Muharriri: Emin Osman

Sanat ve Maarifet

s- Sanat neye ıtlak olunur?

c-Başlıyca el vasıtasıyla imal olunan şeylere sanat ıtlak olunur. Ekmekcilik, terzilik kunduracılık, duvarcılık ve saire gibi.

s- Hüner ve maarifet neye derler?

c- Her ne kadar el vasıtasıyla olursa da tasvvur ve imalı zihnen veyahut kuvvet-i tabiiye vasıtasıyla gelen eşyaya ıtlak olunur ve bunlar ile iştilgal edenlere dahi hüner ve ehl-i maarifet denir.

Maadin

s- Maadinin teshil imalate medarı olduğu ve gerçi ve ahcarın fevaid-i kesiresi meczüm olup şimdi maadinden daha başka istifâde olunur mu?

c- Evet maadin-i muhtelifeden bir kaçının terkihiyle başka nevi'de maadin-i mürekkebe husûle getirilerek bunların her neviyle de istifade olunur.

s- Maadin ne gibi hassaya maliktir?

c- Maadin parlak, sert ve yumuşak hassasına maliktir.

s- Maadin ecnas-ı kesireye malik midir? Ve başlıca hangileridir?

c- Maadin ecnas-ı kesireye malik olup başlıcaları timor, kurşun, nuhas, kalay, tuty, gümüş, altındır.

s- Timor nasıl şeydir?

c- Timor kaffe-i maadinin nafidir ve zati parlak ve zencatidir. İşbu timor her yerde bulunur ve bazı mahalde halis, bazı mahalde mevadd-ı saire ile mahlut olarak imal ve istimal olunur. (Mabadı var)

Mütenevvia

7-İhtiyatlı, Dikkatli ve Çalışkan Bir Çocuk

Şükrü, temiz, ihtiyatlı, dikkatli ve gayetle çalışkan bir çocuktur.

Hiç bir vakit tırnaklarının içinde ve kenarında siyah bir leke ve çirkinlik görünmezdi.

Mektebe geldiğinde içeri girmeden kapının önünde bulunan posta kutularını siler ve potunlarını çıkardıktan sonra mektebin içine girerdi. Sınıfa girerken hazırım selamlar ve hiç şamata etmeden yerine oturur.

Defterlerini ve kitaplarını taşımak için bir küçük çantası vardı. Mektepte oturduğu yerde bulunan çekmecesinin içine baksanız, her şeyini intizam ve kaide tahtinde yerleştirmiş görürdünüz. Kitaplarına baksanız ne yırtılmış bir yaprak görürdünüz, ne de bükülmüş bir sayfa bulurdunuz, ne sayfaların kenarlarında resm yapmakla eğlenirdi ve ne de beyaz sayfaları karalardı. Bu çirkinliklerin hiç birisini yapmazdı?

Yazı yazdığı vakit kâğıdı kirletmemek kalemi mürekkebe batırırken çok almamak için dikkat ederdi. Eğer yerde bir kalem, bir çanta, yahut bir kitap görürse onları toplar ve dikkatsizliğin onları düşüren arkadaşlarına verirdi.

Şükürü, gayetle terbiyeli iyi ve nazik bir çocuk olduğundan şimdi devletin bir büyük memuriyetinde bulunmaktadır. Mahmut Celalettin

8-Arapça'dan Ders İbrahim Ethem

İbrahim İbni Ethem Hazretleri meşhur kibar Evliyâullah'tan olup viladeti Belah şehrinde ve Horasan memleketinde padişah familiesinden olduğu söylenir. Müddet-i ömründe Şam'a geçip haraka berduş-i dervişin olarak orada ikamet edip ekin biçmek, bostan bekçiliğini ve rencber gibi el emeğile ta'ayyüş ederdi.

Vefatı yüz altmış bir senesindedir. Beş yüz yirmi dört senesinde dârü-cinâna revân ve Belah kalesinin yanında defn olunmuştur.

Viladeti dört yüz kırk bir senesinde olup kendisi, (*Gazze*) ehâlisindedir.

Vakte ki kendine ecel yetişip halet-i neza geldiğinde, beni vacib-i te'ala hazretleri üç şeyden dolayı mağfiret etmesini ümit ederim! Birincisi imam-i şafi memleketindenim, ikincisi bir pir ve şanzimirem üçüncü garibim! Demiş olduğu rivâyet olunur. Mahmut Celalettin

Letaif (Mabat) 3

Özür Nâ-makbul

Bir adamın kolunu pire ısırmasıyla herif derhal yakalayıp ve vurup ba'de kırmak için tahta üzerine bıraktı. Pire orada eli ayağı bükülmüş tortop bir haldeyken "insafsız ben seni cüzi'yce ısırıştımdı sense benim canıma kast ediyorsun. Eğer ben de senin canına kast etmiş olaydım bu kısasta hakkın vardı" demişse de herif, "seni habis seni, senin elinden ancak bu kadar fenalık gelebilirdi. İşte onu da icrâ ettin" deyip pireyi helak eyledi. Fenalık yolunda semamı-yı iktidarını sarf ettikten sonra üst

tarafa bâki kılan âciz-i ömrünü hûlas için (Özür makbul olamaz) şu bana hüçûm etti. Ama öldüremedi diye affetmek mümkün değildir. Zîrâ elinden gelmiş olsa öldüreceği derkârdır. Durunuz biz de bu bapta olan mütalaamızı beyan edelim. Evvela bendenize kalırsa o adam o pireyi öldürmemeliydi. Derim çünkü intikam almış oldu vaka' pire ölüme müstahakktı. Lâkin intikamın sonu da kadere müntiçtir. Ve özür ise ahlak-ı zemimenin başlıycalarından ma'düttür. Yani öldürse intikam, azad ederse insaniyet etmiş olur. "insaniyet herhalde intikamdan evveladır. Muharrir efendi size başta yazdığımızı aşağıda şerh ediyorsunuz" yok efendim bendeniz şerh etmiyorum belki hikâyeyi izah ediyorum. Bu hikâyeden maksadımız asıl pirenin haksızcasına itizâriydi yoksa pireyi öldüren herifin hüs-i hali değildir.

Emin Osman

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 24

Uşağı dahi Arapça söylenen mevvalerden Türküler'den te'ssür hasıl eder de hiç olmazsa te'sirinin nümûnesini göstermek üzere parmaklarını olsun oynatur! Zîrâ musiki denilen fen sece-i nağmatinden müteşekkil olup Âsiya'da istimal olunan bir makam " velevki namı diğerleriyle olsun" Avrupa'da yani Fransa'da da, İngiltere'de de, Almanya'da da, velhâsıl her bir mahalde dahi o nağmeyi iktiza eder! Elbette çünkü Âsiya'da boğazdan- veyahut musika veya sazdan çıkarılan sade Avrupa'ya gitmekle başkalaşmaz ya?

Ama diyeceksiniz ki, hem usûl başka hem lisan, ne zararı var? Varsın oluversin! Fakat makamın perdelerin nağmelerin, başka olduğunu kim iddia edebilecek? Musiki öyle bir fenndir ki, Çince bile olsa yine mü'essirdir. Yine mü'essir. Ben bu efkardayım! Binaenaleyh, kariin kiramin ra'ilerinde muhtar bulunması bana bu maddeyi kendilerine suala hacet bırakmaz!

İkinci Bap

Ruha ta'alluk eden huzuzanın tavsifinden hükemâ kalemi bile âciz kaldığından biz yine sadadımıza gelerek hikâyemize devam edelim.

Binaenaleyh, geminin kış üstü tabir olunan mahline avdet etmeğimizin lazım gelir!

Kış üstü denilen mahalde vehle-i evvelide görülecek şey dört beş harar beş on yatakla birtakım çuvaldan ibarettir! Burası geminin enbarı olmadığı için elbette şu eşyanın sahipleri de yanında bulunacak.

Evet! Geminin küpeştesini ikiye taksim edrsek birinci kısmında yani sağ cihetinde muhtelif-i ecnas yirmi otuz kadar erkek kadın görülüp binaenaleyh, ikinci kısmında yani sol cihetinde dahi altı yedi kadın ile dört ak Araptan başka kimse bulunmadığını görürüz!

Brinci kısım yolcular, muhtelifülecnas olmalarından birer birer tavzihından sarfi nazar ettim! Mamafih ikinci kısım yolcular zaten bir cemiyet olmasından haklarında kolaylıkla malumat vereceğimiz cihetle şunlara atf-ı nazar edelim!

Atf-ı nazar edeceğim cihetin yolcularını teşkil eden altı yedi kadın bazen aşiftecesine yekdiğeriyle itişerek gah üst perdeden kahkahalar koparıp ve bunlar miyanında takır tokur çerkesce dahi konuşulurdu.

Erkekleri olmak üzere haber verdiğimiz dört nefer Mısrılı Araplar ise bunların mehmâemken bu'dinde oturmuşlar ve yekdiğeriyle bir mübahase-i ticaretten mütevellit muhavereyi hiddetli hiddetli etmekte bulunmuşlardır!.

(Çerkes) yahut câriye oldukları anlaşılan karılar ile esirci arapların oturmakta oldukları mahalın ortasında bir siyah câriye sıkı sıkıya bürünmüş ve mini mini dirseğini dizine dayayıp başını da avcına koymuş olduğu halde, efkar-ı aliyeye dalmış gitmiş olduğu tavrından istinbat olunan bir kızcağız bulunmaktaydı! Şüphe yok ki, mûmâileyhte de diğer câriyeler adâdinden edise de dalmış olduğunu haber verdiğimiz efkar-ı aliye kendisini aşifteliğin nümûnesi olan bu çerkeslerin içine dâhil etmekten istinkaf ettirdiği cihetle biltab' geriye çekmekle kendisince mecburiyet görmüştür. (Mabadı var) kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahâne Matbaasında tab' olunuştur.

4.26. Yirmi Altıncı Sayı

Numara 26 fi 3 Nisan sene 1297 (Cuma) 15 Cemâziyevvel sene 1298
birinci sene

Bend-i Mahsus Mekteb-i Sana'îy'a bir siyahat

Yahut – Millet Malı –

Geçen nüshamızda aldığımız bir varaka da Mekteb-i Sâneyi-i Şahâne hakkında bir bend-i mahsûsun tahriri iltimas olunmuş. Zaten bu da bizim hatır güzarımız bulunmuş olmakla bend-i mahsûs vaat olunmuştu. Vaadimizi incazdeki kusurumuz taht-i itirafta ise de bu da birtakım mevâni' galebesinden ileri gelip yoksa kendimize şeref add eylediğimiz bir hizmette tekasül bize göre değildir!

Murad-ı âcizânemiz mekteb-i sanayi hakkında olan fikr-i icmalımızı yazmak olduğundan sadade şu yoldan girelim. Mekteb-i Sanayi-i Şahâne devlet ve milletin mâ bihi'liftiharı olan birader terakki olup ve bu ise şimdilerede nazar-ı terakki civyânemiz huzûruna atılmakta bulunan eser-i muberhîn ile sabit olmaktadır ki. Bu da efkar-ı terakki ve medeniyet hayliden hayliye zihinlerine yerleşmiş olan bir milletin görüp de iftihar ve şâdmanından kendisini alamayacağı bir husûstur!

Mekteb-i Sanayin bir millete zarar ve faydası ciheti nazar tedkik ve tamika alınacak olur. Âtide arz edilecek nümûneler keff-i mizan-ı insafa konulursa derhal anlaşılır ki. Mekteb-i Sanayin bir millete zararı değil, belki kat ender kat nefi' ve faydası vardır! Nasıl olmasın ki? Bu günkü günde mekteplerimizde kur'ân-i kerimeden başka tilâvet olunmayan bir ders yerine Mekteb-i Sanayi, alelhusus mekatib-i sairede la ya'ut vela yahsa fûnûn kitapları görülüyor! Ya Mekteb-i Sanayi gibi bir mektepte o derslerden başka işlenen sanatlara ve o sanatlardan yetişen küçük büyük ustalara bir nazar-ı hayret ve mefharetle bakmamak mümkün müdür?

Mekteb-i Sanayi gidip görmeyenler bir gidip görenin dehhân-i tarifinden işitmiş olsa, ağzının suyunu akıtmamak elinden gelmez! Mübalegaya haml buyurulmasın! Burasını ber vech-i âtî verdiğimiz bir seyahatte rast geldiğimiz sanayi-i müte'addidenin kariilere arzıyla ispat eyleyeceğiz!

Biz seyahatımızı şu vecihle başladık ki, Mekteb-i Sanayia duhûlümüzle def-i nazar hayretimize çarpan (Ekihâne) eydi. Burada sanatı ekicilik icra olunuyordu. Zannederiz ki, kariin kiram ekicilik sanatını biliyorlar! Yahut görmüşlerdir. Ekicilik her nevi alet ve edevatı ekilmek ve onları istimalı kabil bir hale getirip mesela, ufak ufak ve yedili çuvallar imal etmek gibi sanayi-yi nefsiyeden madut olup (Ekihâne) tabir olunan bu mahalın bir tarafında bir (Kurşun boru)'sını gördük ki. Sual ettiğimizde su yolu ve emsalı şeylere kullanılan kurşun borularını bir suret-i muntazamada dökmek memuriyetini hâ'iz etmiş.

Oradan (Timorhâne)'ye geçtik! Burada hava vasıtasıyla ulüvv-i feşan olan ocakların her birisi bir düzhadan nişane olarak kürükle üflenmek hassiyetinden daha ziyade bir hassiyetle iş görmektedir! (Testerehâne) tabir olunan bir mahala vürudumuzda on iki beğir kuvvetinde bir büyük sistem makinesi müşahede eylediğinde bu makina mektepçe hayli memuriyetini derahde etmiş ve bir salabet ve mehabetle muttasıl işlemekte bulunmuştu. Buna marbut olan bir makina memuriyet haline götürülse (Çünkü bizim vürudumuzda iş olmadığı cihetle tatil edilmişti.) hem keserve hem deler ve hem de rendeler, bir testere makinası olduğu görülüyor! Ondan başka yine bir büyük testere makinası bulunmaktadır ki, marangozlardan biri yükseğe çıkıp birisi de aşağıda olarak büyük testere ile kestikleri kılaları bu testere gayet sühûletle ve derakap kesivermektedir! Testerelerin bir tarafında kebir ve aynen ince tahtına kabileleri ve kutu tahtası ve kasnak gibi istemeye salih olacak derecede tahtaları kesmekten ibaretse de, bunun gördüğü iş hakikaten bir ustanın elinden çıkamayacak bir iş olduğu teslim olunur!

Oradan (Dökümhane)'ye vâsıl olduğumuz vakit gayet büyük ve el ile yapılamayacak dökmeleri kalp vasıtasıyla dökmekte oldukları ve hatta gördüğümüz büyük ve yek para timordan kazana benzer bir şey yapmış oldukları kalibe dökmekte edikleri müşahede kılındı. (Sandalyehâne) denilen mahala girdiğimizde gayet güzel ve uyumlu mütenevvi koltuk ve koltuksuz, alehusus yıldızlı ve âdi sandalyeler. Lede'Imuayene yapılmakta olan metanet ve rasanetlerinden başka dışarıdaki fiyatlarından hayliden hayliye ehven bir surette oldukları ma'aliftihar görüldüğü ki, ber veche-i marûz metanet ve sağlamlıkları cihetiyle Avrupa malına faik medih ve senasına layık ediki teslim olunmuştur. (Sandalyehâne)'deki nevresidegan ve şebabın ustası mâhir Prusya'lı mösyö Asratı nam bir Rum olup kendisi hayli vakitler marangoz ustasıyken yeni sandalyeler mucitliğiyle bir sandalyehâne küşâdına muvaffak olmuş ve mûmâileyhin yaptığı ve yaptırdığı sandalyeler bâlâda arz olunmuş olmasından böyle mâhir bir ustaya nailiyetlerinden dolayı şakirdanların kendilerini bahtiyar add etmeliler. Çünkü öğrendikleri sanatın esmarı pek güzel surette meydan-ı pazara vâzı' olunacağı kendilerine tefehhüm olunarak oradan da çıkıldı.

(Marangozhâne)'de yapılan birtakım büyük kulibeler ve arabalar olarak az cümle şahzade başında yeni vâzi' olunan mâi boyalı kulibe-i mezkûr marangozlar hanenin mahsûl sanatı olup görülüyorsa hekk verileceği vecihle bi-hak güzel

metanetli surette yapılmaktadır! Bir de (Modelhane) var ki, tavlalar, alelhusûs konsollar masalar üzerine yapıştırma olarak yapılan oymaları modeller vasıtasıyla keserek o türlü türlü oymalar yapılacak tavla ve konsollar üzerine yapıştırılıyor.

(Arusan) dahi bu kabildendir! Buna inzimam eden (Oymahâne)'de inanılmayacak derecede oymalar imal olunmaktadır ki, "en usta bir oymacı dahi yaparsa bu kadar yapabilir!" denmekte size.

(Mücellethâne) de güzel kitap kapları ve alafranga kaplar vesair mücelledat imal olunmakta olup bir talebenin yaptırmış olduğu mücelletleri muayene ettiğimizde dışarıda yapılan kaplara faik ediki nazar-ı mefharetle görülmüştür! Bundan sonra bir de (Matbaahâne) kalıyor ki, matbaada icrâ olunan sanat işte "*Bahçe*" gibi bir gazeteyi taba müste'add ve litografyası hele pek mükemmel surettedir! (Mücellethâne) de bir şey daha gördük ki, bu da tenekeden imal olunmuş ve aynen dökme tekmelelere müşabih bulunmuş asakir-i şahane ve zabittan tekmesiydi. Bunda görülen eser-i sanat masrafsızlığıyla berâber (Bura ihtira'âtı olduğu cihetle) terakki şem'asını fetil almış ediki meydan-ı sübute getirdi. Mekteb-i Sanayide yapılıp ikmal olumuş eşya ve edvat mektebin bir salona tabi'e olunmakta ve talip olan müşterilere mezkur salonda ira'e edilmekte olmasından bizde lil-ecel müşahede salona dâhil olduk! Burada pek çok şeyler varsa da nazar-ı dikkatimizi celp eden eşya haricinde (ateş pahasına) denecek o ucuzluğa ber vech-i âtîdir.

-Masna ve murabba yekdiğerine yapıştırma döşeme tahtası. (bu döşeme tahtasından bir oda döşemek gayet ziynetli olacaktır!)

-Konsolos kütüphane

-Masna dondurma makinası (boru ihtirarı)

-Bulgur imal için (anatolyalar).

-Nev icat sapan (keza).

-Mısırı kuçanından ayırıp tanesini bir tarafa ve kuçanını diğer tarafa atmak için gayet mükemmel makina.

-Mütenevvia sobalar.

-Yekpare timordan çiçek ve saksı.

-Altı timordan üstü mermer kıraathane masaları.

-Yıldızlı ve yıldızsız koltuk sandalyeleri ve adi hasır sandalye kanepeler.

-Sayfiye için timor kanepeler (ve keza tahtadan).

-Su tulumbası.

-Fırın ocağı. Mutfak.

-Nev icat kerkef ve çıkırık

-Müzeyyen satranç ve tavlalar.

Mabadı var

Tarih Nedir? (Mabat) 2

Tekellüfat artarak ihtiyacat tezayüt edeceğinden milletin saadet hâli serkârde bulunan zevat-ı kiramın maharet-i siyasiyelerine münevvat kalır ve umur-i siyasiye ise tecarüp ile geleceği biiştibahtır. Hâlbuki bir adamın, veyahut bir asrın tecrübesi buna kafi olmadığı ecelden tabii bir milletin saadet hâli serkârde bulunan zevatın ilm-i tarihine aşına bulunmasına tevakkuf eder. Zira ilm-i tarih ben-i beşerin teracüm ahvalı olduğu ve beni beşerin meyanlarındasa nice nice peygamber-i azami ve hükema-yı benam bulunduğ ecelden elbette o zat-ı ali kaderlerin tecrübeleri bir adamın ve bir asrın tecarübüne müreccahtır. Bu ilmin avama olan vefaidine gelince. O da aşikârdır zira bir adamın hanesi bir hakimin mülküne benzer. Nasıl ki, bir milletin imar ve saadet hâli tecarübe tevakkuf ediyor, aynı bir adamın taayyüş ve idare-i beytiyesi dahi tecarüp ile olur. Çünkü tecrübesiz bir adam bu dünyada refah ve saadete nail olamaz. Şu kazıyayı ispat etmek için bir delil irat edelim. Ey kariin-i kiram, bendeniz bir değil pek çok zevat biliyorum ki, Allah için ilim ve irfanları tahsin olunur. Lakin bu kadar kemalatlerine beraberince bir icapsız iş görülür ki. Yaptıkları işi dört yaşındaki bir çocuk bile yapmaz. Sonra yaptıkları işin fena olduğunu anlayınca, harekettir makeddem kendilerini tayip edip nadim olurlar. Bu neden olacak tecrübesizlikten! Görmez misiniz bunun aksi olarak bazen cahil adamlar mahza tecrübeleri sayesinde refah-ı dünyaviyeye nail olurlar. Demek ki, ilim havassa elzem olduğu gibi avamda da lazımmış.

Gelelim bahse. Biz geçen derste ilm-i tarih edebiyatın en mutena bir kısmıdır deyip şu kazıyayı ispat etmeden diğer bir bahse atlamıştık. Onun için saadete rücu edelim. Tecrübe neye fayda verir? Ahlaka, ne için? Zira bir adam ne kadar çok tecrübe görürse o kadar tashih-i ahlak eder. Çünkü tecrübe demek, iyiyi ve kötüyü ayırmak veyahut bir şeyin mesela fenalığın nasıl şey olduğunu bilmekten ibarettir.

Şöyle bir misal getirelim ateşin vücudu yakıp yakmadığını keşf için elini ateşe dokundururversekte. Yaktığını anlayarak bir daha o muzır şeye elini ve sair azasını dokundurmaktan perhiz ve mücanebet edersin. Demek ki, insan tecrübe vasıtasıyla kötü şeylerin mazarratlarını anlayarak onlardan kendini sakınır. Fena şeylerden el

çekmek neye münevverdir? Ahlak-ı hamidiye. Madem ki böyledir. Öyleyse ilm-i tarih de edebiyatın en mutena bir kısmıdır. Çünkü edebiyat ahlaka hizmet eden esere itlak olunurdu. Tarihin ise ahlaka olan hizmetini öteden beri ispat ediyoruz şu kazıyaya tevkiyen matlubumuzda sabit olmuş olur yani ilm-i tarih (edebiyatın en mutena kısmıdır) bu bahis tamam oldu şimdi derse başlayalım.

Tarih-i Umumi = Muharriri: Emin Osman

(Tarihın tarifi) tarihin ilzamiyet ve vefaidi bâlâda zikr eylediğimizden şimdi de tarifini edelim.

= İlm-i Tarih= bu tarih lafzının iki manası vardır, biri bir mektubun yazıldığı veya bir vakanın vuku bulduğu vakti tayin eder. Diğeri geçmiş zamanlarda olan vukuattan ve cemiyet-i beşeriyenin tercüman-ı ahvalından bahsdir ki, buna tarih denir. Daha Türkçesi tarih demek eski zamanda olan vakaların hepsi bir yere yazılmış bir kitap demektir. Tarih üç şeyden alınmıştır: Biri kütb-i semaviya, yani Cenabıhakk'ın peygamber-i azam vasıtasıyla gönderdiği kitaplardan, ikincisi muarrihler. Yani tarih yazıcısı adamların yazdıkları eski kitaplardan, üçüncü bazı yerlerde keşf olunan eski eserlerden alınmıştır. Tarih iki kısımır: Birine umumi, diğesine tarih-i hususi derler. Tarih-i umumî! Hazreti Âdem'den bu ana kadar olan vukuatı beyan eder. Tarih-i hususi ise yalnız bir devletin teşkilinden hâll-i hazırına kadar cereyan eden vukuatı beyan eder. Eğer yalnız bir padişahın veya bir adamdan bahs ederse ona tercüme-i hâl derler. İşte bizim şu yazdığımız tarihte tarih-i umumiyedir ki, Hazreti Âdem'den şu bulunduğumuz asra kadar vuku'bulan şeyleri yazacağız. İşbu yazacağımız tarih üç kısımır oda kurun-i evveli, kurun-i vusta, kurun-i ahirdir, gelecek derste kurun-i evveliyeden başlarız. Mabadı var

İnsan Mabat

Numara 3 Muharriri: Mahmut Celalettin

Saiy ve gayret insanların ihtiyacat-ı tabiyesindedir.

Çalışmak saadet-i umumiyeye büyük bir hizmet ve beni beşerde lutf ve mürüvvet kabilinden olan şeylerden birisidir.

Çalışmak beni âdemi sefalet ve batalat içinden çıkarmaya delalettir.

Dikkat olunsun ki, insanın tezayüd-i saadeti ne iledir? Hep çalışmak ile. Mevsim-i sayıf gelir. Arkasından sonbahar. Arkasından mevsim-i şitâ ve daha arkasından ilkbahar gelir. Bu mevsimlerin birbirini kovalayarakta ihtilaf aynı bir inayet-i rabbaniyedir. Ve bu ihtiyacat-ı beşeriyedir.

Saiy ve gayret tezayüt saadeti ve fesadın eksilmesini mucip olur. Her nerdeki amaliyet çok görülüyor mutlaka orası mesuttur. Nitekim Avrupa kıtasında enva-ı fabrikalarda gece gündüz ehâlisi çalışmak ile evkatın gûzar olan mamur mamur ve muntazam muntazam Paris, Londura, Viyana ve emsalı misli şehirlerde atf-ı nazar edelim! Acaba bu bahtiyar şehirlerin derunünde hiç bir şahıs bulunabilir mi ki, bir iş başında bulunmasın? Hiç bir kimse var mıdır ki, boşta kalsın, ifna-ı vücut etmesin? Cenabıhak insana akıl ve nutk ihsaniyle insanı mahlukat-ı saireden mümtaz etmiş ve çalışmak için her türlü vasatı ita eylemiştir.

Şu hâlde mücerret kesalet ve bataletimizden naşi tarik-i medeniyeten geriye kalarak duçar hacalet olmaklığımız reva mıdır?

Kaffe-i umurdan kendisine rehnüma olmak üzere Cenabıhak insana kuvve-i akıl ve idrak ihsan eylediği tefekkür olunmalıdır.

İnsanın vazifesi malumat-ı muktazayayı tahsilinden sonra arz ve namusu ile geçinmek ve saadet-i umumiye için bir sanat veyahut bir meslek intihap eylemektir. Çünkü Allahutaala insanı boş gezmek için halk etmemiştir. Kezalik bir sanat-ı meşrua ile meşgul olan adam beynelnas kesb-i emniyet ve itibar eder. Nasın itibar ve itimadı şöyle dursun (Elkasıp habibü'lallah) hadis-i şerifi medlul-ı münifince mazhar-i rıza-yı rabb-i ibad dahi olmuş olur. Rıza-yı bari ise ne büyük şan ve ne kadar şerefli ve kıymetli ve saadet ducihan olduğu emr-i ayandır.

Meşguliyet, hıfz-ı sıhhat ve kuvve-i cismaniye ve ruhaniyenin tezayüdüne dahi sebeptir.

Şu da hatırdan dur olmasın ki, gerek ulum ve fûnun tahsilinde gerek sair umurda ısrar ve sebat memduhtur.

Bir adam ne kadar zengin olsa asırlarca ecdadını geçindirmeye muktedir olup da çalışmaya muhtaç olmaksızın geçinmek isteyen hiç bir vakitte mesut değil. İlla fakir.

Mabadı var

Fünun: Muhaverat-ı Nafia

Muharriri: Emin Osman (Mabat) 10

Ecnas-ı Beni Âdeme Dâir Bazı Malumat

s- Efendim geçen derste beni nevimizin cinislerine dair bazı malumat veriyordunuz da bahsi yarım bırakmış ediniz. Lütfen bu derste beyan buyurur musunuz?

c- Siz güzl güzel çalıştıktan sonra ben maalmemnuniye yine birçok şeyler öğretmekle saiy ederim. Lakin sizin de çalışmanız matluptur. Beni nevimiz başlıyca üç cinis olup birincisi (beyaz) yani (Kokas) ve ikincisi (sarı) yani (Mogoli) ve üçüncüsü siyah yani zincidir.

s- Pekâlâ efendim, beni nevimizin şu üç cinsini anladım şimdi de bunlardan her birilerinin hangi kıtalarda iskan eylediklerini beyan buyurur musunuz?

c- Beyaz olanlar (Kokas) cinsinden demiştik, işte bu cinis yani bizler Avrupa kıtasıyla Asiya'nın cenabî garbinde ve Afrika'nın cihet-i şimâliyesine doğru münteşir olmuşlardır. Beyazlar sıçak memleketlere takarrüp ettikçe renkleri esmer olursa da başları beyzi yani yumurta ve arı ve burunları kaimi ve ağızları küçük ve uzun olmasıyla sair cinislerinden fark olunur. Bu hafta sizde bir mizacsızlık görüyorum artık derse buracıkta hitam verelim. Mabadı var

Muhaverat-i Nafiaya İlave: Muharriri: Emin Osman

Hesaptan Ders (Mabat) 6

Hoca – İlm-i hesapta bilinmesi lazım gelen on nevi adet vardır ki, bir bir beyan edelim onlardan birincisi (Bir veya birkaç vahit fevkaninden mürkkep olan adede) aded-i sahih derler. Mesela on iki kuruş, dört kulaç, üç arşın gibi yahut tabir derler ki, (Aded-i sahih) şu kemmiyetten ibarettir ki, diğer bir kemmiyetin bir cüzi gibi nazar ve itibarıyla olunmaya"

(İkincisi) Bir şey, sahihin eczasını işardan veyahut bir veya bir kaç vahit tahtaniden mürekkep olan kemmiyete (Kesre) tesmiye olunur üç rübü, iki sülüs, bir kadem gibi

(Üçüncüsü) Aded-i sahih maalkesre olup ol dahi aded-i sahih ile kesreden mürekkep olan kemmiyete itlak olunur. Mesela üç kuruş ve on para dört kulaç iki kadem, altı parmak gibi.

(Dördüncü) Aded-i muayyen şu liber kemiyetinden ibarettir ki, ahadin cins ve nevi işar ve beyan olunur mesela dört kuruş, sekiz arşın, on yedi sene gibi.

Mabadı var

Fransızca'dan Ders (Mabat)

Hüsn ve cedit kelimatın müennesi (Hüsne ve cedide) olur. Çünkü bir sedalı harf yahut bir samit *h* önünde ve müzekker cinsinde *bed* ve *nouvel* dahi deniliyor. Tayır-ı hüsn, recul hüsn, mesken-i cedide gibi. İkinci istisna ebyaz, sadık, yabis ve tari kelimleri müenneslerinde beyza, sadaka, yapse, tariye olur. Amm herem kelimleri amme, herme olur. Üçüncü istisna kasır sade dil sıfatlarının müennesi *f* harfinin *ve'*ye tebdiliyle olur. Kasıra sadil gibi, dördüncü istisna, habis ve halim kelimatını müennesi habise ve halime olur, beşincisi istisna *eur* harfiyle nihayetlenen sıfatların müennesi alelade *euse* harfleriyle teşkil eder, mekkar mekra, musahip musahabe, muganni maganniye, lakin müznip kelimesinin müennesi müznibe ve hami kelimesinin müennesi hamiye olur. Mabadı var

Letaif

Fransızcadan Tercüme Bir Makale, Mütercimi: Mahmut Celalettin

Gök:

Küçük Mari validesine ah! Valide, Vacib-i teala Hazretleri'ni pek severim, ne dersin? Allah görünür mü? Aziz çocuk! Allah görünür ve bu dünyada bir hayat olanlardan hiç bir kimse Cenab-i İlahi görmeye muktedir değildir. Fakat gerçi müşahede cemal-i ilahiyeden mahrumsa da, o bizi görüyor, bu alem-i kainatta her ne mevcutsa cümlesini tanıtmak onun şan-i ilahiyetindedir.

-Valide, şimdi Allah bizi görüyor mu? Ve sizin bana söylediğinizi işitiyor mu?

-Evet, küçük dost, bu dakika ve gece gündüzün her lahzasında bizi görüyor. Ne vakit Cenab-ı hudaya itaat edecek ve iyi olursanız o da sizi sever, sizi feyuziyat eyler. Siz ona itaatsız olursanız, rıza-yı rabbaniyesini üzerinizden çevirir.

-Valide, şimdi Allah nerededir?

-Evladım! Her yerde hazır ve nazırdır! Kızım! Allah dünyada ne kadar insan, hayvan, hacar, şecer varsa cümlesinin halıkdır.

-Mekândan münezzehtir, fakat dua edilirken semaya atf-ı nazar eyleriz. Bunun sebebi ise arş-i azam kürs-i levha-ı mahfuz cümlesi semada olduğu için tazimen semaya iki, ellerimizi kaldırıp dua ederiz semada ise dert, elem, keder, yeis ve fütur yoktur! Orada her şey mukaddestir!

-Orada bulunan melekler her vakit bahtiyar ve her vakit memnundürler ve bundan sonra da her vakit memnun ve her vakit bahtiyar olacaklardır.

-Diğer çocuklar hiç bir şey söylemeyip kemâl-i sükûnet ve dikkatli dinliyorlardı. Nihayet son defa olarak Mari "valide bu güzel ve azametli göge biz gitmeyecek miyiz?" dedi.

-Evet, evladım eğer biz bu dünyada oldukça, evel ol zat-i alişanı sever ve ona itaat edersek, öldükten sonra göge gideceğiz. (Ruhlarımız göge) gidecektir demek ister).

Tasihih

25 numaralı nüshaların 194'cü sayfa, birinci sütunun 13'cü satrı nihayetinde (Edebiyat edebe müteallik olan eserdir) denilecek yerde (Edebiyat edebin cemidir) denilmiş olduğu cihetle tashihine iptidar kılındı.

Meyve-i Dil

Muharriri: Avni 52

Hasıl bu vakte kadar saat dörde beşe gelmiş ve artık afitabın evvelki halavet ve cilvesi kalmayıp ortalığı tabii bir sükût ve sükûnet bürümüş. Yolcular ise yorgun olmalarından her biri bir tarafa kıvrılıp yatmış olmalarından koca geminin içinde çeşm-i peydar olarak bir efkâr-i aliye dalmış olduğunu söylediğimiz kızcağız ve bir de mübahaselerini bitirmiş oldukları hâlde zihince bir hesaptan dolayı uyuyamamış olan bir esircinin ve dümen nöbetçisi yanındaki tayfalardan birinin çaldığı Bulagarıya müşabih bir sazın hazin hazin sesinden maada çıt bile yoktu.

Vapursa havanın müsaadesi yardımıyla hemen hemen Marmara açıklarına çıkmak üzereydi.

Şu hâl-i nazar teessüfümüzü dai olan kızcağız düşmüş olduğu melhuz olan kemdar binihayeyi şu genç yaşında havasla-ı bağına sıkıştırmaya muvaffak olmakla beraber buraya yani vapura geldiğinden beri hiç şak şefa etmeksizin susup kalmış. Düşündüğü madde biltabi uykuyu dahi gözlerinden kesp edeceğinden evvelce oturmuş olduğu bir zayette olarak oturmakta bulunmuştu. Bu vecihle aradan yarım saat daha geçti. Bundan sonra uyanık olduğunu haber verdiğimiz esirci arap ya hesabını teknil etmiş yahut hesap etmekten usanmış olmasından naşi ayağa kalkıp gerinip esinerek dört tarafına bakınmaya başladı.

Bu esnada mûmâileyh kızıdan başka uyanık kimse olmadığı cihetle arap, kızın uyanık bulunmasını görerek yavaş yavaş yanına takarrüp eyledi.

Yanına vasıl olduğu vakitte mûmâileyhin gemiye vürudundan beri olduğu vazi değişmemiş ediki bilmüşahede önüne çömelerek dedi ki, kızım! Sen ne için düşünür? Akşamdan beri ben gördüğüne hâlâ sen uymaz düşünür!

Kız- Sükuût eyledi.

Arap- Söylesene! Hani cevap?

Kız- (ağlamakta olduğu sesinden anlaşılaraq ah!

Arap- Ha! Ah!

Kız- (başını kaldırarak) Ne diyorsun hacı baba!

Arap- Sen ne için akşamdan beri laf söylemezsin? Bana merak oldu. Yoksa bizi istemez mi?

Kız- Zaten ben hayatımı bile istemem!

- Ne demek?

- (soğuk bir tavırla) Ne demekse o demek!

-Bir insan hayatını istemez! İnsan da hayat olmaz nasıl yaşar?

-İşte ben de yaşamak istemiyorum ya?

-Oh! Sen çıldırılmış, ben senin yerinde olsam sevincimden bir yerde duramam!

-Ben de kederimden yerimden kalkamıyorum!

-Ama olmaz! Böyle böyle zayıflar! Bilahire hasta olur. Seni kimse almaz! Başımızda kalırsın. Bak ben seni büyük büyük saraylara götüreceğim! Orada yiyecek ve içecek, yürüyecek, giyecek hepsi çok hepsi ziyade. Mabadı var

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur.

4.27. Yirmi Yedinci Sayı

Numara 27 Fi 10 Nisan Sene 1297 (Cuma) 23 Cemaziyelevvel Sene 1298
Birinci Sene

Bend-i Mahsus Fevkalade

Ebna-yı vatandan gerek fakara olsun ve gerek zengin herkesin evladını terbiye etmek ve okutup yazdırmak mürettep zimmeti olduğu gibi bu arzunun hüsn-i husulde, çocukları sagir sinlerinde, kötü şeylerden vikaye ile ilim ve sanat tahsiline tesvik ve teşvik ile mümkün olur. Zira terbiyesiz büyüyüp vadi cehl-i nadide kalanların beynelnas kazanacağı suişöhret bilahre mürebbiyesine raci ve ait olacağı gibi herkes " hayfa şu biçare terbiyesiz kalmış, acaba ebeveyini ve yetim ve öksüz ise terbiyesiyle mükellef olan müteallakatı, şeref-i medeniyetten nasıl bibehre adamlarmışlar ki, çocuğu mektebe verip okutmamışlar da böyle zulmet, cehl ve nadinede bırakılmış sözüyle yine mürebbiyesi hedef tir tan edecekleri münkir değildir. Nezd-i evvelilapsarda hafi olmadığı üzere bir memleketin mertebe-i medeniyet ve seknesinin derece-i terbiyeti o memleket etfalının revş hâl ve hareketiyle müdellel olup ancak ekser hususatta olduğu gibi ahlak ve terbiyesinden dahi etfalın bu günkü günde gördüğümüz hâli, vali ve akaribinin noksanı gayret ve vebalı olduğunda şüphe yoktur (Men lem yetealem fis-sugrîh lem yetekaddem fi-kibrih) ancak bu dakikayı aba ve evliya derk edeceklerinden çocuklarının evkat azize-i civanilerini nafîle heba etmemeleri için çocukları haklarında gayreti pederler lazime-i şefkattan bilmelidirler. Hâl böyleyken hayf saddı hayf evvel mürebbiyelere ki ahlak-ı etfalı tehzibe ve edep ve maarifeti tahsille meksep olan mekatib, gözleri önünde dururken çocuklarının heves ve hevasine mütebaatına kail oluyoruz. Şu lüzumu terk ederk mektebe çocuklarını verenlerin ekseriyesi de çocuğun akşam sabah çanta elinde mektebe gidip gelmesini tamam add edip çocuğun arakasını aramıyorlar. Bunların avan piride duçar olacakları kenun-i yeis iztırab-ı hünkam civanilerinde kendilerinin envar-i kemâlat isitinaradan mehcuriyetine sebab-i müstakil olan mürebbiyelerini beddua ile yâd edeceklerini düşünmüyorlar. Hele Cenab-i Halık'a şükür olsun şu bulunduğumuz asırda bu gibi şeylerin önü alınmış ise de daha çok pederler ihtiyacat-ı asrıyaya tevfk-i hareket etmeyip eski zaman adetini bırakmadıkları görülüyor. Pederlerin noksanı yalnız bu kadar da değil, daha pek çok cümleden biri bazı pederler kız çocuklarını "adam sen de kadın olana okumak neymiş okudayım da sonra dostuna nağme mi yazsın" kilkilü efkar vahiye ile kızlarını mektebe vermekten keff ediyorlar. Hâlbuki bir kıza bir erkek kadar belki daha ziyade ilim bilmesi lazım olduğu hiç düşünmüyorlar. Evet bir kıza ilim olduğunu değil âdeta elzem. Hem de fevkalgaye elzemdır. Zira kadınlarımızın cahil kalması muamalat-ı medeniyenin her cihetinden aynı tessüfle nice suitesirâtı

görülüyor. Az cümle çocuklar beş altı yaşına girinceye kadar biltabi valide elinde kalmakta olup beyane hacet olmadığı üzere etfal çekildiği tarafa mail ve hüsn-i perverişle neşv nemâ bulduğu hâlde semarat ve fevaidini yetiştigi mahala eser ile mürebbiyelerini nam-i lezizeden hissadar etmeye kabil olan nevrsete-i nihâl mesabesinde olduğundan ve validelerin terbiyesi (aş) sanatı kabilinden bulunup bir şecerin zaten ne derece kesb-i irtifa etmeye kabiliyeti olsa aşının nevinde refat ve menfaat olmadığı surette kabiliyet-i asliyesini izhar edemediği gibi bir çocuk dahi madırından su-i terbiye gördüğü takdirde ne kadar zeka ve necaat ile mecbul olsa eseri bilfiil göstermeye muktedir olmayacağı ve olanlar varsa nadiratinden bulunduğu malumdur. (Mabadı var) Emin Osman

26'ncı Numaralı Nüşamızda Münderic Mekteb-i Sanayi Bendinden

(Mabat)

Bundan başka mekteb-i mezkûr nazırı izetli "*Hüsni*" Bey Efendi Hazretleri'nin hemmat maarif perverleriyle burada okutmakta olan dersle mektebin teşkil ettiği sınıfı ve nüfuz-ı mevcuda ile daha sair izahatı mutazammin mîrî mûmâileyh tarafından lütfen irsal olunan statik cetvelin bervech-i ati dercini münasip gördük.

Birinci Sınıf Dersleri:

Hesaptan Amal-i Erba, Kıraat-i Türkiye, Sarf-i Osmani ,Hatt-ı Ruka, İmla

İkinci Sınıf Dersleri,

Hesaptan Kesr-i Adi ve Aşar ,Kavaid-i Osmaniye, Hendese, Hatt-ı Ruka, İmlâ

Üçüncü Sınıf Dersleri,

Kavaid-i Osmaniye, Tekmil-i Hesap, Hatt-ı Ruka, Resim, İmla.

Dördüncü Sınıf Dersleri:

Arabi ve Farsî, Hikmet-i Tabiiye, Kimya Gayr-i Uzviyye, Fenn-i Makine, Usul Defteri, Eşkal-ı Makina, Resim.

Beşinci Sınıf Dersleri:

Kimyay-i Uzvi, Arabî ve Farsî, Eşkal-ı Makine, Fenn-i Makina, Resim

İhtiyat Sınıfı:

Elfabey-i Osmani, Risale-i Ahlak, mevcut şakirdanından nefer, 294

Mekteb-i mezkurede Mevcut İcra Olunan Sanayi:

(Dökümcilik, timorculuk), (Ekicilik, timor çarhçılığı), (Ağaç çarhçılığı), (Marangozluk), (Doğramacılık, çiçekçilik), (Sandalyecilik, müreteplik), (litograf, basmacılık, tapuserlik), (Hurufat basmacılığı, modacılık, (Hurufat dökmeçiliği, mücellitlik).

Ders ve iş tatili haftada bir gün olup o da cuma günleridir! Eyyam-ı sairede de dersler sabahleyin bed olunup zevale iki saat kalarak tatil ediliyor ve ondan sonra bir saat tatil edilip ve bu tatil esnasında istirahat ediliyor! Saat yedide tekrar icra-ı sanata başlanarak saat on buçukta tatil ediliyor ve akşam taamı ekl ettirildikten sonra talebe koğuşa giderler!

İhtiyat sınıfı ile beraber mektep talebesi altı sınıftan ibaret olup senede bir defa umum imtihanları icra kılınır. Ve bu imtihan Tophane ve dershaneden mütefennin ustalar celbiyle Sanayi Ciheti ve Mekatib-i Askeriye'den hocalar davet olunarak maarif-i ciheti imtihan edilip muayyen numarayı kazanırsa ve sanayi ve maarif numaralı yekdiğerine müsavi olursa sınıfa geçilir. Ve ciheteyn numaraları muayyen raddeyi bulmazsa sınıfı kazanamaz. Ve dört beş sene sınıfta kalırsa o hâlde muamele-i tardiyeye icra kılınır!

Mektebin her sınıfına mahsus yevmiyesi olup bu yevmiye işinde maharet ve gayret ve dersinde izhar lıyaket ederse verilir ve teraküm ettikçe nısfı yedine ve nısfı diğeri emniyet sandığına teslim olunur. Ve şهادetname aldığı zaman her ne kadar teraküm etmişse yedine veriliyor.

Talebenin bir senede bir takım izin elbisesiyle iki takım elbisesi vardır!"

İşte yukarıdan beri gösterilen tahsil-i fūnun ve sanayi saye-i maarifli hazret tacidaridey olunan ikdam ve ihtimam ile meydan-ı husule gelip şundan anlaşılacağı her bir hususun husulü mutlaka bir saiye muhtaç ediki. Müsteban oluyor. Bu hâlde efendi biraderlerimiz tahsil uğrunda bir an saiye ve ictihadı elden bırakmamaları ve daima tari olan keseli bir taraf eylemleri kendilerine hâlisane ve kardaşına ihtar olunur.

Ki namaz ki tasadduk ki dea, leyse lilinsan illâ mâ sea.

Tarih-i Umumi Muharriri: Emin Osman

Kurun-i Evvveli Yahut Evvel Zaman

Bade mavecibe aleyine, Cenab-ı Halık lem yezel (Hazreti Âdem) aleyhisselam'ı topraktan halk ettikten sonra Cenab-ı âlâya idhal ve ikad, ve fazıl tynından dahi (Hazreti Havva)'yı tekvin ve icat buyurdular.

Bir müddet sonra (*Âdem*) ve (*Havva*)'dan sadir olan (Terk-i evveli) mülabesesiyle her ikisi cennetten ihraç ve ibat olunup ve izdivaçlarından ilk önce (*Kabil*) ve sonra (*Habil*) namıyla iki veletleri hasıl oldu. Ve o vaktin âdeti iktizasınca kendi ile doğmayan kız kardaşı istifraşı caiz olduğu cihetle (110) tarihinde (*Hazreti Âdem'in*) birinci oğlu (*Kabil*). Hemşiresi bulunan (*Eklima*)'yı tezevvüc murat eylediği hâlde, Hazreti (*Âdem*) aleyhisselam merkumeyi ikinci oğlu (*Habil'e*) verdiği için iki kardeş beynine husumet girdi. (*Kabil*) dahi bir vakt-i fırsatta (*Habil'in*) başına bir taş vurup katl eyleyerek kız kardeşini alıp Aden tarafına firar eyledi.

Hazreti Şit Aleyhisselam

Hazreti (*Âdem*) aleyhisselamın üçüncü oğlu (*Şit*) aleyhisselam (230) da dünyaya teşrif buyurup peder alilerinin vefatından sonra hilafete geçerek (*Kabil*) taraftarlarıyla pek çok muharabe etmiştir. Ümmetlerine şahrah hakikatı irae etmek için taraf-ı ilahiyeden elli (suhf) inzel olduğundan Mekke-i Mükerrreme'de ikamet buyurdular. Ve beyt-i şerifi mamur edip (40) yıl kemâl-i adalete icra-yı ahkam eylediklerinden zaman-ı saltanatlarında alemleri mamurdu. Birçok evladı dünyaya gelip (912) sene muammer oldular (345) tarihinde Hazreti (*Şit'in*) oğlu (*Envaş*) dünyaya geldi. Bunun zaman-ı hilafetinde bu küçük tufan olmuş bundan sonra hilafete oğlu (*Kıynane*) sonra (*Kıynan'nın*) oğlu (*Mihail*) ve daha sonra (*Mihail'in*) oğlu barda-i zimam hükümete geçmiştir.

İdris Aleyhisselam

(1122) tarihinde Hazreti (İdris aleyhisselam dünyaya teşrif buyurdular. Peder alileri (*Mihail*) bin (*Yart*)'tir buna da taraf-ı haktan (30) suhf nâzil olmuştur. Ve bu zat-i ali kadar (Nübüvvet), (Hikmet) (Hilafet)i cem' etmiş ve zaman-ı hükümetinde beni âdemi terbiye ve ıslah ile uğraşıp badir-ref' yerine oğlu (*Matuşalh*) hükümete geçmiş. Ve ondan sonra dahi Hazreti (*Nuhu'un*) pederi (*Lam*) halife olmuştur (Yazı yazmak) (ve terzilik etmek) ondan kalıp ömür-i şerifleri dahi (360) yıldır. Hazreti (*Âdem*) ile tufan beyninde bir rivayete göre (2242) sene zarfında nevi insan çoğalarak Cezireti'larab'ın (*Garp*), (*Cenup*) kısmı (*Mısır*) (*Dicle*) ile (*Fırat*) cihetleri (ve

Acemistan) (Hint) ve (Çin) tarafları birer dereceye kadar meskûn olup (Fars'ta) (Mısır'da) (Hint'te) birtakım cemiyet-i beşeriye teşkil eylemiştir.

Fünun: Muhaverat-i Nafia Muharriri: Emin Osman

Ecnas-ı Beni Âdeme Dair Malumat (Mabat) 11

s- Siyah yani zinciler hangi kıtada iskân ederler?

c- Siyah yani zinciler Afrika kıta-ı cesimesinde ve Okyanus kıtasının canibi cenubisinde bulunurlar. Ciltlerinin rengi siyah, vecihleri yassı ve burunları basık. Çeneleri ileri çıkmış ve dudakları kalın, saçları yun gibi ve kısa ve gayet siyahtır. Ekseriyesi elan hâl-i vahşette bulunurlar. Coğrafya-yı riyazı-yı akdemce bitirmiş bazı malumat-i nafiayı veriyorduk şimdi de coğrafya-yı tabiiye başlayalım.

Küre-i Arzda Meşhur Coğrafya-yı Tabiiy Dağlar:

Yeni dünya ile eski dünyadan her biri ikişer veresane münkasım olup eski dünyanın havi olduğu nehirlerin bir kısmı şimâl-ı garbiyeden Bahr-ı Müncemit-i Şimâliye ve Bahr-ı Muhit-ı Garbi ile onlardan hasıl olan denizlere ve kısm-ı diğeri cenubi şarkiyeden Bahr-ı Muhit-i Kebir ve Bahr-ı Muhi-i Hindiyeye veya onların şubelerine cereyan eder.

İşbu iki versan Asiya kıtasının münthay şimâl-i şarkiyesinde vaki şark berününden bed ile Afrika kıtasının münthay cenupte vaki ümit berününe kadar mümtedd olan gayet cesim bir sırat ile yekdiğerinden tefrik edilmiştir.

Mezkûr sırat her mahalde muhtelif isimler ile tesmiye olunarak, hususüyle Asiya'nın şimâl-i şarkiyesinde (Yablanovo) yahut (Astanovo) dağı namını ahiz ederek, işbu kıtanın vasatında iki cesim şubeye tefrik ve muahharan kesb-i ıtısal ile Yayla-yı Vasatı tabir olunan gayet vâsi' bir mesafeyi muhit olup mezkûr yaylanın şimal tarafı (Altay-ı Garbi) (Tin Şan) yani (Cebel-i Sema) cenubi (Kuın Levn) ve (karakovarm) silsilerleri namını ahiz eder. Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlave: Muhariri : Emin Osman

Hesaptan Ders Mabat 7

(Beşinci) Ahadin cins ve nevini zikr olunmayarak alelumum zikr olunan kemmiyete dahi (Aded-i mutlaka) tesmiye olunur (Mesela) yedi, on sekiz, adetleri gibi.

(Altıncı) Aded-i basita diye yalnız bir cinisten olan adet mu'ayyeneyi müştemil olan kemmiyete ıtlak olunur (mesela) on kuruş, yirmi altı arşın gibi.

(Yedinci) aded-i mürekkebe diye bir cinsiten olmak üzere birtakım ahad-ı muhtelifeyi cem olan kemmiyete tabir olunur (mesela) on kuruş sekiz para iki kulaç sekiz kadem gibi.

(Sekisinci) Hiç baki kalmaksızın iki aded-i basita taksim olunabilen adede (Çift adet) tesmiye olunur ki, sağ taraf nihayetinde vaki rakam, işbu sıfır, iki, dört, sekiz rakamlarından biri olan adetler be herhal çift adet olurlar.

(Dokuzuncu) Baki kalmaksızın iki aded-i basita taksim olunamayan adede (Tek adet) tabir olunup bu misli adetlerin sağ taraf nihayet rakamı be her hal işbu üç, beş, yedi, dokuz rakamlarından biri olur.

(Onuncu) Baki kalmaksızın hiç bir aded-i sahiha taksim kabul etmeyen adede (aded-i asliye) tesmiye olunur ki, bir, üç, beş, yedi, onbir, onüç, onyediyi gibi.

Mabadı var.

Fransızca'dan Ders Mabat 7

Altıncı istisna- x harfiyle nihayetlenen sıfatlara x harfi se ye tebdil olunur, mühellik mühellike, hasıt hasıde vesaire gibi, lakin hulu kelimesinin müennesi halve ve eşkar kelimesinin müennesi şakra olur.

Sıfatların Cemileri Ne Suretle Teşekkül Eylediğinin Beyanıdır:

Sıfatların cemileri isimler gibi kelimenin ahirine s ilavesiyle olur. Tabip tabibe, cemileri tabipler tabibeler vesaire gibidir. Lakin al hurufatıyla nihayetlenen sıfatlarda ekseriyesinin cemi müzekkerleri yoktur (beni meşum az ile geçinen peskalıya, ra'avi, bahri, ammi, mürteşi, lügevi, tezvici, cenûbi, şimali ve ahir) gibi

Mabadı var

Hendese, Muharriri: Emin Osman

Hoca- Bir ilime başlamadan, o ilimin neden bahsettiğini ve meziyet-i fevaidini bilmek elzem olduğundan, biz de şu kaideye tevfikân evvelâ ilm-i hendesenin neden bahsettiğini beyan edelim.

(İlm-i Hendese) Şekillerin ebadının mesahasıyla havasından bahseden ilme denir.

Şakirt- Bendeniz bu tariftten bir şey anlamadım açıkça izah buyurursanız pek memnun olurum?

Hoca- Efendim! Mesela elimizde arz ve tula malik bir tahta var, biz bu tahtanın uzunluğunu ve enliliğini ölçmek murat eylediğimiz takdirde ilm-i hendese bilmemiz lazım gelir. İşte fenn-i mezkûr bu gibi şeyler yani o tahtanın budinin mesahasiyle havasından bahseder.

Şakirt- Siz şekil yerine tahta getirdiniz. Şekil başka tahta başka bir tahtayı şekle teşbih eylemek olur mu efendim?

Hoca- Zaten şekil denildiği vakit her şeyin şekli olabilir. Zira bir kitaba koca tahta konulmayacağından o tahtaya benzer bir hat yazar. Zaten şekil demek te bir şeyin örneği demektir.

Şakirt- Peki efendim bunu da anladım hendese ilimi bu kadar ehemmiyetsiz bir şey midir? Bir adam tahtayı elile de ölçebilir.

Hoca- Efendim ben yalnız tahta demiyorum mesela bir arsayı ölçmek lazım gelirse, öyle el ve endaze ile ölçülemez. Çünkü yalnız bir uzun hat değil ki, ölçesin arsanın eni var, boyu var. Hendese yalnız arsa ölçmek içinde değildir, bu ilmin daha çok faydaları var. Bir adam hendese bilmeden hikmet okuyamaz. Hikmet ise ulumun en ehemmiyetli bir kısmıdır. Demek ki, hendese de ulumun en ehemmiyetli kısmımış şimdi gelelim derse.

Şakrit- Cisim neye derler?

Hoca- Cisim diye kendisinde tul, arz ve umk bulunan işbu üç cihete inkısamı kabul eden şeye deniliyor.

Şakirt- Şu cisim dediğiniz şey bir şekil ile irae eder misiniz?

Hoca- İşte size dört köşeli zar gibi bir şekil vereyim.

Şakirt- Yalnız bu şekle mi cisim deniliyor yoksa alelumum dört köşeli olan şeylere mi?

Hoca- Kendisinde uzunluk enilik derinlik olsun da, ister dört köşeli olsun ister on.

Şakirt- Demek ki, berhaka da cisimdir.

Hoca- Evet berhaka da cisimdir.

Mabadı var

Mütenevvia

Malumatı mütenevvia, Muharriri: Emin Osman

Sıklet-i Hava

Arzı muhit olan cemi havanın sıkleti 8,983,889,440,000,000,000 libra yahut 70,817,430,772,727,272 kantar tahmin olunmaktadır.

İrtifa-ı Hava

Havanın irtifa'ını tahminde çok ihtilaf vardır. Bazıları (18) mil ingilizi ve bazıları (50) kimi (80) dediler. (Doktor Digi) nam-ı zat (200) mile kadar tahmin etmiştir. Havanın tabaka-ı fevkaniyesi sath-ı bahr üzerindeki tabaka-ı tahtaniyesinden üç bin kere hafif hesap olunmaktadır.

Şemsin kutru (870,000) kil coğrafi itibar olunmaktadır ki, kutr-ı arzın 112 misli demketir.

		Kıymetü'lmas
Kîrat		İngiliz lirası
1	bir kîrat elmasın kıymeti	8
2		16
3		72
4		182
5		200
10		300
20		3,300
30		7,200
50		20,000
100		80,000

Bir Canlı Sığırın Sıkletini İstihrac Etmenin Tariki:

Evella umuzlarının arkasını mesaha edip, bude umuza göre kendinden hayvanın bu batının amudi giden kuyruk kemiğine kadar hattı mesaha edip umuzlarının arkasının murabbanı, tulunun beş misline zarf, velhasıl zarbı bir buçuk adet mahfuzuna taksim olundukta haric-i kısmet dört kısmın sıkleti olmuş olur.

Mesela, iki umuzun arkası (6,5) ve tulu dahi (5,25) kadem olduğu malumken sıklet-i matlup olundukta bir mucip kaideyi icra-yi amel oluna

$6,5 * 5,25 * 5 / 1,5 = 42,25 * 25 * 50 / 1,5 = 1109,625 / 1,5 = 739,375$ libra yahut kıya

312 = 278 olmuş olur.

Mabadı gelir

Emin Osman

Letaif

Ahmakın birisiyle ehl-i maariften bir zat beyninde zuhura gelen müşafehe:

Ahmak- Yahu birader böyle acele nereye gidiyorsun?

Zat- Aman birader, bu günlerde pek ziyade meşguliyetim vardır.

Ahmak- meşguliyetiniz nedir?

Zat- Heyete dair bazı mesail ile evkatım zar eylmekteyim.

Ahmak- Acayıp o hâlâ icra-yı müzakere ediyor mu?

Zat- Hangisi!!!

Ahmak- Heyet-i mebusan.

Zat- hayır heyet-i mebusan değil.

Ahmak- Ya heyet-i ayyan mı o dahi tatil etmiş olmalı.

Zat- Efendim öylese insan heyeti değil.

Ahmak- Ya hayvan heyeti mi?

Zat- Efkârımı anlamamış olmalısınız efendim, ilim heyeti.

Ahmak- Ya ilimlerin heyeti de mi var?

Zat- Hayır o bir ilm-i hususidir.

Ahmak- Heyet demek bir cemiyet değil midir? Öyle kalabalık manasını işaar eden bir isim bir şeye nasıl ilim olabiliyor?

Zat- O sizin bildiğiniz cemiyet heyeti değildir vesselam.

Ahmak- Ya nedir?

Zat- İlimdir ilim.

Ahmak- Bu isimden bir şey anlayamadımsa da heyet midir nedir kerem ederseniz bendenize biraz tarif ediniz.

Zat- Hani küre-i arzın devranından bahseden fen yok mu işte o.

Ahmak- Çünkü arz devr etmiş olsa memleketlerin yerlerin yerleri değişmek lazım gelir, hâlbuki bizim hane yine İstanbul'dadır.

Zat- Öyle yalnız haneniz devr edecek değil küre-i arz takımıyla devr eder.

Ahmak- Bu kadar müddettir ettiği hâlde yıkılmaz mı?

Zat- Affedersiniz bendeniz size bu bahsi bin sene takrir etsem zihninize yatmayacak hemen ediyooo!!

Emin Osman

Meyve-i Dil Muharrir: Avni

-Hacı baba! o lakırtıları git de ötede kendilerini bilmeyen çerkeslere söyle, ben öyle lakırtılarla aldanacak gibi değilim!

-Öyle ama sonra bozuşacağız! (Yere oturarak) Bak ben bilmiyoruz sen Allahı seversen kimin cariyesidin evvel?

-(Başından savmak isteyerek) Uzun! uzun!!

-Kızım, hanım söyle hazır ikimzinde uykusu yok! Nakl eyle bakalım?

-Neyi nakl edeyim a kuzum?

Üçüncü Bap

Arap kemal-i kerem ile musahabete girişerek dedi:

-Evela sen kimin cariyesiydin?

-Ben mi?

-Neam!

-(Gözlerini silerek) O "neam" ne oluyor?

-Off! Yani "evet" demek!

-Tamam şimdi ben sana neyi anlatayım?

-(Ellerini birbirine vurarak) Tövbe estağfurullah işte evvela sen kimin halayıkı olduğunu sordum!

-Ben bir hanımın halayıkıydım!

-(Sırtarak) O hanım kim?

-Canım! Siz beni kimden aldınız?

-Biz mi?

-Öyle ya!

-Biz seni esirciden aldık! O esirci seni küçükten büyütmiş! Bize söyledi.

-(İstemeyerek gülerek) Ha! Ha! Ha!!

-Ne var kız?

-Esircinin sana söylediği yalana güldüm!

-Neden?

-Çünkü (Mûmâileyhe burada biraz sükût etti bude dedi ki) çünkü benim hanımım rical-i devletten bir zatın kızı olup kendisiyle küçükten beri birlikte büyümüştük! Vaka esirsem de esaretin ne demek olduğunu doğrusu şimdiye kadar anlayamamıştım. Fakat bundan sonra ne kadar acı bir şeydi ki, unutmak ihtimalinden bairtir!

(Nakl ettiği mukaddimeler hoşuna giderek yanına yaklaşıp) Ey sonra? Canım o kadar ne büzülüyorsun azıcık büzülüyorsunuz? Azıcık yüzünü açsana!

Ah hacı baba! Şimdi nafîle yere yine derdimi tazeleme. Zira akşamdan beri zihinimi perişan eden düşüncelerim beni çıldırtmak derecelerine getirdi. Of! Tali' of!!

Mûmâileyhe her ne kadar başından geçeni nakl eylemekten imtina göstermekteydisse de hakikatte derdini dökecek bir adam aramktaydı.

Hakikat-i insan böyledir! Havsala-ı derunün ele alamadığı dert ve kedüretini kimseye söyleyemezse bile, hiç olmazsa kendi kendine hasbihâl eder! Bir adam kederini saklayıp ta meydana çıkarmasın bu olur mu? Velevki o adam kederini kimseye söylemem iddiasında bulunsa bile bu iddiasına handekünan olmaktan başka bir cevap verilemez! Zira sana söylemezse elbette kendisine söyleyecektir! Kendsine söylemekse hasbihâl demektir! Bunun için kendi kendine söylemekten vaz geçmediği cihetle mutlaka diğer birisiyle hasbihâl etmekten yine başkaca bir lezzet alır! Mamafih mûmâileyhe tayip olunmaz. Mabadı var kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab olunmuştur

4.28. Yirmi Sekizinci Sayı

Numara 28 fi 17 Nisan Sene 1297 (Cuma) 30 Cemaziyelsani 1298 Birinci Sene

Bend-i mahsustur

Saiy ve Gayret

Küre-i arzın mevaki-yi muhtelifesinde meskûn mileli mütenevvianin hâlleri muvazene olduğu takdirde cibal-i atikalarıyla şimdiki hâlleri beynindeki fark "Himalaya" Dağları kadar olduğu müşahede olunur. Az cümle şimdi kademe-i medeniyetinin bâlâsına raside etmiş olan ona bir millet fahimesi Romalıların vaktinde medeniyet şöyle dursun meskenleri kalaba, yatakları kuru ot ve sandalyeleri odun kötügü ve kapları dahi odundan masnu olduğu tarih mütalaa edenlere malumdür.

Fransızlar dahi "*Jevise Kaysar*" nam-i meşhur Roma kumandanının vaktine kadar medeniyetten bibehre oldukları vaka-ı tarihiyeden müstahreçtir.

İşte zikr olunan bu iki millet ile milel-i saire-i medeniyetinin kademe-i sūfelasına vasıl olmamışken saiyelerinin vasıtasıyla kesb-i maarif ederek medeniyetin derece-i ulyasına vusulüyle beraber umur-ı siyasiyede dahi şöhret olarak hususüyle Bonaparte Napoleon'un avan hükümetlerinde Fransa hükümeti ferman ferma-ı cihan olduğu gibi şimdiki hâlde umuri siyasiye İngiltere Devleti'nin raiyle rân eylediği güneş gibi âşikârdır. Bâlâda basit bulunan fakara safireden efkârımız bir milletin terakkisi, ulum ve maarifle olup maarifsiz bir millet, ne ticaret ve ne de sanayide ilerleyebilip binaberin ulum ve fûnun her ne kadar eski Yunani'dan neşet eylemişse de ehli islâmın fûnun ve terakkisine olan saiy ve gayretleri inkar olunamaz.

Şöyle ki eslaf-ı uzamamızdan madut olan Mihyeddin Arabî Hazretleri 600 ve İmam Fahrettin Hazretleri dahi 600 kütüpten ziyade tercüme ve telif eyledikleri hâlde şimdi bizim bahr-i zulmet cehlenin içerisinde bulunmamız reva mıdır?

Elbette değildir! Evet değil ama bunun bir çaresine bakmak lazım gelmez mi?

Gelir bunun çare-i selameti ne olduğuna dair sual varit olursa kitabı, ilme sever olduğu hâlde elbette bu zulmat-ı bahrdan bir ziyadır sahile çıkılabilip ve alud hoşnutluğunuzun içerisinde hudangerde gark ve ifna derecesine varılacağına olunmasın. Böyle olduğu takdirde dûçâr olduğumuz sahara-yı sefaletten kendimizi bir muktedir devranında yaşana tutulumaya medine-i medeniyete vasıl olalım!

Acayip muharriri efendi, asırımız asr-ı medeniyet değil mi?

Evet ancak biz medeniyeti, süslenmek ile olduğunu zannedersek kayıp ederiz. Binaenalyh, dermeyan fakaret bergüze nazar-ı imaan ile muvazene olundukta hakikate karip çıkmaz mı?

Çünkü medeniyet tabiri yeme gezmekle olmayıp belki sanayinin ilerlemesi için fûnun vücuduna mütevakkıftır.

Muvazene deyip de geçtik zann olunmasın Avrupa'yı delil add ile söze iptidar eylesek, onlar sanayi ile fûnunda birkaç asırdan beri çalıştıklarını akvam-ı mezbûre ile kıyas olunamaz cevabını alırız.

Ancak kendi vatanımıza atf-ı nazar etsek nevresidegan ve hatta etfal-ı sagiramız bile zor ile mektebe devam ve mektepten avdetlerinde sokaklarda ile imrar-ı evkat ve nevresideganımızsa mahalle kahvehanelerinde kör oğlu masalı ve adi labeler ile iştilgal etmektedirler.

Gelim kısm-ı ahirine yani Hristan etfalına, bunlar mekteplerine devam ederek ve hin avdetlerinde hocaları vasıtalarıyla verilen dersleri mütalaa etmekle meşgul oldukları müşahede olunarak hatta bendeniz Heybeli adasındayken cuma günleri cezire-i mezbûrede kain tüccar mektebine karip sahraya küşat ve keder zımnında çıktığım vakitte, onlar dahi ders tatillerinde sebkat eden dersleri müzakere eylediklerini gözümle gördüm!

Hülasa-ı kelam zann meşruh üzere gidersek hâlimiz diğer gün olur. Ancak padişah dilegâh efendimiz hazretlerinin saltanet aleyhlerinde usul-ı mezbûre refte refte zail olacağı ümidiyle hitam-ı makal olunur. Emin Osman

Tarih-i Umumi Muharriri: Emin Osman

Kurun-i Evveli Yahut Evvel Zaman, Nuh Aleyhisselam

Hazreti Nuh aleyhisselam nev-i beni âdeme tarik-i müstakimi göstermek üzere min indehü mebus olduklarından kavmini her ne kadar ıslah eylemek için mezahim mala-nihâyeye giriftar olmuşlarsa da bir türlü ıslaha muvaffak olamadıklarından cenab-i kadi'lhaccane tazarru ve niyaz edip bu kavmi asinin helakini arzu eylemişler. Nihayet duaları dergâh-ı izzette kabul olup Hazreti Nuh vahi-yi ilahi ile rev-i arzın gark-ı tufan olacağına kesb-i malumat ederek tarafi rabbaniyeden gemi inşasına memur oldular. Kavmi ise (iddia-yı nübüvvet ederken şimdi düaleklerine kalkıştı) diye istihza ederlerdi. Yaptığı geminin tulu (üç yüz zira') (ve arzı elli zira') (ve irtifaı otuz zira'dı) ve Hazreti Nuh'a "sen ve avradın ve oğulların ve oğullarının avratları ve her cinis hayvandan ikişer erkek ve ikişer dişi al, ben de kırk gün kırk gece yağmur yağdıracağım ve rev-i arzda ne kadar hayvanat ve mahlukat varsa hepsi telef olacaktır ve şimşâd ağacından bir tabut yapıp cesed-i ademi koysak ve bir yıllık erzak alsak) diye hitab-ı izzet varit oldu. Hazreti Nuh da emr-i ilâhiyeye imtisalen bunları icradan sonra tufan zuhur eyledi. Tufanın zuhuru Receb-i Şerifinin onuncu günüdür. Altı ay sonra su çekilmeye başladı Muharrem'in onuncu günü (Cudi Dağında gemi karaya oturdu kendi kavminden geminin içinde seksen kişi daha varsa da cümlesi helâk olup ben-i beşer (*Yafit*), (*Ham*), (*Sam*) namlarında üç evlattan tekessür eyledi. Hazreti Nuh tufandan altmış sene daha muammer olup bu'de vefat etti. Ömr-i şerifleri bin yıldır ve kendilerine Âdem-i Sani deniliyor. Mabadı var

Ümit ile Sabır

Fransa meşâhir şu'ârâsından (*Aleksandr Duma*) yazdığı bir kitabında demiştir ki, insanın ilmi ümit ile sabırdır, hakikaten ne güzel söylemiştir? Dünyada bir insan her ümit ettiği taraftan me'yus olsa bile yine ümidi bırakmamalıdır. Ümit ne kadar boş olsa da hiç olmazsa vücutça faydası vardır. Mekderiyet ve meyuset hâlinde bulunan bir insan az vakit içinde zayıffate duçar olarak nihayet mevtine sebep olur. İlm-i tıbbâ aşına olanlara malumdur ki, daima halet-i ye'este bulunanlar. Çok yaşamazlar keder ve vücuduna muzırr olan şeylerden birisi ve belki birincisidir. Bu sebepten hiç bir vakit insan keder etmemeli, daima gönlünü ferah tutmalıdır. Bir iş zımnında insan birkaç yere müracaat etse de cevab-ı ret alsa me'yus olmayıp yine ümit etmeli. O kadar büyük şeydir ki, çok insanları ölümden hulas edip hayatına sebep olmuştur, çok kimselere hayatını iade etmiştir.

İhtiyarların ve bizim kadınların meşhur kelimeleridir ki (*Sabrin sonu selamettir derler!*) pek güzel söylenmiş bir laftır. Yine bu kabilden olarak meşhur kelimedir ki (*Gazapla kalkan zararlar oturur*) derler ne için zararlı oturur elbette sabır etmeyip de gazap ettiği içindir. İnsan bazı defa öfkeyle kendisine öyle fenalık yapar ki, mevtine sebep olur. Bu sebepten daima her öfkeyi davet edecek şeylerde sabır edenler azim bir muvaffakiyete nail olmuş olurlar. (*El-sabru minez-zafer*) sabır muzafferiyettir, galibiyettir buyrulmuştur.

Mahmut Celalettin

Fünun

Mekteb-i Bahriye hazreti şahane ikinci sınıf şakirdanından ve nevresidegan erbab-ı maarifinden Mahmut Celalettin Paşa Hazretleri'nin necl Necip ve âlârı Kazım Bey Efendi'nin tercüme gerde-i alilerinden ve tarih-i hayvanattan şâyân-ı mütalaa olup lütfen irsal etmiş oldukları bir makaledir.

İngilizce'den Tercüme Olunmuştur

"İşbu tercüme-i âcizanemin gazete-i muteberenizin bir köşesine lütfen tahriri müstercadır".

Kaplan tesmiye olunan hayvan pek küçükken alınır ve alıştıırılabilir. Hindisatn'da fakir tesmiye olunur bir nevi sınıf ehali olup memalik-i saireye dilenmek için giderler. Ve merkurmeler hîn-i seyahatlerinde yanlarıncâ bir de alışık kaplan veyahut ağaç kaplanı denilen bir nevi kaplan getirirlerse de, insan için yine muhataralı hayvanlardır. Hindistan'da bulunan İngiliz'lerin birinin küçükten

büyütmüş olduğu sevgili kaplanı tarafından hemen canını kayıp edeceği etilbeyan-ı hikayeden müstebân olmuştur.

Şöyle ki, efendi mûmâileyh bir akşam üzeri çadırının haricinde bir sandalyede oturup kitap mütalaasıyla meşgulken sevgili kaplanı efendisinin yanında art ayakları üzerine oturuyordu ve efendi mûmâileyh, bir eliyle kitabını tutup ve diğer elini aşaya sarıkmış olduğundan kaplan dahi sarıkmış olan eli yalamaya başlayıp bir müddet yaladıktan sonra kaplan tarafından vahşaniye bir homurtu efendinin nazar-ı dikkatini celp ettiğinde eli kan ile mülemmâ' olup hayvan-ı mezkûrün tabiatı uyanmış olduğunu ve o anda elini çekse derakap üzerine atılıp parçalayacağını bil- idrak olup çadırında bulunan hizmetçisini çağırıp tüfek ile vurup öldürmesini emr eylediğinde derhâl merkum hizmetçi kaplanın kalbi üzerinden vurup öldürdü.

Kaplan avlamanın umumi usulü filler ile dir. Her ne kadar bakir arslan avında arslana mukabele ederse de kaplana nâdir olarak mukabele ederiz. Fil ise bilakis kaplana hücum etmeden evvel üzerinde bulunan pençesini nişan alırken sükûnetle durur. Hint'liler kaplanı nâdir olarak avladıklarından ekseriyesi kasaba ve nahiyelerine giderek koyun, keçi, öküz ve begir gibi hayvanatı ve bazı kere dahi çocuklarını bile kapıp ekl eylediklerinden mahal-ı mezkûrede bulunan Avrupa'lılar memleketlerini bu muhavvif hayvanlardan hûlas etmek için ekseri kaplan avına giderler. Bazı kere kaplan filin üzerine sıçrayıp dişlerini ve pençesini boynuna sapladıkta fil hemen sıkletiyi ezmek için düşmanın üzerine yuvarlanarak bir hayli vakit yekdiğeriyle uğraştıktan sonra kaplanın ölmesiyle mücadele netice bulur.

Muhaverat-ı Nafia Muharriri: Emin Osman

Mabat 12

Coğrafya-yı Tabii

Hoca- Geçen derste yayla-yı vasataynın şimal tarafında kain silsile-i hayatı tadat ediyorduk. Şimdi derse gelelim, mezkûr sırt İspanya'nın garbini mihver ile (*Kafkas Hindî*), (*İbruz*), (*Toros*) ve Cebel-i Lübnan dağlarıyla Acemistan yaylasını teşkil ettikten sonra irtifai tedricen nüzul ederek Süveyşten bil murur Afrika kıtasının şimal-i şarkiyesiyle tebdil-i istikametle Arabistan yaylasını Habeşistan silsileri namını ahiz ve kıta-ı mezkûre vasatında miktar-i cüzi'si keşf olunamayıp (ke tay ya) yahut (Kilimanjaro) Dağları sırt-ı mezbûrden teşa'up eyledikleri mütehammildir cenûpte dahi (Katalamıya), (Sunoveberi) ve (Tivald) silsilesini teşkil eder.

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlave**Muharriri: Emin Osman****Hesaptan ders Mabat 8 Tadat ve Terkim**

Hoca- bu Hafta tadat ve terkime geldik evvela size tadat ve terkimin ne demek olduklarını beyan edeyim.

Şakirt- Lutf etmiş olursanız efendim.

Hoca- Bakınız tadat diye adetleri okumaya ve terkim dahi yazmaya derler ve erkam-ı aşardan 1.... 9, işbu rakamların kıymeti müfit olarak (0) sıfır hiç bir kıymeti müfit olmayıp erkam-ı mezkûre üç nevi kıymete maliktir ki, birincisi (Kıymet-i mutlaka) ikincisine (Kıymet-i izafiye) üçüncüsü (Kıymet-i mecmua) tabir olunur.

Bir rakamın kıymet-i mutlaka evvel rakam yalnız olarak yazdığı hâlde hasıl eylediği kıymetten ibarettir. Bir adedin kıymet-i mutlaka evvel adedin mürekkep olduğu rakamlar mecmuadır (mesela) (735) yedi yüz otuz beş adedinin kıymet-i mutlaka on beş adedine müsavidir. Zîrâ $5+3+5=25$ olur.

Ve bir rakamın kıymet-i izafiyesi evvel rakamın bulunduğu mahalına nazaran kendisine verilen kıymetten ibarettir.

Bir rakamın sağ tarafında birinci hanesinin rakamı yalnız olduğu hâlde delalet eylediği kıymet-i mutlaka on misline maliktir ki, işte bu kıymete sağ tarafından ikinci hanede bulunan rakamın kuvve-i izafiyesi denilir.

Ve üçüncü hanede bulunan kısım kıymet mutlaka yüz misline, dördüncü hanedeki rakam bin misline, beşinci hanede bulunan rakam on bin misline, altıncı hanede bulunan yüz bin misline, yedinci hanede bulunan rakam dahi bir milyon misline malik olup ve hakeza sağdan sola doğru gidildikçe erkamın kıymet-i izafiyeleri bu vecihle tezayüt ederler.

Mabadı var

Hendese**Muharriri: Emin Osman**

Şakirt- Geçen derste ilm-i hendesenin tarifiyle cismin ne demek olduğunu beyan buyurmuşunuz bu hafta da lütfen sathın ne demek olduğunu izah eder misiniz?

Hoca- Oldur ki, cismin nihayeti olup kendi için tul ve arz ola yani işbu iki cihetine inkisamı kabul ede.

Durunuz daha açıkça izah edeyim, mesela elinize o tahtanın elbette eni ve boyu- olduğu gibi bir de düzlüğü olacak işte o düzlüğe satıh derler. Ne hacet uzun lakırtı bir bizi dört köşe cevi ile gereken hasıl olan düzlük satıh olmuş olur. Size bir misal daha bir düz ova diye kendiniz bakınız işte bundan iyi satıh olamaz zaten oda arzın sathı demektir.

Şakirt- Pekâlâ efendim bunu da öğrendim şimdi de hattın tarifini beyan buyurunuz.

Hoca- hat oldur ki, sathın nihayeti olup kendi için tul ola yani arz ve umk bulunmayıp fakat bir cihete inkisamı kabul ede. Daha izahliyesi ince ve yumuşak ipliğin gösterdiği hale hat denir.

İşbu hat düz olursa ona hatt-ı müstakim denir.

Mütenevvia

Malumat-ı Mütenevvia Muharriri: Emin Osman

En evvel sikke zarp eden kudema-yı Mısırın ise de onlardan eser kalmayıp elân mevcut bulunan eski meskukât iki bin yedi yüz on senelik Yunan meskukâtıdır.

Çin'de akça yerine tuz ve Afrika'nın çok yerlerinde denizden çıkar mahût küçük sadef parçaları tedavil eder.

Ve Amerika-yı Cenûbiye'nin bazı yerlerinde elan akça yerine deri parçaları alınıp verilmektedir.

İnsanın vücudunda iki yüz parça kemik vardır.

Bir sağlam adamın çenesinde yüz altmış dokuz kıyalık kuvvet vardır.

Dünyada Rusuya Memalik-i Şarkiyesi'nde ve Avrupa ve Asiya kıtaları arasında vaki (Nev Azot) pınarı olup her defasında oraya beş yüz binden müteceviz adam tecammu' eder.

Dünyada fûnûun-i mütenevvia ve elsine-i muhtelifi üzere en ziyade kitap tab' ve furuht olunan şehir-i Almanya'da kain (Lepisaka) şehri olup kendisi bir küçük şehirken derûnünde yalnız dört yüz altmış sahhaf mağazası vardır.

Arzın visâtı 37,677,000 İngiliz mil murabbadır.

Sıfatların İsimler İle Olan Mutabakatı Beyanındadır.

Kaide- Her bir sıfat, müteallik olduğu isme, adede ve cinse mutabık olması lazımdır mesela (Valit tayyip valide-i tayyibe) kelimesi müfret müzekkerdir. Sebebi dahi (Valide) lafzının müfret müzekker olmasıdır (tayyibe) kelimesi müfret müennes olup çünkü (valide) lafzı müfret müennestir (güzel bahçeler, güzel çiçekler) *beaux* kelimesi cem-i müzekkerdir, sebebi dahi (Bahçeler) lafzının cemi müzekker olmasıdır. Eğer bir sıfat iki müfret isme taalluk ederse cemi olarak istimal olunur. Çünkü iki müfret bir ceme bedeldir. Mesela (hükümdar ile çoban badel-vevat müsavidir) eğer iki cinse yekdiğerine muhalif ise sıfatı müzekker olarak kullanılır (Peder validem hoşnutturlar) Mabadı var

Kolay Bir Muamma

Doğduğu vakit kundakladılar. Binaenaleyh, hini sabavetinde misinn edi ve ile vefata çinrev olduğu hâlde kundakta kaldı. Seyr-i seria muktedir değilse de yürüyemez zannolunurken mesafe-i baide kat etmiş olduğu nazar-ı istigrapla görülüyor ki, bazı kere tavşanı bile aldatır. Avni

Meyve-i Dil Muherriri: Avni

27

Arabın ilhah ve ibramı üzerine kızcağız dedi ki.

Ben evvelce dediğim gibi asile ve necibe bir hanımın cariyesisem de kendisiyle küçükten beri birlikte büyümekte ve teklifsizce yaşamakta olduğumuz cihetle bana asla halayık işkencesi vermeyip bununla diğer cariyeler meyanında muteberdim! Hatta benim esir olduğumu bilmeyenler beni hanımın hemşiresi zannetmekten kendisini alamazdılar.

"Vakte ki. Hanımım gelinlik bir kız oldu. (Çünkü beni aldıkları vakit hanımım da küçük ben de ondan küçüktüm. Pederi vefat etmişti. Bir validesinden başka kimsesi olmadığı cihetle validesi mûmâileyh evlendirmeyi ve hiç olmazsa evin içinde bir erkek var denmeyi korumuştur. Zira hanım efendinin vefatından sonra diğer mirasçısı olduğu gibi zaten sağlığında teknil-i varidatını arkasındaki gömleye varıncaya kadar kızına terketmiş olmasından hanımım da konağın hiç bir şeyini bozmamıştı".

Ve nihayet hanımı yine rical-i devletten Rustam Paşa'nın mahdumuna tezvic ettiler! Fakat bey, bir haftadan sonra gök suyunda bir adevesi tarafından sekr hâl olduğu hâlde vurularak o anda vefat etmesi haberi konağa gelince konağın içerisi resmen bir matem hâline girdi. Hanım, beyi hakikatte sevmemiş olmalı ki beye ağlamadıktan başka ağlamak hatırına bile gelmedi."

"Beyin vefatından sonra altı yedi ay geçmişti. Bu bir gün fevkalade olarak konağın sokağa nazır odasının cenubesinde akşama kadar oturdu, fakat o günden itibar ibray kadar hiç bir saat cenubenin içinden ayrılmaya başladı".

Meğer fevkalade olarak cenubede oturduğu gün her nasılsa gözüne bir bey ayışarak sevmiş gitmiş!"

Arap- (Sözünü keserek) Ne dedim sevmiş mi?

Dördüncü Bap

Arabın tuhaflıkla beraber geçen bapta şu (Ne dedin? Söz mü? Sualine cevaben mûmâileyh hazineye ne dediki- ah on söz!

Dikkat buyuruluyor mu? Bu (söz!) tabiri kızcağız ağzında ne derece titrek ve ne derece hazinane çıkıyor? Burası nazarıdikkate alınacak olursa (sevmek) yahut (sevilmek) lafzı zımında her iki tarafca bir musibetin revnuma olduğu derhâl anlaşılır?

Aman! Arabı görüyor musunuz herif marakından çatlayarak of off! Bu derece merakı? Kızcağız ağzından çıkan (söz) kelimesinden sonra bir mikter sükût etmişti. Bu sükûtü Hacı Baba'nın merakını daha ziyade arttırarak. dedi ki- ey hanım sonra!

Kız- (Aklını başına toplayarak için başını kaldırarak) Evet sever! Hem de nasıl! Çıldırıracasına sever! Artık o derecesiz sever ki, bana geçerken yüzünü göre bilmek için ne yemek yerine su içer! Hâlbuki bu noktaya konağının içinde benden de başka kimsenin haberdar olduğu yok!

"Vakte, ihtiyar olursa kabrin davet tezkiresi makamında olan aksırıklar tskırıklar bir de göğüs tutukluğuna müptela olup da atıba tarafına tebdil ab-i hava raporu verilmezdi?

Valide hanım artık mutlaka gitmesi? Nereye? Çamlıca'daki köşlerine. Peki küçük hanım! İşte burası fena, çünkü akşamlara kadar köşe penceresinde oturup da ayrılmayı kendisine gurbet add eden biçare âşıka Çamlıca gibi dünyanın bir köşesine gider mi ya?

Nihayet bir mazeret bulur! İşidiliyormuş ki, bu taraflarda şarkılar çoğalmış. Pek çok evvelde soyuyorlarmış, tabi konak yalnız bırakılamaz! Halayıklar, uşaklar beklesinler diyorsa bunlara bir emir lazım! Bunun için küçük hanım da İstanbul'da kalması lazım melzum kabilinden".

"Bu mazereti büyük hanım pek sühûletle kabul etmişti. Çünkü hırsız sözü kendisinin yığınlarla mücevheratını göz önüne getirdikçe hırsından içerisini titretirdi. İsabet!

İsabet. Küçük hanım kalsın denildi ve buna ekseriyetle karar verildi".

"Bir fırsat ki, artık konak hanıma bol bol. arası çok geçmedi yani validesinin azimetinden üç gün sonra tebdil-i kiyafetiyle konaktan fakat yalnız olarak çıkıp gitmişti. Hanıma kim ne diye bilir? Kendisi zaten rayinde muhtar!"

"Her ne halse ne yaparsa yapar, on pencereden görüp de can ve gönülden sevdiği bana bir yerde çatar! Çatar ama kendisini meydana çıkarmak işine gelmeyeceğinden güyâ bir hanım tarafından gönderilmiştir gibi bana bir mektup takdim eder ki, bunda arz-ı muhabbet olunmuşmuş" ha ! Hazır yanımdadır okuyamda dinle.

Bunun üzerine mûmâileyhe cebinden çıkardığı bir paket derunünden mektub-i mezkûrî olarak hanımın ilk defasında Macit Bey'e takdim ettiği mektubu başından aşağıya kadar okudu.

Mabadı var

İlan

Bahtiyar Famile Yahut Tesadüfi Aşk

Erbab-i kaleminden Hami Efendi'nin yazmış oldukları milli bir romanın birinci cüzini mütalaa eyledik. Bunun hakikaten şayeste-i mütalaa bir eser olduğu cihetle diğer cüzinin dahi ikmal-i intişarına Cenabıhakk'ın muvaffakiyet ihsan buyurması temennisıyla mütalaaasını kariin kirame tavsiye ederiz! Kemal
Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab' olunmutur

4.29. Yirmi Dokuzuncu Sayı

**Numara 29 fi 24 Nisan Sene 1297 (Cuma) 6 Cemaziyelahir Sene 1298
Birinci Sene**

Bend-i Mahsus

Her Şeyde Sebat Memduhtur

Bu günkü günde ilim ve kemalatlerine nazarıtahassrle baktıgımız Avrupa Devletleri kudeme-i medeniyetin üç lsına raside ettiren sebat değil midir? Sebatları olmayadı tahsil-i kemalate muvaffak olabilir midiler? Şüphe yok ki, olamazdılar. Çünkü tahsil, kemalate saiy ile muvaffak olunur. Saiy ise sebat demektir. Ş kazıyayı açıkça izah etmek için bir misal irat edelim. Mesela sizin bir bahçeniz olsa da o bahçeyi enva-yi ezhar dırahtan ile tezyin edip de sebatı elden bırakarak bir müddet fidanları sulamaktan ve çiçeklerin terbiye ve tımarından keffeder iseniz! Tabi o güzel güzel iekleriniz kurur ve solar ve mini minicik fidanlarınızsa dşekten henüz kalkmış hasta gibi iki tarafına sallanarak filizleri kurur. Bunun aksini olarak işinize de sebat edip her vakit bahçeniz tezyin ve tımarına dikkat ve itina ederseniz, solmuş olan gl ve iekleriniz taravetlenir. Fidanlarınız ise henüz kesb-i şifa eden hasta gibi filizlenir, yeşillenir ve bu sayede bahçenizde bir gülistan raana heyetini kesp eder. Aynı insan da böyledir. Bir adam işinde ne kadar sebat ederse sebatı nispetinde terakki eder. Onun için efendi biraderler! Gerek dersinizde ve gerek sair hususatınızda sebatı elden bırakmanızı hassa tavsiye eylerim. Emin Osman

Tarih-i Umumi Muharriri: Emin Osman

Ezmine-i Esatiriye Fasl-ı Evvel:

Evvela (Ezmine-i Esatiriye)'nin ne demek olduğunu beyan edelim de, sonra bahse girişelim. (Ezmine-i Esatiriye) diye Tufan-i Nuh aleyhisselamden (851) sene murur ettikten sonra Mısır cenibinde tavattun ve iskân eden evladı (*Ham*) bir devlet ve saltanet teşkil eylediler ki, (İhtira-ı Düvel) buradan iptida etti.

İşte o tarihtan bed ile (Roma)'nın binasına kadar olan zamana (Ezmine-i Esatiriye) denir. Şimdi gelelim asıl bahsimiz olan hükümet-i feraine-i Mısıriya'ya.

Muarrihin müteahhirin, Feraine unvanıyla hükümet süren Mısır hükümdarını zamanını üç kısma taksim ederek birine (Hükümet-i Kadime) diğerine (Hükümet-i Mutevassıta) ve öbürüne (Hükümet-i Ahire) tesmiye ederler. Mısır'ın şu üç hükümeti (2771) sene imtidat edip hicretinden (1143) sene mukaddem münkarız olmuş ve hita-ı Mısıriya, ondan sonra farisilerin yedd-i zabtına geçmiştir.

Hükümet-i Feraine, bir rivayete göre hicretten (5622) ve rivayet-i ahiriye-i makbuleye göre (2918) sene mukaddem ruasa-yı ruhaniyenin tahakkümünden müteneffir ve biraz kalan heyet-i askeriye tarafından bilteşkil içlerinden Mins (Mısırayım) nam gemisine intihap olunarak Mısır Hükümeti'ne iclas olunmuştur.

Mabadı var

İnsan Mabat

Numara 4 Muhariri: Mahmut Celalettin

Bilcümle tevarihşinasan ve salhur-ı dükkan nezdinde mütecellî ve iyandır ki, her nevi fesadatın menbaı maarif ve maniyden bihaber birtakım cahil ve atılların mecmu olan mahaldir. Bunun için neredeki çalışmak bu kadar egâh! Evvel ki orada fesadad ve her türlü fenalık pek çoktur! ve biltekabül herhangi mahalde çalışmak vardır, orada saadet ve selamet mevcuttur. Hatta bir şeye çalışmayıp tenbel olan kimse insan şanına bile şayan değildir.

Çünkü: (Ene arazna) Âyet-i celilesinin mana-yı cemilesinden istinbat olunacağı vecihle canib-i haktan filezele's-semavat ve cibal ve arza arz olunup bunlar tarafından dahi icradan eba olunmasıyla bilahre insanın hamil olduğu şey ki, nice evamir-i ilâhiye ve teklifât-ı şeriyye, bunlar ve vezâif-i insaniyedir ve bunların eda ve ifası zaten insan üzerine farz-i ayın ve muhkın dinidir. Aya hangi insandır ve hangi izan ve irfandır ki, filasıl mütehattim ahde-i ubudiyeti olan ve bais-i feyz ve necatı bulunan vazife-i nazife-i insaniyesini icraden imtina ve aba etsin ve hangi vicdandır ki, Allahumma ihfazna böyle abade bulunanları insan unvanına size kılsın. İşte

insanlık şeref ve şanı her şeyden ali ve gali bulunduğundan böyle bir kıymettar-ı meziyet-i muvaffakiyet emalı akıl ve kamilin akdes hısalıdır.

Maazalik çalışmak demek güyâ mutlaka daima taş taşımak ve tahammülünün haricinde bir işte bulunmak gibi gayet ve müstahil bir hâl ve kâr olmayıp belki kendisinin vâsi ve kudreti yettiği mertebede zaten min indaallah mükellef olduğu vezaif-i insanyesini ifa ve onunla her nevi izzet ve ulviyeti istifa demek ve daha ziyade tasvir ve tamik mesela ediliyorsa saiy ayını saadet, yani beş dakika dahi olsa bir şeye çalışmak o adam için bipayan ihsan ve inayet ettiği bişek olduğundan artık zerre kadar akıl ve irfanı olan insanın çalışmaklığı hatır ve hayale bile gelmez mahal bir hâldir.

Ayrıca çalışmaz ise böyle bir adam irade-i ilahiyeye muhalefet ettikten başka hem kendisi sefalet çeker ve hem de sair cinisleri dahi izrar eder.

Tekâsül-i kaffe-i Kaba'ihin Menşeidir.

Mütেকâsil olandan bir çok kabahatlar zuhur eyleyeceği tabidir. Alelhusus kendisi çalışkan adamın yorgunluktan sonra hin-i istirahatı hisseylediği lezzetinde mahrumdur.

Ve bir de çalışmak eğlence kabilinden olduğu mukaddem ki, bendiniz dahi yazılmıştı.

Dünya sarayında iş eğlence olduğu gibi yine iş yani çalışmak insanın gıdası makamında dahi olur. Mesela bir kimse envai zi-kıymet mücevherat ile memlu arasta bir saray-ı alinin derunünde bulunsa bir meşguliyeti buldukça ol saray ali makam ona bir zindan-i muzlim kesilir. Velhasıl boş duran adama gülşende zevki olamaz. Zira o gülşende ve sarayda bulunan enva-yi alayış ve pirayış hüsn-i nizam ve intizama dal bir nümâyış alilâldir. Nizam ve intizam denilen şey ise tabiatın kendisinde vaki bir meziyet. Saiy ve gayret dahi o meziyeti izhara ve intizama müstakil bir hizmettir. Mabadı var.

Ahlak Cehl

İlim, mevahib-i ilahiyenin en birincisi olduğu gibi cehl, dahi masaib-i dünyeviyeenin en fenasıdır. Çünkü cahil olan bir şeye gözleriyle nazar eder. Yani cahil her şeyin zahirini gördüğü kadar biliyor. Âlim ise kalbiyle nazar eder, yani her şeyi akıyla mülâhaza edip o şeyin zahir ve batınını anlar. Mesela bir hekim kainata

baktıkça nice nice esrar-ı hafiyeye egah olur ve cahil olan bir adam ise kainata ne kadar baksa yine avamın gördüğü gibi parlak parlak yıldızlardan başka bir şey görüp ve anlamaya muvaffak olamaz. Cahil olan bir adam neyin ve bedi tefrik ve temyiz muktedir değildir. Zira bu alem, kevn-i fenada nice nice şeyler vardır ki, parlak ateşe benzer aman şuna güzel şey deyip tutmak istersen de, ol saat elini yakar. İşte cahil olan burları bilemez. Âlim olanlar vasıta-ı kemalat ile fena şeylerden perhiz ve mücanebet edip iki dünyada aziz ve muhterem olurlar. Ve bir cahilin cehli atilzıkr altı şeyden istidlal olunur. Biri her şeyde surat-i gazap, ikinci nefi ve faydası olmayan beyhude kelimeler, üçüncü namüستهak atıye, dördüncü sırrını ifşa eylemek, beşinci herkesi mutemet bilip itimat etmek, altıncısı düşmandan dostunu fark etmemektir.

Emin Osman

Fünun: Hendese

Hoca- Geçen derste hatt-ı müstakimi beyan etmiştik, şimdi de hatt-ı münkesir ve hatt-ı münhaniyi beyan edelim. Hatt-ı münhani diye her eczasını bir imtidada bulunmayan bir hatta tesmiye olur. Daha izhâtıyla eğri olup hatt-ı müstakim gibi düz olmayan hatta denilir.

Ve işbu tariftten levazim-i atıye tertip eder.

Lazime-i Evvel

Her iki nokta beyninde yalnız bir hatt-ı müstakimenin resmi mümkün olur.

Lazime-i Sani

Bir hatt-ı müstakim mahdudu murat olunan nihayete kadar istikamet üzere ihraç etmek mümkün olur.

Lazime-i Salis

Her iki hatt-ı müstakim ancak bir noktada takatu edebilirler ve eğer iki noktada takatu eyleseler birbirine muntabık olarak hatt-ı müstakim olurlar.

Şakirt-Bunu da anladım efendim, lakin balada sathı beyan etmiş te sath-ı müsteviyenin ne demek olduğunu izah etmemiştiniz. Şimdi de onu izah ederseniz? Derecesiz memnun olurum.

Hoca- Eğer bir sathın üzerinde farz olunan her iki nokta beynine vasıl olan hatt-ı müstakim daima sath daima sath-ı merkûmesi ederse evvel satha sath-ı müstevi tesmiye olunur.

Şakirt- Hoca efendi zaviye neye derler?

Hoca- Her iki hatt-ı müstakim hatt-ı vahit müstakim olmamak şartıyla bir birine muttasıl oldukta arasında bulnan açıklığa zaviye ve muttasıl oldukları noktaya (sakin-i zaviye) tesmiye olunup işbu sakın mezburunü herhangi murat olunan nihayete kadar ihraç etmek mümkün olduğundan, onların etvaliyet ve aksariyetinin muhit oldukları zaviyenin azamiyet ve aşgariyetine asla bir vecihle dâhili olmayıp ancak bir zaviyenin tebeddülâtı muhitlerinin birbirine olan meyl ve inhirafının tebeddülâtı ve tağyiratından neşet eder. Mabadı var

Mûsikî:

Halicılar civarında Latif Paşa Mahallesinde (Tab gerdaları olan beste ve şarkılarıyla bütün İstanbul ehalisini mahzuz ve mesrur eyleyen) Şevki Efendi'nin ve sair erbab-ı merakın eser-i himmetleriyle küşat olunan bir meşkhane de iki üç mahtan beri eski ve yeni şarkiyat ve sazında-ı meşhur karısı efendi dahi mezkûr meşkhane de haftada iki gün olarak keman, tanbur, kanun ve saire talim etmektemişler!

Memleketimiz ehalesinin hemen kaffesinin tahsilini arzu edep te muvaffak olamadıkları bu gibi fûnun-i mufidenin maalmemnuniye erbab-ı meraka meşk edilmesi cihetiyle müesses ve maşuklar bu bapta muvaffakiyetlerini tebrikiyle beraber devamında sebat etmelerini kendilerine binaenaleyh, meşkhâne-i mezkûre müracaatlarını fenn-i mezkûre merakı bulunan kariin kirame tavsiye ve ihtar ederiz!

Mütenevvia

Malumat-ı Mütenevvia

Muharriri: Emin Osman

Sath-ı arz takriben 24,000,000 fersah olup 2/2 den ziyadesi suyla muhat ve 1/2 miktarı 7,000,000 fersah murabba salb halindedir. Ve küre-i zeminin etrafını bir cisim seyyal muhit olmuştur ki, ona hava-yı nesimi tesmiye ederler. İşbu hava-yı nesimi tazyiki kabil şeffaf ve kabil inbisat renksiz rayıhasız, lakin lems ile mahsus bir cisimdir.

Kelimenin sūraati sada sūratinde olarak bir meyl mesafeyi dört buçuk saniyede kateder. Nabzın hareketi müddete dokuz yüz gibidir.

Cezayir Bahr-ı Hint'ten (Bering) Adası'nda iki kişi birbirine rast geldiği vakit selam vermek bizimki gibi şefahan olmayıp ikisi de ellerini bacaklarına vurup geçerler. Ve diyar-i ahire gidip de bir müddet kişt-i gūzar eyledikten sonra

memleketine avdet eden bir adam ahbasiyla mülakat ederken merasim-i hoş amedi yerine burunlarını birbirine sürerlermiş.

Eşcar-i meserre için en güzel kobra uçak kurumudur. Şöyle ki ağacın etrafında yarım karış umkunda bir handek hafr edip içine kurum doldurmalı ve üstünü toprak ile örtmelidir.

Asma saatinin iptidai icadı Bağdet'te olarak Hulefa-i Abbasiy'eden Harun Reşit canibinden Fransız kralı bulunan (*Şarlma'na*) irsal ve ihda olunup işbu saat elyevm mevcut değil ise de şekil ve heyeti Avrupa tarihlerinde tarif olunmuştur.

Mülâhazat-ı Hikemiye:

Hıfz ve hırasat büyük bir menbâ-i irat ve servettir. Mirasın en makbul ve paydarı ise fazilettir.

Bize mucip haz ve mesar olan şeylerin ekseriyesi muvafık nefesi'lemler değildir.

Başkalarını daima affet ama kendini bir vakitte affetme. Zevait işтира oluna oluna en elzem şeylerin fûruhtına mecburiyet elverir.

Bilmek ve bildiğini öğretmek efrad-ı ben-i beşere birinci vesaya-yı ulema ve hükemâ bu kazıyayı ri'ayet etmemek yani bir şey bilmeyip de hudbin veyahut pesnedliğinden naşı bilemediğini kimseye bildirmemek garz bir marazıyla bilenlerden istihsal ve istifsare tenezzül eylememek dahi menfûr-i cemiyet fuzaladır.

Yeni ahbab taze şaraba benzer ki, müdavele-i ikdah-ı ilfet ve muhabbetinden layıkıyla neşe' yap olunması eskimesine mütevakkıftır.

Can sıkıntısına karşı gelecek en güzel yol meşguliyettir. Fırsat-ı zaman gözetmek iş görmek için birinci esâstır. Kalam fikrin, fikir ise eşyanın timsalıdır.

Masumiyeti olmayan çocuk rayıhasız çiçeğe benzer.

Japon Mütercimi: Mahmut Celalettin

Japon, ormanlı tepeler bir bahrca manzara-yı fevkaladeliği ve sekene-i mevcudesinin mucib-i iftiharı olan (*Foça*) nam-ı mukaddes add ettikleri dağ cihetiyle sayan-i seyahat güzel bir memlekettir.

Japon'da eyyam-ı bahar sıcak ve nüzul-ı bârân kesretli ise de alelumum Japonya'nın taht-ı idaresinde bulunan memaliğin havası ol derece latiftir. Sekenesi mevsim-i sayıf şöyle dursun mevsim-i şitânın yarısından ziyadesini de sahil deryada

bulunan hanelerinde ikametle geçirirler. Çünkü kışın şiddetli vaktinde dahi hava mülayim olup (*Tokyo*) nam şehrinde vaki eşcar daim zümrüt gibi yeşil kalıp ezharı her vakit filiz verirler. Foça Dağı'nın resmine bakılırsa mezkûr dağ duman içinde gibi görünür.

Bin beş yüz kırk dokuz sene-i miladiyesinde (*Fransız Kasviye*) vesair konuluk seyyahlar Japon'a gidip iptidalar Japonlular'dan rağbet ve hayli muvaffakiyet kazandılsa da Papa'nın bütün dünyaya hüküm etmeye hak olduğunu ilan eylediklerinde memleketten tart ve onların talimatını kabul etmiş olanlar kamilen katl olundular. Bundan sonra Japonya'lılar Hristiyanlığın batıl bir din olduğuna dair fermanlar çıkarıp bu güne kadar o fermanlardan bazıları sokak başlarında yafteler ile yapıştırılmış olduğu müşahede olunur. Bin sekiz yüz elli dört sene-i miladiyesine kadar hükümet tarafından Japonya'ya ecnebilerin duhûlü memnu olduğu cihetle hiç bir seyyah Japonya'ya gidememiştir.

O tarihte Japonyalılar ile memalik muctema-i Amerika arasında bir muahade akd olunup bu muahadenin ahkaminden olarak ticaretin hariciye için bir kaç iskele inşa ve küşat olunup şimdi Japonya'nın çok şehirlerinde Amerikalı ve Avrupalı Prostestan misyoneri bulunmaktadır ki, Japonlulara Prostetan Mezhebi'ni kabul ettirmek için derce-i nihayede saiy ve gayret eyliyorlar.

Japon Dere Beyleri'nin memurlarına (*Samuray*) tesmiye olunup bunlar Japonluların askeri ve ulema sınıfındandırlar. Beyliğinin usulünün lügavi tarihi olan bin sekiz yüz altmış iki senesi ihtilalından beri (*Samuray*) gerek Dere Beyleri'yle münasebeti kalmadisa da kendi eski sınıf ve rütbelerine alamet-i nişan olarak iki kılıç taşıyıp sokaklarda kibir ve gurur ile gezindiklerinden seyifleri, elbiseleri altında öyle bir surette vaz olunmuştur ki, insan cesetlerinin içlerinden geçirmişler zanneder.

Put kahinlerinin elbiseleri dahi (*Samuray*) gerek elbiselerinin aynı ise de kahinlerin başları tıraşlıdır. Mabadı var

Fransızca'dan Ders Tercüme

Muharriri: Mösyö Sekori. Mütercimi: Mahmut Celalettin

Gaytele zekavetli beş altı yaşında bir çocuk, sabah taamı etmek için validesinin oturmaktaydı. İnsafılı ve sahib-i kanaat bir iyi çocuk olduğundan yalnız bir yumurtayı tavanın içine kırdı. Zaten yumurta çabuk piştiğinden beş dakikada

pişti. Validesi de küçük-küçük ekmek içlerini lokma-lokma ederek çocuğunun önüne doğradı. Validesi evladına şöyle sordu:

-Bilir misin evladım yediğin yumurtayı kim doğurdu?

-Evet valide sizin bana verdiğiniz beyaz tavuk doğurdu.

-Beyaz tavuk nereden çıktı?

-Bir başka yumurtadan.

-Bu başka dediğin yumurtayı kim doğurdu?

-Gülerek:Aman! Bir başka tavuk.

-Bu başka tavuğu kim doğurdu?

-Ey!!!! Yine bir başka yumurta ve her vakit böyledir.

-Yumurtaların birincisini kim halk etti?

-Lakin valide!! Tavukların birincisi doğurdu.

-Pek güzel! Evet, birinci yumurtayı birinci tavuk doğurdu fakat tavuğun birinci validesini kim halk etti?

-Çocuk düşündü.

-Cevap ver?

(Cenab-ı Vahibülataya)

Bir Memleketin Derece-i Medeniyeti Kitapçı Dükkanlarından Bellidir:

Bir seyyah esna-yı seyahatta uğradığı şehirlerin kitapçı dükkanlarına giderek ahz-italarının ne yolda olduğunu sormuş. Bu husus pek çok zevatın merakını celp eylediğinden bir gün sohbet arasında efendim, sizden bir şey sual edeceğiz lütfen hakikatı söylerseniz doğrusu bizleri bir büyük meraktan tahlis etmiş olursunuz, diyerek keyfiyet-i seyyahattan istifsa ederler. Seyyah da şöyle cevap verir, (Efendim, bir şehir halkının derece-i medeniyeti kitapçı dükkanlarından anlaşılıyor, çünkü kitap demek insana ilm-i kemalat ve tarik-i medeniyeti öğretir. Varakpare demektir ki, tahsil-i kemalate hoşgör olan bir zat her şeyden mukaddem onun tedarüğü hususunda büyük büyük fedakârlıkları göze alacağı bedihi olduğundan ve eğer bir memleketin ehali bu yolda adımlar ise tabii kitapçı dükkanlarının ahz-i itaları sair esnaflardan ziyade yolunda olması icap eder diye cevap vermiş.

Alemde kitapçılık etmek isteyen mülkümüzde kitapçı olmalıdır ki, beş on ay zarfında elinde bulunan sermayeyi de kaçırıp biçare herif kitapçılık edip edeceğine pişman olur.

Avrupa'da bir kitapçı bir lorttan zengindir. En beğenmediğin bir kitapçının en ekalli dört beş tane hizmetkârı bulunur.

Hele muharririmize söz yok ah Avrupa'da bir muharrir bir kitap neşr eder ihya olur.

Memleketimizde bir eser meydana getirmek için bir çok projeye girmeli bir çok itiraza uğramalı. Bu kadar zahmetlerle meydana getirdiğinin bir eser de beş para etmesin. İnsanda nasıl heves kalır nasıl terakki eder. Efendiler, biraderler artık yetişir gözlerimizi açalım havab-ı gafletten uyanalım, tahsili-i kemalate saiy edelim.

Letaif

Bahçesinde asma yetiştirmeye gayet meraklı olup sansardan baş almayan cüheladen bir zat çarşıda yahudinin biri " asma geldi!" diyerek bağırarak olduğunu görünce yanına yaklaşarak- derki,

Zat- Yahudi! Bu asma kilidini ne için kullanırlar?

Yahudi- Bu sual ömründe kendisine sorulmamış bir sual olup bu da şu zat tarafından lilecel istihza söylenmiş olduğuna kani olduğu gibi bir taraftan da cehliyeti iktizasınca sorulan suali cevapsız bırakmayı istemesi cihetle) efendim! Alırlar da bahçelerde asmalara asarlar! Dedi.

Zat- (Kani olarak) Peki! Bu neye iyi acaba?

Yahudi- Üzümlerin sansardan vikayesi için!

Zat- Zaten yetiştirdiği üzümleri kendinden evvel sansar yemiş olmasından aman! Ver bakalım şundan bir tane!

Diyerek derhâl bir kilit alır ve doğru evine giderek bahçeye koşar. Asma çardağına dayadığı merdivenle (Nertbani) çıkarak mezkûr asma kilidini (Bir de besmele çekerek) kapanık olduğu ve kapanıp kilitlenecek kapısı ardına kadar açık bulunduğu hâlde bir iple çardağa! Çıkar. Efendi sabahı bekliyor ki, üzümlerin çalınıp çalınmamış olduğunu görsün. Bu bapta kilidin faydalarını anlansın!

Kilit yahudinin yüzünü kızartmadı, çünkü efendi alelseher bahçeye koştığı vakitte astığı kilide bir sansarlık ağzından asılmış olduğunu ve sansarlık ince bir üzüm salkımında sallanmakta bulunduğunu görmesin mi, aman efendideki sevinç çıldırarak (Yahudiye Müslümanlık kısmet olmasını) belki bin defa tekrarladı.

Sansar kilide asılıp kalırmış ya? Bunu da yeni şey, evet efendim evet! Tesadüf her bir mahali hâl-i imkane götürmeye müsaittir!

Efendi kilidi takarken kemale ermiş koca salkım üzümü de koluyla kopardığını görmemiş ve çünkü kilidi asayım derken kolunun sadmesiyle kopan üzüm salkımı açık bulunan kilidin kavsına takılmıştı.

Zat- Buralara dikkat değil, kilidi mevkiye asıp asmadığına bakmak bile hatırına gelmemiş ve zat içeriden yemek yemek için çağırıldığından refah bal ile işine gitmiştir!

Sansar malum a! Akşamdan sonra gıda-yı ruhun tammı esbabını efendinin koparıp da yiyemediğini koca salkım üzümün arasında çardağa çıktığı vakitlerde vehle-i evvelde asılmış ve nihayet derecede kemale ermiş üzüm salkımını nazarına eriştirilmesiyle bir pençe-i kahramana ile üzüm salkımını almak üzere kendi sıklet-i vücudunu çardaktan alıp kilide vermiş olması cihetle paldır küldür aşağıya düşecekken bereket versin yahudinin kilidinin açık kalmış kavsı (*Avurud*) undan yakalayıp yere kadar düşmesine müsaade etmedi.

Şimdi efendideki meserrete bakalım, o gün doğru çarşıya geldi yahudiyi bulmuş bahasını filanını sormaksızın elinde arakasında olan bir yahudide ne kadar kilit varsa hepsini almıştır!

O akşam efendinin bahçesine çıkıp ta çardağını görmüş olsaydınız, asmanın üzüm yerine kilit vermiş olduğunu güle güle görürdünüz.

Mektepleri bir harikta yanmaktan dolayı etfal, mektebe gidip gelmekten mektep tesis oluncaya kadar kurtulduklarını memnunen sokakta (Mektep yandı) oyunu oynamaktalarken yine arkadaşlarından fatin ve zeki bir çocuk bunlara rast gelip şu meserretlerini görünce yanlarına yaklaşarak " biraderler! Mektep yandı ise hocanın hanesi yanmadı ya? İcap ederse hoca evinde de okudur! yine mektepten kurtulamazsınız! Bunun için hiç mesrur olmayınız! Yalnız şu mektebe her gün okuduğumuz dersleri ortadan kaldırabilir misiniz? demiştir.

İlanat: Aheng-i Şebab

Muharrir: Aleksandır Dumazade

Sernamesiyle erbab-ı maarıften (*Savvet*) Efendi'nin Fransızca'dan zeban letafetresan Türkiye'ye nakl ve tercüme eyledikleri romanın birinci ve ikinci cüzleri mütalaa-i güzâr âcizanemiz olup pek güzel bir eser olduğundan mütalaa-i kariin kirame tavsiye olunur.

Mezkûr roman 60 para fiyatıyla sarraf efendinin kıraathanesinde satılmaktadır.

Şöhrete Muhabbet Ne Harabiyet

Yahut Tasvir-i İtaat

Namında erbab-ı kalemden (*Nuri*) Efendi'nin yazmış oldukları (Milli Dram'a Perde) tiyatrosunun bu kere saha-i matbuatta ser zade zuhur olmuştur.

Mezkûr tiyatro şive-i lisana pek muvaffak ve mevadd-ı mündericesi ise muessir feci bir eser olduğundan mütalaası her hâlde hasiyyat-i aşıkayı tahrik edecek derecede olup 6 kuruş fiyatıyla sarraf efendinin kıraathanesinde satılmaktadır.

Bahtiyar familiye Yahut Tesadüf-i Aşk

Erbab-ı kalemden Hami Efendi'nin yazmış oldukları milli bir romanın birinci cüzünü mütalaa eyledik. Bunun hakikaten şayeste-i mütalaa bir eser olduğu cihetle diğer cüzlerin dahi ikmal-ı intişarına Cenabıhakk'ın muvaffakiyyet ihsan buyurması temennasıyla mütalaa kariin kirame tavsiye ederiz!

İşbu romanın ikinci cüz dahi çıkarak altmışar para fiyatıyla sarraf bey efendinin kıraathanesinde satılmaktadır. Kemal.

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında tab' olunmuştur

4.30. Otuzuncu Sayı

Numra 30 fi 1 Mayıs Sene 1297 (Cuma) 13 Cemaziyelahir Sene 1298

Birinci Sene

Terakki

Envar-i kemalat, zulmet-i cehalet bulutlarını yararak hurşîd-i münevver gibi saha numune olup ve bu sayede ebna-yı vatan alem-i medeniyete kadem basmaya başladıkları kemal-ı memnuniyetle görülmektedir. Vücut şahaneleri var olsun, padişahımız maarifperver efendimiz hazretlerinin saye-i şahinşahlarında maarif-i nazaret celilesinin taht-i idaresinde olarak (*Ticaret-i Osmaniye Mektebi*) namıyla bir mektebin küşadı mesmuat-ı âcizanemizdendir.

Bend-i Mahsus

Hayrulumur Avsatuha

Malum olduğu üzere bir kitabı neşretmekten maksat, beni nevine hizmet etmek olduğu cihetle tabii muharrir olan bir zat şu dakikaya dikkat itina edip menfaat-i zatiyesini menafi-yi umumiyeye tercih etmemelidir. Bunun için bir kitap yazan adam her şeyden mukaddem atiyüzzikr kavaide riayet etmesi lazımdır. Birincisi avamın istifade edebileceği surette açık ve gayet sülüs ibaret ile yazmak. Lakin yazılan şeyde kavaid-i sarfiye ve nahaviyeye riayet olunmayarak yalnız ifade-i mal etmek tariki iltizam olunursa, o eserde letafet kalmayıp okuyanların da âdeta canı sıkılıyor. Bunun için pek te sade olmayıp evsat bir hâlde yazılmalıdır. Gelelim şimdi ikinciye, ikincisi menafi-yi ammaye hizmet eder bir eser olmaktadır. Üçüncüsü az kelime ile çok mana ifade etmektedir. Birde az kelime ile çok mana ifade edeceğim diye cümleleri anlaşılmasın bir radeye getirmekte caiz olmayıp bunun için ne pek çok uzatmalı ve ne de pek az kelime ile cümlenin letafeti kayıp etmelidir. Zira kelimat-ı kesire ile ufacak bir maddeyi uzatmak mütalaa edenlerin bir kısmını izac edip bir kısmını da isifadeden mahrum eder. Bunun için evsat bir hâlde yazılmalıdır.

Şu üç kaideye riayet olunduğu takdirde muharrirlik vazifesi ikmal olunur. Hayır! Yanlış söyledim! Hata ettim! Muharrirlik vazaifi bu kadarcık şeyle hitam bulamaz. Muharrir olan zat yazdığı bir şeyi etraflıyca bilmeli bilmezse bile bilmeye saiy etmelidir. Ama muharrir efendi (Öteden beri yazdığınız kavaide evvela kendi riayet etmiyorsunuz) denilecek değil mi? Yok efendim!! Bu bapta günahıma giriyorsunuz! Vakia bendeniz her ne kadar fünün-i aliyeğe aşına değilsem de hiç olmazsa öteden beriden ibare sırkat ederek tezyin-i sayfa ar ederim ve bilmediğim şeyi de yazmam. Lakin menfaat-i zatiye cihetine gelince ne söylesem inanmazsınız! Onun için bu bapta bir şey söylemem yalnız şu kadar demeye be her hafta tab' ettiğimiz bin nüsha Bahçe'nin ancak iki yüzünü furuht ediyoruz. Bu bapta olan ticaretimizden hisseme isabet eden menfaat-i zatiye mülahaza olunursa menfaat-i zatiyemi manaf'i-yi umumiyyeye tercih etmediğim bil bedahe anlaşılıyor

Emin Osman

Tarih-i Alem Ezmine-i Mutavassıta

Fasl-ı Evvel

Mısır Hükümeti'ne iclâs zikr olunduğunu zikr eylediğimiz Mens (*Mısırayım*) (2298) tarihinde (*Nil*)'in şark cihetinde (*Menfes*)şehrini bina ve tebasını ilim ve kemalate teşvik ve tergiip eylemiş ise de, fesad-ı ahlakı olduğu cümle-i rivayetindedir. Mısır'ın (birinci) sülalesini hükümdar müşarün ileyh tesisi etmiştir. İptidai teşkili hicretten (2296) sene mukeddemdir. Mısır hükümdarının (ikinci) sülalesinden (Kayus) nam zat (*Magleves*) isminde olan öküze tapmayı icat eylemiştir (ve üçüncü) sülaleden (Tev Sürünüsü) zamanında (Heroglyph) hattı isitmal olunmuştur (Dokuzuncu) sülaleden (Tartış) Feraine-i Mısıriyanın en zalimi olduğu tevarih-i mevcudenin hülasa-ı ifadtindedir (Altıncı) sülaleden on ikinciye kadar murur eden eyyamın vukuat-ı tarihiyesine dair bir esere elyevm desters olunmamıştır Mısır Kadime'nin en parlak asrı (On ikinci) sülale ile (On üçüncü) sülalenin Hüngam Hükümetleridir. (On ikinci) sülaleden (Seyiz ve Siteris) (Sertas) Helipolu da merkez olan taşın ve tepedeki meşhur Karnak Mabedi'nin banisidir (On üçüncü) sülalenin avahir hükümetinde Ensab-ı Arap'tan (Amalaka) istila ile Hükümet-i Mutavassıta-ı Mısıriyayı teşkil ettiler.

Bahariye

Seyir-i bahara açıldı dağlar

Dallar, fidanlar hep gonca bağlar

Göz yaşım ama seyl gibi çağlar

Nakarat

Geldi açıldı, şenlendi bağlar

Güller safada bülbüller ağlar

Herkes değildir bu hale memnun

Kimi ferhnak kimi diğer gün

Sünbül perişân lale çiğher hûn

Nakarat

Geldi açıldı şenlendi bağlar

Güller safada bülbüller ağlar

Ahlak

Tehzib-i Ahlak Memduhtur

Yalan söylemek dünya ve ahirette mezmumdur. Evvela herkes yalan söylemekten sakınmalıdır. Zira yalan söyleyen bir adamın kendi nazarında dahi itibar ve hassiyeti kalmaz. Daima doğru söyleyen bir genç umumun nazarında makbul ve muteberdir.

Herkes böyle doğruluktan ayrılmayan bir kimsenin sözlerini hakikî olarak kabul etmekten ve ona mühim işler ihale eylemekten asla içtinap eylemez. Doğru söyleyen bir zatı fevkalade ehemmiyetli hususatta istihdam ve daha ziyade ücret ita eylerler. Yalan söyleyen ahbap ve taallukatının nezdinde bulunan emniyet ve itibarını kayıp edeceği hiç bir vakit inkar olunamaz. Yalancılara hiç bir kimse itimad edip büyük iş inanamaz. Saniyen diğerlerinin fayda ve hatırları için herkes yalan söylemekten sakınmalıdır. Yalan söylemeye şehri tişar bir kimseye kendi familiyesinin namusunu fena hâlde şikest eder. yalancılığa başkalarını kandırır ve böylece başkalara az ve çok zarar ve ziyan verir. Adamların aldadıcıkla yekdiğerine verdikleri zarar ve ziyanı alemde hangi insan hesap edebilir?

Her söylediğimizin doğru olmasını ihtar edenlerin, her vecihle hakları vardır. Yalan söylediğimiz hâlde başkalarının hakkını gasp edeceğimiz bedihidir. Salisen yine her adam yalan söylemekten sakınmalıdır. Zira Hazreti Allah yalancı dudaklardan ikrah eder ve doğruluğu ve doğru söyleyenleri sever ve her nevi aldadıcılıklardan müteneffirdir. Allah rabb-i alemeyn en müşkil ve tehlikeli sıralarda bile doğruyu söyleyenlerden dahi hoşlandığını ve yalan söyleyenlere şedit ceza

verdiğini, nice kütüb-i mukaddese ile kullarına bildirmiştir. Bu hâlde yalan söyleyenler irae-i ilahiye-i mukaddese muhalif değil midirler. Evamir-i rabbeniyeye muhalefet edenlerine de vehamet-i akibeti tefekkür olunmalıdır.

Sadakat bir derşahvar ve hem bir cevher candır.

Bunun aksi olan her hâlde menfur-i yezdandır.

Mahmut Celalettin

Fünun

Hendese Numara (8) Muharriri: Emin Osman

Şakirt- Geçen derste zaviyeyi beyan etmişsiniz, şimdi de zaviyetin mütecavireteyn ne olduğunu beyan ve izah eder misiniz?

Hoca- (Zaviyeteyn mütecavireteyn) diye bir hatt-ı müstakim ahir bir hatt-ı müstakim üzerine vaki oldukça iki tarafında hadis olan zaviyelere ıtlak olunur. Ve eğer işbu zaviyeteyn mütecavireteyn birbirine müsavi olsa onların her birine zaviyeyi kaima ıtlak olunarak hatt-ı merkumlardan biri diğeri üzerine (amut) tabir olunur.

Şakirt- Pekâlâ bunu da öğrendim. Şimdi zaviye-i münferice ve zaviye-i hadde neye derler?

Hoca – Her hatt-ı müstakim arasında hadis olan zaviye, eğer kaimesinden azam olursa ona (Zaviye-i münferice) ve eğer kaimesinden asgar olursa ona (Zaviye-yi hadde) tesmiye olunur.

Şakirt- Müstakim-i adlaa, dıl ve müselles ve zi erbaa adla ve muhmmes ve müseddes ve müsebba, neye derler?

Hoca- Bir satıh müstevi üzerinde hutut-ı müstakime ihatasından hasıl olan şekle (Şekil müstakim-i adlaa) tesmiye olup ve hutut-ı müstakimeden her birine dahi (dıl) ıtlak olunur. Gelelim müsellese, müselles diye üç hatt-ı müstakmin ihatasından hasıl olursa ona (Zi erbaa adlaa) ve eğer beş hatt-ı müstakim ihatasından hasıl olursa, ona (Muhammes) (Müseddes) (Müsabba) (Müsmmen) ve tesmiye olunur.

Tadat ve Terakim

Hoca- Birden dokuza kadar olan adetlere (Birler) ve ondan doksana kadar olan adede (Onlar) ve yüzden dokuz yüze kadar olan adet yüzler tabir olunur.

Şakirt- Efendim umumiyetle rakamlar kaç cümleden ibarettir? Ve o cümleler kaçar kaçar tefrik olunur?

Hoca- Rakamlar yedi cümle ve her cümle üçer haneden ibarettir.

Yüzler, binler, milyonlar, milyarlar, trilyonlar, katrilyonlar, kentrilyonlar

593, 712, 973, 614, 725 589, 321

Şakirt- Hoca efendi rakamlar hangi taraftan okunur?

Hoca- Soldan sağa okunur, durunuz? Size okuyayım da bakın. İyi dikkat etmeli ha!! Üç yüz yirmi bir kentrilyon, beş yüz seksen dokuz trilyon, yedi yüz yirmi beş trilyon, altı yüz on dört milyar, dokuz yüz yetmiş üç milyon, yedi yüz on üç bin, beş yüz doksan üç diye okunur. Eğer sıfır bir adedin sağ tarafına konulursa, o adedi on kere büyütür. İki sıfır vaz olunursa yüz, üç sıfır vaz olunursa bin, dört sıfır vaz olunursa, on bin, beş sıfır vaz olunursa yüz bin, altı sıfır vaz olunursa milyon ila nihaye, bu vecihle gider. Eğer sıfır kemmiyetin sol tarafına konulursa asla hükümü yoktur. Mesela doksan beş yazılacağı takdirde, dokuzun önüne beş vaz olunur. ve eğer dokuz yüz elli yazmak murat olunursa, doksan beşin önüne bir sıfır vaz olduğu takdirde, doksan beş adedini on kere büyüttükten, tabii dokuz yüz elli olması icap eder. Eğer mezkûr sıfırı beşin önüne koymayıp da dokuzun arasına vaz etseydik o kemmiyetin kıymetine halle gelmezdi. Mabadı var

Mütenevvia

Tercüme-i Hal Şirazi Merhum

Eserleriyle küre-i arzın her tarafında, keseb-i iştihar etmiş olan Hafız Şirazi merhumun ism-i şerifleri, (*Şemsettin Muhammet*) olup tevlidi dahi tarih-i hicretin sekizinci asrı iptidalarında Farstan'ın merkezi olan Şibraz şehridir. Hoca dâna ömrünün içinde yalnız bir defa (*Yezit*) şehrine seyahatı vukubulup ondan başka vatanından bir yere çıkmamıştır. Hoca-ı müşarün ileyh gençlik zamanını kamilen medrese köşesinde geçirip Arabî ilminde yekta ve kendi lisanınca dahi zamanı üdeba ve ulemasını âciz bırakacak behre-i külliye peyda eylemiştir. Bundan maada ilm-i fikhta da yedd-i tul sahibi olup tasavvuf ve hikmiyatta kuvveti eserinde görülmektedir. Kendileri (Muzafferiye) hanedanın Diyar-ı Farisi'de hükümet ettiği asr-ı ricalındandır. (789) senesinde Timorlenk Şirazi kabza-ı teshira aldıktan hoca hazretlerini huzuruna celp edip fevkalade iltifat eylemişlerse de efkar-ı hakimiye ile mütehallik bunulnan evvel zat-ı ali kadar, âlâyiş-i dünyaviyeye kapılmadıklarından Timor'un bu iltifatından ne memnun ve ne de mesrur olarak, yine kendi hâlinde, kendi gülşeninde, safa-yı bal, ve rahat ve istiklal ile, ömür sürüp nihayet Cam-ı

Kevseri neveşle, kâr ve insaray Akaba'ya rihlet eylemiştir. Vefat ettikten sonra ahbası eserini divan tarzına koyarak ve isiminde de (*Divan-i Tercüman-i Lisanü'lğayib*) tesmiye etmişlerdir.

İfade

Her ne kadar lisan-i Farisiye fevkalade olarak aşına değilsem de visimin yetiği kadar hoca-ı müşarün ileyhin divanını tercüme etmeye saiy edip ve bundan böyle her nüshamızda bir gazelini enzar-ı kariine vaz' edeceğim vaki olacak hatasını lisan madır ze dem olmadığından elbette aff buyurlur zann-ı kaviyesindeyim.

Gazelliyet

که عشق اسان نمود اول ولی افتاد مشکلها	الایا ایها الساقی ادر کاسا و ناولها
زباب جعد مشکیشن جه خون افتاد در دلها	ببوی نافه کاخر صباز انظره بکشاد
که سالک بیخبر نبود زراه رسم منزلها	بمی سجاده رنگین کن کرت بیرمغان کوید
جرس فریاد میدار که بر بندید محملها	مرادر منزل جانان جه امن و عیش جون هر دم
کجاد هندی حال ماسکبا ران ساحلها	شب تاریک بیم و موج کردابی جنین هائل
نهان کی ماندان رازی مز و سازند محفلها	همه کارم زخود نه بد نامی کشید اخر
حضورى کر همی ازا و غائب مشو حافظ	
متى ما تلق من تهوى دع الدنيا و اهلها	

Nazmen Tercümesi

Muharriri Emin Osman

Getir ey sâki gül çehre ver bir cam mînâfâm.
 Ki aşkın evveli hoştur velâkin sonu da çok âlem.
 Saba kim çîn-i zülfünden çözerken nafe-i nükhet
 O mavi meşkubiyinden ne kan yuttu dil-i eyyam.
 Bu ya secedeki meyle bile peygamber derse.
 Ki sâlik be vukuf olmak gerek bilcümle be encam
 Bana canana köyünde ne vıslat hem ne emniyet.
 Ki çak-i feryat rihlete ale daim eder ilam.
 Karanlık bir gece hem korkulu bir mevc-i bahr içre.
 Ne bilsin halımız sahilde rahatla eden ârâm.

Muradım üzere olmak her işim etti beni rüsvâ.
 Nasıl gizli kalır ol sır ki, söylesin sabah akşam.
 Selamet ker dilersen hafaza ayrılma yârından.
 (Âmin) ol me'sedan terk-i mihnet ve âlem.

Mabadı var

Hurdebin Yahut Mikroskop

Hurdebin Nedir Mütercimi Mahmut Celalettin

Ufak ufak nesnelere ve mevadd-i kimyaviyanın hassiyetlerini hurdebin ile tedkik etmekle tayin etmek ilminde muallim olan Mister (*Fairfield*) yakınlarda Amerika'da Newyork şehrinin encümen-i maarifinde hurdebin ile icra olunan keşfiyat hakkında bir nutk irat etmiştir. Şimdi ulema ve hükemanın fikrini işgal eden şu meseleden yani küre-i arz üzerinde mevcut olan canlı veyahut nefsi olan nesnelere suret-i zuhuru ve suret-i tenevvü ve teksiri meselesinden daha ziyade dikkate şayan bir mesele yoktur. (*Fairfield*) kendi nutkunda bu mesele hakkında bulunduğumuz asrın ulema ve hükemasından bazılarının zann ve kıyaslarını tedkik-i hurdebin vasıtasıyla istihsal olunan malumat-ı edyanın zann ve kıyaslarının hepsini tasdik etmediğini göstermiştir.

(*Hekel*) ve (*Hiksli*) gibi hükemadan bazıları ecsam-i uzviyenin neşet ettiği asıl madde okyanus dibinde bulunur zannederler. Okyanusun dibinde bulunan bir kaç nevi ecsam-i uzviyenin kendi sade terkibatları cihetiyle saire-i ecsam-i uzviyeden farklı olduklarından (*Hekel*) istinteç eder. Bunlar ecsam-i uzviye olup sair her nevi ecsam-ı uzviye biltedric tagyir ve tebeddüle uğrayarak onlardan neşet etmişlerdir ve (*Hekel*) bu zann ve kıyası bir esas makamında tutarak kendi usul-i ilmiyesini o esas üzerine tesis ve bina eder.

(*Fairfield*)'in kavlince (*Hekel*)'in zikrettiği ecsam-i uzviye sair ecsam-i uzviyenin aslı olmayıp onlar dahi kendilerinden evvel mevcut olan sair ecsam-i uzviyeden neşet etmişlerdir. (*Fairfield*) demiştir ki, gerek hükemanın kendilerine mahsus kimyahanelerinde ve gerek umumun vâsi kimyahanesinde bulunup (*Hekel*)'in asıl diye zikrettiği ecsam-i uzviye öyle ve keyfiyatta usule geldikleri mesela hayvanatın ve nebatatın çözümesinden zuhur ettikleri için onların dahi aslını tayin etmek mümkündür.

(*Fairfeild*)'in gösterdiğine bakılırsa denizin altında vak çamurda bulunan ecsam-i uzviye (*Hekel*)'in ve (*Hekseli*) 'nin zann ve kıyasları üzere ecsam-i uzviye-i asliye sayılamazlar. Bahr-ı Sefit dibindeki ecsam-i uzviyeyi o denize dökülen ırmaklar oraya götrüp yığmışlardır. Her deniz dibinde binlerce senelerden beri ve ecsam-i uzviye-i bahriye eserleri toplamışlardır. Erbab-ı kimyanın tecrübelerinden anlaşıldığı üzere o ecsam-i uzviye kendilerinden evvel mevcut olan sair ecsam-i uzviyeden zuhur etmişlerdir ve her ne kadar onların terkiyatı sade ise de ecsam-i uzviyenin asli sayılmazlar. Binaenaleyh, o ecsam dünyada hayatın yahut hayata malik olan cismin ne suretle zuhur etmiş olduğu mesele-i müşkilesni hâll edemez.

Mistir (Fairfield) irat ettiği nutkun hitamında demiştir ki, hurdebin vasıtasıyla icra olunan tedkikat cism-i uzviyenin cism-i gayri uzviyeden zuhur ettiğini izah etmeye asla yardım etmemişlerdir. Bilakis evvel tedkikat cism-i uzvi ile gayri uzvi arasında ol derece fark olduğunu göstermişlerdir ki cism-i uzviyenin cism-i gayri uzviyeden sudur edebileceğine imkan kalmıyor.

Japon'un Mabadı ve Nihayeti

Mütercimi: Mahmut Celalettin

Japon'da bir nevi sedye vardır ki, iki adam umzunda götürebilir. Derunünde bir kadın veya bir erkek bulunur. Japon şehirlerinde bir sokaktan diğer bir sokağa ekseriye mezkûr sedyeleriyle azimet ve avdet edilir. Japon'da yolculuk etmek başka bir tarzdadır. Yolcu (Çin Rinişe) tesmiye olunan bir nevi arabada oturup mezkûr arabayı bir mahalden diğer mahale nakl etmek için bir adam onu önünden çekip diğer birisi dahi arka tarafından ileriye sürer. Bunlara ibadet için (*Foça*) Dağı'na yahut başka dağların tepelerine giderler (*Foça*) Dağı'nın irtifai on üç bin kadem olup zirvesi daima kar ile mestur olduğundan mezkûr dağa ancak temmuz ve ağustos aylarında çıkılabilir. Mezkûr aylarda edna sınıfından olan adamlar meğabir-i edep şarkılar çağırıp ve eşekçe şakalar ederek (*Foça*) Dağın'a çıkar her ne kadar dağın indilerinde mukaddes ve aziz olduğunu ve o sebebe mübni, ziyarete gittiklerini tezkar ederlerse de evvelkinden iki derece ziyade namussuz lakırdılarla avdet ederler. Japon ehalisi her ne kadar nezaket ve saadet içinde müşahede olunursa da, fakat onların nezaketleri altında dehşetli dehşetli günahlar ve şedit ve şedit mekderiyet ve meyuset gizlidir. Fakat yine orada validdin şefiktirlar. Japon'da Türkler'de olduğu gibi bir karı kendi kocasının esiri makamındadır ve bir kadının

zevci vefat ettiğinde onun âgûş muhabbetinde, devenin südüyle büyümüş olan çocuk validesinin âmiri olur. Ecnebilerin Japon'a müsaade olunalı çok müddet olmadığını (*Bahçe*)'nin yirmi sekizinci nüshasında münderic ederken bu biraz müddet zarafında divanda azim tebeddülât vuku'a gelmiştir. Japon hükümeti bir çok gençleri tahsil-i lisan ve terbiye ettirmek üzere memalik-i ecnebiye gönderip ve İngiltere'ye ve Amerika'dan muallimler celb ederek mekatip ve medaris küşad-ı ehali nevicad-ı alet ve edvat ve makineleri, ticaret ve ziraat için ne derece mukayyed olduklarını pek çabuk idrak eylemişlerdir ki, memalik-i mütemedinden alet ve edvat ve makine ile celp edip hâle haza Japon'da Avrupa'dan ve Amerika'dan gelen alet gibi alet-ı katıya ve makineler ve edevat-i saire yapılır. Japonlular kendi itikadlarını terk ettiğinde dinsiz olmak tehlikesindedirler. Lâkin Hristiyan milletleri Japon memalığında Hristiyan milletleri Japon memalığında incili neşr etmekte muvaffakiyet-i azimiyeye nail olmuşlardır ve çok Japon ehâlisinin Hristiyan bir millet olacağını memul ediyorlar.

Mütercime

Eğer bizde bir kaç hoca gönderip Nur-i İslamiyeti Japon'a salmış olsalardı, elbette bir kaç milyon Japon ehâlisini Din-i İslamı kabul ettirmekle şeref olurlardı.

İntiha

Nesayih-i Hikemiye

Faziletlerin en birincisi diyanettir. Cenabıhakk'ın korkusu hikmetinin mebdaidir.

Servet fani, şöhret bakidir. Vatan için kuvvet olanların şanı kühne olmaz. Mülâhazasız iş görmek akılsızlıktır, akıl bildiği şey ile amel eden ve bilmediğini sorup öğrenendir. Her bir şahsın kader ve kıymeti tahsil eylediği amelin miktarına göredir. Edebi zay eden hasep ve nibetten fayda göremez.

Aklı az olan şahsın hata ve heziyanı çok olur. Tahsil-i ilim etmeyen adam darında selamet bulamaz. Sıdık, lisanın emaneti ve lisan ise kalbin tercümanıdır, insan sözüyle muvazene olunur ve mertebe-i kader ve kıymeti falile anlaşılır. İnsanın kendini beğenmek noksan aklına delildir, nasın şeref ve fazılı ebneyi cinsine ziyade hayır ve menfaatı olanıdır, tevazu insanın fazl ve kemalını ve tekebbür zail halını izhare büyük bir vesiledir, hasat dedikleri dert ve bela insanın vücudunu ezip fena eder. Fena huyların en başlısı kibir ve yalancılık ve nemamalıktır, tatlı dilli olan zatın muhib-i sadıkı çok olur, halka mazarrat ve eza etmeyen adamın asla düşmanı olmaz,

ele geçen fırsatı zay etmek elem ve mihnetini davet eylemektir, selamet ve rahat murat edersen sadakat ve istikamati iltizam ile aceleden mücanebet eyle ki, sonra müşkilata düşersin, ashabın iktidar ve servet ile husumet, eser-i hamak ve belahtır, havab-ı gavlete mülazim olan adam muradına asla nail olmaz, insanın sanatı istihsal emr mayişeti için tökenmez bir hazinedir, hüsn-i tedbirle az mal çoğalır ve emval-i kesre sefahetle mahv olur, din ve dünyanın kavvam ve intizamı ilim ve marifet ve mal ve servetledir.

Meyve-i Dil Muharriri: Avni 27

Beşinci Bap

Mûmâileyhin okuduğu mektup birinci faslın başlanğıcında görüp ve okuduğumuz birinci mektubu olduğu cihetle burada da tekrarından sarfinazar eyledik!

Mektup bitti. (Arap) dinlemeye ne derece dalmıştı ki, mektubun hitamından dört beş dakika geçtiği hâlde mûmâileyhe hâlâ mektup devam ediyormuşcasına dalğın kaldı. Hacı Baba'yı her ne kadar (Arap) tabiriyle yâd ediyorsak da merkum Mısır'dan değil Mısır'ın Afrika civarından esir olarak İstanbul'a getirilmiş ve kendisi Ak Arap olmak hesabıyla büyük bir daire tarafından satın alınarak terbiye olunmuş ve muahhire ezad kâğıdı eline teslim olduğu sıralarda "ustasından aldığını satmak!" kavlınden ziyade teayyüş cihetini düşünmüş ediğinden elindeki mevcut bir miktar nukut ile yanında ve gemi derunündeki Araplara ortak olmuştu.

İşte (Arap) dediğimiz böyle bir Arap olup filvaki Türkçe'sini mükemmel surette düzememiş ise de söylenen sözü velevki nazikane olsun bitemamiha anlayacak terbiyeyi caiz bir esirci olmuştu.

Bizim taaccübümüz araba değil, bilakis Âfet'in böyle bugte-i Mısır'a giden bir geminin içinde ve esirciler nezdinde bulunmasıdır! Çünkü geçen fasılda biz onu İbrahim Paşa'daki konağında defaatle görmüştük.

Muharrir Efendi! Galiba Âfet'in böyle Mısır gemilerinde esirciler elinde bulunması talan-i dil olan bir felaketin ilcasıyla der!

Evet! Hiç şüphe etmeyiniz, çünkü kendi naklinden de anlaşıldığı vecihle kendisinin perişaniyetne sebep Macit Bey fakarasımış.

Ya hazebenin elde etmiş olduğu mekatibi çatır çatır okumasına ne dersiniz?

Evet (Arap)'in okuduğu mektup üzerine hasıl olan efkarını anlamak zımnında bir çeyrek kadar sükût etmişse de mektub-i mezkûr merkumün hayretini celp etmiş olmalı ki! Âfet'in sadasını ihlal etmemk üzere sükûtü ihtiyar edip ilerisine varmak hevesiyle.

Mabadı var (Kemal)

Mekteb-i Sanayi-yi Şahane Matbaasında Tab' Olunmuştur

4.31.Otuz Birinci Sayı

Numara 31 fi 8 Mayıs Sene 1297 (Cuma) Cemaziyelahir Sene 1298

Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Dünyada ilim ve edebin, sermaye-i saadet, fazilet olduğunu kimse inkar edemez. Herkes tasdik eder, lakin yalnız tasdik ile olmaz. Tasdikten murat, amel etmektir. Lisanen söylemeden ne hasıl olur, bazı adam matbuata ehalinin adem rağbetinden bahseder. Hâlbuki kendi de kelimenin bir cüzi olduğu hâlde iptida kendisi rağbet etmez. Bazı adam kitapların muğlak yazıldığından dem urur. Hâlbuki yazdığı bir kitaba bütün kamusu derc etse bila iktifa etmez. Efendiler! Kemal yalnız lafızda kaleme kalmasın az buçukta amaliyatına bakalım. Amaliyatsa çalışmakla olur. Öyle yalnız bağırıp çağırarak olmaz. Evlad-ı vatan!! başımızı eğip düşünelim! Biz hastayız, devamız ise kemalattır. Kemalate rağbet etmeliyiz ki, şifayat olalım. Biz ne vakit terakki ederiz biliyor musunuz? Ne vakit ki, mekteplerimizi yoluna kor ve haddem-i matbuata mükefaat eylessek o vakit şahrah-ı necata vasıl olabiliriz. Yoksa öyle birbirimizin aleyhinde bulunup şu cahile bak (Utanmadan bir de alem-i matbuata ayak atmış) diyerek itiraz olunursa ne terakki ederiz, ne necat buluruz. Terakki, teşvik ve tergib ile olur. Tektir tariz ile olmaz. En ali fikirli bir edibimiz bir eser meydana kor da masarifat-ı tabiiyesini çıkaramazsa onu gören nev hevesler nasıl cesaret edip de alem-i matbuata kadem basabilirler.

Evlad-ı vatan! Evlad-ı vatan uyanalım. Uyanalım! Havab-ı gafletten uyanalım! Ki milletimizin istikbalını temin edelim. Temin edelim ki, saadet-i beşeriyeye nail olalım.

Emin Osman

Tarih-i Alem Ezmine-i Mutavassıta

Geçen derste Mısır'ın on üçüncü sülalesinin avahir hükümetinde, Ensab-i Araptan (Amalika) istila ile Hükümet-i Mutavassıta-ı Mısırya'yı teşkil ettiler demiştik.

Bu derste de, Mısır Hükümet-i Mutavassıtası'nı beyan edelim. Ensab-ı Arabtan (Amalika) Mısır-ı Süfli ve Mısır-ı Vusta'yı zabt ettikten sonra Fara'ine-i Mısırya, Mısır-ı Ulya'ya çekilp icra-yı saltanat etmişlerdir.

Ve Amalika ile pek çok muharabette bulundular. (Hükümet-i Amalika) milattan (bin yedi yüz) ve hicretten (2322) sene mukademine kadar icra-yı saltanat eylemişlerdir. Müddet-i saltanatları (514) sene olup nihayeti münkarız olmuşlardır. Sebep inkirazları veya on sekizinci sülalenin mü'essesesi olan (*Eumsis*) tarafından memleketleri zabt olunup kendileri defi' ve tebyât olduğu elyevm Karnak'ta mevcut ve mersumdur. Hazreti İbrahim'in Mısır'a muhaceretleri viladetlerinin hicretten (2744) sene mukaddem ve (*Amalika*)'nın Mısır'da teşkil-i saltanatlarının iptidâsı dahi (2826) sene evvel olduğuna nazaran, eyyam-ı saltanat (*Amalika*)'ya musadif demek oluyor. Ve (*Amalika*)'nın makarr-i idareleri (*Tani*) yahut (*Vari*) şehiri ki, bu gün (San) demekle maruftur. Mabadı var

İnsan Mabat Numara 5

Muharriri: Mahmut Celalettin

Namus ve arz ve edep ve buna mümasil hasaıl-ı memduhanın kaffesi tabiat-ı insaniye ve eşyada mevcuttur. Bundan fazail ve vasait fazailinin tabiatın muktaziyatından olduğu runümüdedir. Binaenaleyh, esbab-ı intizam dahi bu cümledendir. Buna misalü en mâhir saatçiler, saatin hareketini saniyesi saniyesine güneşin hareketine uydurabiliyorlar ise intizam bulabiliyorlar. Aksi takdirinde intizama mugayîrdır. Velhasıl-i kelim intizam tabiatta mevcuttur.

İşte zaten tabiatta mevcut ve meknüz ve alelhusus hilkat-ı beşeriyede meftur ve rumuz olan hasaıs-ı aliyenin hüsn-i istimali ol vecihle maarif ve kemalatın makam kusvasını istihsal ve istikmal etmek, insan için akdem ve akdes hısaldır. Bu tahsil maddesi ise yine saiy ve gayret ile hasıl olur ve Cenabıhakk'ın âlâ la-tahsasına mukabil saiy ve gayret de bulunmamaya acaba hangi gönül kail olur. Az cümle gece ile gündüz beyninde rak ihtilaf dahi hazret kadir ve biçivanın gayet büyük inayet mahsusa-ı saadet meşhûndür.

Zira vakte ki sabah oldukta, saiy ve gayret etmesine arzusu küşada bulunan kimsenin kasse-i kalbini malamal neşe-i surur ve habur-i dil ıhlası buy-ı serşar zilal-i sabur huzur bilakis tenbellere ise fütur mevfur gelir.

Vakt-i zuhr erbab-i saiy ve gayrete bir fasıl, ferhfeza ve tenbellere gelince afitab-i alemtap lafselnehar dairesine vasıl oldu. Heyhat seni hâlâ bir işe mübaşeret edemedin diye bir nidâ-yı nedamet nema vermiş olur.

Akşam oldukta vazifesini ifâ edip takatsız da olanlara bir istirahatdır. Tenbeler niye bî-rahatsız tayin edecek nefakaya malik değil ise birinden gasp edecek varsa diğerlerinden kapmış bulunacak ba'de çalışanlara da belki çalışmayacak işine o vakit ortalığı zulmet istila edecek. Akşam, çalışanlara nasıl safa bahş ise, tenbellere de ol kadar cefa bahşır.

Gece vakti oldukta, saiy ve gayret edenler yarınki yapacağını tasdim ve tanzim eder. Tenbeller herkesin elinden bir şey rebude etmeyi care düşünür. Mesela: Sanatlı çalışkan bir kimseye mehman olmak üzere bir sarayın derunüne dâhil olsa bir çok hizmetinize ran istikbalında müsaraat ve levazim-ı asayış ve rahatını istihsal ve takdime mübaderet ederler. Bunlar bir lahza sükûn ve aram etmeyip muamele-i mihmannüvazide sermukusur etmezler, mihman meyl-i havap ettiğinde sarayın içinde bulunanlar kaffe-i sükûn ve sükût- ihtiyar ederler. Uyandıktan kema kane aziz ve ihtiram eyler, dünyada büyük adamlara yani saiy ve gayret edenlere mazharililtifat böyle olur. Tenbellere ise bu misli ikram ve ihtirama zaten size olmadıklarından biçare biltab bunlardan cuda ve azim azabülelim ve belaya müptela olurlar.

Muharire

Kamil medam-i şam ve sihr-i iftihar eder. Cahil ale devam tahasürle zar eder.

Mabadi var

Ahlak Cehalet

İnsan nedir? Kuvve-i nutkiye ve akliyyeyi haiz bir mahluk. Nutk nedir meramını muhataba anlatmak için insanın ağzından çıkan bir savt! Akıl nedir neyin ve yedd-i fark ve temyize muktedir. Evvelce bir hassa eğer nutk yalnız muhataba meramını ifade ise bu ifadeyi hayvanat-ı saire de edebiliyor. O takdirce insan ile sair hayvanat beyninde ne fark kalır? Yok! Öyle değil insanın nutğundan garaz beni nevine tarik-i müstakimi irae eylemek için Cenabıhalıkın ihsan eylediği bir lutf-ı sübhanisidir. Yoksa yalnız muhataba ifade-i meram etmeye muktedir olan bir adam

nutkuyla tefahhur etmesin. Kim göcenirse göcensin bir türlü hakikatini ketm etmek elimden gelmiyor.

Onun için yine söyleyeceğim, câhil olan adamlar ama nasıl cahil, mesela bende cahilim, lakin itiraf edip ve tahsil saiy ettiğimden ileride âlim olabilirim. İşte benim gibi cahil değil cehlini bilmeyip de ve tahsil-i kemâlata saiy etmeyen câhillerdir. Ve o makule adamlara insan diyemem. Çünkü hasaıs-ı beşeriyeye nail olmadıklarından onlara insan denilemez ve insan olmayı arzu edenler envar-ı kemâlat ile kendini tenvîre saiy etmelidir.

Emin Osman

Ressamın biri cihanda misli görülmemiş bir adam bulup tasvirini çekmek için bir çok mahal dolaşmış ise de fikrinde tasavvur eylediği müntehai hüsn ve cemale malik bir güzel bulamamış ve bunun için bütün dünyayı dolaşmaya zihninde karar verip birkaç seneler seyahata çıkmış ve gördüğünü bir çok zükur, inas, ihtiyar, genç çocuklar arasında revî-yi dil ârâsı nâ-kabil tasavvur bir nev-civan görmekle hemen tasvirini alıp hükümdarın sarayının bir mahaline talik eder. Bir çok senelerden sonra yine mezkûr ressam dünyada en çirkin bir adamın resmini murat edip bu maksatla şehirden şehre dolaşırken, bir mahbeste abûsi'lvecih bir adam bulup resmini çıkarmış. Ressam kerihulmanzar olan mezkûr adamın çirkinliğini yaradılıştan olmayıp mahzâ kalbinin fasit ve fevkalâde fenâ tabiatında bulunduğundan ileri gelmiş olduğunu anlamaya mücrüme-i serküzeşti hakkında bazı esile irat eylemiş. Merkûm mücrim ise kendinin gençliğinde gayetle dilber herkesi cemalına hayran eder bir çocuktu ki, sonra kötülükte adım adım ileri giderek bozulup bu kadar çirkinleştiğini ve sırkat ve katl sebebiyle hapis edilmiş olduğunu ifade hâlimden birkaç seneler evvelisi cemalını tasvir ettiği mahud güzeldi ki, anlayıp bahr-ı hayrete dalmıştır. İşte ahlak bozukluğu hüsn ve cemalda bî-himmete bir meleksimayı böyle heybetli bir çirkinliği giriftar etmiştir. Bu ahlak bozukluğu cihanda en fena illetlerden biri ve belki birincisi olduğunu kim inkar edebliir! Hele bu ahlak bozukluğu bir kavimde dahi nazar-ı teessüfle görülmektedir.

Mabadı var

Fünun

Muhaverat-ı Nafia

Hoca- Küre-i arzda Kıta'at-ı Hamse'nin en küçüğü Avrupa kıtası ise de seknesinin derece-i medeniyet ve mülkünün mamuriyeti cihetiyle, kıta'atı saireye müteveffik olup bu sebepten iptida kıta-ı mezkûrenin ahvâlinden bahs edeceğiz.

Şakirt- Hoca Efendi! Avrupa kıtası eskiden beri böyle medeniyetle müştehir midir? Yoksa sonradan mı kesb-i iştihar eyledi?

Hoca- Avrupa kıtası hilkattan beri şimdiki şu hâll-i mamuriyetinde değildi. Asıl envar-ı medeniyet (*Asiya*) kıtasında zuhur edip bir çok müddet paydâr olmuş ise de nihayet kesb-i tedenni ederek işbu medeniyet Avrupa'ya geçmiştir. Fransa İmparatoru Şarlman'ın evan-i hükümetine kadar, Avrupa'yı bir zulmet, cihalet istiap etmişti. Hükümdâr müşarün ileyhten sonra Avrupa git gide terakkiye yüz tutup şimdiki mamuriyetini kesp etmiştir.

Asiya'da öyle cihangirler yetişti ki, bir seferlerinde dünyayı yerinden sarsarlardı. Ne fayda ki kemâlat-i tedennî edip o koca (*Asiya*)'yı şimdi cehalet dumanı bürümüştür.

Avrupa Kıtası

Şakirt- Avrupa kıtasının hududunu tarif ediniz?!!

Hoca- Avrupa kıtasının şimal tarafı (*Bahr-ı Mün cemid Şimâli*) cenûp tarafı (*Bahr-ı Muhît Garbî*) şark tarafı dahi (*Ural*) Dağları'yla mahduttur.

Şakirt- Hoca efendi! Bu kıtanın ehâlisi ne kadardır?

Hoca- Bu kıtanın ehalisi üç yüz milyon kadar olup yedi milyon müslim bâkisi gayr-i müslimdir.

Şakirt-Avrupa ehalisinin renkleri hep beyaz mıdır?

Hoca- Evet hepsi beyazdır.

Şakirt- Bu kıtanın mahsulat-i arzıyası neden ibarettir?

Hoca- Bu kıtada buğday, arpa, gibi her türlü meyve ve zehire çıkar. Altın, gümüş, kurşun kalay, timor, bakır, madenleri vardır.

Şakirt- Avrupa kaç kısma tefrik olunmuştur?

Hoca- On altı kısma tefrik olunmuştur ki, her biri bir padişahın zira hükmünde olup cümleden biri Devlet-i Osmaniye'dir. İnşallah gelecek derste beyan ederiz.

Mabadi var

Hendese

Şakirt- Hoca efendi müselles-i mütesavi adlaa neye derler?

Hoca- dıl'ların mecmu birbirine müsavi olan müsellese müselles-i mütesavi adla tesmiye olunur.

Şakirt- Bunu öğrendim lâkin müselles-i mütesavi sakinin ne demek olduğunu bilemiyorum!

Hoca- Yalnız iki dılı müsavi olan müsellese müselles-i mütesavi sakin derler.

Şakirt- Müsles muhtelifüladla' neye derler.

Hoca- dıları müsavi olmayan müsellese müselles-i muhtelif-'ladlaa tesmiye olur.

Şakirt- Daire neye derler?

Hoca- Satıh müstevi üzerinde bir hatt-ı münhani ihatasından hasıl olup ve dâhilinde vaki bir noktadan münhani merkûme huruc eden cemi hutut-ı müstakime mütesavi e olan şekle (Daire) tesmiye olunur. Ve münhani mezkûre (Muhit-i daire) ıtlak olur.

Şakirt- (Kutr) ve nısif kutur) neye derler?

Hoca- Her dairede merkezden murur edip iki tarafları muhita münthehi olan hatt-ı müstakime (Kutur) ve işbu kuturlara merkez ile muhit beyninde vaki kısım (Nısif kutur) tabir olunur.

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlâve

Muharriri: Emin Osman Hesaptan Ders

Şakirt- Geçen derste rakamların ne suretle okunacağını beyan ve izah, buyurmuşunuz. Bu derste de tadat ve terakimi güzelce öğrenmem için bir kaç misal irat buyursanız kesb-i mümarese etmiş olurum.

Mümarese

(4,9,6,8,7,4, 3,5,) kırk dokuz milyon, altı yüz seksen yedi bin dört yüz otuz beş.

(31, 241, 613, 310, 197) otuz bir trilyon, iki yüz kırk bir milyar, altı yüz, on üç milyon, üç yüz on bin, yüz doksan yedi.

(3996, 496, 754, 198, 675, 431,) üç yüz doksan altı katrilyon, dört yüz doksan altı trilyon, yedi yüz elli dört milyar, doksan sekiz milyon, dört yüz yetmiş beş bin, dört yüz otuz bir.

(431, 49, 182, 412, 19, 765, 431,) dört yüz otuz bir katrilyon, beş yüz yirmi dokuz katrilyon, yüz seksen iki trilyon, on iki milyar, yüz doksan sekiz milyon yedi yüz altmış bin dört yüz otuz bir.

Mütenevvia

Gazeliyyet Hafız-i Şirazi

اب روی خوبی از جاه زنخدان شما	ای فروغ حسن ماه از روی رخشان شما
خاطر مجموع ما زلف بریشان شما	کی دهدست این غرض یارب که هم دستان شوند
باز کرد دیابر اید جیست فرمان شما	عزم دیدار تود ارد جان بر لب آمده
کاندرین ره کشته بسیارند قربان شما	دوردار از خاک و خون دامن جو بر ما بگذری
زینهارى دوستان جان من وجان شما	دل خرنی میکند دلدار را اکه کنید
به که نفرو شند مستوری بمستان شما	کس بدور رنر کست طرفی نسبت از عافیت
زانکه زد بر دیده ابی روی رخشان شما	بخت جواب الود ما بیدار خواهد شد مکر
بو که بویی بشنویم از خاک بستان شما	با صبا همراه بفرست از رخت کل دستهء
کرجه جام ماتشد برمی بدوران شما	عمرتان بادو مرادی ساقیان بزم جم
روزیء ما باد لعل شکر افشان شما	میکند حافظ دعیی بشنو امینی بکو
کای سرحق ناشناسان کوی چوکان شما	آی صبابا ساکنان شهر یزدار ما بکو
بندهء شاه شمایم و ثنا خوان شما	کرجه دوریم از بساط قرب همت دور نیست

ای شهنشاه باند اجترا خدا راهمتی
تا ببویم همچو کردون خاک ایوان شما

Nazmen Tercümesi: Muhariri: Emin Osman

Ey güzellik mâhının şevki rah râhşanız.
Hem güzellik yüz suyundandır zenahdan çâhiniz.
Nerde hasıl bu garaz etsin iki zıd-ı içtima .
Hatır mecmû'muzla zülûf-i meşk-i ifşânız.
Kasd-i didâr gele câna tâ dudağa geldi can.
Emr kıl dönsün mü? Çıksın mı? Nedir fermânınız.
Kanlı topraktan hazer kıl ger bize etsek güzâr.
Kim bu yolda çok ölen vardır sizin kurbanınız.
Bu gönül durmaz gidin dildârı egâh iyilik.
Canımı siz zannedin güyâ ki kendi canınız.
Kimse devr nerkisinde olmadı gâmdan hulâs.

Hak bu kim usmat kabul etmez sizin mestanınız.
 Uykulu ikbalımız yoksa uyanmak mı diler.
 Çünkü orada su yüzme çehre-i rahşanınız.
 Ver sabaya gül yüzünden yolla bir gül destesi.
 Biz de şem etsek ne ola hakk-ı rah bostanınız.
 Ey iki sâki murat ve ömrünüz olsun benâm.
 Etmedi gerçi bizi memnun sizin devranınız.
 Söyle bizden ey sabâ sen sâkinen yezt için.
 Ra's-i ha'inler medam olsun sizin çukanınız.
 Biz basat-ı kurbanınızdan devr ise küdâ gam değil.
 Biz size abdin miyiz hem de medha havanınız.
 Ey şahinşah mu'azzam lutf kıl allah için.
 Bûs edem ben de felek gibi sizin eyvanınız.
 Hafız eyler bir duâ âmin de sen de gel (Âmin).
 Rızkımız olsun sizin lâl-i şükür ifşânınız.

Mülâhazat-ı Hikemiye

Saatleri zay' ettikten sonra saymak adetimizdir. Buğz ve nefsanîyet, daimî bir hiddettir.

Hiddetle sararan hâceletle kızarır, kalbin hiç bir razı yoktur ki selk-i hareket onu faş etmesin.

Bizim saadetimiz az çok kabil teselli olan felaketlerden ibarettir.

Kadim âşinâyı ahbaptan değerlidir.

Medahine naz kane tehkirdir.

En kavi akıl z'afını idrâk edendir. Başkasından görmeye tahammül edemeyeceğin mu'ameleyi ahire etme.

AŞISIZ ağacı keserlerde ateşe atarlar.

Mütelevvinü'lefkâr olan cemi' teşebüsâtından mahrum kalır.

Arabi

زينت الباطن خير من زينت الظاهر

Manası

Zîynet-i batın ziynet-i zâhirden hayırlıdır. Yani kişinin ahlak-ı hamide ile bâtını müzeyyen olması, melbusat-i müzzeyene ile zahiri müzeyyen olmaktan evveladır.) demektir

Emin Osman

Tütünün Mazarratı

Tütün içmeye alışanlar, tütünün gam ve keder dağıtıcıdar olduğunu zum edip mazarratını düşünmezler. Lakin bu zumleri pek yanlıştır. Belki bundan ağızda fena kokular hasıl ve dişlerde fesat ve medar-ı hazm olan ağız saliyesinin ziyade telef olması cihetiyle hazımsızlık ve iştiyaye noksanıyet gelir. Bundan dolayı vücud-ı insana zafiyet tari olacağı tıbban müspettir. Çünkü ağızda olan taam, gıdayı yemek ve hazm etmek için olduğundan bunun tütün içmekle izrar ve ıtlakı inkar olunamaz. Fakat tütün ekimciliğinin ve sair sanayi ashabına o derece ziyade zarar vermeyeceği derkâr ise de tahsil-i kemalat ile uğraşanlara tütün içmeğin pek muzırr olup çinenilmesi içilmesinden fenadır.

Emin Osman

Varaka

Ulûm ve Fünunün Taksimi

Malum olaki ulûm iki kısımdır. Biri Ulum-ı Müdevvine, diğeri Ulum-ı Gayr-i Müdevvinedir. Ulum-i Müdevvine de iki kısma münkasimdir (Kısm-ı evel) Ulum-ı Nakliyedir ki, vazından ahiz ve telakkiyeye mevkuflup Ulum-ı Şeriyye ile Ulum-ı Arabiye'den ibarettir. (Kısm-ı sâni) Ulûm-ı Akliyedir ki, nevi insana göre mücerret akıl mevzu ve mesalisini istinbat ve ebvap ve fusulunu tertip mümkün olup bu dahi iki nevidir.

(Nevi evvel) Hikmet-i İlmiy'dir ki, bizim irade ve ihtiyarımızla olan amel ve ef'aldan bahs eder.

(Nevi sâni) Hikmet-i Nazariye'dir ki, bizim irâde ve ihtiyarımızla olmayan şeylerden bahs eder. Hikmet-i İlmiyeden garaz, ilim ile amel olup ama hikmet-i Nazariyeden garaz yalnız hakayık-ı eşiyaya vukûf tahsiliye nefis-i nâtık-ı insaniyeyi tekmil eder.

Ulum-i Şeriyye'nin Usulü

(Ulum-i Kurâniye) (Ulum-i Hadis) (İlm-i Fıkah) (İlm-i Usul Fıkah) (İlm-i Kelam) (İlm-i Tasavvuf) (İlm-i Tâbir-i Rüya)

(Ulum-i Kurâniye) Kur'ân-i Kerime müte'allik olan amellerdir ki, İlm-i Kıraat ve İlm-i Tefsir ve Fenn-i Resm kur'ândır.

(Ulum-ı Hadis) ahadis-i nebviyeye dair olan ameller olup fûnun-ı adideye münkasımdır.

(İlm-i Fıkıh) efaal-i mükellefine müte'allik olan Ahkem-i Şer'iye'den bahseder. İlm-i Faraız dahi bunlar bir bap olduğu halde fenn-i müstakil add olmuştur.

(İlm-i Usul-i Fıkıh) Ahkem-i şeriyenin edille-i şeriyeye'den keyfiyeti istinbat ve istihracını bildirir. Fenn-i Hilafiyat Fenn-i Cedel dahi buna mulhaktır.

Fenn-i Hilafiyat Mezahib-i Erbaaya mukallet olan ulema beyninde cereyan eden ebhas-ı mutazammındır ki, herkes kavaid-i usul tatbikan kendi mezhebinin hak ve sevap olup diğerlerinin hata üzere olduğunu ispata çalışır. Fenn-i Cedel iskât-ı hısm için olan mübahesatın usul ve ahvalından bahseder.

(İlm-i Kelam) nakliye ve akliye ile akaid-i diniyenin ispatına mütekelleftir.

(İlm-i Tâbîr-i Rûya) rüyanın tabirine medar olan kavanın-ı külliye'i mutazammındır.

Ulum-ı Arabiye ki, Ulum-i Edebiye dahi denilir. Kelam-i Arapta halelden ahir ez medar olan ulûm olup usulü bunlardır.

(İlm-i Lügat) (İlm-i İştikak) (İlm-i Sarf) (İlm-i Nahv) (İlm-i Manî) (İlm-i Beyan) (İlm-i Arûz) (İlm-i Kafîye)'dir.

Letaif

Gayet çirkin bir adam yolda giderken bir ayna bulur yüzüne baktığı gibi sen böyle sakil ve çirkin olmayıydın sokağa atmazlardı deyip yere vurur.

Mütalaa

Efendi biraderler, bu alemde kimse kendinin özür ve kabahatını bilemez. Eğer bilmiş olsa mutlaka o fena tabiatından geçtiği bedihidir. Çünkü hangi nefis vardır ki, kendisinin fena olduğunu istesin. Eğer fena adamlar kabahatlarını yüzlerine vurursak o fiil nâbecanın kendinden sudûr etmediğini iddia ederler. Bunun için bir adam daima kendi kabahatını bilip ve ıslah etmeye saiy etmelidir.

Mûmâileyhin yüzüne telaşla bakardı:

Âfet- (Merkûmun şu hareketinden devamı arzu olunduğunu fehim ederek) Macit Bey, (Çünkü hanımın sevgilisinin ismi Macit'ti) Buna cevap yazar ise de bununla beraber bir hâl-i mütereddide de bulunur. Yazdığı cevap da şudur!

Diyerek birinci fasıldaki cevabı: Evvelce okuduğuna zeyl olarak yazılmış olduğu halde aynen okudu. Arap buna da tahayyürden geri kalmadı. Binaberin, Afet yine sözüne devamla- işte bu cevabın üzerine hanım artık beyin peşini bırakmayarak bir defa daha görüşürler. Yine bir gün mûmâileyhe nasıl ederse eder beyi konağa götürür!

Altıncı Bap

Âfet sözüne devamla dedi ki: Mamafih bir iki gelişte bana artık ayağı alışıarak iki günde bir gelip gitmeye bazen haftalarca konaktan çıkmamaya başladı. Ah deli gönlüm! Hakikat şu gönlüm delidir. Çünkü bu iki aşık aşık yekdiğeri ve bunu yolunda fenâ bildiğim halde Macit Bey konağa gelip gittikçe bende içerimden bir göğüs geçirmekten hak kaldım.

"Bûy lems za geçirmekler, filanlar bil-tab'ı kendi kendisine hasıl olur idise de bunun esbabını evvelce bende fark ve temyize muktedir olamadım. Fakat şu keşmekeş derûnüm uzun müddetler öylece kalmadı. Zira bir kaç gün sonra gönlüm Macit Bey hanımdan saddihezar gere ziyade sevmekte olduğunu anladım ve ol vakit göğüs geçirmekliğin neticesini yine kendi kendine meydana koydu."

"Ah! İşte bu muhabbet değil midir ki, beni böyle esarete düşürdü? Vakia vatanımda değilse de ne çâre ki hanımın yanında da halayık esir gibi değildim! Her bir efkârımda hürrüdüm. Bir söz iki olmazdı. Eyvah ve heyvaki! İşte bunlardan behusus gözümün bebeği gibi sevdiğim, Macit Bey'den beni bu gamım ayırdı."

"Her ne kadar ayırdıysa da yine bu muhabbetimi her hâlde takdis ederim ve edeceğim de. Lakin bana öyle gelir ki içinde büyüdüğüm bir konaktan tabutum haram ede ede çıksaydı daha bahtiyar olurudum. Çünkü şimdi ber hayat olduğum hâlde hem rahat ve saadetten ve hemde Macit Bey'in muhabbeti gibi saadet alelaliden cuda olam!"

Bunun üzerine Âfet'in solmuş dudakları buruşacak yine o derece soluk olan ruhsârı üzerine dört beş damla pırlantalar yuvarlandığı vakit bunu gören hacı baba şaşırarak "ne? Ağlar mı Âfet? demesi kızcağızı hüngür hüngür ağlatmaya bad'i olmasın mı?

Mabadı var

4.32.Otuz İkinci Sayı

**Numara 32 fi 15 Mayıs Sene 1297 (Cuma) Cemaziyelahir Sene 1298
Birinci Sene**

Bend-i mahsus

Milletimizin te'min-i isitıkbalı yalnız mekatibin teksirine ve kemâlatin intişarına münhasır değildir. Taharri edecek olsak nice nice maniler görürüz. İptida onları ıslâh etmeli. Cümleden biri ve be-husus en başlıycası etfalımızın su-i terbiyesidir ki, bunun millet ve devlete irâs eylediği mazarratları hepsinden fenadır. Zîrâ çocuklar her ne tarafa çekilirse o tarafa mail olduklarından bir çocuk küçüklüğünde terbiye görmezse o çocuk büyüüp alim-i dehr olsa bile küçüklüğünden intikal eden su-i terbiyesi bir dereceye kadar zail olmaz. Bunun için bu mihnethane-i aleme kadem basan bir masûmun emr terbiye ve perverşi husunda validenin dikkat ve itibarları elzemdir. Bir çocuk büyümeye ve büyüdüğüçe neşv ve nemâ bulmaya başlar, tamam bir iki yaşına girer. Girdikçe hırçınlığı artar valideyni çocuğu tahvif etmeye bir çâre ararlar. Aradıkları vakit öyle çocuğun zihnine (Kara konculuzilleri) (Perileri) sokmamalı sonra çocuk korkarak ve bundan mâ'adâ su-i ahlak sahibi olur. Böyle birtakım bi-asıl ve vücudu mevhum olan şeylere çocukları korkutmaktan ise başka türlü tedbirlerle yola getirmek daha evveli olduğu âşikârdır. Pederler çocuklarını câhil lâlelerin bed terbiyesine tevdi' etmemeli ehlini bu yolda evladını öyle teslim etmeemli. Altı yaşına giren bir çocuğu mektebe vermeli. Mektepte mümkün olduğu kadar arkasını aramalı, öyle kendi başına bırakmamalı, sonra çocuk câhil olur. Mektebe gitmek bir fayda vermez. Ekser pederler çocukların sünnet ve lime cemiyetlerinde büyük büyük masarifata girerler de, çocuğun tahsil ve terbiyesine gelince masarifat cüziyeyi bile derig ederler. Çocuklarının câhil ve terbiyesiz kalması bilahre hanımlarının mahvine kadar bad' olacağı cihetle pederler düğünden evvel çocuklarının terbiye ve tahsillerini düşünmelidir. Emin Osman

Tarih-i Alem

Mısır'ın Hükümet-i Ahiresi

Geçen hafta Mısır'ın Hükümet-i Mutavassıtasını beyan etmiştik. Bu hafta Hükmet-i Ahiresini beyan edelim:

(*Amalika*)'yı bî defî' ve ihrac eden (*Emusis*)'in halkı bulunan birinci Emunufis (*Münafesa*) dahi hayelce e'dayi ihrac edip ve ona hilaf olan (*Misfra*)nın oğlu birinci (*Tutumuzyis*) dört yüz seksen kişi ile (*Amalika*)'nın tahassunkahları bulunan bir kaleyi muhasara ve tazyîk edip nihayet (*Amalika*)'yı Mısır'ı terk etmeye icbar ile Mısır'ın Hükümet-i Ahire'sini teşkil eyledi. Bunlar iki yüz kırk bin kadar kabileleri halkıyla Suriye tarafına hicret ve orada mevzu Kudus şerifte (*Biyu*) denilen mahalı imar ve muasırları bulunan Suriyelilerin ve Aşuriyelerin hücumlarından hıfz olunmak için (*Biyu*) şehrinin etrafına kale inşasına himmet ettiler. Bunlar baka-yı (*Amalika*)'dan m'adûtler. Mezkûr Tutumuzun Habeşstan'da Suriye'de ve Arabistan'da fütuhâtı vardır. Ve ona hilaf olan ikinci (*Tutmuzus*) dahi fütuhât-ı mevrusesini muhafaza eyledi.

Mabadı var.

Emin Osman

Ahlak Mabat

Yukarık. hikâyeden istinbat olunur ki, eğer kalp fesat ile memlu olur ise insanın vechi dahi kalbin aynası olduğundan tabii bozulup çirkinleşir.

Efendiler eğer simanızın güzel olduğunu isterseniz kalbinizi iyi duyğu ve muhabbet ile doldurun. Pâk ve güzel fikirli olun Hazreti Allah kimine güzel kimine çirkin herkese bir simâ vermiş. Hiç bir kimse ol simayı tebdil edemez. Ancak efkar-ı aliye ashabından olan çirkin sima tab'iyesizi ahlakı bozuk güzel simaden bin kat ziyade dilberlerdir.

Mahmut Celalettin

Muharrire

Pek çok yaşasın sahip (Ahlak-ı hamide) makhûr ola hem sahib-i ahlak-ı zemime.

Fünûn

Muhaverat-ı Nafia Coğrafya-yı Politika

Şakirt- Geçen derste Avrupa kıtası on altı büyük parçaya tefrik olunup ve her kısım bir padişahın zirâ' hükmünde olarak cümleden biri Devlet-i Osmaniyyedir demiş ediniz. Bu derste memalik-i Devlet-i Aliyeyi beyan eder misiniz?

Hoca- Avrupa kıtası on altı memlekete taksim olunduğuna göre cihet-i cenûbîyesinde vaki' beş memleketinden birinci Rumeli Şahinşahadır ki makarr-ı hükümeti (İstanbul) şehridir.

Şakirt- İstanbul'u hangi padişah feth etti?

Hoca- İstanbul'u Fatih Sultan Mehmet Feth etti. Eskiden Kostantiniyyedi cenupte bulunan beş memleketinden ikinci Yunan memlektidir ki makarr-ı kraliyeti (Atina) şehridir.

Şakirt- Bu Atina nasıl yerdir?

Hoca- Eskiden Atina şehrinde çok alimler yetişti hatta Eflatun bile Atina'lıdır.

Şakirt- Üçüncüsü kimdir?

Hoca- Cenupte bulunan beş memleketinden üçüncüsü (İtalya) ülkesidir ki, fil-sıl Sicilyateyn. Ve Sardunya Krallıkları Venedik diyarı ve bazı devkalıklara şamil ise de muahhıran Sardunya Devleti harben Sicilyateyn nam diğer (Napoli) krallığı zabt ve memalikini kendi malikine ilhak ederek İtalya Devleti'ni unvanını ahiz eylemiştir.

İtalya Devleti'nin payitahtı (Roma) şehridir. Meşhur şehirleri Tevrin Floransa Napoli şehirleridir. Dördüncüsü İspanya Devleti memleketidir. Makarr-ı kraliyeti (Madrid) şehridir. Beşincisi Portekiz Devletidir ki makarr-ı idaresi (Lirbon) şehridir.

Şakirt- Cenupdaki memalik hitam buldu mu efendim?

Hoca- Evet hitam buldu, şimdi de Avrupa'nın vasatında kain memaliki beyan edelim.

Şakirt- Buyurunuz efendim.

Hoca- Avrupa'nın vasatında kain yedi memleketinden birincisi Fransa Devletidir ki, makarr-ı idaresi (Paris) ikincisi Belçika memleketidir makarr-ı kraliyyeti (Brüksel) şehridir. Üçüncüsü Felemenk Devletidir ki, makarr-ı idaresi (Amsterdam) şehridir. Dördüncüsü İsviçre hükümetidir makarr-ı idaresi (Cenevre) şehridir. Beşincisi Avusturya Devletidir ki, makarr-ı idaresi (Viyane) şehridir. Altıncısı Parusya Devletidir ki, makarr-ı hükümeti (Berlin) şehridir. Yedincisi müttfekayn Cermanya denilen memleketidir ki meşhur şehirleri (Gamborg), (Oderst), (Frankfurt) şehirleridir. Emin Osman Mabadı gelir.

Hendese

Hoca- Geçen derste nerde kaldık?

Şakirt- Nısıf kutru beyan etmiş ediniz.

Hoca- Öyle ise bu derste de veteri beyan edelim.

Şakirt- Veter neye derler?

Hoca- merkezi daireden murur etmeyip iki tarafı muhîta müntehi olarak resim olunan hatt-ı müstakimedir ki âtfideki şeklinde (h d) harfleriyle gösterilen hatt-ı müstakimdir.

Şakirt- Kavs neye derler?

Hoca- Veterin tarafında münhasır bir kıtasıdır ki (h d l) harifyle gösterilen muhît gibi.

Şakirt- Bir kutr-ı daireyi kaç müsavi tefrig eder?

Hoca- Bir kutr-ı daireyi iki müsavi parçaya ayırır.

Şakirt- Bunun böyle olduğu ne bilelim ispatınız var mı?

Hoca- Evet ispatım var.

Şakirt- Buyurunuz öyle ise.

Hoca- Eğer iki müsavi parçaya ayırmazsa merkezinden murur etmemesi lazım gelir veter olur. Hâlbuki bir veter kutur olmaz öyle ise mutlaka ayırır.

Hatt-ı Şakuli

Şakirt- Hatt-ı şakuli neye derler?

Hoca- Bir ipliğin tarafeynden birine bir kıta kurşun ve diğer bir ağır bir şey rabt olunmasıyla mezkûr kurşun sebebiyle kaimen gereki duran hatta denir.

Şakirt- Hatt-ı kaimenin tarifi nedir?

Hoca- Şakulinin istikamatı üzerine olan veyahut ufk üzerine amût olan hattır.

Şakirt- Ufkun tarifi nedir?

Hoca- Sath-ı arzın müstevi mahali üzerine resim olunan hattır. Emin Osman

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlâve

Hesaptan Ders Cem'

Şakirt- Hoca efendi cem neye derler?

Hoca- Bir cinsinden olan adetleri toplamaya cem denir

Şakirt- Bir cinsinden olması meşrut mudur?

Hoca- Evet bir cinsinden olması meşruttur. Zira (On kıya) elma ile beş kıya armutta yirmi kuruş vermiş olsanız o yirmi kuruşun armut ve ya elmanın fiyatı olduğu bilemez yani hasıl muhtelif çıkar .

Şakirt- Cemin kaidesi nedir?

Hoca- Evvela cem olunacak adetlerin haneleri amuden bir hizada olmak üzere biribri altına yazılıp zirine bir hatt-ı müstakim çekilir.

Bade sağdan bed ile her bir amuden rakamları cem olunup hasıl olan adet on adedinden noksan ise hattın altına konulur ve eğer on da ziyade ise o adedin ahad hanesindeki rakam kezalik hattın altına yazılarak aşaratın her türlü adedi için zihninde (Bir) hıfz edip ondan sonra amûden cemine ilave olunur.

Şakirt- Hoca efendi, siz adetleri cem ederken sol taraflarına sıfır koyuyorsunuz ne için acaba?

Hoca- Onda bir ba'is yoktur ben size akdemce (Sıfırların) sol tarafa konulmasından bir ba'is yoktur demiştim. O sıfır hane doldurmak için vazı olunur yoksa başka bir şey için değildir. Mabadı var.

İki Mektep Efendisi Beyninde Muhavere

Ahmet Efendi- Birader birkaç gündür görüşemiyoruz. Ayol!

Rıza Efendi- İmtihanlar takarrüp eylediği cihetle tabii bir yere çıkılamıyor efendim.

Ahmet Efendi- imtihanlar ne vakit olacak?

Rıza Efendi- Gelecek hafta diyorlar.

Ahmet Efendi- Öyle ise sizinle bir mübahaseye girişelim!

Rıza Efendi- Buyurunuz!

Ahmet Efendi- Bu gördüğümüz (Cevv-i Hava) nasıl şeydir?

Rıza Efendi- (Cevv-i Hava) Gayet vâsi' hava-yı nesimidir ki, her taraftan küre-i arzı ihata etmiştir.

Ahmet Efendi- Acaba (Cevv-i Hava) neden mürekkeptir?

Rıza Efendi- (Cevv-i Hava) birtakım gazlı mevadd-ı muhtelifeden mürekkeptir. İşte (Bulut, kar, yağmur, reyh, yıldırım, şimşek) gibi muhtelif maddeler orada husule gelir.

Ahmet Efendi- Bunları biliyorsunuz ama neden husule geldiklerini bilseniz o vakit sizi tahsin ederim.

Rıza Efendi- Bulut denilen şimşek hararetiyle suyun havaya suut etmesi cihetiyle gayet hafif bir buhara tebdilinden hasıl olur.

Ahmet Efendi- Bunun böyle olduğunu ne bileyim beni ikna ediniz!

Rıza Efendi- A birader bundan kolay ne var? Mendilinizi yıkayıp yaş yaş ateşe gösteriniz! Ateşi gördükçe su buhara tebdil olunup mendiller kurumaz mı? Acaba mendilden çıkan su nereye gidiyor. Şüphesiz buhara mütekallip oluyor. Çünkü gözümüzle görüyoruz ki, mendil kurudukça birçok dumanlar çıkıp nihayet mendilde su kalmıyor. İşte size bundan büyük ispatım olur.

Ahmet Efendi- Aferin Rıza Efendi Allah sizden razı olsun. Bunu bildiniz gelelim şimdi yağmura. Yağmur neden hasıl oluyor?

Rıza Efendi- Yağmur bulutların mürekkep olduğu küçük katralar esbab-ı muhtelifle tesiriyle birleşip revî arza nazil olan damla-ı sakiledir.

Ahmet Efendi- Kar neden hasıl olur?

Rıza Efendi- Vakt-i bürûdette yani kış revî arza nazil olan ma'yı damlalar tebahhur ve teberrüt etmekle beyaz beyaz ve küçük küçük olarak nüzul eden şeylerdir.

Emin Osman Mabadı var

Edirne'den Mektup

Bahçe Muharrirlerinden: Mahmut Celalettin Beyin Canib-i Alisine

Evlad-ı vatana hami-yi saadet ve felah olan o barika-i pertevmaarif ve şükufe-i ezhar-ı ulum ve avarif ile müzeyyen mevki intişare ve anzara vazı olan Bahçe unvanlı edebiyat gazetenizden şimdiye kadar on dokuz nüsha elde edebildim. Mütalaasından pek çok mülezzez oluyorum. Mabadın şeref-i zuhuruna intizar üzereyken akdemce Edirene'yi teşriflerinde hatt-ı destiniz erbab-ı mütalaaya şamil yazılan varakparenizi çeşm-i meserretle gördüm, okudum. Güyâ şeref müşafehe ve mülakatınıza muvaffak olmuş kadar sevindim. Hele şimdiye kadar çıkmış ve bade çıkacak olan nüshalarının dahi sıcağı sıcağına irsal olunacağı vaadini de görünce artık o halden olan memnuniyetimi bir daha tasavvur edemiyorum.

Ne vakitten beri tahhayyül eylediğim arzu ve mücerret o bag-i irfanın mukaddes hizmetinde bulunmak mecburiyeti olduğundan böyle gayr-i memul ve laşi hükümünde add olunabilecek ufacak bir vesile ile gecirdiğim hâlde yine fevt etmek o

yolda olan hevesim için büyük yer magduriyet olacağından derakap varaka-ı mezkûrün tabii için matbaaya koştum. O gün çarşamba günüydü, yani varaka-ı mebusenin yazıldığı tariften bir gün sonra Edirne Gazetesi'nin yevm-i ihracını perşembe günleri olduğundan bu hafta sütunlerin dolduğu cihetle gelecek haftaya tab' ve tezyit olunabileceği vaadini aldığım gibi arz ve beyanı zımmında derhal şu varakpare-i nacizânemin takdimine mecbur oldum.

Binaenaleyh, işbu varakacığımı Bahçe'nizin bir köşeciğine derciyle yazmakta olduğum ve her hafta bir varaka ile sevi alilerine irsal edeceğim (Ne korkulu rüyâ) serlevheyi muhtasarca bir romanın tefrikanıza dercini vaat buyurmanızı istirham eyler ve iptidai atıfınızı çarçesm ile beklerim efendim.

Edirne Muhacirinden Mehmet Şakir

Mukabele

Edirne'de bulunduğum iki gün müddet zarfında zat-ı alileri gibi bir zat-ı maarifsimat ile görüşmek şerefine nail olmadığımı müteessifim.

Mamafih birtakım his ve hâr ile mahlu olan (Bahçe)'mizi eser gül ve sünbül revayih-i nisar ile tatir ve anber buy eylemek üzere irsal bulacak roman Bahçe'nin tefrikasına maalmesruriye derc ile kesb-i fahr ve mübahat bişümar eyleriz.

Mahmut Celalettin

Mütenevvia

Mevuut Gazel-i Hafız Şirazi

مطرب بکوکہ کار جهان شد بکام ما	ساقی بنور بادہ بر افروز جام ما
ای بیخبر ز لذت شرب مدام ما	مادز بیالہ عکس رخ یارد یدہ ایم
کاید بجلوہ سرو و صنوبر خرام ما	جندان بود کرشمہ و ناز سہی قدان
ثبست بر جریدہء عالم دوام ما	ہر کز نمیرد انکہ دلش زندہ شد بعشق
نان حلال شیخ زاب حرام ما	ترسم کہ صرفہء نبرد روزبا زخواست
زنہار ارضہ دہ بر جانان پیام ما	ای یاد اکر بکلشن احباب بگذری
خود اید انکہ یا دنیا ید زنام ما	کونام ماز یاد بعمداجہ میبری
زان روسبرد ہ اند بمستی زمام ما	مستی بحشم شاہد دل بند ما خوش است
ایمرغ بخت کی شوی اخر توام ما	بکرفت ہمچو لالہ دلم در ہوای سرو
ہستند عرق نعمت حاجی قوام ما	دریای اخضر فلک و کشتیء ہلال

حافظ دیدہ دانہء اشکی ہمی فشان

باشد کہ مرغ وصل کند قصد دام ما

Nazman Tercümesi Mütercimi: Emin Osman

3

Per ile sâki pertev aşkıyla camımız
 Muttarıb di kim cihanda reva oldu gamımız
 Yârin cemalı aksini gördük piyâlede
 Ey câhil anladın mı? Bu şarab-ı medamımız
 Ol rütbe nazlı olmalı şimşâd boylurlar
 Kim cilvesiyle meşi ede ser ve haramımız
 Olmaz cihânda aşkıyla zinde olan gönül
 Sâbittir alem içre sebât ve devamımız
 Ben korkarım ki, haşr günü sebkât eylesin
 Şeyhin helal nana ma haramımız
 Uğrarsak o gülşen ahabba isaba
 Arz et o şaha lutfla sen bu piyamımız
 Amden bizi gönülden edersin neden? Kenar
 Kendi güler ağlamkta indinde namımız
 Hoştur nikar nazımıza mest çeşmlik
 Mestânelikte kalmış onun için zimamımız
 Doldu gönül o ser ve hevesiyle lâleveş
 Gönüm kuşu olur mu en ahirde zamımız
 Çarhın yeşil su buharını mâhın sefinesin
 Hep gark-ı nağmet eyledi hacı kavamımız

Saç dideden serşinki hâfız (Emin Allah)

Belki vısal-ı murg eder kask damımız

Hocay-i müşarün ileyhın eşarının aynen tercümesi (Muamma) kabilinden olarak gerçi zahir manasından bir şeyi tefhim olunmaz ise de çünkü harfiyen tercümesi olunuyor onun için alfaz ve ibareti (Leff u neşr) yolu ile tastir ediyoruz hataya-yı vakaların itizarını mütehayizen kariimizden musafane talep ederiz. Emin Osman

Dişlerin Temiz Tutulmasına Dair Tedabirler

Bir adam dişlerinin beyaz olmasını isterse, aç karınına ve yemekten sonra sade veyahut içine bir miktarca (avdulkahr) ruhu damladılmış suyla yıkamak

lazımdır. Bir de sahipleri misvak ve fırça ile temizlenmelidir. Dişlerin beyazlandırılması için bazı tuzlar istimal olunur, hâlbuki bunların ekserisi zararlıdır. Dikkat olunmalı tabiatında ekşi olan tuzlar damarın bile cevher ve cilâsını götüreceği malum olduğuna nazaran dişleri herhâlde ifsat edeceğine şüphe yoktur. Tamında ekşilik olanlar bulunupta ihtizaz edilmek lazımdır. Ve bunu bilmek ise (Ay) çiçeği ile boyanmış kâğıt üzerine su ile sürülüp kırmızlık zuhur ederse ekşi olduğu anlaşılır. En âlâsı sabahları erkenden (Kömür tuzu) ve kına yaprağı tuzu dişleri beyazlandırmak için menfaatlidir. Ve yemek yedikten sonra dişlerin arasında kalan şeyleri tahtan helal ile çıkarmalı ve yemek ne soğuk ve ne ol kadar sıcak olmalıdır. Bir de dişleriyle katı şey kırmamalıdır.

Emin Osman

Ezkiya-yı asırdan Mehmet Bey Efendi'nin Bahçemize derc olunmak üzere lütfen gönderdikleri bahariye zımminında eser dil aralarıdır.

Bahariye

Geldi bahar nev geldi bağlar
Sebzin rüya hep girdi dağlar
Teşrih edildi dillerde dağlar

Nakarat

Her sevda cilve her yerde lağlar
Her köşe bir cennet şekli bağlar
Güller güler bülbüller çiğher hûn
Sünbül benefşe şâdân ve memnun
Her lâle-yi per jâle kad hakkün

Nakarat

Her sevda cilve her yerde lağlar
Her köşe bir cennet şekli bağlar

Müsteaddin üdeba-yı asırdan bir zat-ı ali kaderin Bahçemize derc olunmak üzere irsal buyurdıkları gazel ve şarkı beliganadır.

Gazel

Eylerim yara rica ama ki asga eylemez
Ab-ı vuslatla dil-i söz onu itfâ eylemez
Öldürür cu resmetle aşık bîcâreyi
La'l şirinle murad-ı canı ihyâ eylemez

Aferin ol rinde kim terk-i hayat eyler yine
 Kendinin ya ğayrının ısrarın ifşa eylemez
 Fazl ve irfan-ı hünerdir adamı âli eden
 Servet ve saman kişinin kaderin i'lâ eylemez
 Gördüğüm günden beri la'l lep yari safı
 Dermend ve hasta gönlüm leyl sahba istemz

Şarkı

Müjde ey dilki bahar eyledi tezyîn-i cihân
 Oldu gül kişver-i ezhâr şerefle sultan
 Bülbülün nağmeleri alemi kıldı şâdân

Nakarat

Daima geçmez ele böyle taravetli zaman
 Bizde nuş eyleyelim bâde gülrengi heman
 Eyledi kesb-i letafet ne güzel revî zemin
 Reşk ederse sizdar ona ka ferdus yerin
 Her kesin güldü yüzü kalmadı kalb-i gamin

Nakarat

Daima geçmez ele böyle taravetli zaman
 Bizde nuş eyleyelim bade gülreng ki heman

Mai Mürekkep İmali

(Civiyyet) zac yağında arıdıldıktan sonra şap ile karıştırılır ve birazda zam'
 mezc olunursa mâ"i mürekkep olur.

Mürekkep Çini İmali

Buğday özüyle (Buğday ve emsalı hububatın nişastesi alındıkta baki kalan
 özlü maddesi) çirag isi karışılınca mürekkep çinî olur ve güzel kokması için içine
 biraz misk katılır.

Bir Basmanın Müteaddit Nüşalarını Almak

Gerek harf ve gerek taş basması kâğıdın dış yüzünü tizap (Kuzap) ile iyice
 ıslanmalı. Bu'de temiz bir tutya levhası üzerine sermeli ve üstüne kalın kâğıt veya bir
 bez örüttükten sonra mahra gibi bir yuvarlak ile sıkıyca basmalı matbuatın

mürekkebi levha üzerine çıkar, işte bu levhaden taş destgâhı gibi tab mürekkebi kâğıtlara basılarak matbu mezkûrun müteaddid nüshaları alınır.

مرد احمق كه سخن گفتن

دل خود تابع زبان دارد

هر چه باشید بگويد انكه

دل بران قول كفته بكمارد

Nazmen Tercümesi

Murad-ı ahmak kasd küftar eyleyince la cürm.

Kalbini ağzına tab' eyleyip söyler heman.

Hayır şerri fark için asla te'emmül eylemz.

Tin bed halt-ı kelam etmeğe hür ol bed nikan

Emin Osman

Fransızca'dan Tercüme Mütercimi: Mahmut Celalettin

Mayıs Ayı

Müddet-i medideden beri Avrupa'da bu Mayıs ayının birinci günü kesb-i fahr-ı mübahat eylemek için hanelerin önüne yeşil yeşil fidanlar çimenler gars edip onlara Mayıs tesmiye ederler. Bu resim ayının ayını Fransa'nın pek çok vilayetlerinde mevcuttur. Paris'te kişiler resmen âlayı ile (Adalet Sarayı) bahçesine yeşil yapraklı güzel bir ağaç rez ederler. Bu ağacı (Venisan) ormanından kesip getirmek için onlar bir imtiyaze nail olmuşlardır. Yine mayısın birinde mûsîka-ı askeriyenin terennümlü gayetli uzmat ve saltanatlı ifayı resm-i 'ubudiyet eylerler. Kuyumcular (Vey terze) bir resim tablosu takdim edip ona (Mayıs Tasviri) tabir olunur ki, en büyüğü kilisenin kapısına ta'lik olunur. Bin üçyüz senesinde Nizam-ı Mezhebiyeden olarak on ikinci Papacan tarafından Fransa kralına mayısın ehaliye ayın mezhebe icra ettirilmesi için emirler gönderildi. Fransa kralı on birinci günü (Luii) tarafından dahi yine olursa haziranın yirmi yedinci günü fermanlar çıkarılıp mayısın birinci günü mukaddes bir gün olduğundan her sene o gün sabahleyin mukaddes can sadaya başladığından münacaat, niyazât ve ayyin icra edilmesi emr olunmuştur.

Mütercime

Hakikaten Misafiret-i Nisanın otuzuncu günü boğaz içine kuru çeşmeye gittiğimden ertesi yani mayısın birinci cuma günü sabahleyin havab-i gafletten biydar olup mihmân olduğum hanenin odalarının birisinin kuru çeşmeler dağlarına nazır penceresini açtığımda bir çok Hristiyan familiyaların ellerinde demet demet çiçekleriyle çadırlarda secde eylediklerini müşahede eyledim.

Letaif

Müsteaddin müderresiyn kiramdan Yusuf Samih Efendi tarafından her hafta Bahçe'mize derc olunmak üzere cümel mütefferika gönderileceği va'at olunuyor.

İki kişi bir kimseyi ortalarına alarak istihzâ etmeye başladıklarında herif:

Benim ile ne eğleniyorsunuz.

(Bir suret müstehziyane ile) istagfirullah eğlenmiyoruz.

Ben ne ahmak ve ne de zevzeğim, fakat şimdi ikisinin ortasında bulunuyorum demiş.

Tashih

Geçen hafta çıkan otuz bir numaralı (Bağçenin) ikinci sayfasının ikinci sütününda (İnsan) serlevhayı yazılan bendin on yedinci satrında (Hasais) yazılacağına hasaisi yazılmış ve 33ci satrında (Kese-yi kalbi mâlâmâl beşe-yi surur ve sebvi dil ihlas boyu serşar zilal hubur olur) yazılacağına..... yazılış ve yine bend mezkurun 39 cu satrında (Nısfinehar dairesi vasıl oldu heyet seni hâlâ) yazılacağı yerineyazılmış ve 46 ıncı satrında (ta'ayyüş edecek) yazılacağına yazılmış ve 53üncü satrında (cefa baştır) yazılacağına yazılmış ve 56 ıncı satrında (Ederler) yazılacağına.. yazılmış ve 69 uncu sayfasında (Eyerler) yazılacağına (Aylar) yazılmış olduğundan tashihine iptida kılındı. Kemal Mekteb-i Sana-yi Şahanae Matba'asında tab' olunmuştur.

4.33.Otuz Üçüncü Sayı

Numara 33 fi 22 Mayıs Sene 1297 (Cuma) 6 Receb Sene 1298 Birinci Sene

Geçen nüshamızda terbiye-i etfal hakkında bir çok şeyler yazmıştım. Bu nüshada da çocuklara lazım olan edep ve erkânı beyan edeceğiz. Ey benim aziz biraderlerim. Küçük kardeşlerim "edep terbiye" ve "hüsn-i ahlak" iktisabine saiy ve gayret ediniz ki, ben-i neviniz meyanlarında aziz ve muhterem olasınız. Bir adam terbiye, hüsn-i ahlak sahibi olmazsa velevki Karun kadar zengin olsun. Yine nezd-i fuzalada kader ve itibarı olamaz. Bazı cahiller (Adam sen de bir adam zengin olursa okumak neymiş terbiye olanlar hep zengin olaya para kazanmaya bir vasıtaadır, zengin olduktan sonra o vasıtanın istimalı abestir) derler. Sakın inanmayınız belki içinizde inanlar da bulunur. Durunuz ben o inanaları ikna edeyim. Efendiler, gözünüzün önüne bir zengin adam getiriniz ki, malının hesabını bilmesin. Koca konakları olsun. Bir gece yangın kulesi işaret çeker, başlar gömbür gömbür toplar atılmaya, bizim bekçi ağa da yangın var diye bağırır. Başını pencereden çıkarır bakarsınız bir de ne göresiniz iyi hani ya o zengin bey efendi yok mu? Konağı yanmış içinden bir eşya bile çıkaramamış arkasında hırka yalın papuç zavallı adam sokaklarda ağlar durur. Elinde para kalmadı sanat yok eskiden kendisine dalakavaklık edenler yüzüne bile bakmazlar. Ne yapsın ne iş tutsun herif hammalıktan başka bir işe yaramaz ki. Gelelim âlime, bir alimin malı mülkü yansa çalınsa mahv olsa yine kaleminin sayesinde beyler paşalar gibi geçnir gider. Biraz müddet zarfında mahv olan malının iki mislini bile yerine koyabilir.

Bu da gitti. Gelelim itibar cihetine. Vaki' bir câhil zengine itibar ederler. Ama kim eder biliyor musunuz kendi gibi birtakım ahmak bi izan cahiller demek ki, cahil

olan zengin riayetine nail olamaz. Zaten cühelanın riayetine riayet denilmez. Belki hakaret denilir. Zira cühelanın tazimiyle insan müftahir değil belki magnum olmalı çünkü bir adam daima hem mesleğinden mahzuz olup ona riayet edeceğinden demekki sizlere riayet ederse sizinde câhil olmanız icap eder. Bunun için bizler zengin olalım yalılar, konaklar, halayıklar, alalım diye çalışmanız âlim olalım hakayık alayım diye çalışmayınız, âlim olalım hakayik-i eşyaya egâh olup behayim gibi kalmayalım. Nezd-i fuzalada azîz ve muhterem olalım diye çalışınız. Böyle çalışırsanız hem zengin olursunuz ve hem de itibar bulursunuz. Bir de mektebe gidip zabıt veya kâtip çıkalım diye gitmeyiniz, âlim olup milletimize hizmet edelim diye gidiniz mübahase biraz uzadığında galiba canınız sıkıldı değil mi? Yok ben biliyorum sizin içiniz böyle şeylerden sıkılmaz. Böyle şeylerden içi sıkılan nauzbillah feyz bulamaz. Adam olamaz. En sonra menfur âlim olur. İşte benim aziz dostlarım öteden beri söylediğim sözler ile amel ederseniz hem istikbalınızı temin edersiniz hem de milletimizi zulmet cehaletten tahlis ederk, her an nazar-ı tahassürle baktığımız Avrupa Devletleri gibi biz de meziyyet-i insaniyeye nail olmuş oluruz.

Çünkü sizler ileride devletin büyük büyük hizmetlerini memuriyetini ihraz edeceksiniz. Şimdiden iktisab-i kemal eylemelisiniz ki, o mesnede nail olduğunuz vakit işinizin ahdesinden gelesiniz. Haydi benim millet ve devletini seven azîz kardeşlerim işte (Ben) yani sizin akranınız olan bir çocuk kollarını sığadı, siz de bana imtisal ediniz ki tahsil-i kemal ve tezhîb-i ahlaka saiy edelim. Emin Osman

Tarih-i Alem, Mısır'ın Hükümet-i Ahirasından (Mabat)

Geçen derste (*Misfra Gumuz'un*) oğlu bulunan (*Totomuyus*) halefi (İkinci Totomuyus) fütûhat-i mevrusesini hüsn-i muhafaza eyledi demiştik. Bu derste üçüncü (*Totomuyus'tan*) bahse girişelim sülale-i mezkûreden olup hicret-i nebeviyyeden (2222) sene mukaddem taht-ı nişîn hükümet olan üçüncü (*Totomuyus*) ki bunun eser fütûhâtı eslâfine faik olduğuna dair Mısır'da (*Karnak*) nam sarayın duvarlarındaki nukûşun delaletinden anlaşımıştır. Müşarün ileyhe (*Suriye'ye*) (*Aşure, Babil'e*) kadar sevk-i asakir edip (*Ninvayı*) zabt ile ilâ-yı şan etti (ve *Ninva* o tarihte Aşûri Geldaniler'in, zîr-i hükümünde bulunurdu ve vaktinde (Habaş ile Sudan)'nın bazı mahalleri (*Ermeniler, Fenikeliler, Yabil*) Dahilindeki (*Sananar*) beldesi kendisine haraç güzâr kalıp bahren dahi Kerit (ve *Yunan*) sevahilini tehdit ve (*Kıbrıs*) adasını zabt etti. Bundan başka Habeşlerin o tarihte payitahtında bulunan

(Muhate) yi dahi zabt edip o müddetten sonra (*Habeş*) kralları (*Fera'ine-i Mısriya*) tarafından nasp olunur bir validi. İşbu üçüncü (*Totomuyus*) her ne kadar bir çok memaliki kabza-ı tasarrufuna alıp eslafına faik olmuş ise de (*Dicle Nehriyle Toros*) dağlarını geçmediği delail ile sabittir.

Emin Osman

Fünun

İki Mektep Efendisi Beyninde Muhavere

Ahmet Efendi- Rüzgâr nasıl şeydir?

Rıza Efendi- Müteharrik havadan başka bir şey değildir.

Ahmet Efendi- Bark nedir?

Rıza Efendi- Keskin ve parlak ziyadan ibarettir ki, bir anda numayen hemen anında muhv binişin olur.

Ahmet Efendi- Vuku-ı rat ne vakit olur?

Rıza Efendi- rat ve barkı müteakip vuku bulur. Lâkin bark daimi suretle radı takip etmez.

Ahmet Efendi- rat ve bark neye ıtlak olunur?

Rıza Efendi- havada münteşir bir seyyale-i gayr-i manzurun buğte-yi mururuna ıtlak olunur ki, seyyale-i eliktirikıya tesmiye olup kendisinden hasıl olan ziyaya bark ve görültüye rat denir.

Ahmet Efendi- madde-i eliktirikıya ancak cevvi-i havada mı vaki olur?

Rıza Efendi- madde-i eliktirikıya yalnız cevvi-i havada değil ecsâm ve icrâmı ekseriyesinin satıhlarında dahi vaki olur. Ve işbu madde-i eliktirikıyanın gerek (delik) yani bir şeyi bir şeye sürmek vasıtasıyla husulünden ve gerek ecsâm-ı kesifenin ecsâm-ı hafifeyi cezp eylemsinden vücudunun ecsâm-ı kesifesi de vuku' sabit olur. Binaenaleyh, bir mahal muzlimde bir kedinin arkası delik olundukta sırtından şarare hasıl olduğu müşahede olunduğu gibi bir (Reçine) bir çoka parçasıyla biraz delik olunduktan sonra işbu (Reçine) kâğıt kırıntısı ve saman çöpü misli ecsâm-ı hafifeye yaklaştırıldıkta cezp eylediği görünür. Mabadı var

Emin Osman

Hesaptan Ders: Tarh

Şakirt- Tarh neye derler?

Hoca- Tarh veyahut tefrik bir adetten aded-i ahiri çıkarıp baki kalanı bilmek yani iki adedin beynindeki tafazılı ihraç eylemektir.

Şakirt- Tarhın kaidesi nedir?

Hoca- Tarhın kaidesi tefrik olunacak adetlerin evvela büyüğü, bude küçüğü cemde yazıldığı gibi yazılıp altına bir hat çekilir.

532 matruh

021 matruh minhü

Bude sağdan bed ile matruhun ahad hanesindeki rakam kendi hezasında bulunan matruh minhın rakamından bilihraç bakisi tarhın altına konulur, eğer matruh minhın rakamı matruhtan küçük veyahut sıfır olur da matruhun ihracı mümkün olmazsa, o vakit matruh minhın aşaratından ve eğer aşaratı sıfırsa miatından bir adedi alınarak matruh minhü çoğalattırıp matruh ihraç olunur

532	431
210	12
419	223

Mesela 431 adedinden 12 adedini ihraç eylemek muradıyla evvela 12 adedinin aşarat hanesi bulunan 31 kıymetin altına koruz, bude yukarıda bulunan matruhun minhın (1) rakamından matruhun iki rakamı çıkarılmak iktiza ettiğinden hâlbuki 1 den 2 çıkmaz bu surette (1) rakamın yanında bulunan matruh minhın ikinci hanesinde bulunan 3 ten bir aldık (11) etti (2) çıktı (9) dokuz kaldı (2) den (1) çıktı (1) kaldı matruhun (4) rakamın altında bir şey olmadığından ayınla yazılıyor. Bu surette 419 olmuş olur. Mabadı var

Emin Osman

Hendese

Şakirt- Hutut-ı mütevaziye neye derler?

Hoca- Bir sath-ı müstevi üzerinde ile gayrilnihaye ihraç olunsalar. Yine telaki etmeyen hatlar ki şemnd ü fer ve tramvay yolları ve telgraf telleri gibi.

Şakirt- Hutut-ı mütevazinin adem telakisi mümkün müdür?

Hoca- Evet mümkündür. Zira hutut-ı mütevaziye bud-ı mütesaviyede vaki olurlar.

Şakirt- Bu surette hutut-ı mütevazeyn beyninde vaki miktar ne vecihle mesafe olunur?

Hoca- Hatteyn mütevaziyeteyn birisi üzerinde bir nokta farz olunup. Evvel noktadan diğeri üzerine bir amuden nazil oldukta işbu amudun tuluyla hatteyn mütevaziyeteyn mezkûrûn beyinde vaki mesafenin miktarı ahiz olunur.

Şakirt- Amut neye derler? Söylemiştiniz.

Hoca- Ha! sahih onu unuttuk. (Amut) diye şol hatt-ı müstakime ıtlak olunur ki, ahir bir hatt-ı müstakim ile telaki eyledikten sonra tarafeynden birine diğerdinden ziyade meyl eylemeye.

Şakirt- Amut resim etmek için hangi alet istimal olunur?

Hoca- Adla sülasiden mürekkep ve muhtelifuladla hatra-i müselesiye yani (Künye) tabir olunan alet istimal olunur.

Şakirt- İşbu künye denilen alet ile nasıl amut resim olunur. Hoca amut resim olunan hatt-ı müstakim üzerine mezkûr (Künyenin) ahir üzerine amut olur. Dil' aksarı vaz ve tatbik olunup bude (Künye) mezkûrûn dil mutavassıtından bir hatt-ı müstakim resim ve küşide olundukta işbu hatt-ı müstakim amut olur.

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafia Coğrafya Politikî : Emin Osman

Şakirt- Avrupa'nın cihet-i şimâliyesinde kaç memleket vardır?

Hoca- Avrupa'nın cihet-i şimâliyesinde dört memleket olup onlardan biri İngiltere Adalardır ki, hepsine birden Cezayır-i Biritaniye derler. İngiltere Devleti'nin makarr-ı kraliyeti (*Londra*) şehridir. İkinci Danimarka Devleti'dir ki, makarr-ı kraliyeti (*Kopenhag*) şehridir.

Üçüncü İsveç ve Norveç memleketidir ki ikisine birden İsveç Devleti denilir makarr-ı kraliyeti (*Estagveulim*) şehridir. Dördüncü Rusiya devletinin Avrupa'da olan memleketidir ki makarr-ı hükmeti (*Petersburg*) şehridir.

Şakirt- Hoca efendi payitahtlara dair hiç bir malumat vermeden yalnız söyleyip geçiyorsunuz lütfen buna dair bazı izahat vermiş olasanız herhalde müstefit olurum.

Hoca- Öyleyse size bazı malumat vereyim. İstanbul küre-i arzda bulunan payitahtların kesret nüfusunca. Üçüncü ve letafet ab ve havaca birinci derecesindedir. Esvak ve pazarının adem intizamı inkar olunamaz ise de gün be gün mamur olmaktadır. Nüfus-i mevcudesi milel-i muhtelifeden mürekkep olmak üzere bir milyonu mütecaviz olup şark ve garbın enbarı ve mesâbesindedir. Umum-ı Devlet-i Aliye'nin Avrupai Osmaniye'de olan nüfus-i mevcudesi 15000,000 dir.

Şakırt- Paris nasıl yerdir? Ve ne kadar nüfusa şamildir?

Paris şehri şehresi cesamet ve intizamca Londra'dan sonra küre-i arzda bulunan payitahtlarının cümlesine faikdir. Esvak ve pazarın derece-i intizam ve mükemmeliyeti ve mekatip ve ebniye-i aliyesinin kesret ve ehalisinin muhib-i medeniyet olmaları cihetiyle meşhur afaktır. İşbu şehrin (Sin) Nehri üzerinde olup Avrupa'nın canib-i garbisinde Bahr-i Atlantik ile Bahr-ı Sefit Cenubi meyanında vaki pirta ve lep direne nahiyelerinden mürekkep bir cumhuriyet tahtında idare olunmaktadır. Nüfus-ı mevcudesi (2) milyona kariptir. Umum Fransa devletinin nüfusu 38,000,000 dir inşallah gelecek derste diğer tahtları tarif ederiz. Mabadı var

Emin Osman

Varaka, (Aynen Mevrut Varaka)

Bahçe Muharrirlerinden Emin Osman Bey Efendi'nin Canib-i Alisine

Tab belagat neb alilerinin eseriyle müzeyyen ve renk şükufe-i ezhar eşarıyla mülevven olan (*Bahçe*) unvanlı edebiyat gazetenizin mütalaasıyla dilmesar ve tenvir-i efkar etmekteyim. Mecbul oldukları şime-i hüsne-i vatanperverleri eserinden olmak üzere semnd himmeti tazeyane-i şevk ve gayretle sevk edip dest-i ümidini size açmış olan nevresidegan maarif-i civyanın istifade-i fevkaladelerine bezel-i mukaddirat buyurulan bülbül nağme perdez-ı gülşen-i şiraz ve şehir tefzayı memalik-i terknaz şemi muhafıl erbab-i raz u niyaz canab-i hoca hafız keddese serreh hazretinin Divan-ı Mücez-i Beyan ve Fesahat unvanın bu kere Zeban-ı Farisi'den lisan-i letafet Lisan-i Türkiye harfiyen ve nazman tercümesine bed' ve mübaşeretle mevki intişarede olan gazete gerek mütenevvia kısmını bununla tezyin ve tedvin buyurduğunuzun derece-i şükranıyeti henüz nezd-i kariinde tayin olunamamıştır.

Nasıl tayin olunabilsin ki magrus ve mahsul bağ-ı arm olan eşcarın favaki esmarını iktitaf ve o meyvenin çaşnesiyle dahi lezıtap buyurduğunuz hâlde artık arz ve itiraf etmemk acizlerince inkar-ı nimttir. Binaenaleyh, tebrikiyle müteberrik ve müftehir olmak emel-i halisanesiyle min gayrihadd farisi lisanıyla tanzim ve tercümesi takdim kılınan tebrik name-i kimtirlerin kabul buyurmaları memul ve müsterhamdır efendim

İmza: Sadettin

Tebrikname-i Manzume-i Türki

اولدی منظورم بر آثار کزین

همتکله اولدی بو ابراز راز

بارک الله صد هزار آفرین

ایلمشدی حافظ شیراز راز

نشئه سين ويرمم أنك جام جمه
شرح سودی کرجه وار اما جه سود
خدمتک ایلر مکافاتک امین
کرجه برک کل سحر خوشبوویرر
مردہ یی فیضکله احیا ایلدک
اتسون ابنای وطن شکرک ادا
دکمه اولمز بویله نظماً ترجمه
بویله بولمز مختصر معنی وجود
لا یضیع الله اجر المحسنین
بغجه یه هر دم بو رنک و بو ویرر
عمر و اقبالک مزید اتسون خدا
حق موفق ایتسون ایتمامک أنا

Aynı Sanatla Farisi

بارک الله صد هزار افرین
کرده بو ان حافظ شیراز راز
لذتش راکی دهد بر جام جم
شرح سودی کرجه همت اما جه سود
میکند اجر جزیت ای امین
کرجه بوی کل سحر خوش میزود
نظمت اعجاز مسیحا کرده
هم کند اهل وطن شکرت ادا
سعدی با تبریک کن اور دعا
اولدی منظورم بر اثار کزین
همتکله اولدی بو ابراز راز
بر جمیع مدح کویان عجم
مختصر این تو روانق فزود
لا یضیع الله اجر المحسنین
باغرا هر دم نعنبر بود هد
مردہ رابا فیض احیا کرده
هم فزاید عمر و اقبال خدا
حق موفق سازش اکمالش ورا

Cevap

Hakk namüstehak âcizanemde olarak gülün muciz beyanlarıyla küşide-i selk sutur buyurdıkları bir kıta nemika-ı ali ile beraber biri (Farisi) v ediğeri (Türki iyah) olmak üzere gonca-ı gazayı belagatlarından reşte nuzma akd ve tanzim buyurdukarı iki kıta tebrikname-i manuzuma manzur kemetranım olmuştur.

Bu alemde ulema ve üdebanın mazhar-ı hüsn ve teveccühleri olmaktan büyük şeref ve nimet mütesavvur değildir. İşte bu nimet azımayı benim gibi bir âciz çocuk nail oldu. Ne bahtiyarlık! Ne mesudiyet? Bilmem saika-ı kader midir? Nedir? Bızaasizliğim nispetinde bilakis nedih siytayiş nail oluyorum. Ben kimim? Hakkımda olan bu lütf ve sitayişler nedir? Ben bir bazasiz çocuğum basızlığımla nail olduğum hüsn-i tevveccüh mütekafiyeten mütenasip değildir. Her ne kadar mütekafiyeten mütenasip değil ise de benim gibi bızaasizlere olan medh ve sitayiş mahza teşvik olduğundan yine çok göremem.

Beyit

زهرجه رنک تعلق نر یرد از اداست

غلام همت انم که زیر جرخ کبود

Varaka-ı Diğer

Cümel celile-i atıye bir zat tarafından Arabiye'den tercüme olunup bahçemize derc olunmak üzere irsal olunmuştur.

Herkesin kader ve kıymeti ilim ve kemaliyle mütenasiptir. İhsan ve atıfet her kimseyi abd eyler.

Bela ve kazanın haylûletinde feryat ve figan tezyid-i mihnetinden maada bir faydayı müfit olmaz.

Yani ve tugyan ile fevz ve zafer nakabil-i imtizaç ve teliftir.

Münkar ve magrur kimseler herhâlde ebna-yı nevinin sena ve sitayişten mahrumdürler.

Bahil adamın hiç bir vakitte hatırı murai ve emri nafiz olmaz.

Âkilin lisanı kalbindedir.

Ahmakın kalbi lisanındadır. Kıllet-i akıldan büyük dert yoktur. Hasetle beraber rahat katiyyen gayrimümkündür. Kişi bilmediğinin düşmanıdır.

Ahz-i intikamda fayda yoktur.

Eşd fukr hamakattır.

Mütenavvia

Hafız Şirazi

تا بنکری صقلی می لعل قام را	صوفی بیا که ایینهء صافست جام را
کاینجا همیشه باد بدستت دام را	عنقا شکار کس نشود دام باز جین
آدم بهشت روضهء دار السلام را	درعیش نقد کوش که جون ابخور نماند
یعنی طمع مدار وصال دوام را	در بزم دور یکد و قدح درکش و برو
بیرانه سر مکن هوس ننگ و نام را	ای دل شباب رفت و نجیدی کلی ز عمر
کین حال نیست زاهد عالیمقام را	راز درون برده زرنندان مست برس
ای خواجه باز بین بترجم غلام را	مار ابر توبس حق خد متست

حافظ مرید جام میست ای صبا برو

وزبنده بندگی برسان شیخ جام را

Nazmen Tercümesi Mütercimi: Emin Osman

(4)

Gel zâhid ki aynaya saf oldu cam için

Sıdkıyla kıl nazar yevm-i la'l-i fem için
 ankâ-yı kimse sayd edemez topla damını
 Kim daima hava dolaşır öyle dam için
 Saîy et medam zevka ki için kalmadı nasib
 Hasretle gitti adam o dârüsselâm için
 Bizim tarapta bir iki cam içte durma git
 Yani tam'ıla tutma vısal ve devam için
 Gitti şebabet ömürden alındı mı? Bir çiçek
 Belki sonunda zıkr ola ibkâ-yı nam için
 Râz derûn perdeyi rindân meste sor
 Yoktur bu hâl zâhid ali mekâm için
 Çok hak hizmetiyle kapında mücaviriz
 Ey hoca lutf ve merhamet et bu gulâm için
 Hafız mürit midir (âmin) söyle kim sabâ
 Arz-ı hulûs ile sevin ol şeyh cam için

خاك بر سر كن غم ايام را	ساقيا جبر و و درده جام را
بر بر كشم اين دلقي ازرق فام را	ساغر مي بر كغم نه تاز
مانمي خواهيم ننگ و نام را	كجه بد ناميست نزد عاقلان
خاك بر سر نفس نافر جام را	باده درده چندان بين باد غرور
سوخت اين افسر دكان خام را	دود آه سنهء سوزان من
كس نمي بينم زخاص و عام را	محرم راز دل شيداي خود
كز دلم يكباره برد ارام را	بادلا رامي مرا خاطر خوش است
هرك هديد آن سر و سيم اندام را	ننكرد ديكر بسر واندر جمن
صبر كن حافظ بستخي روز و شب	
تا بيابي منتهاي كام را	

Nazmen Tercümesi 5

Kalk aman sâkî götür bir taze cam	sen gam eyyame toprak saç medam
Dostuma son bâde-i serşarı ta	çak edem gitsin bu hırka neyl fem
Aklan indinde gerçi ayıptır	lîk yok lazım bize bunun ve nam
Nehuvvet olmaz bunca sen gül ba'de ver	nefs şevmin başına toprak medam
Davut âhile dil söz etmek	yandı bilcümle avam ga hevam

Gönlümün esrarın ifşa etmeye görmedim bir kimse beyine'lhass ve âm
 Hatırım hoştur benim bir yâriyle gönülümün aramın almıştır tamam
 Bir dâhî bakmaz çimende serve hiç kim görür ol servesim endamı tam
 Sabr kıl (Hafız) (Âmin) ol rüz-i şep sen bulursun mutlaka aksa'lmeram

دل میروودوز دستم صاحب دلان خدارا دردا که راز بنهان شد آشکارا
 کشتی نشنتکانیم ای ناد شرطه بر خیر باشد که باز بینیم آن یارا آشکارا
 دهر وزه مهر کردون افسانه است و افسون نیکی بجای یاران فرصت شمار
 در خلقهء کل و مل خوش خواندان دوش بلبل هات الصبوح هیوایا ایها السکارا
 آیینهء سکندر جام جمست بنکر تا بر تو عرصه دارد احوال ملک دارا
 ای صاحب کرامت شکرانهء سلامت روزی تفقدی کن درویش بی نوارا
 آسایش دوکیتی تفسیراین دو حرفست بادو ستان تطف باد شمنان مدارار
 درکوی نیکنامی مار اکلز ندا دند کرتو نمی بسندی تغییر کن قضارا
 آن تلخ وش که صوفی ام الخبانس خواند اشمی لنا و احلی من قبلة العذرا
 هنگام تک دستی در غیش کوش و مستی کین کمیای هستی قارون کند کدارا
 سرکش مشوکه جون شمع از غیرتت بسوزد دلبرکه در کف امومست سنک خارا
 خوبان باریسی کو بخشند کان عمرد ساقی بشاراتی بیران بار سارا
 حافظ بخود نیو شیدان خرقة می آلود
 ای شیخ باک دامن معذور دار مارا

Nazman Tercümesi 6

و کلو کیدرم المدن الله ایجون عزیزان و احسرتا که کیر لو اسرارم اولدی اعلان
 زورق سور نحرز قالدق ای نسیم مطلوب شاید که برده کورسک دیدار یاری شادان
 اون کون مرادک اوزره دور فلک هبدر سن فوب فرصت ایتمه ایله احسان
 دون کیجه بزم میده خوش نغمه ایتدی بلبل کی مست جام اولنلر کاسون بساط مستان
 ایینهء سکندر رباقسان بو جام میدر کوش ایت حکایتینی دارانک ایتسون افشان
 ای صاحب کرامت شکر سلامتکجون بر کون تحبس ایله احوال بینوایان
 ایکی جهانده راحت بو ایکی حرفه مخصوص اعدا ایله مدار تلطیف بامجان
 کوی تقرب ایچره بز بو لمادق کجید یول خوشلنمد کمسه بوز بود رقصای سجان
 اول آجی می که زاهدان الخبانث آدقور بزجه زیاده طاتلی اندام کلعذران
 ال طارلغی زمانی سعی ایت مدام ذوقه کیم بونجه کیمیادن قارون اولور کدیان
 اولمه جو شمع سرکش کیم غیرتکله یاقسون اول مهو شک النده طاشلر مثال نیران

خوبان فارسيلر عمرک تمللر یدر
ویر مجده ساقیا سن بر جمله بارسایان
بو خرقة بی امین اول کیمز او حافظ رند
ای پاک اتکلی زاهد معنور طوت هزاران

"Kahve"

"Kahve" ağaçta olur. Bu kahve ağacı ufak bir ağaç olup tanelerine kahve tesmiye olunur. Kahvenin terkinde bir madde-i denine olup madde-i mezkûreye Fransızca (*Kokain*) denilir.

"Kahve" kavurludukta mazu ve cevheri ve bir rayiha ve acıması ve baharmesi bir yağ zahir olacağından kahvenin muharrik olması bu maddelerden neşet eder. Kahvenin kozasının zarlarından pişirilen kahveye "kahve-i hünkarı" tesmiye ederler.

Kahvenin envayı olup en âlâsi Yemen'de çıkan kahvedir. Yemen kahvesi küçük ve yuvarlak ve sarıya mail olup rayihası kuvvetlidir.

"Müskkarin kahvesi" şu kahve Hindistan adalarında çıkar tanesi büyük uzunca ve rengi solmuş sarıdır. Kokusu azdır.

İngiltere'de (*Maronik*) ve İspanya'da (*Kadalıp*) kahvesi bunların büyüklüğü orta bir kıtada olup renkleri yeşile mail ve lezzeti ota mümasildir.

"Kahvenin Hassası"

kahve nafidir. Lakin çokça içilmesi dahi muzırrdır ve hem de aç karına içilmemelidir. Tabiatında hiddet olanlar ve asabı bulunanlar kahveye devam ederlerse zafiyet husulünü ve renklerine ziyade sarılık arız olmasını mucip olur.

Kahve az içilmesinde olan fayda mizacı ıslah ve kuvve-i zihniyeyi tezyide medar olup rakkas dahi sürati hareketince menfaatten hali değildir. Mirat-ı sıhha

Tashih

Geçen hafta meydan-i intişare vazı olunan (32) numaralı Bahçe'nin (255 nici sayfasında birinci sütünün yirmi dördncü satrında (Dil valetle) yazılacakken (Deli vıslatla) yazılmış. Ve keza sütün-i mezkûrün yirmi beşinci satrında (cevır ve sitemle) yazılacaken (Cevır sitemle) yazılmış ve keza sayfa dördüncü satrında (Leyl sabah eylemez) yazılacak ken (Leyl sabaha istemez) ve yine sayfayı mezkûrün ikinci

sütünün altıncı satrında (Eyledi tezin cihan) yazılacakken (Eyled tezin cihan) yazılmış ve yine sayfay-i mezkûrün ikinci sütününün yedinci satrında (Kuşur ezhara) yazılacakken (Kuur ezharda) yazılmış ve kede stan mezkûrün on birinci satrında (Badey-i gelernegi) yazılacakken (Yavey-i gül renği) yazılmış ve keza sütun mezkûrün on üçüncü satrında (Ferdus beyin) yazılacakken (Ferdus yerin) ve keza sütun mezkûrün 17 nci satrında (Bavet-i gül renği) yazılacakken (Bevey-i gül renği) yazılmış olduğundan tashihine iptidar olundu. Kemal

4.34.Otuz Dördüncü Sayı

Numara 34 fi 29 Mayıs Sene 1297 (Cuma) 13 Receb Sene 1298 Birinci Sene

İtizar

Gazetemizin hin-i intişarinden bu ana değin hiç gününü şaşırılmadan tabı ve neşrine ihtimam olunmuş ise de bahçemizin mahal tabı bulunan Mekteb-i Sanayi-yi Şahane talebekani geçen hafta gazetemizin yevm-i tabına musadif olan kandil akşamı olduğundan tatil ve mezun buldukları cihetiyle vakt-i muayenesinden bir gün sonra çıkarılmış ve bu hafta dahi tesadüfen talebeka kandillerin emr-i mesnun hitamleri icra olduğundan yine gazetemiz vaktinden bir bir gün sonra çıkarılmış olduğundan kemâl-ı mahcubiyetle ol kadar mazuriyetle kariin kiram hazretinin aff-ı âli rahimanelerine istirham ederiz.

Bazı sebkmagzan-ı avam ilim ve fününün fesad-ı ahlakı mucip olduğu iddia ederek söze girişelim. Buna delil olmak üzere (Adam sende filan zat Eflatun kadar âlimken yine ahlak-ı zemime ile muttasıftır. Hâlbuki bunun aksi olarak filan adam da cahil ama herif melek gibi diyerek) tevellere kalkışmaları aynı hatadır.

Gerçi tabiat-i asliye ve fitr-ı zatiyede merkûz olan ahlak-ı zemime ilim ve edeple zail olmaz ise de yine ahlak-ı zemimeyi perde-i sitar altında bırakıp oldukça tadil-i ahlak etmek ilim ve edep sayesinde. Eğer bir adamın tabiatında ahlak-ı

zemime mevcut olup ta tahsil-i kemal ve edebe muvaffak ola. Ahlak-ı zemimesi daha ziyade iştihat edeceği bedihidir. Hatta ilim ve edep pek çok ahlak-ı kabihî ahlak-ı hüsneye tebdil eylemiştir.

Bunun için her şeyin afdalı ilim ve hünerdir. İlim ise vahi olmayıp bir çok zaman iktisap ve istihsale mütevakkıf bulunduğundan sen sabavet ki, iktisab-ı fazilet ve terbiye için zaman müsaittir. İşte o zaman içinde tahsil edilemeyip mahrum kalındığı surette sen kemal-ı istihsal-ı medar maaş için vakt-i tahsil mahaldir. Ve mesela tahsile çalışmak lazım gelese bile ilim ve edep tahsiline değin ömrü ahir olup terbiyesiz ve ilimsiz olarak yine matluba vasıl olunamadığı hâlde biter gider. Çünkü edep ve terbiye için mekteb-i mahsus olmayıp müddet-i ömür ise mevcudatın nik ve bedini tecrübe vâfi olmadığından herkes ilim ve edebi bir müddet-i medide zarfında kendinden büyük bildiğini bir zatın ahval ve edasından görerek tabiat-ı beşeriye icabına tebi'yetle iktibas etmeye menuttur. Binaberin her çocuk ve madarin veyahut bunların makamına kaim olanların mekteb-i edep ve terbiyesinde müddet-i sabavetin kaffesinde aleltemadi ders almak lazım gelir.

Lakin bir çocuğun valideyni çocuğa çahaşamba (Karısından) bahsederler ise çocuk bunuda terbiye olarak kabul etmemelidir.

Dünyada bir şakirt yoktur ki, başka bir hocaya müracaat etmeksizin hocasından ziyade iktisab-i feyz edebilsin. Demek oluyor ki, bir çocuk peder ve madarında ne kadar terbiye bulursa o kadar terbiye bulabilir. Şu şartla ki, daimi surette iktisabına mecbur olduğu terbiyeden misal görebile, işte buna mübni bir çocuğun hakikaten terbiyesi daimi göz önünden ayırmayıp ahval ve hareketine saraf-ı dikkatle hâl-i sabavet icabınca tabiatın sevk ettiği ahlak-ı zemimeden sarf ve imalaye himmet etmeye mütevakkıf olup bu ise hakikaten müşkil bir madde olduğundan terbiyelidir diyecek kadar bir çocuk yetiştirmek nevadirinden vaki olur.

Tafsilat-ı meşruhadan iki şeyi istifade olunur. Birisi çocuk terbiye edenlerin terbiyeli olması kadiyasıdır. İkincisi çocuğun terbiyesi iltizam olunmasıdır. Bu iki cihetten hangisi noksan olur ise biltabı çocuğun terbiyesi noksan kalır. Ve buna çare ise herkesin ilim ve kemal tahsîl etmesi çünkü bir çocuk küçüklüğünde okuyup ve edep öğrenip evladını güzel terbiye eder. Bunun için herkes ilim ve fazl ve terbiye iktisabına saiy etmeleri farz aynıdır.

Tarih-i Alem

Geçen derste zikr eylediğimiz üçüncü Totumusyusun halefi ikinci (Emenuyis, Emnhrit- Menefese) zamanında (Kıbrıs) adası taht-ı ita'âtında bulunup eslafi zamanında feth olunan memleketleri hüsn-i suretle idare eyledi ve bunun halefi bulunan üçüncü (Emnufis) âvân-ı hükümetinde şan ve namın bakası için sitatülerini zikr ederdi (Sitatü) dedikleri şey taştan imal olunur. insan suratıdır ki, azım ricalın resimleri şeklinde imal olunup but ulu zat ibka-yı namlarıyla vesile olur ve hazreti mûmâileyh ile İbrânilerin Mısır'dan ihracı üçüncü (Emnuvis) zamanına müsadiftir. Ve dördüncü (Emenuvis)'in zamanında zuhur eden bir ihtilal mezhebinden dolayı sülale-i mezkûre hükümetlerini gaip rızayı ettiler ve saltanat birinci Ramisis ile bedi' eden on dokuzuncu sülaleye intikal eyledi. İşbu Ramsis on dokuzuncu sülaleyi hicretten (2122) sene makeddem teşkil etmiştir ve (Ramissin) halefi bulunn (Se tuya) (Seti) nam Fer'unun yarım asırdan ziyade imtidât eden hükümetinde (Meziye) de Ermenistan'da hayli fütuhâtı vardır. Ve Nil'in Bahr-i Ahmer'e icrasına da Fer'un merkum yani (Se Tute) himmet eyledi.

Ve halefi bulunan ikinci ve büyük Ramis ki Yunanlılar (Seyiz ve Siteris) dedikleri fer'undur ki, yetmiş sene kadar saltanat edip büyük (Tutmusyusun) hingam-i haşmet ve ikbalına faik olup yedd-i hükümrânisi Ganç Nehr'ine ve Asiya-yı Sugra'ya kadar mütetavîl deniliyor. Ve en meşhur fütûhatı Ken'âniler ile vuku'bulan muharebette nümayan meşhut ve herhâlde Fer'un merkum karâna-ı Mısıriya'nın en muktedir ve nüfuzlusu olduğu müspettir.

Emin Osman

Fünun

İki Mektep Efendisi Beyninde Muhavere

Ahmet Efendi- Yıldırım'dan muhafaza-ı nefis için çâre nedir?

Rıza Efendi- Yıldırım'dan hûlas olmak için mahal-i matluba uzun bir direk rekz olunup işbu direğin ucuna timordan mamul ucu siviri bir küçük çupuk rabt olunarak ve timor çupuğa dahi bir zincir vasıl edilerek zincirin diğer ucunu arzdan hafr olunmuş bir kapı içerisine vazı' etmeli. Bu suretle mezkûr sütünün karîbine nüzûl edecek yıldırımı timor çabuk cezp edeceğinden mahal-i matlup hıfz olunmuş olur.

Ahmet Efendi- Rıza Efendi hiç timor bir şey cezp eder mi?

Rıza Efendi- Hayır kardeşim öyle timor değil. Bu cins timora yani mîknâts derler ki, çelikten imal olunur.

Ahmet Efendi- Marulbeyan alet muhafaza daima yıldırım nüzulu men' eder mi?

Rıza Efendi- Hayır! Lakin bu hâlde madde-i eliktirikıya teddricen mıknatısa müncezip olduğundan ekser evkat o mahale zarar irâs etmezse de bazı kere şiddeti cihetiyle isabet dahi edip ancak bir zarar mıknatısın ademi vaktindeki zarardan pek cüz'i olur.

Ahmet Efendi- Çelik dediğiniz maden nasıl şeydir?

Rıza Efendi- Timor ve safi kömür tabir edilen madenlerden mürekkep. Mürettep bir madendir. Ve suret imalı dahi mürekkeb-i mezkûr bir kuvvetli ve harr ateşe konup ihmirarı husulünde ateşten derakap su veyahut soğuk yağ içine ilka ve tebrit olunmakla olur.

Ahmet Efendi- Haydi bu bahisten madeniyete gelelim. Kurşun nasıl şeydir?

Rıza Efendi- Kurşun maiye müşabih, zincabi renkli, yumuşak bir maden olup tırnak çizecek kadar sertliği vardır ve pek çabuk erir.

Ahmet Efendi- Nuhas yani (Bakır) nasıl şeydir ? Neye yarar?

Rıza Efendi- Kendisini maden-i saireden tefrik eder kırmızı rengi olup sütlü ve güzel tel olmakla kabiliyetli bir madendir. Mahaza hava ile pek çabuk kararır. Nuhasan sahan, kazan mutfak edevatı i'mâl olunduğu misli meskûkâtta dahi kullanılır.

Rıza Efendi- Tunç ve pirinç nasıl şeydir?

Ahmet Efendi- Tunç, kalay ve bakır ile mahlut maden olup (Çan) (Top) misli eşya imal olunur. Pirinç dahi (tutya) ile (bakırdan) mahlut olup bundan edevat-ı müteaddide imal olunur.

Ahmet Efendi- (Tutya) Nasıl şeydir?

Rıza Efendi- Kurşun gibi mai renkte zincabi bir maden olup ziyadesiyle donuk kalay müşabihtir. Lakin ondan ziyade serttir. Bakırdan daha kolay erir.

Ahmet Efendi- Gümüş nasıl şeydir?

Rıza Efendi- Beyaz ve parlak kurşun hafif ve altından sert bir madendir ki, sofraya edevatı ve meskûkât-ı saire bundan yapılır. Küre-i arzın ekser mahallerine Amerika kıtasında kesret üzere çıkar.

Ahmet Efendi- Altın nasıl şeydir?

Rıza Efendi- Koyu sarı ve parlak bir madendir ki, tezyinat ve meskûkât ve sairede istimal olunur ve cümle madenden ağırdır. Yalnız altından ağır maden vardır ki, ismine (Polatin) tesmiye ederler ise istimalı kalildir. Emin Osman

Hendese

Şakirt- Hoca efendi cetvel tahtası nasıl şeydir?

Hoca- Oğlum? Cetvel tahtası veya timordan yapılmış (mustatil) şekil bir alet olup bunun hizmeti künye tahtasının hizmeti gibidir?

Şakirt- (Perkel) Nasıl şeydir?

Hoca- (Perkel) Uçları sivri ve yekdiğerine merbut timor veya çelik iki koldan ibaret olup herhangi bir bude müsavi bud-ı ahir kıta ve herhangi but ile bir daire resim etmek bu gibi amellerde kullanılır.

Şakirt- Kalemli perkel nasıl şeydir?

Kalemli adi perkel gibi iki koldan ibaret olup fakat bir kolunun ucu sivri ve diğerkola (veyde) vasıtasıyla kurşun veya çini kalemli rabt olunan but ile resim olunur.

Şakirt- Mesaha şırdı neye derler?

Hoca- (Mesaha şırdı) Tesmiye kılınan alet (muşammadan) takriben bir santimetre tulunda imal ve üzeri zirâ' veya metreye taksim olunmuş on ile yirmi ziraa metre tulunda bir kutu derunünde olup arsa üzerinde vaki nokta beynindeki bud-i mesafe olunur.

Hoca- Daha bir çok alet-i hendesiye varsa da şimdilik size bu kadar iktifa eder, gelelim başka bahse .

Şakirt- (Sath-ı daire) Neye derler?

Hoca- Muhit daire ihatasından hasıl olan şekle ıtlak olunur.

Şakirt- kıtaa-ı daire neye ederler?

Hoca- Bir kavs ile veter ihatasından hasıl olan satha denilir.

Şakirt- Kıtaa-ı daire neye derler?

Hoca- İki nısf kutr ile bir kavs ihatasından hadis olan sathıma denilir.

Şakirt- Zaviye-i merkeziye neye derler?

Hoca- dılılar nısfikutur ve ras-i merkez dairede olan zaviyelere ıtlak olunur.

Şakirt- Zaviye-i muhita neye derler?

Hoca- Dılıları veter ve ras-i muhitında olan zaviyelere ıtlak olunur.

Emin Osman Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlave

Hesaptan Ders 13

Hoca- Size cemiden bazı mesail sorayım.

Şakirt- Buyurunuz.

Hoca- Bir mektebin birinci sınıfı (95) ve ikinci sınıfı (83) ve üçüncü sınıfı (100) ve dördüncü sınıfı (56) ve beşinci sınıf (105) talebe olsa o mektepte ne kadar talebe olduğu nasıl bilinir?

(2) Bir kimseden (50) bir (15) kuruş bir (44) kuruş para alsan acaba o adama kaç kuruş verecek olur?

(3) Siz bir tüccarın yanında kâtip olsanız bir gün sabahleyin (1000) kuruş götürseler, siz de bir yerde hıfzetseniz biraz sonra (1500) daha gelse ve akşam üstüne yakın (400) daha gelse ustanız gelip de sandıkta kaç kuruş vardır yahut bu gün ne kadar para alış veriş oldu derse ne deriz?

(4) 10 Gaz veya piriñç alınmış olup birinde (50) ve birinde (30) ve birinde (45) ve birinde (23) ve birinde (85) ve birinde (80) ve birinde (59) ve birinde (38) ve birinde (74) ve birinde (98) kıya piriñç olsa hepsi kaç kıya piriñç olduğu nasıl bilinir bunların cevabını gelecek derste isterim.

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafia Coğrafya Politikı

Şakirt- Bundan böyle Avrupa'da bulunan payitahtları beyan edecektiniz de geçen hafta Paris beyan buyurmuşunuz. Bu hafta da Londra'yı beyan ederseniz memnun olurum?

Hoca- İngiltere devletinin pay bulunan (Londra) şehri küre-i arzda bulunan payitahtların en meşhuru ve ehalisi gayetle çalışkan ve tahsîl-i kemalate haris olup işleri güçleri keşfiyat-ı fenniye iledir. Ve Londra şehrinin havası gayet fena ve toprağı kömür madenlerinden maada bir şeye malik değilken mahza fünün sayesinde böyle bir memlketi bağ-ı ireme döndermişlerdir.

Nüfus-ı mevcudesi iki milyona kariptir. İşbu Londra şehri Taymis Nehri üzerindedir ve İngiltere hükümeti haşır ve tayyat üzere (Kral) veya (Kraliyçe) namıyla bir hükümdarın kuvve-i icraiyesi (Parlamanto) namıyla bir meclis vasıtasıyla tahdit olunmuştur. İşbu (Parlamanto) iki meclisten müteşekkil olup (Biri) adayları

hükümdar tarafından mansup zadekan meclisidir. Ona (Lort kamaresi) derler. (ve biri) müntehap mebusan meclisidir ki, avam kamaresi tesmiye ederler.

Şakirt- İngiltere ne din ile mütedennidir?

Hoca- İngiltere ehalisi ekseriyet üzere perustandır. Emin Osman

Varaka

(Çocuklara bir numune-i imtisal nevresidegan vatanından bir efendinin bahçemize irsal eylediği varakadır)

Tufuliyetimiz sebebiyle zihinlerimizi daima eğlenceye meyyal olmadığından oyun ile işigali her şeye tercih ederiz de boşu boşuna geçirdiğimiz o kıymetli dakikalardan nasıl bir lezzet-i cahilane alırız.

Bu halimde ifna-yı vakit etmememize mümanaat eylediği takdirde ne kadar memnun kalırız. Hiç bir zaman bu memnuniyetin bir hududu olup o da hüngam-ı tufuliyetin geçmesiyle mahv olacağı tefekkür istemez. Mürebbiyelerimiz, bize tarik necat ve selameti irae ile daima saiy tavsiye ettiklerinden kendilerine teşekkür edeceğimize mukabilnin ve bedi farka muktedir olmayan kalplerimizde bir husumat-ı masumane hasıl olur.

İşte şu fakara hassiyet-i kalbimize güzel bir misal olabilir taraftan bir zat geçmekte olduğu bir mesire gâhın ortasında birtakım çocuklar toplanıp bülend-i avazıyla dua huvân olduklarını görür. Şol hâl-i merakını mucip olduğundan orada duranlarından birisine sebebi cemiyeti sual eyler. Baranın adem nüzülü sebebiyle mezraalarımız kurduğundan çocukların duası dahi bargâh-i izzette kabul buyurulacağı âşikâr bulunduğundan yağmur duası ediyorlar diye aldığı cevaba taaccüple, eğer çocukların duası kabul olsaydı arz üzerinde bir hayat hiç bir mektep hocasının bulunmaması lazım gelirdi demiş. Şu halimize insaf ile muhakeme edilecek olursa insaniyet nokta-ı nazarında müttehim tutulacağımızdan hocalarımızın emrilerine itaatla hüsn-i nazarlarını kazanmaya gayret etmeği âcizâne hem sitem olan arkadaşlarıma tavsiye ederim. Mehmet Şükrü

Bahçe

Aferin Şükrü Efendi doğrusu suğr sinniniz ile beraber şu yolda idare-i kelim edişiniz şayan-ı tahsindir. Cenabıhak saiyinizi meşkur eylesin.

Mutenevvia

Hafız Şirazi'den Mevut Gazel

رونق عهد شبابت دگر بستارا
ای صبا کر بجوانان جمن بازرسی
کرجین جلوہ کند مغجہ بادہ فروش
ایکہ برمه کشی از عنبر سارا جوکان
ترسم این قوم کہ بر در دکشان میخندند
یار مردان خدا باش کی در کشتی نوح
هر کراخواجکہ آخر بدومشتی خاکست
بر واز خانہ کردون بدر ونان مطلب
ماه کنعانی کہ من مسند مصر آن توشد
بر سر زلف اندانم جہ سودا داری
حافظامی خورورندی کن و خوش باسن ولی

میر سد مجدہ کل بلبل خوش الحانرا
خدمت ما برسان سرو کل و ریحانرا
خاک روب در میخانہ کنم مچ کا نرا
مضطرب حال مگردان من سر کردانرا
در سر کار خرابات کنند یمانرا
ہست خاکی کہ بابی نخرد طوفانرا
کوچہ حاجت کہ بر افلاک کشی ایوانرا
کین سین کسہ در آخر یکشد مہمارا
کاه آنست کہ بدر ود کنی زندانرا
باز بر ہم زدہ کیسوی مثل افانرا
دام تذویر مکن چون دکران قرانرا

Nazman Tercümesi

Yine vardır ne güzel tâzelik ol bostana yoksa gül müjdesi var bülbül hoş elhâna
Erişirsin çimenin gençlerine bâd-ı saba eyir gör ihlasımız serü ve gül ve reyhâna
Mey satan mağçenin aşkına bende olurum saf-ı müjgânıyla carub keş meyhâna
Ey çeken anber halısla ây üzere çöken muztarip etme de, rahm et dil ser gerdâna
Kase-yi lisane güler korkarım ahir bu kavim fesk ve ifsade tercih ederler imâna
Hak şinasana tayyan kim gemisinde Nuh'un bulunur hâki ke bir suyu değer tufâna
Her geminin menzili ahir bir avuç topraktır de ne lazım ki bu kasrı çeksen geyvana
Taşra git dar-ı felekten ve dahi isteme nan kader eder ahri bu cam-i siyah mihmâna
Taht-ı Mısır oldu nasibin ama ken'ânım geldi ol vakit veda eyleye sen zindâna
Bilmem ol zülfün ucunda ne hayalın vardır karşıklık ne reva kisve meşk-i ifşâna
(Hâfaza) bâde içip hoş ve (âmin) ol ama gayriler gibi tuzak eyleme sen kurâna

(Lamartine nam Fransa şair-i meşhurun (Meditasyon) manzumesinden edîp meşhur hâkim dane şinasi merhumun nazmen tercümesidir.)

İşidip görecek misin cana dişte ebruda her subh-u mesâ.
Gösterir suretin aksini ma bana savtın getirir bâde sabâ.
Olsa havabide kaçan kim âlim rüzgâr esdiğini guş etsem.
Sanırım gizli filizdarsın sen köşeme bazı kelam sumram.
Eylesem seyr şu yıldızları ger kim eder perde-i leyli perver.
Vechini sanki bana arz eyler çeşmime hoş görünen her ihter.

Beni efes nesimin ne zaman pus ezhar ile etse sekrân.
En güzel rayıhası içere hemen hep senin nefha ki kokular dil-ü cân.

Nev İcat Bir Elektrik Testeresi

Bu defa Hindistan'ın bazı ormanlarında yeni bir testere icat olunarak şimdiye kadar ihtiraa olunan her nevi testere ve makinelere fevkalade mürrecih olmakla ber vech-i ati tarifine iptidar olunur. Şöyle ki, adi bir telgraf telinin iki kutbu beyaz altından mamul bir ince tel ile rabt olunduğu anda mezkûr tel kızarıp derhal şiddetli bir ateş kesilir. Şu halde zikr olunan tel kesilecek ağaca yapıştırılıp çekildiği halde ağaca girerek ihrak adeta tere yağının bıçakla kesilşi gibi ortasından kemal-ı sühûletle kat olunabilecek bir ağaç. İşbu testereyle yalnız beş dakikada kat olunmakta bulunmuştur. Ve usul-i mezkûre şimdiden Avrupa'nın ve Amerika'nın bir çok ormanlarda icra olunmakta olduğu rivayet sıhhatandır.

Telgraf Risalesi

Kırmız Mürekkep

Herkes kolay yapabilir (kırmızı) ve şap yahut bigam ile şaptan ibarettir. fakat içine biraz zamg katılır.

Tab Mürekkebi İmali

Bezir yağını koyuluncaya dek kaynadıktan sonra ısı ile karıştırılmalı siyah mürekkep olur. Kırmız etmek murat olunursa içine kırmızı katmalı taş basmasına yazı için ve diğer kalemkârı matbuat kullanılan mürekkep dahi bundan ibarettir. Fakat farkları şudur ki, koyuluncaya dek kaynatmayıp galeyan ile sulu bırakmalı.

Tab

Pek eski vakitten beri sikke yazıları basmadır. Ve tab iptida şarkta icat olundu 1410 sal-i miladide (*Holanda*)'da kütüp ve temasıl tab olunduğu malumdur. (*Çin'de*) milad-i İsa'dan (200) sal-i mukaddem ağaç üzerine harfler kazıp basma sanatı mevcut ediki. Eser-i atikadan anlaşılımıştır. (*Avrupa'da*) bu marifet sanat vücudunu gösterebilecek eser (*Dune*) nam zatın Latinca sarf kitabıdır. Ki tahta kalıp ile matbuadır. Tahta kalıp diğer Avrupa'lıların (Filografi) aleti der ki, ağaç üzerinde harf mahkûke yerli olup fildamız bizdeki yazma yemeni kalpleri bi (Fotograpyh) yani

hurufatı icat eden zat Şover'dir. Şover hurufiyle basılan en eski eser beşinci Nikolay'nın Mektubat-i Gufran bahsi ile tevrattır. Emin Osman

Ayasofya Beyanındadır

Ayasofya binasının cesameti ve derûnünde bulunan bu kadar uyumlu sütunların kesreti ve duvarlarında olan enva-ı mermer ve ruhham ve savan ve sumaki taşların zeyynat ve ihtişamı cihetiyle bir eser bimisal olup bunu evvela Kostantiniyye ahşabından inşa ve hükmet-i rabbani mansına Ayasofya tesmiye etmiş ve biraz gün muhtarık olmasıyla bu muidi (Mudevsi) tecdît eylemiştir. Sonra (Costina) kaysarın vaktinde zuhur eden ve şehirde otuz beş bin kişinin telefine bais olan azim fetrette tekrar arza-ı harika dûcâr olup nihayet kaysar merkum ol kadar şurseş ve ihtilalden sonra halka mucip teselli ve tefahhur olmak niyetiyle. Elyevm meşhut olan kebir ve muhteşem mabedi inşa eylemiştir. Ve o vaktin mütefennin meşhuru olan (*Timos*) (*Esidorus*) nam zatlere bu hususu ihale edip onlar hem mabedinin kıya ve husus ve her Hristiyanlara haç varı resmini kemal-i maharetle tenasüp ettirerek naziri görülmemiş bir eser ayın binazira vücuda gelmiştir ve camia harç olunan yıldız en aşağı tahminetle iki iki milyon yıldız altını yani iki yüz yirmi bin kese gitmiştir. Merkum (*Entimodun*) maharetine delil olacak nice fakaralar nakl olunup az cümle hanesi ittısalında bir istemediği adam bulunduğu büyük tencerelerde su kaynatıp *boğusunu* boruyla tavana verdiği ve bu buharın zarbıyla hane zelzeleye uğrayıp içinde olanlar bilcümle firar eylediği bazı tevarihte münderiç olmakla merkumun şiddet ve kuvvet vapura dahi vakıf ediki istidlal olunur. Binanın şark tarafında hâlâ mahrab olan mahal-ı azim yarım istivana şeklinde olup üç daire görünür ve bunun karşısında garp tarafındaki bu surete olup fakat ortada olan nısıf kubbesi bu surette olup mak'ar oyma kapılara münasebetli düz camlık yapılmıştır. Camiin yanlarında büyük kemerler altında alt katta kırk yukarıda altmış amut olup bunlar yirmi ikişer arşın irtifaında mermerden ham ve yeşim ve sumaki dirkelidir. Ayasulug (*Atina*) ve (*Roma*) ve eski İstanbul ebne-i müziyesinden celp olunmuştur.

Ve Ayasofya'nın duvarları şamahveli tabir olunan yukarıda katın kemerlerine kadar enva-yı zi kıymet taş levheleriyle örtülüp pervazlarına taştan yapraklar, çiçekler işletmiştir. Ondan yukarıda ve alt katın kemerleri dahi (Mesyun ve (Musein) tabir olunan yıldız serçe ile tezyin olunmuştur. Camii şerifin tulu mihrabından havalinin büyük kapısına kadar iki yüz altmış dokuz arz, şimâlıden cenup tarafına

kadar iki yüz kırk üç, kubbenin merkezinden zemine kadar yüz seksen kadar, binası tarihinden Sarı Sultan Selim devrine değin tekrar tamir ve nihayet asır Abdülaziz Hanında külliye tecdit suretinde tamir ve termim buyurularak ziynet kadime-i binaiyesi iade ve zibayiş fezayi tak ve duvarı ve alan mujıklar jek gül ahagden ayna gibi tathir ve küşada olunmuştur.

Heyet Sabika-ı Kostantiniyye

Curnal

Jurnal kelimesi fil asıl yevmiye manasına ise de matbuat ıstılahında vakti muayyen matbu ve menşure denir. Rüzname olsun usbui olsun, şehri olsun ve ne şekilde olursa olsun ve neden bahsederse işbu günkü ıstılahı budur.

Curnal ihtiraat-i ceditendir?

Dünyada birinci Curnal tütüncü Sukrat'ın nam ve nezdinde tab olunan varakadır ki, Sultan Süleyman Kanuni aleyhine Venediklileri tahrik için neşr olunmuştu. şu gazete iki lirad kıymetinde Venedik parası eder.

Hayvanatın Takribi Müddet-i Hayatları

Ayı	yirmi sene
Kedi	on sene
İnek	yirmi sene
Deve	yüz sene
Köpek	yirmi sene
Ceylan	yüz sene
Fil	dört yüz sene
Tilki	on beş sene
Tavşan	yedi sene
Beğir	otuz sene
Arslan	yetmiş sene
Büyük siyah karga	yüz sene
Kergadan	yirmi sene
Koyun	on sene
Hinzir	yirmi sene
Ada balığı	bin sene
Kaplumbağı	yüz sene

Mesail

İki hatt-ı müstakim mahdotalara biri bir müsellesin iki dıl mecmu ve diğeri on dıl ve mahpattır olduğu zaviye veteri farz olunup zaviye dahi malum olmakta. İşbu iki hattıyla bir zaviyeden müselles-i mezkûrün imalı matluptur.

İki hatt-ı müstakim malumun yeri müselles-i kaim zaviyenin bir dıl ve diğeri veter-i kaima ile dıl ahir mecmuu olsa hatteyn merkumundan müselles mezburun imalı matluptur.

İşbu iki meseleyi hâll eden efendiye bir kitap hediye olunacaktır. Sahhaflarda 68 numaralı sahhaf Abas Kemal Efendi'nin dükânında onu zikr eden kitap mütenevvi'anın fûruht olunuduğu ilan olunur.

Kemal

4.36.Otuz Altıncı Sayı

Numara 36 fi 12 Haziran Sene 1297 (Cuma) 27 Receb Sene 1298 Birinci Sene

Nesayih

Bir zengin adamın oğluyla bir fakir adamın oğlu beyinde şu vecihle bir muhavere cereyan eder:

Zengin- Hele şu miskine bak, babası gibi kendi de fakir! Bak benim babam ne kadar zengin. Sokağa çıktığım vakit dört beş lale ile çıkıyorum.

Fakir- (Bir tavr-ı hakimane ile çocuğun yüzüne bakarak) Vah vah teessüf ederim sizin halınza kardeşim.

Zengin- (Gülerek) Hele benim halime teessüf edecek adama bak, sen kendini görmüyor musun!

Fakir - Söylemiyeyim dedim ama sabır edemeyeceğim. Be hey biçare sen ne için bu kadar tefahhur ediyorsun, sen hanedanın yanmış olan mumunu söndürdün. Ben ise yeniden bir hanedan mumu yakacağım. deyip çocuğu ilzam eder.

Beyit

ای که مغرور مانده شب و روز
بیر زکی واصل و عز و نسب
رو بحسن ادب کرای که نیست
این نسب خوبتر حسن ادب

Manası

Ey mübahat eyleyn asl ve neseple rûz-ü şep
Bu hayali terk edip tahsil kıl hüsn-i edep
Adam oldur kim ola hüsn-i edeple muttasıf
Hasılı hüsn-i edeptir ikram-ı asıl ve nesepe

Mütalaa

Ey benim aziz kardeşlerim bir adam asaletiyle tefahhur etmemeli asaleti kendi teşkil etmeli de ol vakit mütefahhir olmalı. Babanız ahlak-ı hamide ile muttasıf bulunması size fayda vermez. Sizler bilzat ahlak-ı hamide muttasıf bulunmakla saiy etmelisiniz. Eğer her bir adam pederinin iyilik ve fenalığına hissedâr olması icap etmiş olsaydı, bunca iyi adamlardan bu kadar fena evlatların zuhur etmemesi lazım gelirdi. Ey aziz dostum mütenebbih ol! Mütenebbih! Malına mülküne güvenme ilim ve ahlak tahsil etmeye çalış. İnsan olalım kardeşim insan olalım biz!

Diğer Nasihat

Ey benim kardeşlerim peder validenizin sert sert kelimeleri sizleri dağdâr etmesin çünkü

Beyit

هر که باکھتران ک نر می
ماند اندر بلیت ایشان
ننھندش بر استی کردان
نبرندش بو اجبی فرمان

Manası

Verme yüz evalt ve etbâ'a sakın zâhirde sen.
Hayır ve şerri onların bil-cümle aittir sana.
Lutf ayrıca hoştur, lakin siyaset olmasa.

Muktaza-yı emr ve nehinde olunmaz i'tinâ.

Beyti mucibinnce sizlere öyle sert yüz göstermezselers bî-haseb alsan sözlerini dinlemezsiz.

Diğer Nasihat

Ey benim biraderlerim bu alemde herkese kendini sevdirmek arzu edersen tatlı sözlü ol. Kimeseye fena lakırtı söyleme. Çünkü fena lakırtı söylemeye na'uzbillah bir kere ağzın alıştı mı büyük adamların yanında dahi söyleyip rezil olursun!

Beyit

برنگو خوی کن زبانترا
کان رود بر زبا نکه خوی کند
خوی کر بریدی کند روزی
بس خلقت سیاه روی کند

Manası

Ağzına alma sakın kötü sözü eyle hazer
Huy eder onu lisanın bed sözü mutat eder
Hoş zeban olmaya saiy eyle zira akibet
Bir gün olur kim seni güftâr bed berbat eder

Sizler lakırtı söyleyen adama bakmayınız, ağzından çıkan söze bakınız. Bilmem bu Hristiyan sözdür, bu Yahudi sözdür diye hakikatı ketm etmeyiniz, güzel bir söz işittiniz mi o sözü hazer can ediniz.

لا تنتظر الی من قال و انظر الی ما قال

Farisi

شرف قائل و خساست او
نکند در کلام هیچ اثر
تو سختر نکر که حالش جیست
در کدازنده سخن منکر

Türkeçsi

Her kim ol bir sözü söyler ger
 Hasis ger şerif bakma kimdir
 Söyleyin ol sözleri mana gözet
 Fayda-ı mend olmaya cehd eyle ders al

آكه اول كم ديدى كم سويلينى خوار كور دعوى كوزن

İfade

Efendiler (İlm-i Cebr) ulum-i riyazıyanın esasıdır. Ulum-i riyazıya ise her bir yerinin esasıdır. Bu lakırtı size abes yahut mübelağa ki, görünmesin. Pek sade söylüyorum. Mesela, bir adam tarih okusa mantık bilmeyince fakaraları muhakeme edip onlardan bir netice-i hakimane istihraç edemez. Hâlbuki mantık ulum-i riyazıyadan maduttur. Ve keza bir adam timorcu olsa sanatında terakki etmesi ilm-i kimya aşına bulunmasına tevakkuf eder. Hâlbuki (ilm-i kimya) ulum-i riyazıyadandır. Daha bunun gibi nice şeyler gelelim cebrin ulum-i riyazıyaya olan hizmetine evvela, cebr bilmeyen hendese bilemez, hendese bilmeyen kozmografyadan bir şey anlayamaz. Kozmografya bilmeyen hikmet okuyamaz, hikmet bilmeyen kimya bilemez. Arzı okumaz demekle, tabakat-ı arzı okumaz demekle cebr bilmeyen adam ulum-i riyazıyadan bir şey istifade edemiyormuş. Ulum is riyazıya bilmeyen de saireyi layıkıyla tefhim edemez. Bu kazıyaya tevfikane cebr okumayan hiç bir şey bilemez. Bunun için bu ilmin tahsiline saiy etmek faraiza-ı zümmetimizdir.

İlm-i Cebr

(İlm-i Cebr) diye kemmiyetlere dair olan meselerin umumiyetle hâlli için vâz' olunan kaideleri bildiren ilme derler.

Her bir ilmin mevzu ve gayeti olduğu ilm-i cebrin mevzu da kemiyattır.

Kemiyatın ifade ve eşa'ârı için ebceci harfler istimal olunup ve kemiyat-ı malum için mezkûr eden b c harfler ve kemiyat-ı meçhule için dahi safs lafzında olan s a f s harfleri kullanılır. İnşalah gelecek derste ilm-i cebrde müstemel olan işaretinden bahsederiz.

Tarih-i Alem

İkinci Ramisin vefatından sonra serir-i hükümete Ramis geçip (1922) senesinde yirminci sülale-i feraineyi teşkil eyledi bu sülaleden merkur halef olanların cümlesi (Ramis) bakanı haiz ettiler. Bunun zamanında şayan-ı tahrir bir şey yoktur. Bundan sonra dördüncü Ramis'in eyyam-ı saltanatında Âşuriler ve Asya-yı Garbiye yapılmış olan mefuller merkume verirlerdi. İşbu dördüncü Ramis Mısır'ın eski kuvvetini muhafaza etti ise de Mısırliler boluların Asiya'da olan nüfuz hükümraniyetleri zail ve zay' oldu. Yirmi birinci sülalenin hükümet-i Mısır'ın zaman-ı inhitatı olup Hazreti Süleyman'a kerimesini tezviç eden Ferun'un bu sülaleden olduğu mervidir. Yirmi ikinci sülaleyi (Şişuvnak şişak) nam Fer'un iptida eylediği ki Hazreti Süleyman'ın oğlu (Rasım) aleyhine (Bor yama) imdat eden Ferun budur. Ferun merkur (Yoryama) kerimesini tezviç etmiş olduğundan tertip ettiği kuvve-i muavene ile ispat aşaranın arzusu üzerine merkumu Devlet İsrail'e hükümdarı yapmış ve bu sırada (Rasım) arasında kalan yahud ve Nebiyamin sebataları üzerine hücum ve kodus-ı Şerifi muhasara ile mabeddeki hazain ve emvalı nehp ve garet eylemişlerdir. Sülale-i mezkûreden sonra yirmi üçüncü ve yirmi dördüncü sülale teşkil etmiş ise de müddet-i idareleri az olup nihayet (Sabuku- Şabaka) hücum ile Mısır'ı istila ve yirmi beşinci sülaleyi teşkil eyledi. (Sabuku-Şabaka)'nın muharebi (Bu şuru) nam Ferun olmayıp (Sabaku-Şabaka) bunu diri diri ateşe attığı mervidir. Yirmi dördüncü sülaleden Sennüs nam kimse Mısır-ı Süfla'nin cihet-i garbisinde icra-yı hükümetle muahhiran Feraine Habeşiy'e'nin inkırazında yine idare-i Mısırya'yı zamem kifayete aldı. Zikri sebkat eden yirmi beşinci sülalenin müesses (Şabaka)' yı Âşuriler yahutten mülkü (Asa) aleyhinde ittifaka çağırmişti sülale-i mezkûrün üçüncü kralı Taraka yahudiye mülkü garkiyatın daveti üzerine Âşur hükümdarı (Siteharip) aleyhinde ebvab-i harbi küşat etti ve yahudiyede bu vecihle ele getirdiyse de muahhiran Siteharip Tarakayı Mısır'a ircalı bilad-i Mısıryaya dahi duhul edip hayli hasar etmiştir. Hicretten 1292 sene mukaddem Habeşler Mısır'ı terk ile yirmi dördüncü sülalenin Fer'un-i ahiri olan (Sennüsü'nin idaresine geçti.

Mabadı var

Hendese

Hoca- Bu hafta hendese-i sathiyeye başlayacağız. Lâkin başlamadan evvel bazı şeyler beyan edeceğiz.

Şakirt- Buyurunuz efendim.

Ulum Mütearife

- (1) Şeyler birbirine müsavi olsalar ol şeyler birbirlerine müsavi olurlar.
- (2) Müsaviler cemi olunsalar hasılları dahi müsavi olurlar.
- (3) Müsavilerden tarh olunsalar bakileri dahi müsavi olurlar.
- (4) Müsaviler ile taksim olunsalar haric kısımetleri dahi müsavi olurlar.
- (5) Müsaviler, müsaviler ile zarp olunsalar hasılları dahi müsavi olurlar.
- (6) Herhengi berkel kendi icraların her birinden azamdır.

Hoca- İşte bunları iyice bilmeli, ileride istimal edeceksiniz. Şimdi size bazı tarifet v e işaret göstereyim ki verdiğim dersleri layıkıyla anlayasınız.

Bazı İşarat

Eğer bir şeyin tarifi murat olursa işbu (tarif) vecihle işaret olunur.

Ve eğer ulum-ı mütearife tahriri murat olunursa işbu (mütearife) işareti vaz olunur.

Aded-i makale için rakam-ı nücumu ve adedi dava için rakam-i hindi İstimal olunur. mesela üçüncü makalenin on altıncı davasını tahriri murat olursa, bu vecihle (16 h) işaret olunur. Yine aded-i netice ve aded-i tenbihe adedi dava eden tefrik olunmak için netice kelimesi yahut tenbihe kelimesi üzerine tahrir olunur. Şöyle ki, mesela ikinci makalenin beşinci davasının üçüncü neticesi yahut tenbihi murat olursa (b 5 netice 2) yahut (b 5 tenbihe 2) bu vecihle işaret olunur. Bir müsellesin bir zaviyesi murat olursa ol zaviyeye haruf cümleden üç harf ile zikrolunarak haruf-ı merkumeden vasatta bulunanı zaviye-i matlubeye işaret olunur. Mesela (h k y) zaviyesi denilse k zaviyesi matluptur.

Her zaviye-i kaime (r) harfiyle işaret olunur iki miktarın müsevati (=) ve cemi' (+) ve beynindeki fazl yani tarh (-) işaretiyle ifade olunup şöyle ki, mesela (d h) tarhi murat olursa (d – h) yahut (h – d) tarikiyle irae olunur. Farzan d kemmiyetinin n kemmiyetinden büyük olduğu işâr için (n d) vecihle yazılır.

Hendese-i Sathıya

Şakirt- Bu hendese-i sathıya neden bahs edecek?

Hoca- Hendeseden mesela, size bir dava sorayım hâll edersiniz.

Şakirt- Aman hoca efendi bana öğretiniz.

Makale-i Evveli

Zevaya ile hutut-ı mütevaziye beyanındadır dava 1

Hoca- Herhangi zaviyetin mütecavizeyetin mecmu' = 2 olur,
 Zîrâ eğer b h hattı e h hattına amûden olsa
 $E b h = r$
 $H b h = r$ olduğundan
 $E b h + h b h = 2 r$ olur
 Eğer b hattı e h hattına mail olursa b h amûdu ihraç olundukta
 $E b h = + d b h = r + e b h$
 $E b h = h b h - e b h = r - d b h$
 $E b h + d b h = 2 r$ olup matlup sabit olur

Muhaverat-ı Nafiaya İlave Hesaptan Ders

Cemi' ve Tarhtan Bazı Esile

Hoca- Aferin efendi geçen hafta suallerime cevap verdiniz, bakalım bu haftakilere de cevap bulabilecek misiniz?

(1 sual) Ahmet Efendi'den 11 65 kuruş bir, 312 kuruşta para alsanız, bir müddet sonra Ahmet Efendi'ye 190 kuruş vermiş olsanız acaba Ahmet Efendi'ye ne kadar borcunuz kalır?

(2 sual) Bir buğday ambarına (89) kile bir (121) bir buğday atsanız biraz vakit sonra 55 kile buğday lüzumu olup mezkûr ambardan alınsa acaba ambarda ne kadar buğday kalır?

(3 sual) Rıza Efendi (450) Ahmet Efendi (380) Münif Efendi (400) lira koyarak bir şirket açsalar, bir gün beyinlerinde nizâ' olduğundan Münif Efendi şirketten sermayesini alıp çıkarsa acaba şirkette kaç kuruş sermaye kalır?

(5 sual (4925) den (325) çıkarınız

(5 sual) 1125 ten 211 çıkarınız

Tûl ve Mesafe Mikyasları Küsurat-ı Aşari

s- d s metri yani aşar zirâ' neye derler?

c- Metrenin on cüz'inde birine denir.

s- Metre yahut zirâ' aşari neye derler?!

c- Daire-i nisfi'lneharın rübunun on milyon cüz'inden bir cüzine müsavi olup evzan ve ekyal mesahatın vahit kıyaslarına esas ittihaz olunmuştur.

s- Santimetre yani aşar-i zira neye derler?

c- Metrenin yüz cüzinden bir cüzine denilir.

s- Milimetre yani muşar-ı zira neye derler?

c- Metrenin bin cüzinde bir cüzine denilir.

Adad-i Aşâriyesi

s- Dakametre neye derler?

c- On metre yani on zira tula denilir.

s- Hektometre neye derler?

c- Yüz metre yani tula denilir.

s- Kilometre yani mili aşarı neye derler?

c- Bin metre yani bin zira tula denilir.

s- Miryametre yani fersah aşari neye derler?

c- On bin metre yani on bin zira tula denilir.

Mütenevvia Bir Fakara-ı Müessire

Köyün birinde bir adamın köpeğine bir müddetten beri durğunluk ve sersemlik gibi bazı hâlât ariz olarak, köpeğin sahibi ve familiesi köpeğin kuduz illetine girtâr oldu zanniyle yanından içtinap ve tevki ve mümkün mertebe evden uzak tutmaya tasaddi ederler. Zavallı hayvan bu evde doğmuş ve o ev hanedenin rize-i nan nimet ve sukata-ı huvven inayetiyle büyümüş. Daima efendilerinin süruru ile mesrur ve kederiyle mekdar bihuzur olmuş olduğu cihetle, kendini bayağı infikak kabul etmez bir famile azası değil ise bile, ahibbası asdikası yerine koymuş olduğuna mebni böyle bila sebep matrut ve müstakill oluşu, nefsine güç giderek ve alelhusus insan meclisine efendi nevazşına alışmış olduğundan yalnızlık kusuvvet derûnünü bir kat daha müştedd ederek, sevdâyı ev sevdasıyla beraber hakkında halkın şu itikat ve iddası günden güne artarsa da, kudurmadığı cihetle üzerinde hiç bir kuduz alameti müşahede olunmaz. Fakat şaibe-i eşkal altında kaldığından kema filsabık eve konulmaz.

Meğer civarda efendisinin teklifsiz görüştüğü bir aziz ahababı varmış. Biçare köpek bu hâl-i mezellet iştimalı teheccümle mecalı kalmadığından def kilal-i melal ve hiddete bir çare bulurum hayaliye seykiyle, o ahababın evine azim olur. Ondan dâhî tart olunduğunu görünce kapısının önünde suret-i geda ile bir keze haykırıp lisan-i hâl ve bu suzşeli avîl-ı makal ile dâhil-i beyit olunmasını iptihâl eyler. Kimse açmadısa da belki sonra açarlar ümidiyle bir müddet daha bekler, bakar ki kimse

açmıyor oradan da kat' ümit edip melul mahzûn çekilir gider. Mezbûr evin yakınında bir çay varmış. Hayatından bîzâr kalarak düşünce düşünce bu çayın kenarına iner kim bilir biçare hayvan bu alem-i eleme terk ederken vaktiyle muazzez yaşadığı yerlerle veda mı etmek isterdi, yoksa dağlarda ormanlarda beraber gezip oynadığı yavrusu gibi, sevdiği lale gibi gözettiği, efendi zadelerin haksızlığını unutarak avaralık yalnız zatlarnı yâd ederken dünya gözüyle bir kere daha anılarını görmek dilerdi. Her neyse arakasına döner aldanıp evi bildiği sonra bir küçük illele kovaladığı mevaye doğru hazin bir nazar eder ve acı acı bir kere daha ol vakitten sonra kendini çaya atar derhâl dalıp gözden nihan olur. Bir müddet sonra çayın yüzünde laşesi görünür. Kudurmuş olsaydı suya girmeyeceğinden bu nazın hayvanın kendini helak edişi mahzâ tevahhuşa alışmadığından kalbinin inkisarı ve kendi ihtiyarıyla olduğu meydana çıkar.

Hitam

Bir Devlet İdaresi Bir Hane İdaresine Benzer

Durunuz şu kadıyayı ispat etmek için size bir kıyas mantığı yapalım. Bir hanenin idaresi o hane sekenesinin alelinkirat varidat ve masarifatının idaresinden ibarettir. Bir memleket idaresinde havi olduğu hanelerin idaresinden ibarettir. Bir devletin idaresi dahi bir şahısın idaresine teşbih olabiliyormuş. Bir devlet için ilim ve fünuna aşına bulunmasına tevekkuf eder. Öyle ise bir adamın idare-i beytiyesi dahi tahsil-i kemale menuttur. Şu lakırtıyı söylemekten muradım ilim ve fününun herkese olan eşed lüzumunu bildirmekten ibarettir. Yani cahil, milleti refah ve saadete nail olamayacağı gibi, cahil olan bir şahsın da ne dünyası mamur olur ne ahireti. Ama denilecek ki, nice adamlar var ki, hasıl oldukları halde kemal-i refah ile geçinirler hay! Efendim hay! O bizim mülkümüze mahsus hele başka bir mülke git de bak cühelaya bir lokma ekmek veriyorlar mı görürsün. Hamdd olsun burada da pek öyle bad-i hava ekmekler kalmadı. O gördüğünüz cahiller eskiden kazanmışlardır. Şimdi kazanamazlar. Kazanacak iş bulamazlar ki, kazansınlar. Hammallık bile hemen fünün ile olacak, sözün en kısası cahil olanlar bundan sonra ekmek bulamazlar vesselam.

Mirat-ı Sihat nam kitaptan alınmıştır (Cimlastik yani hıfz-i sıhata dair hareket)

İşbu hareket iki kısımdır:

Birisi kolların ön ve arka tarafa ve sağa ve sola ve yukarıya ve aşağıya hareket etmek ve ayakları için dahi günden güne sıçramaktan ibarettir.

İkinci kısım: bir sırık üzerine çıkmak ve ip üzerinde oynayıp cambazlık etmektir.

(Cimlastik tabir olunan hareket-i failiye) kolların ve gözlerin başlıca lahimlerini kuvvetlendirir. Göğüste olan istidadı ziyadeleştirir ve ak çiğere kuvvet verir ve şu hareketten hasıl olan tesirat cümle hareket-i failiyeye şamildir.

Validenin Evladına Olan Şefaaf ve Muhabbeti

Anaların evlat hakkında olan şefaaf ve muhabbetleri hacet-i tabiye ve alaka-ı zaruriye olup kel-nefs filhacar sabittir. Bunların evladı hakkında teşfika asla ihtiyaçları yoktur. Çünkü evladına muhabbet yalnız insana mahsus olmayıp her bir hayvanda ve belki yılanda bile biltab' mevcut olduğu gibi yaşça dahi bunda dâhili külli olduğu inkar olunmaz.

Binaenaleyh, nakısat-ı akıl olmak veyahut hadasetinde bulunmak mülabesesiyle ya zevce muhabbet veyahut başka efkara hizmetle nadiren evladına rahm ve şefkatı olmayan kadın dahi bulunur. Evlatların kendilerine hayırilhalef olduğunun ve onun hilkat ve ecza-ı daniyesinin bir nısfı kendisinden olup dünya ve ahiretce menafiden gayr-i hali olacağının bu misellere tabiriyat-ı münasibe ile tefhimi ve şefkatsızlığa meyl ettiren ilel ve esbaptan tebit olunmaları icap eder.

Herkesin mürebbiye-yi hakikası olan Hakk-ı Teala Hazretleri validelerin evlat hakkında olan şefkat ve hüsn nazarlarını hikmete tevfiik buyurdıklarından evladın muazzez ve mükerrem buyurmalarına sebep validelerin hareket-i masıraneleriyle hüsn-i teveccühleridir. Zira herkes biliyor ki, analar evladını muhatarayı mucip olacak hâllerde görseler muktedir oldukları hâlde bilfiil ve olmadıkları hâlde bilvasıta çabalayıp ekser validat evalat uğurunda canlarını bile fedâ ederler.

Bilakis haddinden ziyade ve fevkalade muhabbet edip bu muhabbet iktizasınca çocuklar serbest bırakılması ileride duçar muhavvif olmalarına ve "aman oğlum soğuklup da hasta olmayasın" diye haklarında müsamaha gösterilmesi büyüdükten sonra terbiyesizliklerine ve bu hâl evladın (Men lem yudiye ebaveyin yudihi zaman) medlülüne ma sadak olmalarına mueddi olur. Kezalik henüz hâl-i rızasında bulunan çocuklar hakkında derece-i itidal haricinde olarak muhabbet-i

mufrata gösterilmesi sevda, fesad arız olunmasına sebep olarak razı bulunan etfalın zayıflık ve belki gittikçe helakine karışık olunması icap eder. Validelere bu dakikaların tefhimi pek lazımdır.

Bahçe

Validelere (Hayrulumur avsatuha) medlülün güzel yol olamaz. Bir çocuğa pek çok yüz verilirse tabii arsız olur. Bütün gün tektir ve taziz olunrsa yine arsız olur bunun için her şey yerinde her şey sırasında yapılması, mesela bir valide evladının güzel ahlakını gördükçe evladını sevmeli çünkü çocuk "aman her vakit böyle yapayım da validemin teveccühünü kazanayım" diye kendi kendisine uslu olur. Keza çocuk bir fena yaptığı vakit icabına göre tektir ve taziz olunursa çocuk örüküp "aman bir daha böyle şey yapıp da validemin tektirine müstahak olayım diye fena şeylerden perhiz ve mücanebet eder.

Şinasi Merhumun Bazı Ebyattıdır

Müfret

Göge mi erdi başım yer yüzüne geldimse
Var mı bak benceleyin yıldızı düşkün kimse

Müfret

Beni küçük döşüren payamın küçüklüğüdür
Büyük belâya sokan gönlümün büyüklüğüdür

Müfret

Ne belâlar getirir başıma fikr-i namus
Kırılır gahice şem'in ulundan fanus

Müfret

Eğer ehl-i basirat sen hüner arz etme nadane
Anadan doğma ameller değıldir vakıf elvana

Gazel-i Hafız Şirazi

که سر بکوه و بیان توداده مارا	صبا بلطف بکوان غزال رعنارا
تفقیدی نکند طوطی شکر خارا	شکر فروش که عمرش دراز چرا
بیاد دار محبان باد بیمارا	جویا حبیب نشینی و باده بیمایی
که برسشی نکنی عندلیب شیدارا	غرور حسن اجازت مکرند اد ای کل

به بند و دام نکیرند مرغ دانارا بخلق و لطف توان کرد صید اهل نظر
 سهی قد ان و سیه چشم و ماه سیمارا ندانم از چه سبب بوی آشنایی نیست
 که رنگ مهر و وفانیست روی زیبارا جزاین قدر نتوان گفت در جمال تو عیب
 بیاددار غریبان دشت صحرارا بشکر صحبت اصحاب و اشنایی بخت
 در آسمان چه عجب کرز گفته حافظ
 سماع زهره برقص آورد مسیمارا

Saba keremle di sen evvel gezal ri'naya ki sen başımızı saldın bu deşt-i sahraya
 Şükür satan ki onun ömrü var ola zira telattuf eylemez ol tuta-yi şeker haya
 Habip ile oturup bâde içtiğin demler düşün ki ne oldu o ahbab-ı bâd peyâmaye
 İcâze vermedi mi ey gülüm o nahvet-i hüsn ki hâll-i dil sorasın andelîb-i şeydaya
 Nezaket ile olur saydd daim ehl-i nazar tuzag ve bent ne lazım ki murg-ı dânyâye
 Nedendir olmaz acep âşinâlığın kokusu o ser vakkedli kara gözlü mah-i simâyâ
 Senin cemaline bundan ziyade denmez ayip ki renk ilfet olur sanma revî zibâyâ
 Vedat ve lutf ile baht âşinâlığı hakkı düşün ne oldu gariban zârüü bî-vâyâ

Acep mi gökte (Âmin) bu kelam (Hafızdan)

Semâ' zehrada raks ettire mesihaya

Sahhaf çarşısında 68 numaralı sahhaf Abbass Kemal Efendi'nin dükkanında âtilzickr kütüb-i mütenevviyanın fûruht olunduğu ilan olunur.

Fiyat

	Cüzi	kuruş
Paris Batakhâneleri	m	50
Öksüz Kapıdan	1	8
Hiter Hındu	1	5
1 Köse Kehya	1	2
Âfet-i Cehl	1	2
Hüküm-i Dil	1	1
Menşaat İzzet	6	35
Kıdvetülmenşaat	1	15
Talimülisan-ı Fransevi	1	16
Müftahu'llisan-ı Fransevi	1	3
Mederse-i Edep	1	5
Baharıya-ı Edebiyat	29	15

Mübahis-i Mütenevvia	5	5
Osman Paşa Risalesi	1	1
Yüz Gün Muhasara	1	1
Usûl-i İmlâ	4	8
Mithat Paşa'nın Risalesi	1	1
Tercih-i Bent Ziya Paşa	1	2
Şerh-i Akaid Tercümesi	m	0
Layihat-ı Camı	1	1

Kemal

—

Meketb-i Sanayi-yi Şahâne Matbaasında tab olunmuştur

4.37.Otuz Yedinci Sayı

Numara 37 fi 19 Haziran Sene 1297 (Cuma) 4 Şaban Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Bir Millete Kütüphanelerin İlzamiyeti

Malumdurki bir milletin mabihilhayatı ilim ve fünundur. Tahsil-i ilim dahi kitapların vasıtasıyla olduğu aşikâr bulunduğundan hâlbuki efrad-i nasın cümlesi ağır ağır fiyatlarıyla kütb-i mütenevvia iştirasına muvaffak olmayacakları bedihi bulunduğundan tabii şu mani sebebiyle ehali tahsil ve kemalatten mahrum kalırlar. Bütün ehaliye kitap tevzine yani hükümet muvaffak olmayacağı cihetle bunun kolayı umuma mahsus büyük büyük kütüphaneler küşat etmektedir. Vay vay bizim kütüphanelerimiz yok mumuş? Canım ne acele ediyorsunuz kütüphanelerimize bir göz gezdirelim Lisan-i Arabî ve Farisî üzere yazılmış fıkıh ve lügat ve sarf ve nahv misli kütb-i mütenevviadan başka bir kitap var mı? Müptediyun bu misli kitaplardan

anlarlar mı müptediyûn şöyle dursun azıcık kitap karıştırmış adamlar bile bir şey istifade edemiyorlar. Sakın ha yanlış anlaşılmasın biz kütüphanelerimizde bulunan kitaplar bize lazım değil yırtalım atalım demiyorum şimdi mevcut kitaplar umuma fayda bahş değildir. Usûl-i cedîde üzere kitaplar lazım mesela, mükemmel Türkçe tarih kitapları mükemmel fûnûn kitapları, tiyatro, romanlar bulunmalı ki, herkes kendine lüzumu olan kitabı kolayca bulsun. Bakınız Avrupa'ya mahsusan ayrıca Türkiye Kütüphanesi namıyla bir kütüphane vardır ki, derunünde bulunan kitaplara bir göz gezdirecek olsak bizim İstanbul'da tab olunup da görmediğimiz ve okumadığımız nice nice kitapları buluruz. Gördün mü? Kütüphane işte böyle olmalı, ve böyle kütüphane küşadına saiy etmelidir ki, ehalimiz istifade eylesin.

Bu haftadan itibaren efendi namında bir zat heyet-i tahririyemize dâhil olmuştur inşaallah gelecek hafta eserini inzar-i kairine vaz edeceklerdir.

İm-i Cebr (Mabat) 2

İlm-i hesapta kullanılan işbu + - * / cezr () = işaretleri ilm-i cebrde dahi müstameldir.

İşaret-i mezkûre ile beraber yazılmış harfler kemmiyeti ifade ve iş'ar ederler. Durunuz size bir misal göstereyim: Mesela

$$H+d-h*a/ d*h- 42$$

İfadesi bir kemmiyet-i mürekkebe olup bunda olan h kemmiyeti 10 ve d kemmiyeti 9 ve h kemmiyeti ve a kemmiyeti 2 adetlerine müsavi olsalar işbu ifade-i cebriye

$$10+9-6*2 / 9*6-52 = 7/2$$

adedini a'şâr eder ve işbu * işareti pek çok defalar kemmiyetin iraelerine konulup mazrubat-ı müteaddide bila işaret yazılır. Mesela 3* b*h*d yazılacağı yerde 3b h d diye yazılır. Lakin mazrubatın arasınca birden ziyade rakım bulunursa o vakit işaret 6 mezkûre yazılmalıdır.

Mesela 8* 3*5 h d işaretsiz olarak yazılmaz.

Ve eğer yalnız bir rakam olursa bu rakam harflerinden evvel yazılıyor ve buna emsal-ı rakemi tesmiye olunur. Yani 3 h kemmiyetinde olan 3 rakama h kemmiyetinin emsalı denir. Ve bazı bu emsal harflerde dahi olur mesela h y kemmiyetinde olan 3 h e mazruplarına y kemmiyetinin emsalı deniliyor. Mükabı veyahut d b zait ceminin üçüncü kuvveti diye telaffuz olunur. Mabadı gelir

Hendese (Mabat) 2

Geçen hafta derste ispat ettiğimiz davaların neticesi dahi vardır.

Netice

E h hattı üzerinde vaki b noktasından hatt-ı mezburun bir tarafında resim olunabilen cemi hutut-ı müstakimenin farzan b d b h b v b k hatlarının ihdas eyledikleri zaviyeler mecmu = 2 r olur.

Zira e b k+ k b b + b b h = 1 b h + h b d + d b v = h b h olmakla

1 b k+ k b v + v b h + h b d+ d b v = 1 h++ h b h = 2 r olur.

Dava : 2

1 Noktasının etrafında vaki d 1 h d h h 1 b b " h zaviyeleri mecmu = 4 r olur.

Zira 1 h hattı v cihetine doğru istikamet üzere ihraç olundukta d 1 h zaviyesi (v) (t) zaviyelerine taksim olunarak

$V + 1+ = 2 r t + n = 2 r$ (1 netice) olmakla

$V + 1+ m + t + n = 4 r$ ve yahut $d 1 h + d e h+ h 1 b + b 1 h = 4 r$ olup matlup sabit olur.

Muhaverat-ı Nafiaya İlave

Hesaptan Ders Zarp

Şakirt- Hoca efendi zarp neye derler?

Hoca- Zarpın mana-yı lügavîsi bir şeyi diğer bir şeye vurmakta, ıstılah manası yani ilm-i hesapça olan manası bir adedi mikdarınca diğer adedi nefsiyle cem etmeye zarp denilip mezkûr adetlerinden nefsiyle cem olunan adede (mazrup) ve mazrubun nefsiyle kaç kere cemi olunacağı işaar eden adede mazrup fihi ve mazrubun fihin ahadi miktarınca mazrubun nefsiyle ceminden hasıl olan adede hasıl-ı zarp tesmiye olunur.

Mesela 7 adedin 5 defasıyla cem olunmasına yani $(77) + 7+ 7 + 7) = 35$ amelîne zarp denilip mezkûr 7 adetlerin 7 adedi mazrup.

Mazrubun mahalleri tebdil olursa hasıl zarpın kiymetine helal gelmez bunun için h d ifadesi d h ifadesinin aynıdır ve bir mutarıza derûnünde bulunan kemmiyetin dahi birbirlerine zarp olunacaklarını işaar etmek için zarp işareti tahri olunmaz.

Mesela $(h + d) (h - 7)$ misli tahrir olunmuş bir ifadey-i cebriyeye $h + d$ kemiyatının $h - 7$ kemiyatına zarp olunacağı iş'ar eder. Ve b b b b yazılacak bir de

ilm-i hesapta b olduğu gibi yazılacak yerde ilm-i hesapta b olduğu gibi yazılıp ı i yahut b 'nin dördüncü kuvveti diye telaffuz olunur.

Ve kezâ (b * h) (b + h) yerine (b + h) 3 tahrir olunup b zait h ı si üç b zait cim ve h adedi mazrup fihi ve 7 adedin beş defa taksimiyle ceminden hasıl olan 35 adedi hasıl zarp olmuş olur. Mabadı var

Tarih-i Alem

Feraine-i Mısıriya'nın saltanatları yirmi asırdan ziyade olup hicretten 1143 senesi münkarız oldu. Eski Mısırlılar itikadı eski Mısrılar sanyı teala hazretlerinin vücuduna mu'tekid olmayıp birtakım hayvanata perestiş ederler. Yani tapıyorlar ve perestiş ettikleri hayvanat dahi ecnas-ı muhtelifeden ibaretti.

Ve Mısır'ın en mukaddes add ettikleri ma'butleri (İpis) isiminde bir öküzdür ve atmaca ile kara kin gerek sehven ve gerek kasdan öldülürse katili mutlaka cezaı-yı idam görürüdü. Ve perestiş ettikleri mezkûr mukaddes öküzün validesi yıldırım isapatıyla helak olmak ve meşrût ve tüyü siyah ve elinin üstü müselles ve arı beyaz ve sırtına kara tel şeklinde işaret boyanın altında bir böcek gibi şekl bulunmak lazımdı. Bu şekilde bir öküz bulunca ehali fevkalhadd şenlik edip yirmi beş gün ona taptıktan sonra Nil Nehrin'e atarlar. Mısır'lının ruase-yi ruhaniyesine kühne tabir ederler

(Feraine-i Mısıriya'nın adet ve ahvalı)

Feraine-i Mısıriya'ya mahsus ekl taamin cinsi ve adedi dahi mahduttur.

Ve Feraine-i Mısıriya'dan bir zat tavabi'yle ibadet hanelerine gidip avdet ettikten sonra her bir memleketten tayin kılınan heyet-i mebusan meclisinde bilzat riyaset birle adil vedat ederler.

Ve Feraine-i Mısıriya'dsan birisi vefat edecek olursa cenazesi bir mahala götürlüp herkes huzurunda mühakeme olunup sağlığında ettiği kabahatleri bir bir söylenir ve sui haline şahadet olunan emvat defin olunmak şerefinden mahrum kalır. Bu kaide umûm hakkında caridir.

Kühneye balık eti yemek haram olup üç günde bir tıraş olur. Gecede iki defa soğuk suyla yıkanırıldı.

Muhaverat-ı Nafiaya Coğrafyadan Ders

Coğrafya Politik

Hoca- Avrupa kıtasındaki meşhur körfezleri tadat ediniz?

Şakirt- Avrupa kıtasında beş adet meşhur körfez vardır.

(Birinci) Botni (Körfezidir ki) Bahr-ı Baltıkta vakidir, ikinci (Finlandiya) Körfezidir ki) keza üçüncü, (Gaskonya Körfezidirki) buda Bahr-ı Muhît Garbi'de vakidir), dördüncü (Vanedik Körfezidirki) Bahr-ı Sefidede vakidir, beşinci, Selanik körefzidir ki) keza

Hoca- Avrupa kıtasındaki meşhur adaları tadat ediniz?

Şakirt- On üç adet meşhur ada vardır. (Birincisi Island) Bahr-ı Baltık'ta ve İngiltere'ye tabidir (İkinci Islanda (Bahr-ı Muhît-i Arabiye'de Danimarka'ya tabidir. Üçüncü Britanya) keza

(Dördüncü İrlanda) Bahr-ı Muhît Arabiye'de İngiltere'ye tabidir.

(Beşinci İsland) Akdeniz.

(Altıncı Mıyozka).

(Yedinci) Majorka İspanya'ya tabidir.

(Sekizinci) Sorakaya, Akdeniz'e Frnasa'ya tabidir.

(Dokusuncu Sardunya) Akdeniz'e tabidir.

(Onuncu Sicilya). Akdeniz İtalya'ya tabidir.

(On Birinci Malta) Akdeniz'de İngiltere'ye tabidir.

(On ikinci Cerayır Siya) Akdeniz'de Yunan'a tabidir.

(On üçüncü Kirit) Akdenizde Devlet-i Aliye tâbidir. Mabadı var

(Hava-yı Muhiti Terkip Eden Ecsam-ı Gaziyenin Hayvanat ve Nebatatın İdame-i Hayatlarına Olan Hizmeti)

Malumdurki küre-i arzı ihata eden hava (*Mevlid-i humuza*),(*Azot*), (*Hamz-ı fahim*),(*Buharmâ*) ve (*Mevadd-i uzviye*)'den mürekeptir.

Mevlid-i Humuza

Mevlid-i humuza birenk ve bila rayiha, şediden yakıcı bir gaz olup buna hayvanatın eşedd ihtiyacı olduğundan mütekademyen (Hava-yı hayati) ismiyle yâd ve tezkar ederlerdi. Mevlid-i humuza ile memlu bir kapının derunüne o ciniste bir kıfılcım olduğu hâlde bir mum ithal olunsa derakap alevlenir. Bundan anlaşılır ki, ateş başka bir şey olmayıp ancak ecsam-ı uzviye ile mevlid-i humuzanın imtizacından ibarettir ki, binaenaleyh hava bulunmayan yerde mevlid-i humuza dahi bulunamayacağından ateş hasıl olmayacağı kimya aşına olan zevatın indinde bedihi ve aşikârdır.

Teneffüs-i Hayvanat (1)

Vücut-i hayvaniyenin ensacını tegaddi ve terkibe iane eden kırmızı kandır. Siyah kan dahi kırmızı kan ensacı tegaddi ve terkip ettikten sonra kalan bekiyaya tabir olunur. Şimdi kırmızı kanı havi olan (Şerâyîn) yani damarlar kalbin hücre-i eyserinden zuhur ederek vücudun her bir noktasına münteşir olup siyah kanı havi bulunan (Evrıde) yani damarlar ise şerâyînin müntehi oldukları noktalarından bilvalit kalbin hücre-i eyemene mansap olurlar. İşte demm-i ahmerin bakiyesi olan siyah kan ev'iye-i mahsusalarını seyir ederek kalbe gelir. Kalbin dahi kabız etmesiyle demm-i esved ri'eteyne yani ak çiğörlere sevk olunur.

Şimdi (Şehik) nefes alma ile derun ri'eyeye duhül eden hava, kara kan ile bilvasıta temas ederek mevlid-i humuzasını demm-i esvede terkle avdetine ensacede hasıl olan ve kara kanda bulunan hamz-ı fahimli ve buharmâ'îyi alarak (Zefır) ta'bır olunan nefes verme fakile harice çıkar ve dahil ri'ede kalan demm-i şehikten almış olduğu mevlid-i humuza ile tegziyeye salih ve demm-i ahmere münkalip olduğundan kalbin hücre-i eyserine vasıl olur ve kalp eyserin dahi nekabazıyla şerâyînin müntehi oldukları ensace demm-i ahmer sevk olunur. Hasıl mevlid-i humuzayı havi bulunan demm vücutta esna-yı seyrinde beynelensac tesadüf ettiği fahim ve mevlid-i maiyi ihrak ederek su buharına hamız fahim hasıl edip demm-i ahmer, mevlid-i humuzadan mahrum buhar-ı maiyle hamız fahmi mahmul olduğundan siyah kana tahavvül etmekle mütevaliyen hava ile temas edip tasviye olunmak üzere bir taraftan akciğörlere siyah kan, diğer taraftan hava gelerek hayat devam eder. Binaberin vücud-ı hayvani sanayi bir makineya teşbih olunup hareketine lazım olan harareti hasıl etmek için kömür makamında! kül olunan yağlar sebzevat ve şeker (Mevadd-ı fahmiye vücutta mevlid-i humuzayı havi olan kan vasıtasıyla yanarak hararet-i hayvaniye tahsil eder. İşte hararet-i mezkûre kuvve-i adaliyeyi tevlit ederek vücudun nakılı mekân etmesine, yani hareketine bir taraftan sarf ve diğer taraftan ekl olunan mevadd-ı gaziyiyenin vücuda ihtırakından hasıl olur.

Azot

Azot Yunan lisanından mahuz bir kelime olup (A) harfiyle nehi ile (Zoton) hayatçı kelimesinden ibarettir. Azotun isminden dahi münfehım olduğu vechiyle teneffüse gayr-i salih birenk bila rayiha bir gazdır. Mezkûr gazdan ibaret olup bir hava derûnünde bir hayvan konulursa nefsi kesilerek boğulur, buna sebep ise

mevlidilhumûzanın fukdaniyeti olup yoksa semtinden neşet etme bir keyfiyet-i azotun değildir. Azot mevlid-i humuzanın şiddetini tadil ile vücud-ı hayvaniyi ihtiraktan hülas ettiği gibi vücud-ı hayvanın nescini terkip eden anasının biridir.

Hamz-ı Fahim

Hamz-ı fahim isminden dahi anlaşıldığı gibi kömür ve mevlid-i humuzanın imtizacından gelmiş birenk, göze görünmez, teneffüse gayrisalih, ecsam-ı meşgalayı itfa eder bir cism-i gazîdir. Eğer hamz-ı fahim ile maha bir kaba bir kuş konulursa da mevlid-ı humuza bulunmadığından hayvan telef, eğer aynı kaba müştail bir şema vaz olunursa hamz-ı fahim yanmayarak şuleyi itfa eder. Mezkûr tecrübeden anlaşılıyor ki hayatı ve şuleyi itfa eden hamz-ı fahim olmayıp mevlid-i humuzanın madumiyetinden ileri gelmiştir. Zira hayatı verecek ve şuleyi besleyecek olan mevlid-i humuza olduğu şimdiye kadar edilen tecrübeler ile müspettir.

Teneffüs-i Nebatat

Her ne kadar hamz-ı fahim hayvanatın teneffüsüne gayrisalih bir gaz ise de, nebatat için ehem ve elzemdir. Nitekim hayvanatın hava-yı hayatiyesi mevlid-i humuza olduğu gibi nebatatın dahi hava-yı hayatiyesi hamz-ı fahimdir. Hamz-ı fahim ile memlu bir kabın derunüne evrakı havi ve yeni kesilmiş bir ağaç dalı ilka olunup ve şemsin taht-ı tesirine bir müddet terk olunursa hamz-ı mezkûrü nebat teneffüs edip tahlil eder. Yani fahim nebatın nescinde kalarak mevlid-i humuzayı kaba terk eder. Bundan anlaşılan havada bulunan hamz-ı fahimden nebatat teneffüs ve tahlil ederek kömürü bir surette malumada nebatatın nesci olan (Şeker, neşe ve haşap) muhtelif mevadd-i uzviyenin teşkiline iane ettiği gibi havaya terk eylediği mevlid-i humuza dahi hayvanatın nescinin teşkiline hüsn-i hizmet eder. İşte fahim havadan nebata ve nebatattan hayvana ve hayvanattan tekrar havaya devr ederek nebat-ı hayvanatın, hayvan-ı nebatın vücuduyla müteayyıştirler. Zira hayvanat, nebatatın tegzisine lazım olan hamz-ı fahmi (3) hasıl ettiği gibi nebatat dahi hayvanatın gıdasını tahvir ve bunca menbeadan yani gerek hayvanatın nefes vermesinden ve gerek tefessüd-ı hayvanı ve nebatiyeden hasılı yanan kömür ve odundan hasıl olan hamz-ı fahim ile televiyeti mümkün olan havasını tasviye eder.

Buhar-ı Ma

Su buharı mevlid-i ma ile mevlid-i humuzanın imtizacından hasıl olup suyun hâlet-i gaziyesindir. Buhar-ı mezkûr havada bulunup havanın dahi bürûdet kesp etmesiyle yağmur ve kar şeklinde küre-i arza nüzul eder.

Bâlâdan beri zikrolunan mevaddın mevcudiyetiyle hayat devam edip arzda havada bulunan mevadd-ı uzviye yani bataklık ve tefessüd-i uzviyeden havaya suut eden (Miyaz maları) hayvanat teneffüs etmesiyle muhtelif emrazın tahmini belig ile vücuda zer' etmiş gibi olacağından böyle mevadd-ı uzviye ile mülevves havayı teneffüsten mümkün mertebe içtinap etmek elzemdir.

Mekteb-i Tıbbıya Mülkiye Şakirdanından Ağır Yabuzlu

Raif

Malumat-ı İptida'ıya Mevsim

s- Sene kaç kısımdır ? Ve fusul, neye derler?

c- Sene dört kısma ayrılıp buna mevasim ve fusul derler.

s- İşbu dört mevsimin isimleri nedir?

c- Evvelbahar, sayf, sonbahar ve şitâ.

s- İşbu fusul-ı erbaadan her birilerinin tabiat-ı mahsusları nedir?

c- Evvelbahar bir fasıldır ki, bahçe ve sahralarda, ezhar, çimenleri rev nümâyı zuhur eder. Sayf, dahi hararet zamanı ve hasad vaktidir. Sonbahar, meyve ve bağ bozumu zamanıdır. Şitâ, dahi zaman-ı sükûnet zira'at ve vakt-i sert ve berttir.

s- Her bir mevsim hangi şuhura tesadüf eder. Ve ne kadar imtidat eder?

c- Evvelbahar Martın nihayetinden Haziranın nihayetine kadar. Sayf, Haziranın nihayetinden Eylül nihayetine kadar ve şitâ Kenunulevvel nihayetinden Mart nihayetine kadar imtidat eder.

Bazı ebyat

La ervi

Makal ta'ın idadından ne gamdır ehl-i irfâna

Atarlar taşı elbette derhad meyvedâr üzere

Diğer La

İptida-yi amelin ahiri derpiş gerek

Kâr-i evvelde kişi akibet endiş gerek

Diğer La

Kazara bir sapan taşı bir altın kaseyi kırsa

Ne artar kıymeti taşın ne kıymetten düşer
Kâse

Diğer La

Halka kin eyleme eğer varsa mürüvvet sende
Seni zem elini medihle kıl şermende

Diğer La

Ehl-i irfan ile gülhânedede geçinmek yektir
Cühela ile safa eylemeden gülşende

Diğer La

Sözde sarraf ol beyim, sen sözü övenden
Söyleme sana kimse sormadıkça sen sözü
Hiç söyleme

Diğer

O rütbe mürtefidir kasr-ı belâyı tevaz' kim
Değil kabil-i riyaz-ı cenneti bir dem temâşâyâ

Diğer La

Kalem feryat edip ağlar mürekkep
Bize câhil yüzü gösterme ya rabb

Diğer La

Şeb-i tarikin encam-ı tulu' mâh envardır
Dala bârân gam böyle kalır mı açılır elbet

Diğer La

Ne kahrı dost idaddan ne lutf-ı âşinâdan bil
Kana'at ehli derviş ol kam-u kârı hûdâdan bil

Diğer La

Hısma çok hile demişler akla
Cümleden eslemi terk goga

Diğer la

Öğren lisan-ı asır ve rusum-ı zamanayı
Bak tabı nasa vakt-i münasip tekellüm et

Diğer

Şeyh Gâlib

Kaderdir gevheri adam bilir
Adamı ama yine adam bilir

Diğer La

Bu dehir per ta'pta nail cah olmaya la büd
Utanmaz yüz, tükenmez sevd, işitmez bir kulak ister

Diğer

Salih Bey

Deni tabi olma ilim ve marifetle, şana saiy eyle
Sakin âlâyış-ı dünyaya meyl etme, cihalettir

Diğer

Ali Paşa

Bir olur adl-i ilahide Süleyman eyle Musa
Derki hakkında hemen şah ile sail birdir

Rahmi

Şeb mahv olup hermişe ki behim seher doğar
Encam inhizamda mehr zafer doğar

Abesten safa ve kederdir leyali hep
Gün doğmadan meşime-i şebden neler doğar

Vasik

İzhar-i aşktan dem hatt-ı gaflet eyleme
Arz et tabibe derdini timar vaktidir

İtlef-i vakit eyleme fasl-ı şebapta
Kesk-i ma'ârif eyleye gör kar vaktidir

Vasıf

Hakk'a tevfiz-i umur et, ne elem çek ne keder
Kıl sözüm ârif isen güş-i kabule gevher

Kemal Paşa

Deme aşk içere bana ola mı irşâd-ı tarîk
Sen heman gir yola Allah valiltevfik

La Edri

Lece-i bahr-ı emel her cahile girdaptır
 Arife âlâyış dünya hayal-i havaptır
 Bir kapıyı bent ederse bin kapıyı eyler küşâd
 Hazreti Allah efendi Fatihülebvabdır

Cevdet

Verir bir cam memlu bin peyameden sonra
 Felek irşad et ehl-i dili amaneden sonra

Sünbül Zade Vahbi

Devr-i ebvab eyleyip olma cihanda derbeder
 Derki bari dururken etme gayre intisap

La Edri

Esiyab-i suhneyi mi kendime ben dönderecek
 Eyledim harman-i endişede sadd-ı fikir dakik

Seyyid Vahbi

Dostu zâr ve hâzîn düşmanı şâdân eyler
 Sen sen ol eyleme bir kimseye izhar-ı elemin

Enayı

Lazım gelirdi ser ve çınar ola meyvedâr
 Fazıl ve hünerde methali olsa kiyafetin

Sünbül Zade Vahbi

Bir nokta koyup muherrem ederler seni ahir
 Esrar-ı kibre sakın olma hele muherrem

Rifkay-ı sabikamızdan Mahmut Celalettin Bey Efendi Hazretleri bu günlerde bir Risale-i Mevkute'nin tabına iptidar edeceklerini akdemce ilan eylemiştim. İşte bu hafta fûnun ve edebiyattan bahis ve (Manzara-ı irfan) ser namlı ve heyet-i tahririyeleri Ziya, Sadi ve Samım Beyler'den mürekkep bir Risale-i Mevkute'nin intişarına mübaderet eylediler. Mûmâileyh Mahmut Celalettin Bey Hazretleri nevresideganımızın içinde ilm-i kemal, ahlak misli iki hasayıs-ı celile ile muttasıf bulunmuş ve henüz on altı nihayet on yedi yaşlarında buldukları hâlde gece gündüz alem-i matbuatın terakkiyesine saiy eder. Nadir-i akran bir zat alikader oldukları kendileriyle mülakat şerefine nail olan bilcümle zevatın malumu olduğu

gibi heyet-i tahririyemizde buldukları müddetçe bahçemiz vasıtasıyla anzar-ı ammaya vaz'ı eydikleri bunca eser-i bediya dahi kendilerinin zekavet ve fatanetlerini umuma tanıtmıştır. Böyle bir zatın eserinden herkes istifade edeceği bedihi imzacığı cihetiyle eser-i aliyelerinden bulunan (Manzara-ı İrfan) risalenin mütalaasını kariin kiram hazretine hassaten tavsiya berle, gerek Mahmut Bey Efendi ve gerek rifaki tahririyelerine umûm namına ayrı ayrı teşekkürler ederim. Cenâbi halayık lem yezel ümmetimizin terakkisi yolunda çalışıp edenleri darında tevfiyat-ı hamdeniyesine mazhar eylesin âmim.

Mütanavvi'a

Gazel Hafız Şirâzî

دوش از مسجد سوی میخانه آمد بیرما	جیست یاران طریقت بعد زراین تدبیر ما
ما مریدان رو بسوی کعبه چون آریم چون	رو بسوی خانه خمار درد بیرما
در خرابات مغان مانیرهم منزل شویم	کین جین از فتنست در روز ازل تقدیر ما
عقل اگرداند که دل بند زلفش چون خوشت	عاقلان دیوانه کردند ار نسیت زنجیر ما
مرغ دل راصید جمعیت بدام افتاده بود	زلف بکشادی ز دست ما بشد تحمیر ما
روی خوبت آیتی از لطف بر ما کشف کرد	ز آن سبب جز لطف خوبی ازلی در تفسیر ما
بادل سنکینت آیا هیچ در کیردشبی	آه آتیشار و سوز سینۀ شیکیر ما
باد بر زلف تو آمدشد جهان یر من سیاه	تسیت از سودای زلفت بیش از این توقیر ما
تیرآه ماز کردون بکزارد حافظ خموش	
رحم کن بر حال خود برهیز کن ازرتیر ما	

Nazman Tercümesi

Dün gece meyhâneye mescidden indi pîrimiz
 Bu'd ez eyn bilmem nedir ey salikan tedbirimiz
 Kâfirin meyhânesinde bizde hem bezm olalım
 Ruz ol böyle gitmiştir bizim takdirimiz
 Biz müritler Ka'be'ye doğru nasıl yüz totalım
 Meyfûrûşler hânesine yüz tutar çün pirimiz
 Akıl bilse bend zulfünde nasıl hoştur gönül
 Akili divâne eyler bu bizim zincirimiz
 Murg-ı dil bir toplu o adama düşer müşerredî vali

Zülfün açtı gitti hep elden bizim bahçirimiz
 Rev-i hubun lutf ile keşf etti bir âyet bize
 Ondan oldu lutf ile memlu bizim tefsirimiz
 Taşa benzer gönlüne te'sir eder mi? Bir gece
 Ateşin ah ile söz sine-yi şebgîrimiz
 Zülfüki yel değdi âlim oldu çeşmimde siyah
 Fazla yok sevdayı zülfünde bizim tevkîrimiz

Ah oku çarha geçer Hafız sükût et ol (âmin)
 Canki rahm et ki belki geçmesin bu tîrimizi

A: Kemal

4.38.Otuz Sekizinci Sayı

Numara 38 fi 26 Haziran Sene 1298 (Cuma) 11 Şaban Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus Mesudiyet

Mesudiyet nedir? Ne olacak, zenginlik, hayır efendim hayır. Mesudiyet zenginlik değildir. Mesudiyet bu alemde havayic-i umumiyesini istikmal ederek kemal-i refah ile geçinmeye derler. Bu sizin dediğiniz şey dahi zenginlik ile olmaz mı? Hayır! Zenginlik ile olmaz.

Havayic-i umumiyesini istikmal edip kemal-i refah ile geçinmek her zengine müyesser değildir. Mesudiyet başka, zenginlik başka, bir insanın havayic-i umumiyesi neden ibarettir. Evvela şu noktayı izah edelim.

Bir adamın havayic-i umumiyesi tadat etmek bizce abestir. Çünkü bedihi ve aşikârdır. Ya bu noktayı hiç izah etmeden mi geçeceğiz. Hayır izah edeceğim, lakin bu havayic-i umum küre-i arzda sâkin bulunan insanların cümlesince bir değildir. Her bir kavim ve millette tagyir ve tebdil eder. Mesela Afrika kıtasında bulunan vahşilerin havayic-i umumiyesiyle, Avrupa'nın medeni ehalisinin havayic-i

umumiyeler birbirine mukayyes değildir. Çünkü medeni Avrupaya güzel elbise lazım! kitap lazım, güzel hane ve hanenin mefruşat vesairesi lazım. Vaktini bilmek için saat lazım, rahatla yaşamak için aile teşkili lazım, ailenin her bir efradına sikke lazım olan şeyler kımettar havayic lazım! Velhasıl bundan maada nice lazımlar melzumdür. İşte vahşi Afrikalıya böyle şeylerin lüzumu yoktur. Hayır yanlış söyledim. Vahşi Afrika'ya ne için lazım olmasın? Oda insan o da beşer değil mi? Onların bizden halkınca ne farkları var? Hayır efendim bendeniz bütün bütün lazım değil demiyorum! Bizim bahsimiz havayic-i umumiye bahsidir. Havayic-i umumiye insanın saadette ömür sürmesine vasıta olan aletti. Haâlbuki vahşilerde öyle mesut yaşayanlar var ki, bayağı medeniler öyle saadete nail olamaz. Her ne ise biz bahse gelelim.

Demek ki, bir adamın havayic-i umumiyesi her millette müsavi değilmiş onun için bizler medeni olan bir adamın havayic-i umumiyesi neden ibarttır? Medeni olan bir adamın havayic-i umumiyesi evvela bir hoca. Saniyen kitaplar. Salisen güzel bir hane, rabian aile teşkili ve kendini idare edecek akça.

Muharrir Efendi! Muharrir Efendi! Bak, bak iş yine akçaya tevakkuf ediyor.

Canım ben bilirim zenginlik demek mesudiyet demektir vesselam.

O kadar telaş etmeyiniz efendim. Sözü daha bitirmedim. Zengin olan adam cahil olursa o vakit onun yaşadığı yaşamak mıdır? Bunun için en evvela havayic-i umumiyenin birincisi hoca ve kitaplardır dedim. Demek ki umumen cahil, zenginler bahtiyar olamıyorlarmış.

Çünkü havayic-i umumiyelerinden ikisi noksan kalır. Bir adam cahil olursa dünyasından hayatından ne lezzet alabilir?

Biçare cahilin canı sıkılsa hemen tütün ve sigaraya sarılır, ondan usansa kendi gibi birtakım cühela ile bifayda ve barit lakırtılar ederek bu vecihle ömr-i azizini ifna eder.

Ya âlim! Evet âlim olanlar böyle değildir.

Bir kere âlim olan zatın layıkıyla o kadar akçası olmazsa bile yine zenginden rahat geçinir.

Çünkü âlim olan adam elinde bulunan akça ile havayic-i umumiye ve mesudiyetini ikmal eder mesut olur.

Bundan maada âlimin asla canı sıkılmaz. Çünkü canı sıkılsa eline bir tarih kitabı alır ta hilkat-ı alemde beri yaşıyormuş gibi ve bir çok hakikate vakıf olur.

Eline bir fen kitabı alır göğe çıkar yıldızların ahvalından haberdar olur. Yere iner yerin altında ne var bir bir anlar daha nice nice şeyler. Hiç böyle olan adamın canı sıkılır mı?

Aile teşkil eder çocukları dünyaya gelir! Onları okutur yazdırır onların okuyup yazdığı ve terbiye olduğunu görünce vicdanı rahat eder mesut olur.

İşte gördüğün mü mesudiyetini!! Gelelim cahil zengine, aile teşkil eder çocukları olur terbiye edemez okutamaz. Çocuklar cahil kalırlar en sonra pederin cananını mahv ederler.

Fünun İlm-i Cebr (Mabat) 3

Bir kemmiyetin cezri ilm-i hesapta olduğu misli ve işbu cezir işaret ile işaret olunursa da bazı kere tarik-i ahir ile ifade olunur mesela cezir b ve cezir 3b ve 4 cezir b yazılacağı yerde $1/b$ ve $1/3b$ ve $1/4b$ vecihle tahrir olunur ve bu usûl ile bir kemmiyetin kuvve-i muhtelifeye hasıl rafinin herhangi dereceden cezri dahi iş'ar olunur. Mesela 3 cezir 4b 4 cezir 3b kemmiyetleri misli tahrir olunur. Ve kezalik $1/2b$ $1/nh$ gibi olan kemmiyetler $2/b$ ve / misli ve $1/$ ve cezir 5 ve $1/$ cezir h gibi olanlar dahi $1/2h$ ve $1/$ misli tahriri olunabiliyor.

Cezir işaretlerine mukaren olan kemmiyete meczurat tesmiye olunup bunlardan tamamen cezirlerin ahzi mümkün olanlara maczurat-ı mıntıka ve gayrimümkün olanlara meczurat asma tabir olunur. Mabadı var

Muhaverat-ı Nafia

Coğrafyadan Ders

Hoca- Avrupa kıtasında meşhur dağları tadat ediniz?!

Şakirt- Peki efendim tadat edeyim.

(Ural)- Avrupa kıtasıyla Asiya arasında vakidir.

(Kafkaz) Karadeniz ile Bahr-ı Hazer arasındadır.

(Balkan) Rumeli'den geçer Karadenizde nihayet bulur.

(Karabat) Eflak ve Bagan ayaletiyle Avusturya arasındadır.

(Hiltika) Rurmeli'den geçer Akdenize nihayet bulur.

(Elpa) Fransa ülkesiyle İtalya arasındadır.

(Ayane) İtalya'dan geçer Akdenize nihayet bulur

(Pirane) Fransa ülkesiyle İspanya arasındadır.

(*Eybari*) İspanya ülkesinde vakidir.

(*İskandanya*) İsveç ile Norveç arasındadır.

(*Kara Orman*) dağları Almanya ülkesindedir.

(*Sevin*) dağları Fransa ülkesindedir.

Hoca- Aferin efendi şimdide Avrupa'da yanardağları bilecek olursa ol vakit size bir büyük aferin daha!

Şakirt- Avrupa kıtasındaki meşhur yanardağlar:

(*Uzu*) İtalya kasında vaki olmuştur

(*Atina*) Sicilya adasında vaki olmuştur.

(*Hakla*) İslanda adasında vakidir.

Mabadı var

Muhaverat-ı Nafiaya İlâve Hesaptan Ders (Zarp)

Şakirt- Geçen dersteki tarifiniz pek karma karışık bir şey istifade edemedim efendim.

Hoca- Evet geçen hafta nürettep sehv yine uğradık, yalnız geçen hafta mı, ya her hafta her nese tashih cedveline bakıp derse bakalım.

Şakirt- Peki efendim.

Hoca- Geçenki derste zarbın ne demek olduğunu beyan eylemişim. Bu derste kavaidinden bahsedeceğim.

Zarbın Kaidesi

Zarp olunacak adetler birbiri altına yazılıp zîrâ yine bir hatt-ı müstakim çekilir.

4512 mazrup

13 mazrup fihi

Maada mazrup fihin ahat hanesindeki rakam mazrubun sağından bedi ile her ne rakamına zarp olup hasıl olan adet bir rakamlı ise hattın altına konulur. İki rakamlı ise ahadı zam olunarak aşaratın her on adedi için zihinde bir adet hıfz olunup ondan sonraki hasıl zarba ilave kılınır. Eğer mazrup fihin aşarat ve miat vesair rakamları var ise ileride dahi bu vecihle zarp olunup fakat hasıl zarpları kendi hizalarına vaz' olunarak cemi' olunur.

Şakirt- Birbirine adetleri zarp etmek için sühûlet nedir?

Hoca- Efendim kerrat derler bir cetvel vardır onu ezberlemeli inşallah gelecek hafta şeklini size ira'e ederim.

Mabadı var

Tarih-i Alem

Eski Mısırlıların idare-i hükümeti, Hükümet-i Kadime-i Mısırya ehaliyesinden 40,000 kişi olarak müfrez olup bunların evladı dahi asker olmak kaide-i müttehizelerinden ve behresi 12 dönüm toprağa malikti. Ve Ferunların 2000 kadar asakir muhafazası olup bunların her birine bir buçuk kıya ekmek ve üç yüz dirhem et ve bir miktarda şarap tayinatı verilirdi.

Mısır'ın kaffe-i arazisi hükümet ile asakir ve kühne yetlerinde olup ehali-i sa0ire şimdiki fellahlar gibi icraat ile istihdam olunurlardı.

Ahlak ve Âdet

Eski Mısırlılar muhakeme-i vicdan huzurunda mert ve menfur olan ahlak-ı reddiyenin bir çoğundan tevakki ve içtinap edip adl ve hakkaniyet tarafını iltizam ederlerdi. Şöyle ki, yalan yere yemin edenler katl olunur. Ve biri diğerini katl ederken görüpte haber vermeyenlere üç gün taam verilmeyip bu'de kamçı ile zarp olunurdu sahte iş görenlerin kolları kesilirdi.

Sanayi ve Maarif

Mısırlıların fenn-i tababapta ilerlemişlerdi. Her bir uzuv için ayrı tabib olarak bir diğer uzvun hastalığına bakmaz. Ve boyacılık ve akmiş nesicinde ve toprak ve porselenden kase ve tabak imalinde mahirdirler. Hendese ve cebr ve heyet ile makineden manavla ve sath mail ile kavanini gibi bazı fûruatı bilirdi. Ve fenn-i mimaride pek büyük maharetleri olup hatta Nil'in sağ tarafında karnak tabir olunan sarayın 103 metre tul 30 metre arzında ve 124 direk tutturulmuş salonu olup ve direklerin irtifaı 23 metre ve kaidesinin nısf kutru 3 metre ve salonun etrafı (Hir ve Galif) hatlarıyla menkuş ve Ramsis'in şan ve şöhreti marûftur. Mabadı var

Terli Terli Dondurma Yemekte Olan Mazarrat

Küçük biraderler! Havalarda bi-hasbelmevsim sıcak olduğundan koşar koşar terlersiniz. Bunun üzerine terli terli dondurma yediğimizi nauzubillah fena hâlde hasta

olursunuz. Çünkü dondurma yemek şöyle dursun hatta terli terli su, içki bile atibba reva görmezler. Bundan maada terli olan bir adamın rüzgâra bile çıkması tecviz olunamıyor. Artık su ve rüzgâr terli olan adam bu kadar tesir ederse dondurmanın neler yapacağını mukayasa ediniz bunun için valideler buralarda dikkat etmelidir. Bir de başını açık yatmaya bir şey giymemeli ve bunun akis olarak başı açık yatmaya alışanlar dahi gece yatarken başına bir şey giymeden yatarsa ol vakit fena halde ve nezle olur. Bunun için bir adam veya bir çocuk âdetini tagyir etmemelidir. Ama atibbanın rivayetine bakılırsa daima baş açık, ayaklar muhafazalı bulunmalı diyorlar. Lakin bu kaide alışanlar hakkındadır. Yoksa her adam bu kaideye riayet edemez ve böyle alışmak isteyenler tadrîcî tedrici başında bulunan şeyi hafifletip yavaş yavaş baş açık yatmaya alışırlar. Lakin iyileşinceye kadar haylice sıkıntı dahi çekilir.

Ahmet Efendi'nin Sergüzeşti

Ahmet Efendi'yi biliyor musunuz? Eğer bilmezseniz size tarif edeyim. Çünkü kendisi bilinecek bir çocuktur. Bu Ahmet Efendi dediğimiz zat henüz on üç yaşında bir çocuk olup biçare bir validesinden başka kimsesi yoktur. Ya ne kadar zeki, ne kadar akil, ne kadar uslu bilseniz! Çocuğu sevmemek elinizden gelmez Ahmet Efendi'nin hanesi Fatih civarında olup her sabah mini minicik çantacağızı koltuğuna alarak mektebe gider. Akşam üstü ahaste ahaste hanesine avdet ederdi. Bu çocuk akşam üstü mektepten gelir gelmez doğru kendi odacağızına gelir ve gündüz mektepte hocasının vermiş olduğu dersi bir kere mütalaa edip bude yazılacak şeyleri yazdıktan sonra üstünü başını değışip valideciğinin yanına giderek ellerini öperdi.

Ahmet Efendi bu vecihle tahsil-i kemâlata saiy ede dursun nihayet bir gün biçârenin validesi hastalanıp yatağa düşer. Vay Ahmet Efendi'deki meyusiyet! Ama ya rabb biçare çocuk kendisini para para edecek. Ne yapsın mektebe gitmezse mektepte derslerinden kalacak. Gitse sebab-i hayatı valideciğini hasta döşeginde inim inim inler bırakıp gitmek icap edecek. Bu da olmaz biçare çocuk iki camiin arasında kalan binamaza döner. Gece gündüz validesinin yatağından başında pervane gibi döner durur.

Gittikçe validesinin hastalığı fenalaşarak Ahmet Efendi ile beyinlerinde şu vecihle bir muhavere cereyan eder.

Valide- Ah benim iki gözüm yavrucuğum. İşte ben bu gün vefat ediyorum, seni biçareyi öksüz ve yetim bırakıyorum. Eğer valideciğinin ruhunu şad etmek istersen şimdi vereceğim nesayihe güzelce dikkat edip mucibince amel eyle.

Ahmet Efendi- (Kendini kayıp edercesine hüngür hüngür ağlayarak) Anacığım anacığım bir dakika firakına tahammül edemeyen yavrucuğun ebedi olarak senden nasıl ayrılışın. Allah için bana böyle acı kelimeler söyleyip de yüreğimi dağdâr etme. Hamd olsun neyniz var her hasta olanın vefat etmesi lazım gelse dünyada kimsenin yaşamaması icap ederdi. Cenab-ı Kadir Kayyum daha sana benim nice nice mürüvvetlerimi gösterecek.

Valide- (O dahi ağlayarak) Evlatcığım! Evlatcığım. Gözümün nuru yavrum. Vakiya seni dağdar istemem, lâkin Cenab-ı Allahın takdirine müdahale edemeyeceğinden naçare olan bir hâle teessüf eylemek aynı hatadır. Bak ben hiç teessüf buyurmayayım. Evet evet teessüf ediyorum ediyorum, ama yalnız seni şu sinde yek bırakıp gittiğim teessüf ediyorum. Yoksa bu alem-i fenayı terk ettiğime değil. Her şey bir tarafa at beni dinle bak ben sana nasihatlar vereceğim.

Ahmet- (Hüngür hüngür ağlaması hâlâ devam ederek) Ha! Benim sib canım valideciğim emrine karşı durmak seni üzmemden başka bir fayda-yı müfit olmadığından, artık her ne ki emr buyursanız can baş üstüne.

Valide- Bak evladım vefat ettikten sonra haneyi ve derunünde bulunan mefruşat velhasıl her ne varsa hepsini satar savar doğru İzmir'e gider ve bu mektubu orada (*Envar-i Kemal*) namındaki gazetenin muharriri bulunan İzzet Efendi'ye götürür verirsin artık ütesine sen karışma o seni terbiye eder, okutur, yazdırır, adam eder. Bu sana olan tavsiyam.

Gelelim nasihatlarıma olan İzzet Efendi'nin emrinden dışarıya çıkaçaksın. Beni nasıl valide bilip itaat ediyorsun, aynı da ona da öyle itaatta bulunacaksın. İkinci nasihatım milletin terakkisi yolunda saiy edeceksin. Üçüncü nasihatım hani ya sana küçükken söyledim sakın mugarrep olma, her şeyin hakikatini anlamaya çalış!

_____Mabadı gelir

Edebiyat

Şehit magfur Sultan Abdülaziz Han Hazretleri'nin umur-ı haneden naziri devletli Keml Paşa Hazretleri vakiya-i facia hakkında inşat buyurdıkları kasida-ı ciğer suzleriyle ki, vakit gazete-i muteberesinden aynen nakl olunan gazete-i âcizânemizin edebiyat kısmını onunla tezyin ederiz.

Tazelendi vaka-i dilsuz deşt-i kerbela
 Zahira çıktı bir emr-i mübhem hayretfeza
 Didelerinden yaş yerine kan revan olsa

Size

Lanet olsun her kim ettiyse bu kâre ictira
 Din ve devlet haini bir kaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Beş sene olmuştu zebr perde-i şekte nihan
 Oldu tahkika muvaffak şimdi hakan zaman
 Şah adil Hazreti Abdülhamit kamran
 Kalmadı şüphe mahali herkese oldu iyân

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Birtakım ehl-i garaz tedbir-i pinhan eylemiş
 Yol bulup ol şahı idhal şehidan eylemiş
 Kendine kıydı diye dünyaya ilan eylemiş
 Korkmayıp ilahtan bir böyle behnan eylemiş

Din ve devlet haini bir kaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Bir kere müfsedat endişey-i kemgerde rah
 Birtakım zulüm ve şekavet pişe-i biintibah
 Kıymış ol sultan bicürüm ve günah ah ah
 Buldu ol zalimleri şimdi şah alempenah

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Hayf ol sultan mazlum ve şah-ı ali mekan

Hayf ol hakan adil abin ve İskendernişan
 Dest-i adadan müyesser olmayıp tahlis-i can
 Akibet kıldı şehiden azm-i gülzar-ı cinan

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Hazreti şah cihan saiy fer evan eyledi
 Ama baki intikam aldı ihsan eyledi
 Asdika-yı devleti memnun ve şâdân eyledi
 Buldu ol zalimleri teşhir-i ilan eyledi

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Haldan sonra murur etmişti üç gün nagehan
 Nisbetine kasırına medu olup şahzadekan
 Anladı maksad nedir sultan Hamid nüktedan
 Etmeyip kasra azimet kıldılar tahlis-i can

Din ve devlet haini bir kaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Vârisan tahtı isterlerdi imha eylemek
 Bunca masumu şehit tig ifna eylemek
 Sonra her neyse muradı bir bir icra eylemek
 Şimdi vacip muktazyı şeri ifa eylemek

Din ve devlet haini bir kaç melain ve yezit
 Eylemişler Hazreti Abdülaziz Hân'ı şehit

Nur-ı imandan mara bir dane-yi bedgüher
 Neyil-i sahriyetle olmuştu vezir kamur

İttifak su-i kasda evvelde dahilmiş meğer
Kendi ikrar pele imzasıyla sâbit ser ta ser

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Hazreti Abdülhamid'in mahaz saiy ve himmeti
Koydu meydan-i sübute sahiban-ı tühmeti
Bu teşebbüs şadman etti umumen milleti
Görsün erbab-i cinayet hüküm ve hakkaniyeti

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Saye-yi şâh adalet pişede biirtiyap
Ehl-i zulüm ve itisafın halıdır artık harâp
Zahir oldu etti dest-i muadelet ref' nekap
Bir büyük cürm ve cinayet eylemişler irtikap

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Kamran etsin şah devranı daim zülcelal
Adeti her kârde ahkam-ı şeriyye imtisal
Görse layıktır ceza sen katılan bed fa'il
kalmadı inkara şimdi kimsede takat-ı kemal

Din ve devlet haini birkaç melain ve yezit
Eylemişler Hazreti Abdülaziz Han'ı şehit

Şinâsî Merhumun Bazı Ebyatı:

Müfret

Her kime ki olur yıldızları düşkün

Göstermez ona devr-i felek gün

Müfret

Hakkı Teala kimseyi de muhtaç etmesin

Yoksa halkın ettiği ihsana demez mineti

Müfret

Kurtuldum alemde bir an dert ve elemden

Sahra-yı vücuda geleli ketm-i ademden

Müfret

Ne gam uçup vatanımdan ba'it düştümse

Yapar karip kuşun âşiyânını Allah

Müfret

Gönlümün aşk vefadır şeref ve unvanı

Sevenin ben kuluyum sevmeyenin sultanı

بملا زمان سلطان که رساند این دعا را

که بشکر بادشاهی ز نظر مران گذارا

چه قیامت است جانا که بعشقان نمودی

رخ همجو ماه تابان قد سرور لر بارا

دل عاشقان بسوزی جو غدار بر فروزی

دل و جان فدای رویت بنما عذار یارا

همه شب درین امیدم که نسیم صبحگاهی

به پیام آشنایان نبوازد آشنارا

مجدّه سیاهت ار کرد بخون ما اشارات

نظری کن ای عزیزم که چه گونه کشت مارا

بخدا که جرعه ده تو بعاشق سحر خیز

که دعای صبحگاهی اثری کند شمارا

ز فریب چشم جادو دل دردمند خون شد

ز فریب او منیدیش و غلط مکن نکارا

دل دردمند حافظ که ز هجر تست بر خون

چه شود اگر زمانی بر سد بو صل یارا

Aynen Tercüme

او مقربین شاهه کیم ایر یشدیرر دعای

که عظمتك حقیجون سورمه نظردن کدایی

دیوه بکزیان رقییدن صغینورم اول خدایه

مکر اول نجوم محرق ایده مستعان سهایی

نه بلادر عاشقانه آبکم که کوستررسیین

آیه بکزیان یکاغک و بو قد دالر بایی

دل عاشقی یاقرسیین یکاغک ضیالنورسه

بو کوکله جانه رحم ایت بزه کوستر اول لقایی

کیجه لر امیدم اولدر که صباحرک نسیمی

خبر ایتسون آشنایه که او خشاسون آشنایی

مجده سیاهک ایلر قانمزه جون اشارت

نظر ایت نصل عزیزم اولدر بو بینوایی

لطف قیل خدا حقیجون ویر بو عاشق حزینه

بر قدح که صبح وقتی ایلسون سزه دعایی

جان آلان کوزک غمندن دل دردمند اولوب قان

صقین اولمه آندن ایمن غلط ایتمه بیل ادایی

اول امین مدام حافظ اولمه هجر ایله جکر هون

اوله کیم وصاله بر کون ایره سین بولوب دوایی

Sual 1

Timor yolda birtakım araba vakit zevaldan üç saat evvel çıkıp saatte (45) kilometre mesafe kat etse, kezalik zevaldan bir saat üç çeyreğın ol diğér birtakım araba dahi hareket edip saatte 42 kilometre kat etse vakt-i zevaldan bu iki takım arabalardan birbirinden ne miktar mesafede bulunurlar?

Sual 2

İstanbul'dan Sofya'ya bir timor yol olsa ve bir vakitte İstanbul'dan ve Sofya'dan birer takım araba çıkıp İstanbul'dan çıkanın bir saniyede sürati (925) zira aşarı ve diğérinin dahi kezalik bir saniyede (930) zirâ' a'sârı oluğu hâlde (3) saatten sonra birbirlerinden 178,000 zira aşarı mesafede bulunmuş olsalar bu hesaba nazaran İstanbul ile Sofya'nın beyni ne kadar meyl aşardır.

İşbu iki suale güzelce cevap ita eden efendiye âcizâne bir kitap hediye olunacaktır.

Uzun Mıkyaslara Dair Muhavere

s- (Ar) Murabba aşarı neye derler?

- c- Yüz metre murabba mahaldır.
s- (Hektar) ceriyet nedir?
c- Yüz ar olup on bin adet metre murabba mahaldır.
s- Santiyar neye derler?
c- Ârın yüzde ve biri yani bir metre murabbadır.

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahâne Matbaasında tab' olunmuştur

4.39.Otuz Dokuzuncu Sayı

Numara 39 fi 4 Temmuz Sene 1297 (Cuma) 19 Şaban Sene 1298 Birinci Sene

Bend-i Mahsus

Şübban-ı Asra Nesayih

İnsan için sıhhat, vücuda itina etmek, beyağı faraiz umurdandır. Ayrıca bir adam kuvve-i akliya ve fikriyesini vikaye etmek isterse ol kimse behme hal aza-yı bedeniyesini avarızdan salim edecek tedabiri elden bırakmamalıdır. Çünkü mülk-i vücuda, akıl padişah. Aza-yı bedeniye onun tebası hükümünde olup ve her uzv ve asaba akla iane ve hizmet ede geldiğinden ayrıca aza muztarip olursa onun tesiri derhal akla sirayetiyle enva fenalık tahaddüs eder. Bunun için şu teba hükmünde olan kaffe-i levazim ve ihtiyacına ehemmiyet verilip ikmale ve ilel ve eskamından muhafazasına saiy olunmalıdır. Mademki her yer an adam müddet ömrünü daire-i sıhhat ve affiyette imrar etmeye muhtaçtır ol kimse esbabını tefahhus ve tecessüs ile istihsala çalışacağından buna dair etnab-ı makale hacet görülemezse de bu bapta bazı usul ve kavaid iradı faydadan hali görülmemiştir.

Pek çok kimseler idare-i hayatın usul ve kanuna mugayir ve dairesini mütecaviz harekette bulunurlar. Şöyle ki, bilvücuğ sıhate muzırr şeyler ile gıdalanmak ve tahammülden ziyade yemek yediğini hazm etmezden evvel rast

geldiği şeyleri ekl etmek, vücuda ezhar-ı cihet muzırr olan meşrubatı ve alelhusus meskeratı istimal etmek gibi adet-i muzırrayı ihtiyar eder ve mürekkebat-ı hayatıyaya fenalık iras eden fena hava alu ve afunet ve rutubatlı yerlerde otururlar. Oturdukları odanın havasını tecdit etmezler. Uyku zamanında uyanık durup ve uyanık durulacak vakitlerde yatarlar ve hararet-i gariziyenin itidalını gözetmeyerek harr ve batıülhazm şeyler yerler ve aza-yı bedeniye tahammülünden efsun elbise giynirler ve lüzumsuz yerde vücudu harekette ve hareket edecek zamanlarda sükûnete bırakırlar. Birtakım adamlar dahi her bar mualece ile meşgul olurlar.

Halbuki şu ilaçlar ekseriye sağlam vücutları bile fena ederler. Birtakım kimseler dahi kendisine hastalık kazandırdıktan sonra ilaca müdevvemat eylerler. Hâlbuki hasta olmamaya çalışmak, sonra müdavâtı uğrunda ilaç almaktan eveladır.

Fünun

Muhaverat-ı Nafiaya İlâve

Hoca- Geçen haftada kerrat-ı cetvelini size göstereceğimi vaat etmişim. İşte bu hafta vaadimi ifa ediyorum.

Şakirt- Pek güzel efendim bendeniz alet altına yazılmış bir çok rakamlar irae buyurdunuz. Hâlbuki bendeniz bunlardan bir şey anlayamdım.

Hoca- Öyle ise size anlatalım efendim. Bu kerrat-ı cetvelin faydası zarp ilmini sühûletle icra eylemeye bir vasıta olduğundan bunun okutması ise şöyle ki, evvela birinci hanede birden dokuza kadar adetler yazılmıştır ve bu adetlerin altında sıra vari yazılmış diğer adetler ki 2 den 18 kadar yazılmıştır evvela ikinci hanenin başında yazılmış olan 2 adedini üstünde bulunan cem'i adetler zarp ederse hasılları 2 den maada ikinci hane rakamları olmuş olurlar ve hakeza daire sıraları dahi bu vecihledir şimdi anladınız mı?

Şakirt- Pekâlâ efendim bunu da öğrendim.

Hoca- Öyle ise bu haftalıkta bu kadarla iktifa edelim

Mabadı var

Tarih-i Alem

Ehramlar, şekl-i marufünde taştan yapılmış birtakım ebniye-i cesime olup içlerinde üç adedi en büyük ve hele ikncisi acayip saba-ı alemden maduttur.

Bunun biri dördüncü sülaleden (Sufis –Konu) nam Ferun'un eseri olup kaidesi 223 metre muhitinde ve irtifai 142 metre 6 0000000 tonuliyata sıkletinde bir taş olup haricinde nerdban kalkı basamaklardan zirvesine suut olunur.

Ve zirvesinde takriben, kadem-i murabbaında mahali odaların münkasim olup derunünde banisi olan (Sufis- Konu) Fer'ün'un cenazası medfündür. Bu ehram yevmiye 1,000,000 kişi istihdam olunmak üzere yirmi senede hitam bulunmuş ve taşlarını nakl için yapılan şevsede on senede bitmiştir.

Diğeri on sekizinci sülaleden (Kop) nam Fer'ün'un eseridir. Bu ehram şekli-i murabadır olarak kaidesi 233 metre ittisainda ve irtifai 152 metredir yirmi senede hitam bulunmuştur. Mabadı var

Ahmet Efendi'nin Sergüzeşti

Ahmet Efendi'nin validesi kelamının hitamında gözleri dönmeye ve boyunu sağ umzuna doğru meyl etmeye başlar.

Biçare çocuk şöyle bir manzara-ı müellimeyi daha ilk defa olarak gördüğü ve be husus o manzara-ı müellimede dahi validesi bunlunduğu cihetle kemal-i dehşet ve dehşeti kadar figan ve nale ile (Valideciğim anacığım bana acıamaz mısın, ne için öyle beni korkutuyorsun ne oldun bak bak gözlerinde nur kalmadı, aman ya rabb sapsarı kesliyor (Dehşet ve figânı tezayüt ederek) bitti bitti, mahvoldu diyerek validenin üzerine düşer bayılır.

Validesinin sahihan murg-i canı tayaran eylemiş ise de çocukta hemen hemen ölümden fark olunmaz derecede bayılmış kendinden geçmişti. İşte o dakikada haneyi bir sükûnet-i müdhişe istila eyledi.

İkinci Bap

Nisan ayının on dördüncü günü İstanbul'da Sarayburnu açıklarında bir vapurun adalar peşingahına doğru bir seyr-i seri ile gitmekte olduğu görünüyordu. Vapur mezkûrün bayrağından Nemçe vapuru olduğu numayan olmakta ve bununla beraber cesamet fevkaladesi dehşetbahş kılıdı.

İşbu vapurun derunüne atfınigah etmiş olsaydık, gözümüze cümleden mukaddem henüz onbeş yaşında bir çocuk çarıptı ki, simasında görülen alayim ve hüznün ve keder biçareyi bir meyusiyet fevkaladeye müstegraak eylemişti.

Sübhanallah şu sinde bulunan bir çocukta bu kadar keder ne geziyor.

Ha Şu dakikayı tedkik edelim bu çocuğun halini Şuracıkta zikretmek hikâyesinin pılanına mugayir olduğundan yalnız teessüf ve kederin esbabını söylemeye iktifa edelim. Çocuğun nasiyesinde alayim-i meyusiyet nümayan olmakta demiştik. Evet sahihan bu çocuğu fevkalade bir meyusiyet istiap eylemişti. Sebebi ise validesinin nasihatına adem ittibaıdır. Zaten yalnız bu ocuk değil daha nice nice çocuklar validelerin nasihatına adem ittibaları mülabesesiyle büyük büyük felaketslere düâr olmuşlardır. Bundan maada daima kendi aklına gidip kendinden büyüklerin kelim-i hakikat ittisamına riayet olunmadığı takdirde onlar için dahi bela-yı kesire hazırdır. Herneyse biz bahsimize gelelim, vapur adalar denizini mururuyle doğru geldinde tamamen akşam saat on ikisiydi.

Hazin hazin akşam rüzgârı esmekte, vapur denizi iki bölüp faşır faşır sadalar hasıl olmakta ve dalęaların beyaz beyaz köpükleri birbirinin ağuşuna atılan güvercinler gibi birbirine çarpışmakta ve bundan tatlı tatlı sadalar hasıl olmaktadır. Biçare ocuk vapurun bir köşesine büzülmüş mahzun mahzun Şu manzarayı fevkaladeyi müşahede edip kalbi aklar ederdi. Mabadı var

Mütenevvia Taze Hava

Malumdurki insanın medar-ı azam hayatı olan Şeylerden birincisi havadır. Zira havasız hiçbir vücudun bekası mümkün olmadığından insan daima bulunduğu mahalin havasını tecdit etmeye itina etmelidir. Biz ekseriye içtiğimiz sulardan ve yaktığımız gazlardan Őikayetle bunları istimal etmemeği hatırdan çıkarmazken asıl teneffüs ettiğimiz hava ki, akciğere hizmet etmektedir. Onun fenalığa ehemmiyet vermeyerek nerede bulunsak hüsn-i rızamızla bunu derunümüze alırız. Vakia her bir mahalde güzel ve salih hava bulunmaz ise de mamafih tecdidine gayret olunmalıdır. Bir adam münferiden ikamet ettiği kapalı bir odada bulunan havanın ne kadar zaman içinde afünet kazanacağını bulabilir. Şöyleki insan her defa içeriye aldıkça akciğerinin istiap ettiği hava yüz, yüz kırk dirhem mayı istiap eder bir teneke kap dolusu miktarı olup nefsinin dışarıya verdikçe yine o kadar hava çıkar ve bu halde bir odada bulunan hava pek az vakit içinde teaffün etmiş olacağı zahire çıkar (bununla beraber asrımızın ekser kühneleri indinlerince hemen ulum ve funun meketebi hükmünde olarak devam etmekte oldukarı kahvehaneler ve daha buna mümasil yerlerdeki enva teaffünet ile memludur.

Ne suretle teneffüs ettikleri ve vücutlarına ne kadar muzarrat kazandıkları zikrolunan mesal delaletiyle rev nüma olur. Yaz kadar ki, sıhhatlarını daha ter tazeyeken mahv ve nabud eylemektedirler. Hitam

Ne İçin Biz Medeni Olmuyoruz?

Vay! Vay! Muharriri efendi! Biz medeni değiliz?

Ayol! Biz vahşi miyiz?

Canım efendim size bir şey soracağım, siz medeniyetin ne demek olduğunu bilipte mi iddia-yı medeniyette buluyorsunuz, yoksa bilmeden mi? Yok muharrir efendi o kadar bize tahkir olamaz. Medeniyeti bilmeyecek ne var, artık biz âsita Nokuldan hemcins gelmiş Muhammed değiliz! Medeniyet denilen şey süslü gezmek, herekse politika etmek, arabasız atsız sokağa çıkmamak, daha nice nice şeyler vesselam bunlar bilinmez mi?

Ha işte gördün mü medeniyeti böyle bildiğimiz için o nimete nail olamıyoruz?

Bak bak ne fikr-i fasit! Medeniyet süslü gezmek, politika etmekmiş, sübhanallah. Madamki bilmiyorsunuz durunuz medeniyeti size tarif edeyim. Medeniyet evvela ahkam-i ilahiye ve şer'iyeye itba etmek. Aman yanlış anlamayız şurayı izah edeyim ahkam-i ilahiyeden muradım, akılın teslim ettiği şeylere ittiba'dır.ve ahkam-i ilahiyeyi bazı sebin magfirat dedikleri gibi sefsefayata kapılmak değildir. Benim muradım kur'ân-i kerim cemi'dir ki Cenab-i Hallak kullarının saadet halini temin için irsal eylemişlerdir. Madamki Cenab-i Hallak kullarının saadet halını arzu ediyor, o surette saadet halımızın ikmalı husuna her nasıl olursa olsun etmemizin ahkam-i ilahiyeye mugayîrati şöyle dursun, belki evamir-i kibariye ittibâ etmiş oluruz.

Şimdi gelelim saadet halımızın temini hususuna, saadet halımız ne vecihle temîn olunur. Of işte burayı izah edemeyeceğim, çünkü izahı pek güçtür. Her neyse teşmir-i sak ihtimam edelim. Efendim bizim saadet halimiz evvela ehalinin matbuata rağbetleriyle ve muharrirlerimizin dahi eserlerine olan rağbet nispetinde Avrupa muharrirlerine yarışıyorcasına ve belki müsabakat edercesine güzel güzel eserler anzar-ı umumiyeye vaz ile olurlar. Yalnız bu mu? Hayır yalnız bu değil, bu lakin vazifenin haricine çıkmayacağından bu kadarla iktifaya mecburum. Şimdi ne dedik bir kere öteden beri söylediğiniz lakırtıları mücmel edelim bakalım nicesinden

medeniyeti tarif edebilecek miyiz (Aman şimdi hiddetimden çatlayacağım bu ne hamakat bak bak, bizim muharrir efendi yine işi sapıttı. Bize sözde medeniyeti tarif edecekti. Şimdi işi kitapçılığa döktü, ayol geçen gün o senin kitap kitap diye çıldırıldığın kâğıt parçalarını bizim bakkal usta (durus) okka ile alıyordu. Yok bak ben senden çok kızarım, öyle bildimediğiniz şeyi söylemeyiniz. Bakınız ne kadar hata ediyorsunuz da sizin haberiniz yok. Birader her kitabın iyi olması iktiza etmez. Bir adam kâğıtların üzerine birçok bî-mana şeyler yazabilir. Hemen bu kitaba yazı yazılmıştır divanın faydadan hâli olmaması icap etmez bizim matlubumuz menafi-yi umûmiyeye müteallik eserdir. Yoksa Kerem ile Âşık Gârip kitabı değildir. Hem de kitapların öyle bakkallar elinde sürünmesi yine bize ve size râci bir kabahat değil mi? Her neyse onları da bir taraf edelim de biz neticemize bakalım. Bir millet medeni olmak için o milletin âlim olması icap eder. İlim ise kitaplar vasıtasıyla husule gelir, şu kazıyaya tevikifen bizim de medeni olmamız için mülkümüzde güzel güzel ve gayetle nafi eserin vücuduna muhtacız.

Hitam

Mülâhazat-ı Hikemiye:

Dost dünyada en güç kazanılan şeydir, insanı felaket ve edbar terbiye eder.

İnsanın zekası kavlından ve ahlakı filinden anlaşılır.

Şecaat, namusun kıymetini hayata takdim etmektir.

Akil akvalında bati ve efalında seri olur.

Gençliğin birinci ziyneti selah ve afiyettir.

Adet ahmakların düstur-ı amalidir, hasis olan gani aylıksız hazine bekçisi gibidir.

İnsan daima ma fevkini düşünmkle fakir ve ma devniyle müvazene-i hâl etmekle mübnidir.

Her zengin akıl olamazsa da her akıl zengin olur.

Hane-i kalp, beşere agraz-ı dünyadan yalnız birisi için ruhsat verildiği hâlde diğerlerinin hücum ve vürudunu mani etmek olamaz.

Hakikat-ı Saadet

Hint padişahlarından birisi bir nev'i meraka uğrayarak bu kadar saraylar ve köşkler ve bağ ve bahçelerin hiç birisinde durup ve oturmaz ve bu kadar çalğıcıların ve oyuncuların terennümat ve lubiyatından hiç birisiyle eğlenmez olduğundan şu

dertten kurtulmak için Hindistan'ın her tarafından hekimler, hocalar getirerek bunlardan bazıları sayd ve şikar ve bazıları mütalaata vaktini imrar ve birtakım seyahat ve kimisi ziyaret etmesini tavsiye ederek padişah, cümlesini yapmış ise de hiç birisinin tesirini görememiştir..

Nihayet günlerde bir gün sarayın kapısına bir fakir derviş gelip kapıcılara (Bütün Hindistan hekimleri padişaha bir çare bulamamışlar diye işittim. Kalktım geldim beni huzura çıkarınız çaresini ben bulurum) dediğinde, kapıcılar kahkaha ile gülerek (var yıkıl murdar herif, bu kadar hekimler buna çare bulamadılar da, şimdi sen mi kaldın) diye kovmak istemişlerse de padişah keyfiyetini yukarıdan iştirek, dervişi talep etmekle zaruri huzur-ı hümayuna çıkarttılar. Derviş huzur-ı hümayuna çıktıkta "şahım senin derdine bir ilaç vardır. Eğer bulabilirsen bu dertten mutlak kurtulursun. O çare şudur ki, memleketin her tarafına adamlar gönderip ayrıca asla dertsiz ve halından memnun bir adam bulabilirseleler hemen gömleğini alıp getirsinler, giydiğin gibi hülâs olursun dedi. Bunun üzerine padişah her tarafa adamlar çıkartıp köşe bucağı kaffe-i aradılarsa da halinden memnun hiç bir adam bulamadılar. Çünkü servet ve saadet sahibi her kime sordular, kimsi halından teşekkürle servet ve sametini saydıktan sonra (Hamdu'llah her şeyim mevcut ise de ne çare ki, bir çocuğum vefat eylediğinden dünya başıma zindandır. Bazısı (Çok şükür sıhhatim yerinde ise de haramimle aramız iyi olmadığından kavgadan hâli değildir) ve birtakım dahi (Ben şu memleketin birinci zengini isem de ne eyleyelim ayağım topal olduğundan istediğim gibi gezip yürüyemem) diyerek cümlesi halinden bir yolda şikayet ederlerdi.

Hülâsa-ı kelim, şu hal ile giden memurların kaffesi avdet ederek içlerinden yalnız birtanesi esna-yı rahta bir adama rast geldi ki, civar ormandan kesmiş olduğu odunları arkasına yükleyerek gelir ve türkû çağırarak ilan-i mesrret ederdi. Merkûm dur bakayım şunun hali nasıldır diye yanına vararak dursana bakayım, sana bir şey soracağım galiba hâl-i vaktin yerinde ve huzur ve rahatın ziyade olmalı ki böyle türkû çağırıp geziyorsun dedğinde, oduncu gülerek (Ha! Ha! ona şüphe mi vardır dünyada benden rahat kimse olur mu? Çok şükür vücudum sıhatte her gün ormana gelir bir yük odun kesip ve kasabaya naklederek sattıktan sonra akçasıyla rahat rahat geçiniyorum) demesiyle memur merkum (Tamam işte benim aradığın adam sensin çıkar gömleğini ver seni ihya edeyim, her ne istersen vereyim) demesi üzerine

merkum) pekâlâ gömleğim olsa bâd-i hava bile verirdim lâkin olmayan şeyi nereden bulayım) dedi.

(Bakınız ki saadet ve selamet servet değildir, servet-i hakiki işte oduncunun şu halidir (Kıssadan hisse)

Harbiye nazaratı muhasabet ve tetdkikat muhasabet dairsi reisi meşahir şu'ara-yı asırdan saadetli Kazım Paşa Hazretler'inin vakiya-ı dil söz şahadet hakkında nazım ve inşa buyurmuş oldukları mersiye çiğersuz beliganalarıdır.

Mersiye

Her kim abîd-i muhlas rabbü'lâlâ olur
 Sultan-i alem olsa dahi müptelâ olur
 Ashab kurb kısmetine derd u ğam düşer
 Erbabı bu'd kurb beladen cedâ olur
 Tefsir oluna ser hutut-ı mükevvenat
 Her noktası netice-i hüküm kazâ olur
 Bir esbab-ı hüküm ve hükümdâr buna revak
 Döndükçe türlü türlü garâbet nemâ olur
 Yandık bu hükm-i hikmetine ama çe fayda
 Gülün zebân beride-i mıkraz lâ olur
 İnsan için ikametine yol yok bu arsada
 Her kim gelirse azim dar-ı beka olur
 Abdülaziz Hânı düşün bu cümleden
 Kim hal ve şanı ma sadak müdde'a olur
 Mah-ı felek medardı elbet felekte mah
 Bedir münir olunca husûf âşinâ olur

(Nâdir kılar erike-i dünayayı cilve gâh)

(Bir öyle merhametli 'inayetli padişah)

Hakka ki bir vücud-ı fazaıl nisab edi
 Sultandı kerim edayı alicenabdı
 Olmuştu unsurunda ayyan padişahlık
 Hami-yi din ve devlet şer' ve kitap eydi

Seyir eyleyen sanır edayı münevver cemalını
 Rûz-ı sa'îd ayitte bir afitaptı
 Kalbi selim ve azmi kavi himmeti bülend
 Fikri metin ve ra'i rezini sevab eydi
 Cem'i tazadda vardı zatında iktidar
 Eder iki pir ve tal' ve ikbalı şab eydi
 Tiğ-i vücud kevkeb-i a'daya katı'a
 Gülünü rıyaz hatır ahbaba âb eydi
 Eyledi tiğ-i satvetine ser feru cihan
 Mühr-i sipihr kevkebe ve meh rükkap eydi
 Teslim ederdi hammesini hançer kaza
 O rütbe-i fehmi tiz ve sözü ş'ula tap eydi

(Sadd-ı heyif ve sadd-ı deriğ ki bir kaç cehennemi)

(Hal' ve şehit ettiler ol şah-ı efhemi)

Rüşdi celal ve Nuru ve Avni ve Mithatın
 Bir de nakızı ile müsemme musıbetin
 Fahri gali ve seyyid ile beş nefer dahi
 Cellad diye seyret vaki tabiatın
 Zehr-i eba nûş gaderi olup ol şah kerim
 Çekti keman suhutini tir-i şehitlik
 Gaderin bu rütbesinde dahi tutmayıp karar
 Azm ettiler nihayetine deşt-i şiddetin
 Şahzade ganın ettiler imhasını murad
 Tahrip için esasını bünyan-ı devletin
 Filhal bark-i gayret bari edip zuhur
 Çerkes hüsn-i mazahiri düştü o gayretin
 Katl oldu gitti site-i mü'telleden beri
 Bu hamıs na mübareki kaldı nuhûsetin
 Onlarda düştü pençe-i fanüne akibet
 Derkar olup inayeti sahib-i şer'iyetin

(Minnet-i hudaya bulmuş ise her nasıl vücut)
(Kıldı bu gizli vakayı halka runümude)

Ebne-yi şumine uyup etti zamana heyif
Bir kahraman pürdil ve sahib-i hakrane heyif
Söndü çirag lale-i sîrâb-ı saltanat
Gelmez naziri bir dahi bag cihane heyif
Dehrin bozuldu tılsım kenz-i saadeti
Düştü ziyarı millet-i islamiyana heyif
Gitti guruba mühr-i emel ruz-i haşre dek
İnsin çirag çarh-i deni yana yana heyif
Kıldı vücud-ı alemin asayışın harap
Bark-ı kaza isabet edip mağz-i cana heyif
Oldu şikeste gülbeni gülzar şevketin
Bad-i hazan dokundu rıyaz-ı cinana heyif
Yoktur bunun misalı sicill-i zamanada
Gerçi zamanda eylediler çok şahane heyif
La'net o eşikayaya ki, billah görmedi
Çeşm-i felek bu mertebe bir zalimane heyif

(Olsun hemişe canlar yine su gibi revan)
(La'an huda ve ta'an mülk şetm ins ve can)

Kaş ol zaman ki oldu o şah cihan telef
Olsaydı asmân ve zemin ve zaman telef
Dil hûn olup bu vakiadan şive-i kadar
Kılsaydı kainatı seraser heman telef
Ehl fesadı hem için şeyatin recim için
Nakd-i nücüm etse eydi asmân telef
Mest etmeden şarap şahadet o devri
Olsaydı cam-ı kevser ve bezm-i cinan telef
Ya rabb ne kanlı kafir eymiş ol pelîdler
Zıll-ı hudayı eylediler bî-aman telef

Layıktır intikamı için kılssa züccelâl
 Her katra kanı uğruna bir hân mân telef
 Etmişti dest-i madır eyyâm o gevheri
 Gehvare zîb edince nakd-i can telef
 Tecdid olundu vaki'ay-i dilsûz kerbelâ
 Güyâ Hüseyin'i eyledi mervaniyyen telef

(Allah için te'emmül-i hâl eyle müslüman)
 (Bir de o vaktini fikir ve hayal ile müslüman)

Ansın şahadetini o şahın âdam ağlasın
 Gelsin hurûşa nale kılıp alem ağlasın
 Her sabah pay tahtını devr eyleyip nesim
 Çeksin sehhap ah seher-i şebnem ağlasın
 İzhar mevc-i dehşet edip ıztırabından
 Döksün kenara cevher eşkin ağlasın
 Dönsün şefakla şişe-i hicâma esman
 Kılınsın hemîşe-i halkı cihan manem ağlasın
 Yansın kebab ateşe deff-i sinesin döküp
 Etsin rebab-i nale ve cam cem ağlasın
 Ebrin kıyam-ı haşre kadar dinmesin yaşı
 Cevvi revan gibi sürünüp her dem ağlasın
 Aba ne revak edip ibraz-i infi'âl
 Efrad-i ümmehât anasıra hem ağlasın
 Büksün o rütbe kim feleğin bargım bilen
 Olsun hamide-i kammetime tevam ağlasın

(Kılınsın lisan-ı hâl ile feryad-i taht ve taç)
 (Abdülhamit'e eylesin izhar-ı ihtiyaç)

Sadd-ı barekallah ol şah zi şan-i kâmkâr
 Zıll-ı huda halife-i mahbup gerdkâr
 Şahinşaha kerim ve merahim şim ki hak

Etmiş gubar-ı hâk derin kahl-i rüzgâr
 Desti rıyaz-ı hacete ol bahar-ı feyz
 Ruhsarı üç saltanata mühr tabdarr
 Ammi şehidin koymayıp yerde kanı
 Tedkik-i vaki'yat ederek kıldı ahz-ı sâr
 Mîzân-i kasd ve madeletin verdi hakkını
 Ahkak-i hakk eyleyip akdem-i bişümâr
 Tatbik edip mesail-i kanuna hem işi
 Canilerin muhakemesini kıldı âşikâr
 Billutf hak netice pezir oldu müdde'a
 Sed eyledi derîçesini çeşm-i intizâr
 Ağyar ve yara kalmadı cay mu'arıza
 İkrar ehl cürm ile hüküm oldu istivar

(İcra edip şeri'yyetini rabb-i izzetin)

(Gösterdi hikmeti aleme kanun-ı kudretin)

Feryad ol kerv şekavet nihaddan
 Ol naşide şer zimme-i per fesaddan
 Neferin ol cineyete ol ehl cürme kim
 Mafruz ola ezeleleri her beladan
 İnsan mıdır o zümre-i nakis kim işleri
 Hemvâre inhiraf ipte rah seddaddan
 Bak devr beyin dide-i ibretle ey gönül
 Beter değil mi her biri ibni ziyaddan
 Meydana çıktı şeşcihet ka'be-i fitnelik
 Geçmez ne çare dil yine bu i'tikattan
 Vardır bu nert mela'neti oynayan daha
 Bazı şinas-i devlet olan rusvadan
 Budur hemişe nuhbe-i mesu'ul bendegan
 Şimşir hüküm şer'iyle rabbülibaddan
 Nahl şekavetin ırkını kat' eyleyip tamam

Ref'ı eylesin memalik sıdk-ı itiyaddan

(Rûy refah görmesin erbab-i müfsidet)

(Devir eyledikçe kase-i eflak ve şeş-i cihet)

Alem kim olmuş adam için dâr-i imtihan

Bir adam olmaz âlim dünyada kamuran

Hubb-i cihan ki ras cem-i hati'adır

Elbet cihana mail olan cürm eder heman

Reşk ve hasad o ârif billahi kim olur

Vareste-i du alem ve müştak-ı müste'an

Devlet odur cihanda edip kesb-i nik nam

Adam şahadet ile ola azim-i cinan

Nikbet odur ki halık ve halkı göcendirip

Vicdana karşı dar-i mezellekte vere can

Kazım budur hemîşe-i temenni ve maksadım

Oldukça bir karar buna tak-ı asman

Kılsın safa-yı nur cemalî ile kâmyâb

O dâv reşidi hudâvend ins ve can

Olsun nikâl-i kahr ilahiyle muztarip

Düzahuda ol kere şekavet-i nişan-ı şan

(Her türlü kadru menzilete eylesin Hakk)

(İki cihanda Hazreti Abdülhamit'i hak)

Geçen haftaki iki suale cevap gelmediğinden mezkûr meseleyi hâll ederiz:

Cevap – Arabaların çıktıkları vakitlerin beyni 1saat ve 1 çeyreğin yani $5/4$ olup bu müddet zarfında birinci takım kilometre $45 * 5/4 = 56,25$ kilometre mesafe kat' etmiş olur. Ve bu birinci takım ikinci arabalardan be her saatte 35 kilometre ve mesafe kat' edeceğinden 1 saat 3 çeyreğin yani 84 müddette kilometre $3 * 7/4 = 5,25$ kilometre ileride bulunması icap ederse de bir veche muhrrir 5 çeyreğin evvel çıkması ve ol müddette dahi 56 ü 25 kilometre mesafe kat etmiş bulunduğundan vakt-i zevalde beyinleri $5,25+56,25= 61,50$ kilometre olmak icap eder.

2. Cevap istihracı matlup olan mesafe birinci takımın ve iknci takımın üç saat zarfında kat eyledikleri mesafeler ile 3 saatten sonralarında vaki olacak mesafenin yekününe müsavi bulunacağından

Birinci takımın kat eylediği mesafe $3*60*925= 16500$ zira

İkinci takımın kat eylediği mesafe $2*60*930= 167400$ zira

Üç saat sonra beyinlerinde vaki olacak mesafe dahi = $178100/ 512000$ yani 512 meyl-i aşarı eder.

Kemal

Mekteb-i Sanayi-yi Şahâne Matbaasında tab' olunmuştur

4.40.Kırkıncı Sayı

Numara 40 fi 10 Temmuz Sene 1297 (Cuma) 24 Şaban Sene 1298
Birinci Sene

İhtar-ı Mahsus

Gazetemiz bu ana kadar haftadan haftaya neşrolunmaktaydısa da bundan böyle her onbeş günde bir kere tab' olunacaktır.

Ve buna sebep ise sahib-i imtiyaz Kemal Efendi'nin taşraya azimeti vuku bulmasıyla çakirlerinin yalnız kalmasıdır. İnşallah sahib-i imtiyazın taşradan avdetinde yine kema fis-sabik haftada bir kere tab' ve neşrine bezl-i mukaddiret olunacağını ilan ederim.

Bend-i Mahsûs

Fikr-i İnsani

Acaba fikr-i inasniyeye galip hangi cismin hangi kuvvetin vücudu mutasavverdir. Fikr-i insani ol derece seriülvusuldur ki. lemha-ı basarda bütün kainatı geşt-ü güzâr eder. Alemde en çabuk kat-ı mesafe eden ziya olduğu hâlde İstanbul'dan Bağdat'a kadar ancak yarım veyahut bir saatte vusûl bulamaz. Fikr-i insani ise değil Bağdat'ı bütün kainatı bir saniye ve belki göz yumup açincaya kadar geşt-ü güzâr eyler.

İnsan bir kere gözünü yumdu mu diyar-ı gurbette olsa küçüklüğünde gezip eğlendiği mahaller oturup kalktığı me'vası o dakika gözünün önüne gelir. Bundan yirmi sene evvelki şeyler zihninden fikrinden çıkmaz. Fikr-i insani, işte bir dakika da yirmi senelik mesafeyi kat eder.

Öyleyse sebk mağran avamın (İnsan hiç bir şeyin hakikatini anlayamaz, dışleri mahaz hatadır ne için anlamasın fikir gibi bir kuvvete malik bir cisim bütün dünyanın hakayıkını idrakinden âciz mi gösterir?

Öyleyse ne için biz de hakayika vakıf olamıyoruz denilecek, hey efendim hey efendim, hakayika vakıf olmak kıraathanelerde gezmek öyle olmaz. Hakayika vakıf olmak isteyen sarf etmelidir. Yoksa harç olunmayan hazinenin ne faydası olur.

Ha şurayı da izah edeyim, vakia bizim aklımız fikrimiz kainatın visatine nispetle bir zerre bile olmayacağından kainatın eflakın hakikatine vakıf olmayız. Bizim bahsimiz dünyadır. Kainatın hakikatı, sahibi bulunan Cenab-i Hallaktan başka kimse bilemez. Hayır bütün bütün bilmez değil, mesela ekseri seyyaretin hakikatlerini anlarsa da daha ismini ömrü oldukça saysa bitiremeyeceği bunca kevakinin hakikate vakıf olmayacağını muktazattandır.

Fünun: Taksim

s- Taksim neye derler?

c- Bir adedin aded-i ahirde kaç defa mevcut olduğunu bildiren amele (taksim) ve mezkûr adetlerden aded-i evvele maksum aleyhi ve aded-i saniye (maksum) ve aded-i evvelin aded-i saniyede her kaç defa dahil olduğunu işar eden adede haric-i kısmet tesmiye olunur. Mesela: 8 adedinde 2 adedi 4 defa mevcut yani defa yani $8-2=6$ ve $6-2=4$ ve $4-2=2$ ve $2-2=0$ olduğundan işte bu vecihle 2 adedinin 8 adedinde 4 defa mevcut olduğunu işar eden amele (amel-i taksim) ikiye ve maksum aleyhi ve sekize ve dörde haric-i kısmet denir.

Mabadı var

Tarih-i Alem

Mısır'ın taksimat-ı arziyesi:

Mısır kıtası cenûp hududunda Nil üzerinde kain (Sine) şelalesinden Bahr-ı Sefide kadar ve Bahr-ı Ahmer'den (Berkay) biladı çöllere kadar mümtedir. Mısır öteden beri üç kıtaya taksim olunur kıtaat-ı mezkûre dahi (Mısır-ı Ulya), (Mısır-ı Vusta), (Mısır-ı Süfle) yahut (Yukarı), (Orta), (Aşağı). (Mısır isimleriyle müsemmadır. Mısır-ı Ulyâ (Sebe) şelalesinden (Hormopous), (Elyevm İşmoteyin) şehrine kadar Mısır-ı Vusta ise İşmoteyin şehrinde olduğu noktaya kadar. Mısır-ı Süfle dahi mansibine kadar olan kıtalardır.

Mısır-ı Ulya sath-ı deryadan biraz murtefice olup tabakat her vakit kifayet etmediğinden suni cetvlere muhtaçtır.

Mısır-ı Vusta ile Süfle'nin ise bu hususta ihtiyaçları yoktur. Mısır-ı Süfle'de Nil, müteaddit kollara taksim olunup birtakım adalar teşkil eylediği gibi birtakım Mısır Batakları dahi hasıl etmiştir.

Mısır-ı Süfle'nin evvelinde mevcut olmadığına- yani yerinde deniz olduğuna şüphe yok gibidir. Mısır tarihine bakılırsa, ezmine-i mütekaddimede Mısır hükümeti yalnız Mısır-ı Ulya'dan ibaretti. Vakt-i mezburede Mısır-ı Vusta bataktı. Mısır-ı Süfle ise hiç mevcut değildi. İşbu rivayet şayan-ı itimaddır.

Zira Nil-i Mübarek bu günkü günde dahi denizden senede üç metre kadar yer zaptetmektedir.

Mütenavvia

Bir padişah memaliki dâhilinde seyahat ederken tebasının ahvalına layıkıyla vakıf olmak için bir gün bil-cümle haddem ve haşmini bırakarak en sadık bir mabeyinciye "gel seninle ikimiz teftişe çıkalım. Çünkü hadim ve haşmimle çıktığım zaman tebamın sahihen ne hâlde olduğunu anlayamıyorum. Zira yanımda bulunanların hepsi müdâhin ve yalancı makulesi adamlardır. Eğer sen doğru bir adam olupta bana hüsn-i hizmet emelindesen hizmetini bu yolda göstermelisin) diyerek beraberce yola düştüler ve bir kaç köyü geçerek ehalinin güle oynaya ömür geçirdiklerini görünce bunlar zevk ve sefayı yalnız sarayda olur itikadında bulduklarından şu haline hayran oldular.

Güvercin

Gerdanlar aleyim-i sema gibi rengarenk ve akşam güneşi gibi mütelevvin, iki güvercin, yürekleri gam ve kusuvetten âzâde olarak bir güvercinlikte beşar ve uçmaya her gün beraber çıkararak, uçarlarken birbirinin arkasından takla atıp bude civarda bulunan çimenzarda çöplendikten ve çayırlar arasında turna gözü gibi sular içtikten sonra yine beraberce yollarına çekilip diğer arkadaşlarıyla beraber aruvldarlardı.

Bunlardan birisi şu tatlı yaşayıştan usanarak ve hırsı galebe-i umur ile iştilal-ı arzusuna düştüğünden arkadaşını yuvada bırakıp şark tarafına doğru azimet ve dalğaların arasına gömülerek pupyelken yol alan gemi gibi açarak bu da hava içinde kanatlarını açarak Akdenizi geçip İskenderun'a ve oradan dahi Halep'e muvasalet etti. Oradan da postalık eden güvercinler arasına karıştı. Bu güvercin Halep paşasının evrak-ı mühimmesini ayaklarına takarak götürmek gibi mühim bir işte bulunmasından dolayı tefahhur ve tekbirle yuvada kalan arkadaşını takbih etmekte dursun. Acemlerle gizli ittifak ve muhaberinden padişah su-i zannetmekte olduğu bir günde güvercin yine mektup götürürken aşağıdan bir ok atılarak biçarenin vücudunu delmesiyle al kanları akıdarak ve kanatlarını çarparak bir müddetçe daha gidebilmiş ise de artık büs bütbütün takatı kesildiğinden yere düştü ve ölüm karanlığı gözlerini bürüyerek, kendisini vuran adam bir yandan ayaklarını kırarcasına mektupları koparıp almakta olduğu hâlde, diğer taraftan dahi biçare hırsı belasıyla yuvasında sürdüğü tatlı ömürden mahrum kaldığından ve nihayet kendisiyle hiç bir taallulku olmadığını hâlde padişahın adamı elinde böyle beyhude yere can vermesine hayiflenerek kemal-i iztırapla ölüp gitti. (Az tam' çok ziyan getirir) dedikleri şey işte budur.

Hıfz-ı Feza

Mademki bir zat ya biltab' veyahut bil fil meribe-yi insaniyeye nail ve rezailden teberri ile fazail-i memduhaya vasıl olmuştur. Artık bundan sonra rezil ve marizelhak kimseleri terk edip kendi gibileriyle ilfet ve musahabet etmelidir. Zîrâ insanete iyi kimselerden iyi ve fena kimselerden fena tabiat intikal eder.

Esnay-ı musahabette leşâset şart olup fakat ifratı olan zahik ve tafırtı olan tayîs ve kisret makbül değildir.

صلاح کار کجاو من حراب کجا

ببین نقاوت ره از کجاست تا بکجا

جه نسبت برندی صلاح و تقویرا

سماع و عظم کجا نعمة رباب کجا

دلم ز صومعه بگرفت خرقة سالوس

کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا

بشد که یاد خوشش باد روزگار و سال

خود آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا

ز روی دوست دل دشمنان جه در یاد

جراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا

جو کحل بینش ما خاک آستان شماشت

کجار ویم بفرما ازین جناب کجا

مبین بسیب ز نخدان که جاه در راهست

کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

قرار و صبر حافظ طمع مداری دست

قرار جیست صبور کدام و خواب کجا

Aynen Tercümesi

Muvafakat nere! ben mest ve dil-i harâp nere?

Düşün tefâvütü ben nerede! Sabr-u tab nere?

Tekaddüs ehline benzer mi hiç? Harâbâtı?

Sema'-i va'z nere? Nağme-i rebâb nere?

Rezil hark ve ma'bedden almadım lezzet

Pir-i mugân ve? Şarab-ı nab nere?

Hoş olsun anması gitti bizim zaman-i visâl

O naz nerede kalıp gitti? ol atab nere?

Rakîb gönlü cemal-i habibden ne bulur?

Sönen çirag nere? Şem-i âfitab nere?

Çü sürme-i basarım hâkk âsitanındır.

Di kanda gideyim ? ey ulüvv-i cenâb nere?

Sinilmadır çekesi sanma yolda bırkıyor

Gönül! Gider nereye hem de bu şitâb nere?

Karar ve sabrı (Âmin) övmeme sen bu hafızdan

Sükûn ve sabrındır? Belki hurd ve havab nere

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu tez hazırlanırken, ilk önce, çocuk dergiciliği ve dergileri ile incelenen derginin yayınlandığı dönem hakkında bilgi verilmiştir. Bunun ardından derginin tanıtımı yapılmış ve dergideki konular belirli bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Son olarak dergi Osmanlı Türkçesinden Latin harflerine aktarılmıştır.

SONUÇ

Bahçe Mecmuası, genç kalemlere kapılarını açarak edebiyat tarihimizde mühim bir rol oynamıştır. Her ne kadar yazar kadrosu gençlerden kurulu olsa da *Bahçe*, ileriki yıllarda yazılarıyla şöhret kazanacak, çocukların yönünü açacak ve toplumu gerek fikir yönden gerek ulum yönden gerekse edebiyat yönünden ilerletecek yazılar yazmışlardır. Dergide çıkan yazılar edebiyat, kültür, bilim ve fen açısından kayda değer yazılar yayımlanmıştır. *Bahçe*'de çıkan yazılar zengin bir çeşitlilik gösterir.

Bahçe'de çıkan bütün şiirlerde Divan edebiyatın tesiri vardır. Nazım şekli bakımından divan şiiri tarzda beyit ve aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Tanzimat dönemi şairlerinden Türk şiirinde yeniliklere kapı açan ve öncü olan Şinasi'in şiirlerine yer verilmiştir.

Kemal Efendi tarafından çıkarılan 40 sayısı olan *Bahçe*, çocuklardan çok büyüklere hitap eden dergi niteliğindedir.

Öyle karmaşık bir dönemde yayımlanmasının ana sebeplerinden birisi, o dönem şartlarından toplumun küçük fertleri olan çocukların etkilenmemesi için yayın hayatına atılmış, ve adeta onları kötü ve karmaşık durumdan uzak tutmak için yayımlanmıştır.

Bu dergide, hep yeniliklere yer verilmiştir. Batı olan medeniyeti nevrsidegana anlatılmıştır. Arayış içinde olan milleti yönlendirme görevine üstlenmiştir. Batı'dan tercüme yapılarak terakki ve sanyide olan icadlara temas etmiştir.

Kısaca, ilmî, fennî ve edebî konulardan bahs etmenin yanı sıra, hayatın bütün gelişmiş alanlarına dikkat çekerek nev-fikirleri topluma sunmuştur.

KAYNAKÇA

Akyüz, Kenan. (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İnkilâp Yayınevi, İstanbul.

Hâmidî, Mehmet ve Emrulallah Ali Bin. *İslâm Ahlâkı*, 2013. Hakikat Kitabevi, Fatih-İstanbul.

Kolcu, Ali İhsan. (2005). *Tanzimat Edebiyatı Hikaye Ve Roman 2*, (2. Baskı). Salkımsöğüt Yayınları, Devran Matbaacılık Ve Yayıncılık: Ankara.

Tanpınar. Ahmet Hamdi. (1997). *19.uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (8. Basım). Çağlayan Kitapevi, İstanbul.

Elektronik Kaynaklar

Şimşek Hüseyin. (2001). XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevler Üzerine.Eylül, Temmuz, Ağustos 151. Milli Eğitim Bakanlığı yayımları Teknikokullar Dergisi, med@meb.gov.tr(25.11.2013).

muallimitarih.Blogcu.com/tarihin-faydası/2056182.(20.11.2013).

Faydalanılan Ansiklopedi ve Sözlükler

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi- Devirler /İsimler/Eserler/Terimler, Dergâh Yayınları, İstanbul.

Akalın, Şükrü, Halûk (haz). (2012) *Yazım Kılavuzu*. (27. Baskısı). Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara.

Kanar, Mmehmet. (2003). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, (2. Basım) Derin Yayınevleri, İstanbul.

